



รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ ศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ ”
โดยบทบาทสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน
อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สัญญาเลขที่ RDG50S0031

โดย

นางณภัทรสร ศักดา และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	
บทที่ 1 สรุปโครงการ	1-4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5-26
-โครงการการฟื้นฟูระบบนิเวศของคลองพระวง	
-โครงการเยาวชน รัก(ษ์) คลองบางมด	
-โครงการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเยาวชนในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์	
สิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำคลองยันบ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัฐนิคม	
- บทความ “ของเกซอน” เปลี่ยนโฉมหน้ากรุงโซล	
- บทความต้นกล้า...แกร่งแห่งลุ่มอุตะเภา	
- แนวคิดหลักการ..ทำแผนที่คนดี	
บทที่ 3 กระบวนการวิจัย	27-32
- ขอบเขตเนื้อหาที่ต้องการศึกษา	
- วิธีการเก็บข้อมูล	
- กระบวนการวิจัย	
บทที่ 4 สรุปการดำเนินกิจกรรม	
1.ประชุมชี้แจงโครงการ (ประชุมชี้แจงโครงการร่วมกับทีมวิจัย)	33-37
- วันที่ 22 ตุลาคม 2550	
2. ฝึกอบรมการถอดบทเรียนและการเก็บข้อมูล	38-55
- วันที่ 3-4 พฤศจิกายน 2550	
3.ประชุมชี้แจงโครงการ (ประชุมชี้แจงโครงการร่วมกับชุมชน)	55-63
- วันที่ 18 พฤศจิกายน 2550	
4. ศึกษาและถอดบทเรียน องค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน	
- กิจกรรมแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากร	63-121
- วันที่ 26 พฤศจิกายน 2550 บ้านห้วยหินม หมู่ที่ 10	
- วันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 บ้านมาดปัก หมู่ที่ 4	
- วันที่ 29 ธันวาคม 2550 บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4	
- วันที่ 19 มกราคม 2551 บ้านปากพาย หมู่ที่ 2	

- วันที่ 27 มกราคม 2551 บ้านนาชะอม หมู่ที่ 4
- วันที่ 27 มกราคม 2551 บ้านปากหาร หมู่ที่ 2

5. ประชาสัมพันธ์และสื่อสารเผยแพร่ข้อมูล 122-128

- วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

6. ประชุมทีมวิจัย 129-202

- วันที่ 25 พฤศจิกายน 2550
- วันที่ 31 ธันวาคม 2550
- วันที่ 19 มกราคม 2551
- วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551
- วันที่ 30 มีนาคม 2551
- วันที่ 19 เมษายน 2551
- วันที่ 18 พฤษภาคม 2551
- วันที่ 24 พฤษภาคม 2551
- วันที่ 7 มิถุนายน 2551
- วันที่ 30 กรกฎาคม 2551
- วันที่ 16 สิงหาคม 2551
- วันที่ 20 กันยายน 2551
- วันที่ 11 ตุลาคม 2551
- วันที่ 8 พฤศจิกายน 2551
- วันที่ 15 พฤศจิกายน 2551
- วันที่ 13 ธันวาคม 2551
- วันที่ 20 ธันวาคม 2551
- วันที่ 4 มกราคม 2552
- วันที่ 24 มกราคม 2552
- วันที่ 11 กรกฎาคม 2552

6. กิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมคลองยัน 203-207

- วันที่ 29 มีนาคม 2551

	หน้า
7.กิจกรรมแผนที่คนดี (เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาเพิ่มเติม) - วันที่ 18 เมษายน 2551	208-221
8.กิจกรรมแผนที่คนดี - วันที่ 28 มิถุนายน 2551	222-231
9.กิจกรรมสัมภาษณ์ข้อมูลชุมชน - วันที่ 20 เมษายน 2551	232-241
10.เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชนชุมชนลุ่มน้ำคลองโตรม - วันที่ 18 กรกฎาคม 2551	242-248
11.กิจกรรมแผนที่คนดี - วันที่ 26 กรกฎาคม 2551	249-254
12.เวทีถอดบทเรียนวังมัจฉา - วันที่ 23 สิงหาคม 2551	255-268
13.สำรวจคุณภาพน้ำคลองยัน - วันที่ 24 -25 ตุลาคม 2551	269-278
14.เวทีถอดบทเรียนกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มครูภูมิปัญญา และชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ -วันที่ 26 ตุลาคม 2551	279-293
15.เวทีสังเคราะห์ข้อมูล - วันที่ 28 พฤศจิกายน 2551	294-301
16.เวทีนำเสนอข้อมูล - วันที่ 30 ธันวาคม 2551	302-308
17.กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติและกิจกรรมนักสืบสายน้ำ - วันที่ 10 - 11 มกราคม 2552	309-318
18.กิจกรรมนักสืบสายน้ำสะพานคลองตุย - วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2552	319-329

	หน้า
19.กิจกรรมการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ - วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2552	330-335
20.กิจกรรมร้อยใจคนรักคลองยันและประเพณีทำบุญสืบชะตาแม่น้ำ - วันที่ 6 – 8 มีนาคม 2552	336-347
21.อบรมการจัดรายการวิทยุอย่างมีส่วนร่วมของรายการ...เวทีชาวบ้าน” - วันที่ 21 - 22 มีนาคม 2552	348-353
22.กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 8 ชุมชนต้นแบบ - 24 - 26 เมษายน 2552	354-361
23.อบรมเกษตรอาสา - วันที่ 4 - 7 พฤษภาคม 2552	362-367
24.กิจกรรมฝึกอบรมศูนย์ปราชญ์ - วันที่ 13-15 สิงหาคม 2552	368-372
บทที่ 5 สรุปสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงานวิจัย	373-380
ภาคผนวก เสียงสะท้อนจากทีมวิจัยและผู้ปกครอง	

บทที่ 1

สรุปโครงการ

โครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ โดยบทบาทของสภาเยาวชนลุ่มน้ำ คลองยัน อำเภอกีร์รัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความเป็นมา

ลุ่มน้ำคลองยัน อำเภอกีร์รัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีต้นกำเนิดจาก เทือกเขาแดน ซึ่งเป็นเขตรอยต่อจังหวัดระนอง บริเวณสองฝั่งลำน้ำนี้มีสภาพเป็นพื้นที่ป่าดิบชื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เปรียบเสมือนขุมทรัพย์ที่มีค่ามหาศาล จากคำบอกเล่าของคนเฒ่า คนแก่ ที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับสายน้ำเป็นที่ทราบกันดีว่า ลุ่มน้ำคลองยันมีความหลากหลายของพันธุ์ปลา พืชผัก พันธุ์ไม้มีน้ำ สัตว์ป่าและมีระบบนิเวศที่หลากหลาย สมบูรณ์มาก

วิถีชีวิตของผู้คนริมน้ำในเขตอำเภอกีร์รัฐนิคม และกิ่งอำเภอวิภาวดี ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่ลำน้ำคลองยันไหลผ่าน ส่วนใหญ่อาศัยการดำรงชีวิตที่พึ่งพิงสัมพันธ์กับลุ่มน้ำคลองยันในด้านต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพการเกษตร การเดินทาง ประเพณีวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้านที่กลมกลืนกับธรรมชาติมาโดยตลอด

จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกทำลายสิ่งแวดล้อมมากขึ้น กลุ่มแกนนำชาวบ้าน จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำคลองยัน ในปี 2531 เพื่อดำเนินกิจกรรมรณรงค์ปลูกจิตสำนึก เรื่องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน กระทั่งปี 2548 ได้ส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มอนุรักษ์ของชุมชน ภายใต้กลุ่มสภาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

ด้วยแรงหนุนเสริมของผู้ใหญ่ในชุมชน ทำให้สภาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน ได้มีโอกาสจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชนอย่างน่าสนใจ เช่น ล่องแพสำรวจลำน้ำคลองยัน เก็บข้อมูลผู้ที่ประโยชน์จากคลองยันและเก็บขยะในลำน้ำ ร่วมกิจกรรมทำบุญสืบชะตาแม่น้ำ จัดวงเสวนาพูดคุยเกี่ยวกับการช่วยกันดูแลลุ่มน้ำคลองยัน กิจกรรมการสรุปบทเรียนการดำเนินงาน

จากการร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชน ทำให้กลุ่มเยาวชนได้พบว่า กลุ่มผู้ใหญ่มีความตั้งใจในการดูแลทรัพยากรเป็นอย่างมาก ดังการสะท้อนบทเรียนของคุณลุงจำนง ประวิทย์ แกนนาคคนสำคัญของชุมชน ได้กล่าวไว้ว่า “การทำงานเพื่อชุมชน เพื่อสังคมต้องเริ่มด้วยการมีใจ ต้องทำอะไร ที่จะไม่พินิจสิ่งดี ๆ ในชุมชน ต้องทำปัจจุบันให้กินได้ ”

นอกจากนี้ กลุ่มเยาวชนได้พบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาของผู้ใหญ่ เกิดผลสำเร็จในหลายด้าน เช่น การจัดการป่าชุมชน หรือการจัดการป่าสาธารณะในหมู่บ้าน จนถึงพื้นที่ต้นน้ำ

การจัดทำเกษตรยั่งยืน เกษตรอินทรีย์หรือเกษตรผสมผสาน เป็นการลดละเลิกการใช้สารเคมี และหันมาพึ่งตนเองแบบเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำเขตอภัยทานซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน โดยในลุ่มน้ำคลองยันในปัจจุบันได้เกิดเขตอภัยทาน (วังปลา) กว้าง 10 วัง ซึ่งเป็น ระยะทางกว่า 70 กิโลเมตร กระจายอยู่ตามหมู่บ้านสองริมฝั่งตลอดสายน้ำคลองยัน เกิดเครือข่าย ชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรลุ่มน้ำคลองยันและชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

จากการประชุมร่วมกันทีมเยาวชนพบว่าพบว่า แม้กลุ่มจะมีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องและร่วมกิจกรรมกับชุมชนซึ่งมีต้นทุนการเรียนรู้ค่อนข้างสูง แต่เยาวชนยังขาด กระบวนการเรียนรู้ในเชิงยกระดับจากการทำงานของผู้ใหญ่ พร้อมทั้งขาดทักษะเบื้องต้นในการทำงาน เช่น การจดบันทึก การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ การถอดบทเรียน / สรุปบทเรียน ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองและกลุ่มเยาวชน

ดังนั้นทีมเยาวชนและเยาวชนจึงได้มีความคิดเห็นร่วมกันว่า จะนำกระบวนการงานวิจัยใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสภาเด็กฯ ด้วยการถอดบทเรียนอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ องค์การชุมชนซึ่งมีองค์ความรู้ที่มีคุณค่าในการอนุรักษ์และฟื้นฟูลุ่มน้ำคลองยัน เพื่อนำมา ปรับปรุงแนวทางและพัฒนากระบวนการในการอนุรักษ์ฟื้นฟูให้ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของเด็ก และเยาวชนร่วมกับชุมชน พร้อมด้วยการพัฒนากลุ่มเยาวชนให้สามารถสืบสานต่อภารกิจ ดังกล่าว

โจทย์วิจัย

1. การทำงานอนุรักษ์ของชุมชนที่ผ่านมา มีบทเรียน องค์ความรู้อะไรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เกิดขึ้นบ้าง
2. แนวทางในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน โดยบทบาทของเยาวชนร่วมกับชุมชนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและถอดบทเรียนองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน
2. เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันโดยบทบาทของเยาวชนร่วมกับชุมชน
3. เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะในการรักษาดินฐานบ้านเกิดบ้านกับเยาวชนและชุมชน
4. เพื่อเผยแพร่บทเรียน องค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน

การดำเนินงาน

1. ประชุมชี้แจงโครงการ
2. ประชุมทีมวิจัย / คณะที่ปรึกษา
3. ฝึกอบรมการถอดบทเรียน

4. ศึกษาและถอดบทเรียน องค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน
 - 4.1 จัดเวทีถอดบทเรียนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน
 - 4.2 จัดทำแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากรในชุมชน
5. สำรวจสภาพด้านกายภาพสายน้ำคลองยัน
6. แลกเปลี่ยนและศึกษาดูงาน
7. เวทีระดมความคิดเห็นและหาแนวทางการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันร่วมกับชุมชน
8. เวทีสังเคราะห์ข้อมูล
9. เวทีนำเสนอข้อมูลการวิจัยกับชุมชน
10. ประชาสัมพันธ์ จัดทำหนังสือ เอกสาร และสื่อเผยแพร่ข้อมูล
11. จัดทำรายงานวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยและชุมชนได้ทราบบทเรียน และองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันที่ผ่านมา
2. ทีมวิจัยได้แนวทางการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันโดยบทบาทของเยาวชนและชุมชน
3. กลุ่มเยาวชนและชุมชนได้ เผยแพร่ข้อมูล บทเรียน องค์ความรู้ในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน
กับเครือข่ายเพื่อนเยาวชนและชุมชน ทั้งภายใน - ภายนอกชุมชน
5. กลุ่มเยาวชนและชุมชน มีจิตสำนึกสาธารณะในการรักษถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเองมากขึ้น

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

กันยายน 2550 – สิงหาคม 2551

พื้นที่เป้าหมาย

1. วังมัจฉา จำนวน 7 แห่ง

1.1 ตำบลน้ำหัก

- หมู่บ้านปากพาย หมู่ที่ 2
- หมู่บ้านหวายหินิม หมู่ที่ 10
- หมู่บ้านมาดปัก หมู่ที่ 4

1.2 ตำบลบ้านยาง

- หมู่บ้านปากหาร หมู่ที่ 2
- หมู่บ้านนางแก้ว หมู่ที่ 5
- หมู่บ้านต้นเหียง หมู่ที่ 4

1.3 ตำบลท่ากระดาน

- หมู่บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4

2. กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำคลองยัน
3. กลุ่มภูมิปัญญาในชุมชนตำบลบ้านยาง
4. ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

ทีมวิจัย

1. นางณภัทรสร	ศักดา	หัวหน้าโครงการ
2. ด.ช.กิตติศักดิ์	รักทอง	ทีมวิจัย
3. ด.ญ.ลัดดาวัลย์	สุดสิน	ทีมวิจัย
4. ด.ช.เอกพจน์	สาคร	ทีมวิจัย
5. ด.ช.อภิวัฒน์	พรหมจันทร์	ทีมวิจัย
6. นางสาวสุภาภรณ์	จิตราภิรมย์	ทีมวิจัย
7. นางสาวภาณุมาศ	คงรักษา	ทีมวิจัย
8. นางสาวปราณี	เซ่งฉิม	ทีมวิจัย
9. นางสาวเมติมา	ประวิทย์	ทีมวิจัย
10. นางสาวกรกนก	ดำรัส	ทีมวิจัย
11. นายศราวุธ	อินทรเทพ	ทีมวิจัย
12. นายอดิศักดิ์	อาวุธ	ทีมวิจัย
13. นายนาวา	จันทร์สังสา	ทีมวิจัย
14. นายปรีชา	รสเจริญ	ทีมวิจัย
15. นายบรรจง	เพชรชู	ทีมวิจัย
16. นายอภิเชษฐ์	ศิริวัฒน์	ทีมวิจัย
17. นายนเรศ	สินคะ	ทีมวิจัย
18. ด.ช.สัจจนันท์	จารุจารีต	ทีมวิจัย
19. ด.ช.อภิวัฒน์	ม่วงอ่อน	ทีมวิจัย

ที่ปรึกษาโครงการ

1. นายจำนงค์	ประวิทย์	แกนนำชุมชนบ้านยาง และครูภูมิปัญญาเกษตรธรรมชาติ
2. นางศรีโสภณ	อินทร์หว่าง	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำหัก
3. นายสุนัน	คุ้มน้อย	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง
4. นายคณิง	คงรักษา	ประธานวังปลาบ้านห้วยหนิม
5. นายสำราญ	วิเชียรพร	รองประธานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำคลองยัน
6. นายไพฑูรย์	คชโสภณ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5

7.นายวิโรจน์	สุดสิน	ประธานเขตอภัยทานวังสะท่อน / รองประธานกลุ่มเกษตร เพื่อสิ่งแวดล้อม ต.บ้านยาง อ.ศรีบุญนิคม
8.นายอัมรินทร์	จันทร์ตัน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ
9.นายประจวบ	วิเชียรวงศ์	อาสาสิ่งแวดล้อมของชุมชนตำบลบ้านยาง

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

โครงการการฟื้นฟูระบบนิเวศของคลองพะวง

ตามที่โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองพะวง ภายใต้ โครงการภาคีส่งเสริมความเข้มแข็งของท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล (PLEDGE) โดยการประสานงานในพื้นที่ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และการสนับสนุนงบประมาณจาก UNDP ได้ดำเนินโครงการในระยะที่ 1 ตั้งแต่ ธันวาคม 2547 ถึงตุลาคม 2548 โดยผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 ได้ทำให้ภาคีต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชาวบ้าน โรงเรียนในพื้นที่คลองพะวง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำกิจกรรมฟื้นฟูคลองพะวงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งทำให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ชาวบ้าน โรงเรียน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับภาคีต่าง ๆ เช่น หน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายอนุรักษ์คลองอยู่ตะเภา เป็นต้น และทำให้เกิดการแตกหน่ออ่อนของเครือข่ายอนุรักษ์คลองพะวงในที่สุด

ดังนั้นโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองพะวง ระยะที่ 2 จึงต้องมุ่งเน้นการต่อยอดและพัฒนา กิจกรรมการฟื้นฟูคลองพะวง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การสร้างความเข้มแข็งและขยายเครือข่ายอนุรักษ์คลองพะวงให้มากยิ่งขึ้น โดยประสงค์จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์คลองพะวงอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การปรึกษาหารือ และการทำกิจกรรมร่วมระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสนใจในการฟื้นฟูคลองพะวง
3. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ชีตความสามารถ และบทบาทของเครือข่ายอนุรักษ์คลองพะวงให้มากขึ้น และเข้มแข็งยิ่งขึ้น
4. เพื่อร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมการฟื้นฟูและพัฒนาคลองพะวง

กิจกรรมที่ผ่านมา

- 14 ม.ค. 50 - ประชุมเครือข่ายอนุรักษ์คลองวง ครั้งที่ 1 ร่วมระดมความคิดในการปลูกป่า ชายเลนริมคลองวง ณ ศาลาปอโพธิ์
- 27 ม.ค. 50 - สำรวจคลองวงและพื้นที่ปลูกป่าริมคลอง
- 21 ก.พ. 50 - ประชุม Focus Group ร่วมกับที่ปรึกษาด้านการจัดการน้ำเสีย จากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มอ. เรื่องการใช้ EM Ball / น้ำหมักชีวภาพเพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำคลองวง
- 25 ก.พ. 50 - สำรวจคลองวงร่วมกับที่ปรึกษาด้านการจัดการน้ำเสีย จากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ / รวมพลปลูกต้นโกงกางและต้นจากริมคลองวง
- 15 มี.ค. 50 - ประชุมเครือข่ายอนุรักษ์คลองวง ครั้งที่ 2
- 26 มี.ค. 50 - กิจกรรมปั้น EM Ball
- 3 เม.ย. 50 - กิจกรรมโยน EM Ball วัดระดับออกซิเจนในน้ำและเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อส่งตรวจสอบคุณภาพ

ผลการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการในโครงการ โดยภาพรวมแล้วมีส่วนสนับสนุนแนวทางการดำเนินงานในท้องถิ่น หรือช่วยเพิ่มคุณภาพการทำงานร่วมกันในชุมชน ดังนั้นการวางแผนงานของชุมชน

เวทีประชุมเครือข่ายอนุรักษ์คลองวง ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2549 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นอกจากทำให้ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ตัวแทนโรงเรียนในพื้นที่ และตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่ ได้ทบทวนกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานในโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองวง ระยะที่ 1 มีความเข้าใจเป้าหมายและแนวทางการทำงานของโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองวง ระยะที่ 2 และได้ร่วมกันกำหนดแผนการดำเนินงานฟื้นฟูคลองวง ในระยะที่ 2 โดยกิจกรรมภายใต้แผนการดำเนินงานฟื้นฟูคลองวงนี้ ที่ประชุมเครือข่ายฯ ได้ร่วมกันกำหนดผู้รับผิดชอบหลักทุกกิจกรรมสำหรับเวทีร่วมระดมความคิดในการวางแผนปลูกป่าชายเลนริมคลองวง ณ ศาลาปอโพธิ์ ตำบลน้ำน้อย เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2550 มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 21 คน เป็นชาวบ้านถึง 14 คน แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นมากนัก ทางโครงการจึงต้องพยายามสอบถามความเห็นของชาวบ้านเป็นระยะ ๆ ซึ่งก็มีการตอบรับที่ดีต่อกิจกรรมปลูกป่าในครั้งนี้ โดยชาวบ้านได้ร่วมกันลงชื่อเพื่อเป็นอาสาสมัครช่วยกันดูแลและซ่อมแซม ต้นกล้าหลังการปลูกร่วมกับผู้เชี่ยวชาญปลูกป่าชายเลน ของโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองวง

ต่อมาในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2550 โครงการฯ ได้จัดประชุม Focus Group เรื่อง การใช้ EM Ball และน้ำหมักชีวภาพในการปรับปรุงคุณภาพน้ำคลองวง ณ อบต.น้ำน้อย คราวนี้เป็นการประชุมกลุ่มเล็ก มีตัวแทน อบต. น้ำน้อย อบต.พะวง ชาวบ้านในตำบลน้ำน้อย ที่ปรึกษาด้านการจัดการน้ำเสีย จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และเจ้าหน้าที่โครงการฯ เข้าร่วมประชุมรวม 12 คน โดยที่ปรึกษาฯ ได้มาช่วยให้ความรู้ทางวิชาการในการวิเคราะห์ปัญหาน้ำเสียคลองวง และแนวทางในการจัดการโดยใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ช่วยทำให้ ตัวแทน อบต. และตัวแทนชุมชนมีความเข้าใจ ความชัดเจน และความมุ่งมั่นในการแก้ปัญหา น้ำเสีย คลองวงมากยิ่งขึ้น และถัดมาในวันที่ 15 มีนาคม 2550 โครงการฯ ได้จัดประชุมเครือข่ายอนุรักษ์คลองวง ครั้งที่ 2 ณ สถานีอนามัยตำบลน้ำน้อย มีผู้เข้าร่วมประชุม 19 คน น้อยกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ทั้งหมด 30 คน แต่เป็นการประชุมวางแผนการทำงานบนพื้นฐานของวิชาการมากยิ่งขึ้น ทั้งเรื่องการปลูกและดูแลป่าชายเลนริมคลอง มีผู้เชี่ยวชาญด้านการปลูกป่าชายเลนเข้าร่วมประชุมและให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อเครือข่าย ส่วนเรื่องการจัดการน้ำเสียคลองวง ที่ปรึกษาด้านการจัดการน้ำเสียได้กรุณาทำรายงานการสำรวจและข้อเสนอแนะเบื้องต้นให้ที่ประชุมเครือข่ายฯ ได้ศึกษาและเป็นการรอบในการวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความร่วมมือระหว่างองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นด้วยตนเอง

เห็นได้จากความสนใจของ อบต. พะวง ที่เข้ามาประชุม เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการจัดการน้ำเสียคลองวงร่วมกับ อบต. น้ำน้อย และที่ปรึกษาด้านการจัดการน้ำเสียของโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง โดยในอนาคตคาดว่าจะความร่วมมือระหว่าง อบต. ทั้งสองจะมีมากขึ้นตามลำดับ และโครงการฯ มีเป้าหมายอย่างน้อยถึง อบต.ท่าข้ามมาร่วมด้วย เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีโรงงานปล่อยน้ำเสียลงคลองวงหลายโรงเช่นกันโดยความร่วมมือระหว่าง อบต. เหล่านี้ จะอาศัยกิจกรรมการสำรวจโรงงานและคลองสาขาของคลองวง การอบรมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายการจัดการน้ำเสียคลองวง เป็นสื่อกลางในการประสานความร่วมมือ ภายในช่วงเวลาของโครงการฯ ระยะที่ 2 นี้

ความร่วมมือระหว่างองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานราชการระดับจังหวัด

เห็นได้จากขณะนี้ศูนย์พัฒนาและบำรุงรักษาทางน้ำที่ 4 (สงขลา) กำลังดำเนินการขุดลอกร่องน้ำในคลองวงอย่างต่อเนื่องตามแผนพัฒนาทะเลสาบสงขลา (เริ่มขุดลอกตั้งแต่วันที่ 28 ธันวาคม 2549 ต่อเนื่องไป 80 วัน) และ อบต.พะวง ยังได้ทำหนังสือขอให้ศูนย์ฯ ดำเนินการขุดลอกต่อบริเวณคลอง สาขาของคลองวง ซึ่งแบ่งเขตแดนระหว่างตำบลพะวงกับตำบลน้ำน้อย ซึ่งมีความสำคัญความตื้นเขินและน้ำมีกลิ่นเน่าเหม็น คุณภาพเสื่อมโทรมค่อนข้างมาก เนื่องจากมีโรงงาน

ตั้งอยู่หลายโรงและมักแอบปล่อยน้ำเสียลงมา โดย อบต.พะวง ยินดีออกค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการขุดลอกดังกล่าว รวมระยะทางขุดลอกยาว 150 เมตร กว้าง 20 เมตร ลึก 2 เมตร (ที่ระดับน้ำลดต่ำสุด) และได้รับการตอบรับจากศูนย์ฯ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ส่วน อบต.น้ำน้อย ขณะนี้กำลังทำเรื่องขอให้ศูนย์ฯ ดำเนินการขุดลอกคลองสาขาของคลองวงอีกสายหนึ่งในเขตแดนของตำบลน้ำน้อยทั้งหมด โดยยินดีสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการขุดลอกเช่นกันรวมระยะทางประมาณ 300 เมตร ตั้งแต่บริเวณศาลาพ่อโพธิ์จนถึงเขื่อนชลประทานซึ่งคลองมีสภาพตื้นเขินแต่น้ำมีคุณภาพเสื่อมโทรมน้อยกว่าคลองสาขาที่ อบต.พะวงขอให้ขุดลอก โดยการขุดลอกดังกล่าว นอกจากเป็นผลดีต่อการสัญจรทางน้ำโดยเฉพาะเรือประมงขนาดเล็ก แล้วยังมีส่วนช่วยทำให้น้ำโดยเฉพาะคลองสาขาทั้งสองที่ค่อนข้างหยุดนิ่งและเน่าเสีย มีการไหลเวียนและฟอกตัวเองได้มากขึ้น ช่วยเพิ่มปริมาณออกซิเจนในน้ำ อันจะเป็นผลดีต่อระบบนิเวศน์คลองและ การอยู่อาศัยของสัตว์น้ำต่อไป นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือระหว่างอบต.น้ำน้อยกับศูนย์ฯ เพาะพันธุ์กล้าไม้ป่าชายเลนสงขลา กระหวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการสนับสนุนต้นกล้า แยกเป็นต้นจากจำนวน 500 ต้น และต้นโกงกางใบใหญ่ จำนวน 1,200 ต้น เพื่อนำมาปลูกริมคลองวงตามแผนการดำเนินงานของ โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศน์คลองวง ระยะเวลาที่ 2

ความร่วมมือระหว่างองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นกับองค์กรภาคประชาชน

เห็นได้จากกิจกรรมปลูกป่าชายเลนริมคลอง เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2550 อบต.น้ำน้อย รับผิดชอบในการจัดหาต้นกล้าทั้งหมดกว่า 1,700 ต้น ส่วนชาวบ้านโดยการนำของ นายประสิทธิ์ กิจจาโณ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำน้อย รับผิดชอบในการหาและตัดไม้เพื่อใช้เป็นหลักผูกยึดต้นกล้าบริเวณหลุมปลูก เพื่อป้องกันต้นกล้าที่ปลูกริมคลองจากการทำลายโดยไม่เจตนาของคนหาปลาจากนอกพื้นที่ เช่น เดินเหยียบย่ำต้นกล้าระหว่างหาปลา ทอดแหมาโดนต้นกล้าทำให้ต้นกล้าเสียหาย เป็นต้น นอกจากนี้ เรือประมงชาวบ้านจำนวน 10 ลำ ยังให้ความร่วมมือในการขนถ่ายต้นกล้าและ ไม้หลักในระหว่างปลูกป่าชายเลนดังกล่าว โดยมีชาวบ้านมาร่วมกัน ปลูกป่าชายเลนเกือบ 50 คน

กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

กิจกรรมที่ดำเนินการไป มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล และภาคประชาชน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วโดยละเอียด ส่วนการทำงานร่วมกับภาคธุรกิจเอกชนโดยเฉพาะโรงงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ทางโครงการฯ จะดำเนินการในระยะต่อไป โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นสื่อในการประสานความร่วมมือ เช่น เชิญมาร่วมทั้ง EM Ball เพื่อบำบัดน้ำเสียคลองวงในวันชักพระเดือนเมษายนนี้ การตรวจเยี่ยมโรงงานในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจ

และแสวงหาความร่วมมือ เป็นต้น สำหรับกลุ่มชาวบ้านโดยเฉพาะชาวประมงซึ่งได้รับผลกระทบจากน้ำเสียคลองวง ทำให้ประสบปัญหาในการจับและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ที่ผ่านมามีส่วนเกี่ยวข้องหรือมาร่วมในกิจกรรมของโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การร่วมประชุมเครือข่ายอนุรักษ์คลองวง การร่วมสำรวจคลองวงกับเจ้าหน้าที่โครงการฯ การร่วมเตรียมความพร้อมและปลูกป่าชายเลนริมคลองวง รวมถึงการช่วยดูแลรักษาต้นกล้าที่ปลูกร่วมกับโครงการฯ สำหรับประโยชน์ที่ชาวบ้านดังกล่าวจะได้รับ ได้แก่ ความรักความสามัคคีและการเสียสละในการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ได้เรียนรู้กระบวนการวางแผนและทำงานร่วมกับภาคีต่างๆ เช่น อบต. เจ้าหน้าที่และที่ปรึกษาของโครงการฯ ครูอาจารย์ในพื้นที่ รวมทั้งได้รับประโยชน์ที่จะตามมา จากการช่วยกันปลูกต้นจากและต้นโกงกางริมคลองวง ทั้งประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพแวดล้อม และการฟื้นฟูระบบนิเวศน์คลองวงเพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ของคลองให้กลับคืนมา

ปัญหาอุปสรรค

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมหรือการสนับสนุนการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองท้องถิ่น ได้แก่

- 1.การจัดสรรเวลาให้กับโครงการฯ มีความจำกัด ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่โครงการฯ ที่ปรึกษากิจกรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสมาชิกเครือข่ายฯ เนื่องจากภาระงานประจำที่ค่อนข้างรัดตัว และในส่วนของชาวบ้านก็ต้องให้เวลากับการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว จึงทำให้การจัดกิจกรรมต่างๆ ไม่สามารถทำได้ถี่นัก การดำเนินโครงการจึงมีความก้าวหน้าอย่างช้า ๆ
- 2.การดำเนินกิจกรรมไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมปลูกป่าริมคลองวง ได้ร่วมกันวางแผนว่า แกนนำชาวบ้านจะนัดหมายผู้เชี่ยวชาญของโครงการฯ เดินทางมาและเตรียมหลุมปลูกต้นกล้าล่วงหน้า เพื่อให้มั่นใจว่าหลุมที่ปลูก มีความเหมาะสมและลดความเสี่ยงที่ต้นกล้าอาจตายได้ส่วนหนึ่ง แต่แกนนำชาวบ้านก็ไม่ได้นัดหมายเพื่อดำเนินการดังกล่าว เนื่องจากติดภารกิจอื่นๆ ส่งผลให้ในวันปลูกมี ต้นกล้าจำนวนไม่น้อยที่ชาวบ้านปลูกในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม
- 3.ความสนใจในกิจกรรมการฟื้นฟูคลองวงของอบต. และชาวบ้านในตำบลท่าข้าม ตำบลพะวง และตำบลเกาะยอ ยังมีน้อยมาก เนื่องจาก ตำบลท่าข้ามเป็นพื้นที่ต้นน้ำ มีคลองสาขาของคลองวง และวิถีชีวิตห่างไกลจากคลองวง ตำบลพะวงวิถีชีวิตชาวบ้านไม่ค่อยผูกพันกับคลองวงมากนัก เพราะชุมชนดั้งเดิมคือบ้านน้ำกระเจา (มีวัดน้ำกระเจา) อยู่ค่อนข้างห่างไกลจากคลองวง ส่วนชุมชนอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกิดใหม่ ประชากรอพยพมาจากที่อื่น มีวิถีชีวิตแบบชุมชนเมือง ต่างคนต่างอยู่เป็นส่วนใหญ่ ตำบลเกาะยอวิถีชีวิตชาวบ้านแทบไม่ผูกพันกับคลองวง ยกเว้นได้รับผลกระทบจากน้ำเสียเป็นครั้งเป็นคราวแต่ไม่ค่อยรุนแรง ส่วนตำบลน้ำน้อยวิถีชีวิตชาวบ้านผูกพันกับคลองวง โดยเฉพาะการทำประมง ความตื่นตัวในการฟื้นฟูคลองวงมีสูง

การประสานชาวบ้าน / ชุมชน ทางโครงการฯ จะใช้ อบต.ในพื้นที่ เป็นกลไกหลักในการประสานงาน ซึ่งมีข้อดีคือ ทำให้ได้แกนนำชาวบ้าน ตัวแทนชาวบ้าน ที่สามารถทำงานร่วมกับ อบต. ได้เป็นอย่างดี แต่ข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นคือ ขาดความหลากหลายของกลุ่มชาวบ้าน แนวคิด ข้อมูล และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการได้ด้วย

ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จของโครงการ

สำหรับปัจจัยที่สนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จ มีทั้งปัจจัยภายในชุมชน ปัจจัยภายนอกชุมชน และปัจจัยร่วม มีดังนี้

ปัจจัยภายในชุมชน

1. การใช้ประโยชน์จากทุนในชุมชน เช่น ประเพณีชักพระซึ่งชาวบ้านจะมารวมตัวกันค่อนข้างมาก จัดกิจกรรมฟื้นฟูคลองวังไปพร้อม ๆ กัน การใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในการทำน้ำหมักชีวภาพต่อยอดในการทำ EM Ball การใช้ประโยชน์จากความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นน้ำน้อยเป็นฐานในการดำเนินกิจกรรมและค่อย ๆ ขยายผลไปยังตำบลเครือข่าย เป็นต้น

2. ความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะ องค์การบริหารส่วนตำบล เครือข่ายโรงงาน โรงเรียน ชมรมผู้สูงอายุ สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) เป็นต้นการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เช่น ความรู้และทักษะในการตรวจวัดคุณภาพน้ำ และฟื้นฟูคลองวังอย่างเป็นระบบ เป็นต้น การยอมรับและเห็นความสำคัญของโครงการฯ ของนายก อบต. และปลัด อบต. เครือข่ายทั้ง 4 ตำบล

ปัจจัยภายนอกชุมชน

ความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการทำงาน และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่โครงการฯ ทุกคน ขีดความสามารถและความรู้ของที่ปรึกษา / ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ของโครงการฯ ในการถ่ายทอดให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเครือข่ายและแกนนำชุมชนความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ นอกพื้นที่ เช่น ศูนย์พัฒนาและบำรุงรักษาทางน้ำที่ 4 (สงขลา) ศูนย์เพาะพันธุ์กล้าไม้ป่าชายเลนสงขลา สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นต้น

ปัจจัยร่วม

1. การให้เวลากับโครงการให้มากยิ่งขึ้นทั้งในส่วนของผู้บริหารที่โครงการหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ จะทำให้งานมีคุณภาพและผลสำเร็จมากขึ้น

การให้เกียรติ ความไว้วางใจ ต่อกันและกัน ระหว่างผู้ร่วมงานและภาคีต่าง ๆ จะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญอีกประการหนึ่งในความสำเร็จของโครงการ

การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่โครงการ ระยะที่ 2 ให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพื่อลดความเสี่ยง ความล้มเหลวของกิจกรรมต่าง ๆ ให้น้อยลง

2. การลดความขัดแย้งในพื้นที่ / ชุมชน กิจกรรมที่โครงการ กำลังดำเนินงานหรือจะดำเนินงานในอนาคต ล้วนเป็นกิจกรรมเชิงบวก ที่หลีกเลี่ยงการจับผิดและโจมตี ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย และการหามิตรเพิ่ม เพื่อตอบสนองต่อการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองวัง

ที่มา : http://vclass.mgt.psu.ac.th/~undp/proposal_II_01.htm

โครงการเยาวชนรัก(ษ์)คลองบางมด

หลักการและเหตุผล

น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตนอกจากนี้ น้ำยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อันเป็นองค์ประกอบในระบบนิเวศ มนุษย์เรารู้จักนำเอาน้ำมาใช้เพื่อบริโภคและอุปโภคในกิจกรรมต่างๆ เป็นเวลานานแล้ว แต่น้ำเมื่อผ่านการนำมาใช้คุณภาพย่อมเปลี่ยนแปลงไป การขาดการวางแผนในเรื่องการใช้และอนุรักษ์แหล่งน้ำอาจก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมา เช่น การปล่อยน้ำทิ้ง สิ่งปฏิกูล ขยะมูลฝอย จากแหล่งชุมชนที่อยู่ริมฝั่งน้ำและคลอง ตลอดจนน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ได้รับการบำบัดหรือผ่านระบบบำบัดไม่สมบูรณ์ น้ำทิ้งจากเกษตรกรรม เป็นเหตุให้คลองเน่าเสีย และเกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย ซึ่งถ้าประชาชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำไม่ใส่ใจ ละเลิกที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ในอนาคตก็อาจจะไม่มีน้ำสะอาดใช้ต่อไป

คณะผู้จัดทำโครงการได้เล็งเห็นว่าคลองบางมด เป็นคลองที่อยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยและยังเป็นคลองที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชนละแวกนี้ทั้งใน การสัญจร การบริโภค อุปโภค และการนำน้ำมาใช้ในการเพาะปลูก ถึงแม้ว่าปัญหาขยะในคลองบางมดจะยังดูไม่รุนแรงแต่คณะผู้จัดทำโครงการได้พบเห็นเด็กนักเรียนทั้งหญิงและชาย ต่าง ๆ ลงในคลอง และจากการออกแบบสอบถามได้รับทราบข้อมูล ว่าชาวชุมชนที่อยู่ริมคลองก็ทิ้งขยะ และสิ่งปฏิกูลลงในคลองบางมดด้วย หากเป็นเช่นนี้ต่อไปอาจจะไม่มีวันได้เห็นน้ำที่สะอาดใสเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งชาวชุมชนก็มีความรู้สึกไม่พอใจที่สภาพคลองเป็นเช่นนี้ ดังนั้น คณะผู้จัดทำโครงการได้มีความ

ตั้งใจที่จะรณรงค์เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม ของคลองบางมดที่ดีให้คงอยู่ และมุ่งหวังที่จะได้เห็น ชุมชนให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์คลองบางมดไว้

โดยคณะผู้จัดทำโครงการ จะเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามลำคลอง บางมดแก่เด็กนักเรียน ที่โรงเรียนบางมด (ตันเปาว์วิทยาการ) เพื่อให้เยาวชนในโรงเรียนดังกล่าว ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ได้มีจิตวิญญาณในการอนุรักษ์ทรัพยากรซึ่งเสมือนเป็นแหล่งกำเนิดของ ชีวิตต่าง ๆ และเป็นผู้นำ เป็นผู้ดูแลอนุรักษ์คลองบางมด เพื่อภายในวันหน้าจะได้มีน้ำที่ใสสะอาด คงอยู่กับ ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการทำโครงการ

- 1.รณรงค์ให้กลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงความสำคัญของคลองบางมด
- 2.รณรงค์ให้กลุ่มเป้าหมายไม่ทิ้งขยะลงในคลองบางมด
- 3.ให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องปัญหาน้ำเสียและวิธีป้องกันปัญหา
- 4.สร้างทัศนคติที่ดีระหว่างชาวชุมชนกับมจธ.
- 5.จัดให้มีสัมมนาการระหว่างคณะผู้จัดทำโครงการกับกลุ่มเป้าหมาย
6. เพื่อให้คณะผู้จัดทำโครงการมีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีม

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนโรงเรียนบางมด(ตันเปาว์วิทยาการ) ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4
จำนวน 78 คน

ระยะเวลาและขั้นตอนการทำโครงการ

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

- ระยะเวลาที่ 1 29 ต.ค. 44 - 14 ธ.ค. 44
- ระยะเวลาที่ 2 27 ธ.ค. 44 - 4 ก.พ. 45

ขั้นตอนการทำโครงการ

1. ปรีกษาและฟังคำเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรีกษา
2. ประชุมกลุ่ม
3. หาสถานที่จัดโครงการ
4. กำหนดปัญหา
5. แบ่งกลุ่มทำงาน คือ ติดต่อสถานที่ / หาข้อมูล
6. ศึกษาข้อมูลและสรุปผล
7. ปรีกษาอาจารย์ที่ปรีกษา

8. สอบโครงการ
9. ลงมือปฏิบัติโครงการ
10. ประเมินผล

ลักษณะกิจกรรม

การสำรวจความคิดเห็นของชาวชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองบางมด
2. สร้างทัศนคติที่ดีระหว่างชาวชุมชนกับ มจร.

การดำเนินงาน

แบ่งคณะผู้จัดทำโครงการออกเป็นกลุ่มเพื่อเข้าไปสอบถามข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม และพูดคุยสิ่งต่าง ๆ โดยจะสำรวจทั้งชุมชนบริเวณคลองและโรงเรียน

การบรรยาย

วัตถุประสงค์

1. รมรณรงค์ให้กลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงความสำคัญของคลองบางมด
2. รมรณรงค์ให้กลุ่มเป้าหมายไม่ทิ้งขยะลงในคลอง
3. ให้ความรู้กับกลุ่มเป้าหมายในเรื่องปัญหาน้ำเสีย และวิธีป้องกันปัญหา

การดำเนินงาน

มีหัวข้อที่จะบรรยายดังนี้

- ความสำคัญของคลองต่อชุมชน
- ปัญหาขยะ สาเหตุที่จะทำให้เกิดปัญหาขยะ การช่วยกันลดปริมาณขยะมูลฝอยขยะมีผลทำให้น้ำเสียอย่างไร วิธีการแก้ปัญหาขยะในคลองบางมด
- ปัญหาน้ำเสีย น้ำเสียจากปัญหาอะไรบ้าง วิธีการแก้ปัญหา

การจัดปายนิเทศ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียนในเรื่อง ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะ และวิธีการป้องกันปัญหาการดำเนินงานคณะผู้จัดทำ โครงการจะมีการจัดปายความรู้เกี่ยวกับปัญหาน้ำเสีย และ มีการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ตอบคำถาม โดยจะมีการให้รางวัลตามความเหมาะสม

การเข้าฐาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย ในเรื่องปัญหาน้ำเสียปัญหาขยะและวิธี การป้องกัน
ปัญหาในรูปแบบของกิจกรรมสันตนาการและเกมส์ต่างๆ
2. สร้างความเพลิดเพลินแก่กลุ่มเป้าหมายโดยกิจกรรมสันตนาการ และกิจกรรมเกมส์การ
ดำเนินงาน แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อเข้าฐานทั้งหมด 4 ฐานได้แก่
1.ฐานคิดคิดคิด 2. ฐานล้อมวงหาเบิ่ง 3.ฐานขยะลอยน้ำ 4.ฐานคิดก่อนทิ้ง
เล่นเกมสันทนาการไปกลุ่มละเกมส์ โดยมีเกมส์ทั้งหมด 4 เกมส์แต่ละเกมส์จะมีการแข่งขันกันภายใน
ฐาน มีรางวัลแจกตามฐาน

ที่มา : <http://arts.kmutt.ac.th/ssc210/Group%20Project/G244/G14/Principle-page.htm>

โครงการบัณฑิตอาสามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพ ภาคใต้ (วพส.)

ชื่อเรื่อง : การเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเยาวชนในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ลุ่มน้ำคลองยันบ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ชื่อ - สกุล : นายภูติพิงศ์ แก้วทอง

พื้นที่รับผิดชอบ : บ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เสนอต่อ : โครงการบัณฑิตอาสามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา
สุขภาพภาคใต้ (วพส.)

บริบทชุมชน/สภาพทั่วไป

บ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสภาพพื้นที่เป็น
ป่าดิบชื้นอยู่รายล้อมชุมชน สลับกับแนวทิวเขาเรียงซ้อนกันอย่างสวยงาม มีลำคลองเล็กๆไหล
ผ่านชุมชนเสมือนสายเลือดหล่อเลี้ยงชุมชนที่ชาวบ้านเรียกว่า “คลองยัน” มีประชากร 350 คน
88 ครัวเรือน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะอยู่ห่าง ๆ กัน สามารถแบ่งกลุ่มอายุออกเป็นเยาวชน
ร้อยละ 50 วัยทำงานร้อยละ 30 และผู้สูงอายุร้อยละ 20 การประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยง
สัตว์ประเภท โค สุกร ไก่ เป็นต้น และการนับถือศาสนาพุทธโดยส่วนใหญ่

การรวมกลุ่มภาคประชาชน

สถานการณ์นำไปสู่การรวมกลุ่มภาคประชาชน

ชุมชนลุ่มน้ำคลองยัน ได้อาศัยพึ่งพิงลุ่มน้ำคลองยันเป็นสายหล่อเลี้ยงชีวิตของชุมชน แต่ในปี พ.ศ. 2530 – 2531 ได้มีนโยบายของรัฐบาลในยุคสมัยนั้น ให้มีการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าแก่งกรุง ซึ่งเขื่อนที่สร้างจะกั้นคลองยันบริเวณตอนเหนือ ในอำเภอกีร์รัฐนิคม ซึ่งชาวบ้านลุ่มน้ำคลองยันได้เล็งเห็นปัญหาใหญ่ที่จะตามมาของการสร้างเขื่อน คือ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ถึง 25,000 ไร่ รวมไปถึงสัตว์ป่าต่าง ๆ มากมายที่อาศัยอยู่ในป่าจะล้มตายไม่มีที่อยู่ และยังส่งผลกระทบต่อลุ่มน้ำคลองยัน คือ ทำให้น้ำตื้นเขินและแห้งคอด รวมไปถึงเมื่อสร้างเขื่อนเสร็จแล้ว น้ำที่ปล่อยจากเขื่อนลงสู่คลองยันจะมีกลิ่นเหม็นซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำที่เป็นแหล่งอาหารในคลองยันไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ จากปัญหาดังกล่าว ชาวบ้านได้ร่วมกันคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนแก่งกรุงผลที่ตามมาคือรัฐชะลอการก่อสร้างเขื่อนแก่งกรุงจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ไม่มีการสร้างเขื่อนเกิดขึ้นแต่ก็มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเขาของส่วนรวมเพื่อมาเป็นของส่วนตัวตามกระแสโลกาภิวัตน์ขยายพื้นที่ทำเกษตรมากขึ้นผลิตพืชผลการเกษตร มากขึ้นเกินตัวตามกระแสบริโภคนิยม จากการที่ต้องการผลผลิตมากขึ้นทำให้มีการใช้สารเคมีเพื่อควบคุมปัจจัยการผลิตให้ออกมามาก ๆ โดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เมื่อมีการใช้ระยะ เป็นเวลานานทำให้ดินเสื่อมสภาพจากสารเคมี ภาคใต้มีฝนตกชุกตลอดปีเมื่อฝนตกทำให้พัดพา ตะกอนสารเคมีลงสู่คลองยัน ผลที่ตามมาสัตว์น้ำที่เคยอาศัยอยู่ในคลองยันเริ่มสูญพันธุ์ไป ตามมาด้วยความต้องการบริโภคนิยมสูงมีการจับสัตว์น้ำที่ผิดวิธีโดย การใช้ไฟฟ้าช็อต ใช้ระเบิด ทำให้สัตว์น้ำใกล้หมด

จากสถานการณ์ดังกล่าว ทางชุมชนจึงรวมจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำคลองยัน ขึ้นในปี พ.ศ. 2531 โดยมีสมาชิกที่ร่วมกันคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุง ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อรณรงค์ปลูกจิตสำนึกเรื่องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในปี พ.ศ. 2536 ได้เปลี่ยนชื่อจากชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเป็นกลุ่มอาสาพัฒนาชนบทร่วมกันพัฒนาพื้นที่สาธารณะต่างๆ

ในปี พ.ศ. 2539 ทางกลุ่มเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นได้เสนอแก้ปัญหา โดยมีการจัดการในเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหาร กองทุนพึ่งตนเอง และร้านค้าชุมชน พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อกลุ่มอาสาพัฒนาชนบท เป็นกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม และทางกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เรื่อยมา เช่น การประกอบอาชีพที่ไม่ใช้สารเคมี เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2540 จัดตั้งกองทุนพัฒนาอาชีพ มีการออมทรัพย์และใช้ชื่อว่า ธนาคารหมู่บ้านเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม เป้าหมายคือประหยัดคอดออม พึ่งตนเองในชุมชนในเรื่องของเงินทุน

ในปี พ.ศ. 2542 จัดตั้งร้านค้าชุมชนบ้านปากหารเพื่อการสาธิต เพื่อแก้ปัญหาเรื่องราคาสินค้าให้เป็นธรรม

ในปี พ.ศ. 2543 อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยการจัดทำเขตอภัยทานในชุมชน เพื่อลด การจับสัตว์น้ำและรักษาสัตว์น้ำให้ยั่งยืน และในปีเดียวกัน จัดทำกองทุนสวัสดิการ รวมถึง โครงการทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ

ในปี พ.ศ. 2544 ทำโครงการแปลงปลูกผลผลิตทางการเกษตร เพื่อทำอาหารสัตว์ มีโรงเรียน และเครื่องจักรขนาดย่อมในชุมชนวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์

ในปี พ.ศ. 2545 ทำโครงการแปรรูปวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น นำมาทำเป็นสินค้าอุปโภคและบริโภค เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเรื่อยมา

จนถึงปัจจุบัน กิจกรรมต่าง ๆ ก็ยังดำเนินไปตามสถานการณ์และความเหมาะสมกิจกรรมที่เด่นชัดและยังดำเนินการ เรื่อยไปคือ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติของตน การจัดทำเขตอภัยทานขยายไปทั่วลุ่มน้ำคลองยัน ร้านค้าชุมชน และสร้างคนรุ่นใหม่ให้รับหน้าที่ต่อไปคือการสร้างเยาวชนในชุมชนให้มีการรักถิ่นฐานบ้านเกิด มีศักยภาพมาพัฒนาชุมชนบ้านเกิดของตนเองต่อไป

ความเป็นมาของโครงการ

สภาพชุมชนริมฝั่งคลองยันในจากอดีตมีความสวยงามร่มรื่น และปัจจุบันได้เสื่อมโทรมลงยังอยู่ในช่วงระหว่างการฟื้นฟู

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวข้างต้นของความเป็นมาของชุมชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างจิตสำนึกชาวบ้านในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในกลุ่มของเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในชุมชน ที่ผ่านมา กลุ่มเยาวชนได้มีการรวมกลุ่มเยาวชน โดยการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในช่วงเวลาปิดภาคเรียนการศึกษารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมการอนุรักษ์คลองยันโดยการประชุมกำหนดกิจกรรม , ร่วมกันอนุรักษ์วังปลาในคลองยัน และได้ตั้งกลุ่มเยาวชนรักษ์คลองยัน ในหมู่บ้านร่วมกันดูแลรักษาอนุรักษ์คลองยัน แต่ยังขาดโอกาสในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ได้เล็งเห็นโอกาสที่จะพัฒนากลุ่มเยาวชน ให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยให้กลุ่มเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองยันด้วยวิธีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การฝึกอบรมเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในคลองยัน , การล่องแพศึกษาพรรณไม้และศึกษาพันธุ์ปลา เป็นต้น

หากสามารถปรับเปลี่ยนจิตสำนึกในกลุ่มเยาวชนได้ จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงให้ชุมชน
ได้เห็นเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์และฟื้นฟูให้สิ่งแวดล้อมดี ๆ กลับคืนสู่คลองย่นได้อย่างยั่งยืน
ดังเดิม

โดยโครงการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละยุคสมัย
ของคลองย่นในเชิงเปรียบเทียบ และศึกษาวิธีการเสริมสร้างศักยภาพ ให้เยาวชนเห็นความสำคัญ
และมีส่วนร่วมในการจัดการอนุรักษ์คลองย่น

วิธีการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินการนั้นในช่วงระยะแรก จะประกอบไปด้วย การประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผน
การดำเนินการ หลังจากนั้นจะมีการจัดกิจกรรมล่องแพ สำรวจคลองย่น ศึกษาพรรณไม้ , พันธุ์ปลา
และสภาพคลองย่น เมื่อสำรวจสภาพคลองย่นเสร็จ มีการจัดเวทีชาวบ้าน 3 ช่วงวัยประกอบไป
ด้วยกลุ่มเยาวชน กลุ่มคนทำงานหรือวัยกลางคนและผู้สูงอายุในการจัดเวทีนั้น เพื่อเปรียบเทียบ
สภาพคลองย่นในแต่ละยุคสมัย โดยผ่านการบอกเล่า แผนที่ทรัพยากร และชวนวิเคราะห์ต้นตอ
ของปัญหาที่เกิดขึ้นจัดลำดับสาเหตุของปัญหาที่ควรแก้ไขก่อนหลัง

หลังจากจัดเวทีชาวบ้านเสร็จ อันได้มาซึ่งข้อมูล นำข้อมูลความรู้ที่ได้เกี่ยวกับสภาพคลอง
ย่นมาวางแผนกำหนดกิจกรรมแบ่งบทบาทหน้าที่ของกลุ่มเยาวชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูคลองย่น

ระยะที่ 2 ทดลองรูปแบบการอนุรักษ์คลองย่นตามที่ได้วางแผน กำหนดกิจกรรม และแบ่ง
หน้าที่บทบาทให้กับเยาวชนและทีมวิจัย

หลังจากที่ได้ทดสอบกิจกรรมแล้วจึงมีการนำเอาสรุปผลการเรียนรู้ การอนุรักษ์คลองย่น
ของกลุ่มเยาวชน และจัดเวทีระดมความคิดเห็นชาวบ้าน 3 ช่วงอายุ (เยาวชน วัยทำงานหรือวัย
กลางคน และผู้สูงอายุ) เพื่อสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์คลองย่นทั้งหมด
ที่ได้เรียนรู้มาจากโครงการ

ความก้าวหน้าการดำเนินการ

จากวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละยุคสมัยของ
คลองย่นในเชิงเปรียบเทียบ และศึกษาวิธีการเสริมสร้างศักยภาพ ให้เยาวชนเห็นความสำคัญและ
มีส่วนร่วมในการจัดการอนุรักษ์คลองย่น สามารถสรุปได้ดังนี้

สภาพการเปลี่ยนแปลงแต่ละยุคสมัยของคลองยัน

ในอดีต คลองยันอุดมสมบูรณ์มาก มีทั้งปลา กุ้ง หอย จนมาถึงสมัยหนึ่ง มีการจับปลาผิดวิธี โดยการใช้ระเบิดบ้าง ใช้ไฟฟ้าช็อต การทิ้งขยะจากชุมชนลงในคลองยัน และการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำเป็นต้น

ในช่วงปัจจุบันอยู่ระหว่างการฟื้นฟู ชาวบ้านเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของคลองยัน ร่วมกันอนุรักษ์คลองยัน โดยการจัดทำเขตพื้นที่ภัยพิบัติ (วังปลา) ร่วมกันตลอดลำน้ำคลองยัน เพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ของคลองยันกลับมาอย่างยั่งยืนอีกครั้งหนึ่ง

วิธีการเสริมสร้างศักยภาพให้เยาวชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมอนุรักษ์คลองยัน

ผู้สูงอายุเล่าประสบการณ์ และความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มน้ำคลองยัน ในอดีตและวิทยาการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้เยาวชนสามารถนำความรู้ไปวิเคราะห์ ทราบเรื่องราวในอดีต รู้ถึงสภาพปัญหาสามารถนำมาช่วยกันแก้ไขในเรื่องการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมกลุ่มน้ำคลองยันได้

เยาวชนเมื่อมองเห็นภาพในอดีต ร่วมกันแก้ไขโดยแสดงบทบาทและความคิดเห็นสิ่งที่อยากทำให้กลุ่มน้ำคลองยันกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง โดยร่วมกันกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การศึกษาล่องแพสำรวจสภาพคลองยัน ศึกษาดูงานที่อื่นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับคลองยันปลูกต้นไม้ริมคลอง นักสืบสายน้ำ ศึกษาพันธุ์สัตว์น้ำ และพืชสมุนไพรริมคลองยัน เป็นต้น

โครงการยังอยู่ในช่วงระหว่างการดำเนินการ สิ่งที่ต้องทำต่อไปคือการดำเนินกิจกรรมที่เยาวชนอยากทำต่อไปในอนาคต เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนนำความรู้มาพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

ที่มา : <http://volunteer.psu.ac.th/know/article/yuttipong.html>

“คลองเกซอน” เปลี่ยนโฉมหน้ากรุงโซล

คลองของเกซอน เป็นคลองที่ใหญ่เหมือนแม่น้ำ เคยเป็นคลองน้ำเน่าเสียที่เต็มไปด้วยมลพิษและ มีถนน “ค่อมคลอง” อยู่

หลายคนหวาดคิดคำนึงไปถึง “คลองสาทร” ของกรุงเทพฯ ทุกวันนี้ยังมีแต่ถนนให้เห็น ไม่มีวิวแนวของคลอง และถนนที่สวยงามด้วยต้น “มาฮอกกานี” ที่ปลูกมาตั้งแต่ ร.5

แต่วันนี้คลองของเกซอนของ กรุงโซล ได้บูรณะและพัฒนาจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลางใจกลางกรุงโซล จากแหล่งสลัมโทรมสุดของเมือง เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่ทันสมัยดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก

คลองชองเกซอนเป็นอีกเรื่องที่ต้องไปดูงานและศึกษาจากเกาหลี เพิ่มเติมจากปรากฏการณ์ ฮันริว คือ กระแสวัฒนธรรมโดยเฉพาะบันเทิงแนวใหม่ ศิลปินใหม่ วัยรุ่นละครซีรีส์สไตล์เกาหลี ก่อให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวเกาหลีอย่างกว้างขวาง จากหลายแห่งที่ใช้ถ่ายทำ กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดไปอย่างชาญฉลาดแล้ว

นี่ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาหลี คลองชองเกซอน ความทรงจำที่ไม่มีวันลืม เป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าเกาหลี พื้นที่แถบนี้เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นศูนย์กลางของกรุงโซล การฟื้นฟูเริ่มขึ้นเมื่อปี 2005 เพื่อให้กรุงโซลกลายเป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัยสำหรับศตวรรษ ที่ 21 จึงได้เกิดโครงการฟื้นฟูคลองชองเกซอน โดยเริ่มเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2003 จน

วันที่ 1 ตุลาคม 2005 คลองสะอาดน้ำใสฟ้าใสจึงได้ปรากฏให้เห็น การฟื้นฟูคลองชองเกซอนครั้งนี้ถือเป็นก้าวที่น่าจดจำในการทำให้กรุงโซล กลายเป็นเมืองที่ความสมดุลระหว่างธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

ผลงานชิ้นโบแดงส่งผลให้ผู้คิดและพัฒนาโครงการอย่าง “ลี หยอนบก” อายุ 66 ปี ผู้ว่ากรุงโซล ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีคนที่ 10 ของเกาหลี และเข้ารับตำแหน่งไปเมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา

คลองชองเกซอนมีคนพูดถึงบ่อย อยู่กรุงโซลสมัย เมื่อปี 60 เป็นคลองที่สกปรกมากมีโรงงานทิ้งน้ำเสีย น้ำเริ่มเน่า จนถึงยุคของประธานาธิบดี ปัก จุงฮี ของเกาหลี ได้สร้างถนนค้อมคลองยาวประมาณ 15 กิโลเมตร เมื่อปี 2004 หรือ 2005 ชุมชนกรุงโซล เริ่มเรียกร้องให้ “เอาคลองคืนมา เอาถนนกลับคืนไป” ชาวเมืองแยกเป็นสองฝ่าย พวกหนึ่งต่อต้านโครงการนี้ เกรงว่ารถจะไม่มีถนนวิ่ง อีกฝ่ายให้ทุบถนนทิ้งเอาแต่คลอง มีการถกเถียงกันปีเศษจนในที่สุดก็ตัดสินใจจากประชามติส่วนใหญ่เห็นชอบให้ทุบถนนทิ้งเอาคลองคืนมาได้

บัดนี้สองข้างถนนกลายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามแนวคลอง แต่ละจุดมีการสาธิตชีวิตที่ผ่านมาของแต่ละชุมชน

ที่น่าประทับใจก็คือ น้ำในคลองสะอาด ลงไปเดินเล่นได้ ชักผ้าในน้ำได้ มีวิถีชีวิตของคนในสมัยนั้นให้เห็น และมีรถทัวร์นำนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาพักผ่อน ช้อปบั้งที่บริเวณนี้ด้วย กลางคืนก็จะเป็นการแสดงแสงสีเสียง หรือนั่งเดินในคลองได้ เพราะคลองคืน กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามน่าชม

ที่มา : website : www.tour2korea.com

ต้นกล้า....แกร่งแห่งลุ่มอุตะเกา

**"ใครจะแก้ปัญหาเรื่องคลองอุตะเกาก็แก้ไขอย่างเดียวอย่ามายุ่ง บางบ้านเปิดประตูรับ
เหมือนกัน บอกว่าเข้ามาซิแต่หมาดุนะ"**

ปฐุม คงแก้วหรือ “เอก” นักเรียนชั้นม.6 โรงเรียนพะตงประจักษ์วิวัฒน์ อ.หาดใหญ่
ประธานกลุ่มต้นกล้าเพื่อการอนุรักษ์คลองอุตะเกา เล่าด้วยสีหน้าเคร่งขรึม จริงจัง ต่อสิ่งที่เคยเจอ
สารพัดสารพันปัญหา ในฐานะแกนนำเยาวชนคลองอุตะเกา ลำน้ำแห่งชีวิตของคนสงขลาที่กำลัง
มีปัญหาหุ้มน้ำ แต่คนจำนวนมากกลับเลือกปิดปัญหาให้พ้นตัว

สองสามปีก่อนหลายคนมองเด็กกลุ่มนี้ว่าทำในสิ่งที่เหลวไหล เป็นไปได้ยาก แต่การยืน
หยัดพูดจริงทำจริงอย่างแข็งขันทนแรงเสียดทานได้พิสูจน์อะไรบางอย่าง

การจัดค่ายเครือข่ายต้นกล้าเพื่อการอนุรักษ์ เมื่อ 24-27 เมษายน 2550 ได้รับความสนับ
หนุนจากแผนสุขภาพประเด็นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมต่อสุขภาพ ในส่วนของลุ่มน้ำคลองอุ
ตะเกา ร่วมกับอีกหลายฝ่าย ผู้เข้าร่วมจำนวน 91 คน เป็นนักเรียนแกนนำอนุรักษ์คลองอุ
ตะเกา ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตั้งแต่ต้นน้ำถึงสุดสายปลายคลอง โรงเรียนแต่ละแห่ง
สนใจกิจกรรมต่างกันออกไป เช่นการทำน้ำหมักชีวภาพ ปัญหาขยะ และน้ำเสีย นี่เป็นโอกาส
เรียนรู้แลกเปลี่ยนเพื่อเป้าหมายเดียวกันคืออนุรักษ์เยียวคลองอุตะเกา

เรานั่งคุยกับ “เอก” ในคำคืนที่ชาวค่ายเดินทางจากต้นน้ำมาแวะพักที่วัดคลองแห
หาดใหญ่ก่อนทั้งหมดจะลงเรือจากท่าน้ำวัดลงไปยังปลายคลองอุตะเกาในวันรุ่งขึ้น

“กิจกรรมวันแรกเน้นการทำความรู้จักกันน้องๆ ยังไม่ค่อยกล้าแสดงออกมากนักแอบพบว่า
หลายคนมีความคิดและคำตอบดีมากครับ แต่ไม่กล้าพูดเท่านั้นเอง อีกวันเดินทางไปน้ำตกผาดำ
มีกิจกรรมสนุกๆ ได้ทดลองลงมือทำบางอย่างก็เริ่มจะกล้ามากขึ้น”เอกเล่า

การเดินทางโดยรถยนต์ลัดเลาะลงมาตามคลองอุตะเกา ชาวค่ายได้มีการใช้เครื่องมือ
ตรวจคุณภาพน้ำ แบบที่วัดระดับออกซิเจน ตามจุดต่าง ๆ นอกจากนั้นเด็กๆยังช่วยกันสังเกต
ความสมบูรณ์ของสิ่งมีชีวิตไม่มีกระดูกสันหลังบางประเภทที่เป็นดัชนีชี้วัด เช่น หอยฝาเดียว
ตัวอ่อนแมลงปอ และแมลงชีปะขาว พบว่า ช่วงต้นน้ำคลองอุตะเกาคุณภาพน้ำค่อนข้างดี พอถึง
กลางน้ำจึงพบว่าอยู่ในภาวะเสื่อมโทรม

เอกเล่าว่าวันนั้น ชาวค่ายมีโอกาสเข้าไปดูระบบบำบัดน้ำเสีย ของโรงงานแห่งหนึ่งริม
คลองอุตะเกา จากการวัดคุณภาพน้ำออกจากโรงงาน พบว่าค่าออกซิเจนสูงกว่าต้นน้ำ ทำให้
หลายคนได้ความรู้ใหม่ จากที่เคยเชื่อว่าโรงงานอุตสาหกรรม เป็นสาเหตุสำคัญของน้ำเสียว่าอาจ
ไม่เป็นจริงเสมอไป ยังมีสาเหตุอื่นอีกมากมาย อย่างการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงน้ำ หรือเหตุผลอื่นอีก
มาก

“แต่ที่เราเห็นและพิสูจน์ เป็นเพียง 1 ใน 121 แห่ง ที่อยู่ริมคลองอยู่ตะเภาเท่านั้น เฉพาะที่ ตำบล พะตงบ้านผม มีโรงงาน 8 แห่ง มี 1 แห่งที่ได้เข้าไปดูมานั้นแหละ ที่เหลืออีก 7 แห่งยังไม่รู้”
เอกเล่าแล้วอีกร้อยกว่าแห่งนั้นอีกเล่า

ที่ผ่านมากลุ่มต้นกล้าเพื่อการอนุรักษ์คลองอยู่ตะเภา มีบทบาทในการเฝ้าระวังน้ำเสียอยู่ตามกำลังที่ทำได้ อย่างพอเกิดเหตุผิดปกติอย่างเช่นปลาตายมาก ทีมงานลงไปสำรวจเพื่อแจ้งทางราชการที่รับผิดชอบ ส่วนมากแจ้งผ่านเทศบาลตำบลพะตงหลายครั้งที่รับรู้ว่าเป็นต้นเหตุชาวบ้านมักเล่าให้ฟังว่า ทางโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งปล่อยน้ำเสียออกมาในยามที่ฝนตก อ้างว่าล้นบ่อกักเก็บบ้าง หรือแม้แต่เคยมีเหตุที่ถึงน้ำมัน จากโรงงานแห่งหนึ่งเกิดรั่วลงคลอง แต่เด็กๆ ก็ทำได้แค่แจ้งให้เทศบาลรับทราบเพื่อดำเนินการเท่านั้น ไม่รู้จะทำอะไรได้มากไปกว่านั้นยิ่งรู้ว่าทางโรงงานเองก็มี ฝ่ายกฎหมายเอาไว้ต่อสู้กับข้อกล่าวหาอีกชั้นหนึ่งก็นับว่าเป็นเรื่องหาทางออกยากยิ่งในสายตาเด็ก

“ก็อย่างที่เราเล่าแหละ ยังไม่ได้รับความร่วมมือ จากชุมชน บางที่ยังถูกด่ากระแทกกลับมาอีก พอกลุ่มเด็กของเราลงไปหาข้อมูลก็ถามว่ามาทำไม มายุ่งอะไรด้วย หรือชวนเข้าบ้านเข้ามาเลยแต่ขู่ว่าหมาดุนะ พวกผมหลายคนก็ท้อ ล้มเลิกที่จะทำงานนี้ไปเลยก็มาก แต่ที่ผมประทับใจมากคือพวกเราจำนวนหนึ่งที่สู้ต่อ”

สิ่งที่เอกเล่าสอดคล้องกับข้อมูลว่า สมาชิกของกลุ่มต้นกล้า เพื่อการอนุรักษ์อยู่ตะเภา ที่โรงเรียนพะตงประธานศิริวัฒน์ นั้นเคยมีอยู่ถึง 100 คน แต่ค่อยหดหายทีละคนสองคนเหลือเพียง 8 คนเท่านั้น แต่คนที่เหลือคือตัวจริงเสียงจริง สามารถยืนหยัดขับเคลื่อนกิจกรรมมาจนปัจจุบัน และพร้อมสืบทอดไปยังรุ่นน้องต่อไปอีกไม่ขาดตอน

กระบวนการเรียนรู้ใหม่เกิดขึ้นกับนักต่อสู้เชิงอนุรักษ์กลุ่มนี้อย่างน่าทึ่ง แม้กระทั่งตัวของเอกเองก็คิดไม่ถึงมาก่อนว่าคนรุ่นเขาทำได้ อย่างเช่นเมื่อสมาชิกของกลุ่มลงไปหาข้อมูลบ้านไหนแล้วถูกไล่ตะเพิด แทนที่จะมีใครเก็บมาโกรธแค้น พวกเขาได้เรียนรู้มิติใหม่ของการพยายามใช้คำพูดที่ดีกลับไป หรือไม่ได้รุกรานมากนัก ปล่อยให้เวลาผ่านพ้นไปสักระยะหนึ่ง แล้วค่อยกลับไปแสดงเจตนาและความจริงใจใหม่

ในที่สุดพวกเขาพบว่า การที่ชาวบ้านริมคลองอยู่ตะเภาส่วนหนึ่งมีท่าทีปฏิเสธการให้ข้อมูล เป็นเพราะ ปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นบางอย่างเลยมาลงกับเด็กๆ เยาวชน พอถึงบางอ้อเด็กจึงพยายามอธิบายว่า เป็นการทำงานที่ไม่อิงกับการเมืองไม่ว่าฝ่ายใด ชาวบ้านบางส่วนจึงยินดีเปิดใจรับ แต่หลายคนก็ยังปิดประตูบ้านอยู่เหมือนเดิม อันที่จริงปัญหาแบบนี้เองที่ทำให้เอกมีพลังจนเข้ามายุ่งในฐานะประธานกลุ่มต้นกล้าเพื่อการอนุรักษ์คลองอยู่ตะเภา อย่างน้อยก็ครั้งหนึ่งที่ชาวบ้านสปรบประมาทอย่างจ้วงว่างานอนุรักษ์คลองอยู่ตะเภาไม่มีวันทำได้

“บ้านผมอยู่พะตง แต่ไม่ได้อยู่ติดคลองนะ ผมทำให้เห็นว่าแม้ผมจะไม่ได้อยู่ติดคลองแต่พยายามทำเพื่อคลองอยู่ตะเภาอย่างที่สุด” เขารู้ว่าคนแถวพะตงเคยเอาน้ำในคลองอยู่ตะเภามารองเพื่อดื่มเอง และจำหน่าย แต่พักหลังไม่สามารถดื่มได้ เพราะมีกลิ่นเหม็น เด็กหลายคนที่มาช่วยค่าย ฯ บ้านอยู่ริมคลอง ครอบครัวเอาน้ำจากคลองมาใช้ในการเกษตร จับปลาในคลองมาเป็นอาหาร ใช้คลองลงเล่นน้ำ แต่ปัจจุบันไม่สามารถลงไปเล่นน้ำคลองได้อีก เพราะมีสารเคมีปนเปื้อน ทำให้มีอาการคัน สัตว์น้ำที่เคยจับมาเป็นอาหารก็หายไปมาก แม้เป็นเรื่องยาก แต่เอกและเพื่อนที่ร่วมอนุรักษ์คลองอยู่ตะเภาแอบหวังว่า อยากให้สายน้ำฟื้นคืนกลับสภาพเดิม อย่างน้อยสามารถนำมาใช้ทางการเกษตรหรือคนกลับไปจับปลาได้นำวิถีชีวิตคนริมคลองกลับมาให้มากที่สุด

เอกเข้าเรียนชั้นม. 1 โรงเรียนพะตงประธานศิริวัฒน์ พอขึ้น ม.4 มีโอกาสเรียนหลักสูตรท้องถิ่น วิชารักษคลองอยู่ตะเภา ช่วงนั้นอาจารย์ผู้สอนได้พานักเรียนลงวัดคุณภาพน้ำในคลอง เริ่มมีคำถามถึงน้ำเสีย เมื่อขึ้นชั้น ม.5 เอกได้รู้จักกับอาจารย์เบญจมาศ นาคหลง ผู้สอนวิชาศิลปะเพื่อชีวิต ริเริ่มทำหลักสูตรท้องถิ่น ด้วยกระบวนการที่ให้เกิดฝึกคิด ทำกิจกรรม โดยให้เด็กสมัครใจ เอกเข้าร่วมกับกิจกรรมของอาจารย์ ทั้งออกวัดคุณภาพน้ำ ประชุมสิ่งแวดล้อมร่วมกับอาจารย์ในสถานที่ต่างๆ ก็เลยตั้งใจและลงทำงานอย่างเต็มตัวเท่าที่จะปลีกเวลาจากการเรียนได้

การจัดค่ายครั้งนี้ อาจารย์เบญจมาศก็ยังตามมาให้กำลังใจเช่นเดิม โดยหลักคิดว่า ฝึกให้เยาวชนทำงานเองให้เป็น ตั้งแต่จัดทำกระบวนการเอง รู้จักวางแผน รู้อุปสรรคในการลงมือทำงาน ครูจะไม่เข้าไปคอยชี้แนะ หรือกำกับ สิ่งการ นอกจากจะเป็นที่ปรึกษาอยู่ห่างๆ เท่านั้น

ครั้งหนึ่งเอก เคยล่องคลองอยู่ตะเภาไปยังปลายน้ำ พบเห็นทั้งวิถีชีวิตที่งดงามของผู้คนสองฝั่ง แต่อีกมุมหนึ่งคือการทิ้งขยะลงคลอง เจอสภาพน้ำที่เปลี่ยนแปลง แตกต่างไปแต่ละที่ นั่นเป็นสิ่งที่เด็กอย่างเขาไม่เคยรับรู้มาก่อน

แม้ครั้งหนึ่งเอกและเพื่อนเคยถูกสบประมาท ถูกมองอย่างเหยียดๆ ไม่แน่ใจในสิ่งที่ทำแต่วันนี้กลับ ได้รับความร่วมมือมากขึ้นแม้แต่จังหวัดสงขลา และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา มีการตอบสนองที่ดีขึ้นของหน่วยงานราชการเช่นเทศบาลพะตง

“สิ่งที่เยาวชน อยากให้คลองอยู่ตะเภาเหมือนอดีต อยากให้ทุกคนทราบว่า อย่ามองว่าไม่ใช่ปัญหาของตนเอง ปัสสาวะออกจากบ้านตัวเอง อย่างนั้นแน่ ซึ่งแม้คนที่ไม่อยู่ริมคลองยังทำเลยคนริมคลองถ้าไม่ยัดยัดก็น่าคิด”

เอกมองว่าที่ผ่านมาผู้ใหญ่ไม่ค่อยรับแนวคิด แต่จากการได้ปรึกษากับอาจารย์ และผู้ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าทุกคนต่างมีปัญหาทั้งนั้น การให้ได้รับความร่วมมืออย่างแท้จริงไม่ได้มาง่ายๆ เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาและความพยายาม

“เด็กแสดงให้เห็นเปลี่ยนแปลงได้ ไม่มากนักน้อย ดูจากที่เทศบาลพะตง ที่เดิมไม่ได้ตื่นตัว เรื่องนี้มากนัก ส่วนมากจะเน้นการสัมมนา แต่ไม่เคยลงมือปฏิบัติจริง แต่เมื่อกลุ่มเด็กตื่นตัว สะท้อนการทำงานออกมา ทำงานจริงจัง อยู่หนึ่งไม่ได้ เขาก็เลยมารับลูกหรือร่วมมือกับเรา โรงเรียนก็สนใจมาช่วย จากที่เคยมองเป็นเด็ก ที่ก้าวร้าวหัวรุนแรง หรือ เป็นเอ็นจีโอ ประจำ โรงเรียน ก็คงเปลี่ยนไปบ้างเราเองก็ปรับตัวหลายโรงเรียนสนใจแต่ผู้บริหารบางแห่งไม่สนใจ”

เอกมีความหวังส่วนตัวถึงขนาด จะผลักดันให้จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดต้นแบบทางด้าน สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ระดับที่ใครจะพูดถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมจะต้องพูดถึงจังหวัดสงขลา ก่อน

อนาคตของเอกหลังจบ ม.6 เขาอยากเรียนต่อระดับอุดมศึกษาทางด้านไบโอเทค อยากมี อนาคตทำงานเกี่ยวกับการวิจัยพืช วิจัยน้ำ และเกี่ยวกับก๊าซชีวภาพ เขายอมรับว่า การได้ทำ กิจกรรมอนุรักษ์คลองที่ผ่านมานี้เองทำให้เขากลายเป็นคนสนใจ เรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มตัวและ แม้ว่าวันข้างหน้าเขาไม่ได้ทำหน้าที่ตรงนั้นแล้ว เขายังหวานเมล็ดพันธุ์ ความคิดสำหรับต้นกล้าต้น ใหม่ เอาไว้เรียบร้อยแล้วอย่างน้อยเด็กที่เข้าร่วมในค่ายครั้งนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของอนาคตนั้น

“น้องอัลเฟรด” ชั้น ป.2 จากโรงเรียนปริก อ.สะเดา เห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมค่าย เครือข่ายต้นกล้าเพื่อการอนุรักษ์ ในครั้งนี้ได้ประโยชน์มาก ทำให้เรียนรู้กระบวนการทำงาน มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างเช่นสามารถกลับไปวัดคุณภาพน้ำและรู้วิธีในการแยกขยะ

ส่วน “ป๊อบ” หนุ่มน้อย ม.4จากโรงเรียนหาดใหญ่สมบูรณกุลกัลยา เห็นว่ากิจกรรมค่าย นอกจากจะได้ความรู้ ทำให้ทุกคนตลอดแนวคลองอยู่ตะกามาพบรู้จักแลกเปลี่ยนความรู้กัน ซึ่งก็ จะเป็นประโยชน์ในการทำงานร่วมกันในอนาคต

ค่ายเครือข่ายต้นกล้าเพื่อการอนุรักษ์ นับค่ายแห่งการเรียนรู้ ทำความรู้จักเพื่อการ ประสานความร่วมมือ กันในระดับต้นน้ำถึงปลายน้ำ นับว่าเป็นนิมิตที่ดี เด็กเหล่านี้โตขึ้น คือผู้มี บทบาทอนุรักษ์คลองกันไป แม้ว่าวันนี้เด็กบางคนอาจมีระดับความรู้ ความเข้าใจ และ วิเคราะห์ปัญหาที่แตกต่างกัน แต่เขาเหล่านี้ละคือความหวัง ที่ไม่เคยหมดหวัง

ที่มา : <http://www.songkhlahealth.org/paper/855>

แนวคิดการทำแผนที่คนดี



เรื่องราวผู้คนมาสู่การฝากข้อความถึงมิตรสหายมากมายยิ่งพาให้รู้สึกชุ่มชื่นหัวใจ จนกระทั่ง ถึงความจริงในความหมายของคนดี ให้เราได้ร่วมกันค้นหาขีดเขียน รับรู้ จดจำ และบันทึกเรื่องราวของคนดีร่วมกัน ในมุมมองความเห็นของสมาชิกแต่ละคนในชุมชน ไว้ในแผนที่ แห่งคนดี ล้วนเป็นหนึ่งในแง่มุมแห่งความดี ที่ควรบอกกล่าวและสร้างสรรค์ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ไป ไม่นับกับความพยายามเพื่อต่อยอด ให้เรื่องราวของคนดีในแห่งหน ได้เขียนลงบนแผนที่คนดี และให้เราคนไทยได้ร่วมรับรู้ ภาคภูมิใจในความดีเล็กเล็กน้อยเหล่านั้น ทั้งด้วยรอยยิ้ม ดวงตา ดวงใจ หรือความอímเอมที่เกิดขึ้น

จากความตระหนักรับรู้ว่าคุณดียังคงดำรงอยู่ ด้วยความเรียบง่ายเบาบาง ไม่ต้อง ยุ่งยาก ไม่ต้องป่าวประกาศ หรือแถลงการณ์ดูจวิฐบุรุษ เพราะความดีนั้นงดงามและอ่อนโยนอย่าง ยิ่งแม้เพียงความรำลึกถึงความดีในใจ ก็พาให้เราตระหนักได้ ถึงความไม่ยากเย็นนักของคุณงาม ความดีเหล่านั้น ยิ่งได้เห็นคำเชิญชวน เพื่อร่วมบันทึกความดีและคนดีในใจเรา ซึ่งสร้างสรรค์ แง่มุมเล็กเล็กน้อย ยิ่งอยากบันทึกความหมายเพิ่มเติม ในแต่ละนิยามแผนที่คนดี และความ พยายามเพื่อสร้างสรรค์ถักทอแผนที่คนดี ไว้ในแผ่นดินไทย

ในบันทึกรายงานการวิจัยแผนที่คนดีของคณะทำงานวิจัยชุดนี้ เพื่อทำกระบวนการ กล่าวถึงจุดเริ่มต้นในความพยายาม เพื่อทำโครงการแผนที่คนดีว่า ได้รับแรงบันดาลใจจากแนวคิด

ของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี ซึ่งกล่าวว่า คนไทยทุกคนล้วนมีดี มีความรู้ในตัวเอง ถ้าเราให้ความสำคัญกับความรู้ในตัวคนไทยทุกคนจะมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็นคน ของทุกคนนี้เอง คือศีลธรรมพื้นฐานของสังคม ทั้งหมดนี้จึงเป็นที่มาของโครงการแผนที่คนดีซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิบัติการค้นหาคุณค่า ความดี ความรู้ ของคนแต่ละคนในระดับชุมชนหมู่บ้าน และพัฒนาสื่อเพื่อเผยแพร่ให้ทุกคนได้รับรู้ เกิดการยอมรับในคุณค่าศักดิ์ศรีของกันและกัน จนเกิดความมั่นใจในตนเองและชุมชน ก่อให้เกิดการร่วมกันคิด ร่วมกันพัฒนาชุมชนบนความสามารถ ของตนเองต่อไปได้

แผนที่คนดีจึงหมายถึง กระบวนการ สำรวจ รับรู้ สังเกต และบันทึก เพื่อบันทึกบุคคล ด้วยคุณค่าความสามารถ และความดีงาม ในระดับหมู่บ้านชุมชน รวมทั้งมิติอื่น ๆ ที่มีความรู้ ความคิด และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ครอบคลุมนำการถ่ายทอด ทั้งหมดล้วนเป็นเนื้อหาสำคัญ ซึ่งระบุในรายงานการวิจัยของ รองศาสตราจารย์ ประภาภัทร นิยม และคุณมิรา ชัยมหาวงศ์ คณะทำงานวิจัย ตามโครงการของ ศูนย์ส่งเสริม และพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) รวมทั้งมิติที่แตกแขนง มากมาย

เรื่องราวที่เราทุกคนสามารถร่วมกันต่อยอดความหมาย ในแต่ละตัวตนแห่งความดีของ ผู้คนบนผืนแผ่นดินไทย เหมือนเช่นที่ อาจารย์หมอประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ว่า “ ทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความดีอยู่ในหัวใจ และพลังแห่งความดี เกิดจากการเอาความเป็นมนุษย์ เชื่อมต่อกัน แม้มนุษย์มีกิเลสก็จริง แต่มนุษย์ไม่ได้มีด้านเดียว มนุษย์มีธรรมชาติอีกด้าน หนึ่ง ด้วยทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความดีอยู่ในหัวใจ อย่างที่บางทีเรียกว่า เมล็ดพันธุ์แห่ง โปธิถ้าใส่ปุ๋ยรดน้ำพรวนดินเมล็ดพันธุ์นี้ก็จักงอก และผลิดอกออกผลแผ่ไพศาลการ พัฒนาทุกวันนี้ไปใส่ปุ๋ยรดน้ำพรวนดินกิเลสความชั่ว จึงกลบความดี ”

สำหรับคำกล่าวนี้ อาจารย์หมอประเวศ ได้บันทึกไว้ในความเรียงที่ชื่อ สร้างเครือข่ายแห่ง ความดีให้เต็มประเทศ ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน เมื่อปี 2547 โดยในปีต่อมาปีพุทธศักราช 2548 ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้กล่าวเสริมถึงแนวคิดข้างต้น ให้เป็นรูปธรรมขึ้นว่า ถ้าไปทำวิจัย สักหนึ่ง ตำบล วิจัยทุกคนเลยทั้งตำบล ทั้ง 5,000 คน ทำข้อมูลว่า ลุง ป้า น้า อา แก่แก่อะไรบ้าง บางคน ทำกับข้าวเก่ง บางคนร้องเพลงเก่ง บางคนทำอะไรเก่งนี่ ถือว่าทุกคนเป็นคนเก่งหมด แต่เก่งต่างกัน มีระบบข้อมูลของคนทุกคนในตำบล คนเหล่านี้ก็จะภูมิใจมาก มันจะเปลี่ยนไปเลย เพราะเขาไม่เคยมีเกียรติชาวบ้านไม่เคยมีเกียรติหรืออะไรก็ได้ สิ่งที่เขารักเขาชอบเป็นสิ่งที่เขามีเกียรติ แล้วทุกคน เป็นคนเก่งหมด ผมว่ามันจะเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดของคน แล้วมันเป็นศีลธรรมพื้นฐาน ศีลธรรม พื้นฐาน หมายถึง เคารพศักดิ์ศรี คุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การเคารพ

ความรู้ที่มีอยู่ในตัวเขานี้ ผมคิดว่ามันเป็นศีลธรรมพื้นฐาน เพราะคนเราไม่เคยเคารพสิ่งนี้เราเคารพแต่คนชั้นสูงคนข้างล่างไม่เคยมีเกียรติ คนขายก๋วยเตี๋ยว เขาไม่เคยมีเกียรติ แต่จริงจริง เขามีเกียรติ เขาขายก๋วยเตี๋ยวเป็น เขาทำก๋วยเตี๋ยวเป็น ครูยังทำไม่เป็นเลย ถ้าทำได้สักตำบล คือเรียนรู้วิธีทำไป แล้วมีคนเอาอย่าง หนักเข้านี้ทำทุกตำบล คือทั่วประเทศไทย คนทั้งประเทศกลายเป็นคนมีเกียรติไปหมด ต่อไปมันจะเปลี่ยนเป็นศีลธรรม เรื่องราวที่เป็นอยู่จะเปลี่ยน เพราะคนทุกคนมีเกียรติหมดมันก็อยากทำดี ถ้าคนถูกบีบคั้น ไม่มีทางออก ไม่มีเกียรติ ไม่มีศักดิ์ศรี มันทำอะไรก็ได้ อย่างนั้นนะ แล้วก็ตัวความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน มันก็จะเข้ามา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน แล้วจะมีแหล่งเรียนรู้เยอะเชียบ เต็มไปหมดเลย

สำหรับคำตอบในการมอบไว้ให้ของ อาจารย์หมอประเวศ วะสี ในท่ามกลางเรื่องราวที่ดีได้ง่ายง่าย ของคนดีที่คนไทยทุกคนเป็นได้ นอกจากตระหนักด้วยความอึ้งอัมแล้วผมยังอยากบันทึกถึงผู้คน ในแผนที่คนดี

ที่มา : <http://72.14.235.104/search?q=cache:8FRbZlrHgCwJ:www.oknation.net/blog>

บทที่ 3

กระบวนการวิจัย

โครงการ “ ศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์โดยบทบาทสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ”

ขอบเขตประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มวังมัจฉา / วังปลา จำนวน 7 แห่ง ได้แก่

1. ตำบลน้ำหัก 3 แห่ง

- | | | |
|---------------|------------------|------------|
| - วังปากพาย | หมู่บ้านปากพาย | หมู่ที่ 2 |
| - วังมาดปัก | หมู่บ้านมาดปัก | หมู่ที่ 4 |
| - วังหวายหนิม | หมู่บ้านหวายหนิม | หมู่ที่ 10 |

2. ตำบลบ้านยาง 3 แห่ง

- | | | |
|---------------|------------------|-----------|
| - วังกระท้อน | หมู่บ้านปากหาร | หมู่ที่ 2 |
| - วังต้นเหียง | หมู่บ้านต้นเหียง | หมู่ที่ 4 |
| - วังนางแก้ว | หมู่บ้านนางแก้ว | หมู่ที่ 5 |

3. ตำบลท่ากระดาน 1 แห่ง

- | | | |
|------------|---------------|-----------|
| - วังหาดพอ | หมู่บ้านหาดพอ | หมู่ที่ 4 |
|------------|---------------|-----------|

* กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำคลองยัน

* กลุ่มภูมิปัญญาในชุมชนตำบลบ้านยาง

* ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

เนื่องจากโครงการวิจัยเป็นการศึกษาและถอดบทเรียนองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันโดยบทบาทของเยาวชนร่วมกับชุมชน กลุ่มเป้าหมายจึงเป็นคนที่อยู่ในชุมชนทั้งในส่วนกลุ่มครูภูมิปัญญา กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะคลองยัน กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำคลองยัน ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำคลองยัน เยาวชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันสร้างจิตสำนึกรักษ์และใช้ประโยชน์คลองยันอย่างยั่งยืนตลอดไป

ขอบเขตเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

- เพื่อศึกษาและถอดบทเรียนองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน
- เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันโดยบทบาทของเยาวชนร่วมกับชุมชน

วิธีการเก็บข้อมูล

1. จัดเวทีถอดบทเรียนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน
2. จัดทำแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากรในชุมชน
 - สัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาและผู้รู้ในชุมชน
 - แผนที่ทำมือ...เส้นทางการเรียนรู้ครูภูมิปัญญา/นักอนุรักษ์ และแหล่งทรัพยากรลุ่มน้ำคลองยันและในชุมชน
3. สำรวจสภาพด้านกายภาพสายน้ำคลองยัน
 - ใช้กระบวนการนักสืบสายน้ำ โดยดูตัวบ่งชี้จากสัตว์เล็กน้ำจืดทั้งคลองสายหลักและคลองสายย่อยที่เกี่ยวข้องกับลุ่มน้ำคลองยัน
 - ทดลองโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ หาค่าออกซิเจนละลายในน้ำและค่าความเป็นกรดเบสของลุ่มน้ำคลองยัน
 - สัมภาษณ์ชุมชนริมคลองยัน ถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของคลองยันจากอดีตจนถึงปัจจุบันโดยใช้แบบสอบถาม
 - ล่องแพสำรวจความเปลี่ยนแปลงของริมตลิ่งและระบบนิเวศของคลองยัน
 - ศึกษาเอกสารที่รวบรวมสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขเพื่ออนุรักษ์คลองยันในช่วงที่ผ่านมา
 - สรุปผลจากการสำรวจจัดทำนิทรรศการเผยแพร่
4. อบรมพัฒนาศักยภาพในการทำงาน
5. ศึกษาฐานและแลกเปลี่ยนการทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพอเพียง
6. เวทีสังเคราะห์และเติมเต็มข้อมูล
7. วงสนทนากลุ่มย่อยกับแกนนำชุมชนและเยาวชน
8. สังเกตความเปลี่ยนแปลงในแต่ละเดือนของคลองยันและบ้านทีก

กระบวนการวิจัย

1. การประชุมชี้แจงโครงการ

สำหรับการประชุมชี้แจงโครงการร่วมกันในทีมวิจัยที่ปรึกษาและชุมชน โดยได้ดำเนินการเปิดเวทีประชุมชี้แจงโครงการร่วมกับทีมวิจัยและที่ปรึกษา 1 ครั้งและ เปิดเวทีประชุมชี้แจงโครงการร่วมกับชุมชน อีก 1 ครั้ง เพื่อให้ทีมวิจัย ที่ปรึกษาและชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานวิจัย แผนการดำเนินงานของโครงการระยะที่ 1 รวมถึงบทบาท หน้าที่ ในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อหนุนเสริมพัฒนากระบวนการเรียนรู้กับเยาวชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

กระบวนการงานวิจัยซึ่งเป็นเรื่องใหม่สำหรับทีมวิจัยและชุมชน จึงต้องอาศัยเวลาและการสร้างความเข้าใจโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ปฏิบัติการ และสรุปการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2. ฝึกอบรมการถอดบทเรียนและการเก็บข้อมูล

การฝึกอบรมการถอดบทเรียน และการเก็บข้อมูลกิจกรรมนี้จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างความเข้าใจ ฝึกทักษะการเก็บวิเคราะห์ข้อมูล และการถอดบทเรียนให้กับทีมวิจัยก่อนลงปฏิบัติการตามแผนงานโครงการวิจัยฯ โดยจะเน้นการทำความเข้าใจเรื่องการถอดบทเรียนและการเก็บข้อมูล การตั้งคำถาม การบันทึกและการสรุปประมวลข้อมูล วิธีการพูดคุยสัมภาษณ์คนในชุมชนและทำที่ที่สุภาพและอ่อนน้อม ฯลฯ โดยการจัดฝึกอบรมในครั้งนี้ได้เชิญอาจารย์นิวัตร ไช้เต็กมี้ และคณะช่วยเป็นวิทยากรกระบวนการ ซึ่งเป็นการช่วยสร้างความมั่นใจและความเข้าใจให้กับทีมวิจัยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในชุมชนได้มากขึ้น

3. ศึกษาและถอดบทเรียน องค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน

สำหรับการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ทีมวิจัยได้ใช้กิจกรรมแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากรในชุมชน ซึ่งทีมวิจัยได้มีการเก็บข้อมูลในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด จำนวน 7 หมู่บ้าน 3 ตำบล ได้แก่ หมู่บ้านหวายหนิม หมู่บ้านมาดปัก หมู่บ้านปากพาย ตำบลน้ำหัก หมู่บ้านหาดพอ ตำบลท่ากระดาน หมู่บ้านปากหารและหมู่บ้านนาชะอม ตำบลบ้านยางทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพชุมชน ประวัติชุมชน ภูมิปัญญา แหล่งทรัพยากร บทบาทในการอนุรักษ์คลองยัน ฯลฯ ซึ่งทำให้ทีมวิจัยได้ฝึกการประสานงาน การสัมภาษณ์ บันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ส่วนข้อมูลด้านประวัติภูมิปัญญา บทเรียนการทำงานด้านการอนุรักษ์คลองยันทีมวิจัยได้ใช้กระบวนการจัดเวทีถอดบทเรียนกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวังปลา กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เป็นต้น ซึ่งทำให้ได้พบบทเรียนที่สำคัญในการสืบทอดการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนต่อไปคือ การให้เยาวชนเข้า เรียนรู้ตั้งแต่รับทราบปัญหาอุปสรรค

ออกแบบวางแผนรักษาทรัพยากร รวมถึงบทบาทการทำงานเคียงคู่กับผู้ใหญ่ในชุมชนอย่างต่อเนื่องการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังสายน้ำตรวจสอบคุณภาพ และเผยแพร่กับชุมชนเป็นข้อเสนอที่เกิดจากการร่วมกันคิดจากเวทีในชุมชน

4. ประชาสัมพันธ์และสื่อสารเผยแพร่ข้อมูล

การสื่อสารและประชาสัมพันธ์กับทีมวิจัยและชุมชน เพื่อให้ได้ทราบความเคลื่อนไหวงานที่ดำเนินโครงการวิจัยฯ โดยใช้วิธีการเข้าร่วมประชุมกับชุมชน ผ่านการประชุมหมู่บ้านและคณะกรรมการชุมชน นอกจากนั้นทีมวิจัยยังได้วางแผนการสื่อสาร รณรงค์การดูแลรักษา คลองยัน โดยการจัดงาน“ทำบุญชะตแม่ น้ำคลองยัน” ซึ่งจะจัดเป็นประจำทุกปี และเป็นการขยายผลไปยังวังปลาอื่นๆทั่วทั้งลำน้ำคลองยัน

พร้อมกันนั้น ยังมีการนำเสนอข้อมูล กระบวนการวิจัยและสอดแทรกให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยหลากหลายวิธีการ ได้แก่ การจัดรายการเวทีชาวบ้าน (วิทย์ชุมชน)ซึ่งเป็นการสื่อสารในระดับท้องถิ่น จัดค่ายเรียนรู้สายน้ำคลองยันและสำรวจคุณภาพน้ำ จัดประกวดการวาดภาพ เล่านิทานและแต่งเพลงเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองยัน จัดนิทรรศการในงานวัด จัดกิจกรรมวันเด็กและวันปีใหม่ เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมาทำให้เยาวชนในชุมชนหันมาให้ความสนใจจนเกิดการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องทุกสัปดาห์ด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทบาทด้านการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันที่เยาวชนสภาพพัฒนาเด็กซึ่งอยู่ในทีมวิจัยลุ่ม ซึ่งมีการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้สื่อมวลชนให้ความสนใจเป็นอย่างมากจึงช่วยสื่อสารกระบวนการทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และประเด็นการเรียนรู้บนฐานของชุมชนผ่านรายการเปลี่ยนประเทศไทยในช่วงเดือนกรกฎาคม 2553 ที่ผ่านมา

5. ประชุมทีมวิจัย

จัดการประชุมทีมวิจัยทุกเดือน เพื่อสรุปการทำงาน เกิดบทเรียนอะไรบ้าง พบปัญหาอุปสรรค ทางแก้ไขอย่างไร ซึ่งส่วนใหญ่ทีมวิจัยใช้ศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์ร้านค้าชุมชนบ้านยางเป็นสถานที่ประชุม พบปะ บริการ นัดหมาย และสรุปงานของกลุ่มฯ

นอกจากนั้นทีมวิจัยและเยาวชน ยังได้ฝึกการใช้ชีวิตร่วมกัน ฝึกทำอาหารและได้ใช้ช่วงเวลานี้แลกเปลี่ยนพูดคุยปัญหา ความทุกข์-สุขของแต่ละคน ซึ่งช่วยทำให้สมาชิกได้คลี่คลายปัญหา และการเปลี่ยนแปลงตนเองไปพร้อม ๆ กับทำงานวิจัย

6. ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์กับเพื่อนเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก

สำหรับกระบวนการศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับเพื่อนเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกด้านการอนุรักษ์นั้น ทีมวิจัยได้มีโอกาสได้จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนจากหลายกลุ่ม ได้แก่ เยาวชนจากสมุทรปราการ กลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาพ่อแม่ที่จังหวัดสงขลา เพื่อนเยาวชนจากประเทศจีน เป็นต้น ซึ่งทำให้ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนการทำงานและได้รับความรู้และบทเรียนในการทำงานหลายด้านเช่น การทำงานต้องประสานกับหน่วยงานหลากหลายจึงต้องให้ความสำคัญในการเรียนรู้และปรับตัวในการร่วมงานกัน การทำงานด้านการอนุรักษ์ต้องอาศัยเวลาในการสร้างคนรุ่นใหม่ ในการสืบสานงานต่อ และที่สำคัญชุมชนต้องให้การสนับสนุนร่วมคิดร่วมทำไปด้วยกัน

7. ศึกษาและสำรวจคุณภาพสายน้ำคลองยัน

การศึกษาและสำรวจคุณภาพสายน้ำคลองยัน เป็นการสำรวจคุณภาพน้ำด้านกายภาพ โดยใช้กระบวนการนักสืบสายน้ำ ซึ่งเป็นการคุณภาพน้ำพร้อมๆไปกับการสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสายน้ำและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กระบวนการนักสืบสายน้ำเน้นด้านกายภาพ ในการศึกษาคุณภาพน้ำที่ผ่านมาทีมวิจัยจึงมีความรู้เรื่องการดูสีของน้ำ ความขุ่นใส กลิ่น ความเร็วของกระแส น้ำ ค่าPH (ความเป็นกรดเบส) ค่าDO (ออกซิเจนละลายในน้ำ) อุณหภูมิและการดูสัตว์เล็กน้ำจืดซึ่งเป็นบ่งชี้คุณภาพน้ำในจุดที่สำรวจและจากการได้สำรวจจุดต่างในสายน้ำคลองยันตั้งต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำพบว่าคุณภาพน้ำคลองยันคุณภาพดีถึงดีมากแต่ไม่สามารถดื่มได้ และมีสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงมากขึ้นคือขยะในลำน้ำมากขึ้น พืชผักพื้นบ้านเริ่มหายไ้และปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น พันธุ์ปลาบางชนิดเริ่มสูญหายไปช่วงฤดูน้ำหลากกระแสน้ำไหลแรงขึ้นจึงมีการกัดเซาะตลิ่งเสียหายมากขึ้น

ฉะนั้นทีมวิจัยจึงได้มีการศึกษาปัญหาและหาวิธีการแก้ไขไปพร้อมกัน กระบวนการสร้างความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการลงพื้นที่ศึกษาความเปลี่ยนแปลง ระดมปัญหาของคลองยันในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันและข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข จัดกิจกรรมค่ายเรียนรู้สายน้ำและสำรวจคุณภาพน้ำเดือนละครั้งทั้งคลองหลักและคลองสาขาย่อยที่จะไหลมารวมในแม่น้ำคลองยัน ควบคู่ไปกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บอกเล่าข้อมูลที่ได้จากการสำรวจคุณภาพน้ำกับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

8. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทีมวิจัยจัดเวทีกลุ่มย่อยเป็นระยะๆ เพื่อให้ทีมวิจัยและที่ปรึกษาได้รับทราบข้อมูล และความคืบหน้าในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทำให้ทีมวิจัยได้ทบทวนการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และผลที่เกิดขึ้น รวมทั้งได้พบแนวทาง วิธีการดำเนินงานโดยวิธีการ กระบวนการใหม่ๆ อยู่เสมอ เช่น การศึกษาจากหนังสือ เอกสาร ตำนาน เรื่องเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน Internet เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการจัดเวทีวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ยังต้องมีวิทยากรกระบวนการที่คอยให้คำแนะนำ เสนอแนะทิศทางแนวทางในแต่ละครั้ง ซึ่งสามารถช่วยให้ทีมวิจัยมีความเข้าใจ และชัดเจนในข้อมูล เรื่องราวที่ได้ศึกษามามากยิ่งขึ้น

9. เวทีนำเสนอข้อมูล

การจัดเวทีนำเสนอข้อมูลเพื่อให้ทีมวิจัยและชุมชนได้รับทราบถึงผลการดำเนินโครงการฯ ในด้านต่าง และเพื่อให้ชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นถึงทิศทางการดำเนินงานในช่วงต่อไปด้วย

จากการจัดเวทีนำเสนอข้อมูลทำให้ทีมวิจัยมีความภาคภูมิใจจากการที่ได้ใช้โครงการวิจัยศึกษา เข้าใจและเรียนรู้ชุมชนของตนเองอย่างสนุกสนาน มีสายสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนเยาวชนและในชุมชนมากขึ้น และที่สำคัญยังเป็นการรวบรวมบทเรียน องค์ความรู้ของชุมชน ด้านการอนุรักษ์คลองยันให้รุ่นลูกหลานสามารถศึกษาค้นคว้าและมาร่วมเรียนรู้ได้ทุกเมื่อ

ผลจากการจัดเวทีนำเสนอข้อมูล ทำให้ได้ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการวิจัยในระยะที่ 2 ต่อไป โดยมีทิศทางการดำเนินงานของพื้นที่คลองยันต่อไป คือ การพัฒนาหลักสูตรชุมชน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านวิถีชีวิตพอเพียงเพื่อให้เยาวชนเข้ามาเรียนรู้ และเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดบทบาทการดูแล จัดการทรัพยากรธรรมชาติและชุมชนต่อไป

10. รายงานวิจัย

การจัดทำรายงานวิจัยที่ผ่านมามีการจัดทำ 2 ช่วง คือ รายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับทีมวิจัย ซึ่งสามารถทำให้ทีมวิจัยได้พัฒนาทักษะด้านการเขียน สรุปข้อมูล ทบทวนบทเรียนที่เกิดภายในตนเอง

รายงานวิจัยเป็นเอกสารที่มีความสำคัญซึ่งเยาวชนและชุมชนสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงข้อมูลที่ใช้สำหรับศึกษา ค้นคว้า ของคนทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้อีกช่องทางหนึ่ง

บทที่ 4
สรุปการดำเนินกิจกรรม

เวทีประชุมชี้แจง โครงการศึกษาวิจัย
วันที่ 22 ตุลาคม 2550
ณ ศูนย์การเรียนรู้ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อให้ทีมวิจัยและที่ปรึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวทางการปฏิบัติของโครงการวิจัยฯ

- เพื่อให้เยาวชนและชุมชนได้ฝึกการทำงานอย่างมีส่วนร่วมมากขึ้น
- เพื่อให้เกิดความเข้าใจกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น

2. ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

- | | | | |
|------------------------------|-------|------------------------|------|
| - ทีมวิจัย | 19 คน | - ทีมที่ปรึกษาทีมวิจัย | 2 คน |
| - ผู้รับผิดชอบด้านอาหาร | 2 คน | - ผู้สังเกตการณ์ | 3 คน |
| - นักเรียนโรงเรียนบ้านปากหาร | 4 คน | | |

รวม 30 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

- นัดประชุมวางแผนดำเนินกิจกรรม
- เตรียมเนื้อหาการประชุม
- ประสานงาน
- จัดเวทีประชุมชี้แจงโครงการ
- สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

4. เครื่องมือ/ วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- แสดงหนังตะลุงเกริ่นนำทักทายเปิดเวที
- นำเสนอโครงการวิจัยฯ และแผนงานกับทีมวิจัย
- เปิดเวทีแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการวิจัยฯ
- สรุปเวทีประชุมชี้แจงโครงการฯโดยใช้กระบวนการAAR (After Action Review)

5. เนื้อหาในการจัดประชุม

- ชี้แจงและทำความเข้าใจโครงการงานวิจัยฯ กับทีมวิจัยและที่ปรึกษา

6. เนื้อหา การดำเนินการจัดประชุม/กิจกรรม

เช้าวันนี้ ณ ศาลาศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร ต.บ้านยาง ดูกีคักเป็นพิเศษเพราะจะมีการจัดประชุมชี้แจง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัยศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ โดยบทบาทสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน

ทีมวิจัยทุกคนตื่นเต้นมากเพราะต้องทำกระบวนการเองทั้งหมด ตั้งแต่ติดต่อประสานงานจนถึงการรับส่งน้อง ๆ สมาชิกบางคนถึงบ้าน

คุณลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ หรือตานงค์ (เด็กๆเรียกเป็นภาษาท้องถิ่นภาคใต้) ที่ปรึกษาของกลุ่มสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน เตรียมตัวฝึกซ้อมหนังตะลุง (การแสดงหนังตะลุง มีบทร้องเป็นกลอนภาษาท้องถิ่นภาคใต้และมีการพูดสนทนาโต้ตอบของตัวหนังสลับกัน ใช้ผู้แสดงคนเดียวแต่สามารถพูดได้หลายเสียง) เพื่อนำเสนอสำหรับงานนี้โดยเฉพาะเสียงตานงค์ ขับหนังตะลุง (ว่าออ ออ ออ...วันนี้...ดูท่าที่ทุกคน...นั่นสดใส...เสียงรดจอด...ดั่งอ้ออ้อ...มาแต่ไกล...มาไวไว...มาเถิดหนา...มาไวไวฉับๆเท่ง...ตั้ง

อ่า...สวัสดิ์ครับ ผมชื่อนายยอดทองครับ...ขอสวัสดิ์ทุกๆ คนที่เข้าร่วมประชุมวันนี้) ทักทายกับทุกคนพร้อมกับเชิดหนังไปด้วย เป็นการสร้างบรรยากาศที่แปลก ช่วยเรียกความสนใจของผู้เข้าร่วม และเป็นการอุ่นเครื่องของการเปิดเวทีประชุมชี้แจงโครงการในวันนี้ได้เป็นอย่างดี

ลุงนงค์ (นายจ๋านงค์ ประวิทย์) : ลุงจะพูดถึงการทำความเข้าใจของโจทย์การวิจัยก่อนว่า ก่อนจะลงมือทำงานการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีนั้น ต้องทำความเข้าใจโจทย์ของการวิจัยให้ดีต้องแท้ชัดเจนเสียก่อน

พี่เก้ (น.ส. เกียะลี มีสิทธิ์) : ก่อนจะดำเนินงานการวิจัย เพื่อให้เข้าใจกระบวนการท้องถิ่นทุกคนมีความเข้าใจคำว่างานวิจัยมากน้อยแค่ไหนอย่างไร อยากให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น

ตั้ม (นายบรรจง เพ็ชรชู) : ตามความเข้าใจของผมงานวิจัยคือ งานสำรวจข้อมูล

ปอ (ด.ช. สัจจานนท์) : ส่วนผมงานวิจัยคือการศึกษาค้นคว้าข้อมูลหรือข้อเท็จจริง

นพ (นายนพรัตน์) : ผมมีความเข้าใจว่า งานวิจัยคือ การขับเคลื่อนการดำเนินงานศึกษาสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ลุงนงค์ (นายจ๋านงค์ ประวิทย์) : งานวิจัยคือ การค้นหาความเป็นจริง

ออฟ (ด.ช. เอกพจน์ สาคร) : การวิจัยคือ การสำรวจความเปลี่ยนแปลงของชุมชน

แก่น (นายศราวุฒ อินทเทพ) : การวิจัยคือ บุคคลในความรับผิดชอบต่อหน้าที่

แอ๊ป (น.ส. สุภาภรณ์) : การวิจัยคือ การดำเนินงานการศึกษาเรียนรู้ในชุมชนทั้งในและนอกสถานที่

ลุงอัมรินทร์ : การวิจัยคือ การเรียนรู้ที่ไปที่มาของชุมชน

ศุรินทร์ : การวิจัยคือ การเปลี่ยนแปลงชุมชน/วิถี ชีวิตของชุมชน

พี่เอี้ยง (น.ส. ภัศรา ฐิพันธ์) : ที่ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นมา เกี่ยวกับงานวิจัยส่วนใหญ่มองว่าทุกคนเข้าใจ แต่ส่วนที่อยากเน้นกระบวนการของงานวิจัย 4-5 ประเด็น

- | | | |
|---|---|------------------------------------|
| 1. จัดเก็บข้อมูล | } | การพบปะพูดคุยกันบ่อย ๆ
สม่ำเสมอ |
| 2. หาคนรับผิดชอบ (ทุก ๆ เรื่อง) | | |
| 3. ดูประเด็น/หัวข้อ/ขั้นตอนการดำเนินงาน | | |
| 4. ถอดบทเรียนสรุปผล (โดยการพูดคุยพบปะกัน) | | |
| 5. สรุปผล | | |

ที่สำคัญ ต้องมีทีม มีผู้นำคือคนหัวใจหรือกระบวนการวิจัย การพบปะพูดคุยสม่ำเสมอ บันทึกลง ซึ่งทำให้เป็นระบบ รู้ว่าทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ผลเป็นอย่างไร ใครบ้างเข้าร่วม ตั้งแต่ต้นถึงสิ้นสุดโครงการ การทำงานวิจัยจะเป็นกระบวนการหนุนเสริมกิจกรรม ของกลุ่มพื้นที่ และพัฒนาผู้นำ

การดำเนินงานของโครงการในระยะหนึ่ง ใช้ชื่อว่าโครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟู และอนุรักษ์โดยบทบาทของสภาเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน อำเภอกีร์รัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและถอดบทเรียนองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันโดยบทบาทของเยาวชนร่วมกับชุมชน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะในการรักษาสถานที่ฐานบ้านเกิดบ้านกับเยาวชนและชุมชน และเพื่อเผยแพร่บทเรียนองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน มีกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม

1. วังปลา 7 แห่ง

- ตำบลน้ำหัก

- | | |
|--------------------|------------|
| - หมู่บ้านปากพาย | หมู่ที่ 2 |
| - หมู่บ้านมาดปัก | หมู่ที่ 4 |
| - หมู่บ้านหวายหนิม | หมู่ที่ 10 |

- ตำบลบ้านยาง

- | | |
|--------------------|-----------|
| - หมู่บ้านปากหาร | หมู่ที่ 2 |
| - หมู่บ้านต้นเหียง | หมู่ที่ 4 |
| - หมู่บ้านนางแก้ว | หมู่ที่ 5 |

- ตำบลท่ากระดาน

- หมู่บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4

2. กลุ่มเกษตรกรเพื่อสิ่งแวดล้อม (เช่น เชื้อตัวแทน ของแต่ละกลุ่ม/หมู่บ้าน)
3. กลุ่มภูมิปัญญาในชุมชนตำบลบ้านยาง(เช่น หมอนวดแผนไทย จักสาน หมอสมุนไพร)
4. ชุมชมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ลุ่มน้ำคลองยัน

ทั้ง 4 กลุ่มเป้าหมายพวกเราจะช่วยกันเก็บสิ่งดี ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ โดยวิธีการไปเก็บข้อมูลอาจจะใช้หลากหลายวิธีการได้แก่ เข้าร่วมรับฟังข้อมูลวันประชุมหมู่บ้าน ลงไปพบปะในชุมชน/สัมภาษณ์รายคน ใช้แบบสอบถาม การลงแพสำรวจลำน้ำคลองยัน และเปิดเวทีเชิญตัวแทนมาร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็นด้วย (โดยผ่านเวทีฝึกอบรมก่อน)

สิ่งสำคัญ สมาชิกทีมวิจัยทุกคนต้องมีการจดบันทึก ตั้งข้อมูลที่ได้รับฟัง สิ่งที่เราพบเห็นบรรยากาศรอบๆ ตัวเรา ซึ่งบางครั้งไม่จำเป็นต้องบันทึกเป็นการเขียนเพียงอย่างเดียว ทีมวิจัยสามารถใช้วิธีการอื่นๆในการบันทึกข้อมูลได้อีก เช่น การถ่ายภาพ การวาดภาพ การอัดเสียง ซึ่งจะช่วยให้ไม่ลืมสิ่งที่ได้เรียนรู้ สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้ทันที สื่อสารให้เพื่อนๆเยาวชนในชุมชนเพื่อนๆต่างกลุ่มได้อีกด้วย

สำหรับกระบวนการที่พวกเราช่วยกันออกแบบไว้มีดังนี้

1. ประชุมชี้แจงโครงการกับทีมวิจัยชุมชน
2. ประชุมทีมวิจัย ทุกวันเสาร์ และคณะที่ปรึกษาเดือนละ 1 ครั้ง
3. ฝึกอบรมถอดบทเรียน ทีมวิจัยและที่ปรึกษา
4. ศึกษาและถอดบทเรียน องค์ความรู้เรื่องการลงพื้นที่ เรื่องเกี่ยวกับชุมชน กิจกรรมจัดเวทีแผนที่คนในพื้นที่ 7 แห่ง และเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

5. ตรวจสอบสภาพกายภาพ เช่น อากาศ อุณหภูมิ ต้นไม้ฯลฯ ระยะเวลา เมื่อไหร่ ก็ครั้งใช้กระบวนการใดบ้าง

6. แลกเปลี่ยนศึกษาดูงาน
7. เวทีเติมเต็มข้อมูล (ช่วยกันดูแนวทาง ดูข้อมูลที่ได้มา)
8. เวทีสังเคราะห์ข้อมูล
9. เวทีนำเสนองานวิจัย
10. ประชาสัมพันธ์ เช่น หนังสือ เอกสาร
11. รายงานการวิจัย รายงานความก้าวหน้า 6 เดือน /และรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยและชุมชนได้ทราบบทเรียน และองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันที่ผ่านมา
2. ทีมวิจัยได้แนวทางการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันโดยบทบาทของเยาวชนและชุมชน
3. กลุ่มเยาวชนและชุมชนได้ เผยแพร่ข้อมูล บทเรียน องค์ความรู้ในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันกับเครือข่ายเพื่อนเยาวชนและชุมชน ทั้งภายใน - ภายนอกชุมชน
4. กลุ่มเยาวชนและชุมชน มีจิตสำนึกสาธารณะในการรักษาดินฐานบ้านเกิดของตนเองมากขึ้น

ในช่วงที่พี่เลี้ยงจากทีม Node งานวิจัยเยาวชน จ.สุราษฎร์ธานี (พี่เอี้ยง ภัสรา ฐิพันธ์ พี่เก๋ เกียววะลี มีสิทธิ์) เเล้วถึงโครงการศึกษาแนวทางในการการฟื้นฟู และอนุรักษ์โดยบทบาทของสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน และดูแผนงานของโครงการซึ่งมีวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม ไว้อย่างชัดเจนประกอบกันไปด้วย สังเกตเห็นว่า ทีมวิจัยทุกคนให้ความสนใจ ตั้งใจฟังและกระตือรือร้นในการตั้งคำถามและช่วยอธิบายเพื่อในทีมวิจัยด้วย

เวทีฝึกอบรมการถอดบทเรียน และการเก็บข้อมูล

วันที่ 3- 4 พฤศจิกายน 2550

ณ ศูนย์การเรียนรู้ร้านค้าชุมชนเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม บ้านปากหาร ม.2

ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- ทีมวิจัยมีความเข้าใจ และฝึกทักษะการเก็บวิเคราะห์ข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงสำรวจ และเก็บข้อมูล

2. ผู้เข้าร่วมเวทีฝึกอบรม

- นายนิวัฒน์	ไธต้กิม	(วิทยากร)
- น.ส.ภัสรา	รู้พันธ์	(พี่เลี้ยง)
- นายธีรศักดิ์	กายทอง	(พี่แก้ว)
- น.ส.อรอุมา	ชูแสง	(พี่อุ๋)
- นายจำนง	ประวิทย์	ทีมวิจัย
- นางณภัทรสร	ศักดิ์	หัวหน้าโครงการ
- น.ส.มรกต	อ่อนทอง	พี่เลี้ยง/สภาพพัฒนาเด็ก
- นายนาวา	จันทร์สงสา	ทีมวิจัย
- น.ส.ปราวณี	เซ่งฉิม	ทีมวิจัย
- นายราชัน	ทิมยุค	ทีมวิจัย
- นายอภิเชษฐ์	ศิริวัฒน์	ทีมวิจัย
- น.ส.ภาณุมาศ	คงรักษา	ทีมวิจัย
- น.ส.เมติมา	ประวิทย์	ทีมวิจัย
- นายอดิศักดิ์	อาวุธ	ทีมวิจัย
- นายศราวุฒิ	อินทรเทพ	ทีมวิจัย
- น.ส.สุภาภรณ์	จิตราภิรมย์	ทีมวิจัย
- ด.ช.เอกพจน์	สาคร	ทีมวิจัย
- ด.ญ.ลัดดาวัลย์	สุดสิน	ทีมวิจัย
- ด.ญ.กรกนก	ดำรง	ทีมวิจัย
- ด.ช.นเรศ	สิงคะ	ทีมวิจัย
- ด.ช.สัจจนันท์	จารุจารีต	ทีมวิจัย

- ด.ญ.กาญจนา พรหมจันทร์	นักเรียนโรงเรียนบ้านปากหาร
- ด.ญ.ณชนก ร่าหมาน	ทีมวิจัย
- ด.ช.อภิวัฒน์ พรหมจันทร์	ทีมวิจัย
- น.ส.มัลลิกา ไชยสวัสดิ์	อาจารย์จากโรงเรียนศรีรัฐนิคม
- นางวาสนา เสนานอก	ผู้ปกครองช่วยทำอาหาร

4. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ประชุมเตรียมการดำเนินการ
- ประสานงาน
- ฝึกอบรมการถอดบทเรียน เก็บและวิเคราะห์ข้อมูล
- แบ่งกลุ่ม / นำเสนอ
- สรุปผลการดำเนินกิจกรรมโดยกระบวนการ (After Action Review)

5. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- ใช้การฝึกสมาธิโดยการ ทำมือ 14 จังหวะ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกอบรม
- แบ่งกลุ่ม / ระดมความคิด
- เขียนเล่าประวัติตนเองกับการเข้ามาเกี่ยวข้องกับกลุ่มฯ
- นำเสนอรายบุคคลต่อเพื่อน ๆ กลุ่มใหม่
- ใช้กระดาษเขียนความคิดเห็นที่สำคัญ ๆ แล้วนำเสนอโดยให้แต่ละกลุ่มเขียนกันไปดูเกี่ยวกับคลองยันของแต่ละกลุ่ม (Shopping Idea)
- วิทยากรช่วยสรุปเนื้อหา / ความรู้ที่ช่วยเพิ่มความเข้าใจ ,ทักษะสำหรับการ เก็บข้อมูล และถอดบทเรียนเป็นช่วง ๆ
- มีการสรุปประจำวัน / สะท้อนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมรายวันเพื่อนำมาปรับกระบวนการของวันถัดไป

6. เนื้อหาในการจัดฝึกอบรม

- ฝึกอบรมการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

7. เนื้อหาในการดำเนินกิจกรรม

สายลมพัดแผ่ว ๆ สัมผัสผิวกายรู้สึกเย็นๆเหมือนอยู่ท่ามกลางสายฝนโปรย ท้องฟ้ามีดครึ้ม ฝนก็ตกลงมาโปรยปรายมาอย่างต่อเนื่อง บริเวณสถานที่จัดฝึกอบรมขึ้นและ แต่ก็ไม่ได้ทำให้สมาชิกกลุ่มสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชน (ทีมวิจัย) ย่อท้อเดินทางมาถึงกันตั้งเช้าก่อนเวลาที่นัดหมายไว้เสียอีก

ทีมวิจัยช่วยทีมพี่เลี้ยง ช่วยกันย้ายโต๊ะให้โล่งกว้าง เพื่อเตรียมสถานที่ทำกิจกรรมและอีกกลุ่มหนึ่งไปช่วยแม่ครัวทำอาหารก่อนที่จะเข้าไปร่วมการฝึกอบรม

วันนี้สังเกตว่า การจัดสถานที่ เป็นรูปสี่เหลี่ยม ปูเสื่อนั่งพื้น ดูแปลกตากว่าวันก่อน ๆ แต่ละคนนั่งเรียบร้อย ดวงตาทุกคู่เพ่งมองวิทยากรอย่างตั้งอกตั้งใจ

เปิดเวที โดยพี่แก้ว (ธีรศักดิ์ กายทอง) พี่เลี้ยงกลุ่มต้นกล้าขนาดใหญ่ ช่วยฝึกทำสมาธิการทำจังหวะมือ 14 จังหวะ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มการฝึกอบรม สมาชิกให้ความสนใจฝึกทำสมาธิกันเพลิน และช่วยให้มีสติที่มั่นคงพร้อมสำหรับการฟังมากขึ้น

บทเรียนเบื้องต้น

ครูอุ๊ (นิวัตร ไช้เต็กัม) : พระพุทธเจ้าเทศนา ผู้มาร่วมประชุมจะบรรลุธรรมได้ ต้องอยู่ในกระบวนการทั้งวัน ไปไหนไม่ได้ วันนี้ครูจำได้หมด การเริ่มต้นต้องมีศีล (ทางพระ) เราต้องเอาใจให้กับการฝึกอบรม ตัวต้องอยู่ด้วย

ผมเตรียมตัว... เตรียมใจที่จะมาที่นี่.. ผมขอเล่าเรื่องพระพุทธเจ้าเวลาไปไหนต้องส่งญาณก่อนว่า...จะไปไหน (ไปแสดงธรรมหรือบรรยายธรรม)

ช่วงหัวค่ำ : เลือกพบสามัญชน

ช่วงดึก : เลือกพบภษัตริย์

ช่วงก่อนสว่าง : เลือกพบ เทพเทวดา

พระพุทธเจ้าอนนิตเดียว นอนทำศีระะไสยารทพระพุทธเจ้าเทศนา... มีคนเลี้ยงควายได้ฟังบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์

สิ่งที่ต้องดูสภาพการณ์ แต่เราต้องเลือกกริยาตนเอง เราต้องตั้งสติ วันนี้การมาร่วมกิจกรรม... วันนี้เป็นเรื่องง่าย ๆ มาก ถ้าเทียบกับการปฏิบัติธรรมที่สกลนคร

- การมีสติ โดยวิธีการใช้มือสร้างจังหวะ 14 จังหวะ
- การเดินฝึกสติ
- ตื่นนอน ตี 3 ครั้ง
- ตลอดทั้ง 7 วัน

อยากให้ตั้งใจฟัง สำคัญมาก เดียวให้แต่ละคนพูดบ้าง... พูดอะไรก็ได้

ลุงจ่านงค์ : คนมีสติ เวลาเรียนจะตีความแตก เรียนหนังสือรู้เรื่องจำได้ดี การฝึกสติทำให้เป็นผู้รู้ผู้ตื่น

ครูอุ๊ด (นิวัตร ไช้เต็กมิม) : เวลาไปคุยกับชาวบ้าน ก็ต้องเริ่มจากการสร้างความคุ้นเคย โดยวิธี ธรรมชาติ เป็นวิธีการเบื้องต้น

เมติมา ประวิทย์ : ได้ไปร่วมกิจกรรมสุนทรภู่ ครูบอกว่าจะไปพักโรงแรมห้าดาว (แต่เหมือนโรงแรมร้าง) เล่น MSM แล้วนัดเจอกัน ก็ลงลิฟไป แต่พอเปิดลิฟออกมาเจอกับความมืดมิดมาก ๆ ลงผิดไปลงชั้นเก็บของ ตอนแรกคิดว่าผีหลอกตกใจกันใหญ่

ภานุมาศ คงรักษา : ได้ไปอบรมจริยธรรมกับ อาจารย์สะอั้ง ที่โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีบอกตามตรงวันแรกไม่ชอบเลย อึดอัดมากทำตัวเรียบร้อยไม่เป็น เพื่อนนั่งกระโปรงกันทั้งนั้น แถมเป็นเด็กเรียนซะส่วนใหญ่ การอบรมครั้งนี้ฝึกให้เด็กดูแลผู้สูงอายุ...เด็กต้องซื้อปรอทเอง แต่เราไม่มีตังค์ การรับประทานอาหารต้องใช้ช้อนซ้อม ซึ่งต้องกินของไก่ไม่เข้ากันเลยรู้สึกไม่มีความสุขเลย อยากกลับบ้านแต่ก็กลัวเพื่อนดูถูก สุดท้ายก็ต้องทำใจให้ยอมรับ ซึ่งกิจกรรมอื่นๆก็สนุกดี...พวกเราอยู่ครบกระบวนการได้ตลอดทั้งการอบรม ในที่สุดอาจารย์สะอั้ง ก็ชมว่าดี...เก่ง...และให้พูดแสดงความรู้สึกกับเพื่อนๆด้วย

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : บ้านอาจารย์สะอั้ง เป็นบ้านสวนสุขภาพ อยู่บ้านทุ่งรัง อ.กาญจนดิษฐ์ บรรยากาศร่มรื่นและสามารถใช้เป็นสถานที่ประชุมได้เป็นอย่างดี

เมติมา ประวิทย์ : ถ้ามีการอบรม...อีกคร้้งก็อยากไปอีก จากครั้งแรกไม่ค่อยอยากไประเบียบเรียบร้อย

อดิศักดิ์ อาวุธ : ได้ไปเข้าค่ายที่ชนอม.... ถูกปล่อยเกาะเลย ต้องหาอาหารกินเอง ลงไปลากอวน ก่อไฟเหมือนอยู่ในป่า ตัวลั่นเยอะมาก แต่ก็ได้ฝึกการอยู่กับธรรมชาติ

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : การไปเข้าค่ายที่ไหนลำบากแต่เราจะได้เรียนรู้

ราชัน ทิมยุค : ที่นั่นป่าชายเลนที่ชนอม ซึ่งครั้งนั้นมีน้องเล็ก ๆ มีกิจกรรมให้เดินเหนื่อยมากๆ ต้องให้น้องบางคนขี่คอ... เป็นพี่ต้องเสียสละ

ครูอุ๊ต (นิวัตร ไช้เต็ก) : การเข้าไปถอดบทเรียนต้องมีหลักการ จากที่พวกเราคุยกันมาเริ่มจากการสร้างความคุ้นเคย อย่าลืมวัตถุประสงค์ เจตนาสร้างการตื่นตัว ต้องมีท่าที่สนใจฟัง

ถ้าเราไปเจอคนที่ไม่รู้จัก

1. ขั้นตอนแรก การสร้างความคุ้นเคย... กันก่อน

- โดยให้...แล้วแนะนำตัว บอกจุดประสงค์

- ชมเชย : บ้านสวยจัง

- การแต่งกาย : เป็นไปตามสภาพ แต่ต้องสุภาพและสะอาด

2. การฟัง ต้องมีท่าที่ตั้งใจในเรื่องทุกเรื่อง... มีคุณค่า...เราอย่ารีบไปตีค่าคน

3. สถานที่ / กลุ่มคน

- ต้องดูสถานที่ กลุ่มคนให้ถูกต้องชัดเจน

4. ต้องเห็นคุณค่าในทุกสิ่ง อย่ารีบตีคุณค่าไปก่อนจะไม่ได้เรื่องที่แท้จริง การจับประเด็นก็เช่นกัน

5. การเล่าเรื่อง

- เล่าให้เห็นบรรยากาศ

- ให้เห็นความคิด

- ให้เห็นความรู้สึก

6. มีเครื่องมือ

- จดบันทึก

- เขียน (Mind mapping)

- บันทึกเทป / mp 4

- เตรียมการเรื่องคำถามที่เหมาะสม / ตรวจสอบ วางแผนร่วมกันก่อน

ครูอุ๊ต (นิวัตร ไช้เต็ก) : หลักการถอดบทเรียนที่สำคัญ....จะถอดบทเรียนถึงความรู้ในตัวคน ...อยู่ในใจ....อยู่ในมือ...ทักษะ... ความรู้ ที่เกิดจากการกระทำและเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม

จากนั้นให้ทดลองฝึกการถอดบทเรียน โดยให้แต่ละคนเล่าเรื่องของตัวเอง โดยมีโจทย์ดังนี้

1. เรามาอยู่ในกลุ่มได้อย่างไร ใครเป็นผู้ชักชวน

2. บทบาทในกลุ่มทำอะไรบ้าง

3. สิ่งประทับใจ ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีอะไรบ้าง

4. เรามีศักยภาพ / การพัฒนากลุ่มได้อย่างไร

จากนั้นให้แต่ละคนเลือกสถานที่ตามอัธยาศัยในการเขียน ประมาณ 1 ชั่วโมงแล้วกลับมา
นำเสนอรวมกลุ่มใหญ่หลังจากพักรับประทานอาหารกลางวัน

ภาคบ่าย กระบวนการเริ่มโดยการสร้างความคุ้นเคย....โดยวิธีการ...ฝึกสติ (สร้างจังหวะ
มือ 14 จังหวะโดยพี่แก้ว ธีรศักดิ์ กายทอง)

ครูอุ๊ต (นวัตกรรม ใส่ใจกัน) : เราไม่ถูกฝึกให้คิด ทำให้เราได้พบปิติ...ในที่สุดไม่มี
อะไร ไม่มีตัวตน

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ :เคยไปฝึกเหมือนกันยังลำบาก.... ยิ่งทำให้เราเรียนรู้มากเคยได้
เจอกับความสุข สมดุลไม่ติใจ ไม่เสียใจ เราเป็นมนุษย์ เมื่อเอาธรรมะนั้นมาใช้งานจะทำให้มี
พลังจิตที่ฝึกเหมือนน้ำที่ใช้เป็นพลังงานบ้านไฟ.... จะมีพลังมาก...พวกเราที่มีใจตรงกัน....เราจะอยู่
มีความสุข.....ทำงาน.....ทำกิจกรรมได้หมดทุกอย่าง

ครูอุ๊ต (นวัตกรรม ใส่ใจกัน) : ผมขอทบทวนเมื่อเช้า....คือ การที่เราจะลงไปถอด
บทเรียนกันที่พื้นที่ / กลุ่ม

- การจับประเด็น
- การจดบันทึก
- การเล่าเรื่อง
- Time Line

โดยมีหลักการ

1. สบาย ๆ แต่มีระเบียบวินัย
2. เรียบง่ายแต่มีแผนงาน
3. เห็นหน้ากันทุกคน
4. เห็นข้อมูลไปด้วยกัน

ให้เล่า ช่วยกันเล่าเรื่องราวของตนเอง

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ :ถ้ามีความคิดที่ตรงกัน จะอยู่กันได้ อย่างมีความสุข เด็กจะมี
ความคิดดี ๆ ทุกคน (กระบวนการในช่วงที่ให้ทุกคนมีเวลาเขียนเรียบเรียง 1 ชั่วโมง และสุ่ม
นำเสนอ 2 คน)

ให้ทุกคนลองถอดบทเรียน แล้วให้สุ่มเล่าเรื่องโดยเริ่มจากผู้ชาย คุณราชน (พี่เดียว)

พี่เดี่ยว (ราชัน ทิมยุค) : เมื่อก่อนเรียนเทคโนโลยีผมตระหนักรู้ เห็น เคยทำงาน อาสาสมัครเก็บข้อมูลไข้มาเลเรีย 3 ปี เห็นครอบครัวที่ยากจนและครอบครัวที่มีความสุขมา แยกแยก ชีวิตตอนนี้อยู่คนเดียว ชีวิตมีปัญหา ไม่มีความสุข ลุงนงค์ได้สอนให้มีสติ ให้กำลังใจ ในการต่อสู้ และลุงนงค์ให้ความช่วยเหลือในหลาย ๆ เรื่อง

ครูอุ๊ต (นิวัตร ไช้เต็ก) : ถ้าเป็นการถอดบทเรียนเราต้องถามเขาต่อว่า 3 ปี การ ทำงานอาสาสมัครเก็บข้อมูลไข้มาเลเรียเป็นอย่างไร คำถามสู่รูปธรรมเป็นคำถามที่ดี พี่เดี่ยว ตอบว่าเห็นครอบครัวที่ยากจน มีน้ำพริกถ้วยเดียว แต่ก็มีความสุขกินด้วยกัน แต่บ้านหลังใหญ่ๆ ก็ไม่ได้หมายความว่ามีความสุขตอนไปเรียนเทคโนโลยีมีปัญหา / อุปสรรค ทำไมชีวิตพลิกผัน

จากนั้นพี่เดี่ยวเล่าต่อว่าการดำเนินชีวิตในลุ่มน้ำคลองยัน ในสมัยช่วงเป็นเด็กนั้น ผูกพัน กับคลองยันใช้เวลาหาหอยตาก ตักลูกปลาชิว หาปลา ยิงนก

ครูอุ๊ต : ถ้าเรารู้จักซักถามจะทำให้เรารู้เรื่องที่ลึกขึ้น เราต้องหัดฟัง หัดถาม

เมย์ เมติมา ประวิทย์ : เล่าชีวิตเมื่อเล็ก ๆ พ่อไม่ค่อยอยู่บ้าน ทิ้งให้อยู่ตามลำพังทำให้ติด เพื่อนगेเร เกิดความผิดพลาด (เคยทำอะไรเลย ๆ ที่ไม่ดีมาหลายอย่าง) จะแก้ไขด้วยการสร้างสิ่ง ดี ๆ ตอนนั้นเริ่มคิดได้ อยากกลับมาสืบทอดอุดมการณ์ต่อจากพ่อ อยากช่วยพัฒนาชุมชนบ้านเกิด

หนุ่ม (อติศักดิ์ อารุณ) : การรู้จักใช้จุดล้มเหลวให้เป็นโอกาส

ครูอุ๊ต (นิวัตร ไช้เต็ก) : คำสำคัญที่พบ คืองานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สืบทอดอุดมการณ์ จากพ่อเป็นเรื่องเล่าที่ออกมาจากใจ ส่วนใหญ่คนเป็นผู้นำจะผ่านเหตุการณ์ร้าย ๆ มาก่อน ถ้าเราจะเล่าต่อเรียงร้อยกันไปได้อีกเยอะ

กระบวนการต่อไป

แบ่งกลุ่มย่อย โดยมีโจทย์

1. พื้นที่ / สภาพของคลองยัน / คน ต่าง ๆ นานา ก่อนจะมีกิจกรรมของเรา
2. กลุ่มเราเข้าไปทำอะไรบ้าง
 - ทำอย่างไร / ใครเริ่ม / อย่างไร
 - ร่วมมือกันอย่างไร
 - มีใครมาช่วยบ้าง
3. ปัญหา / การแก้ปัญหา
 - การพัฒนากะดับ
4. เกิดผลอะไรต่อตัวเรา ชุมชน และสังคม

เสียงสะท้อนตอนแบ่งกลุ่ม

- ปัญหาไม่เข้าใจโจทย์
- ปัญหาการระดมความคิด
- ไม่เข้าใจโจทย์บรรยายภาคได้แย่งกันจนกว่าจะได้ข้อสรุปนานหน่อย....แต่ก็มีการตั้งใจฟังกันดี
- ทำความเข้าใจโจทย์ก่อนแล้วจึงลงมือทำ
- ตามความรู้สึกก่อน ทุกคนได้คุยกันก่อน

การแบ่งกลุ่ม

1. แบ่งตามบทบาทในกลุ่ม แบ่งตามบทบาทสำคัญ และในกลุ่มแบ่งหน้าที่
2. Para – Gha-p
3. Time- Line

การเล่าเรื่อง

- ให้เห็นตัวละคร
- บรรยายภาค
- อารมณ์
- ความคิด

สรุปประจำวัน.....โดยทีมวิทยากร (ครูอุ๊ต นวัตกรรม ไข่เต๋กิม , พี่เอียง ภัสรา ฐิพันธ์ , ลุงณรงค์ จ่านอง ประวิทย์ , พี่แก้วธีรศักดิ์ กายทอง)

สรุปภาพรวม

- การปรับให้เข้าสภาพกับสถานการณ์ขยายกลุ่ม
- ทำให้บางคนกล้าที่จะแสดงความคิด
- เนื้อหา ได้เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่เร่งใสเนื้อหา มาก ให้ทุกคนรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมให้มาก ๆ สมาชิกทุกคนรู้สึกสนุกกับการฝึกอบรมครั้งนี้

คาถาพระอัสซี (ความลึกซึ้ง ในการใช้คำพูด)

เย ธมฺมา เหตุปฺปภา

เตสํ เหตุ ตถาคโต

เตสํญฺจโยนิโรโจ

เอวํ วาที มหาสมณ

(ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากเหตุ)

วันที่ 4 พฤศจิกายน 2550

เริ่มเปิดเวทีฝึกอบรมของวันสุดท้ายกันต่อ

สร้างความคุ้นเคยโดยลุงนงค์ ประวิทย์เล่นหนังตะลุงเกี่ยวกับการดูแลคลองยันและให้เยาวชนเป็นความหวัง และช่วยพัฒนาชุมชน

ครูอุ๊ต (นวัตกรรม ไช้เต็กัม) : จับประเด็น จากสิ่งที่ลุงนงค์ พูด...ถ้าเรามีการถามต่อวิเคราะห์ต่อ จะเห็นได้ว่าบทกลอนเพลงบอก ยกคุณค่าได้ / เป็นเรื่องสมมติที่ไว คุณค่าการถอดบทเรียน ต้องดูว่า พลังอยู่ในไหน (เลือกให้ใช้ถูก) กลุ่มเราค้นหาจุดสำคัญให้พบ : แล้วทีมจะไปดี Domian คือ “หาพลังขับเคลื่อนให้พบ ทุกอย่างจะทำได้หมด และสำเร็จ” ดังคาถาพระอัสสี (ให้แต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องต่อจากเมื่อวันที่ผ่านมา คือ ผลการระดมความคิดเห็น ของแต่ละกลุ่มย่อย)

กลุ่มที่ 1 : ลุ่มน้ำคลองยันเป็นพื้นที่ที่ติดต่อกับระนอง น้ำคลองยันจะไหลจากภูเขาหลังคาตึก ซึ่งจะมี ความ 70 กิโลกรัม น้ำคลองยันไหลผ่าน อ.วิภาวดี และ ศีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งป่าต้นน้ำยังเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์มาก สองฝั่งคลองมีต้นไม้ใหญ่ และสัตว์ใหญ่น้อย ได้พึ่งพาอาศัยและนก ช้าง หมู เก้ง ฯลฯ ตลอดแนวสองฝั่งคลองยังมีพืช ผัก ที่ใช้ประโยชน์ได้มากมาย ในลุ่มน้ำยังมีปลานานา ชนิด พื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน อดีตที่ผ่านมา มีความสมบูรณ์มาก มีสัตว์น้ำ สัตว์ป่า มีต้นไม้ พืชริมคลอง กุ้ง ปู หอย คนคลองยันชอบจับปลา ฤดูวางไข่ ปลาจึงหายไป เช่น ปลากา ปลามุด ปลาหมอ ปลาแก้มขี้ไก่ ฯลฯ กลุ่มของเราได้จัดตั้งวังปลา ทำให้ปลาเพิ่ม เก็บข้อมูลการเกษตร ปลุกผัก ทำอย่างไรให้คนลุ่มน้ำได้ปลูกผักปลอดสารพิษ หรือให้ชุมชนมีสุขภาพดี มีแนวคิดในการอนุรักษ์ การจัดเข้าค่ายตามสถานที่ต่าง ๆ เหมาะสมในลุ่มน้ำคลองยัน ส่งเสริมเยาวชนในลุ่มน้ำคลองยันเสนอความคิดในลุ่มน้ำ ช่วยเก็บขยะในคลอง ขยายพันธุ์ปลาที่หายาก

ปัญหาอุปสรรค

1. พ่อแม่ไม่รู้จัก และไม่ได้รับการสื่อสารที่ถูกต้องเรื่องการทำกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. คนมักายทิ้งขยะในคลอง
3. คนบางกลุ่มไม่เข้าใจว่าคลองมีความสำคัญ และเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตอย่างไรจึงไม่เห็นคุณค่าของคลอง
4. ขาดการสื่อสารในการดูแลอนุรักษ์ธรรมชาติ ว่ากำลังเกิดอะไร มีการเปลี่ยนของคลองอย่างไรส่งต่อตัวเราและชุมชนของเราอย่างไร

เอกพจน์ สาคร : สิ่งที่เกิดขึ้นต่อตัวเราคือ ได้รู้จักคิด เรียนรู้สู่โลกกว้าง ชุมชนเกิดการพัฒนามากขึ้น และการอยู่ในสังคม ได้รู้ประสบการณ์ และได้ประโยชน์ได้ทำอะไรเพื่อชุมชนและสังคม

คำถามเพิ่มเติมจากเพื่อนๆ

หนู่ม (อติศักดิ์ อวุธ) : ความยาวของคลองยัน 70 กม. จริงไหม?

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : น้ำไหลจากหลังคาตึกจริง ไม่พักเอาไว้เห็นภาพ (ลุงนงค์ตอบเป็นภาษาถิ่น)

เอกพจน์ สาคร : การล่องแพต้องมีการเตรียมพร้อมการหาซื้อตกลง ความปลอดภัย (เสื้อชูชีพ) เสี่ยงอาหาร

พีเดีย (ราชัน ทิมยุค) : ขณะล่องแพ ต้องรู้จักสังเกต ต้องมีสมุดบันทึก การบันทึกภาพถาม - เล่าขณะนั่งเรือ ขณะล่องเจออะไรบ้าง เก็บกวาดสถานที่ ให้เรียบร้อย ขึ้นฝั่งตรวจสอบสภาวะกลับบ้านอย่างปลอดภัย

กลุ่มที่ 2

พีแค้น (ศราวุฒิ อินทรเทพ) : ความสมบูรณ์ริมตลิ่ง มีพืชหลายชนิด เช่น ผักบุ้ง ผักหนาม ต้นไม้ใหญ่ สัตว์น้ำ เราสามารถใช้ทรัพยากร ผัก มาใช้ประโยชน์และพัฒนาต่อไปได้ ทางกลุ่มได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ทำวังปลา ล่องแพ ปลุกหญ้าแฝก อนุรักษ์ปล่อยพันธุ์ปลา ประเพณีสืบสานลอยกระทงมีผู้ช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี จากทีมพี่เลี้ยงโครงการวิจัย ทีมชาวบ้านและหน่วยพัฒนาสังคม

ปัญหา / การแก้ปัญหา

- ปลุกจิตสำนึก
- ปลุกหญ้าแฝกป้องกันตลิ่งพัง
- ไม่ตัดไม้ทำลายป่า
- จัดประชุมบ่อย ๆ จัดกิจกรรมรณรงค์ สื่อสารกับชุมชน

เกิดผลอะไรต่อเรา

- เห็นคนคิดรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรมากขึ้น
- เห็นคนให้ความร่วมมือ สามัคคี ช่วยเหลือแบ่งปันกันมากขึ้น
- ปลุกจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- เข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น

ความเห็นเพิ่มเติมจากเพื่อนสมาชิก

หนู่ม (อติศักดิ์ อาวุธ) : ผมว่าทุกคนในคลองยันกำลังช่วยกันลดภาวะโลกร้อน...งานที่พวกเรา

ครูอุ๊ด (นิวัตร ไช้เต็กม) : การตั้งคำถามพยายามให้คมชัดเจนและถามให้ลึก

กลุ่มที่ 3

เมติมา ประวิทย์: คลองยันเมื่อก่อนมีการคมนาคมทางน้ำ การดำรงชีวิตแบบพอเพียง คนในหมู่บ้านแบ่งปันช่วยเหลือ ทรัพยากรมีอยู่อย่างสมบูรณ์ ไม่ต้องพึ่งพาภายนอก ตอนนีกลุ่มจัดทำวังปลาขึ้น โดยนายจ๋านง ประวิทย์ จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การล่องแพ ได้ลงสำรวจคลองพบว่ามีการพังทลายของหน้าดิน มีการรณรงค์ลดการใช้สารเคมี

ปัญหา / การแก้ไข

- ชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญ / ชี้แจงพูดคุย
- ทิ้งขยะลงคลอง งดอาหารปลา / ทำถังขยะไปไว้ที่แพ
- ปัญหาน้ำดินถูกทำลายใช้สารเคมี / ทำให้น้ำเน่า / พูดไม่รู้เรื่อง

ผลที่เกิดขึ้น

- มีความสุข ดีใจ ตัวเองมีความสำคัญมากขึ้น
- เราเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
- เห็นความสำคัญมากขึ้น
- ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
- การทำให้เป็นรูปธรรม
- ต่อไปการท่องเที่ยว
- การยกตัวอย่างการไปศึกษาดูงาน

ครูอุ๊ด (นิวัตร ไช้เต็กม) : ให้เล่าเรื่องการชักชวนการทำวิจัยตลอดถึงการถอดบทเรียนครั้งแรก

วิทยากร ช่วยตั้งข้อสังเกต การนำเสนอของแต่ละกลุ่มเป็นไรบ้าง

- | | |
|------------|--------------------------|
| กลุ่มที่ 1 | ยังนำเสนอไม่ค่อยชัดเจน |
| กลุ่มที่ 2 | ค่อย ๆ ชัดขึ้น |
| กลุ่มที่ 3 | เล่าเป็นขั้น เป็นตอนขึ้น |

การเล่าเรื่อง ต้องมีหลักการนำเสนอดังนี้

1. ความละเอียด / รูปธรรมในการเล่า / ตัวอย่างที่น่าสนใจ
2. การอธิบาย กิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน
3. ข้อมูลต้องดีพอ
4. การพูดถึงผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องแต่ละส่วน

ลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ : ทุกกลุ่มนำเสนอดีแล้ว แต่ยังขาดข้อมูล การลงรายละเอียด การเชื่อมโยงยังไม่ค่อยดี ฉะนั้นต้องมีการเกาะติด ร่วมเรียนรู้จริงอย่างต่อเนื่อง

ครูอุ๊ต (นิวัตร ไช้เต็ก) : เมื่อฟังการสรุปทั้งหมด เราจะเกิดยกระดับคุณค่าใหม่ เกิดปัญหาอะไร ผุดอะไรขึ้นมา เราคิดอะไรกับบทเรียน เหตุอะไรที่เกิดขึ้น...ถ้าจะทำให้ดีขึ้นควรทำอะไร หลังจากได้ถอดบทเรียนมาแล้ว ได้บทเรียนอะไรบ้างคิดอะไรได้บ้าง คิดอะไรใหม่ ๆ เห็นคุณค่า

กลุ่มที่ 1

- ได้เกิดการรวมกลุ่มเยาวชนในชุมชน
- ความเป็นจิตอาสา
- การศึกษา / เข้าใจปัญหา
- ต้องมีกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอนเป็นระบบเข้าใจมากขึ้นเช่น วางแผน ตั้งข้อสังเกต ศึกษาข้อมูล สรุปข้อมูล วิเคราะห์ เผยแพร่
- ค้นพบความรู้ใหม่
- การทำงานต้องเข้าใจสภาพ
- มีจุดยืน / เป้าหมาย / ที่ชัดเจน
- เห็นศักยภาพขององค์กร / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มที่ 2

- มีความความตั้งใจในการทำงาน
- เข้าร่วมกิจกรรมด้วยใจอาสา
- เกิดความสามัคคี
- เห็นปัญหาของชุมชน
- เห็นความสำคัญของเด็ก
- เห็นความก้าวหน้าและการพัฒนาของเด็กและเยาวชน
- ได้เกิดความรู้ใหม่ที่จะนำไปปรับใช้กับงาน

กลุ่มที่ 3

- มีความตั้งใจ
- มีความสามัคคี
- มีมุมมองใหม่และมองอดีตเพื่อปรับปรุง
- มีความคิดใหม่

ครูอุ๊ต (นวัตกรรม ไฮ้เต็กัม) : สภาพคลองยัน ภาพอดีตของคลองยันความยาวของแม่น้ำ ทำอะไรบ้าง

ทีมวิจัยช่วยกันตอบ : มีการสำรวจพืชริมน้ำ ปลูกผัก ทำวังปลาเขตอภัยทาน ขยายความร่วมมือ ร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และมีการเชื่อมโยงกับองค์กรต่าง ๆ

มีปัญญา/อุปสรรค

- ต้องสร้างกิจกรรมเพื่อชี้แจงเพื่อรณรงค์เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

ข้อควรระวัง

- การตกเป็นเครื่องมือให้กับกลุ่มอิทธิพล การเมืองท้องถิ่น

ผลที่เกิด

- เกิดคนที่มีใจอาสา รักษาคลองยัน
- มีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น
- มีคุณค่า มีความสุขใจจากการทำงาน

ด้านสังคม

- มีการพึ่งพาอาศัยกัน
- รู้บทบาทหน้าที่
- ตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
- เห็นการรวมตัวกันชุมชนมากขึ้น
- มีเพื่อนมากขึ้น
- มีความสุข
- รู้จักแยกแยะถูกต้อง

ครูอุ๊ต (นวัตกรรม ไฮ้เต็กัม) : สิ่งสำคัญการเห็นคุณค่า การเห็นปัญหา และพลัง

1. เรามีเป้าหมาย (อนุรักษ์คลอง) คน / คลองยัน ความอุดมสมบูรณ์
 - ตั้งใจมุ่งมั่น
2. การทำงานของเรา
 - มีข้อมูล
 - มีระบบ ขั้นตอน
 - มีความรับผิดชอบ
 - มีกระบวนการ - มีกิจกรรม
3. เห็นคุณค่าของตนเอง / กลุ่ม / ชุมชน โดยรวม
 - บทเรียน คุณค่า ปัญหา

4. ถ้าขาดการศึกษาข้อมูลต้องศึกษาเพิ่มเติม

- กำหนดแนวทางให้ชัดเจน

5. การปรับวิธีให้.....เป็นคุณค่าใหม่

ครูอุ๊ต (นวัตกรรม ไฮ้เต็ก) : สรุปสุดท้าย ข้อแตกต่างระหว่างกระบวนการและกิจกรรม กิจกรรม
เป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้

ถ้ามีกระบวนการดีขึ้น ซึ่งได้แก่

- การประชุม การพบปะ หรือพูดคุยกันบ่อยๆขึ้น
- มีการฝึกอบรมในเรื่องที่ควรเพิ่มเติมการเรียนรู้ / จำเป็น...เป็นระยะ
- มีสรุปการเรียนรู้ / บทเรียนการทำงาน
- การเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างทั้งวิธีไม่ใช่แค่สร้างภาพ
- การได้ฝึกเขียนรายงาน / ฝึกประมวลข้อมูล
- บันทึกตลอด
- สังเกต



การทำกิจกรรมแล้วปรับนำกระบวนการเข้ามาใช้ด้วยจะช่วยให้เกิด

- มีสติ + ความสงบ
- การจัดการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น
- มีวินัย
- ห่างจากกระแสบริโภค เช่น สื่อ กิน
- การต่อสู้ที่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง

ข้อพึงระวัง

การเปลี่ยนแปลงยังมีสิ่งครอบงำ นวัตกรรม 5

1. กามฉันทะ คือ ความรักใคร่พอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ
2. พยาบาท คือ ความไม่พอใจ ความขัดเคือง ชุณแต่ันทั้งหลาย
3. ถีนมิทธะ คือ ความง่วงเหงาหาวนอน ความหดหู่ เชื่องซึมเบื่อหน่าย
4. อุทธัจจะกุกกุกจะ คือ ความฟุ้งซ่านรำคาญใจ
5. วิจิกิจจา คือ ความลังเลสงสัยทั้งปวง

ครูอุ๊ต (นวัตกรรม ไช้เต็ก๊ม) : สิ่งที่จะต้องทำต่อ คือ

1. ศึกษาข้อมูล / จากชุมชน บทเรียน เพิ่มเติม
2. กิจกรรม สู่กระบวนการ นำไปสู่วิธีที่ดีขึ้น
3. ตั้งใจ มีความสุข สนุก
4. ร่วมมือหลาย ๆ ฝ่าย

สำคัญที่สุด คือ การตรวจสอบใคร่ครวญ และจะเปลี่ยนแปลงที่ตัวเอง

ลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ กล่าวปิดเวทีการฝึกอบรม :อาจารย์สนุกใหม่ ทีมวิทยากรสนุกใหม่ พวกเราสนุกไม่เครียด ทุกสิ่งทุกอย่างในตัวลุงจ๋านงค์ มีทุกอย่างในกระบวนการที่ครูอุ๊ตได้กล่าวมาในช่วงการฝึกอบรม 2 วันนี้ แต่วันนี้ได้รู้ ทบทวนตัวเอง ซึ่งก็ช่วยในการดำเนินชีวิตอย่างสนุก และมีประโยชน์ทั้งกับตนเองและชุมชนต้องสร้างฐานภายในให้มั่นคงเสียก่อน

* การเปลี่ยนแปลงวิธี ต้องหัดสังเกต เริ่มจากการทำกิจกรรม เมื่อเราต้องการเปลี่ยนแปลงโลกต้องเปลี่ยนแปลงความคิด ต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง เมื่อเรารู้แล้ว เราต้องเปลี่ยนแปลง

- * การรู้จักฟังตนเอง ลดการซื้อและการจ้าง เราจะได้อยู่อย่างพอเพียง
- * เลิกจากการฆ่าสัตว์ใหญ่ ไปจนถึงสัตว์เล็ก ลุงจ๋านงค์ไม่ทำ
- * การสนใจถึงใจ ถึงจะรวมกลุ่ม รักษากลุ่มได้
- * แต่ละคนต้องมีสิ่งดี แน่นนอน ดึงมาใช้ให้เหมาะสมกับงาน
- * ถ้าไม่มีกิจกรรม.... และเดินเข้าสู่กระบวนการ แล้วเราต้องเปลี่ยนวิธี

8. ข้อตกลงภายใต้แผนงานต่อไป

1. ในวันเสาร์ที่ 17 พฤศจิกายน 2550 กลุ่มสหภาพพัฒนาเด็กและเยาวชน (ทีมวิจัย) ประชุมเตรียมการดำเนินงาน / เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป
2. ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2550 ประชุมทีมวิจัย และที่ปรึกษา

9. ปัญหาอุปสรรค

- สภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้อ ทำให้ทีมวิจัยหรือผู้เข้าร่วมเดินทาง ลำบาก
- ทีมวิจัย มาไม่ตรงเวลา ต้องยืดเวลาออกไป และบางคนมีภารกิจ
- โอกาสต่อไป ทำความเข้าใจและให้ทีมวิจัย เห็นความสำคัญของงานยิ่งขึ้น
- งานวิจัยเป็นเรื่องใหม่ และการถอดบทเรียนสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งมีวัยที่แตกต่างกัน การดำเนินการฝึกอบรมควรให้เหมาะสม และอยู่กึ่งกลางของอายุ และไม่เป็นเชิงวิชาการมากเกินไป

สรุปบทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After action Review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการประชุม

- ได้ตามคาดหวัง / เป้าหมายคือ ทีมวิจัยและที่ปรึกษา มีความเข้าใจในกระบวนการฝึกทักษะการเก็บการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างถูกต้อง ก่อนลงสำรวจและเก็บข้อมูล เพราะทุกคนสนใจและให้ความร่วมมือ
- ได้สร้างความเข้าใจ และฝึกทักษะการเก็บวิเคราะห์ข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงเมื่อปฏิบัติจริงตามแผนการดำเนินงาน

2. กระบวนการใช้มีความเหมาะสม

- มีการประยุกต์ใช้การฝึกสมาธิโดยการททำมือ 14 จังหวะ สำหรับเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มการฝึกอบรม ทำให้สมาชิกสนใจกิจกรรม กระบวนการฝึกอบรมมากขึ้น
- การแบ่งแบ่งกลุ่ม / ระดมความคิด ทำให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น
- การเขียนเล่าประวัติตนเองผู้เข้าร่วมประชุมได้ทบทวน ได้เห็นความสำคัญและสายสัมพันธ์ที่มีต่อการร่วมกิจกรรมกับสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศน์ลุ่มน้ำคลองยัน
- การใช้เทคนิค Time line ทำให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้เห็นแต่ละช่วงของการเปลี่ยนแปลงลุ่มน้ำคลองยันได้ง่ายและเข้าใจมากขึ้น
- การให้แต่ละกลุ่มได้ (Shopping Idea) กลุ่มเพื่อนทำให้ได้ฝึกการเรียบเรียงข้อมูลในการนำเสนอและฝึกความกล้าแสดงออก

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัย / ทำไมจึงเกิด
- ทีมวิจัยให้ความสนใจ กระตือรือร้นในการตั้งคำถามและอยากเรียนรู้มาก	- ทีมวิจัยมีความอยากรเรียนรู้ เพราะไม่เคยมีความรู้เรื่องการเก็บข้อมูลการถอดบทเรียนมาก่อน
- ทีมวิจัยไม่ค่อยเข้าใจกระบวนการ การเก็บวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องก่อนลงมือสำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่	- การสื่อสาร / อธิบายของทีมวิทยากรจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล - ทีมวิทยากรใช้กระบวนการที่เป็นธรรมชาติ ค่อยเติมและสรุปเนื้อหาที่สำคัญเป็นช่วงๆและให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีส่วนร่วมให้มากที่สุด
- สมาชิกมีภารกิจมาไม่ตรงเวลา	- ไม่ได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน ซึ่งจะไปเป็นบทเรียนสำหรับการทำงานต่อไปคือต้องทำความเข้าใจและให้เห็นความสำคัญกับหน้าที่และงานวิจัยมากขึ้น
- งานวิจัยเป็นเรื่องใหม่	- งานวิจัยเป็นเรื่องใหม่ ครั้งต่อไปคงทำความเข้าใจ และค่อยๆ เข้าใจดียิ่งขึ้น

4. บทเรียน / การเรียนรู้

- ได้ประสบการณ์และเข้าใจจากการดำเนินกิจกรรมที่นำไปสู่กระบวนการมากขึ้น
- ได้พัฒนาความคิด การกล้าแสดงออก
- ได้ฝึกความอดทน / ความรับผิดชอบ / รู้จักสามัคคี และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- การตรงต่อเวลา
- ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ควรวางแผนให้เหมาะสมในการทำงาน

6. แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- ในวันเสาร์ที่ 17 พฤศจิกายน 2550 กลุ่มสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน (ทีมวิจัย) ประชุมเตรียมการดำเนินงาน / เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป
- ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2550 ประชุมทีมวิจัย และที่ปรึกษา ประชุมทีมวิจัยและที่ปรึกษา

7. ข้อเสนอแนะ

- หาข้อตกลงและทำความเข้าใจที่มิจัย คือการรู้จัก แยกแยะภาระงานของตนเอง และให้เห็นถึงความสำคัญของงานมากขึ้น
- การสื่อสาร / การอธิบาย ให้ง่ายเป็นรูปธรรม และควรมีกิจกรรมเสริม / สนุก ที่รู้สึกละเลย
- ควรมีการสรุปการฝึกอบรมครั้งนี้ทั้งส่วนรายละเอียดเนื้อหา และกระบวนการให้สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมให้รับทราบ โดยทั่วถึงกัน

เวทีประชุมชี้แจง โครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์โดยบทบาทสหภาพพัฒนา
เด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน ร่วมกับชุมชน

วันที่ 18 พฤศจิกายน 2550

ณ ศูนย์การเรียนรู้ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม
จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อชี้แจง และทำความเข้าใจ กระบวนการงานวิจัยของโครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์โดยบทบาทสหภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยันกับชุมชน
- เพื่อวางแผนงานการทำงานในช่วงเดือนถัดไป

2. ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

- ทีมวิจัย	16 คน
- ผู้ร่วมงาน	6 คน
- ที่ปรึกษาทีมวิจัย	2 คน
- ทีมพี่เลี้ยง	3 คน
- ผู้รับผิดชอบด้านอาหาร	3 คน
รวม	30 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

- ประชุมเตรียมทีมวิจัย
- แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
- แสดงความคิดเห็นและตอบคำถาม
- ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา / ทำความเข้าใจชี้แจงกระบวนการงานวิจัย
- สรุปและจัดทำรายงาน

4. เครื่องมือ/วิธีการที่ใช้ในการทำกิจกรรม

- ทีมวิจัยนำเสนอโครงการวิจัยฯ
- ระดมความคิดเห็น
- สรุปเวทีโดยกระบวนการAAR (After Action Review)

5. เนื้อหาในการอบรมถอดบทเรียน

- การประชุมชี้แจงโครงการฯร่วมกับชุมชน

6. เนื้อหาในการดำเนินกิจกรรม

ณ ศูนย์การเรียนรู้ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยาง ทีมวิจัยได้ประสานงานกับชุมชน เพื่อจัดเวทีประชุมชี้แจงโครงการฯ

เริ่มเวทีเมื่อผู้เข้าร่วมประชุมมาตามเวลานัดหมาย 10.00 น. ทีมวิจัยกล่าวทักทาย และให้ผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตัวตำแหน่งหน้าที่การงานที่รับผิดชอบในชุมชน จากนั้นผู้ดำเนินการประชุมได้เชิญลุงนงค์ (จ่านงค์ ประวิทย์) กล่าวเปิดเวที

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : สวัสดีครับพี่น้อง และหลานๆที่ทุกคนวันนี้พี่ๆ น้ำๆ ลุงๆ มากันหลายคนล้วนเป็นคนที่สำคัญ และมีใจทำงานเพื่อชุมชนมานาน คงเริ่มมีได้ๆเค้าจะนำเสนอเกี่ยวกับการทำงานวิจัย พูดอธิบายเมื่อสัปดาห์ที่แล้วว่าเราอบรมเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง ช่วยขยายตอนฝึกอบรม (มีอะไรบ้าง) ประชุมกับทีมวิจัย เล่าเรื่องการทำความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้วย

นางสาวเมติมา ประวิทย์ : สวัสดีทุกท่านคะ กลุ่มสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศน์ลุ่มน้ำคลองยันรวมกลุ่มทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาหลายปี ซึ่งก็เป็นการดีที่พวกเราจะได้เรื่องกระบวนการงานวิจัยเข้ามาหนุนเสริมด้วย โดยโครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์โดยบทบาทสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน นั้นได้มีขั้นตอนกว่าจะเป็นโครงการงานวิจัยมาได้อยากเล่าให้ทุกท่านฟังด้วยคะ จะให้พี่แก่น (นายศราวุฒ อินทร์เทพ) เป็นคนเล่าคะ

พี่แก่น (นายศราวุฒิ อินทร์เทพ) : เมื่อก่อนก็ได้ประชุมที่บ้านลุงจำนงค์ ว่าเราจะทำเกี่ยวกับอะไรบ้าง โดยได้ถอดบทเรียนสรุปการทำงานของกลุ่มพวกเรากันก่อน ซึ่งพบว่าการทำงานอนุรักษ์คลองย่นนั้นมีแต่รุ่นผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้พวกเราได้คิดว่าจะทำอย่างไรที่เยาวชนจะเข้ามาสืบทอดและมีบทบาทในการดูแลคลองย่นให้มากขึ้น จึงได้มีเวทีพัฒนาโจทย์และมีครูผู้ดี อาจารย์วัชร ไร่ไต้กิม และพี่เลี้ยงภัสรา ฐิพันธ์ จากหน่วยประสานงานและส่งเสริมงานวิจัยเยาวชนมาช่วยทำความเข้าใจ และออกแบบกระบวนการหนุนเสริมโดยงานวิจัยในพื้นที่ ในชุมชนของเรา สำหรับโครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์โดยบทบาทสภาพัฒนาเด็ก และเยาวชนกลุ่มน้ำคลองย่น มีกระบวนการที่พวกเราช่วยกันออกแบบดังนี้

1. ประชุมชี้แจงโครงการฯ คือ การทำความเข้าใจกันก่อนว่างานวิจัยเป็นอย่างไร และได้ทำความเข้าใจแผนงานแต่ละช่วงด้วย
2. ประชุมทีมวิจัย / คณะที่ปรึกษา เป็นการปรึกษาหารือวางแผนงาน สรุปงานซึ่งพวกเราก็อายุแล้วแต่ขาดการจดบันทึก ต่อไปนี้คงต้องขยันบันทึกกันมาขึ้นครับ
3. ฝึกอบรมการถอดบทเรียน เพื่อให้พวกเราได้มีความรู้ และความมั่นใจในการลงชุมชนและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้จัดเมื่อต้นเดือน เมื่อวันที่ 3-4 พฤศจิกายน นี้เองครับ
4. ศึกษาและถอดบทเรียนองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์กลุ่มน้ำคลองย่นตามแผนงานที่วางไว้ 2 เรื่อง คือ การจัดเวทีถอดบทเรียนในการอนุรักษ์กลุ่มน้ำคลองย่น ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเป็นหัวใจของโครงการนี้เลยครับ เพื่อที่จะนำบทเรียน สิ่งดี ๆ มาเป็นแนวทางในการฟื้นฟู และดูแลคลองย่นและรวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลจัดทำแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากรในชุมชน
5. สัมภาษณ์ด้านกายภาพสายน้ำคลองย่น
6. แลกเปลี่ยนและศึกษาดูงาน
7. เวทีระดมความคิดเห็นและหาแนวทางการในการอนุรักษ์กลุ่มน้ำคลองย่นร่วมกับชุมชน
8. เวทีสังเคราะห์ข้อมูล
9. เวทีนำเสนอข้อมูลการวิจัยกับชุมชน
10. ประชาสัมพันธ์ จัดทำหนังสือ เอกสาร และสื่อเผยแพร่ข้อมูล
11. จัดทำรายงานวิจัย

ทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการที่พวกเราใช้เวลา 1 ปี ในการดำเนินงานครับ จากการได้ฝึกอบรมทำให้ผมรู้จักการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน รู้จักการวางแผนการทำงาน การสรุปผลงาน รู้จักการมอบหมายมอบตัว เช่น การให้อำนาจ การสร้างความคุ้นเคยก่อน

สภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศน์ลุ่มน้ำคลองยัน ที่ทำงานผ่านมากิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนา / ดูแลคลองยัน

- เก็บขยะในคลองยัน
- ล่องแพสำรวจพืชคลองยัน
- ทำป้ายรณรงค์เพื่อช่วยกันดูแลคลองยัน

จากกิจกรรมที่ทำนำมาสู่งานวิจัย (โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ เข้าไปช่วย)

- การจดบันทึก
- ให้เยาวชนมีบทบาทมากขึ้น และรวมถึงการจัดการ เพื่อฝึกความรับผิดชอบ
- ทำงานเป็นขั้นตอน เริ่มจากการวางแผน ลงปฏิบัติ จดบันทึก สรุปผล และลงใกล้ชิดกับชุมชนให้มากขึ้น

ออฟ (ด.ช.เอกพจน์ สาคร) : ได้ประชุมเกี่ยวกับการถอดบทเรียนที่ผ่านมา ได้ฝึกการตั้งคำถาม โดยใช้อะไร ทำไม อย่างไร

พีหน่ม (นายอดิศักดิ์ อาวุธ) : ได้ศึกษาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการค้นหาความจริง

แอ๊ป (น.ส.สุภาภรณ์ จิตตราภิมย์) : ได้อบรมเกี่ยวกับหลายๆเรื่อง โดยการเข้ากลุ่มกันได้รู้จักความสามัคคีซึ่งกันและกัน

รีโมท (ด.ช.อภิวัฒน์ พรหมจันทร์) : ได้รู้เรื่องราวของกลุ่มลุ่มน้ำคลองยันเกี่ยวกับแม่น้ำ และขยะในแม่น้ำ

ออนสี (ด.ญ.ณชนก ร่าหมาน) : ได้บทเรียนในหมู่บ้านว่าเราทำอะไร ที่ไหน

เมย์ (น.ส.ภาณุมาศ คงรัช) : ได้พูดเกี่ยวกับมารยาทในการเยี่ยมเยียนบ้านผู้ใหญ่ว่าเราควรทำอะไร

เมย์ (น.ส.เมติมา ประวิทย์) : การดำเนินงานเกี่ยวกับการทำวิจัย ว่าเราทำอย่างไรที่เราดำเนินการนั้นก็ดีอยู่แล้ว แต่เราก็ต้องอาศัยงานวิจัยเข้าร่วมด้วยเพื่อพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

พีแก่น (นายศราวุฒิ อินทร์เทพ) : ได้เล่าเรื่องความเป็นมาของหมู่บ้าน ผมได้ฝึกการตั้งคำถามและได้ไปที่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานีได้ไปเสนอโครงการงานวิจัยที่เราทำให้เพื่อนๆในเครือข่ายงานวิจัยเยาวชนใน จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ทราบ

พีเดีย (นายราชน ติมยุค) : ได้มาฝึกถอดบทเรียน คือ งานหนักของการทำวิจัยโดยจะมีวาระในการทำงานและนำโครงการวิจัยมาพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้ดีขึ้นและเป็นการทำให้กับคนในคลองยัน

ลุงจำนงค์ ; งานวิจัยคือการศึกษาค้นคว้า คิดคุยร่วมกัน และสรุปบทเรียน

พี่บอย (นายฉัตรชัย ศักดา) ; ผมและเพื่อนๆที่ต้นน้ำคลองพายครับ อำเภอวิภาวดี รวมตัวกันทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำและแม่น้ำเช่นกันขณะนี้เกิดวังปลาขึ้นหลายจุดดีใจมากครับ...ที่ได้มาร่วมเวทีครั้งนี้ด้วยทำให้เราได้เพื่อนเพิ่มขึ้นที่จะช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะลุ่มน้ำคลองยันซึ่งเปรียบเสมือนสายชีวิตของเรา

ครูปราณี ; แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทำโครงการนี้ว่าโครงการศึกษาแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูลุ่มน้ำคลองยันโดยสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน กระบวนการวิจัยคือ กระบวนการที่เราสามารถนำไปใช้ได้จริงเรียกว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เมย์ (น.ส.เมติมา ประวิทย์) ; สำหรับการที่ไปเสนองานวิจัยที่ได้ทำเกี่ยวกับแม่น้ำก็ได้ทำให้โครงการวิจัยที่เราทำเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยให้มีวาระในการทำงาน ได้ฝึกให้เยาวชนได้มีความรู้ รับผิดชอบมากขึ้น โดยเราก็คงได้ลงไปในพื้นที่ชุมชน ได้ไปพูดคุยกับคนในชุมชนมากขึ้น

พี่แก่น (นายศราวุธ อินทร์เทพ) ; กิจกรรมคือ การที่มีคนมาอยู่ร่วมกัน มาทำงานร่วมกันอาจมีบางอย่างแตกต่างกันไปบ้าง เช่นความคิด

พี่หนุ่ม (นายอดิศักดิ์ อาวุธ) ; กิจกรรมคือ การรวมกลุ่มกัน

ออฟ (ด.ช.เอกพจน์ สาคร) ; กิจกรรมคือ สิ่งที่เราทำกันง่ายๆ กิจกรรมคือ สิ่งที่เราได้ลงมือปฏิบัติจริง กระบวนการคือ การทำงานร่วมกัน สรุปร่วมกันแล้วจึงจะลงมือปฏิบัติจริง การลงไปในพื้นที่ชุมชน การทำความเข้าใจ เช่นการไหว้ การทำความคุ้นเคย เช่น การชี้แจงในสิ่งที่เรากำลังทำ

ลุงจวบ (นายประจวบ วิเชียรวงศ์) ; ก็ได้ทำงานตรงนี้นานาน ได้ทำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ด้วย และได้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการปลูกจิตสำนึก ก็มีความภูมิใจในเด็กรุ่นหลัง ๆ ได้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และได้ปลูกจิตสำนึกให้กับคนและเด็กๆ ในการรู้จักแนวทางอนุรักษ์และการรวมกลุ่มกันทำงาน ในโครงการวิจัย

น้ำกวาด (นายวิโรจน์ สุดสิน) ; ก็มีความภูมิใจในการทำงานอนุรักษ์ เพื่อใช้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประการที่ 1 รู้จักเป็นคนกล้า 2 การทำงานนี้เป็นสิ่งถูกต้อง

การประชุมนอกพื้นที่นั้นเป็นการฝึกให้เราเป็นคนกล้า ในปัจจุบันนี้จะมีสื่อมากมายที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น หากแต่ละคนนิ่งเฉยก็จะทำให้เกิดขึ้นเร็วขึ้น การพัฒนาคือการนำความสุจริตมาให้เรา การทำงานการประชุมที่เราจัดขึ้นนั้นคือ การร่วมมือการรวมกลุ่มกันของหลายๆ คน

ลุงนงค์ (นายจ่านอง ประวิทย์) ; เยาวชนคือผู้สืบสาน โครงการนี้คือให้เรามีความกตัญญู รู้คุณค่าเกี่ยวกับเด็กและพ่อ แม่ คือวิถีของคนที่จะดำเนินไป

น้ำใสภา (นางศรีโสภา) ; ก่อนหน้านี้ก็ได้ทำงานอยู่กับองค์กร การพัฒนาสังคม ในปัจจุบันก็ได้ทำงานเกี่ยวกับท้องถิ่นกับวิถีความเป็นอยู่ของชุมชน ภายในชุมชนก็ได้จัดกิจกรรมด้วยรักและผูกพัน ดังกิจกรรมงูมือลูกหลานเข้าวัด ก็อยากจะให้เด็กรุ่นหลังได้ร่วมมือกันพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนและสังคมในการพัฒนาสังคม แก่นนำหลักคือ ครู

ลุงนิง (นายคะนิง คงรักษา) ; ได้อยู่ร่วมกับกลุ่มนี้มานาน หากมีปัญหาอะไรก็สามารถปรึกษาได้

ลุงนิต (นายนิต เพ็งผอม) ; ในความเป็นอยู่ของครอบครัวต่อครอบครัวไม่เหมือนกัน เราอย่าไปคิดว่าเรามีไม่เหมือนกัน เราดีกว่าคนอื่น ในการทำงานมีความเท่าเทียมกันรู้จักที่จะมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รู้จักแบ่งปันกันการทำงานตรงนี้ 1. อย่าเอาเปรียบคนอื่น 2. หากมีคนเอาเปรียบก็ให้อภัยเสีย

ดารายู (นายสำราญ วิเชียรพร) ; ที่มาทำงานตรงนี้ ทำงานด้วยใจรัก สิ่งแวดล้อมในสมัยก่อนนั้น กุ้ง หอย ปู ปลา ก็อุดมสมบูรณ์ แต่มาในตอนนี้ก็เข้าสู่ในช่วงที่สิ่งแวดล้อมเสื่อมถอยลง ก็ได้โครงการนี้ปลูกให้เด็กและเยาวชนรู้จักอนุรักษ์

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ ; ในปัจจุบันนี้มีปัญหาอยู่ 2 อย่าง คือ เกียรติและเงิน เรื่องของโครงการก็ได้งบประมาณสองแสนกว่า หัวหน้าโครงการจะทำงานหลักหลายๆอย่าง ทางโครงการจึงให้เงิน ค่าตอบแทน เงินต่าง ๆ ที่ได้มาก็จะพยายามนำมาอยู่ในกลุ่ม เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อไปก็จะได้ให้ลูกหลานได้มาอบรม ได้มาศึกษา ณ ที่แห่งนี้ในการทำงานนี้จะต้องนั่งจริงๆ ถ้าจะทำงานได้ดีและสำเร็จจริงตามคาดหวัง

ครูปราณี ; หากเด็กทุกคนไม่มีความพร้อมก็จะเรียนหนังสือได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทางโรงเรียนมีโครงการพัฒนาเด็ก โดยให้ชุมชน วัด โรงเรียน ได้มีการประสานร่วมมือกัน

ครูณภัทรสร ศักดา ; สอนอนุบาล 1,2 โรงเรียนบ้านปากหารส่วนเวลารว่างหรือเวลาที่เหลือก็มาทำงานตรงนี้ ครูอยากจะฝากเกี่ยวกับเรื่องมารยาทที่มาปฏิบัติตัวที่อยู่ร่วมกับสังคม ให้รู้ว่าอะไรคือความเหมาะสม และอยากให้ทุกคนสามัคคีมีจิตสำนึกที่ดีอย่างนี้ตลอดไป

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ ; มีการพัฒนาต่อยอด ในสิ่งที่ทำอยู่ ความคาดหวังเรื่องเวลาและความพร้อมในการเชื่อมโยงข้อมูลต่อไปข้างหน้าได้ อยากฝากความหวังไว้กับเยาวชนทั้งหลายให้ช่วยกันทำงานให้สำเร็จ และพร้อม ๆ กับพัฒนาตนเองไปด้วย

7. ข้อตกลงภาคใต้แผนงานต่อไป

- จัดทำแผนที่คนดี หมู่ที่ 10 , 4 , 2 ต.น้ำหัก (พื้นที่กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับวังปลา)

8. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

- ผู้ที่จะทำหน้าที่ในการประชุม / ผู้ดำเนินการในเวที ต้องคอยสรุปประเด็นและให้เวลาในการพูดของแต่ละคนให้เหมาะสม และให้ทุกคนในเวทีมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

สรุปบทเรียนการดำเนินกิจกรรม

1. ความคาดหวัง / วัตถุประสงค์

เป็นไปตามความคาดหวังคือ ได้ชี้แจงกระบวนการงานวิจัยโครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ โดยบทบาทสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน และได้วางแผนการดำเนินงานช่วงเดือนถัดไป

2. กระบวนการที่ใช้

มีความเหมาะสมคือให้ทีมวิจัยเล่ากิจกรรมที่ทำผ่านมา และเป้าหมายวัตถุประสงค์ของโครงการ จากนั้นเปิดเวทีรับฟังและแสดงความคิดเห็นจากชุมชน

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัย / ทำไมจึงเกิดขึ้น
1. ครูภูมิปัญญา มีพลังในการพูดกับเยาวชน	1. ได้ทำจริงได้ผ่านประสบการณ์จริงๆมา
2. มีตัวอย่างของผู้ทหน้า ที่ไม่ได้สมบูรณ์ / ผิดพลาด	2. ได้เห็นวิธีใช้ทรัพยากรและโอกาสของชุมชนทำให้มาทำงานตรงนี้เห็นคุณค่าของเยาวชน
มาแล้วก็มาทำงานได้	- พลังธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลง
3. ผู้ใหญ่มีความคาดหวังกับเยาวชนมาก	3. เพราะไม่มีใครให้หวังแล้ว
4. เห็นการมีบทบาทของทีมงาน	4. จัดเวทีให้มีการพบปะกัน
5. ผู้ใหญ่เรามีความเอ็นดู เข้าใจเรามากขึ้น	5. ปลุกจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบ
6. พูดนำเสนอไม่ได้จำไม่ค่อยได้	6. ขาดการวางแผน
7. ให้ความสำคัญกับครอบครัวในการทำงาน	7. ปัญหาครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินชีวิตในสังคม

4. บทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

- ถ้าเยาวชนเข้าใจบทบาทของตนเอง ผู้นำ/แกนนำ จะมีความกล้าแสดงออก / ปฏิบัติการมากขึ้น
- ถ้ามาเข้าประชุมตรงเวลาจะทำให้กระบวนการของเวทีดำเนินไปได้ตามแผนที่วางไว้
- การจดบันทึก ช่วยในการทบทวนเรื่องสำคัญ

- ผู้นำไม่จำเป็นต้องมีอายุมากหรือน้อยแต่ต้องรู้จักหน้าที่ว่า ทำอะไร แม้จะอายุน้อยก็เป็นผู้นำได้ เหมาะกับกาลเทศะอายุ

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง / ข้อสังเกต

- การเดินทางเข้าร่วมประชุมของทีมนักวิจัยไม่ค่อยตรงต่อเวลาที่ได้นัดหมายไว้
- การแบ่งหน้าที่ และการรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของแต่ละคนที่ชัดเจน
- ควรมีการบริหารการจัดการ เวลา หน้าที่ มีวินัย และการจัดการกับตนเอง โดยเฉพาะเรื่องเวลา

6. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

- ผู้นำต้องรู้ว่าจะประสานงานกับใครที่จะช่วยได้
- ได้ฟังผู้ใหญ่พูดแล้วมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร (คลองยัน ป่าไม้) มากขึ้น
- ได้แสดงความกล้า เพราะได้ออกมาพูด/นำเสนอ
- การรู้จักสามัคคีกัน และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

7. แผนงานภายใต้ข้อตกลงต่อไป

- การจัดทำแผนที่คนดี ทรัพยากร โดยการตั้งวงคุย / ชวนคุยให้เด็กเล่าเรื่องนำ โดยแบ่งกลุ่มสำรวจออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 พื้นที่หมู่ 10 ตำบลน้ำหัก ประกอบด้วย

1. นายอดิศักดิ์ อารุธ
2. เด็กชายอริวัฒน์ พรหมจันทร์
3. เด็กหญิงลัดดาวัลย์ สุดสิน
4. เด็กหญิงณชนก ร่าหมาน
5. เด็กชายสัจจามันท์ จารุจาวีต

กลุ่มที่ 2 พื้นที่ หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก ประกอบด้วย

1. เด็กชายเอกพจน์ สาคร
2. นายนพรัตน์ เฝื่องอม
3. นางสาวเมติมา ประวิทย์
4. เด็กหญิงสุมลทา สุดสิน
5. เด็กชายอริวัฒน์ พรหมจันทร์
6. เด็กชายนเรศ ลิงคะ

กลุ่มที่ 3 พื้นที่ หมู่ที่ 2 ปากพาย ประกอบด้วย

- | | |
|------------------|-------------|
| 1.นายราชัน | ทิมยุค |
| 2.นายบรรจง | เพ็ชรชู |
| 3.นางสาวภาณุมาศ | คงรักษา |
| 4.นางสาวสุภาภรณ์ | จิตราภิรมย์ |
| 5. ด.ญ.กรรณก | ดำรัส |

กิจกรรมแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากร

วันที่ 26 พฤศจิกายน 2550

ณ บ้านห้วยหิน หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อเก็บข้อมูลและจัดทำแผนที่คนดี /แผนที่ทรัพยากรหมู่ 10 บ้านห้วยหิน ตำบลน้ำหัก

- เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนชุมชน
- เพื่อให้ทีมวิจัยได้ฝึกการตั้งคำถาม และการรวบรวม สรุปข้อมูล

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย

- ทีมวิจัย	14	คน
- สมาชิกสภาพัฒนาเด็กเยาวชน	2	คน
- หัวหน้าโครงการ	1	คน
รวม	17	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ / วางแผน
- ประสานงานพื้นที่หมู่ที่ 10 บ้านห้วยหิน ตำบลน้ำหัก
- นัดหมายการเดินทางภายในทีมวิจัย
- ศึกษาและจัดทำแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากร
- สัมภาษณ์ สัมภาษณ์
- จัดบันทึกและสรุปรายงาน

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- แบ่งกลุ่มย่อยลงสำรวจทำแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากร
- จัดเวทีสนทนากับคนในชุมชนกลุ่มเล็กๆแบบเป็นธรรมชาติ
- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- ศึกษาและจัดทำแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากรในพื้นที่หมู่ที่ 10

6. เนื้อหาที่ได้จากกิจกรรม

หลังจากที่ทีมวิจัยทุกคนได้ผ่านการฝึกอบรมการเก็บข้อมูล และการถอดบทเรียนมาแล้ว ทำให้สมาชิก 17 คนในวันนี้มีความมั่นใจ สำหรับการลงพื้นที่ครั้งนี้มากขึ้น แม้จะเป็นครั้งแรกของการลงชุมชนเพื่อทำแผนที่คนดี แผนที่ทรัพยากรแต่ทุกคนก็ไม่ได้แสดงอาการว่าตื่นตื้นี่กภาพแล้ว มีแต่ความสนุกสนานด้วยซ้ำไป

รถยนต์ของพี่ราชัน ทีมยุค (พี่เดี่ยว) เกือบจะไม่เพียงพอ พี่เดี่ยวคอยทำหน้าที่ไซเฟอร์ให้พวกเราเช่นเคย เมื่อเห็นสมาชิกที่มาร่วมทำแผนที่ครั้งแรกคิดว่าที่นั่งคงไม่พอ แต่พอลองจัดที่ทางดูก็ไปกันได้หมดทุกคน ยิ่งเวลาที่รถลงหลุมหลายๆครั้งเข้าก็รู้สึกนั่งได้พอดี วันนี้พวกเราจะไปเก็บข้อมูลทำแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากรกันที่หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก บ้านห้วยหนิม ซึ่งระยะทางนั้นไกลพอสมควรแต่สมาชิกมีหน้าตาอึดอ้อม สนุกสนานยามกับการได้ลงพื้นที่ ได้เรียนรู้นอกห้องเรียนในวันหยุดเช่นนี้ ข้อมูลที่พวกเราช่วยกันสัมภาษณ์ บันทึกได้จากบ้านห้วยหนิม หมู่ 10 มีดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชนหมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านห้วยหนิม

ห้วยสนิม เป็นชื่อห้วยชนิดหนึ่งที่ขบขึ้นบริเวณที่เปียกชื้นและอุดมสมบูรณ์ ในอดีตพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำมีห้วยชนิดนี้อยู่เป็นจำนวนมาก และมีห้วยขึ้นอยู่บริเวณนี้เท่านั้น ผู้ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่เรียกกันว่า บ้านห้วยหนิม จนถึงปัจจุบัน

- ที่ตั้งอาณาเขต

บ้านห้วยหนิม หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศเหนือ	จด	หมู่ที่ 2
ทิศใต้	จด	หมู่ที่ 1
ทิศตะวันออก	จด	แม่น้ำคลองยัน
ทิศตะวันตก	จด	หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 2

- ลักษณะทางภูมิศาสตร์

หมู่ที่ 10 บ้านห้วยหมื่น ตำบลน้ำหัก ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงริมฝั่งแม่น้ำคลองยันพื้นที่เหมาะสำหรับทำการเกษตร เช่น ปลูกผัก ปลูกพืชไร่ ปลูกปาล์มน้ำมัน ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ทำนา พื้นที่มีแม่น้ำคลองยันไหลผ่าน

- ภูมิอากาศ

เป็นอากาศชื้น เนื่องจากอยู่ใกล้แม่น้ำคลองยัน

2. สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม

- ประชากร

หมู่ที่ 10 มี 85 ครัวเรือน จำนวนประชากรเป็นชาย 170 คน จำนวนประชากรหญิง จำนวน 162 คน รวมทั้งหมด 332 คน

- การตั้งถิ่นฐาน

อดีตบ้านทำด้วยไม้ ปัจจุบันเป็นบ้านปูนสองชั้นทำด้วยปูนและไม้ สภาพบ้านเรือนสวนสร้างติดกับถนนเพื่อไปมาสะดวก และเป็นหน้าหรือบ้านเล็ก ๆ สร้างไว้ในสวนเพื่อพักอาศัยชั่วคราวเพื่อสะดวกในการทำไร่ ทำสวน หลบพิก

- เส้นทางคมนาคม

มีถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตในซอยหมู่บ้าน

- ด้านสาธารณสุข

หมู่ที่ 10 มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 5 คน อ.ส.ม. 9 คน คือ

- | | |
|-----------------|--------------|
| 1. นางจงดี้ | ศักดิ์ดา |
| 2. นางเตือนใจ | อินหว่าง |
| 3. นางทุเรียน | ซิดเรือง |
| 4. นางมาลา | มุขรัชฎา |
| 5. นางเยาวนิตย์ | จันทร์สถิตย์ |
| 6. นางลักขณา | วรรณศรี |
| 7. นางอำพัน | ยั้งยืน |
| 8. นางอมรรัตน์ | ซิดเรือง |
| 9. นายโกศล | ซังเอียด |

- วัฒนธรรมประเพณี

* ประเพณีทำบุญเดือนสิบหรือทำบุญวันรับตา ยาย

มีการจัดงานขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และเป็นวันเดียวกันกับการทำบุญกระดูก ก่อนจะมาถึงวันสำคัญนี้ญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกลจะกลับมาบ้านเพื่อได้ร่วมทำบุญ ซึ่งช่วยกัน จัดเตรียมอาหาร ขนมตามประเพณี ขนมเทียน พอง ลา ใบบัว วงแหวน ข้าวหลาม ขนมต้ม ทำบุญในระหว่างเช้าถึงเที่ยงซึ่งจะอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว ตั้งร้านตา ยาย โดย ช่วยเหลือร่วมมือกัน ตักบาตร ข้าวสาร ข้าวสุก เย็บกระทงใส่ข้าว แกง ขนม ผลไม้ กัวย่อย อ้อย กะละแม ซึ่งเป็นช่วงที่พระกำลังสวดเสร็จแล้วจะรับประทานร่วมกันเพื่อความสามัคคีของ สมาชิกและญาติ

* ประเพณีสวดกลางบ้าน

ทำทุกปีในเดือน 6 ผู้ใหญ่ แกนนำหมู่บ้านจะเป็นผู้เชิญพี่น้องชาวบ้านนัดวันเวลามา ร่วมกันที่ศาลากลางบ้าน เพื่อจะทำพิธีขับไล่ความชั่วร้ายให้ออกไป จะนิมนต์พระมาสวด ชาวบ้านจัดทำอาหารคาว หวาน ดอกไม้ ธูปเทียน และแพ ตัดเล็บ ตัดผม ตัดผ้าใส่ลงไป เพื่อสะเดาะเคราะห์ นำแพไปลอยกลางเขียออออกไปให้ความทุกข์ ความโศก ความชั่วร้ายออกไป เมื่อเสร็จพิธีทุกคนมีความรู้สึกสบายใจและเชื่อว่าจะหมดเคราะห์

* ประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปหรือขาดการสืบทอด

1. ประเพณีทำขวัญนา
2. การลงแขก
3. การละเล่นพื้นเมือง เช่น ลิเกป่า เพลงบอก

3. ศาสนา ความเชื่อ

การเคารพนับถือ คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ 100% ความเชื่อ ชาวบ้านหวายหนิม เชื่อว่าถ้าเย็บผ้า ตัดผมกลางคืนบอกวาอุบาท มีเคราะห์ และเชื่อว่าถ้าผู้ใดมาอาศัยอยู่กับ ชาวบ้านคลองยันหรือมาจากข้างนอก ลงอาบน้ำคลองยันหันหน้าทางทิศเหนือจะมีคู่ครองกับคน ลุ่มน้ำคลองยัน

4. การปกครองส่วนท้องถิ่น

บ้านหวายหนิม หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก ซึ่งมี

- | | |
|----------------------------|--------------------|
| 1. นายจรัส พัฒมาส | เป็นผู้ใหญ่บ้าน |
| 2. นางเยาวนิตย์ จันทร์สถิต | ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน |
| 3. นายเรืองเดช ทองตะกุก | ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน |
| 4. นายชาลี หิตอักษร | อ.บ.ต. |
| 5. นางอมรรัตน์ ชิดเรือง | อ.บ.ต. |

5. กลุ่มต่าง ๆ ของหมู่บ้านห้วยหินนิม หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก

1. **วังปลา** วังสะพานห้วยหินนิม (ไร่ยาว) หมู่ที่ 10 เปิดเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 มีผู้เข้าร่วมพิธีเปิดกลุ่มอนุรักษ์องค์กรต่าง ๆ นักเรียน / เยาวชน นักข่าว นายก และ อบต.ตำบลน้ำหัก มีอาณาเขตของวังปลา ประมาณ 1,000 เมตร

มีผู้ดำเนินงาน / ผู้รับผิดชอบ

- | | |
|----------------|------------|
| 1. ผู้ใหญ่จรัส | พัฒมาส |
| 2. นายคะนึ่ง | คงรักษา |
| 3. นายสมหวัง | पालคเชนทร์ |
| 4. นายประสาธ | ไกรวงศ์ |

ผู้ดูแลและรับผิดชอบวังปลา นายคะนึ่ง คงรักษา รับผิดชอบเรื่องอาหารปลา จำหน่ายอาหารปลา และรับบริจาคอาหารปลา กฎระเบียบของวังปลา หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก ไม่มีกฎระเบียบ แต่มีสัญญาด้วยใจ (ใช้จิตสำนึก)

2. กลุ่มกองทุนต่าง ๆ

- กองทุนเงินล้าน มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ 3 คน มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านหนึ่งล้านสองแสนบาท

- เงินออมทรัพย์ ซึ่งมีนายคะนึ่ง คงรักษา เป็นประธาน มีสมาชิกทั้งหมด 110 คน มีเงินทุนหมุนเวียน หนึ่งล้านห้าแสนบาท

- ร้านค้าสหกรณ์ มีนายวิโรจน์ อินทวง เป็นประธาน มีสมาชิก 15 คน มีเงินทุนหมุนเวียนสองแสนบาท

6.ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้ชำนาญในภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นายจิตร จุ้ยวงศ์ เกี่ยวกับการตั้งศาลพระภูมิ / ลิเกป่า ภูมิปัญญาที่ทำต่อเนื่องถึงปัจจุบัน นายจิตร จุ้ยวงศ์ อายุ 69 ปี เป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญามาจากอาจารย์แดง หมอแหลม หมอกรวน มีความภาคภูมิใจ ที่ได้ช่วยเหลือชาวบ้านสร้างขวัญกำลังใจให้กับชาวบ้าน มีภรรยาชื่อนางบุญนิก จุ้ยวงศ์ อายุ 65 ปี มีบุตรด้วยกัน 4 คน ภูมิปัญญาคือ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เช่น การจักสานพืชธรรมชาติ เพื่อตอบสนองตามการของชุมชนและตนเอง

7. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชน

ส่วนใหญ่เป็นระบบเครือญาติ สนับสนุนให้มีการพึ่งพาอาศัยในเรื่องความเจ็บไข้ไม่สบาย มีงานบวช งานศพ งานแต่งงานช่วยเหลือกัน ยังมีการทำงานรวมกลุ่มอยู่บ้าง

8. ฐานทรัพยากรธรรมชาติ

- พื้นดิน

พื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ ส่วนมากปลูกพืชผัก ผักกูด แตงกวา ถั่ว บวบ กลั้ว ข้าวโพด ที่ราบสูงตอน ปลูกปาล์มน้ำมัน ปลูกยางพารา

สภาพพื้นดินอดีต มีความอุดมสมบูรณ์มาก แต่เนื่องจากการใช้สารเคมีเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ให้ทันต่อการใช้จ่ายที่รอคอยอยู่จึงทำให้ดินเสื่อมสภาพลงไปเรื่อย ๆ การเร่งปุ๋ย ต้องการผลผลิตที่รวดเร็ว ยาปราบวัชพืชทุนเวลา เอาเวลาไปใช้ในงานต่อไป ปัจจุบันดินเสื่อม ซึ่งสังเกตได้จากต้นไม้ที่เกร็ง กราด อ่อนแอ โรคเพิ่ม แม้เพิ่มปุ๋ยก็ไม่สามารถคงความสมบูรณ์ได้เหมือนเดิม จึงทำให้ผลผลิตไม่สมบูรณ์ ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด จำหน่ายไม่ได้หรือในราคาถูก

- แหล่งน้ำ มีแหล่งน้ำธรรมชาติ มีอยู่ 7 สายด้วยกันและคลองทุกสายมีเขตอภัยทาน ประมาณ 1,000 เมตร ซึ่ง ได้แก่ 1. คลองยัน 2. คลองโยง 3. คลองบาง 4. คลองโหนด 5. คลองปูละ 6. คลองนอก 7. คลองท่อน

- ปัจจัยที่ซื้อจากภายนอก

1. ปุ๋ยเคมี
2. ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง
3. พันธุ์พืช
4. อุปกรณ์การเกษตร เช่น เครื่องตัดหญ้า กระบอกรดน้ำ

- การตลาด การค้า การขนส่ง

เมื่อก่อนในเขตบ้านห้วยหมึ่ม ไม่มีการซื้อขาย มีแต่แลกเปลี่ยน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การขนส่งเมื่อก่อนใช้เรือหรือแพไม้ไผ่บรรทุกของ ผักผลไม้ ไปขายหรือแลกเปลี่ยน

- สถานที่สำคัญ

1. คลองยัน เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ในการทำเกษตร และบริโภค
2. วัดปลาห้วยหมึ่ม เป็นที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ

9. สภาพทางเศรษฐกิจ ด้านการประกอบอาชีพ

ภาคเกษตร ส่วนผสมผสานมีประมาณ 8 ครัวเรือน

1. นางเยาวนิตย์ จันทร์สถิตย์
2. นางสาวท สุทธิรัตน์
3. นางสุดา ปิดเรือง
4. นางอุบล คงจิตร
5. นางวรรณภา ศรีปาน
6. นางมณี ชูประเสริฐ
7. นางอุไรวรรณ ไกรวงศ์

- ทำเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม (แบบทำคนเดียว)

นายวิโรจน์ อินทวง อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ 10 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม มีบุตร 3 คน ทำเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมมา 15 ปี ในเนื้อที่ 2-3 ไร่ ได้งบประมาณจากหมอดินเป็นวัตถุดิบ มีข้อดี คือ ได้ฝึกปลอดสารพิษ และขายได้ ส่วนข้อเสียคือไม่มีคนปฏิบัติตาม เพราะทำให้เสียเวลา ไม่คุ้มค่าและต่อมาใช้รถไถบรรทุกสินค้าไปขาย ปัจจุบันการค้าขาย ซื้อสินค้า ของใช้จำเป็น เครื่องครัว มีร้านค้าขายของชำเป็นจำนวนหลายร้าน สะดวกต้องการ ซื้อขายและบริโภค

10. สภาพปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- มีการลักลอบ จับปลาในเขตหวงห้าม
- มีการฝ่าฝืนกฎระเบียบ วิธีแก้ จับกุม ตักเตือน ในเบื้องต้น

7. ข้อตกลงภายใต้แผนงานต่อไป

- รวบรวมข้อมูลของแต่ละกลุ่มย่อยและเขียนรายงานวิจัยข้อมูลแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากร บ้านหวายหิน หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก

8. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

- การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อทำกิจกรรมแผนที่คนดี บางกลุ่มยังไม่มีทักษะในการจดบันทึก เพราะเป็นน้องๆเยาวชนที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการเขียน และการบันทึกมากนัก

สรุปบทเรียนการดำเนินการ โดยกระบวนการ AAR (After Action review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรมแผนที่คนดี

ได้ตามคาดหวัง / เป้าหมายคือ ทีมวิจัย เขียนแผนที่ค้นหาคนดีได้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ขององค์กร ชุมชน ผู้รู้ ประวัติความเป็นมา วังปลา กลุ่มต่างๆ ได้สร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับเยาวชน และทีมวิจัยได้ฝึกการตั้งคำถาม และการรวบรวม สรุปข้อมูล

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม

คือ มีประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ / วางแผน ประสานงานพื้นที่หมู่ที่ 10 บ้านหวายหมื่น ตำบลน้ำหัก นัดหมายการเดินทางภายในทีมวิจัยลงพื้นที่ศึกษาและจัดทำแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากรโดยการสัมภาษณ์ ตั้งวงพูดคุยแบบธรรมชาติไม่เป็นทางการและมีการจดบันทึกสรุปรายงาน

3. ผลที่เกิดขึ้น

- ทีมวิจัยได้เห็นความสำคัญของงานวิจัย ซึ่งเป็นกระบวนการที่ฝึกให้ศึกษาเรียนรู้จากสิ่งดี ภูมิปัญญาในชุมชน และยังเป็นการฝึกให้เป็นคนช่างสังเกต ชักถาม และจดบันทึก
- ทีมวิจัยได้สัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตจริง เรียนรู้สภาพชุมชน ของชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดความผูกพันและเกิดสำนึกในบทบาทเยาวชนกับการดูแลชุมชนตามมา
- ได้นำความรู้ ภูมิปัญญา สิ่งที่ดีๆ มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

4. บทเรียน / การเรียนรู้

- ทีมวิจัยได้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เรื่องการนำเอาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษมาประยุกต์กับการพัฒนาสมัยใหม่ การรักษาโรคด้วยสมุนไพร
- ได้เรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงในอดีต และปัจจุบันของหมู่บ้านและมีความเข้าใจชุมชนมากขึ้น
- ได้เรียนรู้แนวทางในการปรับปรุงการทำงาน
- ได้เรียนรู้ความสำคัญของการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจ และเกิดประโยชน์กับผู้ศึกษาและชุมชนด้วย

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นระเบียบ และเป็นระบบ แต่ครั้งควรมีการมอบหมายหน้าที่ในการเรียบเรียงข้อมูล เพราะข้อมูลมีความสำคัญ และไม่ต้องเก็บข้อมูลซ้ำเมื่อเกิดการสูญหาย
- สมาชิกควรมีความมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ ตามที่ได้วางแผนร่วมกันไว้

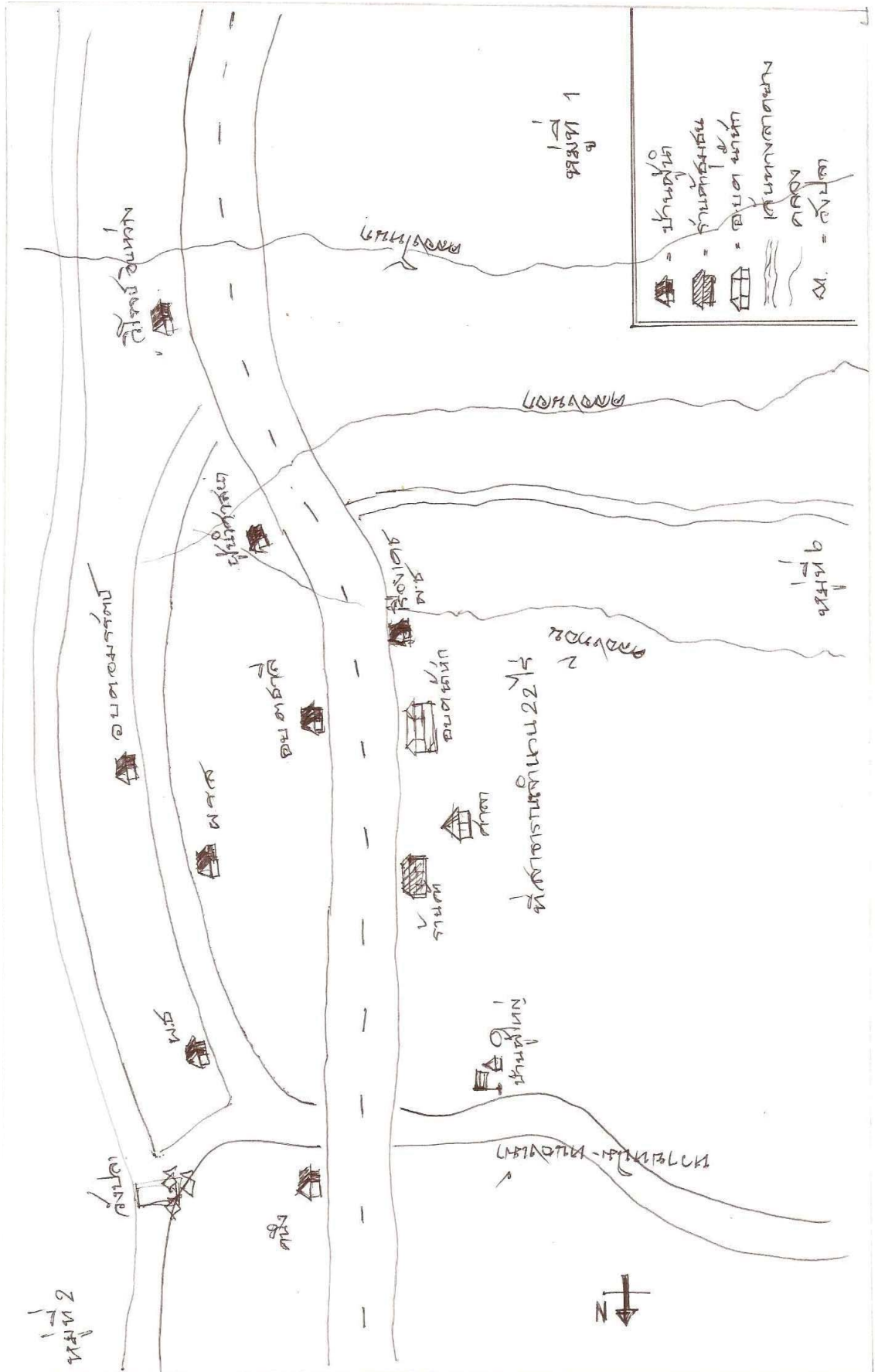
6. แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- ประชุมวางแผน – แบ่งหน้าที่การลงเก็บข้อมูลทำแผนที่คนดี ของหมู่ที่ 4 บ้านท่ากระดาน

7. ข้อเสนอแนะ

- ในเวทีสรุปการดำเนินกิจกรรมทีมวิจัยควรมีการทำความเข้าใจและฝึกทักษะ การรู้จักเก็บ แยกแยะข้อมูลเพิ่มเติมเสมอ หรือมีข้อสงสัยควรปรึกษาทีมที่ปรึกษา / Node งานวิจัยเยาวชนและสมาชิกทุกคนเห็นความสำคัญกับการทำงานมากยิ่งขึ้น

แผนที่หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี



กิจกรรมแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากร

วันที่ 27 พฤศจิกายน 2550

บ้านมาดปึก หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก อำเภอดงเจริญ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อให้ทีมวิจัยเขียนแผนที่ค้นหาคนดี / จัดทำแผนที่ทรัพยากรบ้านมาดปึก หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก
- เพื่อให้ทีมวิจัยและชุมชนมีความมั่นใจในคุณค่าของตนเองและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิด และการกำหนดทิศทางอนาคตของชุมชนที่ส่งผลสะท้อนปัญหาและแนวทางแก้ไข
- ทีมวิจัยได้รับการพัฒนาจากกระบวนการแผนที่คนดี สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแผนที่คนดี

- ทีมวิจัย	14	คน
- สมาชิกกลุ่มสภาเด็กและเยาวชน	2	คน
- ผู้สนใจทั่วไป	4	คน
รวม	20	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมแผนที่คนดี

- ทบทวนแนวคิด วิธีการเก็บข้อมูล
- ประชุมเตรียมการทีมวิจัยและบุคคลในพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก
- นัดหมาย วัน / เวลา กับทีมวิจัยและบุคคลในพื้นที่
- กำหนดวาระในการพูดคุยกลุ่มย่อย
- จัดทำแผนที่คนดี แผนที่ทรัพยากรในพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก
- องค์กรชุมชน
- ครูภูมิปัญญา ผู้รู้
- ประวัติชุมชน
- โครงสร้างการบริหารจัดการในชุมชน
- ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข
- บันทึกข้อมูลจากการศึกษา สัมภาษณ์ สังเกต สัมภาษณ์
- บุคคล / ชุมชน

- รวบรวม สังเคราะห์เนื้อหา อย่างเป็นระบบจัดหมวดหมู่
- จัดเวทีพูดคุยกลุ่มย่อยในพื้นที่
- จัดทำสรุปเนื้อหาที่ได้จากกิจกรรม

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในกิจกรรม

- แผนที่แต่ละชุมชน (ในกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ)
- แบ่งทีมลงเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และบันทึก
- ประสานงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้ ฝ่ายลงทะเบียน อุปกรณ์ อาหาร การเงิน และจดบันทึก
- จัดเวทีกลุ่มเล็กพูดคุยแบบธรรมชาติ
- ทีมวิจัยช่วยตรวจสอบข้อมูลจากการทำกิจกรรมแผนที่คนดี

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรมแผนที่คนดี

- การจัดทำแผนที่คนดีหมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

6. เนื้อหาที่ได้จากการจัดกิจกรรม

สมาชิกส่วนใหญ่ได้ลงพื้นที่เป็นครั้งแรก รู้สึกตื่นเต้นมากอาจจะเป็นเพราะว่าความมั่นใจมีน้อยแต่ทุกคนก็มุ่งมั่นมากเป็นกลุ่ม กลุ่มช่วยกันได้นั่นเอง

เมื่อเดินทางถึงพื้นที่หมู่ที่ 4 เป้าหมายแรกคือบ้านลุงสำราญ พอรถจอดหน้าบ้านลุงก็ชะโงกหน้าและออกมาดู เสียงทักทายทำที่เป็นกันเองและให้การต้อนรับเป็นอย่างดี พวกเรารู้สึกโล่งใจ ลุงสำราญได้เล่าให้พวกเราฟังหลาย ๆ เรื่อง จนพวกเราเข้าใจและได้ข้อมูลของหมู่ 4 เยอะมาก

เมติมา : กระซิบบอกไปที่บ้านอื่นบ้าง เวลาไม่พอ

นพรัตน์ : ไม่เป็นไรวันหน้าต้องมาใหม่

สมาชิกในกลุ่ม : วันนี้ต้องจัดทำแผนที่ก่อน

โดยเริ่มจากสภาพทั่วไปของหมู่ 4 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. สภาพพื้นที่

ประวัติศาสตร์ชุมชน

หมู่บ้านมาดปักตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่เดิมมีต้นตะเคียนที่จะนำมาทำโครงสร้างเรือ แต่บังเอิญมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นเสียก่อนเมื่อนำต้นตะเคียนที่จะทำเป็นเรือ (มาด) มาถึงริมฝั่งคลองยันซึ่งเป็นตลิ่งที่ชันมาก ตัวโครงสร้างของเรือเกิด

ปักลงไประิมตลิ่ง ด้วยกำลังของคนไม่สามารถนำ (มาด) ขึ้นมาได้จึงตัดสินใจทิ้งมาดเรืออันนั้นไว้ ต่อมาก็ได้ตั้งชื่อบ้านว่า “บ้านมาดปัก”

เวลาต่อมา “มาด” เรืออันนั้นได้แตกแขนงออกเป็นต้นไม้ตะเคียนดั้งเดิมชาวบ้านในละแวกนั้นก็ได้เรียกบริเวณนั้นว่า “วังตะเคียน” เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ที่ตั้ง อาณาเขต

พื้นที่และอาณาเขตของหมู่บ้านมาดปัก หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี อาณาเขต

ทิศเหนือ	จด	หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำหัก
ทิศใต้	จด	หมู่ที่ 5 ตำบลน้ำหัก
ทิศตะวันออก	จด	หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำหัก
ทิศตะวันตก	จด	หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 8 ตำบลน้ำหัก

ลักษณะภูมิศาสตร์

หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำคลองยัน พื้นที่เหมาะสำหรับทำการเกษตร เช่น ปลูกผัก ปลูกพืชไร่ ปลูกยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมัน ทำสวนผลไม้ แม่น้ำคลองยันไหลผ่านหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 มีแหล่งน้ำระหว่างพื้นที่หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5

ภูมิอากาศ

สภาพอากาศชื้น เนื่องจากอยู่ใกล้กับแม่น้ำคลองยัน พื้นที่เป็นที่ราบบริเวณที่ราบเป็นสวนสมรมผสมผสาน

2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากร

ประชากรทั้งหมดมี 85 ครอบครัว ประชากรชายจำนวน 163 คน ประชากรหญิงจำนวน 187 คน แยกเป็นผู้สูงอายุ 30 คน เยาวชน 50 คน รวมทั้งหมด 350 คน

เส้นทางคมนาคม

- มีถนนลาดยาง รพช. บ้านยาง – ตะกุกเหนือ
- ถนน ค.ส.ล. 1 สาย
- ถนนลูกรัง 3 สาย

การศึกษา

มีโรงเรียน 1 แห่ง มีครูทั้งหมด 9 คน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 138 คน

สาธารณะสุข

มีอนามัย 1 แห่ง มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน 3 คน มีเนื้อที่ 1 ไร่เศษ

วัฒนธรรมประเพณี

ประเพณีวัฒนธรรมที่ยังดำเนินการในรอบปี มีดังนี้

1. ประเพณีรับตา ยาย

จัดในแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านถือว่าเป็นวันสำคัญยิ่งในการได้ทำบุญกระตุก พบปะสมาชิกเครือญาติ จัดเตรียมอาหาร ขนมตามประเพณี ขนมเทียน พอง ลา ข้าวหลาม ขนมกุบ ขนมนั่งนกก รับตา ยาย ช่วงเช้า ตอนเที่ยง พระสงฆ์ทุกคนอุทิศส่วนบุญ ส่วนกุศล แผ่เมตตาให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมีการตั้งร้านตา ยาย นำอาหารเย็บใส่กระทงจตุรปูเทียน เขียนชื่อผู้ตายและทำบุญให้กับเปรต

2. ศาสนา ความเชื่อ เคารพนับถือ

ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วัดมี 1 แห่ง คือ วัดน้ำหัก สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2400 ปัจจุบันมีอายุ 150 ปี เดิมชื่อวัดอุทัยธาราม มีเนื้อที่ 32 ไร่ อดีตเป็นที่เรียนหนังสือ

การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาวะผู้นำแบบธรรมชาติ

หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้นำในหมู่บ้าน

1. นายสุชาติ เต็มบางอน (กำนัน)
2. นายจำลอง จันทนาม (ส.อ.บ.ต.)
3. นายสมพร รัตนวุธ (ส.อ.บ.ต.)

กลุ่มต่าง ๆ

1. กลุ่มเกษตรกรรมผสมผสาน มีรายชื่อต่อไปนี้

- | | | | |
|-------------------------|--------|----|-----|
| 1) นางบุญ จันทน์วล | ประมาณ | 5 | ไร่ |
| 2) นายมาลัย ลำไย | ประมาณ | 12 | ไร่ |
| 3) นายสมพร รัตนวุธ | ประมาณ | 10 | ไร่ |
| 4) นายสำราญ วิเชียรพร | ประมาณ | 8 | ไร่ |
| 5) นางมุ่น หัวเมืองแก้ว | ประมาณ | 6 | ไร่ |
| 6) นายเจิม ชูสุวรรณ | ประมาณ | 15 | ไร่ |
| 7) นางเจิม ศรีไย | ประมาณ | 18 | ไร่ |

8) นายรุ่ง วิเชียร	ประมาณ	10	ไร่
9) นายผัน จันทนาม	ประมาณ	8	ไร่
10) นายมานิช ประทุม	ประมาณ	8	ไร่
11) นายเอื้อน ไกรวงศ์	ประมาณ	5	ไร่
12) นายครั้น เพชรศรี	ประมาณ	6	ไร่
13) นางเหียบ คีกลือ	ประมาณ	4	ไร่
14) นายนิต สุพัตแก้ว	ประมาณ	6	ไร่
15) นายสุชีพ อาวุธ	ประมาณ	8	ไร่
16) นายการุณ ปราบภัยประมาณ		6	ไร่
17) นายเสนอ ราชวงศ์	ประมาณ	9	ไร่
18) นางจรรยา เพชรศรี	ประมาณ	4	ไร่
19) นายมานพ สุดสิน	ประมาณ	5	ไร่

รวมทั้งหมดที่เป็นสวนเกษตรผสมผสาน 150 ไร่

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมวังปลา

อดีตกำนันวิลาศ ไกรวงศ์ เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งวังปลา มีการปล่อยปลา 20,000 ตัว มีการสวดพระพุทธรูป มีเครือข่ายวังปลาให้การสนับสนุนอาหารปลา มีคณะกรรมการวังปลา 11 คน คือ

- 1) นายอรุณ เชาวลิตร
- 2) นายเจริญ รักษาทรัพย์
- 3) นายสมพร รัตนวุธ
- 4) นายอรุณ นาคคง
- 5) นายสุวรรณี วิเชียรพร
- 6) นายมานิช ประทุม
- 7) นายสุชุม ไกรวงศ์
- 8) นายสุชาติ เต็มบางอน
- 9) นายทวีศักดิ์ สงวนจิตร
- 10) นายสุรินทร์ นาคคง
- 11) นายสำราญ วิเชียรพร

กลุ่มอนุรักษ์วังปลา มีนายสำราญ วิเชียรพร เป็นผู้ดูแลวังปลาและชักชวนชาวบ้านให้มาร่วมให้ปลาเข้ามาอยู่อาศัย และจะช่วยเหลือให้เป็นที่พักพิงที่ปลอดภัย

ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้ชำนาญในภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นายมาโนช ประทุม

- ครูภูมิปัญญาด้านเกษตรอินทรีย์

2. นายผัน จันทนาม

- ครูภูมิปัญญาด้านเกษตรอินทรีย์ และด้านเพลงบอก

3. นายสำราญ วิเชียรพร

- ครูภูมิปัญญาด้านเกษตรอินทรีย์

4. นายเชย ไกรวงศ์

- ครูภูมิปัญญาด้านทำภูมิ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พ่นชาง และการรักษาแบบแผนโบราณ

5. นายสำราญ วิเชียรพร

- ครูภูมิปัญญาด้านพ่นชาง บัดริม (งูสวัด)

6. นายธีระยุทธ มีเพ็งจันทร์

- ครูภูมิปัญญาด้านหมอยาสมุนไพร

ความสัมพันธ์ของทุกคนในชุมชน

ส่วนใหญ่เป็นระบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยกันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (มีการลงทวง สิ่งของ อาหาร ตามอัตภาพ)

3. ทรัพยากรธรรมชาติ

- พื้นดิน

พื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ ส่วนมากปลูกพืชล้มลุก เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว ข้าวโพดอ่อน ทำสวนมะนาว เงาะ ทุเรียน ลองกอง ลางสาด ทำสวนปาล์ม ยางพารา

- สภาพพื้นดิน

มีความสมบูรณ์ดี เพราะคนส่วนใหญ่สนใจเรื่องสุขภาพรณรงค์เรื่อง ไม่ใช้สารเคมีขึ้น

- แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ มี 1 สาย คือ คลองยัน มีหนอง 1 แห่ง
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นระบบประปาใช้น้ำดิบจากคลองยันมาใช้ประมาณ 50 ครั้วเรือน

- สถานที่สำคัญ

1. คลองยัน เป็นสายน้ำสำคัญใช้ในการอุปโภคบริโภค
2. วัดนาค เป็นเขตอภัยทานวังปลา หรือวังเขียวหมื่น ความกว้าง 100 เมตร ยาว 1,000 เมตร
3. วัดน้ำหัก เป็นสถานที่รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน มีกิจกรรมงูจงอางงูหลามเข้าวัด

4. **โรงเรียนวัดน้ำหัก** เป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่นักเรียนมากที่สุด และมีโรงเรียนเดียวของตำบลน้ำหัก

5. **อนามัย** เป็นสถานบริหารแก่ชุมชนในหมู่บ้าน เป็นที่ส่งเสริมสุขภาพด้านกิจกรรม แอโรบิค

- **สภาพทางเศรษฐกิจ** รายได้เฉลี่ย 25,000 บาท ต่อ/ ปี

- **การประกอบอาชีพ** ภาคเกษตร มีการทำสวนผสมผสานอยู่เป็นจำนวน 150 ไร่ การใช้แรงงาน ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ ทำสวนเชิงเดี่ยว สวนยาง สวนปาล์ม

และอาชีพอื่น ๆ มีรับราชการ 18 คน และผู้พิการ 1 คน

การจัดการปัจจัยการผลิต

ปัจจัยที่ผลิตเอง ผลิตส่วนมากผลิตเอง ขายเอง

ปัจจัยที่ซื้อภายนอก ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ค่าพันธุ์พืช

อุปกรณ์การเกษตร เครื่องตัดหญ้า เครื่องฉีดหญ้า

การตลาด การค้า ขนส่ง

อดีต ไม่มีร้านขายของเลย ไม่มีการใช้จ่ายด้วยเงินแต่ใช้การแลกเปลี่ยน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมัยก่อนการขนส่งสินค้าจะใช้เส้นทางน้ำบรรทุกผลไม้ด้วยแพไม้ไผ่ ต่อมาเปลี่ยนเป็นรถยนต์ และรถยนต์ ปัจจุบันคลองน้ำแห้ง ตื้นเขิน ไม่ใช้บรรทุกสิ่งของเส้นทางน้ำได้

ปัจจุบัน การค้าขาย ซื้อสินค้า ของใช้จำเป็น เครื่องครัว เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค มีตลาดนัดน้ำหักเปิดวันพฤหัสบดีและวันอาทิตย์ และมีร้านขายสินค้าซึ่งสร้างเป็นคูหาขายสินค้าทั้งปลีกและส่ง

1) การขายยางพารา และขายปาล์ม จะนำไปขายในที่ให้ราคาสูง

2) การปลูกผัก ปลูกขายตามตลาดนัด ส่งแม่ค้าคนกลาง

3) การทำสวนผลไม้ แม่ค้าคนกลางเข้ามาซื้อในชุมชน แม่ค้าคนกลางจะซื้อไปขายในตัวเมือง

การสนับสนุนขององค์กรภายนอก มีกรมส่งเสริมสุขภาพสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล

4. สภาพปัญหาของชุมชนและสังคม

ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- ขาดการดูแลเอาใจใส่ทรัพยากรธรรมชาติ

- เศษขยะ เศษไม้ ตัดอยู่มากในบริเวณวังปลา

- อยู่ในช่วงเปลี่ยนผู้นำ

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรม

- ได้ตามคาดหวัง / เป้าหมายคือ ทีมวิจัยเขียนแผนที่ค้นหาคนดีได้ถูกต้องและครอบคลุมประเด็นสำคัญ เพราะทีมวิจัยได้มีส่วนร่วมกระบวนการคิด และปฏิบัติจริงในพื้นที่
- ทีมวิจัยได้รับการพัฒนากระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและสามารถนำความรู้มาปรับใช้ได้
- ชุมชนเห็นคุณค่าในการจัดการทรัพยากร เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและกำหนดทิศทางอนาคตของชุมชน พื้นที่ของตนเองได้มากขึ้น

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม

คือ การหาข้อตกลง วางแผน ประสานงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ทบทวน กระบวนการปฏิบัติจริง จัดเวทีกลุ่มเล็ก บันทึกรวบรวม ทีมวิจัย มีการพัฒนาองค์ความรู้ กระบวนการฝึกทักษะได้มากขึ้น

3. ผลที่เกิดขึ้น

- ทีมวิจัยและชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกัน จากการได้แลกเปลี่ยน พูดคุยกันอย่างเป็นธรรมชาติ
- ทีมวิจัยและชุมชนเรียนรู้จากบทเรียนในอดีต
- บันทึกรวบรวมเป็น จปประเด็นได้
- ทีมวิจัยได้ศึกษาถึงความสำเร็จและความผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในอนาคต
- ทีมวิจัยได้สลับปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ เช่น จากการสัมภาษณ์มาเป็นการจัดบันทึก และทำให้ทีมวิจัยได้ฝึกการเขียนและการรวบรวมข้อมูลได้มากขึ้น

บทเรียน / การเรียนรู้

- ได้รู้จักครุภูมิปัญญาในชุมชนมากขึ้น
- ได้รู้จักกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนและได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานด้านสิ่งแวดล้อม
- ได้รู้จักสภาพที่เป็นจริงและความเปลี่ยนแปลง ตลอดถึงอุปสรรคและการแก้ไข
- ได้เรียนรู้ และเห็นความถึงความสำคัญของข้อมูลและการเรียนรู้ชุมชนของตนเองมากขึ้น

สิ่งที่ควรปรับปรุง

- การจัดเก็บข้อมูล การจัดทำแผนที่คนดี แผนที่ทรัพยากรทุกครั้งควรมีประเด็นครอบคลุมเรื่องสำคัญๆแต่ละชุมชน ได้แก่ องค์กรชุมชน ภูมิปัญญา ผู้รู้ ประเพณีชุมชน โครงสร้างการบริหารจัดการในชุมชน สภาพปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขของชุมชน เป็นต้น

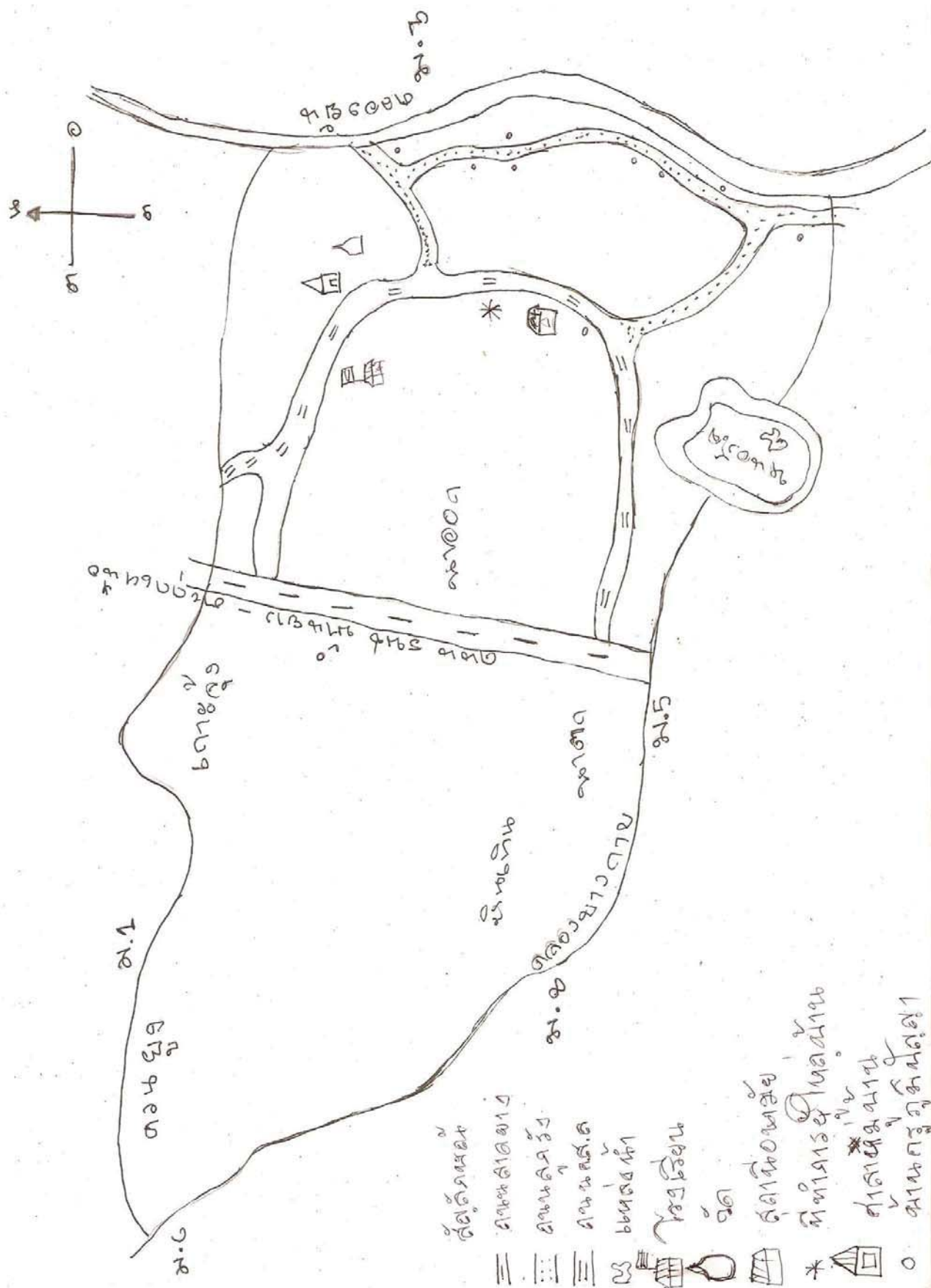
แผนงานที่จะทำให้ช่วงต่อไป

- ประชุมทีมวิจัย / วางแผนงานของเดือนธันวาคม ในวันที่ 15 ธันวาคม 2550

ข้อเสนอแนะ

- เมื่อมีการสรุปผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยควรมีการสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้เป็นรายบุคคลด้วย โดยการเขียนบันทึกประจำตัว หรือการสื่อสารโดยการวาดภาพ แล้วนำเสนอให้เพื่อนๆในทีมวิจัยได้รับทราบ และซึ่งช่วยให้สมาชิกในทีมวิจัยคนอื่นๆมีความสนใจในกิจกรรมแผนที่คนดี แผนที่ทรัพยากรมากขึ้น

แผนที่หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี



กิจกรรมแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากร

วันที่ 29 ธันวาคม 2550

บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4 ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- ทีมวิจัย เขียนแผนที่ และสามารถค้นหาคนดีได้ถูกต้อง
- บันทึก และเก็บรวบรวมข้อมูลกิจกรรมแผนที่คนดี
- ชุมชนบ้านหาดพอหมู่ที่ 4 มีความตื่นตัวและเห็นคุณค่าของทรัพยากร

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย

- | | | |
|------------------|----|----|
| - ทีมวิจัย | 13 | คน |
| - ครูภูมิปัญญา | 4 | คน |
| - หัวหน้าโครงการ | 1 | คน |

รวม 18 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการ

- ประชุมเตรียมลงพื้นที่ ทีมวิจัย
- ประสานงาน ทีมวิจัย บุคคลในพื้นที่
- นัดหมาย
- เตรียมอุปกรณ์
- สัมภาษณ์ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สอบถาม
- บันทึก
- จัดเวทีกลุ่มเล็ก ตั้งวงคุยแบบธรรมชาติ
- จัดเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระเบียบระบบ

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในกิจกรรม

- ทำแผนที่คนดีโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ / ร่วมทำตรวจสอบข้อมูล
- เขียน Mind map
- การสัมภาษณ์และจดบันทึก
- ค้นหาปัจจัยเด่นที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
- คัดเลือกผู้นำ ครูภูมิปัญญา ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยการคุยกลุ่มย่อยทีมวิจัยก่อน

5. เนื้อหาในการจัดทำแผนที่คนดี

- การเขียนแผนที่
- การค้นหาคนดี
- การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

7. เนื้อหาที่ได้จากการทำแผนที่คนดี

บ้านหาดพอ ในหมู่ที่ 4 ตำบลท่ากระดานเป็นอีกหมู่บ้านในกลุ่มเป้าหมายที่พวกเราต้องลงไปเก็บข้อมูล ทำแผนที่คนดี

สำหรับการลงพื้นที่ครั้งนี้พวกเราแบ่งออกเป็น 2 ทีม เพื่อความรวดเร็วและได้ข้อมูลที่ละเอียดขึ้น ซึ่งหัวข้อที่ต้องเก็บข้อมูล คือ

1. สภาพทั่วไปของชุมชน
 - ที่ตั้งของชุมชน
 - ลักษณะทางภูมิศาสตร์
 - ประวัติความเป็นมาของชุมชน
2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม
 - ภูมิปัญญาในชุมชนในด้านต่าง ๆ
 - ผู้นำชุมชน / กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชน
 - ปราชญ์ชาวบ้าน / ผู้รู้คู่ภูมิปัญญา
3. สภาพเศรษฐกิจ
4. ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน
 - ทั้งอดีต + ปัจจุบัน
5. สภาพความเป็นอยู่ชุมชนปัจจุบัน

ได้ข้อมูลดังนี้สภาพทั่วไป

1. สภาพพื้นที่บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4 ตำบลท่ากระดาน

ประวัติศาสตร์ ชุมชน

อดีต ก่อนจะมาเป็นบ้านหาดพอ มีการกล่าวสืบทอดกันมาร้อยกว่าปีแล้ว สมัยก่อนการเดินทางไปค้าขายของชาวบ้านใช้แม่น้ำคลองยันเป็นเส้นทางคมนาคม เรือหลายลำได้แวะหยุดพักแรมที่ชายหาดอันสวยงาม ซึ่งมีต้นพอใหญ่อยู่มากมายหรือเป็นดงไม้ใหญ่เรียงรายริมฝั่ง

แต่ในปัจจุบัน ไม่มีต้นพอหลงเหลือให้ชาวบ้านได้พบเห็นเพราะกระแสน้ำเปลี่ยนแปลงทิศทางได้พัดพาเอาดงไม้พอไปกับกระแสน้ำและบางส่วนชาวบ้านได้นำไปทำบ้านเรือนที่อยู่อาศัยบ้าง หรือนำไปต่อเรือบ้างจึงเหลือแต่เพียงชื่อว่า “บ้านหาดพอ” จนถึงปัจจุบัน

ที่ตั้ง อาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	จด	หมู่ที่ 3 ตำบลท่ากระดาน
ทิศใต้	จด	คลองพุมดวง
ทิศตะวันออก	จด	หมู่ที่ 5 ตำบลท่ากระดาน
ทิศตะวันตก	จด	คลองยัน
มีเนื้อที่ทั้งหมด	870	ไร่

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

บ้านหาดพอหมู่ที่ 4 ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่เหมาะสำหรับการเกษตร เช่น ปลูกผัก ปลูกพืชไร่ ปลูกปาล์มน้ำมัน ยางพารา สวนผลไม้ และเป็นสวนผสมผสาน

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูกาล ฤดูร้อนและฝน ลักษณะของอากาศเป็นอากาศชื้น เนื่องจากอยู่ใกล้กับแม่น้ำสองสาย คือ คลองพุมดวงและคลองยัน

2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากร

ประชากรทั้งหมดมี	60	ครัวเรือน
ประชากรทั้งหมด	315	คน
ประชากรชาย	160	คน
ประชากรหญิง	155	คน

การตั้งถิ่นฐาน

สภาพของบ้านเป็นบ้านไม้ ตัวบ้านยกสูงมีใต้ถุน บ้านเป็นที่พักผ่อนรับแขก ประชากรอยู่แบบบ้านสวนจึงมีความหนาแน่นน้อย

เส้นทางคมนาคม

ถนนลาดยางยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร ถนนคอนกรีต 100 เมตร ถนนลูกรังยาวประมาณ 1 กิโลเมตร

การศึกษา

อดีตมีโรงเรียน 1 แห่ง ตอนนี้ยุบไปแล้ว

สาธารณสุข

มีอนามัย 1 แห่ง เจ้าหน้าที่ 3 คน อ.ส.ม. 11 คน การใช้บริการระดับปานกลาง ถ้าป่วยหนักจะส่งไปโรงพยาบาลศิริรัฐนิคม

วัฒนธรรมและประเพณีวัฒนธรรมที่ยังดำเนินการในรอบปี มีดังนี้

1. ประเพณีสวดกลางบ้าน
2. ประเพณีรดน้ำผู้สูงอายุ
3. กลองยาว

ศาสนา ความเชื่อ และการเคารพนับถือ

คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ 100% ชาวบ้านจะไปวัดที่ใกล้เคียงหมู่ที่ 3

ความเชื่อ

คลองยันบรรจบกันที่ปากยันมีลักษณะลูกแทงแม่ (แม่คือแม่น้ำคลองพุมดวง) ซึ่งแม่น้ำสายใหญ่ของศรีรัตนคม ซึ่งไหลไปบรรจบที่แม่น้ำตาปีและไหลสู่อ่าวบ้านดอน ไปบรรจบที่แม่น้ำพุมดวง เปรียบเสมือนลูกแทงอกแม่ ลูกหลานชาวคลองยันทำมาหากินในคลองจะไม่มีฐานะ

การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาวะผู้นำ (ผู้นำทางการและผู้นำธรรมชาติ)

ทำเนียบผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ

- | | | | |
|-------------|-----------|------------------|-----------|
| 1. นายแพง | จันทรัตน์ | 2. นายลอย | จันทรัตน์ |
| 3. นายเอียด | อ่อนหาดพอ | 4. นายหอม | อุทิศ |
| 5. นายห้อย | จันทรัตน์ | 6. นายเจิง | ศักดิ์ดา |
| 7. นายห้อย | จันทรัตน์ | 8. นายเริ่ม | ฐประเสริฐ |
| 9. นายพิสิฐ | อุทิศ | 10. นายอัมรินทร์ | จันทรัตน์ |
- ผู้ใหญ่คนปัจจุบัน

คณะกรรมการบริหาร บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4

- | | | | |
|-----------------|-------------|---------|------------------|
| 1. นายอัมรินทร์ | จันทรัตน์ | ตำแหน่ง | ประธาน |
| 2. นายปราโมทย์ | วิเชียรวงศ์ | ตำแหน่ง | รองประธาน |
| 3. นายพิสิฐ | อุทิศ | ตำแหน่ง | รองประธาน |
| 4. นายสุเมศร์ | ญาณสูตร | ตำแหน่ง | เลขานุการ |
| 5. นางแสงจันทร์ | ไชยสินธ์ | ตำแหน่ง | ผู้ช่วยเลขานุการ |
| 6. นางอวยพร | ญาณสูตร | ตำแหน่ง | กรรมการ |
| 7. นางจุไรรัตน์ | ภูมิโสม | ตำแหน่ง | กรรมการ |
| 8. นายสว่าง | เมืองเกิด | ตำแหน่ง | กรรมการ |
| 9. นางสุมาลี | สุวรรณเมณี | ตำแหน่ง | กรรมการ |
| 10. นายจาเร | โตกุล | ตำแหน่ง | กรรมการ |
| 11. นายภิรมย์ | จันทรัตน์ | ตำแหน่ง | กรรมการ |
| 12. นายสมภาส | เวชกุล | ตำแหน่ง | กรรมการ |

ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้ชำนาญในภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นายอัมรินทร์ จันทรัตน์ การนวดแก้เคล็ด และทำเกี่ยวกับกระดูก
2. นายเฟื่อน อ่อนหาตพอ การทำภูมิ ดุวัน ชื่อ
3. นายภิรมย์ จันทรัตน์ เพลงบอก รำกลองยาว
4. นายเตื่อง จิตราภิรมย์ หมอทำภูมิ ดุฤกษ์ ดุวัน
5. นางมาลี ทองหืด หมอนวด

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน

อดีตมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือในด้านการงาน เจ็บไข้ ไม่สบาย ปัจจุบันสภาพเปลี่ยนไปแต่ละบ้านมีความสะดวกสบายมากขึ้น การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ลดลง มุ่งเน้นทำมาหากิน โอกาสพบกันพูดคุยปรึกษาไม่มีและไม่ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น เพราะเชื่อว่าตนเองมีความรู้ ไม่เชื่อใจใคร

กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ

กลุ่มการทำปุ๋ยหมัก

ขณะนี้กำลังทำปุ๋ยหมักอยู่ประมาณ 18 ตัน มีประธานคือ ผู้ใหญ่อัมรินทร์ และมีสมาชิกรวมกันอีก 8 คน มาร่วมกันทำหลังจากนั้นนำไปขายในหมู่บ้าน และนำเงินที่ได้ไปหมุนเวียนผลิตเป็นปุ๋ยหมักต่อไป

การทำกลุ่มออมทรัพย์

ได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มาตั้งแต่ปี 2540 เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ก็สามารถแก้ไขได้ เพราะสมาชิกในกลุ่มมีความเข้าใจกัน เงินในกลุ่มตอนนี้มีอยู่ประมาณ 2 ล้านบาท

กลุ่มผ้าบาติก ทำมา 2-3 เดือน แต่ไม่ประสบความสำเร็จ

กลุ่มหมูหลุม รวมกลุ่มเริ่มโครงการ

การทำวังปลา เมื่อปี 2549 เริ่มเปิดวังปลาแม่ยายชิง หมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ

กลุ่มเกษตรผสมผสาน บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4 มีการทำเกษตรผสมผสานอยู่ 80% ของครัวเรือนทั้งหมด

3. ทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นดิน

เป็นพื้นที่ราบลุ่มและที่ราบสูง ส่วนมากปลูกพืชล้มลุก เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว ข้าวโพด สวนมะนาว สวนปาล์ม สวนยางพารา สวนผลไม้

สภาพดิน

อดีตยังมีความอุดมสมบูรณ์ ปัจจุบันใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยเคมี และซื้อและทำปุ๋ยหมักชีวภาพใช้เอง ผลผลิตไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ผลผลิตจำหน่ายราคาไม่สูง

แหล่งน้ำที่เป็นธรรมชาติ

- คลองยัน
- คลองพุมดวง
- คลองบางเคียน

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง ภาชนะเก็บน้ำ 1 แห่ง บ่อบาดาล 4 แห่ง

ป่าไม้ / ป่าชุมชน

- มีป่าสาธารณะ ซึ่งอยู่พื้นที่ของโรงเรียนปัจจุบันยุบไปแล้ว

สถานที่สำคัญ

1. คลองยัน
2. คลองพุมดวง
3. วัดแม่ยายชิง

4. สภาพเศรษฐกิจ

มีกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร เช่น สวนยางพารา ฯลฯ จึงมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี

การประกอบอาชีพ ภาคเกษตร

- การทำสวนยาง 80% ของครัวเรือนทั้งหมด
- การทำสวนปาล์ม 30% ของครัวเรือนทั้งหมด
- การทำสวนผสมผสาน ซึ่งมีลองกอง ทุเรียน มังคุด เงาะ สะตอ ลูกเนียง พืชไร่ ผักต่าง ๆ ซึ่งปลูกในเนื้อที่ใกล้ ๆ บ้านประมาณไม่เกิน 4-5 ไร่ ประมาณ 80% ของครัวเรือน

การใช้แรงงานภาคเกษตร ส่วนใหญ่คนในหมู่บ้านจะไม่ออกไปใช้แรงงาน นอกบ้าน จะมีคนนอกมารับจ้างเก็บ ตัด ปลูก พืช ผลไม้

นอกภาคเกษตร

- | | | |
|--------------------------|----|---|
| 1. รับจ้างโรงงาน | 1 | คน |
| 2. รับจ้างทั่วไป | 1 | คน |
| 3. ค้าขายของชำ | 2 | ร้าน |
| 4. ร้านตัดผม | 1 | ร้าน |
| 5. แม่ค้ารับซื้อผักผลไม้ | 3 | คน |
| 6. รับราชการ | 8 | ครอบครัว |
| 7. เลี้ยงสัตว์ | 15 | ครอบครัว (เลี้ยงหมู 7 ครอบครัว , วัว 8 ครอบครัว) |

การจัดการปัจจัยการผลิต

ปัจจัยการผลิต

ผลผลิตทางการเกษตรส่วนมากผลิตเองขายเอง การผลิตสินค้านอกจากผลผลิตจากพืชไร่ และสวนแล้วมีการทำห่อหมกขายเป็นรายได้เสริม

ปัจจัยที่ซื้อมาจากภายนอก

1. ปุ๋ยเคมี
2. ปุ๋ยหมักชีวภาพ / ซื้อมีบ่อ ทำเองบ้าง
3. ค่าพันธุ์พืช
4. อุปกรณ์ต่าง ๆ

การตลาด การค้า และการขนส่ง

ยางพารา

- นำไปขายเองที่แหล่งรับซื้อรายใหญ่ที่ราคาสูงกว่า
- นำไปขายร้านใกล้บ้านที่อำนวยความสะดวก ไม่มีรถขนส่ง
- ปัจจุบันมีร้านขายของชำใกล้บ้าน ตลาดนัดหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งเป็นตลาดนัดคลองยัน

ผักและผลไม้

- นำไปขายเองที่ตลาดนัด
- มีรถเข้ามารับซื้อถึงหมู่บ้านในสวนในราคาพ่อค้าคนกลาง

การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกซึ่งสนับสนุนโดยภาครัฐ ได้แก่ 1.การส่งเสริมเลี้ยงสัตว์

2. การส่งเสริมปลูกพืช 3.จัดหาที่ทำกิน 4.ชุดลอกคลองบางเคียน 5.การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

6.ด้านสุขภาพ 7.การให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ

5. สภาพปัญหาของชุมชนและสังคม

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

- ชาวบ้านมีอาชีพหลักอยู่แล้ว จึงขาดความกระตือรือร้นที่จะหาอาชีพเสริม

ปัญหาด้านสังคม

- ไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ การอยู่ร่วมในสังคมตลอดถึงความ

เปลี่ยนแปลง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

- แหล่งน้ำ ขาดการดูแลเอาใจใส่ / ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง

บทเรียนการดำเนินกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรมแผนที่คนดี

ได้ตามความคาดหวัง คือ ทีมวิจัยสามารถเขียนแผนที่และค้นหาคนดีได้ และเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครอบคลุมประเด็นสำคัญในพื้นที่เกี่ยวกับกลุ่มองค์กร ราษฎรผู้รู้ ทรัพยากรได้

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม

คือ การหาข้อตกลง วางแผน ประสานงาน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีกระบวนการปฏิบัติจริงโดยชุมชนมีส่วนร่วม การจัดเวทีกลุ่มเล็ก สรุปรายงาน บันทึก การจัดเก็บข้อมูล ทีมวิจัยเข้าใจกระบวนการฝึกทักษะ เก็บข้อมูลและรู้จักวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น ตามเป้าหมายที่วางไว้

3. ผลที่เกิดขึ้น

- ทีมวิจัยมีความมุ่งมั่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น
- ขยายขอบเขตพื้นที่ในการปฏิบัติการสำรวจทางทรัพยากร และขยายกิจกรรมให้ชุมชนได้รับทราบ

บทเรียน / การเรียนรู้

- ได้รู้ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน หาดพอ ม. 4 ต.ท่ากระดาน
- ทำให้ทุกคนมีความรู้สึกผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิดมากขึ้น
- รู้จักแยกแยะข้อมูลอย่างรอบคอบขึ้น
- รู้จักปัญหา อุปสรรคของงานของตนและชุมชนในท้องถิ่นมากขึ้น
- ได้รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และน้ำใจที่เปี่ยมล้นของแต่ละคนในการทำงานร่วมกันมากขึ้น

สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ทีมวิจัยไม่ค่อยมีความเชื่อมั่น รู้สึกเขินอายเวลาซักถาม สัมภาษณ์ผู้รู้
- ข้อมูลเกี่ยวกับแผนที่ ม. 4 บ้านหาดพอ ยังมีบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์ต้องลงพื้นที่เก็บรวบรวมอีกครั้ง
- การจัดเก็บข้อมูลควรจัดพิมพ์และเผยแพร่ให้สมาชิกได้อ่านครบทุกคน

แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- ประชุมเตรียมการ / ตั้งคำถามสำหรับพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ และหมู่ที่ 5 บ้านนางแก้วในวันที่ 6 มกราคม 2551

ข้อเสนอแนะ

- การเตรียมตัว / ความพร้อมของสมาชิกควรจะมีคามกระตือรือร้นให้มากขึ้น
- ให้ทุกคนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการลงทำกิจกรรมแผนที่คนดีให้มากขึ้น
- ฝึกพูดบ่อย ๆ กล้าแสดงออก และให้กำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ จะทำให้สมาชิกมีความมั่นใจมากขึ้น สอบถามศึกษาให้ชัดเจนก่อนจะสรุปเป็นข้อมูลจัดทำรายงาน / เผยแพร่
- ใช้ทิววิสัย / สมาชิกที่เข้าร่วมกันเรียบเรียงข้อมูลไม่ทิ้งให้เป็นภาระของใครคนใดคนหนึ่ง

28 มิถุนายน 2551 ณ หมู่ที่ 4 บ้านนาชะอม



กิจกรรมแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากร

วันที่ 19 มกราคม 2551

หมู่บ้านปากพาย หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำหัก อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อให้ทีมวิจัย เขียนแผนที่ศึกษาข้อมูลชุมชนโครงการและสืบค้นหาคนดีพื้นที่ 2 ได้ถูกต้อง
- เพื่อให้ชุมชนเห็นคุณค่า รักษาและหวงแหนทรัพยากร

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย

- ทีมวิจัย	12	คน
- ผู้ใหญ่	1	คน
- ภูมิปัญญา	3	คน
- เด็กและเยาวชนสหภาพพัฒนา	2	คน
- ผู้เข้าร่วมทั่วไป	2	คน
รวม	20	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ประชุมเตรียมก่อนลงพื้นที่
- ประสานงานกับแกนนำหมู่ 2
- นัดหมายเพื่อนสมาชิก
- แบ่งความรับผิดชอบ
- บันทึก
- เก็บรวบรวมข้อมูล
- แลกเปลี่ยน / นำเสนอกับเพื่อน ๆ ในทีมวิจัย

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- แบ่งกลุ่ม / ระดมความคิด
- นำเสนอกลุ่มใหญ่
- ตั้งวงคุยแบบธรรมชาติ สัมภาษณ์ จดบันทึก

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรมแผนที่คนดี

- การเขียนแผนที่
- การค้นหาคนดี
- การบันทึกเก็บรวบรวมข้อมูล

6. เนื้อหาที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมแผนที่คนดี

นี่เป็นครั้งแรกที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ ม.2 บ้านปากพาย ทุกคนรู้สึกตื่นเต้นมาก ระยะเวลาไกลพอสมควร แต่ทุกคนก็มีความสนุกสนานกัน บางคนชี้ให้ดูบ้านสองริมถนนที่ปลูกสร้างหลากหลายแบบเหมือนจะบ่งบอกถึงฐานะความเป็นอยู่ มีทั้งบ้านที่ทำด้วยไม้เปลี่ยนทรงให้ดูมีรสนิยมประดับตกแต่งด้วยกระเบื้องต้นไม้ บางบ้านที่ทำด้วยอิฐและปูนดูสวยไม่แพ้กันสีสันแปลกตา

ถึงกระนั้นเด็ก ๆ ทุกชนวนกันชี้ให้เห็นถึงภูเขาที่ถูกทำลาย (ถูกตัดไม้ , ถางป่ามากขึ้น) รู้สึกหดหู่ใจพอสมควร คนขับรถเปลี่ยนใจขับเลยไปถึงวังปลาได้สะพานอย่างสดชื่นด้วยกลิ่นไอความเป็นธรรมชาติพัฒนาเป็นลำเป็นละลอก เหมือนกับว่าจะชดเชยในสิ่งที่พบเห็นมาก่อนนี้ ก่อนกลับไปศาลาชนวนกันรับประทานขนมพื้นบ้านมีทั้ง ขนมจาก ขนมห่อ

ถัดไปไม่ไกลก็เป็นบ้านของรองนายก อบต. คอยกันอยู่แล้ว มีทั้งคนหนุ่ม คนชรา ผู้ใหญ่ ครูภูมิปัญญา ดูเหมือนจะตั้งใจตอบคำถามของทีมวิจัย ทุกเรื่องที่เป็นอดีต ปัจจุบัน อนาคต คำถามอยู่ในใจของเยาวชนทีมวิจัย ข้อมูลที่ได้มามีดังนี้

สภาพทั่วไป

1. สภาพพื้นที่ บ้านปากพายหมู่ที่ 2 ตำบลน้ำหัก

ประวัติความเป็นมา

จากความเป็นมาที่ได้ชื่อว่า “บ้านปากพาย” เพราะว่าหมู่ที่ 2 อยู่ใกล้แม่น้ำ 2 สาย คือ แม่น้ำคลองพายและแม่น้ำคลองยัน โดยเนื้อที่ของหมู่ที่ 2 มีแม่น้ำคลองพายไหลไปบรรจบกับ แม่น้ำคลองยันซึ่งอยู่ใกล้บริเวณที่บรรจบกัน จึงเรียกว่า หมู่บ้านปากพาย

ที่ตั้งอาณาเขต

บ้านปากพายหมู่ที่ 2 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีวิชัย จ.สุราษฎร์ธานี

ทิศเหนือ จด บ้านเขี้ยวมะปราง หมู่ที่ 2 ตำบลตะกั่วใต้ อำเภอวิภาวดี

ทิศใต้ จด บ้านหวายสนิม หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก

ทิศตะวันออก จด คลองยัน

ทิศตะวันตก จด บ้านวังถ้ำ หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำหัก

มีเนื้อที่ ของหมู่ที่ 2 บ้านปากพาย 8,500 ไร่

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

บ้านปากพาย พื้นที่ลักษณะส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีแม่น้ำคลองพาย แม่น้ำคลองยัน และห้วยควนใหญ่หมู่บ้านปากพายเป็นหมู่บ้านเล็กๆที่ห้อมล้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประชากรร้อยละ 85% มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ ได้แก่ทุเรียน สวนลองกอง เงาะ มะนาว และพืชผักสวนครัว

ภูมิอากาศ

มีอากาศชื้น เนื่องจากอยู่ใกล้แม่น้ำ พื้นที่เป็นที่ราบสูงบริเวณที่ราบเป็นส่วนยางพารา และสวนปาล์ม ในแต่ละปีมีฝนตกไม่ตรงฤดูกาล

2. สภาพของสังคมและวัฒนธรรม

ประชากร หมู่ที่ 2 ทั้งหมดมี 34 ครัวเรือน

มีประชากรชาย 148 คน ประชากรหญิง 76 คน

การตั้งถิ่นฐาน

อดีตบ้านสร้างด้วยไม้อยู่ในสวนห่าง ๆ กันเพื่อสะดวกในการเฝ้ารักษา ดูแล ส่วนปัจจุบันสภาพบ้านเรือนเปลี่ยนไปจะสร้างให้ใกล้ถนนเพื่อสะดวกในการไปมา

เส้นทางคมนาคม

มีถนน 1.5 กิโลเมตร ที่เป็นถนนลาดยางและถนนลูกรัง 1 กิโลเมตร

การศึกษา ไม่มีโรงเรียนตั้งอยู่

ประเพณีสวดกลางบ้าน มีการทำบุญสืบทอดประเพณีต่าง ๆ เพื่อสะเดาะเคราะห์จะมีพิธีทางศาสนา นิมนต์พระมาสวดขับไล่สิ่งชั่วร้ายในหมู่บ้าน จะมีการจัดทำอาหารคาว หวาน ดอกไม้ธูปเทียน ทำแพ น้ำข้าวของ ตัดผม ตัดเล็บ ตัดผ้าใส่แล้วนำแพลงสู่กลางแม่น้ำเชิญแพให้ไหลไปตามกระแสน้ำ เชื่อว่าสิ่งไม่ดีออกไปแล้วจะมีความสุขสบายใจขึ้น

ประเพณีรับตายาย

เป็นการทำบุญสืบทอดกันมา โดยลูกหลานจะไปวัดนำอาหาร ขนมเทียน พองลา ขนมต้ม ฯลฯ เพื่อนำไปถวายพระ เสร็จแล้วจะได้นำไปให้ตา ยาย ที่เชื่อว่าเป็นผีและเปรตที่ถูกปล่อยให้มาอยู่กับลูกหลานประมาณ 15 วัน เมื่อถึงกำหนดจะมีการทำพิธีส่งตา ยายอีกครั้งหนึ่ง

ประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปขาดการสืบทอด

เพลงบอก

ซึ่งจะมีการร้องเพลงในเดือน 6 ปัจจุบันไม่มีการสืบทอด

ศาสนา ความเชื่อ การเคารพนับถือ

คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ 100% ในหมู่ที่ 2 บ้านปากพายไม่มีวัด ความเชื่อชาวบ้านปากพายมีความศรัทธาต่อพ่อตาพายเป็นอย่างมาก เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ออกชื่อ แก่บนดั่งใจนึก ความเชื่อในภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พุดว่าเข้าป่าห้ามพูดเรื่องเลื้อ เรื่องช้าง เรื่องงู เช่น งู ให้เรียก ย่นเขือก แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีความเชื่อ

การปกครองท้องถิ่น และภาวะผู้นำ (ผู้นำทางธรรมชาติ)

ผู้นำชุมชนมีรายชื่อ ดังนี้

1. นายวิรัช	อินหว่าง	ผู้ใหญ่บ้าน ปกครอง ดูแลความสงบ
2. นายเมธี	สาคร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นางมยุรี	ศักดิ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นายสมศักดิ์	รักทอง	อ.บ.ต. บริหารส่วนท้องถิ่น
5. นายสำราญ	ชูแดง	อ.บ.ต. บริหารส่วนท้องถิ่น
6. นางสาวรรณา	เสือดาว	อ.ส.ม. มีหน้าที่ด้านสาธารณสุข
7. นางศรีโสภา	อินหว่าง	อ.ส.ม. มีหน้าที่ด้านสาธารณสุข และเป็นรองนายก อ.บ.ต.
8. นางพัชรี	ชูแดง	อ.ส.ม. มีหน้าที่ด้านสาธารณสุข
9. นางรัตนพร	รักทอง	อ.ส.ม. มีหน้าที่ด้านสาธารณสุข
10. นายบัญชา	ศักดิ์	นายก องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

กลุ่มต่างๆในชุมชนบ้านปากพายหมู่ที่ 2 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีวิชัย จ.สงขลา

กลุ่มเกษตรอินทรีย์ มี 2 คน

1. นายยุทธนา อินหว่าง ทำน้ำหมักชีวภาพใช้ในครัวเรือน
2. นายวิรัช อินหว่าง ทำเกี่ยวกับน้ำหมักชีวภาพ ทำยากำจัดแมลง กำจัดโรคพืช กำจัดเชื้อรา ทำปุ๋ยหมักด้วยมูลสัตว์และกากปาล์ม การทำปุ๋ยอินทรีย์ทำเพื่อใช้เอง และทำอย่างต่อเนื่องประสบความสำเร็จในเนื้อที่ 1 ไร่ ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น มะนาว มะละกอ

กลุ่มออมทรัพย์ มี 2 กลุ่ม

1. กองทุนเงินล้านหมู่บ้านปากพาย จัดตั้งเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งมี

นายวิรัช	อินหว่าง	เป็นประธาน
นายยุทธนา	อินหว่าง	รองประธาน
นางมยุรี	ศักดิ์	เลขานุการ
นางวรรณา	ภู้อยู่	เหรัญญิก
นางปราณี	ยังยืน	ประชาสัมพันธ์

มีสมาชิก 30 คน ผู้รับผิดชอบ ได้ผลตอบแทนร้อยละ 10% ของกำไร โดยการกู้คิด ดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี ปัจจุบันนี้มีเงินอยู่ 1,080,000 บาท

2. **กองทุนออมทรัพย์** หมู่บ้านปากพายมีการชดเชยเดียวกับกองทุนเงินล้าน คิด ดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน ปัจจุบันมีเงินอยู่ 313,410 บาท คติของคณะกรรมการมีว่า ซื่อกิน ไม่หมด คดกินไม่นาน

กลุ่มวังปลา หมู่ที่ 2 บ้านปากพาย

บ้านปากพาย หมู่ที่ 2 ได้จัดตั้งวังปลาขึ้นที่วังครก ความเป็นมาของวังครก เมื่อ พ.ศ. 2421 ได้มีอุทกภัยน้ำท่วมหนัก ได้มีครกของชาวบ้าน (เชียวมะพร้าว) ลอยมาติดอยู่ บริเวณวังครก วังครกมีลักษณะเป็นวังน้ำวน เมื่อน้ำลดครกก็ยังมิอยู่ไม่ลอยหายไปไหน ชาวบ้าน จึงเรียกวังนี้ว่า “วังครก” อาณาเขตของวัง 300 เมตร วังปลาได้ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2547 โดยมีกำนันวิลาส ไกรวงศ์ เป็นประธานในวันเปิดวังปลา ซึ่งได้ร่วมกับชาวบ้าน โดยมีการ ปลอยพันธุ์ปลา เช่น ปลาตะเพียนขาว 5,000 ตัว วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งวังปลาเพื่อ ให้ เพิ่มจำนวนปลา

ครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นายวิรัช อินหว่าง ครุภูมิปัญญาเกี่ยวกับแพทย์แผนไทย เป็นผู้สืบทอด ภูมิปัญญาของคุณตาส้อง นิตยรัตน์ ซึ่งได้เป็นหมอนวดแผนไทยสมัยก่อน นายวิรัช ได้ทำ ยาเจริญอายุวัฒนะ เช่น ยาหอม ยาแก้ท้องผูก ยาธาตุ ยาแก้ปวดเมื่อย และได้ปลูกพืช สมุนไพรไว้ใช้เองและใช้ชาวบ้าน ทำมา 20 ปี นายวิรัชยังเป็นครุภูมิปัญญาในการทำขนมไทย พื้นเมือง เช่น ขนมห่อ ข้าวต้มมัด ทองหยิบ ทองหยอด ประมาณ 20 อย่าง และได้มีความรู้ ในพิธีกรรมทางศาสนา

2. นายส้อง ศรีบุษ มีความรู้ด้านไสยศาสตร์ เช่น การทำภูมิ ดูฤกษ์ ดูยาม การจักสาน เครื่องมือหาปลา

3. นายสำราญ ชูแดง มีความสามารถด้านศิลปะออกแบบ

4. นายยุทธนา อินหว่าง ศิลปกรรม

5. นางวิมลดา อินหว่าง แม่บ้านการครัว

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน ส่วนใหญ่เป็นระบบเครือญาติ มีความสนิทสนมเป็นกันเองสนิทกันทุกครัวเรือน มีการทำงานรวมกลุ่ม ช่วยเหลือกันตามความจำเป็น มีความขัดแย้งทางความคิดกันบ้าง

3. ฐานทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นดิน

พื้นที่ราบลุ่มริมน้ำปลูกพืชผัก มีเนื้อที่ 4 – 5 ไร่ ที่ราบสูงปลูกปาล์ม ยางพารา เนื้อที่ 3,000 ไร่ สภาพของดินอดีต ดินมีความอุดมสมบูรณ์มีต้นไม้ปกคลุมต้นไม้ใบไม้ทับถมเป็นปุ๋ย

เนื่องจากการใช้สารเคมีเป็นจำนวนมากจึงทำให้ดินเสื่อมสภาพลงไปเรื่อย ๆ การใส่ปุ๋ยเคมีปัจจุบันดินเปลี่ยนไปตามสภาพการทำลาย สังเกตได้จากโรคเพิ่มขึ้น ต้นไม้อ่อนแอไม่สมบูรณ์ ผลผลิตไม่เป็นที่ต้องการของท้องตลาดเท่าที่ควร

แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติมี 2 สาย คือ แม่น้ำคลองพายและแม่น้ำคลองยัน

ป่าและป่าชุมชน

มี 1 แห่ง คือ มีโครงการป่าชุมชนบ้านควนใหญ่

ลักษณะของป่าเป็นป่าดิบชื้น ป่าเบญจพรรณ เช่น ไม้ขาวดำ ไม้จันทร์เบา จัดให้เป็นป่าชุมชนเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2543 ได้รับอนุญาตได้จัดตั้งเป็นส่วนป่าชุมชนในเขตชุมชนตาม พ.ร.บ. กรมป่าไม้ ปี พ.ศ. 2484 โดยมีเนื้อที่ประมาณ 60 ไร่เศษ ปัจจุบันเป็นป่าที่สมบูรณ์

สัตว์ป่า สัตว์ป่าในชุมชนควนใหญ่มีไก่ป่า กระรอก กระเจิง

กฎระเบียบของป่าชุมชน

1. ห้ามล่าสัตว์
2. ผ่าฟัน ตักเตือน ห้ามบุกรุกแนวเขต

รายชื่อประธานกรรมการ

1. นายวิรัช	อินหว่าง	ประธาน
2. นายยุทธนา	อินหว่าง	กรรมการ
3. นางมยุรี	ศักดิ์ดา	กรรมการ
4. นางศรีโสภา	อินหว่าง	กรรมการ
5. นายชัยวุฒิ	นิลบุญ	กรรมการ

สถานที่สำคัญ

1. เขาควนใหญ่ เป็นป่าชุมชน
2. แม่น้ำคลองยัน เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญใช้ประโยชน์ร่วมกัน

4. สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ

ภาคเกษตร มีการทำสวนผสมผสาน 13 คน คือ

1. ผู้ใหญ่วิรัช	อินทหว่าง	4	ไร่
2. นายส้อง	ศรีบุรุษ	2	ไร่
3. นางบุญทอง	มูลทิพย์	2	ไร่
4. นายจำปี	ภูห้วยล้า	2	ไร่
5. นายศล	ภูห้วยล้า	1	ไร่
6. นายนิก	ชุมมาก	5	ไร่
7. นางจิราพร	ภูห้วยล้า	4	ไร่
8. นางมยุรี	ศักดิ์ดา	4	ไร่
9. นายวิรัช	แก้วพิชัย	4	ไร่
10. นางสุวรรณ	เสือดาว	2	ไร่
11. นางมิก	นิลรัตน์	5	ไร่
12. นายเมธี	สาคร	3	ไร่
13. นายยุทธนา	อินทหว่าง	10	ไร่

เนื้อที่ทำการเกษตรผสมผสาน 46 ไร่ ใช้แรงงานในครัวเรือน พืชที่ปลูก เช่น ทุเรียน มังคุด ลองกอง มะนาว มะพร้าว ลางสาด และพืชผัก ที่ใช้ทำเป็นเครื่องแกง ภาคนอกเกษตร มีการทำงานข้างนอกทั่วไป เช่น ทำงานโรงงาน 2 คน รับเหมาก่อสร้าง 1 คน ขายของชำ 3 ร้าน รับซื้อปาล์มน้ำมัน ไม้ยางพารา 1 ร้าน รับซื้อเศษยาง 1 ร้าน

5. สภาพปัญหาของชุมชนและสังคม

ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

- สภาพอากาศไม่เอื้อต่อการเพาะปลูกพืชบางช่วงมีฝนตกชุก บางช่วงแห้งแล้ง มากน้ำในการใช้เพาะปลูกไม่เพียงพอ

- ผลผลิตตกต่ำ

ปัญหาด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการของวังปลา ปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับทางเข้าไปวังปลา

- ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ทำให้วังปลาหยุดชะงัก

วิธีการดำเนินการต่อไป

นายวิรัช อินทหว่าง จะจัดตั้งวังปลาใหม่ในปี 2551

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรมแผนที่คนดี โดยกระบวนการ AAR (After Action review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรมแผนที่คนดี

- ได้ตามคาดหวัง / เป้าหมายคือ ทีมวิจัย สามารถเขียนแผนที่ได้และค้นหาคนดีด้วยตนเอง สามารถซักถาม สัมภาษณ์ บันทึก และเก็บรวบรวมข้อมูลของพื้นที่ได้
- ชุมชนมีความตื่นตัวมากขึ้น เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม คือ การประชุม การหาข้อตกลง การวางแผน ประสานงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีกระบวนการปฏิบัติงานที่จริง บันทึก รวบรวมข้อมูล แสดงความคิดเห็นได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

3. ผลที่เกิดขึ้น

- ทีมวิจัย สามารถในการคิดตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ พูดคุยในการเก็บข้อมูล
- เยาวชนมีจิตสำนึกที่ดี มีการพูดคุยถึงเรื่องการดูแลทรัพยากรมากขึ้น
- ได้ทราบประวัติของหมู่บ้าน
- ได้รู้เกี่ยวกับกฎหมายปัญหาในชุมชน ม. 2 ต.น้ำหัก

4. บทเรียน / การเรียนรู้

- ได้ประสบการณ์ตรง เข้าใจในกระบวนการงานวิจัยมากขึ้น
- ได้พัฒนาความคิด การตั้งคำถาม
- ได้ทราบถึงสภาพความเป็นมาของหมู่บ้าน
- ได้รู้ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน + สังคม
- ได้เห็นความสามารถและความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนที่เป็นตัวอย่างได้
- ได้ฝึกความอดทน รับผิดชอบหน้าที่

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- การประสานกับผู้นำในพื้นที่
แผนงานที่จะนำในช่วงต่อไป
- การนัดหมายในการลงพื้นที่ หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม
- พบปะประชุมทีมวิจัยและเยาวชนในวันเสาร์ ณ. สหกรณ์ออมทรัพย์ชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

- ให้ความสำคัญกับงานวิจัยให้มากกว่านี้ ทำความเข้าใจและให้เวลากับงานมากขึ้น
- หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลมาแล้ว ให้ทบทวนข้อมูลที่ได้มาอีกครั้ง

Hand-drawn map of a village area. The map shows a river flowing from the top left towards the bottom right. A road runs horizontally across the middle. Another road branches off from the horizontal road towards the bottom right. Various landmarks are marked with symbols and labels in Thai script. A legend box in the bottom right corner explains the symbols used.

Legend:

- บ้านนาขี้เหล็ก (Ban Na Khee Lek)
- บ้านนาขี้เหล็ก (Ban Na Khee Lek)
- บ้านนาขี้เหล็ก (Ban Na Khee Lek)
- บ้านนาขี้เหล็ก (Ban Na Khee Lek)
- บ้านนาขี้เหล็ก (Ban Na Khee Lek)

กิจกรรมแผนที่คนดี / แผนที่ทรัพยากร

วันที่ 27 มกราคม 2551

บ้านนาชะอม หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- ทีมวิจัยเขียนแผนที่ได้ และสามารถค้นคว้าหาคนดีได้ถูกต้อง รู้จักนำความรู้ที่ได้ไปใช้กับชุมชนบ้านนาชะอม หมู่ที่ 4 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่
- ทีมวิจัย และชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากร

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย

- | | | |
|-------------|----|----|
| - ทีมวิจัย | 18 | คน |
| - ที่ปรึกษา | 2 | คน |
| - ภูมิปัญญา | 4 | คน |

รวม 24 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการ

- ประชุมเตรียมลงพื้นที่
- ประสานงาน / นัดหมายชุมชน หมู่ 4 บ้านนาชะอม
- นัดหมาย
- สำรวจพื้นที่
- บันทึกข้อมูล

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในกิจกรรม

- เทคนิคการค้นหา
 - * แผนที่
 - * การสอบถาม
 - * ผู้นำของหมู่บ้าน
- บันทึก

5. เนื้อหาในแผนที่กิจกรรมคนดี

- การเขียนแผนที่
- การค้นหาคนดี
- การเก็บข้อมูลในพื้นที่

6. เนื้อหาที่ได้จากแผนที่คนดีในพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง

การเดินทางมาลงพื้นที่หมู่ 4 ครั้งนี้ทีมวิจัยก็ได้สัมผัสกับธรรมชาติและ ทิวทัศน์ ที่สวยงาม สองข้างทางในหมู่บ้าน ที่เต็มไปด้วยต้นไม้ป่าที่ขึ้นสลับซับซ้อนตามธรรมชาติ ต้นไม้บ้านที่ปลูกเชิง เศรษฐกิจและพืชผักที่มั่งคั่งไว้เป็นอาหาร สลับใบหญ้าที่เขียวชอุ่ม เรียงรายเหมือนตั้งใจปลูกไว้ แซมกับบ้านที่ทำด้วยไม้ อิฐ ปูน ที่มีรูปแบบสีสันต่างกันไป น่าชมมอง ทุกคนต่างชื่นชม ชมนไม้ ภูมิ ความสุขกันทุกคน และในที่สุดเราก็มาถึงบ้านลุงแก้ว สมาชิกเริ่มจากการทักทายแนะนำตัว โดยเริ่มจาก

สุภาภรณ์ (แอ๊ป) ชักถามประวัติของหมู่บ้าน บ้านนาชะอม

อดิศักดิ์ (หนุ่ม) ที่ตั้งอาณาเขต ที่ศาลาหมู่บ้าน ศึกษาแผนที่ของหมู่บ้าน เนื้อที่

ลัดดาวัลย์ (ฟาง) สภาพทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ

ภานุมาศ (เมย์) สนใจในการทำกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มเกษตร กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มข้าวสาร

เมติมา (เมย์) ศึกษาเรื่องปราชญ์ชาวบ้าน และทรัพยากรที่มีในหมู่บ้าน

ภานุมาศ (อ่อนศรี) ศึกษาเกี่ยวกับสถานที่สำคัญ และการประกอบอาชีพต่าง ๆ

ภานุมาศ ชักถามสภาพปัญหาของหมู่ที่ 4 ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และ วัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพทั่วไป

1.สภาพพื้นที่ หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง

ประวัติความเป็น

คำว่า “บ้านนาชะอม” สันนิษฐานว่าแต่เดิมบริเวณที่นาได้ปลูกต้นชะอมล้อมหมู่บ้านนา ชะอม หมู่ที่ 4 ได้มาจากบ้านนาชะอม หมู่ที่ 3 ตำบลท่ากระดาน เรียกกันว่า บ้านต้นเหียง หมู่บ้าน นี้จึง เรียกอยู่ 2 ชื่อ คือ บ้านนาชะอม และ บ้านต้นเหียง

ที่ตั้งอาณาเขตของหมู่ที่ 4

ทิศเหนือ ๑๓ คลองยัน

ทิศใต้ ๑๓ หมู่ที่ 3

ทิศตะวันออก ๑๓ คลองยัน

ทิศตะวันตก ๑๓ เขาหลวง หมู่ที่ 3

ที่ตั้งและอาณาเขต หมู่ที่ 4 บ้านนาชะอม มีเนื้อที่ทั้งหมด 728 ไร่

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

บ้านนาชะอม หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง ส่วนใหญ่เป็นที่ราบต่ำ พื้นที่เหมาะแก่การเพาะ ปลูก และทำการเกษตร เช่น ปลูกผัก ปลูกพืชไร่ ทำสวนยาง สวนผลไม้ (แตงกวา, ถั่ว, แตงโม) บริเวณที่ราบริมคลองยัน

ภูมิอากาศ เป็นอากาศชื้น เนื่องจากใกล้ภูเขา พื้นที่ราบที่ลุ่ม บริเวณที่ราบเป็นสวนผสมผสานหรือสวนผสม

2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

เส้นทางคมนาคม การคมนาคมสะดวก มีรถไฟวิ่งผ่าน มีสถานีคลองยันรับผู้โดยสาร มีถนนคอนกรีต และถนนลาดยาง

การศึกษา มีโรงเรียนประถมอยู่ 1 แห่ง คือโรงเรียนนาชะอม ศูนย์เด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง

ด้านวัฒนธรรมประเพณี

ประเพณีรับตายาย จัดในแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านถือว่าเป็นประเพณีการทำบุญ กระตุกให้บรรพบุรุษ ซึ่งมีความสำคัญต่อคนบ้านนาชะอม ก่อนจะกลับตายาย คนที่อยู่บ้านไกลหรืออยู่ต่างถิ่น ก็จะกลับมาบ้านเพื่อรับตายาย ได้ช่วยกันเตรียมขนม พอง ลา ขนมอื่น ๆ ผลไม้เพื่อไปทำบุญและตั้งร้าน เย็บกระทงใส่ข้าวแกง ขนม น้ำพริก ช่วงที่พระกำลังสวดจะมีการนำอาหารบางส่วนไปตั้งบนร้าน จุดธูปเทียน กรวดน้ำ เขียนชื่อบรรพบุรุษ เทศนาทำบุญให้กับเปรต หรือผีไม่มีญาติ

ประเพณีสวดกลางบ้าน จัดในเดือน 6 จะมีการทำแพพร้อมทำหลังคา ในแพมีอุปกรณ์การทำเครื่องแกง เครื่องครัว เช่น ข่า ตะไคร้ ขมิ้นและอื่น ๆ ไปลอยเพื่อบูชาแม่น้ำคลองยันในการลอยจะมีการจุดธูปเทียน แล้วอธิฐานให้เคราะห์ร้ายลอยไปกับน้ำ ตอนเช้าของอีกวัน จะมีการตักบาตร นิมนต์พระมาสวดถวายอาหารเพล

ประเพณีสงกรานต์ วันสงกรานต์ จะมีวันว่างอยู่ 3 วัน โดยที่ทุกคนในหมู่บ้านไม่ทำอะไรเลย เพราะเชื่อว่าถ้า ทำอะไรในวันว่างนั้นจะเกิดเภทภัยกับตน เช่น อุบัติเหตุ เจ็บไข้ขึ้นอยู่กับการทำงานที่นั่น ทุกคนในหมู่บ้านได้เตรียมอาหาร ไปถวายพระทำบุญ ขนมที่ทำจะเป็นขนมเทียน หลังจากเสร็จพิธีทำบุญ จะรดน้ำพระและรดน้ำผู้ใหญ่ที่วัด และเล่นสงกรานต์ที่วัด

ประเพณีลอยกระทง จะจัดขึ้นทุกปีในบริเวณ วัดสะพานคลองยัน จะมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประกวดกระทง ประกวดร้องเพลง เพื่อหารายได้บำรุงอนุรักษ์ปลา ใช้ในสิ่งของที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมของหมู่บ้าน

ประเพณีบุญปีใหม่ บ้านนาชะอมจะมีการจัดงานปีใหม่ในวงเครือญาติ และเพื่อนฝูง มีการกินเลี้ยงสังสรรค์เปิดเพลง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในวันครบรอบ 1 ปี

ศาสนาความเชื่อ และการเคารพนับถือ คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ 100 % วัดมี 1 แห่ง คือ วัดเกษตราราม ประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปหรือขาดการสืบทอด เช่น เพลงบอก และหนังตะลุง แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว

ความเชื่อ ชาวบ้านนาชะอมหมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง มีความศรัทธาต่อพ่อตาเขาหลุง เชื่อว่าพ่อตาเขาหลุงศักดิ์สิทธิ์ จะขออะไรจะได้ตามสมประสงค์ จะบนบานในกรณีเกิดเหตุเดือดร้อนทุกใจ เมื่อเหตุการณ์คลี่คลายจะเซ่นไหว้หัวหมู เหล้าขาว ไก่ต้ม แก้วบน

ความเชื่อในภูมิปัญญาท้องถิ่น คลองยันไปบรรจบกับคลองพุมดวง ที่ปากยันมีลักษณะคล้ายลูกแทงแม่ (แม่น้ำพุมดวง) เป็นแม่น้ำสายใหญ่ของคีรีรัฐ ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำตาปีที่ ปากอ่าวบ้านดอน แม่น้ำคลองยันเป็นแม่น้ำสายเล็กไม่ได้ไหลไปบรรจบที่ปากอ่าว เช่น แม่น้ำสายอื่นชาวบ้านจึงเรียกเปรียบเทียบว่า แม่น้ำคลองยันแทงแม่พุมดวง ชาวบ้านเรียกว่า ลูกแทงอกแม่ ทำให้ลูกหลานคลองยันถ้าทำมาหากินในคลองยันจะไม่มีฐานะ แต่ถ้าออกทำมาหากินนอกคลองยันจะมั่งคั่งมีเงินมีทองกลับมาและราหูอมจันทร์

การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาวะผู้นำ (ผู้นำทางการเมืองและผู้นำธรรมชาติ) ของหมู่ที่ 4 บ้านนาชะอม ตำบลบ้านยาง

คณะกรรมการของหมู่ที่ 4 บ้านนาชะอม

1. นายประวิทย์	แก้้วหาญ	ประธาน
2. นายกิตติ	แก้้วพิชัย	ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ
3. นายสมศักดิ์	อ้นแก้ว	ฝ่ายป้องกันปราบปราม
4. นายนิพนธ์	ชานีเวช	ฝ่ายการเงิน
5. นายอำนาจ	ศึกเสื่อ	ฝ่ายสาธารณสุข
6. นายสุวรรณ	ชูวารี	ฝ่ายวัฒนธรรมประเพณี
7. นายสมหวัง	นวลนุ่น	สวัสดิการสังคม
8. นางจริยา	ใจแก้้ว	ฝ่ายพัฒนาสตรี
9. นายทักษิณ	คงวุ่น	ประชาคม , ออมทรัพย์
10. นายสมหมาย	เทียนชัย	ประธาน อช.
11. นายปวิด	แก้้วพิชัย	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
12. นางกุลลาบ	คุ่มนุ้ย	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
13. นายสหัส	แก้้วพิชัย	ประธานกลุ่ม อสม.

กลุ่มต่าง ๆ บ้านนาชะอม หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. กลุ่มออมทรัพย์
2. กลุ่มเงินล้าน
3. กลุ่มกองทุนข้าวสาร (กลุ่มสตรีแม่บ้าน)
4. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เขตอภัยทานวังสะพาน (วังปลา)

มีคณะกรรมการหรือคณะทำงาน คือ

1. นายสันท์ คุ่มนุ้ย
2. นายนิพนธ์ ชานิวะ
3. นางอรพิน เทียนชัย

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เขตอภัยทานวังสะพูน (วังปลา) มีการดูแลให้อาหารปลากันในกลุ่มอนุรักษ์ มีการวางกฎระเบียบไว้ แต่ปัญหาการลักลอบจับปลาในเขตอภัยทานมีบ่อย และไม่สามารถลงโทษและเอาความผิดได้ และอีกอย่างบริเวณที่อยู่ของปลานั้นมีน้ำตื้นปลาไม่ชอบอาศัย ทำให้ปลามาอาศัยน้อย คณะกรรมการจึงคิดจัดตั้งวังปลา หรืออาจจะปรับปรุงขึ้นใหม่เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศวังสะพูนซึ่งเป็นสถานที่ทำกิจกรรมต่างๆ และเป็นที่ขึ้นลงของนักท่องเที่ยวด้วย

5. กลุ่มเกษตรผสมผสาน ประมาณ 82 ไร่

1. นายไพฑูรย์	เทพพิชัย	4	ไร่
2. นายสมพร	คงศรี	1	ไร่
3. นางปอด	อุทิศ	3	ไร่
4. นายทักษิณ	คงวุ่น	1	ไร่
5. นายสมพร	แก้วหาญ	1	ไร่
6. นายหอม	ชูแก้ว	1	ไร่
7. นายหิต	คงวุ่น	3	ไร่
8. นายสุนันท์	คุ่มนุ้ย	3	ไร่
9. นายผ่อง	เทียนชัย	4	ไร่
10. นางเขียน		1	ไร่
11. นายเฉลิม		2	ไร่
12. นายุดม	ทองยวน	6	ไร่
13. นายผ่อง	นามเมือง	3	ไร่
14. นายปริญญา	ปานอุดม	1	ไร่
15. นายสุวรรณ	ชูวารี	7	ไร่
16. นายชวน	ทองคง	7	ไร่
17. นายประจวบ	ผุดบ่งน้อย	3	ไร่
18. นายสมพร	เจียนตัน	3	ไร่
19. นายพิรม	แก้วพิชัย	5	ไร่
20. นางปุก	อ่อนหาดพอ	3	ไร่

21. นางเซย	ศึกเสือ	5	ไร่
22. นายสัด	แก้วนุ้ย	2	ไร่
23. นายแจ้ง	สวัสดิวงศ์	5	ไร่
24. นางห้วน	เนตรวัตร	3	ไร่

ปราชญ์ชาวบ้านผู้รู้ผู้ชำนาญในท้องถิ่น

ชื่อ-สกุล	ความรู้ภูมิปัญญา
1. นายสุวรรณ ชูวารี	กลองยาว ทำขวัญนาคนาค
2. นายเนือง คงวุ่น	จักสาน
3. นายผ่อง เทียนชัย	พ่นซาง
4. นายสุนันท์ คุ่มนุ้ย	ด้านอนุรักษ์

2.9 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และกลุ่มชุมชน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเครือญาติ มีความสัมพันธ์สนิทสนมเป็นหลัก ปัจจุบันคนส่วนใหญ่มีความรู้และลูกหลานไปศึกษาในเมือง มีความรู้ได้คำแนะนำเชื่อในตัวลูก มีฐานะ มีความพร้อม ไม่ต้องพึ่งพรใคร ไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นจากใคร เห็นแก่ตัวมากขึ้น อยู่ในความคิดแคบๆ การสร้างกลุ่มอาชีพขึ้นในหมู่บ้าน / ชุมชน คือทำให้สมาชิกรู้จักใจกัน ลดความเห็นแก่ตัวลง เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเพิ่มขึ้น

3. ฐานทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 พื้นดิน เป็นที่ราบและที่ราบลุ่ม ส่วนมากปลูกพืชล้มลุก เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว ข้าวโพด สวนผลไม้

สภาพของดินในอดีต ดินมีความอุดมสมบูรณ์ดี แต่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว ชุมชนจึงหันไปพึ่งสารเคมี เพื่อความคล่องตัวรวดเร็วทันการใช้งาน เช่น ยาปราบวัชพืช มีการใช้ปุ๋ยเป็นจำนวนมาก เพื่อเร่งต้นยาง ผลไม้ให้โตเร็วจึงทำให้ดินเสื่อมสภาพลงไปเรื่อย ๆ

ปัจจุบันดินเสื่อมสภาพ สังเกตจากต้นไม้ที่อ่อนแอลง โรคเพิ่มมากขึ้น แม้จะเพิ่มปุ๋ยก็ไม่สามารถคงความสมบูรณ์ได้เหมือนเดิม นอกจากนั้นในปัจจุบันในบางหมู่บ้านยังมีการลงของสัตว์บางชนิด เช่น กระรอก กระแต หนอน ทำให้ไม่มีสัตว์กินแมลงให้ต้นไม้ ทำให้ต้นไม้เป็นโรค ผลผลิตไม่สมบูรณ์ จำหน่ายไม่ได้ หรือราคาถูก และขณะนี้ชาวบ้านหมู่ที่ 4 กำลังให้ความสนใจในเรื่องปุ๋ยหมักชีวภาพมาก แต่ยังมีบางคนบางส่วนยังอนุรักษ์ให้มีสวนธรรมชาติอยู่บ้าง

3.2 แหล่งน้ำ

คลองยัน เป็นแหล่งน้ำที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกครั้งเรือนในการทำเกษตร ใช้อาบและยังเป็นแหล่งน้ำที่มีเขตอภัยทานมีเนื้อที่อยู่ 1,000 เมตร

3.3 ป่าไม้และป่าชุมชน มีป่าสงวนในหมู่บ้าน ปัจจุบันได้ถูกบุกรุกหมด ป่าเขาหลวงเป็นป่าที่ยังสมบูรณ์และถ้าแก้ว แต่เดิมมีสวนห่านหมากติดหมู่บ้านที่ 3 ปัจจุบันไม่มีแล้ว

สถานที่สำคัญ

- ถ้าแก้ว เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
- ที่ราชพัสดุ ที่โรงเรียน
- คลองยัน เป็นสายน้ำที่สำคัญใช้อุปโภค บริโภค และการเกษตร
- ศาลาหมู่บ้าน
- ศาลาเอนกประสงค์
- เขตอภัยทานวังสะพาน

4. สภาพทางเศรษฐกิจ

4.1 การประกอบอาชีพ

อาชีพทำสวนยาง สวนผลไม้ สวนปาล์มน้ำมัน เลี้ยงไก่พื้นเมือง ไก่เนื้อ และสัตว์เลี้ยงอื่น ๆ

ค้าขาย (ร้านค้าขายของชำ)	4	ร้าน
อาชีพตัดผม	1	ร้าน
อาชีพ ชำแหละหมู	1	ราย
ค้าขายของส่ง	2	ราย
อาชีพข้าราชการ	7	คน
ทำงานนอกบ้านโรงงานบริษัท	14	คน

4.2 การจัดการปัจจัยการผลิต

ปัจจัยที่ผลิตเอง ผลิตทางการเกษตรส่วนมากผลิตเอง ขายเอง ขายตามตลาดนัดส่งแม่ค้าคนกลาง หรือแม่ค้ามารับซื้อในหมู่บ้าน เช่น ยางแผ่นเศษยาง ผลผลิตจากไร่ และสวน

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรมแผนที่คนดี

ได้ตามคาดหวัง คือ ทีมวิจัยสามารถเขียนแผนที่ และค้นหาคนดีได้ถูกต้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลมาได้ ครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 4 ตามกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นปฏิบัติจริง

2. กระบวนการใช้เหมาะสม คือ การหาข้อตกลง / วางแผน ประชาสัมพันธ์ ประสานงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีกระบวนการปฏิบัติจริง จัดบันทึก ทีมวิจัยมีทักษะ และเทคนิคในการค้นหามากขึ้น

3. ผลที่เกิดขึ้น

- ทีมวิจัย ชอบลงพื้นที่ และพอใจในผลการปฏิบัติ
- เขียนแผนที่เป็น
- มีความสุขกับธรรมชาติ
- ค้นหาคนดีได้ถูกต้อง
- พยายาม อดทน
- จัดบันทึก

4. บทเรียน / การเรียนรู้

- ได้ประสบการณ์จริง
- ได้พัฒนาความคิด
- กล้าพูด กล้าแสดงออก
- รู้สิ่งใหม่ ๆ
- อดทน รับผิดชอบ รักสามัคคี

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ควรวางแผนให้เหมาะสมในการทำงาน
- คำนึงถึงเวลา
- เปิดโอกาสให้ทุกคน พุดซักถามให้ทั่วถึง
- ต้องการอยากรู้เรื่องอะไร
- จัดบันทึกสม่ำเสมอ

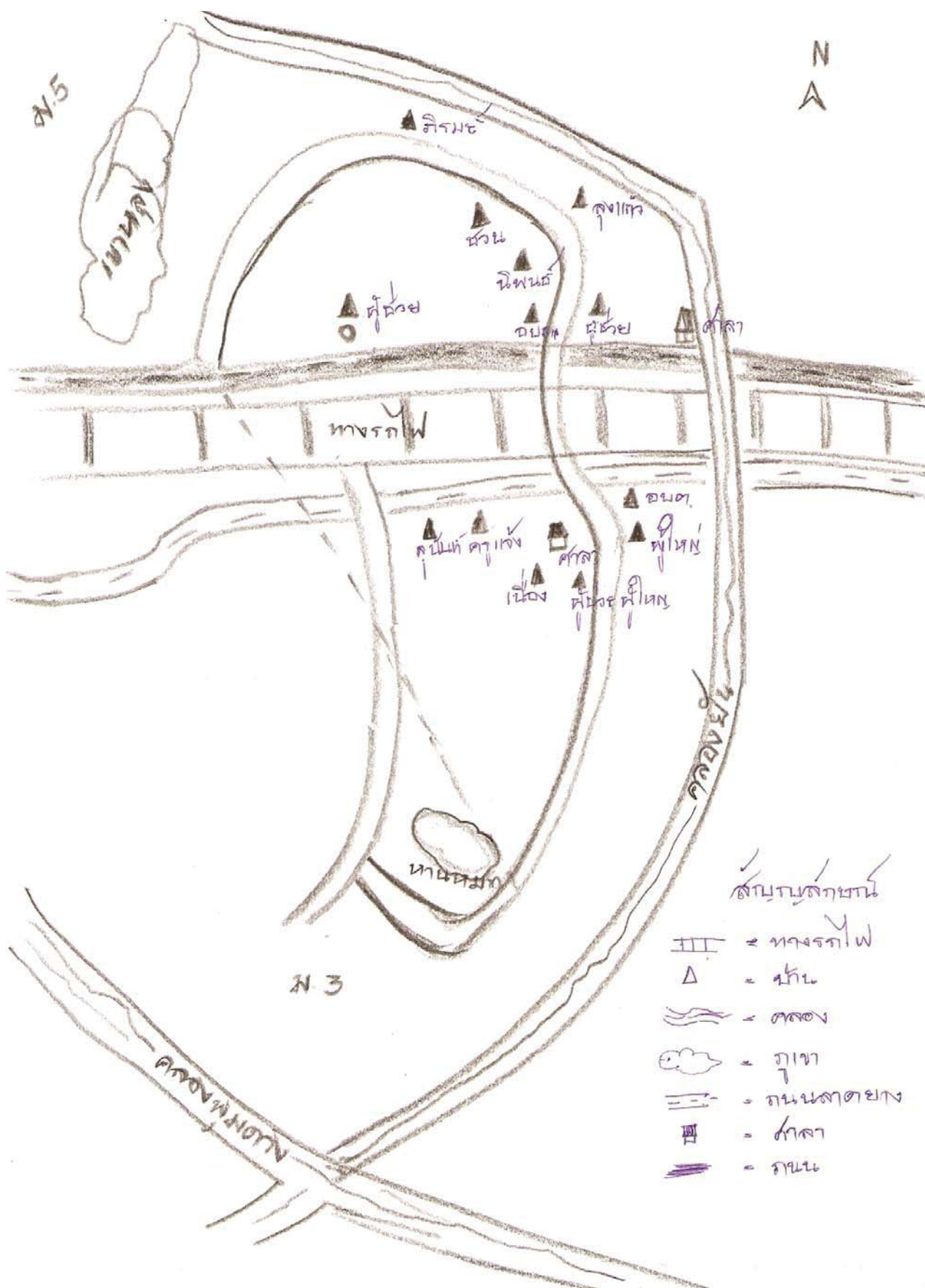
6. แผนงานที่จะทำต่อไป

รวบรวมข้อมูลที่ได้มาส่งเคราะห์ ในวันที่ 15 มกราคม 2551 และพื้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านนางแก้ว ตำบลบ้านยาง

7. ข้อเสนอแนะ

การสื่อสาร ตั้งวงคุยกับชุมชนเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ต้องการอีกครั้ง

แผนที่บ้านนาชะอม หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุราษฎร์ธานี



กิจกรรมแผนที่คนดี
กิจกรรมแผนที่คนดี วันที่ 27 มกราคม 2551
บ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะสุนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- ทีมวิจัย เขียนแผนที่และค้นหาคนดีได้ถูกต้อง
- เก็บข้อมูลจากการได้ลงพื้นที่หมู่ที่ 2 ได้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ องค์กร ชุมชน กลุ่มต่าง ๆ ประชาชน ประวัติชุมชน
- บันทึกและจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระเบียบ
- ชุมชนตื่นตัวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย

- ทีมวิจัย	13	คน
- สมาชิกที่ปรึกษา	2	คน
- ผู้เข้าร่วมทั่วไป	4	คน
รวม	19	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ทบทวนแนวคิด
- ประสานงานสมาชิกกลุ่ม ที่ปรึกษา และภูมิปัญญา เพื่อนัดหมาย
- กำหนดการและวิธีการในการถอดบทเรียน
- จัดเตรียมอุปกรณ์ ยานพาหนะ
- ศึกษาและจัดทำแผนที่
- สัมภาษณ์ สังเกต สัมภาษณ์
- บันทึก รวบรวม จัดเก็บข้อมูล

4. เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- วางแผนงาน
- ประชุมทีมวิจัย เพื่อแบ่งหน้าที่
- ผู้นำ ภูมิปัญญาในพื้นที่
- ประสานงานและการสัมภาษณ์
- การจัดเวทีสนทนากลุ่มเล็กในชุมชนช่วงคุยแบบธรรมชาติ
- อุปกรณ์ การเงิน อาหาร

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรมแผนที่คนดี

- เขียนแผนที่และค้นหาคนดี
- การเก็บข้อมูลในหมู่ที่ 2 ครอบคลุมประเด็นสำคัญ
- การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ

6. เนื้อหาที่ได้จากจัดกิจกรรมแผนที่คนดี

เสียงเด็ก ๆ คึกกันเบา ๆ ในระหว่างเตรียมการลงเก็บข้อมูล ม.2 ตำบลบ้านยางตั้งเป็นพื้นที่การทำงานด้านสิ่งแวดล้อมมานานของเด็ก ๆ และลุงจ๋านงค์ (ที่ปรึกษากลุ่มฯ) ข้อเสนอของเด็ก ๆ ทีมวิจัย คือ ให้ทุกคนบันทึกอย่างละเอียด และพื้นที่บ้านยางเป็นพื้นที่ทำงานอยู่แล้ว ค่อนข้างสะดวกในการพูดคุยกับคนในชุมชน ซึ่งจะใช้เวลาตั้งแต่ 10.00 น. – 15.00 น. ข้อมูลที่ได้มีดังนี้

สภาพทั่วไป

สภาพพื้นที่

บ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประวัติความเป็นมา

เหตุที่ได้ชื่อว่า ปากหาร เพราะมีห้วยมีน้ำไหลผ่าน คลองหารแยกมาจากบ่อบำบัด ซึ่งมีปลาชุกชุมในบริเวณนี้เพราะมีน้ำไหลมาจากคลองหารและไหลบรรจบกับคลองยัน ปากคลองตรงกับหมู่ที่ 2 เรียกว่า ปากหาร จนถึงทุกวันนี้

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จด	คลองยัน คลองต๋ย
ทิศใต้	จด	หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง
ทิศตะวันออก	จด	คลองยัน หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง
ทิศตะวันตก	จด	หมู่ที่ 12 ตำบลท่าขนอน
เนื้อที่ประมาณ 6 ตารางกิโลเมตร		

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

หมู่ที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นที่ราบต่ำ ริมฝั่งแม่น้ำคลองยันพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก เช่น ปลูกผัก ปลูกพืชไร่ ปลูกผลไม้

ภูมิอากาศ

เป็นอากาศชื้น เนื่องจากอยู่ใกล้แม่น้ำ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มบริเวณที่ราบเป็นสวนสมรม ในแต่ละปีฝนจะตกปานกลางตั้งแต่เดือนพฤษภาคม และจะตกหนักในช่วงพฤษภาคมถึงธันวาคม

สภาพสังคมและวัฒนธรรม

การตั้งถิ่นฐาน

อดีตบ้านทำด้วยไม้มีไต้ถุนสูง ปัจจุบันเป็นบ้านที่ถาวรทำด้วยอิฐปูน บ้านเรือนเป็นแบบดั้งเดิมประมาณ 50% และสมัยใหม่ประมาณ 50% สภาพชุมชนจะแยกบ้านออกจากสวนติดริมถนนไปมาสะดวก

เส้นทางคมนาคม

มีถนนลาดยาง 2 กิโลเมตร มีถนนลูกรัง 1.5 กิโลเมตร คอนกรีตจะมีอยู่เป็นท่อน ๆ เข้าหมู่บ้าน

การศึกษา

หมู่ที่ 2 มีโรงเรียนประถม 1 แห่ง โรงเรียนเอกชน 1 แห่ง

สาธารณะ

มีเจ้าหน้าที่สาธารณะ เช่น ฝ่าย อ.ส.ม. ฝ่ายหน่วยมาลาเรีย มีบริการและสวัสดิการ

วัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีที่ยังดำเนินการ

ประเพณีรับตายาย

มีขึ้นในแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านถือว่าเป็นประเพณีทำบุญกระตุกให้บรรพบุรุษคนในหมู่ที่ 2 จะให้ความสำคัญ ก่อนถึงวันรับตายาย สมาชิกของครอบครัวที่อยู่ไกล ๆ จะกลับมาจัดเตรียมอาหาร ขนม พอง ลา ขนมเทียน ขนมกรูบ ข้าวหลาม ขนมรังนก ขนมวง แหวน แล้วแต่สะดวก รับตายาย ในช่วงเช้าทำอาหารไปถวายพระตอนเที่ยงไปทำบุญให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วตั้งร้าน โดยทุกคนจะช่วยเหลือร่วมมือกัน ตักบาตรข้าวสาร ข้าวสุก เย็บกระทงใส่ข้าวแกง ขนม พริก ผัก ผลไม้ กล้วย อ้อย กะละแม ช่วงที่พระกำลังสวดนามสกุลผู้ตายบังสกุล

ประเพณีสวดกลางบ้าน

จัดในเดือน 6 มีการทำบุญสืบทอดประเพณีต่าง ๆ สมัยนั้นมีสมุนไพรรักษา ทำบุญแม่น้ำคลองยัน สะเดาะเคราะห์เหมือนทำบุญสืบทอดชะตาแม่น้ำ มีท้าวเวชสุวรรณ เจ้ากรรม นายเวร เจ้าไข้ มีเทวดา เจ้าขวัญ นายขวัญ ยมบาล ยมทูต มาพรากวิญญาณทำให้คนเกิดโรคโรค จึงทำพิธีบูชานิมนต์พระมาสวดเป็นสิริมงคล ทำพิธีไสยศาสตร์ จัดทำแพ เชิญพระสมุห์ร่วมคิด ไชโย ไห่ร้อง อาหารสุก ข้าวสาร ไปเมืองกว้างข้างใหญ่ ตัดเล็บ ตัดผม ใส่ผ้า สะเดาะเคราะห์ เขียนแผนวาดเคราะห์ให้ไปเสียเดี๋ยวนี้ก็ยังมี เสรีจพิธีรู้สึกมีความสุข

ประเพณีสงกรานต์

ตรงกับวันที่ 13 เมษายน จะมีการทำบุญตามประเพณีวันที่ 14 เมษายน เป็นวันผู้สูงอายุมีการรดน้ำดำหัวที่วัด ผู้ใหญ่ให้พรหลังจากรดน้ำผู้ใหญ่แล้วสงฆ์นำพระ วันสงกรานต์เป็นวันว่างเทวดา เป็นวันหยุดพักผ่อน 3 วัน ถ้าใครทำอะไร จะเกิดเภทภัยเพราะถือว่าว่างเทวดา

ประเพณีลอยกระทง

ตรงกับขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ชาวบ้านจะจัดเตรียมอุปกรณ์ทำกระทง เช่น ต้นกล้วยตัดท่อน ใบตอง ดอกไม้ กล้วยเทียน ตัดเล็บ ผสม ชวนกันอธิษฐานนำกระทงนำไปลอยในแม่น้ำคลองยัน

ประเพณีที่เปลี่ยนไปหรือขาดการสืบทอด

ประเพณีแข่งเรือที่หมู่บ้านปากหารถึงวัดอำเภอโกมมีการจัดงานด้วยการละเล่นลิเกป่า

จะร้องเล่นกันเสมอเมื่อออกเดินไปไหนเพราะสมัยนั้นไม่มีพาหนะใช้ทำเดินไม่มีถนนลูกรังลาดยาง เป็นป่า เป็นเขาการเดินทางลำบาก ไปศึกษาหาความรู้กับผู้รู้ ขณะเดินทาง ร้องเพลงลิเกป่า เกี่ยวพาราสี (เกี่ยวผู้หญิง) ปัจจุบันจะหายไปอาจเป็นเพราะชาวบ้านมีภารกิจและ ไปไหนมาไหนสะดวกสบาย มีเพลงที่ร้องให้ฟังจากวิทยุ

ศาสนา ความเชื่อ และการเคารพนับถือ

คนส่วนใหญ่หมู่ที่ 2 นับถือศาสนาพุทธ 100% วัดมี 1 แห่ง คือ วัดเสริมนิมิต (อำเภอ) มีพระนิคมเป็นเจ้าอาวาส

ความเชื่อ ชาวบ้านหมู่ที่ 2 บ้านปากหารมีความศรัทธาต่อพ่อหลวงคงเป็นอันมาก ได้สร้างรูปไว้บูชา เชื่อว่าพ่อหลวงคงศักดิ์สิทธิ์คิดการใดบนบาน เช่น ของหาย ให้สอบได้ ให้ชนะในการแข่งขันต่าง ๆ เชื่อว่าดลบันดาลให้สำเร็จในเรื่องของความทุกข์ร้อน

ประวัติพ่อหลวงคง เป็นชาวบ้านและเป็นญาติพี่น้องในบ้านปากหาร ท่านเป็นพระที่ถือศีลเคร่งครัด มีเมตตา ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ทุกข์ร้อนเสมอ ชาวบ้านเคารพและนับถือเป็นอย่างมาก

ความเชื่อในภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ห้ามเย็บผ้า ตัดผมกลางคืน ถือว่าไม่ดีชั่ว
- ห้ามผู้หญิงที่ตั้งครรภ์อาบน้ำหว่าน้ำเนื่องจากกลัวพรายซึ่งอยู่ในน้ำ (หากมีความจำเป็นให้ห่อผ้าในปากจนอาบเสร็จแล้วถ่มน้ำที่อมไว้ใส่ในน้ำ)

การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาวะผู้นำ (ผู้นำทางการและผู้นำธรรมชาติ)

ทำเนียบผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2

- | | | |
|----------------|---------------------------------|-------------------|
| 1. หมื่นโสม | มาตรประพันธ์ (นายสงค์ โสมะเกิด) | |
| 2. นายแก้ว | ทับทอง | |
| 3. นายอ่ำ | พรหมจรรย์ | |
| 4. นายเข็ม | โสมะเกิด | |
| 5. นายการุณ | สุดสิน | |
| 6. นายณรงค์ | วิโรจน์ | |
| 7. นายศิริพงศ์ | จันทร์ปาน | ผู้ใหญ่คนปัจจุบัน |
| นายสุนทร | พิพิธ | ผู้ช่วย |
| นางอนุสรฯ | นิลนิยม | ผู้ช่วย |
| นายชัยสิทธิ์ | อ่อนทอง | ผู้ช่วย |

สมาชิก อบ.ต.

- | | | |
|--------------|------------|--------|
| นายกิตติพงศ์ | ประวิทย์ | อ.บ.ต. |
| นายสุชาติ | จารึกเรียบ | อ.บ.ต. |

กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านปากหาร

- 1) กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม
- 2) กลุ่มร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร
- 3) กลุ่มออมทรัพย์
- 4) กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (วังปลา)
- 5) กลุ่ม (ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์)
- 6) ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน (ภูมิปัญญา)
- 7) กลุ่มสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชน ภูมิเวศน์ลุ่มน้ำคลองยัน
- 8) กองทุนสวัสดิการ

1. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม

เมื่อปี พ.ศ. 2536 เปลี่ยนชื่อมาเป็น กลุ่มอาสาพัฒนาชนบทจากประสบการณ์การจัดตั้งองค์การมา 8 – 9 ปี พบว่า องค์การจะยั่งยืนไม่ได้ ถ้าไม่พัฒนาเรื่องเศรษฐกิจเพื่อนสมาชิกก็ลำบากยากจนลงเรื่อย ๆ การทำงานส่วนรวมไม่มีทุน ท่านพระครูปัญญาวีรเมตตาให้ไว้เป็นกองทุน 10,000 บาท ปลอมยให้สมาชิกกู้แล้วนำดอกเบี้ยมาใช้ในการพัฒนาแต่ไม่พอ เลยเชิญสมาชิกแนวหน้านั่งสูมหัวกัน 17 คน เพื่อค้นหาความยากจน ได้ข้อสรุปออกมาเป็น 3 ประเด็นคือ

1. เรื่องความมั่นคงทางด้านอาหาร

2. กองทุนพึ่งพาตนเอง

3. ร้านค้าชุมชนพึ่งตนเอง

จึงเสนอให้เปลี่ยน ชื่อกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชนเป็นกลุ่มเกษตรกรเพื่อสิ่งแวดล้อมเมื่อ วันที่ 17 ตุลาคม 2539 โดยการประชุมคราวนั้นมีขึ้น ณ บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้าน ยาง อำเภอศรีวิชัย จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งมีนายจำนงค์ เป็นแกนนำหลัก

2. ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร

ได้ดำเนินการขึ้นเพราะก่อนหน้านี้ร้านค้าทั่วไปขายสินค้าแพงมาก ต้องลดราคาตาม ๆ กัน ถือว่าได้ช่วยสังคมทางอ้อมส่วนสมาชิกได้ซื้อสินค้าราคาถูก เงินปันผลสมาชิกได้เรียนรู้และ มีงานทำ ตลอดถึงการนำรายได้เข้าของสวัสดิการ

3. กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

ทำเป็นเขตอุทยาน เป็นการปลูกจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม จนสามารถสร้างเครือข่ายได้ 16 องค์กร และขยายเขตพันธุ์สัตว์น้ำได้ 13 เขต (วัง) มีสัตว์เพิ่มขึ้นเห็นได้ชัดเจนในกลุ่มน้ำคลองยัน

4. กองทุนสวัสดิการ

สามารถช่วยเหลือเงินค่าทำศพให้กับครอบครัวสมาชิกศพละ 2,000 บาท โดยไม่คิด ดอกเบี้ย เสรีงาน 3 วัน สงคืนกองทุน ให้ยืมไปใช้เวลาเจ็บป่วยเป็นคนไข้ในรายละไม่เกิน 3,000 บาท ในเวลา 3 เดือน

5. จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มได้รวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาการเงิน ด้วยการรวมกลุ่มกันแล้วเปิดโอกาสให้ระดม เงินออมของสมาชิก และหากสมาชิกมีความเดือดร้อนก็สามารถกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์ได้ เพื่อนำไปจ่ายในยามจำเป็น

6. การจัดตั้งสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน

กลุ่มได้รวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาการสืบสานแนวคิด และเพื่อสร้างเยาวชนให้เติบโตด้วยความรู้ที่มีครูคือสิ่งรอบข้างและสร้างคุณธรรมและความอยู่รอดของสังคมไทย สืบสานแนวคิดจาก รุ่นสู่รุ่น

7. การจัดตั้งศูนย์ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

กลุ่มได้รวมตัวกันเพื่อสร้างเสริมการอนุรักษ์ลุ่มน้ำ ด้วยการจัดให้มีกิจกรรมล่องแก่ง แพยาง เพื่อให้เยาวชนได้เห็นทัศนียภาพที่สวยงามเป็นจริงและมีความสุขให้รู้สึกหวงแหนเป็นการปลูกจิตสำนึกที่สร้างสรรค์ และมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์และสามารถขยายไปยังบุคคลต่าง ๆ และสามารถล่อใจนักท่องเที่ยวอื่นจะนำไปสู่ศูนย์กลางของการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ด้วย

ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้ชำนาญในภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นายจำนงค์ ประวิทย์

- เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- ผู้นำแห่งความคิด / บริหารจัดการในการจัดตั้งกลุ่มและองค์กรบ้านปากหาร

2. นายชัน เหมรัญ

- ทำภูมิ

3. นายเรือง รักทอง

- หมอต่อกระดูก

4. นายเหิม จาริกเรียม

- ปีนยอด แก้วเคล็ด

5. นายไสว พึ่งรัตน์

- ดูกฤษ์ ดูวัน

6. นางแนบ สุดสิน

- มโนราห์

7. นายแจ้ง จิตราภิรมย์

- จักสาน

ความสัมพันธ์ของทุกคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน

ส่วนใหญ่เป็นระบบเครือญาติ มีความสัมพันธ์สนิทสนมเป็นพี่น้องกัน ช่วยเหลือกัน เวลาว่างงานพิธีการต่าง ๆ เช่น งานบวช งานศพ งานแต่งงาน ยามเจ็บไข้ต้องดูแลเยี่ยมเยียน เกื้อกูลกันดี

ฐานทรัพยากรธรรมชาติ

1. พื้นดิน

พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ สามารถปลูกพืชล้มลุก เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว สวนมะนาว สวนผลไม้

สภาพพื้นดินอดีต มีความอุดมสมบูรณ์ดีแต่เนื่องจากการใช้สารเคมีเป็นจำนวนมากจึงทำให้ดินเสื่อมสภาพลงไปเรื่อย ๆ เนื่องจากใช้ยาปราบวัชพืช มีการใช้ปุ๋ยเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา สวนยาง สวนผลไม้ ฉีดยาวัชพืชมากและใช้ปุ๋ยเคมีปีละ 2 ครั้ง

ปัจจุบัน ดินเสื่อมสภาพสังเกตได้จากผลผลิตที่ได้ไม่สมบูรณ์ แคระเกร็ง และบางส่วนก็ตายไป จำหน่ายไม่ได้หรือราคาถูกและปัจจุบันเกษตรกรหันมาสนใจปลูกเกษตรอินทรีย์

2. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำมีอยู่ 2 สายที่ไหลไปบรรจบที่คลองยัน

1. คลองตุย ซึ่งไหลผ่านหมู่ที่ 8 ผ่านปากหาร สู่คลองยัน
2. คลองหมวง ไหลผ่านหมู่ที่ 12 ลงสู่คลองยัน

สัตว์น้ำ เมื่อ 20 – 40 ปี ที่ผ่านมากในคลองยันมีสัตว์น้ำมากเป็น 1,000 ชนิด ปัจจุบันมีน้อย จึงมีเขตอุทยานวังปลาขึ้นหลายวังเพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ มีกฎระเบียบห้ามจับสัตว์น้ำ

สัตว์ป่า ในหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร มีนก กระรอก กระแต ไก่ป่า ไม่มีกฎระเบียบโดยจิตสำนึกชาวบ้านรู้และไม่จับและล่าสัตว์

3. สถานที่สำคัญ

คลองยัน

- วังปลา เขตอุทยานวังกระทอนบ้านปากหาร เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาและเป็นแหล่งท่องเที่ยว

วัดเสริมนิมิต (อำไ) เป็นสถานที่สักการบูชา พระศักดิ์สิทธิ์

โรงเรียนบ้านปากหาร

ศูนย์เรียนรู้ ราษฎรชาวบ้าน หมู่ที่ 2 เป็นสถานที่ประชุมอบรม ทำกิจกรรมศึกษาดูงาน ของผู้สนใจทั่วไป และยังเป็นที่ตั้งของชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ลุ่มน้ำคลองยัน

4. สภาพเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ

ภาคเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตรผสมผสาน ทำสวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน สวนผลไม้ สวนผัก ใช้แรงงานในครัวเรือน

ภาคนอกเกษตร มีการออกไปทำงานจ้างข้างนอก ไม่ต่ำกว่า 10 คน

- | | | |
|---------------------|---|------|
| - ร้านค้าของชำ | 4 | ร้าน |
| - ร้านตัดผมเสริมสวย | 3 | ร้าน |
| - ขายของหน้าบ้าน | 2 | ร้าน |
| - ร้านค้าชุมชน | 1 | ร้าน |
| - เผลอ่าน | 1 | แห่ง |
| - รับซื้อของพืชผัก | 1 | คน |
| - เลี้ยงสัตว์ | 5 | แห่ง |

- ทำฟาร์มไก่ 1 แห่ง
- รับซื้อเศษเหล็ก 2 แห่ง
- อาชีพข้าราชการ 4 คน

การจัดปัจจัยการผลิต

- ปัจจัยที่ผลิตเอง ผลผลิตทางการเกษตรส่วนมากผลิตเองขายเอง
- ปัจจัยที่ซื้อจากภายนอก ปุ๋ยเคมี ยาปราบวัชพืช ค่าพันธุ์พืช อุปกรณ์

การเกษตร

การตลาด การค้า การขนส่ง

เมื่อก่อนปี พ.ศ. 2500 ในหมู่ที่ 2 ไม่มีร้านค้า ไม่มีการซื้อขายด้วยเงิน มีการแลกเปลี่ยนสินค้า สิ่งของ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแทน มีงานศพ งานบวช มีการนำของไปช่วยเหลือกัน ส่วนที่เป็นผลไม้ ของป่า จะนำไปขายที่ตลาดบ้านดอนใช้วิธีการโดยใช้แพไม้ไผ่ถ่อ ต่อมาเป็นเรือแจว และเรือบด และเป็นรถบรรทุก และรถไฟ

การสนับสนุนขององค์กรภายนอก

มีทั้งภาครัฐ เอกชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (เกษตรจังหวัด) กระทรวงพัฒนาสังคมและมนุษย์ กรมส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดลอมมหาลยสงขลานครินทร์ เขตสุราษฎร์ธานี สำนักงานกองทุนเพื่อวิจัยเกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และโครงการต่าง ๆ

5. สภาพปัญหาของชุมชนและสังคม

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

- ผลผลิตมีรายได้น้อย ประชาชนไม่มีความรู้ด้านการเกษตรเท่าที่ควร ศัตรูพืชมี มาก รายได้น้อย
- ไม่มีเงินทุน

ปัญหาด้านสังคม

- ประชาชน ขาดการศึกษาในด้านการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ
- โครงสร้างพื้นฐาน

ปัญหาด้านแหล่งน้ำ

- ขาดน้ำสะอาดในการบริโภค ไม่มีระบบทำน้ำสะอาดที่ดีพอ

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action review)

1. ความคาดหวัง / เป้าหมายในการจัดทำกิจกรรม

- ได้ตามคาดหวัง / เป้าหมาย คือ ทีมวิจัยเขียนแผนที่และค้นหาคนดีได้ถูกต้อง เก็บข้อมูลได้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ คือ องค์การชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญา กลุ่มต่าง ๆ โครงสร้างทางสังคม และจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบขึ้นมีการพัฒนาก้าวหน้าในการใช้เทคนิคและกระบวนการมากขึ้น

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม

- มีการวางแผน หาข้อตกลง ประสานงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีกระบวนการปฏิบัติจริง สรุป / บันทึก ทีมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะเก็บข้อมูลตามเป้าหมายที่วางไว้

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

- เห็นวิถีเรียบง่าย พึ่งพาตนเอง
- เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ มีประสบการณ์ตรงสัมผัสจริง

4. บทเรียนการเรียนรู้

- ได้รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและหมู่บ้าน
- ได้รู้ถึงอดีตของหมู่บ้านและปัจจุบัน
- ได้เรียนรู้การปรับปรุงแนวทางการทำงานเป็นกลุ่ม
- ได้เรียนรู้เทคนิค วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ความมุ่งมั่นในการเก็บข้อมูลของทีมวิจัยยังน้อย- การแบ่งความรับผิดชอบของทีมวิจัยไม่ชัดเจน
- ควรคำนึงถึงความแตกต่างของชุมชน / คน

6. แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- ประชุม / กิจกรรมวันเสาร์
- สรุปการมาศึกษาดูงานพี่น้องประเทศจีน ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551

7. ข้อเสนอแนะ

- ฝึกฝนและเน้นคุณธรรม ความรับผิดชอบ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญขึ้น และให้รับผิดชอบงานนั้น ๆ
- ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ อายุ กลุ่มคนให้ชัดเจน

[illegible]

กิจกรรมประชาสัมพันธ์ สื่อสารกับชุมชน

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551

ณ ศูนย์การเรียนรู้ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อประชาสัมพันธ์ และสื่อสารข้อมูลการดำเนินงานวิจัยของโครงการระยะ 6 เดือนกับชุมชน
- เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัยฯ

2. ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

- ทีมวิจัย	10	คน
- ทีมที่ปรึกษาทีมวิจัย	2	คน
- ทีมพี่เลี้ยง	3	คน
- คณะกรรมการกลุ่มต่างๆในชุมชน	30	คน
รวม	45	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

- นัดประชุมวางแผนดำเนินกิจกรรม
- เตรียมเนื้อหาการประชุม
- ประสานงาน
- กิจกรรมประชาสัมพันธ์ สื่อสารกับชุมชน
- สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

4. เครื่องมือ/ วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- ชุมชนนำเสนอการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ
- ทีมวิจัยนำเสนอโครงการวิจัยฯ ผลการเก็บข้อมูลและแผนงานในช่วง 6 เดือนถัดไป (มี.ค. – ส.ค. 2551)
- เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการวิจัยฯ
- สรุปกิจกรรมประชาสัมพันธ์ สื่อสารกับชุมชนโดยใช้กระบวนการ AAR (After Action Review)

5. เนื้อหาในการจัดประชุม

- นำเสนอข้อมูลการดำเนินการงานวิจัยของโครงการระยะ 6 เดือนและ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัยฯ ในเวทีประชุมหมู่บ้าน

6. เนื้อหา การดำเนินการจัดประชุม/กิจกรรม

เวลา 9.00 น. ณ ศาลาศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร ต.บ้านยางดูคับ
แคบไปถนัดตา เพราะชาวบ้านเริ่มทยอยมาประชุมหมู่บ้านประจำเดือน กุมภาพันธ์ วันนี้ตัวแทน
ที่มศึกษาศาสตร์ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ โดยบทบาทสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำ
คลองยัน ขอใช้ช่วงบ่ายในการนำเสนอข้อมูลจากการเก็บรวบรวมจากกิจกรรมแผนที่คนดีในชุมชน
การดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วง 6 เดือน คือ ก.ย. 50 – ก.พ. 51 ที่ผ่านมาและแผนงานที่จะ
ดำเนินงานต่อไปกับชุมชน

คุณลุงจ๋านง ประวิทย์ กล่าวเปิดเวที ต้อนรับสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านในฐานะที่
เป็นผู้อาวุโสในการร่วมกันขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการก่อตั้งกลุ่มต่าง
ในชุมชน และยังเน้นย้ำถึงบทบาทในการสนับสนุนจากชุมชน ช่วยตั้งข้อสังเกต แสดงความคิด
ความเห็นช่วยเด็ก และเยาวชนด้วยจะเป็นพลังร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กในการดูแลและพัฒนา
ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

ลุงนงค์ เล่าถึงจุดเริ่มต้นของการที่เริ่มก่อตั้งกลุ่มต่างๆในชุมชนอีกครั้ง...เพราะเด็กๆหลาย
คนและชาวบ้านในชุมชนบางส่วนก็ยังไม่ทราบ โดยลุงนงค์เล่าอย่างตั้งใจว่า พวกเราชาวลุ่มน้ำ
คลองยัน ได้อาศัยพึ่งพาคลองยันเป็นสายน้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงชีวิตของชุมชน ในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็น
การประกอบอาชีพ การทำเกษตร การท่องเที่ยว และความสบายใจยามได้อาบน้ำ ใช้น้ำจาก
คลองยัน

ในปี พ.ศ. 2530 – 2531 ได้มีนโยบายของรัฐบาลฯให้มีการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าแก่งกรุง
และเขื่อนที่สร้างจะกั้นคลองยันบริเวณตอนเหนือ ในอำเภอศรีรัฐนิคม ซึ่งชาวบ้านลุ่มน้ำคลองยัน
ได้เล็งเห็นปัญหาใหญ่ที่จะตามมาของการสร้างเขื่อน คือ ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะ
ป่าไม้ถึง 25,000 ไร่ รวมไปถึงสัตว์ป่าต่างๆ มากมายที่อาศัยอยู่ในป่าจะล้มตายไม่มีที่อยู่ และยัง
ส่งผลกระทบต่อลุ่มน้ำคลองยัน คือ ทำให้น้ำตื้นเขินและแห้งขอด รวมไปถึงเมื่อสร้างเขื่อนเสร็จ
แล้ว น้ำที่ปล่อยจากเขื่อนลงสู่คลองยันจะมีกลิ่นเหม็นซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ส่งผล
กระทบต่อสัตว์น้ำที่เป็นแหล่งอาหารในคลองยันไม่สามารถอาศัยอยู่ได้

จากปัญหาที่เกิดขึ้นพวกเราจึงได้ได้ร่วมกันคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนแก่งกรุง ผลที่ตามมา
คือ รัฐบาลจึงชะลอการก่อสร้างเขื่อนแก่งกรุงจนถึงปัจจุบัน แม้ขณะนี้ไม่มีการสร้างเขื่อนเกิดขึ้นแต่
ก็มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเขาของส่วนรวมเพื่อมาเป็นของส่วนตัวตามกระแสโลกาภิวัตน์ ขยายพื้นที่ทำ

เกษตรมากขึ้น ผลผลิตพืชผลการเกษตร มากขึ้นเกินตัวตามกระแสบริโภคนิยม จากการที่ต้องการผลผลิตมากขึ้นทำให้มีการใช้สารเคมี เพื่อต้องการผลผลิตให้ออกมามาก ๆ โดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ พวกเราเห็นใหม่เมื่อมีการใช้เป็นเวลานานทำให้ดินเสื่อมสภาพ เมื่อฝนตกทำให้พังพา ซะล้างสารเคมีลงสู่คลองยัน ผลที่ตามมาสัตว์น้ำที่เคยอาศัยอยู่ในคลองยันเริ่มสูญพันธุ์ไปตามมาด้วยความต้องการบริโภคนิยมสูงมีการจับสัตว์น้ำที่ผิดวิธีโดย การใช้ไฟฟ้าช็อตใช้ระเบิดทำให้สัตว์น้ำใกล้หมด

ด้วยเหตุผลทั้งหมดที่ได้เล่ามา พวกเราจึงรวมจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำคลองยัน ขึ้นในปี พ.ศ. 2531 โดยมีสมาชิกที่ร่วมกันคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุง โดยกลุ่มตั้งขึ้นเพื่อรณรงค์ปลูกจิตสำนึกเรื่องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีก 5 ปีต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นจากชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาเป็น กลุ่มอาสาพัฒนาชนบทร่วมกันพัฒนาพื้นที่สาธารณะต่างๆมากมาย

ถ้าพวกเราจำกันได้ในปี พ.ศ. 2539 เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและได้เสนอแก้ปัญหา โดยมีการจัดการในเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหาร กองทุนพึ่งตนเอง และร้านค้าชุมชน พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อกลุ่มอาสาพัฒนาชนบท เป็นกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม และทางกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการช่วยเหลือสิ่งแวดล้อมยกตัวอย่างเช่นการทำเกษตรโดยลดการใช้สารเคมี

จากนั้นก็มีการตั้งกองทุนพัฒนาอาชีพ มีการอบรมทอผ้าและใช้ชื่อว่า ธนาคารหมู่บ้านเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมเป้าหมายคือประหยัดอดออมพึ่งพิงตนเองในชุมชนในเรื่องของเงินทุน

การตั้งร้านค้าชุมชนบ้านปากหารเพื่อการสาธิต เพื่อแก้ปัญหาเรื่องราคาสินค้าให้เป็นธรรม รวมถึงการจัดตั้งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยการจัดทำเขตอภัยทานในชุมชน เพื่อลดการจับสัตว์น้ำและรักษาสัตว์น้ำให้ยั่งยืน และในปีเดียวกัน จัดทำกองทุนสวัสดิการ รวมถึง โครงการทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ การทำโครงการแปลงปลูกผลผลิตทางการเกษตร เพื่อทำอาหารสัตว์ มีโรงเรียนและเครื่องจักรขนาดย่อมในชุมชนวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์

พวกเราช่วยกันทำโครงการแปรรูปวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น นำมาทำเป็นสินค้าอุปโภคและบริโภค เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของเราจนถึงทุกวันนี้เป็นเวลากว่า 10 ปีแล้วที่พวกเราช่วยกันสร้างสรรค์ และพัฒนาชุมชนมา ซึ่งก็ยังสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆไป ที่เด่นชัดและยังดำเนินการมาตลอดคือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของตน การจัดทำเขตอภัยทานขยายไปทั่วลุ่มน้ำคลองยัน ร้านค้าชุมชน และพวกเราต้องสร้างคนรุ่นใหม่ให้รับหน้าที่นี้ต่อไปคือ การสร้างเยาวชนในชุมชนให้มีการรักถิ่นฐานบ้านเกิด มีศักยภาพมาพัฒนาชุมชนบ้านเกิดของตนเอง พึ่งตนเองได้ด้วย

จากนั้นเปิดเวทีให้กรรมการได้แลกเปลี่ยนการดำเนินงานที่ผ่านมาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของกิจกรรม โครงการต่างๆในชุมชน และความคิดเห็นต่อการทำงานเพื่อส่วนรวม

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากเวทีมีดังนี้

1. คนทำงานอาสา ต้องมีใจเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญและครอบคลุมให้การสนับสนุน
2. การพบปะประชุมกันจะช่วยให้ได้รู้ความเคลื่อนไหวของงาน และเท่าทันสถานการณ์
3. ควรมีกระบวนการหนุนเสริมความรู้ การเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มในชุมชน และพัฒนาแกนนำชุมชนอย่างต่อเนื่อง
4. ในการประชุมกรรมการทุกครั้ง น่าจะให้เยาวชนเข้ามาร่วมรับฟัง และให้บทบาทเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น
5. จัดกิจกรรมสื่อสาร เผยแพร่ข้อมูล และขยายผลการดูแลทรัพยากรธรรมชาติกับชุมชนใกล้เคียง

หลังรับประทานอาหารกลางวันเสร็จแล้วกลุ่มสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงได้เริ่ม

นำเสนอผลการดำเนินงานวิจัย และผลการเก็บข้อมูลแผนที่คนดีตามกลุ่มเป้าหมายดังนี้

นายศราวุฒิ อินทรเทพ : กลุ่มสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศน์ลุ่มคลองยันได้ดำเนินงานวิจัยโครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟู และอนุรักษ์ โดยบทบาทของสภาเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและถอดบทเรียนองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ หาแนวทางการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันโดยบทบาทของเยาวชนร่วมกับชุมชน ปลุกฝังจิตสำนึกสาธารณะในการรักษาดินฐานบ้านเกิดบ้านกับเยาวชนและชุมชน และเพื่อเผยแพร่บทเรียน องค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน

ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาได้ พวกเราได้มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ดังนี้

- จัดเวทีประชุมชี้แจงโครงการกับทีมวิจัยและกับชุมชน ซึ่งถือว่าการเริ่มต้นของการสร้างความเข้าใจร่วมกันเรื่องการทำงานวิจัยซึ่งถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับพวกเรา

นางสาวภาณุมาศ คงรักษา : กิจกรรมต่อมาคือจัดฝึกอบรมการถอดบทเรียนและการเก็บข้อมูลวันที่ 3-4 พฤศจิกายน 2550 ซึ่งมีอาจารย์นิวัตร ไช้เต็กกิม พี่ๆกลุ่มยุวชนสร้างสรรค์มาช่วยเป็นวิทยากรให้ด้วยซึ่งทำให้สมาชิกทีมวิจัยมีความมั่นใจ ในการทำงานวิจัยและการเก็บข้อมูลมากขึ้น

นางสาวเมติมา ประวิทย์ : กิจกรรมต่อมาคือ การทำแผนที่คนดี มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคนดีและทรัพยากรในชุมชนเพื่อให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าของชุมชน และนำแนวคิดของคนดีนั้น ๆ มาปรับใช้กับการทำงานและการฟื้นฟูคลองยัน โดยกลุ่มเป้าหมายที่เราลงเก็บข้อมูลทั้งหมด 6 หมู่บ้านด้วยกันคือหมู่บ้านห้วยหินหม หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก หมู่บ้านมาดปัก หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำหัก หมู่บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4 ตำบลท่ากระดาน หมู่บ้านปากพราย หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำหัก

หมู่บ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง และหมู่บ้านชะอม หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง โดยข้อมูล
ที่ไปเก็บมาได้แก่ประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- สภาพพื้นที่ เช่น ประวัติความเป็นมา อาณาเขต ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และภูมิอากาศ
- สภาพสังคมและวัฒนธรรม เช่น จำนวนประชากร การตั้งถิ่นฐาน เส้นทางการคมนาคม
การบริการสาธารณสุข การศึกษา วัฒนธรรมประเพณี ศาสนา ความเชื่อ และการ
เคารพนับถือ การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาวะผู้นำตามธรรมชาติ การรวมกลุ่มของกลุ่ม
ต่าง ๆ ในชุมชนปากหาร ปราชญ์ชาวบ้านผู้ชำนาญในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น และ
ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนปากหาร
- ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ พื้นดิน และแหล่งน้ำ
- สถานที่สำคัญ เช่น คลองยัน วัดเสริมนิมิตหรือที่ชาวบ้านเรียกวัดอำเภอ โรงเรียนปากหาร
และศูนย์เรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน
- สภาพเศรษฐกิจของชุมชน เช่น การประกอบอาชีพ การตลาด การค้าและ การขนส่ง
- สภาพปัญหาของชุมชนและสังคม เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านแหล่งน้ำ
และด้านการเมืองบริการ

นาเอกพจน์ สาคร : กิจกรรมสื่อสารประชาสัมพันธ์ประจำปีของชุมชน คืองานสืบ
ชะตาแม่น้ำคลองยัน พวกเราจึงมีแผนงานกิจกรรมนี้ ซึ่งจะเกิดขึ้นในเดือนมีนาคมที่จะถึงนี้ เป็น
การสื่อสารกับเยาวชน และชุมชน อีกครั้งหนึ่งครับ วันนี้ผมขอขอบคุณทุกท่านที่เปิดโอกาสให้
พวกเรานำเสนอกระบวนการงานวิจัยในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมา

7. ข้อตกลงภายใต้แผนงานต่อไป

- วางแผนงานสืบชะตาแม่น้ำคลองยัน (กิจกรรมเผยแพร่ / รณรงค์ร่วมกับชุมชน)

8. ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม/ข้อเสนอแนะ

- การนำเสนอของเยาวชน...ใช้เวลาช่วงบ่าย ซึ่งคณะกรรมการส่วนใหญ่จะติดภารกิจ
และกระบวนการช่วงเปิดรับฟังความคิดเห็นต้องปรับเปลี่ยนเหลือเพียงการนำเสนอของทีมวิจัย
เท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

- ทีมวิจัยควรมีการประสานงานกับคณะกรรมการชุมชนล่วงหน้า เรื่องการขอ
ใช้ ช่วงเวลาภาคเช้า ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความพร้อมในการรับฟังและ
แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่
- ทีมวิจัยวางแผนการสื่อสารประชาสัมพันธ์ โดยวิธีการอื่น ๆ เช่น จัดหมาย
ข่าว กิจกรรมรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมในชุมชน

บทเรียนหลังการดำเนินงานกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action review)

1. ความคาดหวังและเป้าหมายที่วางไว้

ได้ตามความคาดหวัง คือ ได้ประชาสัมพันธ์ และสื่อสารข้อมูลการดำเนินงานวิจัยของโครงการระยะ 6 เดือนกับชุมชน

2. กระบวนการที่ใช้ในการดำเนินงานกิจกรรม

- กระบวนการที่ใช้เหมาะสม คือ ทีมวิจัยนำลำดับการดำเนินงานวิจัยตามแผนกระบวนการที่วางไว้

ข้อเสนอแนะ - ควรปรับวิธีการระดมความคิดเห็น จากการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเป็นการใช้เทคนิคการ์ด ซึ่งสมาชิกสามารถสื่อสาร เสนอแนะโดยการเขียนได้ด้วย ซึ่งจะทำให้ทีมวิจัยได้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับใช้กับการดำเนินงานต่อไป

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัย/ทำไมจึงเกิด
- ทีมวิจัยได้ฝึกการนำเสนอต่อชุมชนได้อย่างมั่นใจมากขึ้น - ทีมวิจัยได้สื่อสารประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการวิจัย ๔ กับแกนนำและชุมชนได้กว้างขวางขึ้น	- ทีมวิจัยได้ข้อมูลในชุมชน ซึ่งได้พบปะกับคนในชุมชน การได้ตั้งคำถาม การสัมภาษณ์ ทำให้ทีมวิจัยมีความคุ้นเคย กล้าพูด กล้าแสดงออกต่อสาธารณชนมากขึ้น - ทีมวิจัยได้ฝึกฝนจากการได้วางแผนงาน สรุปงาน ประมวลผลข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่เป็นจริง จึงเกิดความมั่นใจและ พัฒนาด้านการนำเสนออย่างเป็นระบบมากขึ้น - ทีมวิจัยได้นำเสนอและสร้างความเข้าใจการดำเนินงานวิจัยต่อการประชุมหมู่บ้านและคณะกรรมการชุมชน ซึ่งสามารถเป็นโอกาสในการสื่อสารประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมได้เป็นอย่างดีเพราะมีเวทีรวมตัวกันอยู่เสมอ

4. บทเรียน

- การพัฒนาทีมวิจัย เช่น การนำเสนออย่างเป็นระบบ การจดบันทึกอย่างละเอียดถูกต้อง และได้ฝึกการนำเสนอบ่อยครั้ง ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- การเรียนรู้ข้อมูลชุมชน เช่น คนดี ปราชญ์ ผู้รู้ในชุมชนและทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชน ทำให้เยาวชน ตระหนักถึงการดูแลรักษาถิ่นฐานบ้านเกิดมากขึ้น

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- กระบวนการระดมความคิดเห็นจากชุมชนที่ได้วางแผนไว้.....น่าจะมีการปรับปรุงกระบวนการให้เหมาะสมกับเวลาสั้นๆ คือ การใช้เทคนิคการระดมความคิดเห็น ซึ่งใช้เวลาน้อยกว่าการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเสนอความคิด จากนั้นทีมวิจัยอาจจะมีการจัดเวทีนำเสนอข้อมูลการดำเนินงานวิจัยภายหลังอีกครั้ง

6. แผนงานภายใต้ข้อตกลงต่อไป

- ทีมวิทยนัดประชุมวางแผนการสื่อสารประชาสัมพันธ์กับเยาวชนและชุมชน ในงานสืบชะตาแม่น้ำคลองยัน เดือน มีนาคม 2551 ซึ่งจะมีการวางแผนออกแบบกระบวนการวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2551

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือนพฤศจิกายน 2550

วันที่ 25 พฤศจิกายน 2550

ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะสุนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

1. ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย	17	คน
2. ที่ปรึกษา	1	คน
รวมเป็น	18	คน

2. วาระการประชุม

- ทบทวนการทำกิจกรรมแผนที่คนดี ข้อมูลที่ได้ , ปัญหาอุปสรรคมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง
- ออกแบบกระบวนการ และร่างกำหนดการเรียนรู้สำหรับพี่น้องจากประเทศจีน มาดูงานวันที่ 22 มกราคม 51 พร้อมทั้งการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และประสานงาน

เวลา 09.00 น. ลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ ได้ชี้แนะ แนวทางและวิธีดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐาน ทำอะไร ที่ไหน ทำแผนที่เรียนรู้ในหมู่บ้านเป้าหมาย สถานที่ วัด โรงเรียน 7 หมู่บ้าน อณาเขตพื้นที่ติดกับใครบ้าง ได้แก่ คุรุภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน อบต. กลุ่มองค์กรต่างๆ วิธีเก็บข้อมูลพื้นฐาน เจาะรายบุคคล เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานแล้ว จัดเวทีรวมในชุมชน เก็บข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น ชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประชาชนในหมู่บ้าน ชายก็คน หญิงก็คน แยกเป็น เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ อาชีพ การทำเกษตร คำขาย รับจ้าง แปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ครัวเรือนมีผลิตภัณฑ์อะไรบ้าง ฐานทรัพยากรในชุมชน เช่น ป่าไม้ ภูเขา ป่าชุมชน ห้วยหนอง คลองบึง ระบุให้ละเอียด

เก็บข้อมูล ความรู้ของคุรุภูมิปัญญาที่ค้นพบพอสังเขป ของแต่ละราย เก็บข้อมูลเชิงลึกการทำเกษตรอินทรีย์ / เกษตรผสมผสาน....ก็คน บ้านอยู่จุดไหน.....ใครบ้าง เนื้อที่ ก็แปลงแต่ละแปลงก็ไร่ รวมกลุ่มแบบปฏิบัติหรือรวมกลุ่มประชุมปรึกษาหารือ หรือทำสวน ทำมาค้าก็มีข้อดีอะไรบ้าง ข้อเสียอะไรบ้าง มีอะไรบ้างที่จะให้รัฐช่วย เช่น ความรู้ งบประมาณ การตลาด แปรรูป ถ้าช่วยตัวเอง ช่วยอย่างไร การทำเกษตรที่ผสมผสาน เป็นการดำรงชีพแนวเศรษฐกิจพอเพียงได้จริงหรือ?

เจาะลึกรายละเอียดกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมบ้านปากหาร ความเป็นมา ตั้งเมื่อไหร่? เดิมก็คน มีสมาชิกกี่คน ทำกิจกรรมอะไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง?

ให้ใช้หมู่บ้านที่จะลงไปเก็บข้อมูลเป็นโรงเรียน และชาวบ้านที่สัมภาษณ์ พูดคุยด้วยเป็นครูของเรา คำถามที่จะสามารถ ทำให้เราได้ข้อมูลที่ชัด ๆ น่าจะมีหัวข้อดังนี้ ตัวอย่างเช่น การอนุรักษ์วังปลา ชื่อวังปลา กรรมการวังปลา ตั้งเมื่อไหร่ ที่ปรึกษามีกี่คน มีวัตถุประสงค์อะไร

มีกฎระเบียบหรือไม่ มีข้อห้ามอย่างไร มีการปล่อยปลาหรือไม่ มีพิธีการ พิธีกรรมอะไรบ้าง มีเครือข่ายหรือไม่ ที่ร่วมกันทำเขตอุทยานในคลองยัน มีผลดีผลเสียหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ถ้ามีจะแก้ปัญหายังไง ถ้าไม่มีปัญหาจะให้ใครช่วยเหลือ และส่งเสริมต่อไปอย่างไร

การท่องเที่ยว ความเป็นมาเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อมาเมื่อใดมีระเบียบ มีกรรมการทั้งหมดกี่คนที่ปรึกษาสมาชิก ผู้เกี่ยวข้องผู้ถือหุ้นเบื้องต้นทั้งหมดกี่คน คน/องค์กร กี่หุ้นๆละเท่าไร มีใครบ้าง อุปกรณ์มีอะไรบ้างมีเจ้าหน้าที่ที่ด้านด้านไหนบ้าง ได้ปฏิบัติและได้ดำเนินการอะไรบ้าง ปัจจุบันได้เปิดการท่องเที่ยวเป็นทางการแล้วหรือยัง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ถ้ามีจะหาแนวทางแก้ไขอย่างไร

คุณครูณภัทธร ได้แจ้งชื่อผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้าน (หลังจากที่แบ่งกลุ่มย่อยแล้ว)

หมู่ที่ 2 บ้านปากหาร

นายราชัน นางสาวภาณุมาศ นางสาวสุภาภรณ์ ด.ญ.กรกนก นายบรรจง

หมู่ที่ 4 บ้านน้ำหัก

นายเอกพจน์ นางสาวเมติมา ด.ญ.สุมลทา ด.ช.นเรศ ด.ช.ฉัตรชัย

หมู่ที่ 10 บ้านน้ำหัก

นายศรารุณ นายอดิศักดิ์ ด.ช.อภิวัฒน์ ด.ญ.ลัดดาวัลย์ ด.ญ.ณชนก

หลังจากนั้นแจกแผนงาน แจกการเบิกจ่าย การทำป้ายทำเนียบ และการจัดทำป้ายข่าวสารต่างๆ

ลุงรงค์ : ต่ไปให้ลงพื้นที่ได้เลย และมาเบิกค่าอาหาร และค่าเดินทางได้

กลุ่มละ 1,000 บาท

ในวันที่ 3 – 5 พฤศจิกายน 2550 เตรียมให้พร้อมเพื่อไปเข้าเฝ้าในหลวง

หลังจากนั้นพักรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันและประชุมกันต่อภาคบ่าย โดยช่วยกันออกแบบกระบวนการ และกำหนดการของพี่น้องจากประเทศจีน ที่จะมาศึกษาดูงานของกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์สุราษฎร์ธานี โดยได้รายละเอียดในการวางแผน / ตกลงร่วมกันดังนี้

พี่น้องจากจีนมาดูงานที่ศรีรัฐนิคม วันที่ 22 มกราคม 2551

เป้าหมาย : แลกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชน แพทย์แผนไทยและกลุ่มผ้ามัดย้อม สีสรรชาติ มีการปฏิบัติกรกลุ่มร่วมกัน

กำหนดการ

8.30 น. มาถึงสหกรณ์ร้านค้าชุมชน

8.30 น. – 10.00 น. เริ่มคุยกัน (ภาพรวม ทำความรู้จักกันพอสมควร)

10.00 น. – 12.00 น. แบ่งกลุ่มตามความสนใจ

- ฝ่ามด้อย้อมสี่ธรรมชาติ
- แพทย์แผนไทย
- เยวชน / คลองยัน

การเตรียม

- เตรียมพร้อมห้องแพ
- ข้อมูล / วิธีชุมชน
- ผักริมคลอง

13.00 น. - 16.00 น. ล่องแพจากวัด – ป่า – ถ้ำกาชี

16.00 น. - 16.30 น. สรุปล / เดินทางกลับ

สิ่งที่เราต้องเตรียม

- อาหาร ประมาณ 30 คน
- หนังสืออนุญาต 10 ใบ
- ติดต่อยานยนต์ / เรือ
- ติดต่อกลุ่มแพทย์แผนไทย * กลุ่มฝ่ามด้อย้อมสี่ธรรมชาติ * และชมรมการท่องเที่ยว
- เตรียมพื้นที่ นัดวันที่ 17 มกราคม 2551
- เพลงของกลุ่ม (ที่แต่งไว้แล้วนำมาปรับปรุง)

ผู้บันทึก

นางสาวสุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือนธันวาคม

วันที่ 31 ธันวาคม 2550

ณ ศูนย์การเรียนรู้ร้านค้าชุมชน บ้านปากหาร ม.2 ต. บ้านยางอ. ศิริรัฐนิคม

จ. สุราษฎร์ธานี

วาระการประชุม

1. สรุปการเรียนรู้ สะท้อนปัญหาการลงเก็บข้อมูล กิจกรรมแผนที่คนดีและแผนที่ทรัพยากร

2. วางแผนกระบวนการเรียนรู้สำหรับเพื่อนที่จะมาดูงานจากประเทศจีน

3. วางแผนจัดงานปีใหม่

การประชุมทีมวิจัยในครั้งนี้ สมาชิกส่วนใหญ่มาถึงก่อนเวลานัดหมาย ต่างมีหน้าที่รับผิดชอบ คนละไม้ละมือ (โดยไม่ต้องบอก) บางส่วนจัดเตรียมสถานที่ประชุมบ้าง จัดเตรียมทำอาหารสำหรับมือกลางวันบ้างเป็นการช่วยผู้ปกครองที่มาเป็นแม่ครัวให้อย่างเต็มที่ สมาชิกทุกคนยิ้มยิ้มทักทายกัน โดยเฉพาะ น้องเยาวชนรุ่นจิ๋วอายุประมาณ 7-9 ปี ที่ผู้ปกครองไว้วางใจงมมือลูกหลานมาฝากให้เข้าร่วมกิจกรรม กับกลุ่มสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมิเวิศน์ลุ่มน้ำคลองยัน เพื่อให้วันหยุดเสาร์ อาทิตย์ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้ทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งทำให้เด็กๆหลายคนห่างไกลจากร้านเกมส์ หันมาเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

10.00 น. พี่ ๆ ทีมวิจัย เรียกน้องๆและเพื่อน ๆ มารวมตัวกันเพื่อจะเริ่มการประชุมประจำเดือนธันวาคม 50 และเริ่มทักทายกันโดยการร้องเพลง สวัสดิ์

เนื้อเพลงมีอยู่ว่า สวัสดิ์ๆๆ...วันนี้เรามาพบกัน เธอกับฉันพบกัน...สวัสดิ์ เนื้อเพลงง่าย ๆ สั้น ๆ ส่วนใหญ่ร้องกันได้หมดทุกคน สนุกสนานยิ่งขึ้นเมื่อให้เด็ก ๆ และเพื่อน ๆ ล้อมเป็นวงกลม 2 วง จับคู่กันและยกมือไหว้กันขณะที่ร้องเพลง สมาชิกที่อยู่วงในให้สลับที่ไปทางซ้ายเปลี่ยนคู่ใหม่เมื่อเพลงร้องจบ ทำอย่างนี้จนครบสมาชิกทุกคน

จากนั้นช่วยกันสรุปว่าเพลงนี้หรือการอุ่นเครื่องเตรียมความพร้อมแบบนี้ สมาชิกแต่ละคนมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง ส่วนใหญ่แล้วมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันคือ การทักทายโดยการสวัสดิ์กันเป็นวัฒนธรรมไทยที่ควรรักษาไว้ และการนำไปผสมผสานกับดนตรีจนกลายเป็นบทเพลงสั้นๆและเข้าใจง่ายเหมาะสำหรับเด็กเยาวชน และยังได้ฝึกสติไปด้วยเพราะทั้งร้องทั้งทำท่าทางในเวลาเดียวกัน

พี่เมติมา ประวิทย์ เป็นผู้ดำเนินการพูดคุย ชวนให้น้อง ๆ เพื่อน ๆ แสดงความคิดเห็นลองทบทวนถึงการลงไปเก็บข้อมูลแผนที่คนดีให้กับเพื่อนสมาชิกได้ฟังอีกครั้งพร้อมทั้งพูดถึงปัญหาอุปสรรคด้วยจะได้ช่วยกันหาทางแก้ไขไปด้วยกันเลย

จากการที่ได้สรุปและแสดงความคิดเห็น ได้พบว่าประเด็นในการลงไปเก็บข้อมูล แผนที่ คนดี หรือแผนที่ทรัพยากรนั้นยังไม่ชัดเจนพอ จึงได้ข้อมูลที่ยังไม่ได้ลงลึก เช่น ธรรมนูญปัญญา ควรจะ เห็นถึงข้อมูล ประวัติส่วนบุคคล ข้อคิด หรือความสำคัญของภูมิปัญญาที่แต่ละท่านได้ทำมา และอยากจะให้ลูกหลานสืบสานต่ออย่างไร ดังนั้นจึงลองวางประเด็นในการเก็บข้อมูลกันอีกครั้ง

สมาชิกแต่ละคนช่วยกันแสดงความคิดเห็น โดยการแบ่งกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นและ นำเสนอวงใหญ่พร้อมกัน ซึ่งได้ข้อเสนอเพิ่มเติมดังนี้

- ให้ทีมวิจัยคละกลุ่ม ภายในกลุ่มให้มีทั้งพี่ๆที่สามารถตั้งคำถาม จดบันทึก และสามารถ ดูแลน้องๆได้ ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

- ข้อมูลที่ควรเน้นและให้ความสำคัญเพิ่มรายละเอียด ได้แก่ ข้อมูลธรรมนูญปัญญา (คนดี) เกี่ยวกับประวัติ ข้อคิดในการดำเนินชีวิต องค์ความรู้ที่มีและเกี่ยวข้องอย่างไรกับคลองยัน ที่บันทึกลงในแผนที่

- ข้อมูลประเพณี วัฒนธรรมที่ประจำท้องถิ่น เช่น ประเพณีรับตายาย ควรเก็บข้อมูลและ อธิบายเพิ่มเติมรายละเอียดว่ามีวิธีการทำอย่างไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง และยังมีการรักษา สืบสาน กันมาอย่างไรจนถึงปัจจุบัน

- การสรุปข้อมูลควรให้ทุกกลุ่มย่อย ได้มาสรุปและประมวลข้อมูลร่วมกันก่อนเขียนสรุป รายงานวิจัย

จากนั้นทีมวิจัยพักรับประทานอาหารกลางวัน และช่วยกันออกแบบกระบวนการสำหรับ

การมาศึกษาดูงานจากประเทศจีน

เริ่มประชุมทีมวิจัยในภาคบ่ายกันต่อ เวลา 13.30 น. พี่เอี้ยง ภัสรา ฐัณฑ์ พี่เลี้ยงจาก Nodeเยาวชน ชวนน้องๆเริ่มมองจากเป้าหมายของการที่เพื่อนๆจากประเทศจีนมาดูงานในครั้งนี้ สำหรับกลุ่มสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชน คลองยัน อ.คีรีรัฐนิคม จะมีกำหนดการลงพื้นที่ ดูงานและแลกเปลี่ยนกันในวันที่ 22 มกราคม 2551 ตั้งแต่เวลา 8.00 น. – 16.30 น.

สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า เป้าหมายในการดูงานครั้งนี้ของเพื่อนๆจากประเทศ จีน ควรเน้นให้ได้ดู และเรียนรู้สิ่งที่กลุ่มทำอยู่ คือเรื่องการทำงานวิจัยเพื่อฟื้นฟู และอนุรักษ์คลอง ยัน และกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ได้สัมผัสธรรมชาติ น่าจะมีการล่องแพ เก็บข้อมูล พืชสมุนไพรริมคลองนอกจากนั้นน่าจะได้อะไรอีก และแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ของเราคือ กลุ่มผ้าหมัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มแพทย์แผนไทย อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

เป้าหมาย

1. แลกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสภาพัฒนา (กระบวนการงานวิจัย และงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยบทบาทของเยาวชน)
2. แลกเปลี่ยนกับกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนบ้านยาง เช่น กลุ่มแพทย์แผนไทย กลุ่มผ้าหมัดย้อมสีธรรมชาติ

กระบวนการที่ร่วมกันออกแบบ ได้ดังนี้

วันที่ 22 มกราคม 2551

ช่วงเช้า 8.00 น.- 12.00 น. - เดินทางมาถึงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสหกรณ์ร้านค้า

- เริ่มสร้างความคุ้นเคยกัน / ทำความรู้จักกัน
- นำเสนอภาพรวมชุมชนบ้านยาง การก่อเกิดกลุ่มสภาพัฒนา เด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน
- แบ่งกลุ่มเรียนรู้ตามความสนใจ 2 กลุ่ม
 - ผ้าหมัดย้อมสีธรรมชาติ
 - แพทย์แผนไทย

ช่วงบ่าย (หลังรับประทานอาหารกลางวัน) 13.00 – 16.30 น.

- ทำความเข้าใจเตรียมความพร้อมก่อนการลงแพ ล่องแพจากวัดเสริม นิมิต- วังกระท้อน-ถ้ำกาซี
- เก็บข้อมูลพืชสมุนไพร / ภาพวิถีชุมชน
- ล่องแพจากวัดเสริมนิมิต- วังกระท้อน-ถ้ำกาซี
- สรุป / เดินทางกลับ

สิ่งที่เราต้องเตรียม / การจัดการ

1. อาหาร 1 มื้อ รสชาติไม่จัดมากและเพียงพอสำหรับผู้เข้าร่วมประมาณ 40 คน
2. หนังสืออนุญาต สำหรับสมาชิกทีมวิจัยและเยาวชนที่สนใจ เพราะวันที่มีการศึกษาดูงานโรงเรียนเปิดเรียน ต้องทำหนังสือแจ้งทางโรงเรียนให้ทราบ
3. ติดต่อประสานงานฝ่ายต่างๆ
 - ติดต่อรถยนต์สำหรับบรรทุกแพ / เรือเล็กสำหรับเก็บขยะ
 - ติดต่อกลุ่มแพทย์แผนไทย กลุ่มผ้าหมัดย้อมสีธรรมชาติ และชมการท่องเที่ยว
4. เตรียมพื้นที่ นัดกันเตรียมพื้นที่ในวันที่ 17 - 19 มกราคม 2551
5. ฝ่ายเตรียมสันทนาการ บทเพลงสำหรับสร้างความคุ้นเคยและแลกเปลี่ยนสลับกับการพูดคุย
6. ฝ่ายบันทึก / สรุปการศึกษาดูงาน

7.ฝ่ายการเงิน

8.ฝ่ายเตรียมเนื้อหากระบวนการงานวิจัยเพื่อนำเสนอ และแลกเปลี่ยน

วาระที่ 3 เตรียมการงานวันปีใหม่

1. เป้าหมาย ในการจัดงานวันขึ้นปีใหม่

- เพื่อให้สมาชิกทีมวิจัย และเยาวชนในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกันในช่วงวันหยุด

2. กระบวนการ

ช่วงเช้า

- สมาชิกร่วมกันทำอาหาร และทำบุญเลี้ยงพระ
- ไปเยี่ยมชม เก็บขยะบริเวณที่วังปลาท่าสะท้อน หมู่ 2 บ้าน ปากหาร ต.บ้านยาง

ช่วงบ่าย

- ทำความสะอาด ศูนย์การเรียนรู้ร้านค้าชุมชน (ตัดหญ้า กวาดหญ้า เก็บกวาดห้องครัว)
- แลกของขวัญ (โดยมีกติการ่วมกันว่าให้ของขวัญที่เป็นวัสดุจากธรรมชาติ ย่อยสลายได้ใน การห่อของขวัญ ทำเองถ้าไม่ต้องซื้อก็ดี)
- สมาชิกทุกคนให้ช่วยเก็บกวาดทำความสะอาดสถานที่ก่อนกลับบ้าน

ผู้บันทึก

นางสาวสุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือนมกราคม

วันที่ 19 มกราคม 2551

ณ ศูนย์เรียนรู้ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย

- | | | |
|--------------------------------|----|----|
| 1. ทีมวิจัย | 11 | คน |
| 2. ผู้ปกครอง | 2 | คน |
| 3. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน | 1 | คน |

ลงทะเบียน 13.00 น. หลังจากที่สมาชิกค่อยทยอยมาจนครบ ลุงณรงค์ ชวนเด็ก ๆ คุยถึงการได้เข้ามาทำงานแล้วเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง

ลุงณรงค์ (จำนง ประวิทย์) : ให้ทุกคนพูดถึงเกี่ยวกับความรู้สึกที่ได้มาเข้ากลุ่มสภาพัฒนาเด็กและ เยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน

ทศพล : มีความภูมิใจที่ได้อนุรักษ์ธรรมชาติ

กิตติศักดิ์ : บางครั้งอาจจะไม่ได้มาประชุมบ้าง เพราะต้องไปเรียนพิเศษ มีความภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วม ได้ทำความดีในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

กรกนก ดำรัส : ได้รู้จักผู้คนมากมาย และได้อนุรักษ์ธรรมชาติ

ณชนก ร่าหมาน : ได้อนุรักษ์ธรรมชาติ

สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ : มีความภาคภูมิใจที่ได้มาเข้ากลุ่ม และได้รู้จักผู้คนหลายระดับ

อภิวัฒน์ พรหมจักร : ได้อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภานุมาศ คงรักษา : มีความรู้สึกที่ดี ๆ หลายอย่าง และที่เราทำ ก็เพื่อหมู่บ้านของเราเอง

อดิศักดิ์ อาวุธ : สิ่งที่ได้คือความผูกพันเป็นอันดับแรก และสิ่งที่เราก็ก่อเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและทุกคน

ลัดดาวลย์ สุดสิน : ได้รู้จักเพื่อนมากมาย และได้ไปศึกษาที่สถานที่ต่าง ๆ

จำนง ประวิทย์ : รู้สึกประทับใจเห็นได้จากตอนที่ลุงปวยได้มีหลายคน ไปเยี่ยมที่โรงพยาบาล และที่บ้าน

คุณครูณภัทรสร ศักดา : เป็นการสร้างโอกาสให้กับตัวเองและได้บำเพ็ญประโยชน์ ในการทำงาน ความดี และอยากให้ทุกคนที่ทำงานตรงนี้มีสามัคคีกัน และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันบอกความรู้ที่ได้จากงานวิจัยคืออะไร และมีความประทับใจอะไรบ้าง

ลัดดาวลย์ สุดสิน : ได้สอบถามข้อมูล ได้ถามว่าแต่ละหมู่บ้านนี้มีอะไรบ้าง ซึ่งทำให้รู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น

กิตติศักดิ์ : ได้ไปที่หมู่ที่ 10 ไปวาดแผนที่

กรกนกดำรัส : ได้ไปหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร ไปสอบถามข้อมูล

ณชนก ร่าหมาน : ได้รู้จักชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ และได้รู้จักครุภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ

สมลทา : ได้ไปหมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ ได้รู้จักหลายคน

ทศพล : ได้ไปหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร รู้จักสมุนไพรต่าง ๆ

อภิวฒน์ พรหมจันทร์ : ได้รู้ว่าหมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านอะไร มีที่มาอย่างไร

จ่านงค์ ประวิทย์ : ที่ลงไปสอบถาม ข้อมูลได้ไปสอบถามว่าจะไร่บ้าง / รู้จักฝึกตั้งคำถาม

เมติมา ประวิทย์ : ได้ดูข้อมูลแต่ละข้อมูลนั้นแล้วก็ไม่สามารถดูได้ ต้องมีเวทิตามช่วยกันสรุปข้อมูลอีกครั้งและได้รู้เกี่ยวกับขนมพื้นบ้านได้เปรียบเทียบกับขนมที่ทำขึ้นเอง และขนมที่ซื้อจากห้างสรรพสินค้า วางไว้หลาย ๆ วันก็ไม่เสีย เพราะใส่สารกันบูด ซึ่งผิดกับขนมที่ทำถ้าไม่อุ่นก็จะเสีย แต่ไม่มีโทษต่อร่างกายของเรา

สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ : ได้ไปหลาย ๆ หมู่บ้าน เช่นหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร หมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4 บ้านนาชะอม และหมู่ที่ 5 บ้านนางแก้ว ได้สอบถามข้อมูลต่างๆ และได้

ทำหน้าที่รวบรวมบันทึกจดข้อมูล ทำให้ฝึกการสรุปข้อมูล / ฝึกการเขียน

จ่านงค์ ประวิทย์ : จากการที่ได้ลงพื้นที่เราได้รู้ปัญหาต่าง ๆ ดีกว่าคนในพื้นที่ของชุมชน เพราะว่าได้เข้าถึงชุมชนจริง ๆ

อดิศักดิ์ อาวุธ : ได้รู้สภาพปัญหาของหมู่บ้าน และได้ฝึกความรับผิดชอบต่อตนเองและได้หาแนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องต่าง ๆ เช่น ถ้าเพื่อนไม่มาตามนัดต้องแบ่งหน้าที่กันใหม่

เมื่อรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่เสร็จแล้วก็จะได้ลองแพ็คเกจวิชาดูทีวีทัศน์สวย ๆ ของลุ่มน้ำคลองยัน ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโอกาสต่อไป
กิจกรรมต่อไป

งานใหญ่ที่พวกเราต้องเตรียมรับคือ การแลกเปลี่ยนกับพี่น้องจากประเทศจีนในวันที่ 24 มกราคม 2551 ซึ่งได้วางแผนกันไว้แล้วอยู่ในช่วงประสานงาน ขอเช็คดูความพร้อมของพวกเราแต่ละฝ่ายโดยเริ่มจาก

1. ฝ่ายประสานงานชุมชน และผู้ปกครอง

- มีการทำหนังสือแจ้งรายละเอียดวันที่ และแนบกำหนดการในหนังสือเชิญทุกฉบับ

2. ฝ่ายอาหาร

- ติดต่อแม่ครัว และผู้ปกครองให้มาช่วยกันทำอาหาร โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ 3 คน / มื้อ (จัดซื้อกับข้าวโดยทีมวิจัย)

3. ฝ่ายต้อนรับและดำเนินการพูดคุยในวงแลกเปลี่ยน

- เมติมา ประวิทย์

- ศราวุฒิ อินทรเทพ
- ลุงนงค์ (จ่านง ประวิทย์) และทีมวิจัยร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วย

4. ฝ่ายเตรียมอุปกรณ์

- แพ ใช้สำหรับล่อง (มีความพร้อมในการใช้งาน) รับน้ำหนักได้ 6 คน / แพ
- เสื้อชูชีพ มีทั้งหมด 23 ตัว พอสำหรับพี่น้องจากจีน ส่วนสมาชิกทีมวิจัยว่ายน้ำเป็น แต่ก็ควรระวังตอนล่องแพด้วย

- รถยนต์สำหรับขนย้ายสิ่งของ ใช้รถคุณราชน ทิมยุค (ทีมวิจัย)

ใช้รถของชุมชน 2 คัน

รวมเป็น 3 คัน

5. ฝ่ายจัดบันทึก

- นางสาวภาณุมาศ คงรักษา
- นางสาวสุภาภรณ์ จิตราภิรมย์
- เด็กหญิงลัดดาวัลย์ สุดดิน

ผู้บันทึก

นางสาวสุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

ประชุมทีมวิจัยและสมาชิก
วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551
ณ.ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยางอ. คีรีรัฐนิคม
จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย	10 คน
2. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน	10 คน
3. ผู้ปกครอง	2 คน
4. จัดทำอาหาร	1 คน
5. พี่เลี้ยง	2 คน
รวม	25 คน

วาระการประชุม

1. ทบทวนกิจกรรม / การดำเนินการวิจัยในช่วงเดือนมกราคมที่ผ่านมา
2. สรุปงาน / บทเรียนที่ได้จากการมาดูงานของเพื่อนต่างประเทศจีน

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

ภัสรา ฐิพันธ์ : เมื่ออาทิตย์ที่ผ่านมาได้ทำอะไรบ้าง

ศราวุฒิ อินทรเทพ : มีชาวนครมาศึกษาดูงาน เป็นทีมงานจากปากพนังของกลุ่มแม่บ้าน
และกลุ่มองค์กรต่างๆ และได้ประชุมกันในวันเสาร์ที่แล้วและได้บอกเกี่ยวกับ
หัวข้อต่อไปว่าจะทำอะไรบ้าง

ภัสรา ฐิพันธ์ : การทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาข้อผิดพลาดของเราว่าเป็นอย่างไรสรุปการศึกษาดูงาน
จากนั้นว่ามีเป้าหมายอะไรบ้าง

สรุปการศึกษาดูงานจากพี่น้องจีน

เป้าหมาย

- ได้ตรงตามเป้าหมาย ได้เผยแพร่และแลกเปลี่ยนการทำงานด้าน สิ่งแวดล้อมและงานวิจัย
ของพื้นที่ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หากทีมวิจัยมีการเตรียมคำถาม เนื้อหา ในการนำเสนอที่
เป็นลำดับและเป็นขั้นตอนมากขึ้น เน้นความสำคัญ / เล่าภาพกระบวนการให้มากขึ้น คงทำ
ให้ประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งนี้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ทั้งต่อพื้นที่ และพี่น้อง
จากพื้นที่จีนมาดูงานมากขึ้น

เกิดอะไรขึ้นบ้าง

อดิศักดิ์ อาวุธ : ได้รู้ว่าประเทศเราดีแล้ว ประชาธิปไตยชุมชนยังมีโอกาสในการใช้สิทธิได้

คุณครูณภัทร ศักดา : สร้างภาพบวกให้กับกลุ่มสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนสร้างความประทับใจ กำลังใจในการทำงาน

ราชัน ทิมยุค : รู้สึกเป็นพี่น้องมิตรภาพพรมแดน

จำนงค์ ประวิทย์ : เป็นโอกาสในการประชาสัมพันธ์กับชุมชน (มุมนวก) ชุมชนเน้นความสำคัญ ของพระพุทธศาสนา ผู้ปกครองนำลูกหลานมาฝากกับกลุ่มเพิ่มขึ้น

สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- สถานที่แลกเปลี่ยน เช่นการท่องเที่ยว การแบ่งกลุ่มย่อย
- สื่อสารกันไม่ค่อยได้ (ด้านภาษาจีน)
- เราต้องศึกษากลุ่มต่าง ๆ อย่างรอบคอบด้วย
- ความไม่แน่นอนของผู้มาดูงาน
- ฐานข้อมูลทุกคนในกลุ่มต้องรู้
- ภาษาในการสื่อสารระหว่างกัน
- เวลาที่ต้องชัดเจน / รายละเอียดแต่ละช่วงจะต้องมากกว่านี้
- เราไม่รู้เรื่องของประเทศจีน เราจะมีข้อมูลที่ให้ฝ่ายจีนมากกว่า

การปรับใช้กับงาน

- เป็นแรงบันดาลใจในการค้นหาข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ ให้ชุมชนมากขึ้น
- การจดบันทึก (ทุกอย่าง)
- ควรมีค่ายหรือคอร์สในการฝึกภาษาเพื่อสื่อสาร
- เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ชุมชน และเด็ก ๆ ได้มีส่วนร่วมมากขึ้น

สิ่งที่ทำไปแล้ว

- ชี้แจงโครงการ
- ประชุมทีมงานวิจัย
- ฝึกอบรมการถอดบทเรียนเก็บข้อมูล
- จัดทำแผนที่คนดี
- ลงพื้นที่สร้างความคุ้นเคย / เก็บข้อมูลเบื้องต้น (กับหมู่บ้านที่ยังไม่ได้ข้อมูล)

สิ่งที่ยังไม่ได้ทำ

- ศึกษาข้อมูลกายภาพทางลุ่มน้ำคลองยัน
 - วิธีการสัมภาษณ์
 - แบบสอบถาม

- สํารวจสภาพสายน้ำ
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- เวทีระดมความคิดเห็นและแนวทางในการอนุรักษ์
- เวทีสังเคราะห์ข้อมูล และกำหนดแนวทางการฟื้นฟูคลองยัน
- ประชาสัมพันธ์
- ทำหนังสือ
- ประชุมกับชุมชน

ข้อมูลเบื้องต้นที่ต้องการเก็บข้อมูล

- ประชากร
- คนในพื้นที่
- เด็กสร้างการขยาย
- สภาพภูมิศาสตร์

ลงลึก / สิ่งสำคัญ

- ใครมีความสำคัญกับหมู่บ้าน (ครูภูมิปัญญา ,ผู้นำชุมชน ,กลุ่มไหนบ้าง)
- ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทั้งที่มีอยู่ และสูญหายไปแล้ว
- สิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นเป็นอย่างไร (มีการจัดการดูแลอย่างไร เช่น เรื่องขยะ ,คลอง)
- เกษตรอินทรีย์ (มีใครบ้างที่ทำได้ผลเป็นอย่างไร มีใครช่วยหนุนเสริมบ้าง)
- เด็กและเยาวชน (มีบทบาทอย่างไร , มีกลุ่มเยาวชนในชุมชน ทำกิจกรรมอะไรบ้าง)
- ทรัพยากรธรรมชาติ
- วัดปลา / ป่าชุมชน (มีจำนวนกี่แห่ง และมีการใช้ประโยชน์อย่างไร)
- สาธารณประโยชน์

ผู้บันทึก

นางสาวสุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือนมีนาคม 2551
วันที่ 30 มีนาคม 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านปากหาร
หมู่ 2 ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัย	21 คน
2. ทีมที่ปรึกษา	2 คน
3. พี่เลี้ยง	1 คน
รวม	23 คน

วาระการประชุม

- ประกาดการเขียนคำขวัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประเด็นดำรงชีวิตของเยาวชนยุคโลกาภิวัตน์

เวลา 09.00 น. คุณครูณภัทรสร ศักดา เวลาการมาอยู่ร่วมกันนับว่าไม่น้อย เราผ่านเวทีต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกศูนย์การเรียนรู้ก็มากมาย บางคนยังแสดงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ให้เห็น เช่น การนำอาหารมารับประทานแล้วไม่เก็บไม่ทำความสะอาด ซึ่งทำให้เป็นภาระของผู้อื่น ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงสถานที่นี้เพียงแห่งเดียว สถานที่สาธารณะ ชุมชน เราควรปฏิบัติตนที่ดีให้เป็นนิสัยให้เหมาะสมกับเยาวชนคนอนุรักษ์

ภัสรา ฐัพนธ์ : ในวันนี้เราจะมาช่วยกันแต่งคำขวัญ ประกาดกัน เพื่อที่จะรวบรวมเอาคำขวัญที่เกี่ยวกับคลองยันไปทำป้ายติดไว้ตามวังปลาต่างๆ อยากให้ทุกคนตั้งใจและทำด้วยตนเอง

กติกาให้พวกเราเขียนคำขวัญเกี่ยวกับคลองยันมาคนละไม่เกิน 15 คำ ใช้เวลาไม่เกิน 20 นาที เมื่อเสร็จแล้วให้แต่ละคนมาอ่านให้เพื่อนฟัง คณะกรรมการจะตัดสินที่ 1, 2, 3 ตามเกณฑ์ดังนี้

- คำขวัญต้องเกี่ยวข้องกับคลองยัน ชุมชน สิ่งแวดล้อม 5 คะแนน
- คำขวัญเขียนไม่เกิน 15 คำ 5 คะแนน
- มีความไพเราะ สัมผัส 5 คะแนน
- เสร็จทันเวลา 5 คะแนน
- ทั้งหมดรวม 20 คะแนน

จากนั้นจึงให้ทีมวิจัยและสมาชิกแยกย้ายกันไปตามอัธยาศัยได้ต้นไม้บ้าง บนแคร่ไม้ไผ่บ้างตามที่สะดวกให้เวลาในการคิดประมาณ 20 นาทีแล้วจึงกลับมานำเสนอกลุ่มใหญ่

ผลจากการที่แต่ละคนได้ตั้งใจคิดและเขียนสื่อออกมาจากจิตสำนึกรักคลองยัน ทุกๆ คำขวัญมีความไพเราะ ก็น่าสนใจมีเนื้อหาสาระที่เข้าใจง่ายตามสมควรกับรางวัลที่ได้รับ

สำหรับคำขวัญที่ชนะเลิศ ได้แก่ ด.ญ. ชนิษฐา เจียนตัน

ชุมชนสุขสันต์ คลองยันสดใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

คำขวัญชนะเลิศที่ 2 ได้แก่ นางสาว เมติมา ประวิทย์

คลองยันสายหลัก เอกลักษณ์ชุมชน รวมพลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำขวัญชนะเลิศที่ 3 ได้แก่ ด.ญ. ธารารัตน์ เรืองคำ

ป่าสวยด้วยใจ น้ำใสด้วยจิต ชุมชนเป็นมิตร เพราะคิดตระหนัก

คำขวัญที่ได้รับรางวัลชมเชย ได้แก่ ด.ญ. ดวงกมล รักทอง

คลองยันสดสวย ร่วมด้วยน้ำใจ ปลาน้อยปลาใหญ่ เวียนว่ายสวยงาม

ในส่วนคำขวัญที่ได้ตั้งใจเขียน แม้จะไม่ได้รางวัลแต่ก็นำคำขวัญทั้งหมดนี้ไปทำป้ายติดตามวังปลาต่างๆ เพื่อเป็นการรณรงค์ให้คนที่ผ่านไปมาหรือมาเยี่ยมเยียนได้อ่านและตระหนัก รักคลองยันและสิ่งแวดล้อม

- คลองยันน้ำใส ชุมชนร่วมใจ อุทกภัยไม่มี

คลองยันของเรา ช่วยเผ่าคุณแล ถิ่นเกิดพ่อแม่ คุณแลรักษา

ธรรมชาติจะยั่งยืน ต้องพลิกฟื้นผืนแผ่นดิน (สุภาภรณ์ จิตราภิมย์)

- ป่าไม้ไร้รบกวน หากพวกเรานั้นทำลาย (สุภาภรณ์ จิตราภิมย์)

- ธรรมชาติจะสวยสด ละเลิกลดไม่ทำลาย

คลองยันคือสายเลือด อย่าเชือดทำลาย (วิยะดา วิเชียร)

- ป่ายัง น้ำมี พื้นที่ชุ่มน้ำ (ทศพล เวชสุวรรณ)

- เยวชนสานฝัน คลองยันสะอาด ปราศจากยาเสพติด (กรกนก ดำรัส)

- ป่าเขียวคลองยันน้ำใส ชุมชนใส่ใจสิ่งแวดล้อม (กิตติศักดิ์ รักทอง)

- ชุมชนใจดี มั่งมีทรัพยากร เยวชนสอนง่าย (อรัญญา พิพิธ)

- สิ่งแวดล้อมดี เริ่มที่ชุมชน (อธิวัฒน์ กลิ่นเรือง)

- เยวชนร่วมพิทักษ์ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ณภัทรสร ศักดา)

- คนดี คลองดี คู่มีชีวิตชีวัน (อดิศักดิ์ อาวุธ)

หลังจากที่เพื่อนๆ สมาชิกร่วมแสดงความยินดีกับผู้ที่ได้รับรางวัลแล้วคุณลุงจำนงค์ได้ชวนพูดคุยเรื่องการปรับตัวและความเท่าทันกับกระแสยุคโลกาภิวัตน์

ลุนนงค์ ประวิทย์ : ปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้ปรับเปลี่ยน เคลื่อนไหวตามไม่ทัน ทั้งความคิด ร่างกาย จิตใจ คล้ายๆ กับการเปลี่ยนแปลงของอากาศที่คนปรับตัวไม่ทัน การปรับตัวได้ไม่ทัน ทำให้เกิดให้มีอาการร้อนๆ หนาวๆ ในที่สุดภูมิด้านทานของร่างกายต่อต้านโรคไว้ไม่ได้ จึงป่วยไข้ เช่นเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกเรา ทำอย่างไรร่างกายจะสร้างภูมิด้านทานไม่ให้ป่วย ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข คือสร้างภูมิด้านทานภายใน ด้วยลุนนงค์อยากจะแลกเปลี่ยนความเห็นหรือเป็นข้อคิดก็ได้ให้ลูกหลานพิจารณาดูนะ

1. เยาวชนไม่ไหลไปตามแรงบริโภคนิยม อาหารขยะ ของใช้ฟุ่มเฟือย
2. ติดตามสถานการณ์โลกความเคลื่อนไหว
3. รู้จักคิดวิเคราะห์ให้เป็น
4. การปฏิบัติที่ถูกต้องในชีวิตประจำวัน
5. เดินตามแนวปรัชญาของพระเจ้าอยู่หัว เศรษฐกิจพอเพียง
6. รักษาศีล มีคุณธรรม จริยธรรม
7. เกาะกลุ่มคนดี ที่มีน้ำใจสาธารณะ ช่วยเหลือสังคม
8. ค้นคว้าหาความรู้ และเปิดใจสู่โลกกว้างเสมอ

สิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่ง ถ้าหากพวกเรายึดเป็นแนวทางปฏิบัติได้ พวกเราจะดำรงชีพออย่างมีความสุขได้

สำหรับข้อคิดดีแบบนี้ที่มิวิชัยและเยาวชนในกลุ่มฯช่วยกันสะท้อนความรู้สึกต่อคุณลุงจำนงว่าไม่เคยมีใครสอน โรงเรียนก็ไม่สอน เพราะฉะนั้นการรวมกลุ่มกัน การแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน มีพื้นที่และกิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยทำให้มีความรู้ใหม่และเท่าทันกระแสสังคมยุคปัจจุบันได้มากขึ้น

ผู้บันทึก

นางสาวเมติมา ประวิทย์

ประชุมทีมวิจัยเดือนเมษายน

วันที่ 19 เมษายน 2551

ณ โรงเรียนบ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยาง อ.ศิริรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

วาระการประชุม เตรียมการ...การมาศึกษาดูงานเยาวชนภาคกลาง

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัย	8	คน
2. สมาชิกกลุ่มสภาเด็กฯ	8	คน
3. ผู้ปกครอง	1	คน
4. หัวหน้าโครงการ	1	คน
รวม	19	คน

เวลา 11.00 น. เริ่มเปิดการประชุม โดยชี้แจงเรื่องที่จะมีการพูดคุยในวันนี้ คือ เตรียมต้อนรับการมาศึกษาดูงานจากสมุทรปราการและการวางแผนงานต่อไป เริ่มจากการแนะนำตัวสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน

จ่านง ประวิทย์ (ลุงนงค์) : ในตอนนี้อยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ มาถึงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อาจทำให้กลับไปสู่สภาพเดิมได้ ในตอนนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากภาครัฐ ได้ค้นพบว่าประชาชนได้ถูกจองตัวไว้หมดแล้ว ทุกคนที่มาดูงานในตอนนี้อยู่ ได้เห็นเด็ก ๆ มาร่วมกันทำงานและเห็นถึงการมีสัมมาคารวะ ในการทำงานหากไม่มีการประติดประต่อกัน งานก็จะออกมาไม่สมบูรณ์

ภัสรา ฐิพันธ์ (พี่เอียง) : น้องๆได้ไปเที่ยวที่ไหนบ้างในช่วงสงกรานต์ และชี้แจงเกี่ยวกับกระบวนการนักสืบสายน้ำ ประเมินร่วมกันว่าการดำเนินกิจกรรมงานวิจัยเป็นอย่างไรบ้าง รวมทั้งความเคลื่อนไหวของการดูแลในเรื่องของทรัพยากรต่างๆของชุมชน

รัตน ชูแสง (พี่อืด) : ในการทำกิจกรรมก็มีการทำอยู่แล้ว และได้มาดูว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง และของเด็กๆก็ไม่มีอะไรทำอะไรมากนัก

บรรจง เพชรชู (ตั้ม) : จุดประสงค์ในการมาดูงานคืออะไร

จ่านง ประวิทย์ (ลุงนงค์) : หากที่มาดูงาน ต้องการมาดูความเจาะลึกเรื่องอะไร ไม่ใช่ว่ามีคนพูดเพียงคนเดียว

ศราวุฒ อินทรเทพ (พี่แก่น) : ให้น้องๆร่วมกันพูดอธิบายไม่ใช่ว่าพูดเพียงคนเดียว

ภัสรา ฐิพันธ์ (พี่เอียง) : คณะที่มาศึกษาดูงานจากภาคกลาง เขาจะมาดูว่าเด็กเยาวชนกลุ่มน้ำคลองยันทำอะไรกัน มาดูกระบวนการ ส่วนหนึ่งจะนำไปเป็นแนวปฏิบัติเพราะทีมงานวิจัยที่ภาคกลางบอกว่าเพิ่งจะลงมือการปฏิบัติการต่าง ๆ เขาจะนำไปพร้อมกับทีมวิจัยลุ่ม

น้ำคลองยัน เช่น นักสืบสายน้ำ จะใช้พื้นที่บริเวณใกล้เคียง ใช้เรือสำหรับในการเดินทางสำรวจ การสำรวจแบ่งเป็น 3 จุด

1. ต้นน้ำ 2. กลางน้ำ 3. ปลายน้ำ ทีมวิจัยที่เดินทางมาจากภาคกลาง สนใจงานของเยาวชนตัดสินใจเลือกที่ศรีรัฐ และเลือกพื้นที่ที่มีทรัพยากรเป็นสื่อ และยังบอกว่าของเรางานวิจัยได้ทำมา 6 เดือน เหมาะที่เป็นแหล่งศึกษา ซึ่งจะมีขึ้นในวันที่ 27 – 29 เดือนนี้ จำนวนผู้ที่จะเดินทางมาศึกษาดูงาน 30 คน ทีมวิจัยเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน 20 คน นอนพักค้างคืน 2 คืน

จาง ประวิทย์: กระแสต่างๆที่ทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เราทำวิจัย วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งงาน เปลี่ยนแปลงไป สุดท้ายยังให้คงที่ได้ ลูกๆที่รับรู้สึกไม่เข้าใจกันมากขึ้นเข้าไปทุกที ส่วนหนึ่งถูกคลื่นออกนอกฝั่งและอีกส่วนดันเข้าฝั่ง การสร้างคุณภาพชีวิตที่สำเร็จ การสร้างงานให้สังคมให้สำเร็จเพียงปลายเข็ม อันนี้ความสำเร็จ ความล้มเหลว โอกาสที่เอื้อให้ชุมชนเพียงปลายเข็ม

ณ วันนี้เราอาจพูดได้แต่ยังคงยากที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการวิจัยประสบปัญหาในเรื่องการรวมตัวของทีมวิจัย ที่มีเวลาที่สะดวกไม่ตรงกันรวมตัวทำกิจกรรมพร้อมกันยากมาก แต่ยืนยันได้ว่าทุกคนมีใจ การเอื้อเรามีใจก่อน ต่อมาคือโครงการวิจัยมาช่วย การมาทำงานวิจัย ว่างจะทำกลางคืน อีกส่วนไม่ว้างทั้งกลางวัน กลางคืน เช่น ลูกออฟ ที่ต้องไปช่วยชุมชนในเรื่องการเลือกตั้ง เดียวต้องทำหน้าที่รับทึบบัตร ทีมวิจัยได้มีโอกาสคุยกับเจ้าหน้าที่ของทางจังหวัด ทำให้รู้ว่าปัญหาของโครงสร้างของรัฐ การปรับแนวคิดตามพระเจ้าอยู่หัว หน่วยงานรัฐมองประชาชนและจงตัวเป็นเจ้าของ เช่น ธกส. อสม. กศน. อื่นๆ เป็นการแยกคนออกจากชุมชนมากกว่า

กระบวนการทำงานของเราในชุมชนช่วยในเรื่องเปลี่ยนแปลงอยู่ดีมีสุข แล้วอยู่มาเป็น SML ทำให้เกิดความวุ่นวายมาก คนทำงานต้องทำงานจนไม่มีเวลาพูดกับใคร และสถานการณ์ทางสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งในการดึงคน ตัวอย่าง อย่างเมื่อคืนมีดนตรีเอกชัยมาแสดง ชาวบ้านปิดบ้านเงียบเพื่อไปดูดนตรี พวกเราน่าจะหัดแสดงเอง เป็นพระเอก นางเอกเอง

งานวิจัยผ่านไปแล้ว เป็นการฝึกในเรื่องการใช้กระบวนการวิจัยมาเรียนรู้ชุมชน เรียนรู้ตัวเอง งานที่ได้ไปทำมา ทำให้รู้จัก ตัวเอง ชุมชน คลองยัน คนดี ต่อไป สงกรานต์อยู่บ้านทั้ง 3 วัน มีโอกาสคุยกับครู เรื่อง กิจกรรมนักสืบสายน้ำ พอดีจะมีเพื่อนๆมาจากแม่กลองสมุทรปราการซึ่งเป็นทีมงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น มีความสนใจในงานเยาวชน เลือกที่จะมาดูงานที่ศรีรัฐ พวกเราเลือกพื้นที่ทรัพยากรเป็นสื่อ ประมาณวันที่ 27 - 29 เดือนนี้ เราจะแบ่งหน้าที่กันคร่ำๆ มา 30 คน ค้าง 2 คืน ที่พักที่สหกรณ์ บ้าน เต็นท์ อาหาร แม่ครัว มืงบมาเอง เด็กๆของเรา 20 คน

รัตนา ชูแสง (อี๊ด) : เขาถามเราว่าทำอะไร ตอบง่ายๆ เหตุผลที่เราทำตรงนี้ ทำไมเราไม่ไปเที่ยว เราเล่าเรื่องเป็นขั้นเป็นตอนเล่าเรื่องจริงที่ผ่านมา สิ่งที่เขาไม่เคยเห็น คือ เยาวชนตัวเล็กๆ ทำไมจึงได้ลุกขึ้นมาทำตรงนี้ สิ่งที่เคยทำ เช่น ประชุม ล่องแพ เก็บขยะ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล เล่ารวมก็ได้

จ่านง ประวิทย์ (ลุงนงค์) : เตรียมข้อมูลดีไม่ประมาท เช่นการรวมตัวมาได้ยังไง เราเคยทำมาจากโรงเรียน แต่มาประทับใจที่นี่ และเรื่องสำคัญอย่าลืมการเตรียมตัว มารยาทของพวกเรา การต้อนรับดูแลให้เค้ารู้สึกเหมือนอยู่บ้านเขาเอง

หน้าที่ความรับผิดชอบ

- ด้านอาหาร เตรียมอุปกรณ์ แม่ครัว
- งบประมาณทางคณะที่มาจากภาคกลางเตรียมมาเอง และอีกส่วนหนึ่งเป็นงบประมาณของทางเจ้าภาพช่วยเหลือสนับสนุน
- สถานที่ จะต้องดูแลความสะอาด ความเรียบร้อย
- ด้านการประสานงานกับผู้ใหญ่ในพื้นที่ทราบ
- อุปกรณ์ เช่น เรือ แพ

พีเอียง ภัสรา วัชรพันธ์ : การนำเสนอในเรื่องการทำงานวิจัย ให้เล่าเรื่องจริงลำดับเป็นขั้นตอน เช่น แรงแบบใดที่เยาวชนได้ลุกขึ้นมาร่วมกลุ่มสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน และเข้ามาทำงานวิจัย ความเป็นมา และอีกประการหนึ่งที่ต้องเตรียมคือ สิ่งที่เกิดขึ้นหรือสิ่งที่ได้ทำมา เช่น การประชุม การล่องแพ เก็บขยะ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล

คุณครูณภัทรสร ศักดา : พวกเราช่วยกันตั้งคำถามที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพี่น้องชาวสมุทรปราการที่มาศึกษาดูงาน

- ความเป็นมาของกลุ่มเยาวชนจังหวัดสมุทรปราการ
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการทำงานวิจัยที่ผ่านมา
- ทีมวิจัยทำอะไรมาบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และได้เรียนรู้อะไรบ้าง
- ทีมวิจัยจะนำความรู้ที่ได้ไปทำอะไร

บทบาท / หน้าที่

1. ทบทวนกระบวนการ
2. ประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ของสภาพพัฒนาเด็กฯ
3. ประสานงาน สมาชิกกลุ่ม ที่ปรึกษา ภูมิปัญญา (เกษตร , วัฒนธรรม) และผู้ใหญ่บ้านนางแก้ว
4. จัดเตรียมอุปกรณ์ ยานพาหนะ
5. บันทึกรวบรวมเก็บข้อมูล

เนื้อหาที่จะนำเสนอ

1. ประวัติความเป็นมาของสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ
2. ความเป็นมาของโครงการวิจัยที่ทำอยู่
3. ภูมิปัญญา (เกษตร , ผ้ามัดย้อม)
4. กระบวนการนําสืบสายน้ำ (ถ้ามีเวลาพอ)

กระบวนการเกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูลและเราจะมีวิธีการชวนคุยตั้งวงคุย และทางภาคกลางจะสอบถามเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มเยาวชนที่ลงพื้นที่ทำกิจกรรมผ้ามัดย้อมและแผนที่คนดี คำถามที่คิดว่าน่าจะถามคือ

- กลุ่มผ้ามัดย้อมมีกระบวนการในการจัดการจัดการอย่างไรบ้าง
- บทบาทของพี่เลี้ยงทำอะไร และมีวิธีการอย่างไร
- สมุนไพรพื้นบ้านมีอะไรบ้าง
- บทเรียนของพื้นที่วิจัยมีกระบวนการและวิธีการอย่างไร
- การถอดบทเรียนการเรียนรู้ประจำวันร่วมกัน (ในตอนค่ำ)

หลังจากนั้นเราก็จะนำบทเรียนที่ได้มาสรุปบทเรียนนำเสนอร่วมกัน

การแบ่งกลุ่มสมาชิกเป็น 2 กลุ่มที่จะช่วยดูแลเพื่อนจากภาคกลางที่จะมาดูงาน

กลุ่มที่ 1 เกษตร

1. นายศราวุฒิ อินทรเทพ (แก่น)
2. นายบรรจง เพชรฐ (ตัม)
3. น.ส.ภาณุมาศ คงรักษา (เมย์)
4. ด.ญ.กรกนก ดำรัส (ปอ)

กลุ่มที่ 2 ผ้ามัดย้อม

1. นายอดิศักดิ์ อาวุธ (หนุ่ม)
2. น.ส.สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ (แอ๊ป)
3. ด.ช.เอกพจน์ สาคร (อ็อฟ)
4. ด.ช.กิตติศักดิ์ รักทอง (กรด)

ผู้บันทึก

ด.ญ.กรกนก ดำรัส

ประชุมทีมวิจัย
วันที่ 18 พฤษภาคม 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์บ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง
อ.ศิริรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

วาระการประชุม

- เตรียมความพร้อมในการจัดค่ายเรียนรู้การดำรงอยู่แบบวิถีชีวิตแบบพอเพียงที่สอดคล้องกับธรรมชาติของชุมชนในสัปดาห์หน้าร่วมกับโรงเรียนบ้านปากหาร
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน กับเยาวชนประเทศแคนาดา

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัย	7 คน
- ที่ปรึกษา	2 คน
- ผู้ปกครอง	1 คน
- สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน	12 คน
รวม	22 คน

บรรยากาศในการประชุม

เมื่อทราบมาก่อนว่า.....จะมีเพื่อนเยาวชนชาวต่างชาติจะมาเยี่ยม และจะมาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนคนคลองยัน สมาชิกทุกคนรู้สึกตื่นเต้นมาก ดีใจที่จะได้รู้จักเพื่อนชาวต่างชาติ

ทุกคนพร้อมใจกันช่วยจัดซื้อ จัดหา และทำอาหารกันเอง วัสดุประกอบในการทำล้วนแต่เป็นพืชผักพื้นบ้านที่ทุกคนนำติดไม้ติดมือกันมาเช่น ผักบุ้ง ชะอม มะเขือพวง ผักกูด แล้วช่วยกันทำแบบอาหารง่าย ๆ มีความรับผิดชอบในงานที่มอบหมายเป็นอย่างดี ซึ่งมีพี่ๆ แก่นนำในกลุ่มฯคอยช่วยเหลือและร่วมทำอาหารกับน้องด้วย

หน้าที่ที่เหมาะสมกับวัยของน้อง ๆ ได้แก่ กวาดถูศูนย์เรียนรู้ ล้างผัก ต้มเครื่องแกง เป็นต้น ขณะที่ช่วยทำงานอย่างขะมักเขม้นก็มีเสียงทักทายมาเป็นภาษาอังกฤษ...นาเดียชาวออสเตรเลีย เพื่อนชาวต่างชาตินั่นเอง น้องๆเยาวชนหันไปให้ความสนใจชวนพูดคุยกันใหญ่ทั้งๆที่ฟังรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง แต่จากการสังเกตใบหน้าที่มีรอยยิ้ม เสียงหัวเราะอย่างสนุกสนานบวกกับความน่ารักของน้องๆแม้จะต่างภาษา วัฒนธรรมก็ไม่อาจขวางกั้นมิตรภาพได้

พี่เอียง (ภัสรา รุ่งพันธ์) ได้บอกถึงการมาของชาวต่างชาติมาศึกษาวิถีชีวิตของคนลุ่มน้ำคลองยัน และได้แนะนำตัวให้ทุกคนรู้จัก....นาเดีย มาจากประเทศแคนาดา จะมาพบปะกับน้อง ๆ และสนใจสอนภาษาอังกฤษพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน

ส่วนนาเดียได้พูดแสดงความรู้สึกไว้ว่า: ยินดีมากที่ได้มาเห็นเด็ก ๆ ที่นี่ เด็ก ๆ ที่นี้น่ารักมาก รู้สึกชอบธรรมชาติที่ยังเป็นป่าและน้ำที่สมบูรณ์ และยังบอกถึงประเทศหรือบ้านของตนเองได้อาศัยกับครอบครัว ซึ่งมีอาชีพทำฟาร์มแกะ และปลูกพืชผัก ขณะนี้เรียนทางเลือก (โฮมสคูล) ได้เรียนด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จึงมีบทเพลง The River ซึ่งมีเนื้อหาใจความสำคัญให้อนุรักษ์แม่น้ำและสิ่งแวดล้อม โดยฝึกให้น้องๆร้องตาม

หลังจากรับประทานอาหารร่วมกันแล้วจึงชวนกันคุยเรื่องเตรียมงานค่ายเยาวชนในชุมชน โดยเริ่มจากการระดมความเห็นวัตถุประสงค์ในจัดค่ายครั้งนี้ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ทีมวิจัย / สภาพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้มีการรวมกลุ่มเป็นเอกภาพ
2. เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีมากขึ้น
3. เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรู้จักทำงานเป็นทีม
4. เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำรงชีพที่สอดคล้องกับธรรมชาติ
5. เพื่อปลูกจิตสำนึกให้รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพื่อให้งานของกลุ่มสภาพัฒนาเด็ก

/ เยาวชน สอดคล้องเกี่ยวเนื่องกับงานวิจัยด้วย

ส่วนกติกาและข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันในค่ายน้องๆช่วยกันเสนอความเห็นดังนี้

1. น้อง ๆ ต้องเชื่อฟังรุ่นพี่
2. ต้องช่วยกันทำงานที่ได้มอบหมาย
3. ต้องมีระเบียบวินัยและช่วยกันรักษาความสะอาด

จากนั้นน้อง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องต่างๆ เช่น หั่นผัก หุงข้าว โดยให้น้องลงมือปฏิบัติเอง ซึ่งทำให้น้องได้ฝึกการหุงข้าว ซึ่งมีพี่ๆมาลงมือทำให้อีกก่อน “ถ้าต้องการหุงข้าวมาน้อยเท่าใดก็ตามน้ำต้องใส่ 1/3 และต้องขึ้นอยู่กับว่าข้าวสารแข็งหรืออ่อน แล้วให้น้อง ๆ ลงมือปฏิบัติจริง” และยังแนะวิธีหั่นผัก “ผักบ้านเรามีหลายชนิด เช่น ผักบุ้ง ผักหนาม ผักกระเฉด เราควรล้างให้สะอาดก่อน แล้วนำมาหั่นเป็นท่อน ๆ วิธีที่ถูกต้องเราควรหักหรือตัดมาจากส่วนยอด ส่วนที่เหลือจะแก่และแข็ง”

ในคืนนี้น้องๆพักค้างคืนที่ศูนย์เรียนรู้และร่วมกันสรุปสิ่งได้เรียนรู้ สิ่งดีที่เกิดขึ้นในวันนี้ ซึ่งเด็กช่วยกันสะท้อนความรู้สึกดังนี้

-มีความสุขสนุกสนาน

- ได้ความรู้จากการทำอาหาร ตั้งแต่หุงข้าวและทำกับข้าวกันเอง

- ได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษจากเพื่อนต่างชาติ

- รู้จักการมีระเบียบ วินัย

- การถ่ายทอดประสบการณ์จากพี่สู่น้อง

- รู้จักนำสิ่งของในท้องถิ่นมาใช้
- ได้มีการเตรียมแผนงานที่จะทำต่อไป

แผนงานที่จะทำต่อไป

1. ถอดบทเรียนจากกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม
 - กลุ่มวังปลา
 - กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม
 - กลุ่มครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - กลุ่มชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ทำค่านักสืบสายน้ำ (ตรวจสอบลักษณะน้ำ)
3. ทำหนังสือทำมือ (ฝีมือสมาชิกทุกคน) จากการได้ประสบการณ์ลงพื้นที่ทั้ง 7 หมู่บ้าน ให้อาหารรูป และบรรยาย

ผู้บันทึก

นางสาวสุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน พฤษภาคม 2551
วันที่ 24 พฤษภาคม 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์บ้านปากหาร
หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย	12 คน
2. ที่ปรึกษา	4 คน
3. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน ลุ่มน้ำคลองยัน	9 คน
รวมทั้งหมด	25 คน

วาระการประชุม

- ทบทวนกิจกรรมและระดมความคิดย้อนดูคลองยัน
- การวางกฎระเบียบ ข้อตกลงของสภาพัฒนาเด็กเยาวชน / ทีมวิจัย
- การออกแบบและจัดทำสื่อที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของทีมวิจัย

เริ่มประชุม เวลา 09.00 น.

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : ลุงได้ทำงานร่วมกับพวกเรามากเป็นเวลานาน จนบางครั้งลืมไปว่าเราได้ทำอะไรไปบ้างที่ผ่านมา แต่ไม่ลืมว่าการทำแต่ละครั้งนั้นมีคุณค่าทางสังคม ชุมชน และตัวเราเอง แต่บางครั้งไม่ได้ลำดับเหตุการณ์ วันนี้เรามาทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาโดยให้พี่ตัม (บรรจ พชรฐ) ดำเนินการต่อไป

บรรจ พชรฐ : ให้น้อง ๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในคลองยันที่ผ่านมาว่าเป็นอย่างไรบ้างใครเห็นอย่างไรบ้างครับน้องๆ

ธารรัตน์ : ทุกคนมีจิตสำนึกและผูกพันกับคลองมากขึ้น

ดวงกมล : เห็นการติดป้ายรณรงค์ในการช่วยกันอนุรักษ์คลอง และป่าไม่ริมคลอง

กิตติศักดิ์ : มีการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ บวชป่า ปูลูป่า ปูลูกแฝกริมคลอง

สุนงทา : ช่วยกันเก็บขยะในลำคลอง ริมคลอง

ลัดดาวัลย์ : มีการปล่อยปลา เปิดวังปลาเพิ่มขึ้น เช่น ที่วังท่าวัดเสริมนิมิต

กรกนก : ไม่เห็นคนขอรืตปลาจับปลาที่ผิดวิธี

ธารรัตน์ : มีการปลูกพืชผักสมุนไพรเพิ่มเติมเพื่อความสมดุลของธรรมชาติและเพื่อ
การดำรงชีพ

เมติมา ประวิทย์ : มีการเปิดฝีกอบรมต่าง ๆ และมีการประชุมเครือข่ายวังปลาการเปิดชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

อดิศักดิ์ อาวุธ : มีการร่วมมือ รวมพลังช่วยพัฒนาเขตอภัยทานวังกระทอน

ศราวุฒิ อินทรเทพ: ได้มีการสร้างกฎระเบียบและบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนลักลอบจับสัตว์น้ำบริเวณเขตอภัยทานขึ้น

ลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ : มีการขยายพื้นที่ของวังปลาเป็น 13 วังปลา ซึ่งทั้งหมดที่ทุกคนแสดงความคิดเห็นมาเป็นเรื่องที่ได้เรียนรู้ ได้เห็นและสัมผัสกันมาจริง ๆ เป็นผลที่เกิดจากจิตสำนึกและการกระทำที่ก่อให้เกิดผลอย่างยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งสำคัญคือว่าเมื่อย้อนมองแล้วต้องเอาสิ่งที่เรามองเห็นมาพิจารณาดูด้วยว่าเราจะช่วยกันรักษา สืบต่อสิ่งดีที่มีการทำไว้ก่อนแล้วหรือคิดสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ก็ได้ ขอให้ลูกหลานได้ระลึกไว้ว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นสมบัติของพวกเราทุกคน เราต้องช่วยกันสร้างพลังและเครือข่ายที่จะรักษาคลองยันไว้ให้ได้ตลอดไป

เมติมา ประวิทย์: นอกเหนือจากการย้อนมองดูคลองยันแล้วพวกเรามาช่วยกันเสนอแนะ ถึงข้อตกลงของสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ ในการมาพบปะกันและมาเรียนรู้ร่วมกันทุกสัปดาห์ที่ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้หน่อยนะจะ การมีข้อตกลง การสร้างวินัยในตนเองสำคัญมากสำหรับการอยู่ร่วมกันและเป็นพื้นฐานสำคัญในการใช้ชีวิตประจำวันด้วย ช่วยกันเสนอแนะกันนะจะ...ทุกความเห็นมีความหมายและจะรวบรวมทุกความเห็นติดไว้เตือนใจพวกเราไว้ที่ศูนย์เรียนรู้จะ

จากนั้นแบ่งกลุ่มน้องๆ ให้ได้ระดมความเห็น...ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญคือให้ปฏิบัติได้จริง และทุกคนยอมรับข้อตกลงไม่ต้องบังคับให้ทำ ซึ่งมีข้อสรุปจากการนำเสนอการระดมความเห็นไว้ดังนี้

1. ไม่คุ้ยขยะรับประทานอาหาร
2. แต่งกายด้วยชุดสุภาพเรียบร้อย
3. ห้ามลุกขึ้นขณะวิทยากรหรือผู้ใหญ่พูด ถ้าจำเป็นต้องคำนับเมื่อลุกขึ้น
4. ไม่พูดคำหยาบ
5. ไม่พูดสอดแทรกขณะที่พี่ๆพูด
6. ตั้งใจทำกิจกรรม
7. ยกมือก่อนถาม
8. ยกมือไหว้ทักทายเมื่อเจอกัน
9. ร่วมกันแสดงความคิดเห็น
10. มีสมุดจดบันทึกประจำตัวทุกคน
11. ไม่เดินผ่านกลางวงตอนอบรม / ประชุม

13. ปิดเสียงโทรศัพท์ / ปิดเครื่องเมื่อมาเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ฯ
14. พุดมีหางเสียง (ครับ, ค่ะ)
15. ให้เคารพและเชื่อฟังคำตักเตือนผู้ใหญ่และรุ่นพี่
16. ช่วยกันรักษาความสะอาด
17. ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกๆเรื่อง

บรรจง : ฝึกให้เป็นพี่เลี้ยงให้เด็ก ๆ ฝึกร้องเพลงคำมั่นสัญญา จบเนื้อเพลงและให้ปฏิบัติฝึกนั่งสมาธิ 3 นาที แล้วเปลี่ยนอิริยาบถที่สุภาพเรียบร้อยโดยการรักษากิริยาที่สงบและไม่ส่งเสียงดังได้โดยวิธีการ

1. นั่งขัดสมาธิเพชรดูบริเวณที่นั่งของตนเองหลับตาหรือลืมตาก็ได้
2. เปลี่ยนอิริยาบถจากนั่งพับเพียบซ้ายไปขวา โดยนั่งคุกเข่าก่อนแล้วค่อย ๆ

เปลี่ยนเท้า

3. ลุกขึ้นมือแตะหน้าขา แล้วยกตัวขึ้นยืน

เวลา 13.00 น.

ศรารุณี : สำหรับปายนี้เราจะช่วยกันพัฒนาศูนย์เรียนรู้ก่อนที่กลับบ้าน เมื่อพวกเรามาใช้สถานที่ทุกครั้งเราต้องดูแลเอาใจใส่ด้วย ให้น้อง ๆ รวมกลุ่มโดยให้กลุ่มที่น้องรับผิดชอบในเรื่องของการทำหน้าที่เมื่อตอนเช้า กลุ่มทำอาหาร เก็บกวาดขยะ กลุ่มล้างจาน กลุ่มจัดเก็บ ดูแลสถานที่ และกลุ่มทำความสะอาดห้องน้ำ แยกย้ายกันไปทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแล้วกลับมารวมกลุ่มใหญ่สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และบอกเล่าถึงความรู้สึกกับเพื่อนๆก่อนเดินทางกลับซึ่งน้องๆได้สะท้อนความรู้สึกไว้ดังนี้

อภิสิทธิ์ : ผมมาทำกิจกรรมนี้สนุกมาก กลุ่มที่ผมร่วมทำกิจกรรม เก็บกวาดขยะ ปรากฏว่าสะอาดเรียบร้อย

อภิวัฒน์ : บอกถึงความรู้สึกที่ได้เข้ามาอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ กับคุณครูและตานงค์ว่าตัวเองได้เปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อผมเรียน ป.6 ผมเกเรมาก แต่ตอนนี้ไปเรียนอยู่ในเมืองผมไม่มีเวลาเที่ยวจึงทำให้ผมเปลี่ยนจากเคยเกเรได้มาก ผมอยู่กลุ่มจัดเก็บดูแลสถานที่ ทุกคนช่วยกันทำเรียบร้อยดี

ธารารัตน์ : กลุ่มล้างจาน ทุกคนช่วยกันล้างจานโดยแบ่งหน้าที่ให้พี่มุกล้างเศษอาหาร ตนเองล้างด้วยน้ำยาและพี่แอปล้างด้วยน้ำเปล่า และคนอื่น ๆ ช่วยกันขนไปเก็บที่แม่จะเป็นงานเล็กๆแต่เราก็ได้ทำด้วยตัวเองฝึกให้รับผิดชอบตัวเอง

เมติมา : จากกลุ่มทำความสะอาดห้องน้ำถึงแม้จะเป็นกลุ่มที่คนอื่น ๆ ปฏิเสธแต่กลุ่มช่วยกันทำอย่างเต็มที่ ทำให้เราภูมิใจที่ได้รับใช้ผู้อื่น

เอกพจน์ : ให้ทุกคนช่วยกันร้องเพลงที่ได้ฝึกร้องมาแล้วเพลงรับผิชอบ ซึ่งเพลงนี้
คุณครูณภัทรสรเป็นผู้แต่งและใส่ทำนอง

เนื้อเพลงคนดี

คนที่ดี...ต้องมีรับผิชอบ	งานที่มอบหมายทำ...จำไว้ในา
รู้จักเก็บของที่ใช้...ไม่เว้นนา	ทุกเวลาเก็บเข้าที่...ก่อนหนีไป
คนที่ดี...ต้องมีรับผิชอบ	ตามระบอบและหน้าที่มีเอาไว้
รู้จักเก็บของที่ใช้...ไม่เว้นนา	ทุกเวลาเก็บเข้าที่...ก่อนหนีไป

คุณครูณภัทรสร ศักดา : สำหรับก่อนกลับบ้านครูมีการบ้านฝากให้ทีมวิจัยที่
รับผิชอบการลงพื้นที่ให้บอกเล่าสิ่งที่ได้เกิดขึ้นจากการปฏิบัติเรื่องแผนที่คนดี โดยเขียนเล่าเรื่อง
ให้เห็นภาพและลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง
ให้ทุกคนฝึกเขียนเรื่องที่ได้ลงปฏิบัติในพื้นที่ ลองแยกสรุปเนื้อหาที่ได้ ที่โดดเด่นสำคัญออกมา
เพราะนั่นคือข้อมูลที่เราจะนำมาเขียนในรายงานวิจัย วาดภาพประกอบ หรือแต่งบทกลอน
ประกอบการบรรยายภาพแล้วนำมาเล่ากันในการพบกันครั้งหน้าจะ ขอให้พวกเราเดินทางกลับโดย
ปลอดภัย ก่อนเดินทางกลับเรามาสวดมนต์ไว้พระพร้อมกันก่อนนะจ๊ะ

ผู้บันทึก

นางสาวสุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน มิถุนายน 2551

วันที่ 7 มิถุนายน 2551

ณ ศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์บ้านปากหาร

หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย	5 คน
2. ที่ปรึกษา	1 คน
3. ผู้ปกครอง	1 คน
4. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน	13 คน
รวม	20 คน

วาระการประชุม

- ทบทวนการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาเพื่อให้เด็กและเยาวชนทีมวิจัยมีความเข้าใจ และนำความรู้ไปปรับปรุงสู่การแก้ไขในการดำเนินโครงการวิจัยต่อไป

เริ่มเวลา 09.00 น.

เอกพจน์ สาคร : นำเข้าสู่กิจกรรม โดยให้ทุกคนเข้ามานั่งฝึกเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย ให้ปรบมือ ด้านซ้าย ด้านขวา ด้านหน้า ด้านหลัง ด้านจิตใจ ฝึกนั่งสมาธิทำให้สงบอย่างสำรวม โดยให้ระลึกถึงส่วนต่างๆ ของร่างกาย คือ ผม หน้า จมูก ตา ปาก หู จนถึงปลายเท้า ค่อยๆ ใช้เวลา 10 นาที

สุภาภรณ์ : วันนี้จะขอให้น้องๆ ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้เขียนใบสมัครเป็นสมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยันเพื่อที่เราจะได้จัดทำทำเนียบน้องๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรมไว้

ศราวุฒิ : เข้านี้เราจะเริ่มต้นด้วยเกมส์เขียนชื่อสัตว์น้ำในคลองยันให้ได้มากที่สุด โดยแบ่งกลุ่ม 2 กลุ่มกลุ่มละ 9 คน ให้ส่งตัวแทนออกไปเขียนกลุ่มละ 1 คน เมื่อเขียนเสร็จให้คนถัดไปออกไปเขียนจนถึงคนสุดท้าย แล้วกรรมการช่วยกันนับจำนวนสัตว์น้ำและตรวจความถูกต้อง กลุ่มไหนทำได้มากที่สุดถือว่าชนะ...เริ่มได้เลยครับน้องๆ

คุณครูณภัทรสร : คงสนุกสนานกันตามสมควรนะเด็กๆ การมาประชุมของเราในวันนี้ครูอยากให้พวกเราลองลำดับเรื่องหรือเหตุการณ์ต่างๆ จากประสบการณ์การลงพื้นที่ ตั้งแต่เริ่มต้นและใช้กลุ่มเดิมช่วยกันคิดช่วยกันลำดับใช้เวลา 20 นาที

จากการได้ระดมความคิดเห็นและสรุปทบทวนกันภายในกลุ่มแล้วนำเสนอในกลุ่มใหญ่ดังนี้ ขั้นตอนและวิธีการจากการดำเนินงานลงพื้นที่

1. ประชุม / นัดหมาย
2. ประสานงานกับทีมวิจัยด้วยกัน
3. ประสานงานกับกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย
4. เตรียมอุปกรณ์ ยานพาหนะ
5. สำรวจเส้นทาง/เดินทาง
6. รู้จักพื้นที่เป้าหมาย เช่น ป่า, วังปลา / ตรวจสอบสภาพภูมิศาสตร์
7. ให้ความสำคัญกับการสร้างความคุ้นเคยและทำความรู้จักบ้านครุภูมิปัญญา
8. สัมภาษณ์ ชักถาม ในสิ่งที่อยากรู้
9. จัดบันทึกข้อมูลที่ได้
10. บันทึกภาพ
11. สรุปถอดบทเรียน/จัดทำเอกสาร

คุณครูณภัทรสร ศักดา : จากกระบวนการและขั้นตอนที่เด็กๆได้นำเสนอมานั้นครูก็เห็นว่าถอดมาจากความรู้ที่ได้ลงศึกษาข้อมูลในพื้นที่ แต่ครูขอย้ำเรื่องการเก็บข้อมูลต้องมีการวางแผนออกแบบโจทย์ คำถามที่ต้องการให้ชัดเจนในแต่ละครั้ง การเลือกช่วงเวลาต้องให้เหมาะสมที่มีความสะดวกทั้ง 2 ฝ่าย ไม่เป็นการไปสร้างภาระให้กับชุมชน การได้กลับมาช่วยกันสรุปบทบทวนขั้นตอนต้องทำทุกครั้งเพื่อให้เราได้บทบทวนตนเองหลังทำกิจกรรมต่างๆ เพราะว่าประโยชน์ในการทำงานอะไรก็แล้วแต่คือการได้บทบทวนการเรียนรู้ บทเรียนจากการทำไม่ใช่แค่งานสำเร็จนั้นจะดี

ลุงจำนงค์ ประวิทย์ : ลุงและคุณครูมาทำงานเพื่อลูก ๆ เพื่อชุมชนและสังคมมานานพอสมควร ลุงไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย เมื่อลูก ๆ มีความตั้งใจและมีความใฝ่รู้ใฝ่ดี มีเด็กเยาวชนอีกมากมายที่หลงไปตามกระแสบริโภคนิยมไม่รู้สึกอะไร มัวลุ่มหลงกับกิน เสพ ใช้อย่างสุขสบาย จะไม่รู้ที่มาของสิ่งนั้น ๆ และไม่กตัญญู ไม่เคารพต่อผู้ใหญ่ สิ่งนี้เป็นปัญหาเรื้อรังซึ่งยังไม่มีใครให้ความสำคัญกับเรื่องอย่างจริงจัง

สภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นที่แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ โดยพวกเราเยาวชนบางครั้งลืมนึกว่าอยากให้ผู้ใหญ่ได้ฟัง ได้ดู ได้เห็น ซึมซับจากสิ่งที่พวกเราทำบ้างรวมถึงเด็กและเยาวชนในชุมชนเราด้วย แต่เด็กทั่วไปคงไม่มีโอกาสเหมือนเรา เพราะในสังคมมีเรื่องอื่นซึ่งเป็นกระแสที่มันแรงมากคอยดูดรั้งเอาไว้ พวกเราอย่าเข้าใจผิดคิดว่ากระแสที่คนส่วนใหญ่เขาทำกระแสวัตถุ เงินเป็นเรื่องหลักชะละละ แต่งานที่พวกเราทำก็ต้องใช้เงินแต่เงินเป็นเพียงผู้สนับสนุนให้เราได้ศึกษา เรียนรู้ สะท้อนในการทำงานบ้าง สำคัญคืองานที่ทำนำไปสู่ความงอกงามในใจเรา

ขอให้มีความตั้งใจให้มาก ๆ เมื่อเราทำงานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จ เราจะรู้คุณประโยชน์ของงานวิจัย
ยิ่งขึ้น

คุณครูณภัทรสร ศักดา : งบประมาณทุกบาทที่ใช้ในการขับเคลื่อนงานวิจัย
พวกเราได้ใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าต่อชุมชนที่สุด อีกประการหนึ่ง เมื่อทุกคนทำงานควรจะ
ยกระดับจิตตัวเองให้สูงขึ้นโดยเฉพาะการพัฒนาตนเอง ด้านมารยาท การมีน้ำใจเอื้อต่อกัน
การรู้จักหน้าที่ และรับผิดชอบถือว่าเป็นบุคคลมีศีล ศีลสามารถพัฒนาจิตได้ เมื่อจิตได้รับการ
พัฒนาอย่างมีสติย่อมทำให้จิตตั้งมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ทำให้เจริญนำไปสู่อาชีพที่สุจริต สู่ความสุข
ในอนาคต

หลังจากที่น้องได้ฟังข้อคิดดีๆจากลุงจ๋านง ประวิทย์ และคุณครูณภัทรสร ศักดาแล้วจึง
ช่วยกันวางแผนการทำงานในเดือนต่อไปดังนี้

สิ่งที่จะต้องทำต่อไป

- หาข้อมูลเพิ่มในพื้นที่ ม.4 บ้านหาดพอ ม.4 บ้านนาชะอม ในช่วงเดือน มิถุนายน
- พฤษภาคม 2551
- ให้เตรียมอุปกรณ์เก็บข้อมูล เช่น ปากกา สมุด ดินสอ (สำหรับวาดภาพ)
- เทปเครื่องอัดเสียง
- กล้องถ่ายภาพ
- ติดต่อประสานงานกับบ้านครูภูมิปัญญาล่องหน้าหรือแบ่งทีมวิจัยไปพบปะก่อนที่
จะลงพื้นที่

ผู้บันทึก

นางสาวสุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน กรกฎาคม 2551
วันที่ 30 กรกฎาคม 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์บ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง
อ.ศิริรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัย	11 คน
2. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน	10 คน
3. ตัวแทนชุมชน	6 คน
รวม	27 คน

วาระการประชุม

1. คัดเลือกบุคคลที่จะลงพื้นที่จัดทำแผนที่คนดี
2. รูปแบบการสรุปบทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรม
3. วางแผนงานเดือนต่อไป

ลุงนงค์ (นายจ่านงค์ ประวิทย์) กล่าวถึงความรู้สึกก่อนเริ่มประชุม : เราจะเห็นว่าเหตุการณ์บ้านเมืองตอนนี้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กันทุกด้าน ทั้งการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และธรรมชาติ เราก็ทราบกันว่าบ้านเมืองกำลังวิกฤตขั้นหนัก การเมืองไม่ดี ขึ้นอยู่กับรากเหง้าของการเลือกตั้ง แผนโครงการต่าง ๆ ที่ร้ายๆ เช่น แผนหรือโครงการลอกคูคลองยัน ไม่ได้ทำประชาพิจารณ์ แผนโครงการกาญจนดิษฐ์แบบนี้เช่นกันใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ ผลกระทบระบบนิเวศ การสูญเสียทางชีวภาพมากมาย การขับเคลื่อนสภาเด็กและเยาวชน เราทำมาประมาณ 5 ปี มีหน่วยงานสกว.(งานวิจัย) ซึ่งมีครูอุ๊ดี อาจารย์นิวัตร ไช้เต็กกิมและศูนย์ประสานงานวิจัยเยาวชนเข้ามาช่วยส่งเสริมดูแลเกี่ยวกับโครงการนี้ๆ โดยคุณภักทสรเป็นหัวหน้าโครงการร่วมกับทีมงานเยาวชน ที่ผ่านมามีเด็กๆได้ลงไปเก็บข้อมูลจัดทำแผนที่คนดี การพัฒนาเด็กของเรายึดคลองยันเป็นโรงเรียน เรียนโดยไม่รู้ว่าถูกสอนจากธรรมชาติตลอดเวลา วันนี้ได้เชิญบุคคลสำคัญ ท่านผู้อาวุโสที่มีความรู้ มีความเป็นธรรมมาเป็นกรรมการ ผู้คัดเลือกคนดี ได้แก่

- | | |
|----------------------|-----------------------|
| - คุณเสนอ ชูแดง | ตัวแทน ม.4 บ้านมาดปัก |
| - คุณสมหมาย เทียนชัย | ตัวแทน ม.4 บ้านนาชะอม |
| - คุณอรพิน เทียนชัย | ตัวแทนทั่วไป |

- อาจารย์สมหวัง ปาลคเชนทร์ ตัวแทน ม.2 บ้านปากพายและ ม.10 บ้าน
หวายหินิม
- คุณสันติราษฎร์ เรืองดำ ตัวแทนทั่วไป
- คุณจำนงค์ ประวิทย์ ตัวแทน ม.2 บ้านปากหาร

พี่เอียง (ภัสรา ฐิพันธ์) : จากการที่เราทำกิจกรรมมา 8 เดือนกว่าแล้ว ได้ความ
ร่วมมือจากกลุ่มวังปลาและได้ถอดบทเรียน ได้ฟังประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน
มาโดยตลอด สำหรับในวันนี้เองได้เรียนเชิญทุกท่านมาก็เพื่อว่าได้ช่วยให้ความเห็นต่อ
กระบวนการทำแผนที่คนดี ให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญคือการเก็บรวบรวมประสบการณ์ บทเรียน
การทำงานด้านอนุรักษ์คลองยันจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งเขามองเห็นว่าบุคคลเหล่านั้น
ควรได้รับการยกย่องให้เป็นคนดีรักษคลองยัน เรายังมีการวางแผนกันต่อไปว่าในอนาคตอยาก
จัดทำหนังสือรวมพลคนดีไว้เป็นหนังสือของชุมชนเพื่อให้ลูกหลานได้ศึกษาต่อไป

ครูสมหวัง (สมหวัง ปาลคเชนทร์) : ลุงเองเป็นครูทำแต่เรื่องดี ๆ และลุงเป็น
เด็กกำพร้ามาแต่เด็กอยู่กับยาย ต้นแบบการทำดี คือ อยู่กับยาย คนที่เป็นคนดีได้ต้องเป็น
แบบอย่าง คนดีปัจจุบันคนดีมีหลากหลายในความคิดเห็นของผมคนดีต้องทำสิ่งที่ดีต้องไม่ผิด
กฎหมาย ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย

ลุงนงค์ (นายจำนงค์ ประวิทย์) : แล้วในความเห็นของลูกๆหลานๆละ ช่วยกัน
คิดหน่อยว่าคนดีควรเป็นอย่างไร

ทราย (กนกวรรณ หนูสุข) : คนดีชอบช่วยเหลือชาวบ้าน คนลำบาก

ตุ๊กตีก (กรรณก ดำรัส) : คนดีต้องไม่ทำลายป่า รักษาดี ไม่ขี้โกง

ตั้งดี๊ด (สุนันทา สุดสิน) : คนดีไม่ทำผิดกฎหมาย ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรธรรมชาติ

รีมัท (อิทธิวัฒน์ พรหมจันทร์) : คนดีต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น อยู่ร่วมกันอย่าง
สงบสุข

กรต (กิตติศักดิ์ รักทอง) : คนดีทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าทำเพื่อส่วนตัว

ฟ้า (อรัญญา พิพิธ) : คนดีมีเมตตาต่อคนที่ลำบาก

ฟาง (ลัดดาวัลย์ สุดสิน) : คนทำแต่ความดี ไม่ทำชั่ว ไม่ทำลายปา ไม่โกหก

ตั๊ส (ธารารัตน์ เรืองดำ) : คนดีต้องเป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดำรงชีพอย่างมีความสุข

จัน (สุภาพร นิลนาม) : คนดีต้องไม่ทำลาย มีความเมตตา เผื่อแผ่

มุก (ดวงกมล รักทอง) : คนดีต้องเป็นคนมีเมตตา ช่วยผู้อื่น

แหลม (พิเชฐ สุดสิน) : คนดีต้องเป็นแบบอย่าง และทำสิ่งดีให้กับสังคม

แอ๊ป (สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์) : คนดีต้องรู้จักผิดชอบชั่วดี เมื่อเห็นคนอื่นทำผิดควรตักเตือน แนะนำ

ปึกกี้ (อรรธรณ พรหมจันทร์) : คนดีต้องเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินของชุมชน

หนู่ม (อดิศักดิ์ อาวุธ) : คนดีต้องเป็นคนมีคุณธรรม เอาหลักศาสนามาปฏิบัติ

อ้อฟ (เอกพจน์ สาคร) : คนดีต้องประพฤติดีให้คนอื่นเห็น

แก่น (ศราวุฒิ) : คนดีต้องช่วยเหลือคนที่เดือดร้อน

ครูสมหวัง : ที่เด็กพูดมาก็ถูกทั้งหมด และเกี่ยวข้องกับศีล 5 ข้อที่ทางศาสนาพุทธได้กล่าวไว้แล้ว

ลุงเสนอ : ผมขอยกตัวอย่างตนเอง คนดีเริ่มจากที่ตัวเราที่ครอบครัว พ่อแม่ เมื่อมีลูกต้องการให้ลูกเป็นคนดีโดยวิธีอบรมไปเรื่อย ๆ ลูกต้องเชื่อฟังพ่อแม่ ถ้าไม่ฟังไม่ใช่เด็กดี เมื่อลูกโตแล้วก็ต้องคอยดูแล ตัวผมที่ผ่านมาจะเอาใจใส่ลูกคอยสังเกตทางที่ลูกเดินว่าถูกหรือผิด เพื่อนของลูกเป็นสาเหตุที่ชักนำไปในทางที่ดีหรือชั่ว เมื่อปัญหาเกิดขึ้นแล้วเราจะแก้ไขที่หลังคงยาก ทั้งนี้ก็ต้องแก้ที่ต้นเหตุทั้งหมด

ป้าอรพิน (อรพิน เทียนชัย) : คนดีในความคิด ทำอะไรก็ได้ที่ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน มองโลกในแง่ดี

ลุงพร (สันติราษฎร์ เรืองดำ) : คนดีต้องมีหน้าที่ มีศีลธรรม ผู้ใดที่ไม่ทำตามหน้าที่คือว่าไม่ดี แต่ถ้าทำตามภาระหน้าที่ทำโดยไม่สุขใจ

lungsumhamay : ครั้งหนึ่งเคยไปอยู่ที่เขาศก ได้ขับรถไปในอุทยานเห็นฝรั่งถือถุงดำเดินล่องถนนได้สังเกตเห็นว่า เขาได้เก็บขยะข้างถนน คนไทยเห็นฝรั่งเก็บอยู่ก็ยังไม่คิดว่าจะเคยเคารพสถานที่ ไม่มีจิตสำนึกอะไรเลย น่าอายมาก ฝรั่งต่างชาติเขามาเที่ยวเขามีจิตสำนึกที่ไหนๆ ก็อยู่ในโลกเดียวกันก็ต้องช่วยดูแลทั้งนั้น

ฟี่เอียง (ภัสรา ฐัณฑ์) : ให้พวกเราอ่านบทพจนานุกรมการเลือกคนดี ซึ่งเป็นนิยามคนดีที่ได้จากการช่วยกันระดมความคิดเห็นในวันนี้ ดังนี้

เกณฑ์คนดีที่นายก้อง

1. มีภูมิปัญญา องค์ความรู้ วิธีการ
2. มีจิตใจรักชาติสังคม
3. ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว
4. เป็นแบบอย่าง
5. มีคุณธรรม ศีลธรรม
6. มีบทบาท / ผลงานที่ทำต่อส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง

เมื่อทุกคนมีเกณฑ์การคัดเลือกคนดีได้แล้วจึงช่วยกันเสนอชื่อครูภูมิปัญญาจากการได้ลงพื้นที่ 7 หมู่บ้าน ได้เก็บข้อมูลคนดีมาแล้วซึ่งมีรายชื่อคนดี ดังนี้

หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก คือ

1. นายจิตร จ้อยวงศ์
2. นายคะเนียง คงรักษา
3. นายสงค์ แพค์ศักดิ์
4. ผู้ใหญ่จรัส พัฒมาต

หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำหัก คือ

1. นายวิรัช อินทวง
2. นายสำราญ ชูแดง
3. นายยุทธนา อินทวง
4. นางศรีโสภะ อินทวง

หมู่ที่ 4 บ้านมาดปัก ตำบลน้ำหัก คือ

1. นายสำราญ วิเชียรพร
2. นายผั่น จันทนาม
3. นายสมพร รัตนวรุ

หมู่ที่ 4 บ้านนาชะอม ตำบลบ้านยาง คือ

1. นายสุวรรณ (แก้ว) ชูวารี
2. นางเนือง คงวุ่น
3. นายผ่อง เทียนชัย
4. นายสุนันท์ คุ่มนุ้ย
5. นายพิรม แก้วพิชัย

หมู่ที่ 2 บ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง คือ

1. นายจำนงค์ ประวิทย์
2. นายชัน เหมัญญะ
3. นายเรือง รักทอง
4. นายณรงค์ วิโรจน์
5. นางแนบ สุดสิน
6. นายวิโรจน์ เจริญรัตน์

หมู่ที่ 5 บ้านนางแก้ว ตำบลบ้านยาง คือ

1. นายประจวบ วิเชียรวงศ์
2. นางบุญเรียง ชูศักดิ์
3. นายไพฑูรย์ ศชโสภณ

หมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ ตำบลท่ากระดาน คือ

1. นายอัมรินทร์ จันทรัตน์
2. นายเฟื่อน อ่อนหาดพอ
3. นายภิรมย์ จันทรัตน์

สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกที่ได้มีการให้ความหมาย และนิยามร่วมกันทำให้มีการ
เสนอรายชื่อที่จะไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้

หมู่ที่ 4 ตำบลนาชะอม

1. นางอรพิน เทียนชัย
2. นายแจ้ง สวัสดิ์วงศ์

หมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ ตำบลท่ากระดาน

1. นายเตี๋ย จิตราภิรมย์
2. นางมาลี ทองหืด

3. นายสถิตย์ สิทธิ

4. นายจันทรา สิทธิ

พี่เลี้ยง ภัสรา ฐพันธ์ : ขอชวนน้องคิดกันต่อถ้าเราจะลงไปเก็บข้อมูล และต้องการรู้จักคนคนหนึ่งให้มากที่สุดเราควรเก็บข้อมูลอะไรบ้าง ต้องรู้อะไรเขาบ้าง ลองดูจากที่พวกเราเคยออกแบบไว้

- ประวัติส่วนตัว
- องค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิธีการ เช่น การทำภูมิ ที่มา วิธีทำ ทำอย่างไร ใช้เงินหรือไม่ ทำไม่ถึงทำ ฯลฯ

- แนวคิดข้อดี ๆ ช่วยเหลือลูกหลานสานต่อหรือไม่อย่างไร
- การลงไปค้นหาแตกต่างองค์ความรู้ เราต้องเปลี่ยนวิธีตาม เช่น ตามครู ภูมิปัญญา

- ประวัติส่วนตัว
- ทำไม่ถึงทำ / แรงจูงใจ
- มันเกิดอะไรขึ้น
- ปัญหา / อุปสรรค / วิธีแก้ไขอย่างไร

ถ้าน้องๆหรือครูภูมิปัญญาท่านไหนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้เลยหรือไม่พูดก็มี กระดาษไว้สำหรับเขียนแนะนำก็ได้ค่ะ สำหรับวันนี้ต้องขอบพระคุณทุกท่านมากค่ะที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้วลูกหลานจะตามไปเยี่ยมเยียนถึงบ้านแน่นอนค่ะ สำหรับน้องๆก่อนปิดเวทีเรามาเรียนรู้เรื่องการเขียนสรุปบทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรมซึ่งมีหัวข้อต่างๆดังนี้

- ทบทวนเป้าหมาย กระบวนการทำงาน เวลา แพละสถานที่ (ได้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด)
- เกิดอะไรขึ้น เห็นอะไรบ้าง เหตุปัจจัยในการเกิดขึ้น (สำคัญมาก หมายถึงความรู้สดๆใหม่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในความรู้สึกนึกคิด และเรียนรู้จากการดำเนินงานและเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานต่อ)
- เรียนรู้อะไรบ้าง (บทเรียนจากการทำงานทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว)
- สิ่งที่ต้องปรับปรุง
- ข้อเสนอแนะ

ลุงจ๋านง ประวิทย์ : ในการทำงานต่อไปข้างหน้าเราจะทำเรื่องการพัฒนาสร้างหลักสูตรชุมชน หลักสูตรท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมดูแลพัฒนาเยาวชน ผมอยากเห็นคณะทำงาน 1 ชุดทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน เพื่อผลักดันกำลังและขับเคลื่อนในระบบการเรียนรู้สร้างสรรค์สิ่งดีให้เยาวชน ให้สังคมต่อไป

การทำงานวันนี้ลูก ๆ เป็นผู้ปฏิบัติงานของชุมชน พวกเราทั้งหมดมีส่วนร่วมในการค้นหาและพัฒนาศักยภาพชุมชน คนรุ่นนี้เป็นผู้ปลุกชุมชนให้ตื่นได้ฟื้นชีวิตชุมชน เป็นผลงานของเราทุกคน เมื่อผู้ที่มีชื่อในหนังสืออ่านเรื่องราวของเขาพบ เขาคงภูมิใจ เราไม่ควรยกเอาแต่ญาติ ๆ ของตนเองแต่ควรมองให้ลึก ๆ วันนั้นคงได้เห็นการเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นเด็กเยาวชนจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

สิ่งที่ต้องทำต่อไป

- เก็บข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคนดี (ที่ระดมคนเพิ่ม)
- เตรียมการเกี่ยวกับชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ประสานงานกลุ่มเกษตรกรเพื่อสิ่งแวดล้อม (เตรียมพร้อมจัดเวทีถอดบทเรียนครั้งต่อไป)

ผู้บันทึก

ด.ญ.กรรณก

ดำรัส

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือนสิงหาคม 2551

วันที่ 16 สิงหาคม 2551

ณ ศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์บ้านปากหาร

หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัย	8	คน
2. ที่ปรึกษา	1	คน
3. เครือข่ายลุ่มน้ำคลองยัน	2	คน
4. สภาพัฒนาเด็กเยาวชน	10	คน
รวม	21	คน

วาระการประชุม

1. แนวทางในการพัฒนาชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำคลองยัน
2. พัฒนาวังปลา (วังกระท้อน)

เวลา 09.00 น.

ลุงจำนงค์ ประวิทย์ (เกริ่นนำ) : ได้แจ้งเรื่องที่ได้ดำเนินงานของศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านให้ทราบถึงการที่จะพัฒนาหลักสูตรในการอบรมครั้งต่อไป ในเรื่องการลดจำนวนวันลง เรื่องของเกษตรผสมผสาน การลดต้นทุน เรื่องเกษตรอาสา การสร้างความมั่นคงปลอดภัย รวมถึงการอนุรักษ์ดิน ต่อไปจะมีการขับเคลื่อน รวมกลุ่ม กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มเด็กและเยาวชน

ลุงวิฑิต จิตสม : ความเป็นห่วงของคลองยันใครอยากทำอะไรทำเห็นนายก อบต. บอกว่ามีโครงการชุดดู ลอกคลองฟังแล้วก็ยังไม่เข้าใจจะทำไปทำไม

ลุงจำนงค์ ประวิทย์ : สังคมไทยแปลกตรงที่ทุกคนมีความรู้ แต่ไม่รู้จักจัดการความรู้ เชื่อมโยงงานการท่องเที่ยว เคยไปศึกษาที่กาญจนดิษฐ์ ในบางใบไม้ และหลายๆ แห่งในจังหวัด สุราษฎร์ธานี รับรองความสวยงาม น้ำใสสะอาดติดอันดับ 1 ใน 3 ของคลองยันเราไม่ได้ประเทศของเราไม่ได้ เราไม่ได้ให้เวลากับงานนี้มากนักการขับเคลื่อนผลักดันจึงไปอย่างช้าๆ

พินาวา จันทรสังสา : เราต้องเร่งกันหน่อย เพราะว่่านายทุนจะสัมปทานเป็นเจ้าของ ทำธุรกิจหมด ชาวบ้านก็ลำบาก

เอกพจน์ สาคร : ถ้าเราไม่รีบดำเนินการชุมชนก็ไม่ตื่นตัวไม่เห็นความสำคัญของแม่น้ำ ลำคลองซะที ผมว่าเมื่อเราเปิดเป็นการท่องเที่ยวที่ชัดเจนผู้คนก็มาท่องเที่ยวคลองยันมากขึ้น

ครูณภัทรสร ศักดา : การเปิดการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายเท่าใดนัก เพราะการที่จะสรรหาคนมาทำงานตรงนี้ถ้าไม่มาด้วยใจก็ยาก เพราะต่อไปผลประโยชน์ต่าง ๆ ก็ทับซ้อนขึ้นต้องวางแผน เราควรวางตัวคนให้เหมาะกับงานและความถนัด

พินาวา จันทรสังสา : ต้องการให้คนมาท่องเที่ยวลงล่องแพจากท่าวังปลาห้วยหนีมาวังกระท้อน 1 วัน ถ้านอนด้วยควรจัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วย

เอกพจน์ สาคร : วันก่อนผม คุณครูณภัทรสร ลุงวิจิต พี่ว่า ได้ไปล่องแพสำรวจคลองจากนครบางจำถึงแก่งกรุง จากแก่งกรุงถึงวังกระท้อน จากวังกระท้อนถึงวังสะพาน และวังสะพานไปถึงปากคลองยัน เราทดลองถ่อที่ล่องจะเห็นวังเขี้ยวต่าง ๆ คลองคดเคี้ยวสวยมากมายเห็นอยู่

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : ทุกอย่างเรามีครบ เช่น เต็นท์ ที่พัก เรือแพ ยังขาดแต่การทำแผนพับ คนทำอาหารพอจะหาได้ อาหารต้องเป็นอาหารพื้นบ้าน เช่น ยำมะเขือ ยำยอดจิก แก้งส้มผักหนาม ทำข้าวหลามไม้ไผ่ กินกับมือ เป็นธรรมชาติ ห้ามทำอาหารใส่กล่องโฟมต้องใช้วัสดุจากธรรมชาติ

ครูณภัทรสร ศักดา : เราต้องคำนึงถึงความปลอดภัยให้มากที่สุด เราเคยมีกฎระเบียบหรือธรรมนูญชมรมการท่องเที่ยวอยู่แล้ว เราสามารถนำมาปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมได้

พินาวา จันทรสังสา : เราควรจะมีหน้ากากดำน้ำ ชมความงามใต้น้ำ ดูปลา และเตรียมสถานที่ท่องเที่ยว / ศึกษาชุมชน และควรเตรียมจักรยานสำหรับปั่นรอบหมู่บ้านเป็นการออกกำลังกายไปด้วย

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : เตรียมคนถ่อแพไว้ให้แน่ชัดประมาณ 5 คน และต้องสำรองคนเอาไว้อีก 5 คน เพื่อคนที่เป่ร่หลักอยู่แล้วมีความจำเป็น ผู้รับผิดชอบหรือคนถ่อแพ มีดังนี้

1. นายศราวุฒิ อินทร์เทพ
2. นายอิทธิวัฒน์ กลิ่นเรือง
3. นายสันติราษฎร์ เรืองดำ
4. นายวิจิต จิตรสม
5. นายนาวา จันทรสังสา

ในช่วงบ่ายทีมวิจัย สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยันได้ย้ายจากที่ประชุมไปที่วังกระท้อน ต่างช่วยกันพัฒนาวังปลากระท้อนช่วยกันเก็บขยะ และคัดแยกขยะ ทำความสะอาดเรือ ถางตัดหญ้า ขัดห้องน้ำ บางส่วนชนเขาตอกไม้มาปลูกด้วยกำลังทำแปลงปลูกดอกไม้กันใหญ่ เมื่อพัฒนาวังปลากระท้อนเสร็จก็ฉลองความสำเร็จด้วยการพากันลงเล่นน้ำให้เย็นชื่นใจก่อนแยกย้ายกันกลับบ้าน

ผู้บันทึก นางสาวสุภาภรณ์ จิตรภิมย์

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน กันยายน 2551
วันที่ 20 กันยายน 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้ร้านค้าชุมชน สหกรณ์บ้านปากหาร
หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะสุนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัย	11 คน
2. ที่ปรึกษา	4 คน
3. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน ภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน	19 คน
4. ผู้ปกครอง	12 คน
รวมทั้งหมด	46 คน

วาระการประชุม

- บอกเล่าการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา
- ระดมความเห็นในการพัฒนาศักยภาพของศูนย์การเรียนรู้

เวลา 09.00 น. ลงทะเบียน

เสียงร้องเพลงคนดีของน้องเยาวชนสภาเด็กฯดังมาแต่ไกล เป็นต้นเสียงโดย น.ส.เมติมา ประวิทย์ นายเอกพจน์ สาคร นายศราวุฒิ อินทรเทพ จากนั้นให้น้องๆช่วยกันเอาน้ำดื่ม บริการให้กับครูปัญญา ผู้ใหญ่ในชุมชนและผู้ปกครองที่มาเข้าร่วมประชุมในวันนี้ด้วย

ลุงนงค์ (จ่านงค์ ประวิทย์) เกริ่นนำ : ขอสวัสดิ์พ่อแม่พี่น้องทุกคน ในวันนี้ผม อยากจะชวนพ่อแม่ผู้ปกครองมากินข้าวเที่ยงด้วยกัน พุดคุยกันบ้างมาเห็นบ้างว่าลูกของท่านทำอะไรได้มากกว่าที่ท่านคิด

หลาย ๆ คนสงสัยว่าเด็ก ๆ มาทำอะไรที่นี่ ที่มาถึงวันนี้ได้ใช้เวลา 3 ปี ด้วยปัญหาของสังคม ด้านต่างๆที่หนักขึ้น ไหนจะปัญหาสิ่งแวดล้อมบ้านเราก็ไม่น้อยไม่ว่าสารเคมี ยาฆ่าหญ้าต่าง ๆ แม้จะรณรงค์กันอย่างไรก็ยังไม่ลดน้อยลงอย่าสบายใจกันนะครับ เพราะเด็กๆ เหล่านี้แหละที่จะต้องเป็นผู้รับผลจากการกระทำของเรา

วิกฤตทางวัฒนธรรม ลูกหลานกำลังจะลืมรากเหง้าความเป็นคนได้ คือ พ่อแม่จะรักลูกมากอยากได้อะไรให้ ส่งลูกออกไปเรียนนอกชุมชนกันมากขึ้น มานึกได้อีกที่เวลาที่มามีปัญหาที่

เกิดขึ้นในชุมชนมากๆ คนที่จะเป็นกระบอกเสียงให้เราไม่มี ฉะนั้นเราต้องปลูกฝังให้ลูกหลานรักถิ่นฐานไว้ แม้จะไปเรียนที่ไหนก็ต้องกลับมาพัฒนาบ้านเรา สิ่งที่ผมกับเด็กๆ พยายามทำก็คือสิ่งนี้จะ

คุณครูณภัทรสร : ปัญหาการศึกษาเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติที่ทางกระทรวงศึกษาธิการได้พยายามยกระดับการศึกษาให้สูงและเท่าเทียมกัน ปัจจุบันการศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือทำมาหากินของครูโดยมีค่านึงขนาดของใคร เพียงแต่สอนให้รู้หนังสือในหลักสูตรที่ผู้อื่นเขาเตรียมเอาไว้แล้ว เพียงแต่จะจัดการความรู้เท่านั้น จึงรู้สึกว่าการศึกษานี้รู้แค่ว่าในหนังสือทำอะไรจึงจะทำให้เด็กเกิดการพัฒนาขึ้นได้ การเรียนรู้โลกกว้างอย่างที่เรากำลังทำอยู่ กับทีมเยาวชนขณะนี้หลายคนไม่รู้สึกละเลยถ้าเด็กกลุ่มนี้ฝ่าวิกฤตไม่ได้ อย่างหวังเลยว่าเด็กเยาวชนกลุ่มอื่นจะฝ่าวิกฤตไปได้ ผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านเรายังฝากความหวังกับเด็ก ๆ กลุ่มของเราเลย

ปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาปากท้อง คนเราเกิดมาอยู่เพื่อกิน กักตุนเพื่อไว้กินอีกกลัวว่าจะไม่มีอะไรจะกินจึงพยายามกอบโกยและสะสมของกินไว้มาก ๆ เพื่อที่จะไม่ต้องอดอยากวันข้างหน้า แต่หารู้ไม่ว่าการกอบโกยเอาไว้เป็นความละโมภ โภภ ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหากข้าวของแพงราคาสินค้าทางเกษตร เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ราคาถูกยิ่งไปกันใหญ่ ทางแก้มีอยู่หลายทางแต่ที่ทำกันอยู่และเห็นชัด ๆ คือ การเดินตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ลุงนงค์ : ปัญหาสังคมที่หนักๆ อยากจะบอกกับพี่น้องถึงปัญหาที่ทางกลุ่มได้คิดไว้อยู่ 2 เรื่อง คือ สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และเยาวชน

สิ่งที่เราทำคือสร้างความผูกพันกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง เราพยายามเชื่อมกับหน่วยงานหลายๆ ส่วน เช่น การทำสถานีวิทยุเกี่ยวข้องกับการทำวังปลา ร่วมกับเครือข่ายอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน เป็นการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังปลาในเขตอภัยทานขึ้น

ปัจจุบันนี้ภัยต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น น้ำท่วม ภัยพิบัติ วิกฤตเศรษฐกิจถึงระดับต่ำสุด จากหลาย ๆ เหตุปัจจัยเรามีการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคมและเตรียมพร้อมไปกับเยาวชนตลอดเวลาด้วย

ท่านคงจะทราบเด็กทุกคนที่มารวมตัวกันทุกวันเสาร์ ศูนย์การเรียนรู้เปรียบเสมือนโรงเรียนซึ่งมีครูหลายคนหลายสิ่งรอบ ๆ ตัวเราสอนแบบไม่สอน เป้าหมายหลักต้องการให้เยาวชนเป็นคนดีในสังคมรู้เท่าทันเหตุการณ์เป็นฐานรากในการแก้ปัญหาตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

เด็กที่ขาดการหนุนเสริมดูแลเอาใจใส่ ผู้ใหญ่ไม่เป็นแบบอย่างเด็กที่พลัดหลงเข้าสู่กระแสบริโภคนิยมในทศวรรษ ๖๐ ด้านจะเป็นตัวบ่อนทำลายตั้งแต่แรกเริ่มและค่อยๆ หนักขึ้นไปเรื่อยๆ จนเป็นปัญหาระดับชาติ สถานการณ์ชาติ วิกฤตสังคม วิกฤตวัฒนธรรม วิกฤตการศึกษา วิกฤต

การเมือง วิกฤตสิ่งแวดล้อม วิกฤตเศรษฐกิจทุกอย่างจะลงตัวกันแบบที่สุดของความตกต่ำ ประเทศชาติจะอยู่อย่างไร จะฝากอนาคตชาติไว้กับใครท่านลองคิดดู

คุณครูณภัทรสร ศักดา : ศูนย์การเรียนรู้ที่ก่อตั้งขึ้นมาเป็นสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชน เรามีคุณครู ที่ปรึกษาในหลาย ๆ สาขาอาชีพฝึกพลังด้วยหัวใจเพื่อยกระดับเยาวชน ทุกคนเสียสละเวลาช่วยในด้านทำอาหารโดยที่ไม่ต้องจ้างแม่ครัว เราพยายามฝึกให้เด็กทำกันเองกันเอง เพื่อได้จดจำฝึกให้กล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงให้เด็กลงสัมผัสพื้นที่ชุมชนไปสืบค้นหาคนดีไปศึกษาสภาพพื้นที่ ชุมชน มีการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เด็กที่เข้ามาเรียนรู้ตรงนี้ด้วยความสนใจตั้งใจจนเป็นที่ยอมรับทางสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานีและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้เปิดโอกาสให้กับคนดีที่ตั้งใจทำงาน เรียนรู้อย่างยินดีรับเข้าเรียนและมีความประทับใจเด็ก ๆ เยาวชนที่ไม่ได้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรือของไม่ดีทั้งหลาย เราทำจากสิ่งเล็ก ๆ จะขยายเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ได้

เมติมา ประวิทย์ : สิ่งที่เราผ่านมาคือ ได้ลงศึกษาปัญหาคลองยันโดยการทำแบบสำรวจ พร้อมๆกับการสำรวจคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำคลองยันโดยกระบวนการนักสืบสายน้ำสิ่งที่พบหลายอย่างก็ดีใจคือ คุณภาพน้ำโดยรวมยังดีอยู่ แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วง น่าตกใจคือเราพบขยะในคลองยันมากขึ้น พบว่ามีการใช้สารเคมีโดยเฉพาะยาฆ่าหญ้าบริเวณริมแม่น้ำเมื่อเวลาฝนตกมันก็จะชะหน้าดินที่หอบเอาสารปนเปื้อนของสารเคมีเหล่านั้นเราต้องใช้ในคลองยันอยู่แม้จะไม่ได้ดื่มเหมือนสมัยก่อนแล้ว อยากขอให้พ่อแม่พี่น้องช่วยกันลดใช้สารเคมีกันลงเถอะค่ะ ยังไม่สายที่จะเริ่มต้นดูแลสิ่งแวดล้อม

ในสิ่งที่เราจะทำต่อไปคือพัฒนาวังปลาทำป้ายรณรงค์ให้ครบทุกวัง กิจกรรมแผนที่คนดีตามหาคนดี ศูนย์การเรียนรู้จะมีการประชุมของพื้นที่คลองยันมีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อยึดหน้าดินปลูกสมุนไพร พืชสมุนไพร พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำผลิตภัณฑ์เช่น น้ำยาล้างจานสมุนไพรอบน้ำใช้เอง ประดิษฐ์ของเหลือใช้มาทำเป็นของขวัญของที่ระลึก ช่วยกันฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เพลงบอก หนังตะลุง การทำเพ็ญประโยชน์ช่วยงานวัด เป็นต้น

ภัสรา ฐิพันธ์ (เอี้ยง) : นอกเหนือจากสิ่งที่เด็กๆได้นำเสนอไป อยากให้พ่อแม่ ผู้ปกครองช่วยนำเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากที่เด็ก ๆ ได้เสนอไปแล้วความต้องการของกลุ่มเด็ก ๆ และผู้ใหญ่ในการพัฒนาศักยภาพทางศูนย์การเรียนรู้นั้นอยากเห็นอย่างไรบ้างคะ ขออนุญาตแบ่งกลุ่มย่อยแต่ละเด็กกับผู้ใหญ่ค่ะ

ผลการระดมความเห็นสิ่งที่อยากเห็นเด็ก ๆ ทำอะไรเพิ่มขึ้น

- อยากให้รู้จักทำรู้จักใช้
- ควรเลิกคบเพื่อน
- เรียนรู้เรื่องอนาคตของตน ของโลก

- ให้เด็กช่วยทำงานบ้าน
- ไม่ตามกระแสนิยม
- อยู่ในกฎระเบียบที่วางไว้ร่วมกัน
- เลือกบริโภคอาหาร
- เชื้อฟังพ่อ แม่
- ให้มีความขยันมากขึ้น
- ศึกษาเรื่องทางเทคโนโลยี
- ควรมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น
- ศึกษาในรูปแบบที่เรียนรู้เอง
- ต้องการให้เด็กรู้จักคิดเป็น ทำเป็น และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น สร้างคุณธรรม

จริยธรรม

- เรียนรู้ และปฏิบัติ มีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อตนเอง ชาติ เป็นสำคัญ
- อยากให้เด็กทำสิ่งที่ดี ๆ อย่างนี้และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

พีเอียงภัสรา ฐพันธ์ จากความเห็นที่ทุกท่านได้ได้เสนอแนะมาเป็นประโยชน์กับทางสภาเด็กฯเป็นอย่างมากค่ะ จริงเราก็คิดเห็นไม่แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่เวลาหรือโอกาสในการแลกเปลี่ยนไม่ค่อยมีอยากเชิญชวนพ่อแม่ผู้ปกครองอีกครั้งว่ามาที่นี้กันบ่อยได้เลย มาช่วยกันสร้างสรรค์ศูนย์การเรียนรู้ของเรา โรงเรียนนอกรั้วที่เด็กๆสามารถจะทำอะไรก็ได้ไม่มีการบังคับแต่ทุกคนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยค่ะ

อีกอย่างที่อยากจะแจ้งให้ผู้ปกครองทราบคือเรากำลังพัฒนาหลักสูตรชุมชน เพื่อลูกหลานของท่าน เพื่อการพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดและรู้จักเอาตัวรอดได้ โดยที่ผ่านมาก็มีการทดลองทำไปแล้วไม่ว่าจะเป็นการทำขนมพื้นบ้านเราเชิญคุณยายมาสอนเด็กๆสนุกสนานกันมากค่ะซึ่งเราอยากจะเห็นบรรยากาศแบบนี้ เราจะมาช่วยทำความฝันของเด็กๆให้เป็นจริงทำโรงเรียนวันเสาร์ของเราให้มีชีวิตขึ้นจริงๆ

เมติมา ประวิทย์ :วันนี้หนูขอเป็นตัวแทนน้องขอบขอบคุณพ่อแม่พี่น้องทุกท่านมาช่วยกันเสนอหลายสิ่งหลายอย่างที่เป็นประโยชน์กับพวกเรามาก หนูก็สัญญาว่าจะดูแล และฝึกฝนให้น้องๆรู้จักที่จะพึ่งตนเองและช่วยเหลือสังคมได้แต่ก็อาศัยเวลาและแรงสนับสนุนจากพ่อแม่พี่น้องทุกท่านด้วยช่วยกันประชาสัมพันธ์บอกเล่าสิ่งที่คุณท่านได้สัมผัสในวันนี้กันต่อไปนะคะ ขอบขอบคุณค่ะ

ผู้บันทึก

นายอดิศักดิ์

อารุณ

ประชุมทีมวิจัยเดือนตุลาคม 2551

วันที่ 11 ตุลาคม 2551

ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะบุรี จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย	8	คน
2. ที่ปรึกษา	2	คน
3. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนมุณีนิเวศลุ่มน้ำคลองยัน	12	คน
รวมทั้งหมด	22	คน

วาระการประชุม

1. ทบทวนกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคจากการทำงานวิจัยที่ผ่านมา
2. ฝึกการเขียนบทกลอนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์คลองยัน

เริ่มประชุม เวลา 09.00 น.

ลุงพร เรืองคำ (เกริ่นนำ) : การรู้จักกาลเวลา รู้กาลเทศะเป็นการแสดงถึงบุคคลที่มี
ธรรมะ ที่เรมานั่งอยู่ตรงนี้ในเวลาอันเหมาะสมถือว่าทุกคนมีธรรมและจะทำสิ่งดีๆ นี้ต่อไป

คุณครูณภัทรสร ศักดา : ก่อนอื่นอยากเด็กๆ ได้ทบทวนว่าวันเสาร์ที่ผ่านมาได้ทำ
อะไรบ้าง

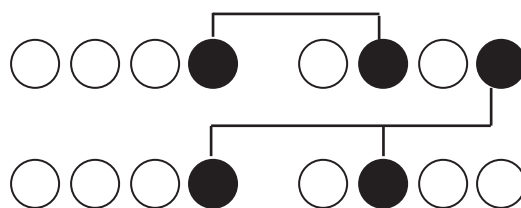
กรกนก ดำรัส : พี่เลี้ยงมาร่วมประชุมวางแผนเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลที่ได้
ดำเนินงานมาแล้วที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเยาวชน รวม 6 โครงการในเครือข่ายสุราษฎร์ธานี

สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ : พวกเราได้ทบทวนโจทย์และกระบวนการทำงานก่อนนำเสนอ
และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเพื่อนเยาวชนที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คุณครูณภัทรสร ศักดา : ครูอยากให้พวกเราได้ทบทวนกระบวนการสิ่งที่เกิดขึ้น
ข้อผิดพลาดและความเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างจากสิ่งที่ได้ทำมาด้วย

เมติมา ประวิทย์ : ได้จัดกิจกรรมสันตนาการ ด้วยเพลงที่เคยร้องมาแล้ว เช่น
เพลงสดุภูมิหาราชา เพลงสุราษฎร์ธานี เพลงความรับผิดชอบ

ภาณุมาศ คงรักษา : ได้ฝึกเขียนกลอนและเรียนการเขียนแผนผังกลอน 4 สุภาพ



แต่งกลอน 4 สุภาพเป็นตัวอย่าง

คลองย่นน้ำใส	มีใจรักษา
หวังผลข้างหน้า	พึงพาอาศัย
ด้วยความมุ่งหวัง	พลังยิ่งใหญ่
พวกเราร่วมมือ	เข้าเฝ้าทุกคน

ลุงพร : ขวนคุยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติไทย และอธิบายกับเด็ก / เยาวชนถึงความหมายของธงชาติ สีแดง หมายถึง การเอาเลือด เอาเนื้อ เอาชีวิตเข้าแลกมาได้ สีน้ำเงิน หมายถึง สถาบันกษัตริย์ไทย สีขาว หมายถึง ศาสนา เราอยู่ได้ถึงทุกวันนี้ก็เพราะบรรพบุรุษของเรา

ลุงนงค์ : ชาติไทยของเราที่บ้านทีกไว้ในประวัติศาสตร์ที่ลุงพอจำได้มีอยู่ 4 สมัย

- สมัยสุโขทัย
- สมัยอยุธยา
- สมัยกรุงธนบุรี
- สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

กษัตริย์ที่เก่งกล้าหาญถูกยกย่องเป็นวีรกษัตริย์ คือ พระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นกษัตริย์ที่รักใคร่อย่างให้ร่วมกันร้องเพลงปลุกใจศึกบางระจัน เพื่อเป็นการระลึกถึงท่าน ลุงนงค์ได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ได้ไปร่วมสังเกตการณ์กู้ชาติที่ทำเนียบรัฐบาลว่า การที่ได้ไปเห็นคือการรวมตัวกันจากหลาย ๆ ระดับ มีการปลุกเร้าให้รักชาติ และเห็นบุคคลที่มีใจเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลุงนงค์ให้เด็กเยาวชนคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบจากสิ่งที่ได้รู้ได้เห็น ให้รู้จักหาเหตุผลแยกแยะว่าสิ่งใดถูกหรือไม่ถูกโดยใช้วิจารณญาณของตนเอง

ช่วงบ่าย เวลา 13.00 น.

ให้น้องๆเยาวชนที่มาร่วมกิจกรรมวันนี้ฝึกเขียนบทกลอน 4 สุภาพ ออกมาอ่านบทกลอนของตนเองกลุ่มๆ ที่มิจัยตรวจสอบความถูกต้อง เนื้อหาตรงกับหัวข้อ คือ “คลองย่น” บทประพันธ์ของเด็กเยาวชนของใคร่เข้าเกณฑ์ที่วางไว้จะได้รับรางวัล ซึ่งรางวัลจะมี 4 รางวัล รางวัลที่ 1 50 บาท รางวัลที่ 2 40 บาท รางวัลที่ 3 30 บาท และชมเชย 20 บาท นอกนั้นยังมีที่มิจัยใจดีบริจาคให้น้อง ๆ อีกคนละ 20 บาท ซึ่งปรากฏว่าผลการประกวดรางวัลชนะเลิศได้แก่ ด.ญ.พิณภา สรรพคง โดยมีเนื้อหาบทกลอนดังนี้

คลองยันไหลมา	เราอย่าทำลาย
น้ำคลองหลายสาย	มุ่งหมายรวมกัน
เราสามัคคี	คนดีสร้างสรรค์
เราต้องช่วยกัน	ทุกวันนี้จริง

รางวัลรองชนะเลิศได้แก่ ด.ญ.ธารารัตน์ เรืองดำ

คลองยันน้ำใส	ด้วยใจศรัทธา
ต้องร่วมรักษา	แม่น้ำคลองยัน
เพื่อเป็นดวงใจ	สายใยสัมพันธ์
ร่วมกันสร้างสรรค์	คลองยันของเรา

รางวัลชนะเลิศอันดับ 3

คลองยันของเรา	นั่งเฝ้าดูแล
จิตใจแน่วแน่	ต้องรักษามัน
ให้อยู่ต่อไป	ร่วมใจด้วยกัน
อย่าทำลายมัน	ช่วยกันเกิดเรา

หลังจากที่ได้ออกมาอ่านเพื่อนๆ ฟังแล้วคุณครูณภัทรสร เป็นผู้มอบรางวัลและได้ให้กำลังใจว่าเขียนเก่ง ความคิดดี แสดงออกจากพลังภายในที่สะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกของทุกคนได้เกิดขึ้นแล้ว จากที่อ่านการเขียนทั้งหมด แต่อยากให้เพิ่มเติม ไตร่ตรองใหม่ให้สละสลวยอีกครั้ง แล้วครูจะรวบรวมเขียนชื่อเพื่อให้ทีมวิจัยถ่ายเอกสารเข้าเล่ม คุณครูได้ชี้แนะการนำความรู้และข้อมูลจากการได้ทำงานวิจัยจากประสบการณ์ที่ได้ให้เรียบเรียงนำเสนอให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนต่างกลุ่มฟังในวันที่ 13 – 15 ตุลาคมนี้ เกี่ยวกับการก่อเกิดแรงบันดาลใจ ปัญหาอุปสรรค การแก้ไข คุณค่า พลังที่ขับเคลื่อนแผนที่จะดำเนินการต่อไป

ในวันที่ 13 – 15 ตุลาคม 2551 ไปร่วมประชุมเครือข่าย นำเสนอกระบวนการทำงานวิจัยที่ผ่านมา ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี 5 คน ซึ่งเปนน้าและสมาชิกคณะกันไป ได้แก่ น.ส.สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ น.ส.เมติมา ประวิทย์ ด.ญ.กรรณก ดารัส น.ส.ภาณุมาศ คงรักษา และคุณครูณภัทรสร ศักดา

ภัสรา (พี่เอียง) : อยากชวนคุยกันต่อเรื่องการทำงานวิจัยที่ผ่านมาหน่อยค่ะว่าเป็นอย่างไรกันบ้าง พี่ได้ยินเสียงสะท้อนมาว่า พวกเราเริ่มเหนื่อย งานเยอะ พี่อยากแลกเปลี่ยนกับน้องๆ ชักเล็กน้อย สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับเราต้องการแต่เฉพาะความสุข แต่ถ้าเราทำบนความตั้งใจ ไม่ได้ถูกคาดหวังจากใครเพราะกระบวนการเรียนรู้ต้องดำเนินการไปเรื่อยมีสุขบ้าง ทุกข์บ้าง ไม่ใช่

มีแต่ความสนุกกับความสุขเพียงแค่นั้น คำถามที่เรามักถามบ่อยคือ จะต้องให้เสร็จทันเวลาไหม ซึ่งพี่ได้เคยคุยกับทีมแกนนำหลายครั้งแล้วว่าเราไม่ได้ต้องการเพียงเนื้อหา สิ่งที่เราทำไปไม่ใช่เพียงงานวิจัย แต่เป็นกระบวนการวิจัย ซึ่งคิดว่าสำคัญที่สุดคือเราได้เรียนรู้อะไร ได้พัฒนาตนเองอย่างไร ที่บอกว่าพัฒนาคือเห็นการเปลี่ยนแปลง ซึ่งขณะนี้ในกลุ่มฯของพวกเราเริ่มมีแล้ว เช่น น้องสุภาภรณ์ รู้จักจัดบันทึกตามขั้นตอนเป็นระบบขึ้น น้องๆหลายคนมีสมาธิในการฟังและมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีใจรักสิ่งแวดลอมมากขึ้น รู้จักแบ่งเวลาให้เหมาะสมด้วย การเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ เป็นเรื่องยากแต่หากเรารู้จักปรับใช้ทางที่ดี ประโยชน์ส่วนใหญ่คือชุมชนมุมเหล่านั้เป็นสิ่งที่อยากให้เราคิด วิเคราะห์ และมีเวลาในการใคร่ครวญทบทวนตนเองซึ่งกระบวนการที่พวกเราชวนกันประชุม สรุบบ่อยๆ นั้นละจะ

คุณครู : ครูอยากบอกว่าใครก็ตามหากเข้าใจน้อยจะเหนื่อยมาก แต่ถ้าทำความเข้าใจบ่อยๆและมากขึ้นจะเหนื่อยน้อยลง งานตรงนี้ครูคิดว่าหาไม่ได้มากนักเพราะคนที่มีความเสียสละมีน้อย งานวิจัยคืองานที่เราต้องค้นหากับตัวเอง คือสิ่งที่เราทำ เราคิด ค่อย ๆ เข้าใจและเรียนรู้โดยมีกระบวนการเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนและย้ำให้เห็นเป็นลำดับ แล้วจะรู้ว่าดีมีประโยชน์ทีหลังและเกิดปัญญา

อดิศักดิ์ : สำหรับผมเราตกอยู่ในภาวะทำงานแล้วไม่มีความสุขแต่อยากให้งานออกมาดีและอยากให้ชนะตนเอง แต่การประชุมครั้งนี้ทำให้ผมคิดอะไรได้มากขึ้น จริงก็น่าสนุกนะครับเราไม่เคยได้สังเกตอาการในตัวเองเลย แต่พอมาทำงานวิจัยเราต้องละเอียด รอบคอบขึ้นและรู้จักจิตใจตัวเองดีขึ้น

ภัสรา : พี่อยากให้น้องๆมีกำลังใจมากขึ้นอย่าคิดว่าเป็นงานซี ลองจินตนาการว่าเรากำลังสร้างบ้าน ค่อยๆทำต่อเติมไปไม่สามารถสร้างวันเดียวเสร็จนะคะ เราต้องมีความสุขกับการทำงาน...ถึงช้าไปหน่อยก็ไม่เป็นไร

เกียวะลิ : เราอย่าไปรู้สึกกังวลเพราะ พวกเรามีความตั้งใจเป็นทุนอยู่แล้ว งานต้องสำเร็จแน่นอน

ลุนนงค์ : ความรู้สึกของการทำงานคือการใช้เวลาในการสร้างทักษะพัฒนาตนเองทุกด้าน

ศราวดี : สำหรับผมลำบาก...ขณะนี้เราไม่สามารถเปลี่ยนวิถีได้ เพราะกระแสสังคมมันแรงมาก บางครั้งเราต้องตามกระแสสังคมเหมือนกัน ขอให้เรามั่นใจว่าเราจะสร้างชุมชน สร้างวิถีวัฒนธรรมใหม่ที่ดีงามและเหมาะสมกับชุมชนได้ซักวัน

คุณครู : สำหรับครูสองจิตสองใจคือ มีความสุขกับงานแต่อีกใจหนึ่งคิดว่าติดอยู่กับตำราว่า อยากให้

ประชุมทีมวิจัยเดือน พฤศจิกายน 2551
วันที่ 8 พฤศจิกายน 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านปากหาร
หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย

1. ที่ปรึกษา	2	คน
2. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยันและทีมวิจัย	19	คน
3. ผู้ปกครอง	1	คน
รวมทั้งหมด	22	คน

วาระการประชุม

- ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา
- แผนกิจกรรมต่อไป

เวลา 09.00 น.

ลุงนงค์ ประวิทย์(เกริ่นนำ) : วันนี้ลุงจะขอพูดเรื่องการทำความคิด เมื่อเราได้เกิดมาเป็นคน เกิดกันมาเต็มโลกแต่จะหาคนดีเพียงจุดเล็ก ๆ จุดหนึ่งก็หายาก ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าในโลกล้วนเป็นสิ่งมาอยู่อยู่กับสิ่งที่หลอกลวงไปวันหนึ่ง ๆ แต่ไม่มีใครจะจนคิดว่าอีกไม่นานก็ล้มตายจากตามสถานการณ์วิกฤตรายวัน วันนี้เป็นเช่นนี้พรุ่งนี้จะเป็นอย่างไร สิ่ง que ทุกคนคาดเดาไว้ล่วงหน้าอาจแปรเปลี่ยนได้เช่นกัน แต่ความดีไม่มีวันสูญหายถ้าถือครองไว้ได้นั้นคือสิ่งที่หายากในตัวคน

วันนี้เรามาลองค้นหาสิ่งดี ๆ ในตัวเราที่มีอยู่ในตัวเราว่ามีอะไรแฝงอยู่

ด.ญ.วิยะดา วิเชียร

- นำอาหารให้สัตว์เลี้ยง (แมว)
- ช่วยคุณครู ทำความสะอาดแก้วน้ำที่โรงเรียน

ด.ช.อภิสิทธิ์ สุดสิน

- ช่วยกรอกน้ำใส่ตู้เย็น
- ช่วยพ่อแม่ขายของ
- แบ่งขนมให้น้อง
- ช่วยเหลือน้อง

ด.ช.อภิวัฒน์ พรหมจันทร์

- มาทำงานกับตานงค์ในงานช่วยเหลือสังคมและส่วนรวม

ด.ญ.ธารารัตน์ เรืองดำ

- ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน
- ช่วยเพื่อนกวาดขยะ
- ช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด
- ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด

ด.ญ.กาญจนา สุดสิน

- พบเงินที่โรงเรียนคืนเจ้าของ
- หุงข้าว ล้างจาน
- นำอาหารให้ปลาที่วังปลา

ด.ญ.กนกวรรณ หนูสุข

- ช่วยรดน้ำต้นไม้
- ช่วยซักผ้าให้พ่อแม่
- นำผักไปขาย

ด.ญ.สุนันทา สุดสิน

- ช่วยแม่ปลูกผัก
- พบเงินมอบให้คุณครู
- กวาดขยะ

อรัญญา พิพิธ

- ช่วยยกโต๊ะกับลูกบงค์
- ช่วยคุณแม่พับที่นอน

ชนิษฐา เจียนตัน

- นำอาหารให้ปลา
- ช่วยล้างจาน
- พบเงินมอบให้คุณครู

กิตติศักดิ์ รักทอง

- ไม่เล่นการพนัน
- ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
- ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน

น.ส.สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

ความดีที่ตนปฏิบัติมีหลายอย่างขึ้นอยู่กับสถานที่และโอกาส

- ส่วนรวม เก็บขยะ ให้อาหารปลา ดูแลเขตอภัยทาน
- ครอบครัว ช่วยทำงานบ้านทุกอย่าง เชื่อฟังพ่อแม่ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
- โรงเรียน ช่วยรักษาความสะอาดภายในโรงเรียน เชื่อฟังครู อาจารย์ ปฏิบัติ

ตามกฎของโรงเรียน

- เพื่อน ๆ ช่วยแนะนำการเรียน แนะนำให้ทิ้งขยะลงถัง
- ตัวเอง เตือนตนเอง รู้จักแบ่งเวลาให้ถูกต้อง

อภิวัฒน์ กลิ่นเรือง

- ไม่คิดทำชั่ว ไม่ยุ่งเกี่ยวยาเสพติด
- เล่นกีฬา ช่วยแม่ทำงาน ใช้เงินอย่างประหยัด มีน้ำใจ เก่งใจผู้อื่น

เมติมา ประวิทย์

- มีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน สังคม
- ชอบช่วยเหลือคนที่ด้อยโอกาส

คุณครูณภัทรสร ศักดา : ความดีที่ค้นพบในตัวเองของแต่ละคนจะคล้ายกันเพราะอาจจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน แต่ครูอยากจะทำให้เพิ่มเติมความรู้สึกที่ได้สิ่งดี ๆ ในการกระทำของเราแล้วได้อะไรบ้างให้เป็นการบ้านไปเขียนมาแล้วเล่าให้เพื่อนๆ ฟังในสัปดาห์หน้า

เวลา 13.00 น.

ลุงนงค์ ประวิทย์ : บ่ายนี้เราจะฝึกการเขียนเล่าเรื่องกันนะ...โดยจะให้ที่มวิจัยและสมาชิกเขียนนิทานมาคนละ 1 เรื่อง ซึ่งจะต้องคิดจินตนาการขึ้นมาเองใช้เวลา 1 ชั่วโมง ไม่จำกัดหัวข้อเรื่อง ที่เหลือแบ่งกลุ่มตามระดับชั้นสำหรับ ป.1 - ป.3 เขียนหนังสือยังไม่คล่องให้วาดภาพปลาที่รู้จักในคลองยัน ให้เหมือนปลาที่รู้จักจริง

หลังจากนั้นปล่อยให้เด็กๆ ได้ใช้จินตนาการของแต่ละคนในการแต่งนิทาน และน้องๆ เล็กๆ ก็วาดภาพ ทุกคนมีความตั้งใจทำกันน่าดูทีเดียว เวลาผ่านไป 1 ชั่วโมงทุกคนก็กลับมารวมกลุ่มใหญ่แล้วนำเสนอสิ่งที่แต่ละคนได้ตั้งใจทำมา

สันถุทัย จิมมาบล

นิทานเรื่อง สวนผลไม้

วันหนึ่งมีพี่น้องสองคน พี่ชื่อแพน น้องชื่อขวัญ มาเก็บผลไม้ในสวนพอพี่เก็บเสร็จแล้วขวัญก็มากัดน้องน้องก็ร้อง มีชายคนหนึ่งเข้ามาช่วยและชายคนนั้นก็พาส่งบ้านน้องขวัญจึงหาผ้ามาพันพ้อแม่ของแพนก็ขอบคุณ แม่ของสองพี่น้องดีใจมากที่มีคนมาช่วย

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดี”

ดวงกมล รักทอง

นิทานเรื่อง การไปเที่ยวป่า

เช้าวันเสาร์ฉันกับครอบครัวได้เดินทางไปในป่า และฉันได้เป็นกระต่ายตัวหนึ่งกำลังหลงทางอยู่ และฉันได้เข้าไปอุ้มกระต่ายมาให้แม่ดูแม่ก็บอกฉันว่าให้พากระต่ายเดินทางไปกับฉันและระหว่างเดินทางฉันก็ได้เห็นแม่ของกระต่ายและฉันก็ได้เอากะต่ายไปให้แม่ของลูกกระต่าย และฉันกับครอบครัวก็ได้เดินทางไปพักที่ลำธารและก็รับประทานอาหาร พอกทานอาหารเสร็จฉันกับครอบครัวเดินทางกลับบ้านอย่างมีความสุข

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “การไปเที่ยวป่าทำให้เราได้ความรู้หลายอย่างมากมาย”

อภิวัดน์ พรหมจันทร์

นิทานเรื่อง ต้นไม้ผู้ยิ่งใหญ่

มีต้นไม้ต้นหนึ่งมันเป็นต้นไม้ที่โดดเด่นที่สุดในป่า และข้าง ๆ ของมันก็มีต้นไม้ต้นเล็ก ๆ ต้นหนึ่ง ซึ่งมันได้ถูกต้นไม้ใหญ่เหยียดหยามว่าต้นเล็กก็เล็กไม่มีประโยชน์อะไร จนมาถึงกระทั่งวันหนึ่งมีชายสองคนมาในป่าเพื่อจะหาไม้ไปทำบ้าน ชายคนที่สองก็ได้เห็นต้นไม้ต้นนั้นจึงตัดต้นไม้ต้นนั้นและมันก็สำนึกว่าการเป็นต้นไม้ที่โดดเด่นมันก็ไม่ดีเสมอไป

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “การเป็นคนที่ยิ่งก็ไม่ดีเสมอไป และมีภัยต่อตัวเอง”

ศราวุฒิ อินทรเทพ

นิทานเรื่อง ไม่ใช่เงิน

มีเด็กผู้ชายคนหนึ่งชื่อเอก เขาเกิดมาในครอบครัวที่ร่ำรวยมาก ครอบครัวของเขาเห็นแก่ตัวมากไม่เคยมีน้ำใจคิดที่จะช่วยเหลือเพื่อนบ้านของเขาหรือแม้กระทั่งคนที่เขารู้จัก ทำให้ผู้ชายคนนั้นเป็นคนเห็นแก่ตัวมากโดยตลอดเขาคิดว่าเขามีเงินทองเขาจะทำอะไรก็ได้ เขามีเงินซื้อมาได้ทุกอย่างเขาไม่เคยเดือดร้อนเรื่องอะไร และที่สำคัญดีคือแก่นเดือดร้อนรถน้ำมันหมด เขาก็ไม่ช่วยเอกบอกว่ามันไม่ใช่เรื่องอะไรของเขาเลย เอกก็ได้ขี่รถผ่านไปหน้าตาเฉย ๆ

อยู่มาวันหนึ่งเอกก็รถล้อแล้วอยู่ไกลจากตู้ซ่อมรถมากและไม่หน้าซำกระเป๋าสเงินของเอกก็หายอีกด้วย เอกขอให้คนช่วยคนเขาก็ไม่มีใครช่วยเอกเลย

ตอนนี้เอกเดือดร้อนมากเอกต้องการคนมาช่วย เอกก็ได้เจอคนที่เอกไม่ช่วยเขาก็มาช่วย เอกในที่สุดเอกก็เห็นว่าเงินไม่สามารถซื้อน้ำใจคนได้เลย และจากนั้นมาเอกกับแก่นก็ได้เป็นเพื่อนรักกันและไม่ช่วยเหลือกันโดยมาตลอด และเอกก็คิดที่จะช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนอีกต่อไป

อรุณญา พิพิธ

นิทานเรื่อง อรุณรัชธรรมชาติ

วันหนึ่งมีพรานคนหนึ่งมาล่าสัตว์ป่าจนกระทั่งวันหนึ่งเจอเด็กน้อยคนหนึ่ง เป็นนักอรรักษ์ ธรรมชาติเด็กน้อยคนนั้นกับบอกกับพรานคนนั้นว่าอย่าทำร้ายมันเลย และพรานคนนั้นก็หันมา อรุณรัชธรรมชาติกับเด็กน้อยและช่วยปลุกต้นไม้ให้สมดุลเหมือนเดิม

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “การอรรักษ์ธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดีแก่ตัวเราและผู้อื่น”

น.ส.สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

นิทานเรื่อง ลมกับดวงอาทิตย์

ลมกับดวงอาทิตย์เป็นเพื่อนรักกันมานาน อยู่มาวันหนึ่งได้เจอพรานป่าเดินมาล่าสัตว์ลม เห็นดังนั้นเลยหัวว่าหากใครทำให้ชายผู้นี้ถอดเสื้อคลุมออกได้ลมนั้นได้เป่าลมแรง ๆ ขึ้น ชายผู้นั้น ยิ่งใส่เสื้อให้หนาขึ้น ๆ ไม่นานนักลมก็ให้ดวงอาทิตย์ลงทำดูบ้าง ดวงอาทิตย์ก็แผดแสง จ้าชายผู้นั้นร้อนขึ้น ๆ ก็เลยถอดเสื้อคลุมออก ดวงอาทิตย์จึงเป็นผู้ชนะ

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “จงอย่าคิดว่าตัวเองเก่ง”

อริวัฒน์ กลิ่นเรือง

นิทานเรื่อง สุนัขจรจัดจอมโลก

กาลครั้งหนึ่งมีสุนัขตัวหนึ่งรูปร่างผอมแห้งแรงแทบไม่มี เพราะเป็นสุนัขจรจัดเที่ยวไปเที่ยว มาอดมื้อกินมื้ออยู่ทุกวัน อยู่มาวันหนึ่งมันได้เดินไปเรื่อย ๆ เพื่อหาอาหารกินเดินไปกว่าครึ่งวัน แล้วสุนัขหิวและอดโรยมันเหนื่อยมากจนสุนัขเดินไปพบกันสถานที่แห่งหนึ่ง ซึ่งมีจับจ่ายซื้อของ มากมายสุนัขมันผีนดูอยู่ครู่หนึ่ง มันก็นึกขึ้นได้ว่ามันตลาดนัดมันจึงรีบเข้าไปภายในตลาดแห่ง นั้นทันทีเพื่อหาอาหารกิน สุนัขเดินวนเวียนในตลาดอยู่พักใหญ่ มันไม่ได้กินอะไรเลยมันหิวมาก มันจึงเดินตรงเข้าไปที่ร้านขายเนื้อหมูด้วยความหิวมันมองซ้ายมองขวา เมื่อสบโอกาสมันจึงรีบ คาบเนื้อขึ้นโต๊ะทันทีแล้วสุนัขรีบวิ่งไปที่ปลอดภัยมันวิ่งไปเรื่อย ๆ มันเหนื่อยแล้วมันก็หยุดพักเหนื่อย ที่สะพานกลางแม่น้ำ มันเหนื่อยมากมันมองไปที่ในน้ำมันตกใจมากแล้วอุทานขึ้นมาว่า นั่นชิ้นเนื้อ ที่อยู่ตรงนั้นมันใหญ่กว่าที่เราคาบมา มันไม่ทันได้คิด สุนัขจึงรีบกระโดดไปที่ชิ้นเนื้อขึ้นโต๊ะนั้นทันที ตูม!!!! ปราบกฏว่าชิ้นเนื้อนั้นคือเงาของมันนั่นเอง และชิ้นเนื้อที่มันทิ้งไว้ก็โดยสุนัขอีกตัวคาบไป กิน

และวันนั้นก็เป็นอย่างอื่นหนึ่งที่สุนัขตัวนั้นอดอีกตามเคย

ข้อคิดที่ได้จากเรื่องนี้ “ควรพอใจในสิ่งที่ได้มา

ด.ญ.ธารารัตน์ เรื่องดำ

นิทานเรื่อง ความซื่อสัตย์

เด็กคนหนึ่งชื่อ กตัญญู เขาเดินกลับมาจากโรงเรียน กตัญญูก็เห็นกระเป๋าสตางค์ตกอยู่บนพื้น กตัญญูก็เปิดกระเป๋าสตางค์ดูสรุปในกระเป๋ามีเงินจำนวนไม่น้อย กตัญญูก็นำกระเป๋าสตางค์ไปให้คุณตำรวจหลัง จากนั้นคุณตำรวจก็ประกาศหาเจ้าของเวลาผ่านไปเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ก็มีคนมาแสดงตัวเป็นเจ้าของเขามีอาชีพเป็นแพทย์เขาขอบคุณกตัญญูมาก เขาจึงให้เงินกับกตัญญูแต่กตัญญูขอบคุณแต่ขอไม่รับเพราะกตัญญูคิดว่าการทำความดีไม่ใช่ทำเพื่อเอาสิ่งตอบแทน

ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง “การทำดีไม่จำเป็นจะต้องมีสิ่งตอบแทน”

กิตติศักดิ์ รักทอง

นิทานเรื่อง เห็นแก่ตัว

ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งอยู่กันอย่างสงบสุขมาโดยตลอด อยู่มาวันหนึ่งมีนายแดงเข้ามาอาศัยในหมู่บ้านแห่งนี้ เขาเป็นคนที่เห็นแก่ตัวไม่ชอบช่วยเหลือผู้อื่นและชอบกลั่นแกล้งผู้อื่นและเป็นคนที่เกี่ยวข้องร้ายในการงาน ชอบเอาแต่กินแล้วนอน ชอบขโมยของผู้อื่น เมื่อเขามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ก็ทำให้ชาวบ้านรังเกียจเขา วันหนึ่งขณะที่เขานอนหลับก็เกิดไฟไหม้ที่บ้านของเขาชาวบ้านก็มาช่วยด้วยความเยาะเย้ย นายแดงครวญครางขอความช่วยเหลือจากชาวบ้านแต่ก็ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากใครเลย และแล้วนายแดงก็ถูกไฟครอกตายในที่สุด

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “การที่เป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่ชอบช่วยเหลือผู้อื่นชอบลักขโมยและกลั่นแกล้งผู้อื่น ก็จะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น”

วาสนา พัทธวัชวปี

นิทานเรื่อง ธรรมชาติของป่า

วันหนึ่งตานงศ์และคนอื่น ๆ มาชวนให้ชาวบ้านไปปลูกป่าแต่แล้วชาวบ้านก็ไม่ตกลงจะไปปลูกป่าตามที่คนอื่น ๆ บอกหลังจากนั้นตานงศ์และคนอื่น ๆ ได้มาช่วยกันเล่าถึงธรรมชาติของป่าให้ชาวบ้านได้ฟัง พอชาวบ้านได้ฟังก็นึกจะไปปลูกป่ากับตานงศ์และคนอื่น ๆ ต่อจากนั้นชาวบ้านก็ได้ปลูกต้นไม้อย่างมีความสุข

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “การปลูกป่าเป็นสิ่งที่ดีต่อธรรมชาติและป่าไม้

สมณฑา สุดสิน

นิทานเรื่อง กาเจ้าเล่ห์

มีกาดัวหนึ่งเป็นเพื่อนกับนกพิราบ อยู่มาวันหนึ่งนกพิราบไม่สบายจึงออกไปหาอาหารไม่ได้กาก็เลยอาสาจะไปหาอาหารให้ กาก็ไปหาอาหารและได้พบถั่วพวงมากมายกาก็คิดว่าถ้าเราเอาไปให้นกพิราบหมดเราก็จะได้กินน้อยกว่านกพิราบ กาก็กินถั่วพวงไปมากจนเหลือ

น้อยนิดและนำไปให้นกพิราบเมื่อกาไปถึงจึงบอกนกพิราบว่าวันนี้ข้าหาอาหารมาได้น้อยนิด
นกพิราบจึงพูดว่าถ้ามีเพียงแค่นี้เราก็กินกันก็ได้อยู่วันหนึ่งการไม่สบายนกพิราบจึงอาสาไป
หาอาหารให้ นกพิราบหาอาหารได้นิดเดียวกาก็คิดว่านกพิราบแอบกินก่อนกาก็ว่านกพิราบ

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “การโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ได้”

ชนิษฐา เจียนตัน

นิทานเรื่อง นกน้อยหลงทาง

วันหนึ่งมีนกตัวหนึ่งอยู่ในป่าได้ออกมาหาอาหารแล้วก็พบหนอนอยู่ตัวหนึ่ง แล้วนกก็
คาบไปกิน พอกินเสร็จมันก็จะกลับบ้านแล้วนกน้อยบินไปผิดทางแล้วได้พบกับหนูแล้วนกน้อย
ถามหนูหนิดว่าในป่าไปทางไหนหนูหนิดบอกว่าไปเรื่อยแล้วก็ถึงในที่สุดนกน้อยก็กลับได้ถึงบ้าน
ของนกน้อย

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จย่อมตามมา”

น.ส.เมติมา ประวิทย์

นิทานเรื่อง ต้นไม้ใจดี

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งชื่อว่า “ต้นยางนา” ลำต้นที่สูงใหญ่และพุ่ม
ไม้ที่ใหญ่โตร่มเย็น อยู่มาวันหนึ่งมีผู้ชายหนึ่งคนเดินผ่านมาแล้วก็กับต้นไม้วางใจเลย
และขอพักตรงนี้สักพักหนึ่งชายผู้นั้นก็นอนหลับไปที่ใต้ต้นไม้ที่น้อยอย่างสบายและอบอุ่นภายใต้ร่ม
เงาของพุ่มไม้

ต้นไม้ : ก็พูดขึ้นว่าเราไม่มีอะไรจะให้ท่านหรอกที่จะบรรเทาความเหนื่อยของท่านแต่เรา
มีเพียงกิ่งก้านสาขา ลำต้นให้ท่านไปสร้างที่อยู่อาศัย

ต่อมาชายคนนั้นก็มาตัดต้นไม้ไปสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและอยู่ที่นั่นจนแก่ชรา ต่อมา
ชายชราคนนั้นก็เดินผ่านไปใต้ต้นไม้(ที่เหลือแต่ตอไม้)นั้นอีกและก็นั่งขึ้นแบบเดิมว่าเหนื่อยร้อน

ต้นไม้ : ก็พูดขึ้นว่าเราก็กินมีกิ่งก้านสาขา ใบ ลำต้นที่จะให้ท่านใช้ร่มเงาของเราให้ท่าน
หลบแดดได้เพราะเราให้ท่านหมดแล้วเรามีเพียงตอไม้ที่ไม่มีประโยชน์แต่ให้ท่านนั่งพักให้หาย
เหนื่อยได้ ชายชราคนนั้นก็นั่งพักตรงตอไม้นั้นรอคอยดูพระอาทิตย์ตก

**นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “คนเราต้องรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่ผู้อื่นแต่ไมให้
เราลำบาก ก่อนที่เราจะช่วยคนอื่นเราต้องมีกินก่อน”**

ด.ญ.กนกวรรณ หนูสุข

นิทานเรื่อง สุนัขกับเงา

วันหนึ่งสุนัขไปที่ตลาดแล้วสุนัขตัวนั้นเห็นก้อนเนื้อก้อนใหญ่ที่แม่ค้าขายคนนั้นไปแล้ว
แม่ค้าหยิบใส่ถุงให้ลูกค้า แล้วสุนัขตัวนั้นก็ไปตะครุบแล้วมันก็พาวางไปที่สะพาน ๆ หนึ่งมันก็เห็น

ก้อนเนื้อก้อนนั้นที่อยู่ในปากของมันแล้วมันก็ปล่อยก้อนเนื้อก้อนนั้นลงในน้ำแล้วมันก็กระโดดลงในน้ำเพื่อจะเอาก้อนเนื้อนั้นแทน

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “โลกมากลางมกหาย”

สุภาพร นิลนิยม

นิทานเรื่อง สุนัขกับผีตลกกล้วย

เช้าวันหนึ่งสุนัขตื่นขึ้นมาสุนัขก็เห็นผีตลกกล้วยตัวนั้น มันก็เดินเข้ามาใกล้สุนัขสุนัขก็เห่าเจ้าของมันให้ตื่นขึ้นมา สุนัขตัวนั้นก็เห่าไม่หยุด

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “การเลี้ยงสุนัขเป็นสิ่งที่ดี แต่ควรระมัดระวัง”

อดิศักดิ์ อาวุธ

นิทานเรื่อง เด็กที่เดินทาง

เด็กน้อยคนหนึ่งเป็นเด็กที่ชอบการเดินทาง เดินจนเขาไม่รู้จักเหนื่อยเมื่อยล้า แต่เขาไม่รู้เหตุผลว่าเขาเดินเพื่ออะไรเพราะระหว่างการเดินทางของเขา เขามีการเดินไปเห็นสิ่งต่าง ๆ มากมาย เขามีความรู้ว่าที่เขาเดินไปเขาได้เห็นทางสีดำเขามองทางนั้นไม่เห็นตัวเอง เขาใจหายว่าตัวเองเดินมาตรงไหน มันมีเสียงของโลกมากมายที่ได้ยินเสียง และเขาคิดว่าเสียงที่เขาได้ยินจากการเดินทางเป็นความรู้สึกที่เขามองเห็น เขามองว่าโลกนี้เป็นเรื่องตลกเขาเห็นสิ่งต่าง ๆ การเดินทาง เขaleyคิดว่าเขาไม่สมควรเดินต่อไป เมื่อเขาหยุดเดินได้พบกับความว่างเปล่าชั่วขณะเขาเลยค้นพบบางสิ่งว่า ถ้าโลกแบบเขาอยู่กับความว่างเปล่าดีกว่า

ชีวิตของเราเดินผ่านสิ่งต่าง ๆ มากมายอยู่ที่เราคิดว่าเราจะเลือกสีไหนมาเป็นความสุข (แล้วทำไมเราถึงชอบมัน)

ในทมิฬวิสัยและสมาธิกล่่านิทานที่ตนได้แต่งขึ้นให้ทุกคนฟัง สำหรับคนที่วาดภาพปลาคลอxygen หมุนเวียนภาพให้ทุกคนดูแล้วทลายว่า น้อง ๆ วาดปลาอะไร เจ้าของก็ค่อยนำภาพที่วาดออกมาเฉลยให้ฟัง

ดูทุกคนมีความสุขที่ได้มาพบเจอกันในวันนี้ ทุกคนสนุกสนานกันมาก

ก่อนเดินทางกลับบ้านทุกคนช่วยกันวางแผนกิจกรรมของเดือนถัดไป โดยสรุปได้ดังนี้

- ศึกษาการทำนาที่หมู่ที่ 1 ต.บ้านยาง อ.ศรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี เวลา 13.00 น.

วันเสาร์ 15 พฤศจิกายน 2551

- ศึกษาวิถีชีวิตพอเพียงตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงบ้านน้ำหนาว
- จัดทำนิทรรศการแสดงภาพปลาในคลอxygen
- จัดทำหนังสือทำมือนิทานพร้อมวาดภาพประกอบ

ผู้บันทึก

นางสาวสุภาพรณิ จิตราภิรมย์

ประชุมทีมวิจัยเดือน พฤศจิกายน 2551
วันที่ 15 พฤศจิกายน 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านปากหาร
หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย

1. ที่ปรึกษา	4 คน
2. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน	
ภูมิโนเขตลุ่มน้ำคลองยันและทีมวิจัย	19 คน
รวมทั้งรวม	23 คน

วาระการประชุม

- ศึกษาวิธีชีวิตพอเพียงบ้านน้ำนาว่า (การทำนา)

เวลา 09.00 น.

ลุงนงค์ ประวิทย์ : การค้นหาอะไรสักอย่างส่วนใหญ่มาจากการตั้งคำถาม เห็นอะไรต้องตั้งคำถาม ไม่จำเป็นต้องตอบในขณะนั้น ต้องรู้วิธีการค้นหาคำตอบ ถ้าเรามีประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น ต้องใช้ระบบคิดมากขึ้น คำตอบอาจจะไม่ใช่การเรียนรู้ในตำราเท่านั้น บางครั้งเกิดจากสิ่งที่เราคิดเขียนขึ้นเองเป็นความรู้ใหม่ เพราะฉะนั้นถ้าไปพบคำพูด คำคม ใครพูดอะไรศึกษาจากคำพูด วิธีคิด การกระทำจะดีหรือชั่วของเขาได้ถือว่าใช้ได้ อยากให้พวกเราลองนึกทบทวนที่ผ่านมานึกถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เราได้พบเห็นในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลาย ๆ คนก็ได้ที่ประทับใจและเชื่อว่าสิ่งที่พบคือสิ่งดี ๆ ไหนลองบอกมาให้ลุงฟังทีละคนซิ

ขนิษฐา เจียนตัน : แม่ปลูกผัก พ่อไปส่งหนูที่โรงเรียน ตานงค์ให้หนูกินขนม เห็นคุณครูณภัทรสรช่วยป่าเองขายขนม

วุฒิชัย ชิตจ้อย:แม่ส่งผมที่โรงเรียน แม่มาส่งที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสหกรณ์บ้านปากหาร

เมติมา ประวิทย์ : พบลุงนงค์กำลังทำกิจกรรมเพื่อเด็ก ๆ ให้เด็กมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดและมีจิตสาธารณะ พบคุณครูณภัทรสรช่วยกันสอนเด็ก ๆ ในสภาฯ และยังเป็นครูที่มีใจเอื้อเฟื้อยื่นยัดสอนเด็กแม้จะมีคำตอบแทนเพียงน้อยนิด

วันจักรี แก้วพิชัย : เห็นตำรวจจนคนแก่ข้ามถนน

พิชญภา สรรพคง : คุณตามาส่งฉันที่โรงเรียน ตานงค์ ทำเรื่องอนุรักษ์ป่า คลองยันและธรรมชาติ ดวงกมล รักทองช่วยครูขายของที่โรงเรียน

ภานุมาศ คงรักษา :ลุงสุชาติ เสนานอก ช่วยขับรถพาพวกเราไปที่ต่าง ๆ ช่วยทำอาหารอร่อยๆให้พวกเราทาน คอยให้คำปรึกษา ลุงพรช่วยแนะนำในสิ่งต่าง ๆ คุณครูคุณภทสร ช่วยดูแลพวกเรา ทำอาหารให้พวกเราและคำแนะนำทั้งเรื่องเรียนและเรื่องการดำเนินชีวิต

อริวัฒน์ กลิ่นเรือง : คนดีที่เราค้นพบมีมากมายแต่ที่สำคัญยิ่งกว่าคือคนที่ยอมสละเวลาส่วนตนหรือทำเพื่อส่วนรวม นั่นคือคนดีอีกแบบหนึ่งและคนดีที่ทุกคนต้องรู้จักก็มีอาจลิมได้คือผู้เลี้ยงดูดูแลให้กำเนิดคือ พ่อ แม่

อรรถพล นวลละออง : เห็นพี่ผู้ช่วยคุณครูถือของ แม่มาส่งผมที่โรงเรียน

สุภาพร นิลนิยม : ตานงค์...หากับข้าวมาทำให้เด็ก พ่อ..ทำเล้าหมูให้ยาย

สมลทา สุดสิน : ลุงนงค์เป็นนักรักษาสิ่งแวดล้อมและยังให้ความรู้กับเด็กทุกคน คุณครูคุณภทสรเป็นคนดูแลเด็กทุกคน ผู้ใหญ่บ้านศิริพงศ์ จันทร์ปานดูแลชาวบ้าน ลุงแมวให้ยืมเงินเมื่อจำเป็น

วิยะดา วิเชียร : เห็นลุงนงค์ให้อาหารปลา

ดวงกมล รักทอง : คุณครูคุณภทสรสอนให้เราเป็นคนดีและทำอาหารให้กิน อุ้มช่วยคุณศิริพรขายของ

วรารกร สุดสิน : ตาหลวงคมเอาข้าวให้สุนัข พ่อซื้อโทรศัพท์ให้ พี่ต้องมาส่งที่โรงเรียน

สันฤทัย จิรมาบล : ตานงค์ให้ข้าวหนูกิน แม่ส่งหนูที่โรงเรียน ตักพบเงินมอบคุณครู เห็นน้องตัสกวาดขยะที่โรงเรียน พี่แม่ทำอาหารให้กิน ตานงค์สอนให้รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ลัดดาวลย์ สุดสิน : พ่อ แม่ ที่ช่วยกันทำมาหากินเพื่อครอบครัวและส่งเสียให้ลูกเรียน ครูอาจารย์ได้สอนฉันมาตั้งแต่อนุบาลจนฉันโต ให้ความรู้ต่าง ๆ ทำให้ฉันอ่านออกเขียนได้ เช่น คุณครูคุณภทสร เพื่อนที่โรงเรียน พี่ไปส่งที่โรงเรียน ผู้ใหญ่บ้านศิริพงศ์ จันทร์ปาน ดูแลลูกบ้าน ทหารดูแลรักษาประชาชนที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ธารารัตน์ เรืองดำ : คุณแม่คอยปกป้องดูแลรักษา คุณครูคุณภทสร คอยสั่งสอนให้เราเป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น อุ้มช่วยเพื่อนกวาดขยะ

อรัญญา พิพิธ : แม่ช่วยย่ำมัดผัก คุณครู ตานงค์ ทำอาหารให้กิน

กนกวรรณ หนูสุข : พ่อหาเงินด้วยความเหน็ดเหนื่อย เพื่อแม่และลูก คุณครูคุณภทสรทำอาหารให้กิน ตานงค์ช่วยชาวบ้านและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลุงเรืองช่วยชาวบ้านต่อกระดูก หมอไสวช่วยชาวบ้านทำศาลพระภูมิ

อดิศักดิ์ อาวุธ : พี่เลี้ยงเป็นคนดี สร้างความเข้าใจให้ตัวผมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ลุงนงค์ควบคุมความคิดทางบวก สร้างพลังทางความคิดในการทำงานที่ดี คุณครูคุณภทสรสร้างความสบายใจเมื่อได้พูดคุยในเรื่องปัญหา จุดประสงค์ของทุกท่านที่ได้กล่าวข้างต้น เป็นบุคคลที่อุทิศเพื่อสังคมต้องการสร้างคนดีสร้างเด็กที่มีคุณภาพต่อไปในวันหน้า

สรุปความดีที่หนูพบ

ภานูมาศ : ให้น้อง ๆ ทำความเข้าใจโจทย์ความดีของน้อง ๆ ที่เห็นชัดก็คือ พ่อแม่

ลัดดาวลย์ : รู้สึกว่าการเขียนจะนึกถึงความดีของพ่อแม่

อดิศักดิ์ อาวุธ : เข้าใจว่าความดีจะมีค่า และมีได้ทุกคนแต่ไม่ได้ดึงออกมาให้เห็นว่ามีดีอะไรบ้าง และควรจะนำความดีนั้นไปปรับใช้

คุณครูณภัทรสร ศักดา : ความดีที่ทุกคนได้มองเห็นเริ่มจากสิ่งใกล้ตัวคือ พ่อ แม่ พี่ เพื่อน ครู และคนที่รู้จักรอบข้าง เป็นเรื่องปกติของเด็ก ๆ ต่อไปจะต้องมองให้ลึกและไกลเพื่อจะได้สรรหาคนดีที่ถูกต้องตามทัศนคติของตนเอง

ลุงนงค์ ประวิทย์: การพัฒนาความคิดของพวกเรา ให้นำนี้ถึงเป้าหมายข้างหน้า เพื่อทำงานแทนลุง อยากให้รุ่นที่มียุคเป็นรุ่นพัฒนาและรุ่นถัดมาจะแทนที่ ถ้าเราไม่เกียจคร้านสักวันหนึ่งจะพบคำตอบเอง

วันนี้ได้ไปเรียนรู้เรื่องการทำนาที่บ้านพินาวา จันทร์สงสา เมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมาลุงนง และคุณครูณภัทรสรจึงชวนเด็กๆ ตั้งคำถามที่จะมาแลกเปลี่ยน ชักถามนำนาว่าเรื่องการทำนา

ลุงนงค์ : ก่อนที่จะไปถึงการทำนา ไหนลองบอกลุงซิว่าใครหุงข้าวเป็นบ้างให้บอกขั้นตอนให้ลุงฟังหน่อย

สมลทา : ตอนแรกตักข้าวสารใส่หม้อล้างน้ำ 2 ครั้ง นำไปใส่บนหม้อต้วนอก กดสวิสต์

กรกนก : หุงข้าวกับเตาไม้ฟืน หาไม้ฟืนทำเหยื่อจุดไฟกับเศษยางเอาไม้ฟืนวางซ้อนไว้จนไฟติด นำหม้อกรอกข้าวสารใส่ล้างให้สะอาด 2-3 ครั้ง ตั้งไฟ

ลุงนงค์ : การเล่าละเอียดทุกขั้นตอนได้ความรู้คือตัวปัญญาแต่ปฏิบัติจริงไม่ได้ถ้าอย่างนั้นลุงฝากเป็นการบ้านวันนี้ให้ไปเขียนการหุงข้าวกับเตาฟืนมาส่งด้วย แล้วก็วันนี้พินาวาจะมาช่วยทบทวนขั้นตอนการทำนาอีกครั้ง

นาวา : เคยช่วยทำนาพ่อแม่ พอโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่อยากรู้ว่าทำนาอย่างไร จึงได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

ขั้นที่ 1 ไถลัมหญ้า

ขั้นที่ 2 ตีดินเป็นตม

ขั้นที่ 3 แห่ข้าวเปลือกในถังไว้ 2 คื่น นำใส่กระสอบ ประมาณ 1-2 วัน เมล็ดข้าวเริ่มแตกปากจาบ (แตกหน่อ) พร้อมจะหว่านในแปลง แต่วิธีที่ใช้มีหลายวิธีเมื่อก่อนเคยหว่านแน่น ต่อมาได้ทดลองมาเรื่อย ๆ ทำอยู่ 3 แบบ คือ ใช้วิธีหว่านถี่ ๆ วิธีดำ วิธีทำเทือก วิธีหว่านแล้วแยกมาดำแปลงอื่น

การให้ปุย ใช้ปุยอินทรีย์และการหว่านถั่วแล้วไถกลบ วิธีที่กล่าวมา พวกเราอาจจะนึกอะไรไม่ถูก เดี่ยวจะพาไปดูที่นากันจริง ๆ

น้านาวาพาพวกเราไปถึงแปลงนาเดินลัดเลาะริมนาจะเห็นการปลูกผักของคนบ้านยาง หมู่ที่ 1 ไร่หลายชนิด เช่น พริก มะเขือ มันเทศ พลูด ผักบุ้ง และผักพื้นบ้านที่ปลูกในนา เช่น รกช้าง ลิ้นปี่ ไล่ด้ง ผักเกร็ด ฯลฯ เด็กเดินวิ่งอย่างสนุกสนานลุ่มบ้า มีทากคอยเกาะคนเดิน หลังแต่ทุกคนไม่หวาดหวั่นเดินไปถึงกลางทุ่งนาที่เป็นแปลงข้าวที่ขึ้นเขียวแน่นเป็นบางพื้นที่ (เพราะคนส่วนใหญ่ไม่ทำนาปล่อยให้เป็นที่รกร้างเปล่า) น้านาวาอธิบายให้น้อง ๆ ฟังในเรื่องที่น้อง ๆ อยากรู้ เสียงดังสนั่นลั่นทุ่ง น้านาวาแยกต้นข้าวหรือต้นกล้าออกจากแปลงที่หว่านไว้ถี่ ๆ มาปักดำที่ทำเทือกเอาไว้ เด็กช่วยกันปักดำไม่กี่นาทีก็เต็มทุ่งนา ไม่ต้องระแวงสงสัยว่าต้นกล้าจะปักลงติดกับโคลนตามด้วยเท้าหลายสิบเท้าด้วยแรงกระแทกต้นกล้าลอยขึ้นเป็นเสียงหัวเราะอย่างพอใจ คนที่มีหน้าที่ถ่ายภาพก็ถ่ายไม่หยุดเพราะวิวทิวทัศน์สวยมาก เมื่อเรียนรู้ภาคปฏิบัติเสร็จก็ชวนกันกลับตอนกลับแจกอาหารข้าวเหนียวหมูห่อใบตองอร่อยเข้ากับบรรยากาศจริง ๆ

หลังจากทานอาหารกลางวันกลางทุ่งนากันแล้ว เด็กๆยังมีพลังเหลือเฟือจึงชวนกันสรุปบทพจนานสิ่งที่ได้รับในวันนี้และวางแผนงานครั้งต่อไปก่อนแยกย้ายกันกลับบ้าน

สิ่งที่ได้เรียนรู้

- ได้รู้วิธีทำนามีหลายวิธีการ ทั้งการหว่าน การดำ เป็นต้น
- ได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ฝึกความอดทน
- ได้ปลูกจิตสำนึกให้ระลึกถึงบุญคุณของพระแม่โพสพ (ข้าว)
- ทำให้มีแรงบันดาลใจในการกลับไปทำนาปลอดสารไว้กินเอง
- ได้สนุก มีความสุขกับธรรมชาติ
- ได้เห็นครอบครัวตัวอย่างของน้านาวา สามารถพึ่งตนเองได้

ตานงค์ ประวิทย์ : ความรู้ในโรงเรียนเรียนรู้จากข้อมูล แต่วันนี้ที่เราได้ในวันนี้คือความรู้ใหม่ ได้จากการปฏิบัติสดๆ ใหม่ ๆ ซึ่งมีความหมายมากและพวกเราควรได้บันทึกไว้ แล้วค่อยพบกันสัปดาห์หน้านะเด็กๆ

แผนงานต่อไป

วันเสาร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2551 ไปประชุมที่โรงเรียนสุราษฎร์พิทยาเพื่อแลกเปลี่ยนกับเยาวชนอำเภอบ้านดอนซึ่งทำเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน เวลา 7.00 น.ออกเดินทาง

ผู้บันทึก

นางสาวสุภาภรณ์ จิตราภิรมย์

ประชุมทีมวิจัยเดือน ธันวาคม 2551
วันที่ 13 ธันวาคม 2551
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านปากหาร
หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศิริรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย	6	คน
2. สมาชิก	8	คน
3. ที่ปรึกษา	2	คน
4. ทีมพี่เลี้ยง	4	คน
รวมทั้งหมด	21	คน

วาระการประชุม

- พัฒนามุมหนังสือ รวบรวมจัดแฟ้มผลงาน
- การปรับปรุงวังปลาและศูนย์การเรียนรู้

เวลา 09.00 น.

คุณลุงจ่านงค์ ประวิทย์ กล่าวเกริ่นนำและเตรียมความพร้อมสร้างความคุ้นเคยก่อนเปิดการประชุม และลุงจ่านงค์ยังได้พูดถึงการเข้ามาเรียนรู้ในศูนย์ ต้องมาด้วยใจไม่มีใครบังคับพวกเรา มาอยู่มาเรียนรู้ สิ่งที่เกิดขึ้นนอกเหนือกับตนเองกับสังคม ชุมชนแล้วยังเหลือผลงานที่เป็นร่องรอยของงานที่สร้างสรรค์ไว้เพื่อให้รู้ว่าเราไม่ได้มาเกินอยู่เปล่า ต่อไปนี้คิดว่า การจัดแฟ้มผลงานเอาไว้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของพวกเราไปที่ไหนหรือใครมาเห็นเด็กเยาวชนทำงานได้ขนาดนี้คงเป็นที่ชื่นชมไม่น้อย และกิจกรรมที่เราทำทุกอย่างถือเป็นการเรียนพิเศษที่หลาย ๆ คนไม่เคยสัมผัสเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้มาเรียนรู้จะมองเห็นถึงความแตกต่างกันมาก เพราะฉะนั้นเราต้องสู้และสร้างสรรค์ต่อไป

คุณครูณภัทรสร ศักดา : การจัดมุมหนังสือของศูนย์ รู้สึกว่าการจัดระเบียบศูนย์ยังไม่ลงตัว มุมหนังสือก็เล็ก อยากให้ใหญ่และกว้างขึ้น คิดว่าเป็นเรื่องสำคัญครูออกแบบชั้นวางร่วมกับทีมวิจัยกันไว้แล้ว และได้สร้างแบบจะมีขนาดสูงประมาณ 2 เมตร กว้าง 1 เมตร และยาว 50 ซม. รูปแบบมีหลังคามุงด้วย เสาค้างด้วยไม้ไผ่ฝานและประติมากรรมที่ทำด้วยไม้ไผ่มีทั้งหมด 5 ชั้น แต่ละชั้นลาดเอียงไม่เหมือนกัน ฝาประตูเราสามารถจัดป้ายนิเทศหรือนิทรรศการพวกเราทุกคนต้องช่วยกันความสำเร็จก็จะเกิดขึ้น

คุณลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : ก่อนที่จะแยกย้ายไปจัดชั้นหนังสือ ลุงอยากจะพูดเรื่อง ภัยธรรมชาติ พวกเราคงรู้ดีและรู้มากขึ้นและได้รับประสบการณ์ตรงๆ เกี่ยวกับภัยธรรมชาติคือ เรื่องน้ำท่วมที่ผ่านมา หลายๆ คนเริ่มเรียนรู้ว่าตอนนี้ทุกคนไม่คิดกลับหลังเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมที่ทำอยู่ทุกวันไม่ต้องหวังอนาคตว่าจะรอดพ้นเงื้อมมือธรรมชาติได้ ถ้าไม่เห็นโลงศพก็จะ ไม่หวั่นน้ำตา ตอนนี้ความเสียหายของหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านนับไม่ถ้วน ก็เพราะความเห็นแก่ตัว ความโลภ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ของกลุ่มละโมภคนที่สร้างสิ่งดี ๆ ก็พลอยเดือดร้อน

ตอนนี้วังปลาหลายวังมีผลกระทบจากอุทกภัยครั้งนี้ โดยเฉพาะวังปลาวังกระทอน เสียหายมากเช่นกัน ช่วงบ่ายขอให้พวกเราทีมวิจัย ทีมพี่เลี้ยงจากกลุ่มยุวชนสร้างสรรค์ และเครือข่ายวังปลาช่วยกันรื้อศาลากลางน้ำที่พังใช้การไม่ได้และอีกเรื่องของศูนย์เราได้รับบ สนับสนุนจากกลุ่มเกษตรจังหวัดมาจัดสร้างอาคาร ปรับศูนย์ให้เป็นสถานที่เรียนรู้ที่เป็นรูปแบบ มากขึ้นและปรับบริเวณรอบ ๆ ให้สะอาดโล่งเตียน

คุณครูณภัทรสร ศักดา : วิฤตชาติถ้าเราติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ จาก แหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่งจะมีสื่อข่าวสารที่แตกต่างกัน เราต้องใช้ดุลยพินิจวิเคราะห์ตรอง ให้ดี เราควรตัดสินใจและรับสิ่งที่ดีและถูกต้องและทุกอย่างจะเกี่ยวโยงกับวิถีชีวิตของเราที่ไม่อาจ หลีกเลี่ยงได้ แต่เราจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วท่ามกลางชีวิต สายน้ำ ดิน ป่า เหล่านี้ได้อย่างไร

พี่อ้น จันทรัตน์ รู้พันธ์ : คิดว่าศูนย์ของเราค่อนข้างจะพร้อมแต่ต้องปรับอยู่ใน เรื่องของชั้นวางหนังสือ มุมหนังสือ และควรจะมีเพิ่มหนังสือประเภทต่างๆที่เหมาะสมกับเด็กและ เยาวชนให้มากขึ้น

พี่แก้ว แก้วใจ ทองนา : หนังสือที่เรารู้จักมีอยู่มากมาย ขึ้นอยู่กับตัวเราจะ สรรหาหนังสือดีมีประโยชน์เพิ่มเสริมความรู้ให้กับตัวเองได้มากน้อยเท่าใด พี่ขอให้น้อง ๆ บอกถึง หนังสือที่น้องอยากอ่านมา แล้วพี่จะไปหามาให้อีกแรงหนึ่ง

คุณลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : เรื่องหนังสือที่ศูนย์ค่อนข้างมีพอสมควร ขอให้รุ่นพี่ๆของ เราเป็นแบบอย่างชวนชวนจัดหา ศึกษา เปิดอ่าน แต่ถ้าเราสนใจอ่าน เขียน น่าจะเป็น นักเขียนเข้าประกวดได้ พวกเราพูดเป็น ทำเป็น ปฏิบัติได้แต่ยังขาดทักษะการเขียน บันทึก ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการทำงานและคุณครูณภัทรสร ฝากให้ส่งงานเขียนเกี่ยวกับแผนที่คนดี เขียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อการลงพื้นที่ทุกคนลงความเห็นในวันที่ 27 ธันวาคมนี้

หลังจากนั้นทีมพี่เลี้ยง ภัสรา รู้พันธ์ จากกลุ่มยุวชนสร้างสรรค์ ทีมวิจัย และสมาชิก สภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมิโนเวศคลองยัน ที่ปรึกษา กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมช่วยกันรื้อ ศาลากลางน้ำที่ถูกสายน้ำพัดพาหักล้มขึ้นจากคลอง ด้วยความร่วมมือร่วมแรงแข่งขันกันทุกคน

ผู้จัดบันทึก ด.ญ.กรรณก ดำรัส

ประชุมทีมวิจัย เดือนธันวาคม 2551
วันที่ 20 ธันวาคม 2551
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านปากหาร
หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย	7	คน
2. สมาชิก	9	คน
3. ที่ปรึกษา	3	คน
รวมทั้งหมด	19	คน

วาระการประชุม

- วางแผนกิจกรรมนักสืบสายน้ำ
- ระดมหนังสือที่น่าอ่าน / พัฒนาศูนย์เรียนรู้

เวลา 09.00 น.

ทีมวิจัยและสมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนลงทะเลเปียน พี่เลี้ยงสร้างความคุ้นเคยและอุ่นเครื่อง ด้วยการให้ทุกคนร้องเพลงเด็กดังดวงดาวให้ทุกคนร้องพร้อมกันเนื้อเพลงไพเราะมากทุกคนช่วยกันร้องเต็มเสียงเลย

เพลงเด็กดังดวงดาว

เมื่อดาวดวงหนึ่งร่วงหล่นจากฟ้า จะมีดวงตาเกิดขึ้นมาบนโลกนี้แทน
เป็นเด็กผู้หญิง เป็นเด็กผู้ชาย สองแววประกาย เด็กมีความหมายเช่นดาว

* พวกเราจะโต ไม่นานหรอกหนา เราจะอาสาเติบโตมาดูแลโลกแทน ปกป้องป่าไม้
ภูเขา แม่น้ำ ไม่มีสงคราม หากทำตามฝันของเรา

** ยังมีพรุ้งนี้ย่อมมีความหวัง เด็กคือพลังความหวังแห่งวัน อย่าทำลายฝัน
อย่าปิดกั้นไฟ เด็กมีหัวใจ ผู้ใหญ่ช่วยระวัง

(ซ้ำ) * , ** เด็กมีหัวใจ ผู้ใหญ่ช่วยระวัง

พี่เลี้ยง ภัสรา ฐิพันธ์ : เมื่อวันก่อนเราได้ตกลงการดำเนินกิจกรรมนักสืบสายน้ำเมื่อเดือนพฤศจิกายน แต่ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้เพราะเป็นช่วงฤดูฝน น้ำหลากและขุ่นมาก จึงขยายเวลาเรื่อยๆแต่ไม่ได้หมายถึงให้เราหยุดนิ่ง กิจกรรมในวันเสาร์ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องและคุณครูคงแจ้งให้ทราบแล้ว พี่เก้ เกียะดี เคยมาให้ความรู้เกี่ยวกับนักสืบสายน้ำมาแล้ว วันนี้ขอทบทวนว่านักสืบสายน้ำเราทำเพื่ออะไร น้องๆลองแสดงความคิดเห็นกันคนละนิดละหน่อยซิ๊ะ

ธารารัตน์ (ตัส) : เพราะว่าอยากรู้เกี่ยวกับน้ำว่าน้ำในคลองยันของเราเป็นอย่างไร

พิชญภา (อ๋ม) : เพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับน้ำในคลองยันว่ามีคุณภาพเป็นอย่างไร ดี ๆ มากหรือพอใช้

กิตติศักดิ์ (กรด) : อยากรู้ว่าในน้ำมีอะไรอยู่บ้าง

พีเอียง ภัสรา : ในน้ำมีอะไรปะปนอยู่มากมาย บางอย่างเราดูเพียงตาเปล่าอย่างเดียวไม่ได้ เราต้องใช้วิธีดูสัตว์เล็กน้ำจืดช่วยอีกทางหนึ่งซึ่งเป็นตัวชี้วัด บ่งชี้คุณภาพน้ำได้ด้วย

สมณฑา (ตังติด) : นำน้ำมาตรวจสอบและลงไปสัมผัสกับตัวเอง และด้วยวิธีสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในลำคลองด้วย เช่น ก้อนหิน ผัก แมลง และอื่น ๆ

คุณครูณภัทรสร : นี่คือนิทรรศการที่เราเรียนรู้ได้โดยวิทยากร พวกเราคงอยากจะไปปฏิบัติจริง สัมผัสจริง ๆ กันอีกครั้งนะจ๊ะ ถ้าอย่างนั้นเรามาวางแผนไว้ล่วงหน้าและขอให้พวกเราเสนอวันที่พร้อมกันมาด้วย

เอกพจน์ (ออฟ) : วันที่ 10 – 11 มกราคม ซึ่งตรงกับวันเด็ก เราจะได้เข้าค่ายในช่วงกลางคืนและต้องการให้น้อง ๆ ร่วมสนุกในวันเด็กและวันรุ่งขึ้นล่องแพเก็บตัวอย่างน้ำ

พีเอียง ภัสรา ฐพันธ์ : เราจะเลือกจุด 3 จุด คือ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ การเตรียมพร้อมอย่างอื่น เช่น การแต่งกาย เสื้อผ้าห่ม ๆ และสถานที่เข้าค่าย อาหาร สมุดบันทึก ให้พร้อม โดยเฉพาะทีมวิจัยต้องทำให้เต็มที่นะเพราะต้องเป็นพี่เลี้ยงให้น้องด้วยถ้าอย่างนั้นเรามาแบ่งหน้าที่...ในการทำกิจกรรมนักสืบสายน้ำ กิจกรรมวันเด็กกันก่อนนะ

น้องๆช่วยกันอาสางานจนได้ผู้รับผิดชอบแต่ละฝ่ายครบถ้วนแต่ต้องไปหาที่มงานเพิ่มเติมกันเอาเองฝ่ายต่างๆมีดังนี้

- ฝ่ายประสานงาน เมติมา ประวิทย์
- ฝ่ายอาหาร สันฤทัย ฉิมมาบล
- ฝ่ายรับลงทะเบียนและเตรียมพร้อมน้องๆ ด.ญ.ชนิษฐา เงียนตัน
- ฝ่ายดูแลต้อนรับผู้ปกครอง ประชาสัมพันธ์งาน ด.ญ.ธารารัตน์ เรืองดำ
- ฝ่ายงบประมาณ ด.ญ.วาสนา พิทักษ์วาปี
- ฝ่ายสถานที่ เครื่องเสียง กิตติศักดิ์ รักทอง
- ฝ่ายของรางวัลและอุปกรณ์ กรกนก ดำรัส
- ฝ่ายบันทึกภาพ โกสินทร์ แซ่จั่ว
- ฝ่ายจดบันทึก สุภาภรณ์ จิตราภิรมณ์
- ฝ่ายการแสดง จุฑามาศ คงรักษา
- ฝ่ายให้คำปรึกษา ลุงจำนง ประวิทย์

ในช่วงบ่ายชวนกันระดมความคิดเห็นหนังสือที่อยากอ่าน...โดยที่น้องๆเสนอความคิดเห็นได้เต็มที่

พี่เอียง ภัสรา ฐิพันธ์ : หนังสือเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ และจำเป็น เพราะฉะนั้นเราต้องมีหนังสือไว้สำหรับอ่านที่ศูนย์เรียนรู้ หนังสือที่น้องเสนอกันมาประเภทต่างๆ พี่เอียงขอสรุปก่อนนะจะได้แก่

1. หนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน

- หนังสือนิทานอีสป อังกฤษ ไทย และนิทานพื้นบ้าน
- หนังสือสารคดี
- หนังสือเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- หนังสือเกี่ยวกับสัตว์
- หนังสือเกี่ยวกับผัก สมุนไพรและการทำอาหาร
- หนังสือภาพระบายสี

2. หนังสือวิทยาศาสตร์

- การเอาชีวิตรอดจากภัยพิบัติ
- การทดลองต่างๆ
- วิวัฒนาการของมนุษย์

3. หนังสือภาษาอังกฤษ สนใจอยากฝึกการสนทนา และหนังสือเรื่องสั้น

4. หนังสือธรรมะ/หนังสือที่ให้แนวคิดเรื่องการพัฒนาชุมชน

- นิทานธรรมะ ,มงคลชีวิต ,ปรัชญาเซน ,สามก๊ก
- โยจิมิน มหาत्मคานธี

5. ประวัติศาสตร์ สนใจเรื่อง ประวัติศาสตร์ชาติไทย และบุคคลสำคัญสำคัญ

6. หนังสือเพลงสร้างสรรค์

7. แผนที่ สุราษฎร์ธานี / ประเทศไทย

8. หนังสือทำมือ - เล่าเรื่องตัวเอง

9. หนังสือภูมิศาสตร์ สภาพดิน ฟ้า อากาศ

บทบาทหน้าที่ของเด็กๆในการดูแลและรักษามุมหนังสือ

1. หัวหน้า/รองหัวหน้า (เมติมา ประวิทย์ และกิตติศักดิ์ รักทอง)
2. หน้าที่ของฝ่ายต่างๆที่รับผิดชอบ
 - จัดเก็บหนังสือ โดย ด.ญ.พิชญาภา สรรพคง (อ๋ม) ด.ญ.ชนิษฐา เจียมนัน (อ๋ม)
 - ซ่อมแซมหนังสือ โดย ด.ญ.वासนา พิทักษ์วาปี (หญิง)ด.ญ.ธารารัตน์ อินทรเทพ (รุ่ง)
 - บันทึกลงทะเบียน โดย ด.ญ.ธารารัตน์ เรืองดำ (ตั๊ส) ด.ญ.กรกนก ดำรัส (ตุ๊กตัก)

- เก็บกวาดทำความสะอาดมุมหนังสือ โดยด.ญ.สันฤทัย จิมมาบล ด.ญ.อริญญา พิพิธ

3. การดูแล, กฎระเบียบ

- ไม่นำหนังสือกลับบ้านโดยไม่ได้รับอนุญาต
- มีบัตรประจำตัวสมาชิก
- เมื่อหนังสือชำรุดต้องซ่อมแซมก่อนนำมาส่งคืน
- ไม่ส่งเสียงดัง เล่น หรือรับประทานอาหารขณะที่อ่านหนังสือ

นอกจากนั้นน้องๆยังช่วยกันจัดทำปฏิทินประจำเดือน มกราคม 2552 เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบแผนการทำกิจกรรมร่วมกันหลังจากนั้นเด็ก ๆ ช่วยกันจัดศูนย์การเรียนรู้ให้มีความสะอาด เรียบร้อย โดยเฉพาะมุมสื่อการเรียนรู้

ปฏิทินประจำเดือนมกราคม 2552

อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์
				1 - ทำบุญปีใหม่ - ประชุมกลุ่ม	2	3
4	5	6	7	8	9 ค่ายนักสืบสาย น้ำวันเด็ก	10
11	12	13 อบรมศูนย์ ปราชญ์	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

แผนกิจกรรมต่อไป วันเสาร์ที่ 10 มกราคม ซึ่งตรงกับวันเด็กแห่งชาติจัดกิจกรรมค่ายนักสืบสายน้ำ

ผู้บันทึก ด.ญ. กรรณก ดำรัส

ประชุมทีมนิเทศเดือนมกราคม 2552

วันที่ 4 มกราคม 2552

ณ บ้านคุณลุงจ่านง ประวิทย์ บ้านปากหาร
หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะสุน จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย	15 คน
2. ที่ปรึกษา	2 คน
รวมทั้งหมด	17 คน

เวลา 08.00 น.

อดิศักดิ์ อาวุธ : มาทบทวนสิ่งที่พูดคุยกันในเดือนที่แล้วนัดหนึ่งก่อนนะครับน้องๆว่า
เราประชุมเรื่องอะไรกันไปบ้าง ใครจำได้บ้าง

ธารารัตน์ เรืองดำ : ได้ร้องเพลงเด็กดังดวงดาวค่ะ

สุมณฑา : ระดมความเห็นเรื่องหนังสือที่อยากอ่านและพัฒนาหนังสือด้วยค่ะ

กิตติศักดิ์ : เราได้แบ่งหน้าที่ แบ่งฝ่ายรับผิดชอบในงานวันเด็กที่จะถึงนี้ครับ ได้ฝ่ายต่างๆ
คือ

- ฝ่ายประสานงาน เมติมา ประวิทย์
- ฝ่ายอาหาร สันฤทัย นิยมมาบด
- ฝ่ายรับลงทะเบียนและเตรียมพร้อมน้องๆ ด.ญ.ชนิษฐา เงียนตัน
- ฝ่ายดูแลต้อนรับผู้ปกครอง ประชาสัมพันธ์งาน ด.ญ.ธารารัตน์ เรืองดำ
- ฝ่ายงบประมาณ ด.ญ.วาสนา พิทักษ์วาปี
- ฝ่ายสถานที่ เครื่องเสียง กิตติศักดิ์ รักทอง
- ฝ่ายของรางวัลและอุปกรณ์ กรกนก ดำรัส
- ฝ่ายบันทึกภาพ โกสินทร์ แซ่ฉั่ว
- ฝ่ายจดบันทึก สุภาภรณ์ จิตราภิรมณ์
- ฝ่ายการแสดง จุฑามาศ คงรักษา
- ฝ่ายให้คำปรึกษา ลุงจ่านง ประวิทย์

อดิศักดิ์ อาวุธ : พอแล้วครับพี่เชื่อแล้วว่าพวกเราทำได้ วันนี้สิ่งที่พี่อยากจะทำก่อนคือ
เราเพื่อนกันต้องช่วยเหลือดูแลกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานตอนนี้คือน้องสมาชิกบางคนไม่
มาร่วมกิจกรรมในวันเสาร์หลายอาทิตย์แล้ว ใครสังเกตบ้าง ทางออก แนวทางการแก้ไขคือ

ในขณะนี้พี่ว่าเราต้องพยายามจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องคอยดูเพื่อนๆเราด้วย พยายามให้น้องๆพบเพื่อน ๆ จะช่วยได้มาก

คุณครูณภัทรสร ศักดา : การได้มีชิ้นงานก็สำคัญเขาจะได้จดจ่อกับงาน จากครั้งที่แล้วครูให้พวกเราเขียนความรู้สึก วาดภาพ เขียนความคิดเห็นในการลงพื้นที่ตามหาคนดี รู้สึกว่าพวกเราไม่ค่อยกระตือรือร้นในเรื่องนี้เท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่เป็นหน้าที่และงานพัฒนาตนเอง แต่ตอนนี้มีเพียงบางส่วนที่ลงมือทำ อย่าลืมว่าสิ่งที่เราทำเล็ก ๆ จะเป็นโอกาสที่ยิ่งใหญ่เราจะทำโอกาสนี้ในสังคมหายากมาก หากงานวิจัยบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์จะภูมิใจมาก ขอยกตัวอย่างลุงนงค์ ทำงานมามากกว่า 20 ปี ทำเพื่อส่วนรวมความดีมิได้สูญหายถูกบันทึกในหนังสือต่าง ๆ แม้ชีวิตจะดับสูญไปแล้วชื่อและความดียังคงอยู่ เป็นเกียรติแก่ลูกหลานตลอดไปและครูอยากให้เริ่มต้นตั้งแต่ตอนนี้

เมติมา ประวิทย์ : เด็กเราชอบปฏิบัติ แต่ไม่ชอบมานั่งฟัง เหตุผลภาวะแวดล้อมภายนอกพาไป ตอนนี้ไม่มีผู้ใหญ่คอยตักเตือน เราจึงต้องสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มให้มากขึ้นต้องช่วยกันเตือนเพื่อนๆหรือส่งข่าวให้พี่ๆรับรู้สถานการณ์ความเป็นไปของเพื่อนๆด้วย เราคงไม่ทำแต่งงานๆจนเพื่อนๆน้องๆหายไปหมด น้องๆต้องเป็นหูเป็นตาช่วยกันด้วย

อดิศักดิ์ อาวุธ : พี่เห็นด้วยนะที่พวกเราแสดงความคิดเห็นในเรื่องความเป็นเอกภาพของกลุ่มสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนว่าเราควรมีวิธีที่ผูกใจน้อง ๆ ให้อยู่กับเราให้นานๆและตลอดไป เพราะสิ่งยั่วยุภายนอกมันเลวร้าย ทั้งยาเสพติด การพนัน เพื่อนพากันไปเที่ยวทางผิดๆ

ศราวุฒิ อินทรเทพ : ภาวะจิตที่ส่งผลด้านจิตใจ คือ ทำอย่างไรให้ทุกคนมีความซื่อสัตย์ มีความผูกพันกันมากขึ้นและมีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันบ่อยๆขึ้น

เอกพจน์ สาคร : ขอเสนออีกอย่างสร้างความสนุกเพลิดเพลินสลับกันไป

เมติมา ประวิทย์ : ถ้าอย่างนั้นกิจกรรมวันเด็กอยากให้น้อง ๆ เล่นเกมต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมความสามัคคีกันมากขึ้น เช่น กับระเบิด (ลูกโป่ง) แก้อึดจนตรึง และการละเล่นพื้นบ้าน เช่น งูกินหาง รีรีข้าวสาร วิ่งเปี้ยว และปิดตาแต่งหน้า นอกเหนือจากนี้จะมีการเล่นละครที่ถ่ายทอดความรู้สึกที่เป็นวิถีชีวิตชุมชนคลองยัน

คุณครูณภัทรสร ศักดา : ความตั้งใจของทีมความสามัคคีสามารถพางานทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้ ครูเชื่ออย่างนั้นนะ ขอให้ทุกคนรักและสามัคคีกันไว้ ก็จะสามารถผ่านวิกฤตต่างๆไปได้

ผู้บันทึก

นางสาวเมติมา ประวิทย์

ประชุมทีมวิจัยประจำเดือนมกราคม 2552

วันที่ 24 มกราคม 2552

ณ บ้านในสวนผสมผสานเกษตรอินทรีย์ คุณลุงจ๋านง ประวิทย์
หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วาระการประชุม

- สรุปการดำเนินงานที่ผ่านมา
- กิจกรรม แต่งเพลงเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองยัน

น้อง ๆ เริ่มทยอยกันมาจึงเริ่มลงทะเลียนการประชุมเริ่มขึ้นในเวลา 9.30 น. พี่หนุ่มเริ่มพูดคุยสวัสดีน้อง ๆ และพูดคุยขอบคุณน้อง ๆ ที่ตั้งใจมาทำกิจกรรมร่วมกันทุกวันเสาร์ ขอขอบคุณที่มา
ร่วมกันทำสิ่งดี ๆ เพื่อบ้านของเรา

ลุงจ๋านง ประวิทย์ ได้เกริ่นนำก่อนเริ่มกิจกรรมไว้ว่า: การทำกิจกรรมของเราที่ผ่านมา
มานั้นทุกวันเสาร์ อยากบอกว่าการทำงานของพวกเราตอนนี้มันกำลังไปได้ด้วยดี มีผู้ใหญ่ใจดี
หลายท่านเข้ามาให้ความสนใจและให้การสนับสนุนมากมาย ถ้าเรายังคงก่อตัวอย่างแน่นอน
และแข็งแรงเช่นนี้ ต่อไปคงจะมีงบประมาณเข้ามาช่วยสนับสนุนงานของพวกเราที่ทำอยู่
มากกว่านี้ ตานงค์ขอให้พวกเราทุกคนมุ่งมั่นและยืนหยัดที่จะทำสิ่งดี ๆ เพื่อบ้านเกิดของเราต่อไป
และที่สำคัญขออย่าให้ลูก ๆ ทุกคนอย่าทอดทิ้งจะเจออุปสรรคมากมาย ขอให้ทุกคนจับมือและ
ช่วยเหลือกันข้ามผ่านอุปสรรคนั้นได้

หลังจากนั้น...คุณครูชวนพวกเราทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาว่ามีปัญหาอุปสรรค
อะไรบ้าง มีแนวทางการแก้ไขปัญหายังไร

น้องๆช่วยกันสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นว่า

- เวลาในการทำกิจกรรมวันเสาร์น้อยไป บ้างครั้งอยากให้จัดเป็นค่ายเวลาจะได้มากขึ้น
- พ่อแม่เริ่มตั้งคำถามว่า กิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้และพัฒนาเป็นอาชีพของเยาวชน
มีไหมซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระทางบ้านได้บ้าง
- บางช่วงเด็กติดภารกิจงานและการบ้านเยอะมากบางคนจึงขาดช่วงการมาเรียนรู้ร่วมกับ
เพื่อน
- เด็กในกลุ่มส่วนใหญ่ยังจดบันทึกยังไม่ค่อยเป็นอาจจะต้องเพิ่มเติมทักษะการเขียนโดย
การจัดฝึกอบรมให้บ้าง

สำหรับแนวทางการแก้ไข

- จัดเวทีให้ผู้ปกครองมาร่วมแสดงความคิดเห็นออกแบบหลักสูตรที่จะให้ลูกหลานเรียนรู้
และเอาตัวรอดได้

- จัดค่ายช่วงปิดภาคเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้น้องเยาวชนได้มาเข้าร่วมกิจกรรมได้มากขึ้นซึ่งบูรณาการเรื่องการเขียนไว้เป็นกระบวนการเรียนรู้หนึ่งในค่ายด้วย

จากนั้นคุณครูยังมีกิจกรรมที่ปลูกฝังให้น้องเยาวชนมีความรักต่อสิ่งแวดล้อมโดยชวนกันแต่งเพลงเกี่ยวกับคลองยัน

คุณครูณภัทรสร ตักดา : เราจะมาช่วยกันแต่งเพลงเกี่ยวกับคลองยันของเรากันโดยให้พี่เมย์และพี่คนโต ๆ ช่วยกันเป็นพี่เลี้ยงให้กับน้อง ๆ ด้วยให้ทุกคนใช้เวลาอันมีค่าวันนี้ทั้งวันของให้ทุกคนตั้งใจกันคิดไตร่ตรองบทเพลงของตัวเองให้ออกมาได้ดีที่สุด

เมติมา ประวิทย์ (พี่เมย์) : บอกให้น้อง ๆ จับคู่กัน 3 คน อีกทำแบบเดิมจนเสร็จน้อง ๆ ทุกคนช่วยกันคิดและพยายามหาคำที่เหมาะสมที่สุดในบทเพลงที่ตัวเองแต่งขึ้นมาอย่างขะมักเขม้นกันจนเสร็จ

พี่เมย์บอกว่าแต่งเพลงกันเสร็จแล้วก็ให้น้อง ๆ ในวงเหมือนเดิมกับเพื่อน แล้วหลังจากนั้นให้แบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม 5 คน 3 กลุ่ม 6 คน 1 กลุ่ม ให้นำบทเพลงที่แต่งกันมาในกลุ่มย่อย ให้นำมารวมกันของแต่ละคนในวงเพื่อจะคัดเอาเพลงที่ไพเราะที่สุดในแต่ละกลุ่ม

น้อง ๆ พี่ ๆ ในกลุ่มก็ช่วยกันรวบรวมบทเพลงให้รวมเข้าด้วยกันลงในกระดาษแผ่นเดียวโดยให้มีความไพเราะ น้องและพี่ในกลุ่มร่วมกันแต่งเพลงจนถึงเวลาบ่าย ๆ

ทุกกลุ่มเริ่มเสร็จกันแล้วจึงให้มานั่งรวมกันใหญ่เพื่อจะนำเพลงของตัวเองมาร้องให้เพื่อน ๆ ฟังทุกคนตื่นเต้นกันมากที่จะได้ช่วยกันร้องเพลงที่ตัวเองช่วยกันแต่งขึ้นมาเองให้เพื่อน ๆ ฟัง เพราะมันคือบทเพลงที่เขาช่วยกันตั้งใจแต่งกัน

เพลงที่ 1 สมาชิกในกลุ่ม : อธิวัฒน์ กลิ่นเรือง ธารัตน์ เรืองดำ อรัญญา พิพิธ วุทธิชัย ชิตจ้อย วันจักรี แก้วพิชัย

คลองยันของเราน่าอยู่
ทุกสิ่งคือครูของเรา
ว่าง ๆ เรามาช่วยกันปลูกป่า (ซ้ำ)
หาทางแก้ปัญหาโลกร้อน
ขอชวนให้เพื่อนช่วยกัน
รักษาธรรมชาติคลองยัน
ยังมีเด็กน้อยช่างคิดช่างฝัน
มาช่วยกันรักษาลำน้ำของเรา
เยาวชนกลุ่มน้อยไม่ด้อยแสงแรงกล้า
สามัคคีกลมเกลียวอุทิศเวลา
เป็นเรือแรงศรัทธาน่าชื่นชม

เพลงที่ 2 มีสมาชิก : ขนิษฐา เจียนตัน วิยะดา วิเชียร สันฤทธิ์ ฉิมมาบล กนกวรรณ หนูสุข
อภิลิทธิ สุดสิน

คลองยันของเราน่าอยู่	คิดดูก็สวยดีจัง
ยังคิดและมีความคาดหวัง	วันที่ยังมีคนที่ตั้งใจ
คืนนี้เป็นคืนสดใส	ใคร ๆ เขายังเล่าลือ
เยาวชนมีใจใสซื่อ	มาร่วมมืออนุรักษ์คลองยัน

ก่อนที่จะกลับบ้าน

คุณครู : ได้พูดกับเด็ก ๆ ว่าคุณครูจะนำบทเพลงทั้งหมดมาช่วยกันกับพี่ ๆ ช่วยกัน
เรียบเรียงให้ไพเราะมากกว่าเดิม เมื่อเสร็จแล้วเราจะได้มีเพลงประจำกลุ่มของเราเอง

วันนี้ก็ให้เด็ก ๆ ทุกคนกลับบ้านได้ใจกันใหม่วันเสาร์หน้า เราจะทำกิจกรรมนักสืบ
สายน้ำที่คลองตยอีกครั้ง

ผู้บันทึก

ด.ญ. ลัดดาวัลย์ สุดสิน

กิจกรรมระดมความเห็นพัฒนาศูนย์การเรียนรู้
วันที่ 11 กรกฎาคม 2552
ณ ศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน หมู่ 2 ตำบลบ้านยาง
อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดประชุมครั้งนี้ และสิ่งที่ต้องการเห็นร่วมกันคือ

1. ทบทวนบทเรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ทำผ่านมา
2. การยกระดับต่อยอดและขับเคลื่อนงานต่อไป
3. การพัฒนารูปแบบหลักสูตรของศูนย์การเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมประชุม

- ทีมวิจัยและเยาวชนในชุมชน	23 คน
- ผู้ปกครอง / ชาวบ้านในชุมชน	10 คน
- ที่ปรึกษา	5 คน
รวม	38 คน

วันนี้ทีมเยาวชนกว่า 20 คนนัดหมายกันมาที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อจะมาเข้าร่วมประชุมกับผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ใจดีในชุมชน

หลายๆคนเตรียมพร้อมทั้งสมุด ปากกา ดินสอ บอกได้ว่าเยาวชนมีความตั้งใจในการที่จะเข้าประชุมเหมือนอย่างทุกครั้ง

จากการพูดคุยในครั้งนี้ได้ช่วยกันทบทวนการทำกิจกรรมที่ผ่านมา โดยแยกเป็นหมวดหมู่ต่างๆดังนี้

กิจกรรมด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- ล่องแพเก็บขยะ
- นักสืบสายน้ำ
- พัฒนาคลอง วังปลา และหมู่บ้าน
- สืบชะตาแม่น้ำ
- ศึกษาเยี่ยมชมถ้ำหนองไหล
- บวชป่า

กิจกรรมด้านภูมิปัญญาและการพึ่งตนเอง

- จัดทำแผนที่ภูมิปัญญา แผนที่คนดีในชุมชน
- สัมภาษณ์ข้อมูลประวัติหมู่บ้าน
- ปลุกผักปลอดสารพิษ
- ฝึกทำน้ำหมักชีวภาพ
- ฝึกทำน้ำยาเอนกประสงค์
- สมุดทำมือจากกระดาษเหลือใช้
- ฝึกทำขนมไทย
- ฝึกทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ

กิจกรรมเสริมทักษะ และพัฒนาศักยภาพเยาวชน

- แลกเปลี่ยนกับเยาวชนอำเภอชัยบุรี อำเภอท่าฉาง อำเภอเคียนซา
- สื่อสารสู่ชุมชนโดยการใช้สื่อสื่อท้องถิ่น วิทยุชุมชน และสื่อโทรทัศน์
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาแนวทางการอนุรักษ์คลองยัน
- เปิดพื้นที่ สร้างสรรค์หรือศูนย์การเรียนรู้ให้เยาวชนมาเรียนรู้ร่วมกันทุกวันเสาร์
- เป็นวิทยากรกระบวนการฝึกอบรมศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน

สิ่งสำคัญที่เยาวชนช่วยกันสะท้อนความรู้สึก และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมาต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า มีความสนุกสนาน คิดดี ทำดี ได้ดูแลทรัพยากรของบ้านเกิด นอกจากนั้นยังเป็นการช่วยให้เยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเยาวชนมีวินัย มีความรับผิดชอบมากขึ้น

สำหรับข้อเสนอในการยกระดับและพัฒนางานต่อไปนั้น ผ่านกระบวนการลงความเห็นคัดเลือกจากสมาชิกและครูภูมิปัญญาบางส่วน คือ

- จัดทำ...ทำเนียบคนดีในชุมชนเพิ่มเติม
- จัดงานรวมพลคนดี เพื่อสื่อสารกับชุมชนถึงกิจกรรมที่ได้ทำผ่านมา และนำเสนอแบบอย่างคนดีที่ทำประโยชน์กับชุมชน
- จัดทำโครงการขยะแลกต้นไม้ ซึ่งต่อยอดจากการเก็บขยะจากในคลองและสร้างความเข้าใจการดูแล สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องการจัดการปัญหาขยะอย่างถูกต้องและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ศึกษาข้อมูลที่มา ที่ไปของขยะรวมถึงพิษภัยของขยะ
- เข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลวังปลาวังปลา (ศึกษาที่มา ชนิดของปลา การอพยพ วิถีชีวิต

พัฒนาวังปลาและตกแต่งให้สวยงาม) ตลอดสายน้ำและขยายความเข้าใจเรื่องการตรวจวัดคุณภาพน้ำโดยกระบวนการนักสืบสายน้ำกับเยาวชนในลุ่มน้ำคลองยัน

- การรู้เท่าทันสถานการณ์คลองยัน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ รวมถึงการดูแลป่าชุมชน และโครงการขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องลุ่มน้ำคลองยัน
- การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและระดมทุนเข้ากลุ่มสภาเด็ก และเยาวชนฯ

สำหรับการวางแผนกระบวนการเรียนรู้ในช่วงต่อไป ให้ประยุกต์ใช้จากกระบวนการงานวิจัย และงานพัฒนาชุมชนไปด้วยกัน คือ

1. ประเด็นการเรียนรู้จากฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และการพึ่งตนเอง
2. ออกแบบกระบวนการและวางแผนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน
3. ปฏิบัติการ
4. สรุปทบทวน และบันทึกผลการดำเนินงาน
5. สื่อสารเผยแพร่

แผนที่จะทำต่อไป

- จัดเวทีแลกเปลี่ยนและรับฟังข้อเสนอแนะจากเยาวชน ครูภูมิปัญญา และแกนนำชุมชน
- วางแผนกระบวนการและรูปแบบการเรียนรู้ประจำเดือนทุกเดือน
- สื่อสารกับชุมชนผ่านเวทีประชุมเครือข่ายลุ่มน้ำคลองยัน
- จัดการเรียนรู้ การล่องแพและการตรวจวัดคุณภาพน้ำคลองยันเดือนละ 1 ครั้ง

ผู้บันทึก

นางสาวเมติมา

ประวิทย์

กิจกรรม รณรงค์และการรักษาสิ่งแวดล้อมคลองยัน
วันที่ 29 มีนาคม 2551
ณ เขตอภัยทานวังกระท้อน บ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม
จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

1. เพื่อปลูกฝังการดูแลรักษาแม่น้ำคลองยัน
2. เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ของชุมชน

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัย	11 คน
2. สมาชิกกลุ่มสหภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ	9 คน
3. นักศึกษา	7 คน
4. ผู้ปกครอง	3 คน
5. ผู้ใหญ่บ้าน	1 คน
6. หัวหน้าโครงการ	1 คน
รวม	32 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ประชุมเตรียมการมาอย่างต่อเนื่อง
2. ประสาน ทีมวิจัย ที่ปรึกษา เด็ก / เยาวชน
3. วางแผน
4. แบ่งกลุ่มระดมความคิด
5. ลงมือปฏิบัติจริง
6. สรุปผลการดำเนินกิจกรรม
7. บันทึกจัดทำเอกสารสรุป

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่ม / ระดมความคิด
2. ตั้งวงคุยแบบธรรมชาติ
3. กระบวนการปฏิบัติจริง
4. แผ่นป้ายไม้ และป้ายผ้ารณรงค์ทั้งทางบกและทางน้ำ

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- จัดงานรณรงค์และรักษาสีสิ่งแวดล้อมคลองยัน

6. เนื้อหาที่ได้จากการจัดกิจกรรม

บรรยากาศ ณ เขตอุทยานวังกระทอน พวกเราที่มานั่งคอยอยู่ก่อนหน้าขึ้นไปดูตามเสียงเจี๊วจ้าว ทอยกันมาติดๆ ต่างคนต่างก็มีสัมภาระติดมือมาเกือบทุกคน แล้วทุกคนมีท่าทีระมัดระวังสิ่งของที่ตนถือยิ่งนัก ช่วยกันอย่างกุกกูกอ เพราะพื้นที่ลาดชัน สัมภาระถูกนำไปวางบนพื้นของแพไม้ไผ่เรียบร้อย คนไหนมาก่อนก็จัดเก็บของบนแพ ล้างเรือจนสะอาดเตรียมรอเพื่อน ๆ

ลุงนงค์ (คุณจำนงค์ ประวิทย์) กล่าวเกริ่นนำก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมต่างๆไว้ว่า วันนี้บรรยากาศดี สถานที่ สะอาดเรียบร้อย นั่งไม่พอ ให้นั่งในแพ ในเรือบ้าง การทำชั้วนั้น ทำง่าย การทำดีเป็นสิ่งที่ทำยาก แต่หากทุกคนช่วยกันทำเพื่อส่วนรวม เพื่อสิ่งแวดล้อมก็เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง และยังยืน ทั้งต่อจิตใจเราเองและผู้อื่น ตอนนีัทรัพยากรต่างๆเปลี่ยนไปมาก สังเกตว่าป็นน้ำแห้งลงมาก ก็เพราะคนขาดจิตสำนึกที่ดี ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ในวันนี้ทุกคนมาร่วมมือกันทำป้ายรณรงค์ เตือนใจแก่ผู้ที่มาใช้ประโยชน์จากคลองยัน หากเราอยากมีคนรู้จักมากทำดีเอา ทำชั้วอันตพาล ไม่มีใครสรรเสริญ

คุณครูณภัทรสร ศักดา : เราลองกันตั้งแต่วันนี้เลย เก็บขยะกันก่อน เดี่ยวจะให้ลองแพเก็บขยะบริเวณริมฝั่งคลองวังกระทอน

ลุงนงค์ (คุณจำนงค์ ประวิทย์) : ลุงจะเล่านิทานเรื่องคนใหญ่ให้เด็กๆฟังก่อน แล้วให้เด็กๆประกวดแข่งขันเล่านิทาน ซึ่งมีพี่หนุ่ม (อดิศักดิ์) เป็นกรรมการ ด.ญ.ธรรารัตน์ (ตัส) และด.ญ.สุมณฑา (มล) ออกเล่านิทาน

อดิศักดิ์ (หนุ่ม) อาวุธ : น้องตัสเล่าตกหล่นไปบ้าง แต่จับใจความได้ น้องมลเล่าได้คล่องแคล่ว แต่ทั้งสองคนไม่พูดภาษาใต้เหมือนต้นแบบ น้องได้เปรียบเล่าทีหลัง สรุปแล้วดีทั้งสองคน จึงตัดสินให้เสมอกัน

ลุงนงค์ (คุณจำนงค์ ประวิทย์) : มารับรางวัลคนละ 50 บาท จะเห็นว่าคนที่สนใจ ตั้งใจ ย่อมมีโอกาสกว่าคนอื่นเสมอ

พี่นักศึกษา (มอ.สุราษฎร์ฯ) : น้องช่วยพินิจคำขวัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหน่อยนะ

เอกพจน์ (อ้อฟ) สาคร : เราคิดเตรียมมาบ้างแล้ว ใครอยากจะเป็นทีมบ้างไหม

ศราวุฒิ (แก่น) อินทรเทพ : เราต้องช่วยกันคิด เพราะสมบัติชิ้นนี้มหาศาล เราต้องรักษา

พื้ นักศึกษา (มอ.สุราษฎร์ฯ) : ลงมือเขียนบนแผ่นไม้ได้เลยทุกคนช่วยกันเขียน คำขวัญและข้อความที่ปลูกฝังให้รักษาสิ่งแวดล้อมนะจ๊ะ ไหนใครเขียนอะไรกันบ้างให้พี่อ่านหน่อยจ๊ะ ได้หลายแผ่นป้ายเลยนะจ๊ะ

- ทางไปห้องน้ำ
- จุดชมปลา
- จุดอาบน้ำ
- น้ำใสเพราะใจคน น้ำหมุนเพราะคนทรมาน (หมุน เป็นภาษาใต้ที่บ่งบอกสีของน้ำที่ไม่ใสแล้ว กำลังเกิดปัญหากับแม่น้ำแล้ว)

- ขยะมีมาก ย่อมมาจากฝีมือคุณ
- อบรมลูกหลาน สืบสานวัฒนธรรม ลุ่มน้ำคลองยัน ต้องช่วยกันดูแล
- คลองยันสวยงาม สายธารไหลเย็น หากไม่เห็นขยะ
- น้ำเปรียบเสมือนสายเลือด ล่อเลี้ยงชีวิต คิดสักนิดก่อนคิดทำลาย
- ร้อยรักร่วมใจ เอาใจใส่คลองยัน สอดส่องดูแล ช่วยกันแก้ไขเรื่องขยะ
- คลองยันสงบ สะอาด

กิจกรรมภาคบ่าย เด็กๆลงเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนาน หลังจากที่ได้ช่วยกันคิดข้อความสำคัญๆ เพื่อจะติดไว้กับต้นไม้ริมคลองเพื่อที่จะให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมศึกษา และพี่น้องชาวบ้านได้อ่านเตือนใจให้ระลึกถึงแหล่งน้ำ สายน้ำคลองยันที่เปรียบเสมือนสายเลือดที่หล่อเลี้ยงคนคลองยัน

นายศิริพงศ์ จันทรปาน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร ได้เดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม และได้กล่าวพูดคุยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นข้อคิดสำคัญสำหรับเยาวชนในครั้งนี้ **คือเรื่องอนาคตของคลองยัน ขึ้นอยู่กับน้องๆทุกคนจะช่วยกันดูแลรักษาไว้**

เอกพจน์ (อ้อฟ) สาคร : น้องๆครับช่วยกันตัดไม้เป็นท่อนเพื่อจะนำไปติดกับต้นไม้

คุณครูณภัทรสร ศักดา : ในวันนี้ทุกคนช่วยกันติดป้ายคำขวัญและข้อความที่หลากหลาย จากฝีมือพื้ นักศึกษาจาก มอ. ทัพวิชัย และสมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ ร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้ปกครอง ในครั้งนี้เป็นอย่างดี ทุกคนมีความสุขที่ได้ร่วมกันทำความดี

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม
(โดยกระบวนการ AAR After Action Review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรม

เป็นไปตามที่คาดหวัง คือ เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและปฏิบัติจริงในการรักษาสิ่งแวดล้อม บ้านเกิดโดยเฉพาะแม่น้ำคลองยันซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม คือ มีการวางแผน ประสานงาน ระดมความคิด การลงมือปฏิบัติจริง ทุกคนมีส่วนร่วม สรุป / บันทึก ทีมวิจัย เด็ก / เยาวชน มีการเข้าใจและซึมซับเกี่ยวกับการรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
- เยาวชนได้ปรับเปลี่ยนวิธีคิด เรื่องการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ต้องเริ่มต้นจากตนเองก่อน - รู้ปัญหาที่เกิดและผลกระทบต่อตนเองและธรรมชาติ - เกิดจิตสำนึกในการรักษาดิน น้ำ ป่าไม้ในการใช้ประโยชน์ให้ยั่งยืน	- เยาวชนได้มีการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และสรุปบทวนกิจกรรมที่ทำ - ครูภูมิปัญญาและผู้ใหญ่ในชุมชนที่มีใจเรื่องการอนุรักษ์มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่เยาวชน - การได้สัมผัสข้อมูลสภาพปัญหาของชุมชนจากการลงปฏิบัติการจริง - ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆเยาวชนและทีมผู้ใหญ่ในชุมชนอย่างต่อเนื่องและเห็นการเปลี่ยนของเพื่อนเยาวชนที่มาเข้าร่วมกิจกรรมกันมากขึ้น

4. บทเรียนและการเรียนรู้

1. เพิ่มทักษะ สะสมความรู้ สร้างเครือข่ายในการรู้จักเพื่อนใหม่ๆมากขึ้น
2. รักและหวงแหนคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน
3. รู้จักวางแผนจัดการตนเองได้มากขึ้น

4. การจัดเตรียมสิ่งของใช้ทดแทนบางสิ่งไว้ล่วงหน้าทำให้ เมื่อมีเหตุจำเป็นต้องสามารถใช้ได้ทันทีที่ไม่เสียเวลา ยกตัวอย่าง เช่น เตรียมเชือกฟางไว้สำรองหากเชือกเส้นใหญ่ไม่มี จึงเตรียมถุงพลาสติกไว้ใส่สิ่งของกันน้ำเวลาล่องแพ เป็นต้น

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ในกิจกรรมครั้งนี้ทีมฝ่ายจัดการอาหารใช้วัสดุที่ย่อยสลายยาก (โฟม) จึงมีความเห็นร่วมกันว่าควรจะมีการสอบถาม ติดต่อกับพื้นที่ก่อนที่จะนำบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุที่ย่อยสลายยากเข้ามาในพื้นที่เพราะจะก่อปัญหาการจัดการขยะที่ยากขึ้นของชุมชนและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการใช้วัสดุที่ไม่สิ้นเปลือง เช่น ใบตองในการห่อข้าว ซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จัดการขยะได้ง่ายและย่อยสลายได้

6. แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- วันที่ 6 เมษายน 2551 นัดประชุมเพื่อวางแผนต่อไป

แผนที่คนดี (เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาเพิ่มเติม)

วันที่ 18 เมษายน 2551

หมู่ที่ 2 บ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะสุนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อเก็บข้อมูลครูภูมิปัญญาในชุมชนบ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง
- เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกการพูดคุย และบันทึกข้อมูลด้านต่างๆของครูภูมิปัญญา ม. 2 บ้านปากหารเพิ่มเติม

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- | | |
|---------------------|-------|
| - ทีมวิจัย | 15 คน |
| - หัวหน้าโครงการ | 1 คน |
| - ที่ปรึกษาโครงการฯ | 1 คน |
| รวม | 17 คน |

3. ขั้นตอนการดำเนินการ

- ประชุมเตรียมวางแผนแบ่งหน้าที่
- ประสานงานกับครูภูมิปัญญา ทีมวิจัย และที่ปรึกษา
- ลงพื้นที่เก็บข้อมูลหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร
- สรุปผลการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)
- บันทึกจัดทำเอกสารสรุป

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- แบ่งกลุ่มย่อยลงสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา
- แบ่งหน้าที่ในการบันทึกและสัมภาษณ์ทำให้ข้อมูลไม่ตกหล่น
- ใช้โทรศัพท์มือถือช่วยบันทึกเสียง

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- จัดเก็บข้อมูลครูภูมิปัญญาเพิ่มเติมหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง

6.เนื้อหาที่ได้จากการจัดกิจกรรม

วันนี้ทีมวิจัยตั้งใจเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ลงเก็บข้อมูลกรณีปัญหาในชุมชนหมู่ที่ 2 ปากหารอีกครั้ง หลายคนหมายมั่นปั้นมือว่าคงมีขนมพื้นบ้านอร่อยๆ ให้ได้อีกกันอีกแน่ๆ ทีมจัดเตรียมของที่ระลึกกรณีปัญหาในครั้งนี้จัดเตรียมเป็นผ้าถุงและผ้าขาวม้าหลากหลายสีสวยงาม

ในครั้งนี้นัดทีมวิจัยเตรียมแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คนเพื่อจะสัมภาษณ์กรณีปัญหาทั้งหมด 10 คน ประกอบด้วย

- | | |
|-------------------|-----------------|
| 1. คุณลุงจ๋านงค์ | ประวิทย์ |
| 2. นายเรือง | รักทอง |
| 3. นางเรียง | ชูศักดิ์ |
| 4. นายแฉล้ม | มงคล |
| 5. นายชัน | เหรียญะ |
| 6. นายณรงค์ | วิโรจน์ |
| 7. นายสันติราษฎร์ | เรืองดำ (ลุงพร) |
| 8. นางมรกต | อ่อนทอง |
| 9. นายประจวบ | วิเชียรวงศ์ |
| 10. นายวิรัช | อินหว่าง |

ทีมวิจัยเริ่มต้นไปที่พื้นที่ใกล้ที่สุดก่อน คือบ้านของคุณลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ หมู่ที่ 2 บ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะสุนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

1. คุณลุงจ๋านงค์ ประวิทย์

เกิดเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2492 เป็นบุตรของพ่อพลอย แม่กิต ประวิทย์ อยู่บ้านเลขที่ 23/1 บ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะสุนิคม จ.สุราษฎร์ธานี การศึกษาจบชั้น ป.4 จากโรงเรียนบ้านเขี้ยวหมวง ม.8 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะสุนิคม จ.สุราษฎร์ธานี อาชีพทำการเกษตร ตอนเรียนหนังสือเป็นเด็กวัดอยู่ 3 ปี ได้บวชพระ 1 พรรษา

อดีต – ประสบการณ์

- ผู้นำทางระดับท้องถิ่น คือ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ วุฒิสภาตำบลท่าขนอน อ.ศีร์ษะสุนิคม จ.สุราษฎร์ธานี
- สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อ.ศีร์ษะสุนิคม จ.สุราษฎร์ธานี
- อนุกรรมการเกษตรอำเภอศีร์ษะสุนิคม จ.สุราษฎร์ธานี
- ผู้ทรงคุณวุฒิของกองทุนเพื่อสังคมภาคใต้ตอนบน
- ตัวแทนชุมชนต่อสู้เรียกร้องขอความเป็นธรรม

- ตัวแทนทำวิสัยทัศน์ในเรื่องการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ตลอดถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และ พ.ร.บ.อื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ
ผู้ด้อยโอกาส

ปัจจุบัน

- เป็นผู้อำนวยการศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี
- ประธานศูนย์เครือข่ายภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน
- ที่ปรึกษาของสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน
- คณะกรรมการร่วมแผนยุทธศาสตร์ อำเภอคีรีรัฐนิคม
- คณะกรรมการวางแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

คุณลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ วิถีนักสู้แห่งภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

ลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ ได้ร่วมต่อสู้และอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันมาโดยตลอดและได้เล่า
เรื่องราวที่ผ่านมาให้ทีมวิจัยได้บันทึกไว้ว่า เมื่อได้ทำกิจกรรมการอนุรักษ์ร่วมกับพี่น้องในชุมชนมา
ระยะหนึ่งทำให้ได้สัมผัสถึงคุณค่าของป่า เขา คลอง ซึ่งเปรียบเสมือนซูเปอร์มาร์เก็ตธรรมชาติ
ขนาดใหญ่ จะถูกบุกรุกทำลายช่วงชิงทรัพยากร นายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินจำนวนมาก
มีการบุกรุกขยายพื้นที่ทำกินของเกษตรกร ใช้รถไถ ใช้สารเคมี ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย
เช่น สมุนไพรสูญพันธุ์ หนาดินพังทลาย คลองตื้น กุ้ง หอย ปู ปลา บางชนิดสูญพันธุ์ และ
การจับสัตว์น้ำผิดวิธี

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงรวมตัวจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำคลองยัน
เมื่อพ.ศ. 2531 โดยมีนักอนุรักษ์ที่ร่วมกันคัดค้านเขื่อนแก่งกรุง ซึ่งจะต้องทำลายทรัพยากรป่าไม้
ถึง 2,500 ไร่ จนกระทั่งยกเลิกไปจึงร่วมมือรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้รักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ทำงานอย่างต่อเนื่อง จึงถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐเพ่งเล็งว่าเป็นพวกหัวรุนแรง ก่อความ
ต่อต้านจึงไม่ได้รับความจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงต้องปรับเปลี่ยนกลวิธีใหม่เปลี่ยนชื่อจากชมรม
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเป็นกลุ่มอาสาพัฒนาชนบท โดยได้สร้างเครือข่าย
ด้วยปรัชญา “กินข้าวต้ม” ดึงแนวร่วมแก้ไขปัญหาคความยากจนสร้างองค์กรเข้มแข็งและสาน
เครือข่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั่วลุ่มน้ำคลองยัน เราค่อย ๆ พุดจาใช้จิตวิทยาทำความเข้าใจไป
เรื่อย ๆ เปรียบเสมือนกินข้าวต้มร้อน ๆ ต้องกินตั้งแต่ขอบถ้วยลงไปเรื่อย ๆ จนได้จังหวะที่เรา
เข้าใจ หรือรู้ว่าอุดมภูมิกำลังถล่มถล่มแล้วเราจึงจ้วงกินได้ ฉันทักฉันนั้นบุคคลที่เข้าใจถึง
ความคิดเจตนารมณ์ของเราแล้วก็ได้เขามาเป็นเพื่อน เป็นสมาชิก เป็นพวก ทำยที่สุดก็มีคน
ร่วมงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นี่คือนิยามของคุณลุงจ๋านงค์ ประวิทย์

แดกหน่อ ต่อยอด

มาจัดตั้งเป็นองค์กร 8 – 9 ปี องค์กรจะยั่งยืนไม่ได้ถ้าไม่พัฒนาเรื่องเศรษฐกิจ จึงชวนเพื่อนสมาชิกมาค้นหาปัญหาความยากจน สรุปได้ 3 ประการ คือ

1. ความมั่นคงทางด้านอาหาร
2. กองทุนพึ่งตนเอง
3. ร้านค้าชุมชนพึ่งตนเองจึงเปลี่ยนชื่อ “อาสาพัฒนาชนบท” มาเป็น “กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม”

กิจกรรม

- กองทุนพัฒนาอาชีพ (ออมทรัพย์) หรือธนาคารหมู่บ้านเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม ตั้งเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2540

- การจัดตั้งร้านค้าชุมชนบ้านปากหารเพื่อการสาธิตเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2542 เพื่อลดปัญหาพ่อค้าคนกลาง การเอารัดเอาเปรียบ

- การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หรือเขตอภัยทานวังกระทอนขึ้นในลุ่มน้ำคลองยัน หมู่ 2 ตำบลบ้านยาง อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2543 เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาจนถึงปัจจุบันมีกิจกรรมเฝ้าระวังปลา ปัจจุบันชุมชนเห็นผลดีจึงขยายผลจัดตั้งเพิ่มเป็น 13 วัง

- กองทุนสวัสดิการเพื่อสร้างขวัญกำลังใจเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2543

- กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสิ่งแวดล้อม

- ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ทำการเปิดอบรมหลักสูตรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสิ่งแวดล้อมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2551 เป็นต้นมา ซึ่งมีสาระของหลักสูตร คือ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การทำปุ๋ยชีวภาพ ทำเกษตรอินทรีย์ การเลี้ยงหมูหลุม น้ำส้มควันไม้ และการทำผ้าหมัดย้อมด้วยสีธรรมชาติ เดิมชื่อ “เยาวชนคนรักคลองยัน” เปลี่ยนเป็น “สภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน” ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 ได้พัฒนาเพิ่มศักยภาพโดยหน่วยงานกองทุนเพื่อการวิจัย

- ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำคลองยัน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทุกกิจกรรมเกิดขึ้นได้เพราะปัญหา ปัญหาทุกปัญหาเป็นเครื่องมือพัฒนาองค์กร พัฒนาคนให้ไปสู่หลักการบนพื้นฐานของความมั่นคงยั่งยืน

ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนกิจกรรมเพิ่ม กระบวนการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อตัดปัญหาผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด โดยสร้างพลังขับเคลื่อนทั้งภาครัฐและภาค

ประชาชน สร้างเครือข่ายจิตสำนึก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่จะต้อง
ฝากทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่านี้ไว้ให้สืบสานต่อไป

ผลของการทำความดี ทำให้มีความสุข พอใจ และจะทำต่องานด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ
ดูแลทรัพยากรต่อไปแม้ว่าชีวิตวิญญานจะสูญดับไป เพียงขอให้ความดีให้คงอยู่เพื่อเป็น
แบบอย่างให้กับลูกหลานต่อไป การทำความดีและสร้างประโยชน์ให้สังคมทำให้หลายหน่วยงาน
ให้การยกย่องดังนี้

- เป็นปราชญ์ซึ่งนับเป็นศิลปินเกียรติยศกิตติมศักดิ์แห่งมหาวิทยาลัยชุมชนบึงขังได้
- ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 7 พ.ศ.2548
- ได้รับโล่เกียรติยศอนุสรณ์สงขลานครินทร์ พ.ศ.2550

2. นายเรือง รักทอง ภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านการรักษาเส้นเอ็นและกระดูก

บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี อาชีพทำสวน

ในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์ถึงวิธีการรักษาของลุงเรือง รักทอง
ซึ่งสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้มาก

ลุงเรือง รักทองได้เล่าวิธีการรักษาไว้ว่า เมื่อผู้ป่วยมาหาหมอหมอต้องตรวจดูว่า
กระดูกหักหรือไม่ คลาดหรือไม่คลาด ถ้าแขนหรือขาหักหรือคลาดคนที่มาหาจะตั้งพานมีเงิน
100 บาท หมาก พลุ ฐูป เทียน ดอกไม้เพื่อบูชาครู แล้วก็รักษา 3 ครั้ง ถ้าไม่เห็นคุณภาพก็ให้
ไปหาหมออื่น 3 ครั้ง ถ้าดีขึ้นรักษาจนหาย ประมาณ 15 วัน หรือ 1 เดือน เหนื่อยมันไปหาก
หายไม่ต้องตั้งพานค่ายา 200 บาท มีน้ำมัน หมอทำด้วยตนเองทากระดูกกระดูกก็ติด ขายึด
ขาจม ขาเด้ง ขาเมื่อย ขาอัมพฤกษ์ อัมพาตทาน้ำมันก็หาย

ลุงเรือง เป็นผู้สืบทอดวิชาจากบรรพบุรุษ คิดว่าเป็นการรักษาภูมิปัญญาเอาไว้ ปัจจุบันนี้
ผู้ป่วยมาให้รักษามากมายบางคนไม่มีเงินตั้งพานก็ไม่เป็นไร ได้บุญได้กุศลเมื่อได้ช่วยผู้อื่นที่
เจ็บปวดทุกข์ทรมานจะทำเช่นนี้ต่อไปกว่าสิ้นลม ถ้าเด็กเยาวชนคนใดสนใจที่จะมาศึกษาเรียนรู้
ก็ได้เพื่อคงเรื่องภูมิปัญญาการรักษากระดูก

3. นางเรียง ชูศักดิ์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน นวดแผนโบราณ

บ้านนางแก้ว หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี อาชีพ
ทำการเกษตร

การเป็นหมอนวดแผนโบราณจะต้องเรียนรู้เรื่องกายวิภาคศาสตร์ ระบบต่าง ๆ ของ
ร่างกาย ซึ่งประกอบด้วย

1. ระบบผิวหนัง
2. ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ
3. ระบบไหลเวียนโลหิต น้ำเหลือง
4. ระบบหายใจ
5. ระบบย่อยอาหาร

6. ระบบประสาท และระบบอื่นๆ เช่น การขับถ่าย สืบพันธุ์ ต่อมไร้ท่อ อวัยวะรับรู้พิเศษ (ตา หู) ถ้าอยากรู้การนวตจะต้องรู้โครงสร้างของโครงสร้างกระดูกเสียก่อน เมื่อแยกออกแล้วกระดูกคนเรามี 206 ชิ้น

กะโหลกศีรษะ 22 ชิ้น สันหลังมี 26 ชิ้น กระดูกอกมี 25 ชิ้น กระดูกซี่โครงมี 24 ชิ้น 12 คู่ กระดูกคอมี 7 ชิ้น กระดูกข้อเท้ามี 28 ชิ้น กระดูกสัน 1 ชิ้น

น้ำในร่างกาย 75% ไขมัน 2% ไนโตรเจน 1% คาร์บอน 0.5% งานของหมอนวดแผนไทยจะต้องเกี่ยวข้องกับระบบเหล่านี้มากที่สุด

การนวตที่ถูกวิธีจึงถือว่าสำคัญมาก ดังนั้นจึงต้องเรียนรู้การนวตอันจะส่งผลให้กล้ามเนื้อคลายตัว เคลื่อนไหวสะดวก การเรียนรู้การนวตที่เต็มรูปแบบต้องใช้เวลาเรียนหลายชั่วโมงจึงจะจบ แต่ที่เราควรรู้เรื่องเส้นมีอยู่ 10 เส้นเอ็นหรือเส้นเอ็นประธาน และยังแบ่งเส้นย่อยๆ อีกมากมายเป็นหมื่นๆ เส้น

จุดสำคัญ เริ่มต้นอยู่ห่างจากสะดือ ทางซ้ายและขวาไปประมาณนิ้วมือ ไปที่หัวเข่า ต้นขาเบี่ยงซ้ายด้านหน้าจนถึงข้างเข่า อ้อมไปทางซ้ายจดกึ่งกลางต้นขาด้านหลัง เส้นขึ้นบนผ่านกึ่งกลางแก้มกันไปข้างกระดูกสันหลังขึ้นไปข้างกระดูกสันคอกระดูกสันไปครึ่งศีรษะลงมาถึงหน้าผากไปข้างสันจมูกซ้าย มาประจำอยู่ที่ข้างซ้ายอย่างนี้เป็นต้น

การนวตแผนไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะฉะนั้นผู้นวตจะต้องมีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในขั้นตอนการใช้ของจริง คือ ต้องนวตโดยไม่ทำให้เกิดการเสียหายแก่ผู้นวตและผู้ถูกนวต

การที่เข้าถึงความมุ่งหมายดังกล่าว ผู้นวตจะต้องฝึกฝนอยู่เสมอ ใช้ความรู้และหน้าที่ยิ่งขึ้นไป ก่อนนวตหมอนวดต้องรู้ว่าผู้ถูกนวตเป็นโรคอะไรมาบ้าง ต้องมีความรู้หลายแขนง ต้องซักประวัติ สังเกตและมีประสบการณ์ก่อนนวตที่ได้จากการฝึกอบรมอยู่ตลอดเวลาทั้งทำนวตจุดนวต

การนวตแผนไทยซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาถึงพวกเรา ซึ่งคนรุ่นหลังจะต้องอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานสืบทอดและควรยึดหลักไว้ให้เคร่งครัด ต้องมีจรรยาบรรณของหมอและยึดถือครูบาอาจารย์และบรรพบุรุษ

4. นายแจลัม มงคล ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านแพทย์แผนไทยโบราณ (เภสัชกรรมแผนโบราณ)

หมู่ที่ 8 บ้านเขี้ยวหมวง ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัษฎา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อาชีพทำสวน

ลุงแจลัม ได้ศึกษาวิชาเภสัชกรรมแผนโบราณ จำเป็นต้องรู้หลักสำคัญของการศึกษาที่เรียกว่า “หลักเภสัช” ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ประการ คือ

1. รู้จักธาตุุนานาชนิด ที่จะต้องนำมาใช้ควบคู่กับการรักษาโรค และจำต้องรู้จักลักษณะพื้นฐานของตัวยาสมุนไพรแต่ละชนิด และรู้จักชื่อ กลิ่น สี รส
2. รู้จักสรรพคุณ รู้ตัวยา รู้รสของยา จึงรู้สรรพคุณที่หลัง
3. รู้จักหมวดหมู่ของยาโดยรวมหลายตัวยาเข้าด้วยกัน
4. รู้จักปรุงยา ผสมเครื่องยา ตัวยา ตามที่กำหนดตามใบสั่ง

การรักษาจรรยาบรรณแพทย์แผนโบราณ

ลุงแจลัม เล่าว่า : ต้องมีความขยันหมั่นเอาใจใส่ศึกษาเพิ่มเติมและเหมาะสมตามยุคสมัย ต้องมีเหตุผลมีความสะอาดประณีต ไม่ประมาท ไม่มั่งง่าย มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตาแก่ผู้ไข้ยา ไม่โลภละอายต่อบาป ไม่กล่าวเท็จ ต้องปรึกษาผู้ชำนาญเมื่อมีปัญหาและสงสัย และยังเล่าให้พวกเราฟังต่อไปว่า “ยาต้ม” เป็นยาสมุนไพรที่บรรพบุรุษใช้รักษาสุขภาพมานานเป็นการนำเครื่องยาหลาย ๆ ชนิดมารวมกันซึ่งเมื่อผู้ป่วยได้ให้ตรวจดูอาการแล้วจะนำเครื่องยามารวมกัน ใช้น้ำต้มให้ละลายข้อดีของยาต้มดูดซึมง่าย ออกฤทธิ์เร็ว วิธีเตรียมง่ายสะดวก ข้อเสียคือ รสชาติและกลิ่นไม่ตรงตามความชื่นชอบของบางคน เก็บไว้ได้ไม่นาน

วิธีต้มยา

เตรียมยา น้ำ ภาชนะ หม้อดินเผา หม้อเคลือบ ไม่ควรใส่หม้อที่เป็นโลหะ จะทำให้สารแทนนินมีผลต่อฤทธิ์ยาได้ ยาสมุนไพรที่ใช้ต้มควรหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ เทา ๆ กัน การต้มเติมน้ำสะอาดให้ท่วมตัวยาคือไฟขนาดกลางให้เดือด หลังจากเดือดใช้ไฟอ่อนลงเวลาที่ใช้ต้ม 10 – 15 นาที ใช้น้ำยาต้ม 3 ใน 1 ส่วน รับประทานก่อนอาหาร จนยาจืด

การรู้จักสมุนไพร สมุนไพรก็คือ พรรณไม้ต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเป็น เถา เครือ ห้ว เหง้า ต้น ราก แก่น เปลือก ใบ ดอก เกสร ผล เมล็ด ถ้าเป็นสัตว์ก็เรียก ขน เขา เขี้ยว นอ กราม กรอด กระดูก เล้น น้ำดี ว่าเป็นของสัตว์อะไร

สิ่งที่ขาดเสียมิได้ก็คือ ตำรับแบบโบราณ จัดยาตามใบสั่ง เครื่องซึ่งใช้เครื่องหมายตีณาเทียบน้ำหนัก เช่น ตำลึง บาท เฟือง สลึง ชั่ง ไพ

การต้มยาหม้อดิน ถ้าเป็นหม้อใหม่หม้อต้องทำตามพิธีก่อน ต้องพันทุกหม้อจึงนำยาใส่หม้อ ระวังอย่าให้น้ำล้นจะทำให้คุณภาพเสียไป

สุดท้าย หลงแฉล้ม บอกว่าเป็นผู้รับมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษมาหลายชั่วคน ไม่ค่อยเชี่ยวชาญเท่าที่ควร วันหนึ่งคุณพ่อที่รักษาผู้ป่วยเสียชีวิตลง ชาวบ้านเคยมาพึ่งพารักษาผู้ป่วย กระผมจำเป็นและเมตตาเขาจึงดูแลรักษาเขา และคิดว่าการช่วยเหลือผู้อื่นทำให้ตนมีความรู้สึกละเอียด ใจดี ใจดี ใจดี ในชีวิตมากมาย และคิดว่าไม่มีอะไรดีไปกว่าการให้ การช่วยชีวิตของมนุษย์ด้วยกัน และปัจจุบันกระผมยังทำการรักษาผู้ป่วยอยู่ และหลายหน่วยงานให้ความสนใจมากจึงได้ถ่ายทอดให้กับผู้ใฝ่รู้ไปเรื่อย ๆ

5. นายชัน เจริญญะ

นายชัน เจริญญะ อายุ 84 ปี บ้านเลขที่ 36 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันทั้งหมด 4 คน

ภูมิปัญญาทางด้านทำภูมิ ทำพิธีทางศาสนา งานบ่าว – สาว การทำพิธีแต่งงานต่าง ๆ เพื่อมิให้งานเกิดปัญหาที่เจ้าของบ้านไม่ปรารถนาให้เกิด พิธีสวดกลางบ้านและแก้เหลย (แก้บน)

นายชัน เจริญญะ เล่าว่า : ความรู้ที่ได้มาจากอาจารย์กวน ฟังรัตน์ อาจารย์ขำ มีเพ็งจันทร์ และอาจารย์ ชม เวชกุล ซึ่งเสียชีวิตหมดแล้ว

นายชัน เจริญญะ เป็นชาวบ้านปากหารมาแต่อดีต ซึ่งมีเพื่อนบ้านตั้งรกรากอยู่ก่อน คือ นายไย นายแถม นายกลั่น นายสุ นายแก้ว นายخاب และป่าเกิด เมื่อก่อนหมู่บ้านปากหาร เป็นหมู่บ้านที่เป็นป่าใหญ่ จะมีสัตว์ป่า เช่น เสือ หมี ช้าง อาศัยอยู่ในลำคลองยังมีปลา มากมาย น้ำลึกใส มีเขี้ยวต่าง ๆ มากมายจึงเรียกชื่อตามสถานการณ์และเหตุผลที่เกิด

พิธีทำภูมิ

ตนและลูกเป็นคนจัดการหาเครื่องเซ่นบูชาเอง โดยจัดที่ครู 1 ที่ จัดเครื่องเซ่นเจ้าที่ 1 และจัดเครื่องเซ่นพระภูมิ 1 ที่ เครื่องเซ่นบูชา มี ขนมโค ขนมขาว ขนมแดง อาหารคาวหวาน ข้าวตอก หมากพลู ดอกไม้ ธูปเทียน เหล้า ยา ตนเป็นผู้เย็บกระทง ทำกรวยใส่อาหารให้สวยงาม เมื่อเจ้าของบ้านผู้มาเชิญให้ทำพิธีก็จะนำเสื่อปูหาสถานที่นั่งเหมาะสม ทำพิธีประมาณ ครึ่งชั่วโมง บริเวณเขตที่ยกศาลพระภูมิ หมายถึง เทวดาผู้รักษาแผ่นดินเช่นไหว้บูชาให้อยู่รักษา ลูกหลานให้พ้นภัยพิบัติและเจริญในชีวิต

การช่วยเหลือสังคม เป็นผู้เสียสละถ้าทำภูมิ เช่น ไหว้ในพิธีส่วนรวมไม่คิดเงิน เช่น โรงเรียน การทำพิธีสืบชะตาแม่น้ำคลองยัน แต่ถ้าเป็นชาวบ้านให้ก็จะเอาไม่ให้เป็นไร ชอบช่วยงานทอดกฐิน ทำบุญ สืบสานประเพณีวัฒนธรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากตน เป็นผู้เสียสละช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ เงินทองสิ่งของไม่หาย บุคคลทุกระดับต้องการช่วย

ปัจจุบัน ยังทำพิธีนี้อยู่ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและพร้อมที่จะช่วยเหลือทุกด้าน

แรงบันดาลใจ ที่นายชัน ได้ยึดความรู้ภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ คือ ชอบและอยากช่วยเหลือพี่น้องและภาคภูมิใจมีความสุข ความรู้ภูมิปัญญาของตนจะถ่ายทอดให้กับนายไสว ฟังรัตน์

6. นายณรงค์ วิโรจน์

อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ 2 บ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร รับหน้าที่ดูแลลูกบ้านตั้งแต่ พ.ศ. 2534 – พ.ศ. 2549 สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกัน 5 คน มีภรรยาชื่อ นางจินดา วิโรจน์

อาชีพ ปัจจุบันทำสวนยาง สวนปาล์ม สวนผสมผสาน

ความสามารถหรือภูมิปัญญา ด้านการจักสานกกกราด

การช่วยเหลือสังคม เช่น ช่วยเหลือโรงเรียน นักเรียน วัด ชุมชน คนที่เดือดร้อน ลำบาก โดยบริจาคเงินส่วนตัว สิ่งของ อาหาร ไปให้และแรง

การดูแลสิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้แม่บ้านไปดำเนินการสร้างเขื่อน เพราะกลัวว่าการสร้างเขื่อนจะมีผลกระทบต่อน้ำลำคลอง น้ำจะเสีย คลองมีโคลนตม ปู หอย ปลา จะไม่มีกิน

ปัจจุบัน เป็นห่วงสิ่งแวดล้อมอยากให้เยาวชนช่วยกันดูแล เชิดชูพ่อแม่

แรงบันดาลใจ อยากช่วยเพื่อนมนุษย์ที่ลำบาก และภูมิใจที่ได้ช่วย

7. นายสันติราษฎร์ เรืองดำ (ลุงพร) นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

เกิดวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2498 เกิดที่อำเภอปากพะนัง บ้านเลขที่ 226 หมู่ที่ 1 ตำบลบางศาลา อำเภอปากพะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มารดาเป็นคนที่ปากพะนัง บิดาเป็นคนระโนด จังหวัดสงขลา ทั้งสองคนมีอาชีพทำนา ได้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่ท่าศาลา ลุงพรเรียนจบด้านศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ลุงพรเป็นคนดีหลายด้าน ลุงพรได้มาอยู่บ้านคลองตุย ลุงพรได้จัดตั้งให้มีชั้นอนุบาลในโรงเรียนบ้านปากหาร ปัจจุบันเป็นคนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลุงพรได้มีการทำหมูลุมเป็นส่วนตัวที่บ้านซึ่งลุงพรทำเองทุกอย่าง ขั้นตอนการทำหมูลุม ดังนี้

การทำหมูลุม

ขุดหลุมลึก 1 เมตร ความกว้าง 2 เมตร ความยาว 6 เมตร เลี้ยงหมูได้ 10 ตัว การเลี้ยงหมูลุมเพื่อครบวงจรใช้ขี้พีชในส่วนใส่ลงไปในหลุมเป็นการทำปุ๋ยหมักผสมกับมูลหมู และนำปุ๋ยที่หมักได้ไปใช้เป็นปุ๋ยในการใส่พีชในสวน

ผลดีที่ได้รับจากการทำหมูลุม

- 1) กำไรจากการขายหมู
- 2) ได้กำจัดวัชพีชในสวน

3) ได้ปุ๋ยหมักจากมูลหมู

การทำมูลหมูเป็นวัฏจักร คล้าย ๆ กับห่วงโซ่อาหาร

คนเลี้ยงหมู ➡ หมูเลี้ยงดิน ➡ ดินเลี้ยงพืช ➡ พืชเลี้ยงคน

6. นางมรกต อ่อนทอง อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (หมอดิน) โดยภูมิปัญญาชาวบ้าน

หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านยาง อำเภอศรีฐานนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระบบนิเวศของป่าธรรมชาติ จะมีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนไปไม่ตลอดกาล ซึ่งช่วยปกคลุมดินทับถมเป็นซากพืชทำให้เกิดอินทรีย์วัตถุที่สำคัญที่ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ และป้องกันการกัดเซาะการพังทลายของหน้าดิน ทำให้ดินมีชีวิตมีธาตุอาหารเพียงพอในการเจริญเติบโตของพืช

การทำการเกษตร เพื่อยังชีพหรือเพื่อจำหน่ายย่อมสูญเสียความเป็นธรรมชาติไป จึงหาวิธีที่เหมาะสมที่จะหาธาตุมาทดแทนส่วนที่สูญเสียไป นางมรกต บอกว่าต้องเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและจัดการ ประยุกต์ใช้กับกลไกนิเวศธรรมชาติ จึงคิดปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อทำปุ๋ยพืชสด ก่อนจะลงมือทำปุ๋ยจะประเมินดินดูก่อนว่าดินความสมบูรณ์หรือไม่อย่างไร เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ดิน) โดยภูมิปัญญา โดยการ

สังเกตดูว่าดินมีสีน้ำตาลคล้ำ มีเชื้อรา เส้นใย ดูได้เดือน มูลได้เดือน ดูรากพืช ส่งดินตรวจวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการว่ามีแร่ธาตุสมบูรณ์หรือไม่ ถ้าดินไม่สมบูรณ์จะจัดการกับดินอย่างไร

การจัดการกับธาตุอาหาร

- ใช้ปุ๋ยคอก
- ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยหมักฮิวมัส ปุ๋ยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุง

โครงสร้างของดิน ทำให้ดินร่วนซุย

สูตรปุ๋ยหมักอย่างง่าย

ส่วนผสม

- | | |
|---------------------------|--------------|
| 1) ขุยมะพร้าว กากยางพารา | 1 ตัน |
| 2) มูลสัตว์ | 200 กิโลกรัม |
| 3) ปุ๋ยยูเรีย สูตร 46-0-0 | 2 กิโลกรัม |
| 4) เชื้อจุลินทรีย์ | 1 ถู |
| 5) ปุ๋ยน้ำหมักจากปลา | 200 ลิตร |
| 6) ปุ๋ยหมักจากน้ำผลไม้ | 200 ลิตร |

วิธีทำ

นำวัสดุทั้งหมดมาเทรวมกัน ใช้หัวเชื้อ พด.1 จำนวน 1 ชูต ละลายน้ำ 20 ลิตร ราดลงบนกองวัสดุพร้อมกับคลุกเคล้าให้เข้ากัน ราดน้ำให้ความชื้นประมาณ 60% ทำการกลับกองปุ๋ย 10 วัน จนครบ 45 วัน เพิ่มธาตุอาหารด้วยการราดปุ๋ยหมักจากปลา ปุ๋ยหมักจากผลไม้ ก่อนแบ่งใส่ถุง

นอกจากนั้นน้ำมรดกยังอธิบายให้ฟังพร้อมสาธิตการทำปุ๋ยหมักธาตุอาหารแบบแห้ง สูตรปุ๋ยน้ำ การถนอมอาหาร(ผัก)สูตรโมกาดิ ให้ดูด้วย

9. นายประจวบ วิเชียรวงศ์ นักอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ลุงจวบเกิดเมื่อ พ.ศ. 2488 เมื่อเกิดมา มีป่าอุดมสมบูรณ์มาถึงตอนที่มีการจับปลาด้วยระเบิด การซื้อต การเปื้อนและมีการระเบิดเขาหลวง ลุงจวบจึงจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติบ้านนางแก้ว ลุงประจวบชวนชาวบ้านเขียนป้ายติดตามต้นไม้ และยังเห็นว่าภูมิประเทศของนางแก้วดีจึงได้จัดตั้งวังปลา (มัจฉา) พร้อมกับจัดตั้งวังปลากระทอนลุงจวบเป็นกรรมการวังปลา ต่อจากนั้นเขาหลวงถูกทำลายจึงสร้างให้คนมีจิตสำนึกมีการสงวนสัตว์ในป่าชุมชน ตอนนี้มีลิงไม่ต่ำกว่า 300 ตัว ในวังปลาก็มีปลาตะเพียน กำลังใจของลุงจวบคือ กำลังใจจากเยาวชนให้ความร่วมมือมาก ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือ อุปสรรคของลุงจวบ คือ ขาดการสนับสนุนของท้องถิ่น ผู้นำในการทำวังปลาและทำสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการรักษาป่าชุมชน แรงบันดาลใจของลุงจวบคือ พระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัว ในการแก้ปัญหาอุปสรรคของลุงจวบคือ วังปลาชาวบ้านยังหาปลาได้อยู่ปลาเพิ่มขึ้น ครั้งหนึ่งลุงจวบกับทีมงานเอาพันธุ์ไม้มาปลูกและมีการปล่อยปลา ลงหลักปักเขต ประกาศให้คนรู้ทั่วไปริมคลองก็ยังมีไฟ มะเดื่อ ที่ประชุมศาลาหมู่บ้าน การดูแลของคณะกรรมการด้วยจิตวิญญาณแนวทางที่จะทำต่อไปมอบหมายให้คนรุ่นต่อไปคือ ให้มีการสานต่อการดูแลทรัพยากรในชุมชน มีการสำเร็จไปขั้นหนึ่งแล้วอยากจะให้เยาวชนช่วยกันหาพันธุ์ไม้ไปปลูกเพื่อใช้ชาวบ้านมีการตื่นตัวเพื่อจะได้ศึกษาต่อไป เหตุผลที่จะให้เด็กปลูกพันธุ์ไม้ต่างๆคือ สร้างจิตสำนึกให้กับเด็ก

ปัญหา

- ขาดงบประมาณหนุนเสริม

การแก้ปัญหา

- ใช้องค์กรอิสระ / ภาคประชาชนมาช่วย (NGO)
- ปลูกจิตสำนึกเยาวชนขยายกว้างออกไป

10. ลุงวิรัช อินหว่าง

ถิ่นกำเนิดของท่าน อยู่ที่หมู่ 7 ต.น้ำรอบ อ.พุนพิน บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 8 มาอยู่ศรีรัฐนิคมเมื่อ พ.ศ. 2506 ตอนนั้นอายุ 16 ปี มาซื้อที่ดินหมู่ที่ 2 ต.น้ำหัก 20 ไร่ ราคา 1,000 บาท ได้ถางไร่ 3 ไร่ เพื่อปลูกมะพร้าว ทั้ง 3 ไร่ หลังจากปลูกมะพร้าวก็นำปลูกลูกยางพารา ท่านรับจ้างทั่วไปทำไร่ปลูกข้าว ควบคู่กับการทำไร่ทำนา เมื่อก่อนท่านได้จับปลาด้วยมือเปล่าในคลอง เมื่อปี 2510 อายุ 21 ปี ถูกเกณฑ์ทหาร หลังจากนั้นก็กลับมาอยู่ที่ศรีรัฐนิคมเหมือนเดิม ต่อมาก็ได้ไปสร้างบ้านที่น้ำรอบแล้วได้ไปบวชที่วัดปากช่อง ได้บวช 1 พรรษา สึกออกมาแต่งงาน มีครอบครัว

ท่านมีแนวคิดที่จะทำยาล้างจาน การทำสิ่งต่าง ๆ ท่านได้ไปอบรมมาและไปเห็นที่อื่น มีความรู้สึกชอบ แต่ท่านไม่มีวุฒิในการทำ ท่านจึงไปศึกษาที่โรงพยาบาลพุนพินจนสามารถทำได้ ท่านศึกษาเดือนละครึ่งพอศึกษาเสร็จท่านสามารถทำได้จึงสอนให้แม่บ้านในหมู่บ้านทำได้ สำหรับประกาศนียบัตรเรื่องการทำน้ำยาล้างจาน ยาสระผม น้ำมันไพร น้ำมันไพร ครีมแต่งผม ยาหม่อง ขี้ผึ้งกำมะถัน ท่านได้มีการทำน้ำปลาแต่มีอุปสรรค คือ คนในบ้านไม่มั่นคง วัสดุอุปกรณ์ท่านมีพร้อมตลอดเวลาท่านได้ทำน้ำส้มควันไม้ ปุ๋ยหมัก ท่านได้ทำวังปลาที่มีกรรมการวังปลาช่วยดูแลรักษาปลา ต่อมาต้องการหยุดทำทางกลุ่มคัดค้านต่อต้านพอมีการคัดค้านชัดขวางแบบนี้ท่านจึงไม่ค่อยมีกำลังใจทำ

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม
(โดยกระบวนการ AAR After Action Review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรม

เป็นไปตามที่คาดหวัง คือ เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและปฏิบัติจริงในการรักษาสิ่งแวดล้อมบ้านเกิดโดยเฉพาะแม่น้ำคลองยันซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชุมชน

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม

คือ มีการวางแผน ประสานงาน ระดมความคิด การลงมือปฏิบัติจริง ทุกคนมีส่วนร่วม สรุป / บันทึก ทีมวิจัย เด็ก / เยาวชน มีการเข้าใจและซึมซับเกี่ยวกับการรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
- เยาวชนได้ปรับเปลี่ยนวิธีคิด เรื่อง การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ต้องเริ่มต้นจากตนเองก่อน - รู้ปัญหาที่เกิดและผลกระทบต่อตนเอง และธรรมชาติ - เกิดจิตสำนึกในการรักษาดิน น้ำ ป่า ใน การใช้ประโยชน์ให้ยั่งยืน	- เยาวชนได้มีการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และสรุปบทวนกิจกรรมที่ทำ - ครูภูมิปัญญาและผู้ใหญ่ในชุมชนที่มีใจ เรื่องการอนุรักษ์มีการแลกเปลี่ยน พุดคุยและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ เยาวชน - การได้สัมผัสข้อมูลสภาพปัญหาของ ชุมชนจากการลงปฏิบัติจริง - ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆเยาวชน และทีมผู้ใหญ่ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และเห็นการเปลี่ยนของเพื่อนเยาวชน ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมกันมากขึ้น

4. บทเรียนและการเรียนรู้

1. เพิ่มทักษะ สะสมความรู้ สร้างเครือข่ายในการรู้จักเพื่อนใหม่ๆมากขึ้น
2. รักและห่วงใยเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน
3. รู้จักวางแผนจัดการตนเองได้มากขึ้น
4. การเตรียมสิ่งของใช้ทดแทนบางสิ่งไว้ล่วงหน้าทำให้ เมื่อมีเหตุจำเป็นต้องใช้งานสามารถใช้ได้ทันทีไม่เสียเวลา ยกตัวอย่างเช่น เตรียมเชือกฟางไว้สำรองหากเชือกเส้นใหญ่ไม่มีเตรียมถุงพลาสติกไว้ใส่สิ่งของกันน้ำเวลาล่องแพ เป็นต้น

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ในกิจกรรมครั้งนี้ทีมฝ่ายจัดการอาหารใช้วัสดุที่ย่อยสลายยาก (โฟม) จึงมีความเห็นร่วมกันว่าควรจะมีการสอบถาม ติดต่อกับพื้นที่ก่อนที่จะนำบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุที่ย่อยสลายยากเข้ามาในพื้นที่เพราะจะก่อปัญหาการจัดการขยะที่ยากขึ้นของชุมชนและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการใช้วัสดุที่ไม่สิ้นเปลือง เช่นใบตองในการห่อข้าว ซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจัดการขยะได้ง่ายและย่อยสลายได้

6. แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- วันที่ 6 เมษายน 2551 นัดประชุมเพื่อวางแผนต่อไป

กิจกรรมแผนที่คนดี

28 มิถุนายน 2551

ณ หมู่ที่ 4 บ้านนาชะอม ตำบลบ้านยาง
อำเภอบัวชุม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เป้าหมาย / ความคาดหวัง

- เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดด้านบทบาทของราษฎรสิ่งแวดล้อม ครัวภูมิปัญญา หมู่ที่ 4 บ้านนาชะอม ตำบลบ้านยาง และหมู่ 10 บ้านห้วยหิน ตำบลน้ำหัก
- เพื่อให้เยาวชนได้สร้างสายสัมพันธ์กับคนในชุมชน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- | | |
|-----------------------|--------------|
| - ทีมวิจัย | 15 คน |
| - พี่เลี้ยง/พี่ปรึกษา | 2 คน |
| รวม | 17 คน |

ในพื้นที่หมู่ที่ 4 บ้านนาชะอม ตำบลบ้านยาง อำเภอบัวชุม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ไว้ดังนี้

1. นายสุวรรณ ชูวารี (ลุงแก้ว) อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง อำเภอบัวชุม ภรรยาชื่อ นางเจียน ชูวารี มีบุตร 6 คน แยกครัวออกไปหมดแล้ว อาชีพทำสวนยาง สวนปาล์ม สวนผัก สวนผลไม้ สวนผสมผสาน รายได้ไม่เดือดร้อน

ลุงแก้ว (นายสุวรรณ) เป็นนักต่อสู้ นักอนุรักษ์และมีความอดทนเล่าให้ฟัง : บ้านเดิมอยู่ที่บ้านย่านยาวย้ายมาอยู่บ้านภรรยาประมาณ 55 ปีมาแล้ว สมัยก่อนเคยวิ่งเรือรับจ้างตลอดสายคลองคีรีรัฐนิคม น้ำในคลองลึกมาก ใส่สะอาด กินได้ อดีตมีบ้านเรือน 60 หลังคาเรือนมีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันอดีตเคยเป็นสมาชิกสภาตำบลได้ทำหน้าที่ด้านสาธารณูปโภค เช่น สร้างถนน สร้างฝาย ได้ช่วยหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านรักแผ่นดิน ได้ไล่ส่วนตัว ผู้นำชั้นเยี่ยมซึ่งมีนายสุพล เป็นนายอำเภอ ได้รับรางวัลหมู่บ้านดีเด่น ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข มีความรู้ความสามารถด้านกลองยาวในคณะกลองยาวมี 9 – 10 คน มีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ตีกลองยาวในงานแห่เรือพระ (งานชักพระ เดือนสิบ) งานวัด งานบวช

การช่วยเหลือผู้อื่นด้านผู้นำทางศาสนาเป็นพิธีกรทางศาสนา สร้างเรือพระ ตกแต่งรถทรงพระในงานประจำปีของวัดเกษตราราม วัดสถิตคีรีนิคม แห่ไปบ้านดอน เป็นผู้เสียสละเงินส่วนตัวทำกลองยาวให้วัด ซึ่งกลองยาวมี 7 ลูก ฆ้อง ฉาบ คีบอร์ด การช่วยเหลือต่าง ๆ ไม่รับเงินค่าตอบแทนเป็นนักอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ร่วมด้านเขื่อนแก่งกรุง ปลุกต้นไม้ เป็นผู้

เสียสละที่ดินริมคลองยันเพื่อจัดตั้งวังปลา วังสะพาน เพื่อนร่วมงาน นายจินดา เรืองดำ นายสมพร เพชรศรี

แนวคิดในการอนุรักษ์ให้ธรรมชาติดำรงอยู่ ไม่ต้องการให้ใครมาทำลายป่าจนเสื่อมโทรม ขอบธรรมชาติ อยากเห็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ แรงบันดาลใจคิดว่าเกิดชาติหน้าได้มีความสุข สร้างแล้วได้บุญ ไม่คิดเรื่องร้ายๆ ต้องการให้ชุมชนมีการพัฒนา มีความพร้อมเพรียง สามัคคี มีความสุขขึ้นจริง ไม่เคยท้อแท้ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น

ปัญหาอุปสรรค

- การเมืองภายในท้องถิ่น
- ขาดการทำงานอย่างต่อเนื่อง
- ต้นไม้ขาดตลับพัง

วิธีแก้ไข

ปลูกไม้ แนวคิดดีๆ อยากทำคลองยันให้สะอาด ไม่นำขยะสิ่งสกปรกทิ้งลงคลอง เป็นห่วงเกี่ยวกับวัดมีค่านิยมตามสมัยเกินไป อยากให้พระมีศรัทธาและจะทำต่อไป ทำให้ถูกจุดไม่ทำเอาหน้า ทำบุญให้เป็นบุญ ขอให้สังคมอยู่เรียบร้อยพอใจ

2. **นายพิรม แก้วพิชัย** อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภรรยาชื่อ นางปราณี แก้วพิชัย มีบุตรด้วยกัน 1 คน

อาชีพ ทำสวนยาง สวนปาล์ม สวนผสมผสาน

สภาพบ้าน เป็นบ้านพื้นไม้ยกสูง มีใต้ถุนบ้านเพื่อจัดสำหรับเป็นที่นั่งตอนรับแขกหรือญาติอย่างสะดวกสบาย มีการจัดเก็บน้ำไว้ใช้เอง

บริเวณบ้าน เป็นสวนผสมผสานมีประมาณ 10 ไร่ ปลูกไว้กินเองเหลือขาย มีการดูแลสวนผสมผสานไม่ใช้สารเคมีเป็นธรรมชาติมีสัตว์อาศัย คือ กระรอก กระแต ซึ่งได้สงวนเอาไว้

ความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิต รักษาสุขภาพตนเองให้ดี ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่กิน สงสารสัตว์ บาป อาศัยคลองยันในการดำรงชีพ

ประสบการณ์การทำงาน

อดีตเป็น อ.ส.ม.(อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน) เป็นนักอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เคยไปร่วมคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุงซึ่งเป็นป่าต้นน้ำ อนุรักษ์สัตว์ป่าใกล้บ้าน

การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยให้เงินบริจาคในการสร้างสาธารณูปโภคช่วยเหลือบุคคลที่เดือดร้อนโดยให้ยืมเงิน มีข้อจำกัดว่าคนที่ไม่ซื่อสัตย์จะไม่ช่วยเหลือ

แรงบันดาลใจ สิ่งดี ๆ มาสะท้อนย้อนกลับให้เห็นเมื่อทำดีและความเป็นอยู่จะไม่เดือดร้อนเพราะใจมีธรรมะ

แนวคิดสิ่งที่ดี ๆ

- ถ้าใครทำไม่ดีจะได้ผลไม่ดีเอง
- ตั้งมั่นในสัมมาทิฐิ
- เป็นกลางเป็นธรรม มีจิตสาธารณะ มีศักดิ์ศรีความเป็นคน
- ใครว่าไม่ดีไม่เป็นไร แต่รู้ตัวว่าตนเองทำสิ่งดี ๆ อยู่และคิดว่าจะช่วยเหลือสังคม

ตลอดไป

3. นายสุนันท์ คุ่มนุ้ย อายุ 43 อยู่บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภรรยาชื่อ นางกุหลาบ คุ่มนุ้ย มีบุตรด้วยกัน 3 คน สมาชิกในบ้านทั้งหมด 6 คน บิดาชื่อ นายชุ่ม มารดาชื่อ นางบุญ อาชีพทำการเกษตร หรือทำสวนยางสวนปาล์ม

ประวัติการทำงาน

- กรรมการหมู่บ้าน
- สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 3 สมัย
- ประธานเงินกู้หมู่บ้าน รับผิดชอบด้านการเงิน
- สนับสนุนกองทุนข้าวสาร
- แขนงนำในการจัดกำลังคนมาสร้างศาลา หรือเป็นผู้ชักจูงชาวบ้านมาทำงาน

ด้านสาธารณประโยชน์ของสังคม

- ร่วมกับทุกหน่วยงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่เข้ามาหรือสนับสนุนในพื้นที่

งานด้านการช่วยเหลือผู้อื่น

- งานศพ งานบวช งานแต่ง ช่วยในเรื่องของแรง เงิน และการบริการด้าน

รถยนต์

จิตสาธารณะ

- ด้านอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุงไปร่วมคัดค้านกันทั้งบ้านและไปร่วมทุกวัน

- เป็นประธานการจัดตั้งวังปลา วังสะพานร่วมกับคณะกรรมการ

แรงบันดาลใจ เห็นว่าทรัพยากรลดน้อยลงเห็นการหาปลาผิดวิธี(ซื้อม) ลงโทษทางคิดว่าปลาคงสูญพันธุ์หมดอนาคตลูกหลานจะไม่มีกิน คนชุมชนในสมัยก่อนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ปัญหาอุปสรรค

- เกมการเมือง (แบ่งขั้ว ไม่สามัคคี)
- ภารกิจด้านเศรษฐกิจรัดตัว (ยุ่งยาก) ต่างคนมีภาระดูแลครอบครัว

- ตนมีบุตรแฝด 3 คน และยังเล็ก
- คนไม่เข้าใจ ตนไม่ประจบนาย

แนวทางแก้ไขฟื้นฟู

- ต้องร่วมคิดกับผู้นำหมู่บ้าน
- เริ่มต้นจากคนเก่าแก่ที่เคยร่วมงานกันมาก่อนและเป็นผู้มีน้ำใจ
- จัดงานหาเงิน (งานวันลอยกระทง) ซึ่งจัดทุกปีเพื่อนำเงินมาสนับสนุนวังปลา

วังสะพาน

แนวคิดสิ่งที่ดี ๆ เมื่อลูกโตขึ้นจะช่วยกันเข้ามาร่วมทำงานให้เต็มที่ หาเพื่อนให้มากขึ้นอีก

ในพื้นที่หมู่ที่ 10 บ้านห้วยหนิม ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. นายสงค์ แพค์กดี ครูภูมิปัญญา ผู้รู้ ด้านวิถีชีวิตคนคลองยัน และเป็นพิธีกรทางศาสนา

ประวัตินายสงค์ แพค์กดี อายุ 83 ปี อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เล่าให้ฟังถึงประวัติบ้านห้วยหนิม ในอดีตคลองยันมีความอุดมสมบูรณ์มาก มีห้วยขึ้นอยู่ริมคลองจำนวนมาก ห้วยมีประโยชน์ในการทำนา สะสมน้ำได้ดี แต่ปัจจุบันนี้ถูกตัดทำลายไปหมดแล้ว บ้านห้วยหนิมตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 และ หมู่ 13 ตำบลน้ำหัก สมัยนั้น มีก้านเล็ด นวลเกิด ทำหน้าที่ปกครองลูกบ้าน ซึ่งมีประชากรประมาณ 18 – 19 ครอบครัว อาชีพทำไร่ทำสวน และทำนา

คนส่วนใหญ่ทำไร่เลื่อนลอย การถางป่าใช้พร้า ใช้ขวาน ไม่มีเครื่องทุ่นแรง ทำนาใช้ควายผูกเหยียบลงลุยให้เป็นเทือกนาต้นกล้ามาปักดำ การทำไร่ไถ่ถางเสร็จแล้ว ตากหญ้าไว้ให้แห้งจึงจุดไฟเผาเศษไม้ที่เหลือก็เก็บมาเผาอีก เตรียมข้าวเปลือกไว้ใช้ไม้ 2 อันเรียกว่าไม้สั๊ก ใช้สองมือสั๊กให้เป็นรูสองแถว แล้วนำข้าวเปลือกไปใส่รู (นำข้าว เป็นวิธีการปลูกข้าววิธีหนึ่ง) ตามหลัง ส่วนกระบอกนํ้านี้ใช้ไม้ไผ่ปล้องยาว ๆ ตอนปลายแหลมเพื่อที่จะได้ใช้ปักลงดิน แล้วเมื่อดข้าวก็หล่นตรงตำแหน่งที่ปักไม้ ภาษาใต้เรียกว่านํ้าข้าว เป็นการปลูกข้าวบนที่สูงหรือทำไร่ข้าว พอข้าวสุกแล้วเก็บมาใส่เรือข้าว (ยั้งฉาง) เมื่อจะใช้ก็นำมาวนตากแดด นำไปสีกับครกสีกใช้สากไม้ทิม (ตำข้าว) ทางคมนาคมไม่สะดวกจะเดินทางไปมาต้องใช้เรือนํ้าสินค้าไปขายที่ตลาดท่าข้าม ต้องเตรียมข้าวสารเป็นถุง ๆ (กระสอบป่าน) ใช้เรือถ่อและเรือแจวจากคลองยันถึง

คลองพุมดวงจนถึงท่าข้าม เวลากลับ (ขาขึ้น) ก็พ่วงเรือหรือให้เรืออื่นลากมาปล่อยที่ปากยัน (ปากน้ำชุมสาย) แล้วถ่อขึ้นมาเองจนถึงบ้านเป็นเวลา 3-4 วัน ถ้าน้ำมากใช้เวลา 5-6 วัน

การขนส่งสินค้า

สินค้าทุกชนิดใช้เรือบรรทุก เช่น ทุเรียน ลำสาด น้ำมันก๊าด

ราคาสินค้า ทุเรียนร้อยลูก ราคา 2.50 สตางค์ ลำสาดเรือมีความยาวขนาด 3 วา ส่งถึงท่าข้ามแม่ค้าเหมาทั้งลำ 1 ลำได้ประมาณ 300 บาท ราคาสินค้าของจากตลาดเคย (กะปิ) ของจีนถังละ 6 บาท เกล็ดถังละ 3 บาท น้ำมันก๊าดปีบละ 18-20 บาท (ใช้ใส่ตะเกียง) ถ้าไม่มีตะเกียงก็ใช้ได้เป็นห่อ ๆ จุดไฟ ซึ่งได้นั้นทำมาจากน้ำมันชั้นยางคลุกกับเปลือกเสม็ดห่อกับใบเตยห่อละ 2 สตางค์ ได้ทอเขาเอาไม้ไผ่เอาน้ำมันชั้นยางใส่ปากกระบอก

ส่วนน้ำมันยางใช้ขวานไปเจาะที่ต้นยางเป็นรูสี่เหลี่ยมทิ้งไว้ 3 คืน แล้วนำน้ำมันมาใช้เรียก ได้ทอ

สัตว์ที่เลี้ยง คือ หมู ควาย (กระบือ) ไก่ วัวไม่มีสมัยนั้น ควายถึก (ควายตัวผู้) ขายตัวละ 25-30 บาท หมูกิโลกรัมละ 25 สตางค์

ส่วนน้ำที่ดื่มที่ใช้ คือ น้ำในลำคลองยัน ไม่มีบ่อเมื่อจะดื่กมาดื่มมาใช้ก็ใช้ไม้ไผ่ทำเป็นกระบอกยาว 3-4 ปล้อง เอามาถูข่อยออกแล้วเหลือแต่ข้อสุดใส่น้ำ สมัยตาสงค์เป็นนักเรียนเข้าเรียนอายุ 8 ปี (ตามเกณฑ์) ปีแรกชั้นมูลหรือชั้นเตรียม เรียนหนังสือที่วัดหรือโรงเรียน ปัจจุบันเรียกว่า ศาลาการเปรียญ มีครูสอน 3-4 คน เงินเดือนครู 7-8 บาท ครูใหญ่คือ ครูจ้วน เป็ด ป.1-ป.4 นักเรียน 70-80 คน

การเดินทางไปโรงเรียนใช้เท้าเปล่าเดิน พ่อแม่ให้เงินค่าขนม 3-5 สต. ใช้ไม่หมดลักษณะของเงินสตางค์มีเหรียญ 5 เหรียญ 10 เท่านั้น

เครื่องนุ่งห่มมี 2 ชุด เท่านั้น เมื่อกลับจากโรงเรียนก็ถอดเก็บไว้ ผู้หญิงเรียนอยู่ในโรงเรียนจนโตเป็นสาวจึงออกจากโรงเรียน เมื่อสมัย พ.ศ. 2475 หุงข้าวด้วยหม้อดินก่อไฟด้วยฟืน ใช้เตาทำกับก้อนหิน 3 ก้อน (ก้อนเล้า) กินข้าวด้วยมือ คันตะหวักหรือเรียกว่า ต้มตะหวัก ใช้ตักข้าวใส่ชาม น้ำดื่มหรือใช้ เก็บใส่ไห ใช้กระบวยทำด้วยกะลาตักดื่ม

หนุ่มสาวสมัยก่อนพ่อแม่ต้องหาคู่ครองให้ ถ้าเป็นลูกสะใภ้จะต้องดูรียามารยาท ต้องดูพ่อแม่ว่าเป็นอย่างไร สุภาชีวิตโบราณว่า “ดูช้างให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่” และทั้งสองไม่เคยรู้จักกันมาก่อน เมื่อพ่อแม่เห็นสมควรก็ตกลงแต่งงาน เมื่อตั้งครรรค์แล้วไปฝากครรรค์กับแม่ทาน (หมอดำแย) พ่อต้องแกไถ่จะคลอด สามียะเตรียมไม้ฟืนไว้คือ ไม้พลาก ที่สำหรับก่อไฟก็เอาไม้มา 4 ก้อนมาทำเป็นเพื่อกันเอาดินใส่ตรงกลาง แล้วก่อไฟให้ภรรยา นั่งนอนผิงไฟ ซึ่งเรียกว่า แม่ทาน แม่ทานต้องมาเยี่ยมทุกเช้าเย็น อยู่ยาวนานถึง 7 วัน ค่าตอบแทนแม่ทาน 15-20 บาท ก่อนจะคลอดจะต้องตั้งรูด 3 บาท ใส่ในสอปราด

น้ำตาลที่ใช้รับประทาน คือ น้ำตาลโหนด วิธีทำ ใส่บอกละ 6 นิ้ว ขยี้ กระทบกละ 3 สด. แล้วแต่ขนาดเล็กหรือใหญ่

ครุภูมิปัญญา ด้านวิธีการและศาสนาของงานบ่าว – สาว

พิธีรดน้ำสังข์

จัดขันดอกไม้ที่มีพานรองสองชั้น เทียนยาวปักลงตรงกลางชั้น ชั้นละ 1 เล่ม จัดบายศรีปากถ้วย ในถ้วยบายศรีต้องมีขนมแดง ขนมขาว ขนมพอง ขนมลา จัดเสร็จแล้ว นำมาวางที่หน้าเจ้าบ่าวเจ้าสาว กับหมอนอีกสองลูกแล้วให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวออกมานั่งเรียบร้อยแล้ว

พิธีกรเอาเทียนมาตั้งตรงหน้าเจ้าบ่าวเจ้าสาว พิธีกรเอาเทียนชนวนให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวจุดเทียนและธูปเพื่อบูชาพระรัตนตรัย จุดเสร็จพิธีกรเอาไปวางที่โต๊ะหมู่บูชา ไหว้พระรับศีล

พิธีกรเอาสายมงคลสวมให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวแล้วเจิมหน้าให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาว

พิธีกรอาราธนาพระปริตรแล้วตั้งสักเค เสริ่งแล้วพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ตลอด พอจบทสวดพาหุงให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวจับขันข้าวขึ้นเสมอหน้า พิธีกรนำให้เจ้าบ่าวเจ้าสาว กล่าวคำอธิษฐาน เสร็จแล้วจึงตักข้าวใส่บาตรสามชั้น แล้วหยิบของคาวหวานใส่บาตร

ขั้นตอนต่อไปเป็นการรดน้ำสังข์ โดยให้พ่อ แม่ พ่อเฒ่า แม่เฒ่า ปู่ ย่า ของเจ้าบ่าวเจ้าสาวเป็นผู้รดก่อน ตามด้วยญาติพี่น้องทั้งสองฝ่าย

เสร็จจากการรดน้ำสังข์แล้วให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าไปนั่งใกล้กับพระ เจ้าสาวยื่น ข้าว อาหารคาวหวานและน้ำให้เจ้าบ่าว เจ้าบ่าวรับแล้วประเคนพระแล้วกลับมานั่งที่ เตรียม กรวดน้ำรับพร เป็นเสร็จพิธี

เจ้าสาวกลับเข้าห้อง ส่วนเจ้าบ่าวกลับไปที่พักคอยมาใหม่พร้อมขบวนขันหมาก

อุปกรณ์ ไม้จุดเทียน สายสิญจน์ สายมงคล ที่กรวดน้ำ แป้งเจิม หล้าสำหรับชั้นมนต์ น้ำ มีหมอนคู่บ่าว – สาว

พิธีการ เชิญคู่บ่าวสาว มานั่งหน้าพระ มีขัน 2 ขัน ไหว้พระเจิมหน้าเจ้าบ่าวเจ้าสาว อาราธนาพระปริตร พระสวดเจริญพระพุทธมนต์ ตักบาตร ตาสงค์น้ำอธิษฐานเมื่อเวลาตักบาตร หลังจากนั้นรดน้ำสังข์

แรงบันดาลใจ ชอบเรื่องธรรมะ ทำมากกว่า 40 ปี ภูมิใจไม่คำนิ่งถึงค่าตอบแทน

แนวคิด จะให้หลานเขย คือ นายหั่ว เป็นผู้สืบทอดต่อ และทุกวันพระ 8 ค่ำ เป็นผู้นำ หรือสอนให้เด็กเรียนรู้เรื่องศาสนา รู้จักไหว้ที่ถูกต้อง ประพฤติตนอยู่ในศีลและแนะนำพิธีการ ต่าง ๆ และจะทำจนกว่าจะทำได้

2. **นายจรัส พัฒมาต** คนดีที่ช่วยเหลือสังคมและเป็นผู้เสียสละ

ประวัติส่วนตัว

นายจรัส พัฒมาต อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภรรยาชื่อนางพิมพ์พร มีบุตรด้วยกัน 1 คน อาชีพทำสวนยาง สวนปาล์ม มีลูกจ้างทำสวน เนื้อที่ 80 ไร่

ประวัติการทำงาน

เมื่อ พ.ศ. 2536 ดูแลแก้ปัญหาหมู่บ้าน มาถึงปี พ.ศ. 2544

เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2544 ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านระยะเวลา 2 ปีเศษ

เมื่อวันที่ 14 เมษายน ได้รับการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เหตุผลที่ได้คือเป็นผู้เสียสละ เป็นผู้ใหญ่มากเป็นเวลา 4 ปี

การช่วยเหลือสังคม

- ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดูแลแนวเขตที่หมู่บ้านหมู่ที่ 10 การดูแลวังปลา ส่งเสริมและสนับสนุนคนดีที่ทำงานเพื่อส่วนรวม
- สร้างรายได้ให้หมู่บ้าน โดยจัดตั้งตลาดนัดให้กับหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2548 เพื่อนำเงินที่ได้จากตลาดนัดมาพัฒนาหมู่บ้าน และเพื่อให้หมู่บ้านมีรายได้เป็นของตนเอง
- ช่วยเหลืองานกีฬาของหมู่บ้าน ทั้งแรงและเงิน
- ช่วยเหลืองานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานศพ งานบวช แต่งงานของคนในหมู่บ้านและนอกบ้านเสมอ

แรงบันดาลใจ

- ในด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้มองเห็นธรรมชาติถูกทำลาย มีจิตสำนึกอยากอนุรักษ์ป่า เพราะนึกถึงธรรมชาติเมื่อก่อน
- ตนเองได้ทำสิ่งที่ดี ๆ มาก่อน และได้เป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้านแต่งตั้งหน้าที่ให้รับผิดชอบดูแลลูกบ้าน และเมื่อลงสมัครเป็นผู้ใหญ่ก็ได้คะแนนเสียงมาก และเป็นเสียงบริสุทธิ์ เหตุผลนี้จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจให้เป็นผู้เสียสละ เพื่อทำความสุขสบายใจของตัวเอง

การดำรงชีวิต สร้างรายได้จ่ายแบบพอเพียง หลีกเลียงความเดือดร้อน

ข้อคิด อยู่แบบจน แต่ไม่จน ถ้าอยู่แบบรวยจะจน

แนวคิด จะช่วยเหลือหมู่บ้านต่อไป แม้ว่าจะหมดวาระการเป็นผู้ใหญ่แล้วขอฝากกับลูก ๆ หลาน ๆ ให้ช่วยดูแลคนชั่วก็มี คนดีก็มาก คนเสียสละหายาก

3. นายจิตร จ้อยวงศ์ ครูภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมประเพณี และหมอไสยศาสตร์ ประวัติ

นายจิตร จ้อยวงศ์ อายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำหัก อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภรรยาชื่อนางนีก จ้อยวงศ์ มีบุตรด้วยกัน 4 คน หญิง 2 คน ชาย 2 คน อาชีพทำสวนยาง อดีตเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาตำบลน้ำหัก

ภูมิปัญญาด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และความรู้ทางไสยศาสตร์ รักษาผู้ป่วยที่ถูกผีป่า เจ้าที่ เจ้าเขา ผีเดียด ผีกองดิน กอง44 ผีปลวก ไม้แทงเรือน รากไม้แทงบ้าน ผีห้วย

อาการของผู้ป่วย ซึ่งดูจากการเจ็บปวดของร่างกาย ซึ่งจะปวดตรงที่จะใดจุดหนึ่งแล้วเลื่อนไปปวดอีกจุดหนึ่ง เช่น ปวดข้อ แล้วเลื่อนไปปวดที่เอว หมอสังเกตและตรวจจึงตั้งข้อสันนิษฐานว่าถูกผีประเภทไหน ดูจากอาการของผู้ป่วย

วิธีการรักษา เมื่อทราบผู้ป่วยถูกผีประเภทใด หมอจะบนบานออกชื่อ ผีประเภทนั้น ๆ แล้วสัญญาว่าถ้าหายป่วยแล้วจะแก้บนให้หมอก็เขียนชื่อ สิ่งของที่ผีต้องการไปให้ เช่น ขนมะพร้าว, แดง ข้าว แดง ข้าวเหนียว แดงส้ม แดงหวาน น้ำพริก ไก่ต้ม 1 ตัว เหล้า 1 ขวด ไข่ต้มสุก 3 ฟอง กล้วยเทียน หมาก 7 คำ พลุ 7 คำ และไม้ขีดดอกไม้มัน เงินใส่พานครูไม่จำกัดจำนวนเงินไม่ให้ไม่เป็นไร

ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณี ลิเกป่า (เป็นการแสดงหรือการละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสุราษฎร์ธานี) ลิเกป่ามีตัวละครคล้ายมโนราห์ มีการร่ายรำร้องขับบทกลอน และการเล่นเป็นเรื่องราว มีพระเอก นางเอก เสนา นางยักษ์ พม่า เจ้าเมือง ตัวช้าง ตัวละครที่เรียกเสียงครื้นเครงให้กับผู้ชมคือตัวเสนา การแต่งตัวตามบทบาทของตัวละคร และจังหวะขับร้องขึ้นอยู่กับตัวละครนั้น ๆ เช่น บทบาทของนางเอก (ซึ่งเป็นตอนนางเอกออกจากบิดา) ขับร้องตัวอย่างโดยยายนีก จ้อยวงศ์

ออกจากบิดาเวลาเที่ยงตรง	โอ้แม่โงมยงเดินมา
มาถึงสวนดอกไม้วีฬาสาวเห่มีหลายชนิด	มีหลายดอกติด ๆ หอมหวาน ๆ

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการร้อง คือ รำมะนา โหม่ง ฉาบ ฉิ่ง

ปัญหา ขึ้นอยู่กับผู้ที่มาฝึกหัดอบรม และผู้รับสืบสานต่อส่วนใหญ่ไม่มีใครสนใจฝึกมากนัก วงของผู้ใหญ่จะแยกกันอยู่และแก่ชรากันมาก ภาระครอบครัวเศรษฐกิจรัดตัว จึงไม่มีเวลารวมกลุ่มแต่ถ้ามีคนมาขอให้ฝึกสอนให้ก็ยินดี

แรงบันดาลใจ บรรพบุรุษเป็นหมอดันเองต้องสืบทอด และอนุรักษ์ต่อไป

แนวคิด จะขับร้องลิเกป่าอัดเทปไว้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมมิให้สูญหาย และจะให้ลูกหลานสืบทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการรักษาผู้ป่วยต่อไป

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม
(โดยกระบวนการ AAR After Action Review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรม

เป็นไปตามที่คาดหวัง คือ เยาวชนได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้านการแสดงศิลปะพื้นบ้านด้านการอนุรักษ์ วิถีชีวิต ประเพณีชุมชน และผู้ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม

เยาวชนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง เกิดแรงบันดาลใจจากตัวอย่างที่ดี ได้เข้าใจความยากลำบากของคนรุ่นก่อนที่ต้องอดทนฟันฝ่า

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม คือ ประชุมเตรียมวางแผนแบ่งหน้าที่

ประสานงานกับครูภูมิปัญญา ทีมวิจัย และที่ปรึกษา ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่และสรุปผลการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการ AAR (After Action Review) และ บันทึกจัดทำเอกสารสรุป

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
-เยาวชนตระหนักถึงความยากลำบากในการสร้างครอบครัว สร้างชุมชนให้ตกทอดมา - เยาวชนมีความเข้าใจต่อพิธีกรรมต่างๆมากขึ้น เห็นความสำคัญ ไม่มองเพียงว่าเป็นเรื่องมลาย - เยาวชนได้ซึมซับจิตวิญญาณการรักษาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (ลิเกป่า) จากครูภูมิปัญญา - เยาวชนได้รู้จักและเข้าใจประโยชน์ของพืชผักพื้นบ้านและผักปลอดสารพิษมากขึ้น -เยาวชนมีความเข้าใจ มีข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชุมชนมากขึ้น	- เยาวชนได้มีการวางแผน ลงมือปฏิบัติและสรุปบททวนกิจกรรมที่ทำ - เยาวชนมีสมาธิในการฟัง ได้ฝึกหัดด้านการเขียนมาก่อนทำให้สามารถบันทึกความรู้ได้อย่างเป็นระบบ - มีการสื่อสาร นัดหมายไว้ล่วงหน้า - เยาวชนได้เยี่ยมชมสถานที่บ้านครูภูมิปัญญา ทำให้ได้สัมผัสบรรยากาศที่ดี - การทำงานรวมกลุ่มทำให้มีการเรียนรู้ได้มากขึ้น

4. บทเรียนและการเรียนรู้

- เยาวชนสามารถเรียนรู้ได้ดีจากเรื่องเล่า ตัวอย่างที่ดี และการสังเกตอย่างมีสมาธิ
- การสนทนาที่ดีควรเริ่มจากการสร้างความคุ้นเคย การตั้งใจในการรับฟังและมีการสอบถามเพิ่มเติมด้วยจึงจะได้ข้อมูลตามที่คาดหวัง
- ความรู้ที่ได้จากครูภูมิปัญญามีความลุ่มลึกมากกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น พิธีกรรมทางไสยศาสตร์ก็มีความหมาย มีบทบาทในการรักษาผู้ป่วยให้หายจากโรคได้เช่นกัน

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ควรแบ่งหน้าที่ในทีมให้ชัดเจนขึ้นและควรมีการสลับบทบาทกันบ้างเพื่อการเรียนรู้

6. แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- นัดหมายประชุมเตรียมงานครั้งต่อไป/สรุปงานที่ผ่านมามีอีกครั้งหนึ่ง

กิจกรรมสัมภาษณ์ข้อมูลชุมชน

วันที่ 20 เมษายน 2551

ณ หมู่ ม.2 ,ม.4,ม.8 ม.10 ต.น้ำหักและ ม.2 ,ม.4,ม.5

ต. บ้านยาง อ.ศีร์ษะรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี

1.เป้าหมาย / ความคาดหวัง

- เพื่อให้ทีมวิจัยได้ข้อมูลสภาพความเปลี่ยนแปลงไปของชุมชนลุ่มน้ำคลองยันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- เพื่อฝึกการตั้งโจทย์ บันทึกการสรุป และวิเคราะห์ข้อมูลการเปลี่ยนแปลง ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้และคนในชุมชนคลองยัน

2.ผู้เข้าร่วม

- ทีมวิจัย	17	คน
- ที่ปรึกษา	2	คน
รวม	19	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการ

- ประสานงานนัดหมายสมาชิกทีมวิจัย เตรียมวางแผนลงพื้นที่
- ประชุมวางแผน เตรียมความพร้อมลงพื้นที่ลงพื้นที่
- ประสานงานนัดหมาย ผู้รู้และคนในชุมชนที่จะไปสัมภาษณ์
- แบ่งพี่เลี้ยง/แกนนำรับผิดชอบกลุ่มน้อง
- ลงพื้นที่สัมภาษณ์
- สรุป / สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เป็นเอกสารรายงาน
- สรุป บทเรียนหลังดำเนินกิจกรรมโดยกระบวนการ AAR

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- แบบสอบถามสภาพชุมชนและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆของชุมชนลุ่มน้ำคลองยันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- พี่เลี้ยง / แกนนำช่วยตั้งคำถาม ชวนเกริ่นนำเรื่องความสำคัญและข้อมูลที่สัมภาษณ์กับผู้รู้/ คนในชุมชน
- แบ่งกลุ่มย่อย 5-6 คนเพื่อช่วยกันเก็บข้อมูลโดยละเอียด

- รวมกลุ่มใหญ่สรุป / สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถามและการสัมภาษณ์
หลังการดำเนินกิจกรรมทันที

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- ข้อมูลการเปลี่ยนแปลง สภาพชุมชนด้านต่างๆ ของชุมชนกลุ่มลุ่มน้ำคลองยัน

7. เนื้อหาจากการดำเนินกิจกรรม

เวลา 09.00 น. คุณครู ณาทรสร ศักดา ได้รับประชุมกับทีมวิจัยและสมาชิกเพื่อทำความเข้าใจ ชี้แจงในเรื่องที่จะสัมภาษณ์ เพื่อที่จะได้เก็บข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ โดยการแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสมลงพื้นที่ สุ่มตัวอย่างบุคคลผู้รู้ในหมู่ ม.2,ม.4,ม.8 ม.10 ต.น้ำหัก และ ม.2,ม.4,ม.5 ต. บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานีดังนี้

1. นายมาริช ศรีทอง อายุ 77 ปี
อยู่บ้านเลขที่ 53 ม.4 ต.น้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี
2. นายสมรัก ศักดา อายุ 55 ปี อดีตเป็น อบต. ลงนายก อบต.
การศึกษาจบชั้น ป.6 อยู่บ้านเลขที่ 29 ม.10 ต.น้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี
3. นางแดง ชัยสิทธิ์ อายุ 82 ปี การศึกษาจบชั้นป.6
อยู่บ้านเลขที่ 13 ม.4 ต.น้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี
4. นายสมบัติ ภูห้วยล้า อายุ 48 ปี จบการศึกษาชั้น ป.3 อยู่บ้านเลขที่ 43 ม.8
ต.น้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี
5. นายสำริด ศรีบุรุษ อายุ 40 ปี จบการศึกษาชั้น ป.6
อยู่บ้านเลขที่ 53 ม.4 ต.น้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี
6. นาง กาสินี ศรีบุรุษ อายุ 53 ปี จบการศึกษาชั้น ป.6 อยู่บ้านเลขที่ 53 ม.4
ต.น้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี
7. นาง เมียด ยั่งยืน อายุ 72 ปี จบการศึกษาชั้น ป.4
อยู่บ้านเลขที่ 57 ม.4 ต.น้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี
8. นายสมหวัง ปาลคเชนทร์ อายุ 67 ปี ประธานชนรมผู้สูงอายุ ต. ตะกุกใต้
การศึกษา ปริญญาตรี อยู่บ้านเลขที่ 46 ม.2 ต. ตะกุกใต้ อ.วิภาวดี จ. สุราษฎร์ธานี
9. พระเกลื่อน เป็นพระวัดเสริมนิมิต การศึกษาปริญญาตรี ม.2 ต. บ้านยาง อ.
คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี
10. นาย แจ้ง จิตราภิรมย์ อายุ 88 ปี อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.2 การศึกษา ป.5 อยู่
บ้านเลขที่ 7 ม.2 ต.น้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี

อดีต ปาดันไม่มีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่า มีคลองเล็กๆ หลายสายมารวมกัน ทำให้ปลาชุกชุม พืชผักริมคลองมีมาก มีทั้งพืชกินได้ และเป็นพืชสมุนไพร คลองน้ำเล็ก น้ำเขียวสะอาด น้ำไหลเชี่ยวผู้คนสัญจรหรือค้าขายทางเรือ สองฝั่งคลองมีพันธุ์ไม้นานาชนิด ทำให้สองฝั่งเขียวร่มรื่น มีรากไม้ รากหญ้าช่วยยึดหน้าดิน ตลิ่งพัง ทุกคนพึ่งพาธรรมชาติคลองยัน ในการใช้น้ำดื่มและไม่มีขยะ

ปัจจุบัน ต้นไม้ ป่าไม้ยังมีอยู่บางพื้นที่ สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ริมคลองถูกโค่นทำลายโล่งเตียน น้ำตื้นเขินเป็นหาดเป็นเกาะกลางคลอง คลองแยกเป็นเส้นทาง น้ำท่วมบ่อย น้ำดื่มไม่สะอาด ปลาบางชนิดสูญพันธุ์ เพราะจับปลาผิดวิธี มีกฎระเบียบ มีการอนุรักษ์ป่า สัตว์น้ำทำรัง ปลาผู้คนใช้น้ำโดยการประปา

สภาพอากาศ และฤดูกาล

อดีต ฝนตกตามฤดูกาล อากาศดี หนาวร้อนไม่ร้อนมาก อากาศปลอดโปร่ง

ปัจจุบัน สภาพอากาศผิด ไปจากเดิม ฝนจะตกไม่ตามฤดูกาล ทำให้ประกอบอาชีพลำบาก อากาศร้อนมากผิดปกติ แห้งแล้งผลผลิตไม่ดี

สีและความขุ่นใสของน้ำ

อดีต น้ำใสมาก เย็นสบาย ฝนตกน้ำไม่เปลี่ยนสี น้ำไหลแรง น้ำสีเขียวใสเห็นปลาน้ำกินได้

ปัจจุบัน ปกติน้ำใส ฝนตกน้ำเปลี่ยนสี น้ำไหลไม่แรง และเริ่มขุ่น มีขยะ ดื่มไม่ได้ นำมาประกอบอาหารไม่ได้

พืชและพันธุ์ไม้ริมน้ำ

อดีต จะมีพืชริมน้ำเช่น จิก มะเดื่อ ผักบุ้ง ผักหนาม ย่านางยาด ต้นหยี หลอดน้ำ ต้นกุบกา ลา บอน ไม้ไผ่ ต้นเหียง กระต๋อม พงอ้อ ต้นกำปลา ต้นตะเคียนทอง ยอดมะระ มะระขี้นก หน่อไม้ไผ่ คล้ายนางนาค ต้นหลุมพอ ต้นกำจั่ง ต้นขี้ม ต้นกล้วยป่า ต้นพังกาหม ต้นอินทนิล ต้นยาง ทุเรียนบ้าน

ปัจจุบัน พืชพันธุ์ไม้ริมน้ำมีไม่มาก หากินยาก ส่วนใหญ่เป็นสวนสมัยใหม่ ริมคลองจะปลูกผัก

ปัญหาและผลกระทบที่พบเจอ

- ตีลังพัง ตัดไม้ขายฝั่ง น้ำกัดเซาะ
- หาพืชผักไม่ค่อยได้
- น้ำสกปรก
- น้ำตื้นเขิน
- มีการทำลายป่า แห่งอาหารริมคลอง
- พืช ผัก ผลไม้ ปนเปื้อนสารพิษ
- คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น
- ฝนตกไม่ตามฤดูกาล
- ทำมาหากินลำบาก
- ผู้คนหันมาใช้น้ำประปาเพื่อความสะอาดสบาย จึงมองไม่เห็นความสำคัญของคลองยัน
- มีวิธีการจับปลาผิดวิธี
- น้ำท่วม
- กระแสบริโภคมหาแรง นิยมซื้อ
- เลี้ยงสัตว์ ริมคลองน้ำขุ่น
- การสร้างสะพาน เพื่ออำนวยความสะดวก
- นโยบายของรัฐในการพัฒนาชนบท

วิถีชีวิต สภาพสังคมในอดีต ความเป็นอยู่ริมคลอง

อาชีพ ทำสวน หาของป่าขาย ปลุกผัก รัฐวิสาหกิจ(รถไฟ) ค้าขาย หาปลา เลี้ยงสัตว์ ทำไร่เลื่อนลอย ทำนาตัดไม้ขาย หาผักขาย ทำนาปลูกข้าวกินเอง รับจ้าง

รายได้ จากการทำนา ทำสวนยาง ปลุกผัก ปลุกกล้วย ทำสวนผลไม้ จับปลาขาย ทำสวนมะพร้าว ทำไร่ เลี้ยงหมู ไก่ ทำเครื่องจับปลา ปลุกพญ หวาย ทำงานการรถไฟ รับจ้าง สร้างสะพาน(ชั่วคราว)

วัฒนธรรมประเพณี มีลิเกป่า มโนราห์ หนังตะลุง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทำบุญปากปี จบเดือนจปปี แซ่สาก แซ่ครก เพลงบอก รำวงงานวัด แข่งเรือ ชักพระบก/น้ำ ประเพณีเดือนสิบ ทำบุญกลางหมู่บ้าน(ลอยเคราะห์ในแพ) รดน้ำผู้ใหญ่ ลงแขก(โซ) ลอยกระทง งานทอดกระถิน

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับคลองยัน

ทำครกสี ลิเกป่า สร้างบ้าน สืบชะตาแม่น้ำ ทำภูมิจักสาน ทำเสื่อ ไตรภัก พืชสวน กลางบ้าน สะเดาะเคราะห์ ทำแห อวน ตะกร้า ทอผ้า ไม้ไผ่ทำแพ ทำกระบอกน้ำ ตกเบ็ด ทอดแห ดักไซ ทำเครื่องมือในการจับปลา

เรื่องเล่าตำนาน

- ผีพราย เวลาลงไปจับปลาจะมีผีพรายดูด
- เรียกคลองบันมาตั้งแต่เกิด
- เรื่องเศรษฐีโลพันธุ์ เข้าใจเป็นนิทาน
- คลองยันสมัยก่อนฝนตกแรง น้ำจะหักเข้าลำธารเขาจึงเรียกว่า น้ำหัก ปลามาก ปลา

ตัวใหญ่

- น้ำใส เย็น หินสวย มีพันธุ์ปลามากมาย
- น้ำเขียว
- เล่าไม่ได้ไม่รู้
- มีเรือหางยาว บรรทุกสินค้าเป็นผลไม้ไปที่ทำข้าม

เรื่องเล่าตำนานเกี่ยวกับคลองยัน

เดิมคลองยันมีเศรษฐีคนหนึ่งชื่อว่า เศรษฐีโลพันธุ์ มีบุตรสาวคนหนึ่งชื่อ คาวี และมีชาวภูเก็ตชื่อ วอวง พ่อของวอวงแต่งตั้งให้วอวง เป็นเจ้าเมืองตะกั่วป่าจังหวัดพังงา ระหว่างเดินทางไป ได้ขอชาวบ้านย่ายกิน พบเงินพบทองคิดว่าวอวงเป็นโจร ยายกับตาไปบอกกับเศรษฐีโลพันธุ์ พาไปส่งเมืองปุดฉ่าเมืองไชยา ในระหว่างนั้นนางคาวีชอบคอกับวอวง นางคาวีหนีตามวอวงไปถึงหน้าเขาเรียกว่าเขาจังก้า ลูกเรือรู้ว่านางคาวีชอบคอกับวอวงจึงร้องเพลง ที่มีเนื้อร้องว่า

ข้า ข้า ข้า	เจ้าหงส์
บินร่อนลงที่สระบัว	ลูกสาวคือร้องรำ
ทูปตรีได้ไม่ปราณี	ลูกตนพันเจ้าแล
เมฆบังแกบาจันทาน	ลูกสาวคือขึ้นนอน
งอนนี้ไว้ได้ลูกเขย	ลูกเขยมาอยู่นาน
จะได้หลานไปลาวเลย	โลพันธุ์ผั้นนางเงย
เล่าเลยว่าโลเรือว่า	โลเรือร้องเพลงดี
เศรษฐีโลพันธุ์	

ท่านและครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับคลองยันอย่างไร ?

- ได้ใช้ประโยชน์จากคลองยันในการคมนาคม เพราะในอดีตไม่มีถนน ต้องเดินทาง
ทางเรือ

- ใช้น้ำอุปโภค บริโภค ชักผ้า อาบน้ำ รดน้ำ
- เกี่ยวข้องมาตั้งแต่เกิด
- หากินในคลอง เอาของมาขาย เดินทางด้วยเรือ
- เมื่อยามทุกข์ยากไม่มีเงิน ใช้ทรัพยากรในคลองยันเลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัว
- ใช้เครื่องสูบน้ำมารดน้ำมาใช้รดผัก อาบน้ำ
- หาปลา ชั่งกุ้ง ตดเบ็ด ทอดแห หาผักริมคลอง
- ลูกหลานใช้สายน้ำคลองยัน พึ่งพาอาศัยตลอด

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับคลองยัน!

- ช่วยกันรักษาลำคลองให้มากกว่านี้
- ปลูกหญ้าแฝก ปลูกป่าริมคลอง
- งดใช้สารเคมี
- รณรงค์ให้รักษาสิ่งแวดล้อม ป่า น้ำ (เขียนป้ายปัก)
- ร่วมมือกันรณรงค์ทำงานเป็นหมู่เป็นทีม
- หาพันธุ์สัตว์น้ำมาเพิ่ม
- ไม่ฆ่าสัตว์ในพื้นที่อนุรักษ์
- ไม่ทิ้งขยะหรือทำสิ่งสกปรก
- หน่วยงานของรัฐต้องหันมาดูแล
- ปลูกผักปลูกหญ้าริมคลองยัน
- สร้างเขื่อนกันล้นป้องกันการตื้นเขิน

อยากให้เด็กและเยาวชนทำอะไรที่สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา คูคลองยันและชุมชน?

- เรียนรู้ศาสนาวัฒนธรรม
- พัฒนาคลอง
- ขยะ
- อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
- ประชาสัมพันธ์บอกต่อๆ กันไป
- ตั้งใจเรียนรู้
- อยากให้เด็กๆทำงานส่วนรวมแบบนี้ตลอดไป

- อยากปลูกฝังเรื่องเขตอุทยาน รักษา อย่าทำลาย
- สืบสานวัฒนธรรมประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน
- มีกฎระเบียบการดูแลการรักษา บทลงโทษ

ในวันที่พวกเราจะลงพื้นที่เก็บข้อมูลในชุมชนจำนวน 21 หมู่บ้านด้วยกันเช่น ได้แก่ ตามรายชื่อ

โดยมีการออกแบบสอบถามที่ช่วยกันออกแบบไว้เพื่อให้ครอบคลุมสภาพการเปลี่ยนแปลงไปของชุมชน โดยมีการออกแบบคำถามในลงพื้นที่เก็บข้อมูลได้ดังนี้

- ชื่อ- สกุล
- อายุ
- บ้านเลขที่
- อาชีพ
- เป็นคนดั้งเดิมหรือย้ายมาจากที่อื่น
- คลองยันในอดีต(ย้อนหลังไป 10 ปี) ความอุดมสมบูรณ์ทรัพยากรต่างๆ เป็นอย่างไร สภาพริมคลอง สีของน้ำ การใช้ประโยชน์ อาชีพ เรื่องเล่า ตำนานเรื่องราว ในอดีตเป็นต้น
- คลองยันในปัจจุบันและในอดีตเป็นต้น
- พันธุ์ไม้ริมแม่น้ำ
- ปัญหาและผลกระทบ
- วิธีชีวิตความเป็นอยู่ (อาชีพ รายได้)
- วัฒนธรรม / ประเพณี / ภูมิปัญญา
- การเกี่ยวข้อและการใช้ประโยชน์จากคลองยัน
- ข้อเสนอแนะและแนวทางการฟื้นฟู ดูแลคลองยัน
- อยากให้เยาวชนทำอะไรที่มีส่วนร่วมมาดูแลรักษาคลองยัน

จากนั้นน้องๆในกลุ่มแบ่งทีมกันอย่างสมัครใจและมีพี่เลี้ยง แขนงนำเข้าไปร่วมกิจกรรม สัมภาษณ์ข้อมูลในครั้งนี้เพื่อช่วยตั้งคำถาม ทำความรู้จักคนในชุมชนโดยช่วยกันคนละแรง....เพื่อ งานจะได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สรุปบทเรียนหลังดำเนินกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

1. ความคาดหวัง/เป้าหมาย

เป็นไปตามความคาดหวัง คือ ได้ข้อมูลสภาพการเปลี่ยนแปลงไปของชุมชนลุ่มน้ำคลองยัน ตั้งแต่อดีต(ย้อนหลังไป 20 ปี) จนถึงปัจจุบัน

ทีมวิจัยได้เรียนรู้การตั้งโจทย์ บันทึกสรุปและสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสมคือ ประสานงานนัดหมายสมาชิกทีมวิจัย เตรียมวางแผนลงพื้นที่ ประชุมวางแผน เตรียมความพร้อมลงพื้นที่ลงพื้นที่ ประสานงานนัดหมาย ผู้รู้ และคนในชุมชนที่จะไปสัมภาษณ์ แบ่งพี่เลี้ยง/แกนนำรับผิดชอบกลุ่มน้อง ลงพื้นที่สัมภาษณ์

สรุป / สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เป็นเอกสารรายงาน และสรุป บทเรียนหลังดำเนินกิจกรรมโดยกระบวนการ AAR

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
- ทีมวิจัยได้รู้จักผู้ใหญ่ ครูภูมิปัญญาในชุมชน และมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น - ได้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มน้ำคลองยัน ในอดีตวิถีคนคลองยันที่ผูกพันกัน สายน้ำมาเป็นเวลานาน - ได้รับทราบปัญหาและผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับชุมชนคลองยันและยังคงมีปัญหาที่รุนแรงมากขึ้น ได้แก่การจับปลาแบบใช้เครื่องมือผิดวิธี - ได้พบภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของชุมชนคลองยันที่หลากหลาย ได้แก่ การทำครกสี ลิเกป่า ทำภูมิ พิธีสวดกลางบ้าน เป็นต้น	- ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล/สัมภาษณ์ แบบตัวต่อตัวและมีโอกาสได้พูดคุยสนทนาถึงความ เป็นอยู่ สัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน - มีการนำแบบสอบถามที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา รวมถึงเรื่องเล่าของชุมชนคลองยัน จึงทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนที่เกิดขึ้นกับชุมชน - เยวชนมีความใส่ใจต่อภูมิปัญญาขยายคลองยันและตั้งใจที่จะสืบทอดต่อไป

4. บทเรียน / การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

- การทำแบบสอบถามอาจจะไม่ใช่เรื่องที่คุ้นเคยของพี่น้องในชุมชน ทีมวิจัยจึงปรับวิธีการเป็นการสัมภาษณ์ไป บันทึกไปด้วย ทีมวิจัยจะต้องประเมินสถานการณ์และสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนก่อนการสัมภาษณ์
- การลงพื้นที่ของกลุ่มเยาวชนในครั้งนี้ช่วยสร้างกำลังใจให้กับชาวบ้านในชุมชน...ทำให้ชุมชนได้เห็นเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ถูกเผยแพร่ และเก็บรวบรวมเป็นองค์ความรู้ของชุมชน
- เยาวชนได้สัมผัสวิถีชีวิต การบอกเล่าสภาพปัญหาจากชาวบ้านผู้ประสบปัญหาโดยตรง...ทำให้เยาวชนมีพลังในการที่จะคิดหาทบทวนทางมีส่วนร่วมในการดูแล ปกป้อง สายน้ำคลองยันต่อไปในอนาคต

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- อาจจะต้องมีเครื่องมืออัดเสียงด้วยเพื่อเก็บข้อมูลอย่างละเอียด และเพื่อความรวดเร็วในการถาม-ตอบ สัมภาษณ์ของกลุ่มเยาวชน
- ผู้สัมภาษณ์ควรได้ทำความเข้าใจคำถามในการสัมภาษณ์ก่อนลงพื้นที่

6. แผนงานที่จะทำต่อไป

- นัดหมายสรุปและเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้จากการทำแบบถามสัมภาษณ์ ในสัปดาห์หน้า ณ ศูนย์เรียนรู้ศาลาชุมชน เวลา 09.00-12.00 น.

7. เสียงสะท้อนจากเวที

ลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ : อยากให้เด็กๆลงพื้นที่บ่อยๆ เพราะได้ชวนชาวบ้านพูดคุยเรื่องอื่นๆ ด้วย และเยาวชนสามารถสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับ คนเฒ่าคนแก่ในชุมชนได้

เยาวชนสภาเด็กฯ : การได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ / เก็บข้อมูลครั้งนี้ทำให้ได้รู้จักน้องๆเยาวชนในหมู่บ้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเป็นการสร้างความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับไปด้วย

ต่อจากดังนี้

ในวันที่พวกเราจะลงพื้นที่เก็บข้อมูลในชุมชนจำนวน 21 บ้านด้วยกัน เช่นได้แก่ ตามรายชื่อ

โดยมีการออกแบบสอบถามที่ช่วยกันออกแบบไว้เพื่อให้ครอบคลุมสภาพการเปลี่ยนแปลงไปของชุมชน โดยมีการออกแบบคำถามในแบบสอบถามดังที่ได้ช่วยกันออกแบบไว้

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชนชุมชนลุ่มน้ำคลองโตรม
วันที่ 18 กรกฎาคม 2551
ณ ศาลาหมู่บ้าน หมู่ที่ 2 ต.ไทรทอง อ.ชัยบุรี จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อให้ทีมวิจัยและสมาชิกได้เรียนรู้แนวทางการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมรูปแบบที่หลากหลายของเยาวชนลุ่มน้ำคลองโตรมและเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้นำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น

2. ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย

- | | |
|---------------------|--------------|
| - ทีมวิจัย / สมาชิก | 12 คน |
| - ทีมที่ปรึกษา | 3 คน |
| รวม | 15 คน |

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

- นัดประชุมวางแผนการดำเนินกิจกรรม
- ประสานงาน
- การเดินทาง
- การเตรียมเนื้อหานำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- เก็บข้อมูล
- สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- นัดหมายการเดินทาง
- รถยนต์ / กล้องถ่ายภาพ / สมุดบันทึก
- นำเสนองานและแผนงานกับชุมชนและเยาวชนคลองโตรม ขยายและศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ ปล่อยปลา บวชป่า
- สรุปบทเรียน โดยใช้กระบวนการ AAR (After Action Review)

5. เนื้อหาในการจัดประชุม

- ศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนต่างกลุ่ม

6. เนื้อหาการดำเนินการจัดประชุมศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รถสี่ขาที่มีรั้วกันสูงที่เคยนำพากลุ่มคนหลายร้อยคนมาแล้วสู่แหล่งเรียนรู้หลายพื้นที่ เด็กเยาวชนที่มีวิสัยสุดโต่งและเสื้อผ้าสวมใส่ดูเรียบร้อยกว่าปกติพร้อมที่จะออกเดินทางในเวลาตามนัดหมาย

ทุกคนเจียบนั่งสายตาทุกคู่เพ่งมองสองข้างถนน เส้นทางคดโค้งซับซ้อนทำให้คนขับที่ไม่เคยไปมาก่อนงุนงงเช่นกัน

อดิศักดิ์ อาวุธ (พี่หนุ่ม) นั่งไม่พูดกับใคร ถามได้ความว่า คิดไตร่ตรองเรื่องจะนำเสนอการทำงานวิจัยเมื่อถึงศาลาหมู่บ้าน ก็แปลกใจที่เห็นชาวบ้านใส่เสื้อที่เขียวอ่อน ๆ เหมือน ๆ กันมาคอยต้อนรับ ผู้คนดูคุ้นเคยกับทีมงานเพราะเคยมาอบรมที่ศูนย์การเรียนรู้กับตางค์ของพวกเราและได้นำความรู้มาจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองโตรมขึ้น ชุมชนรวมตัวได้เร็วมากแต่ยังดูเป็นความใหม่และการดำเนินงานด้วยความตั้งใจ ผนตกหนักพิธีกรเชิญให้นั่งเก้าอี้จัดเป็นสองแถว ช่างหน้ามีวิทยากรนั่งอยู่พร้อม

เปิดเวที โดยนายวินัย ชัยทัน (ผู้ใหญ่บ้าน) บอกวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมกิจกรรมว่า เพื่อลูกหลานวันข้างหน้าเพราะตอนนี้หมู่บ้านและชาวบ้านไม่เข้าใจไม่ให้ความร่วมมือในการดูแลทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ ป่าไม้ถูกตัดโค่นทำลายเสียหายไปหลายส่วนและคิดว่าอีกไม่นานป่าไม้คงหมด หมู่บ้านต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม จึงรวบรวมทีมงานไปศึกษาแนวคิดของอำเภอศรีรัตนนิคม คิดว่าจิตสำนึกของไทยต้องเหมือนกันจุดนี้เป็นจุดที่จะต้องแก้ปัญหาให้ได้ เป้าหมายที่คุณจำนงค์ ประวิทย์ ท่านได้ให้ความรู้นำมาดำเนินงานและกิจกรรมได้สำเร็จวันนี้

คุณลุงจำนงค์ ประวิทย์ (ตางค์) ได้แนะนำตัวเองทีมวิจัยและสมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยันทุกคน

พิธีกร กล่าวต้อนรับและแนะนำคณะทำงานและคณะกรรมการซึ่งมีดังนี้

- | | | |
|---------------|------------|---------|
| 1. นายนำเนียน | ศรีจันทร์ | ประธาน |
| 2. นายศราวุธ | สารีบุตร | กรรมการ |
| 3. นายประมวล | ทองสกุล | กรรมการ |
| 4. นายปรีชา | วันขาว | กรรมการ |
| 5. นายสุพิศ | เดชสองแพรก | กรรมการ |
| 6. นายเพียร | บุญฤทธิ์ | กรรมการ |

- | | | |
|-----------------|--------------|---------|
| 7. นายสมศักดิ์ | สุชาฤทธิ์ | กรรมการ |
| 8. นายจตุพงศ์ | นาคสวาท | กรรมการ |
| 9. น.ส.จำปา | กิ่งอุบล | กรรมการ |
| 10. น.ส.สายัณห์ | เกื้อกุลบุตร | กรรมการ |

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือและร่วมกิจกรรม เช่น ท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไทรทอง เกษตรอำเภอยะบุรี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ต.ไทรทอง เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอยะบุรี ผู้ปกครองนักเรียนและผู้สนใจทั่วไป

นายสิทธิชัย อติศักดิ์ เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอยะบุรี กล่าวว่า ผมได้ปรึกษาหารือกับโครงการนี้และเห็นด้วยตลอดมา วันนี้เป็นวันกำหนดวันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่หมู่ 2 ต.ไทรทอง (ลุ่มน้ำคลองโตรม) ซึ่งกำหนดให้ตรงกับวันเข้าพรรษา ผมได้คุยกับกรรมการให้ทุกคนสมัครใจในการเข้ามาอนุรักษ์ เรามีการตั้งกฎเกณฑ์เขตหวงห้าม เพื่อที่จะให้หมู่บ้านเป็นแบบอย่างและจะเป็นการคืนธรรมชาติให้แผ่นดิน ผมภูมิใจและมีเกียรติยิ่งที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมและถือเป็นหน้าที่ เขตอนุรักษ์ทั้งหมดมี 4 แห่ง

เขตที่ 1 เขตอนุรักษ์ ม.1-ม.8 บ้านสองแพรก อ.ยะบุรี

เขตที่ 2 เขตอนุรักษ์ เขตอ่าวบางไทย ม.1 ต.ไทรทอง

เขตที่ 3 เขตอนุรักษ์ เขตป่าไม้เขา ม.1 ระหว่าง ม.1 – ม.7 ต.ไทรทอง

เขตที่ 4 เขตอย่างหมู่เขี้ยว ติดต่อกับ ม.9 บ้านสองแพรก อ.ยะบุรี

ในนามกรรมการบริหาร ต.ไทรทอง ดูแลโครงการนี้สนับสนุนงบประมาณจำนวนหนึ่ง

คุณจำเนียร ศรีจันทร์ : วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้คือ ปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้และการอนุรักษ์ป่าในคลอง สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน มีความรับผิดชอบร่วมกันและให้เยาวชนรุ่นหลังสืบทอดการอนุรักษ์ต่อไป

เป้าหมาย จะสร้างกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่องและต่อไปและคาดว่าจะประสบความสำเร็จแน่นอน เรายังไม่มีจุดริเริ่ม ตอนนี้เป็นโอกาสดีที่ได้สร้างความสามัคคีร่วมกับคณะกรรมการ 16 คน

กิจกรรม คณะกรรมการทีมงานได้ร่วมวางแผนและได้ปฏิบัติการส่งเสริมอาชีพแนวเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันนี้ไทรทองมีความต้องการจุดนี้และได้ดำเนินการไปแล้ว 50% สืบเนื่องจากได้ไปศึกษาดูงานที่อำเภอศรีวิชัย ณ จุดนี้กลุ่มได้พัฒนาชุมชนให้มีความร่วมมือเป็นอย่างดีซึ่งเห็นได้จากความเข้มแข็งและความตั้งใจ

สิทธิ อติศักดิ์ : กล่าวเสริมต่อไปว่า ชมรมเกิดขึ้นมีหนังสือจากสำนักงานเขต
จังหวัดบอกลีไปสมัครศูนย์ ชาวบ้านกระตือรือร้นอยากสมัคร เราคือเยาวชนมาร่วมได้รับการ
ตอบรับและประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง เมื่อเราได้พยายามช่วยกันคิดดี ทำดี ปฏิบัติดีเป็น
มงคลยิ่ง

จำเนียร ศรีจันทร์ ประธานกลุ่ม บอกว่าดีใจมากที่เห็นเด็กเยาวชนมีใจอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมและคิดว่าเยาวชนเหล่านี้มีความนิ่งสูงพอที่จะฝากอนาคตเอาไว้ได้ คุณจำเนียรได้
กล่าวต้อนรับและพบปะชาวบ้านไททอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำอย่างไรจึงอนุรักษ์
ทรัพยากรไว้ใช้อย่างยั่งยืน โดยได้ข้อสรุปดังนี้

- รักษาไว้เพื่อให้พ่อแม่แม่แพรรู้ลูกให้รุ่นลูกหลานได้กินใช้ต่อไป
- เริ่มต้นจากคนมีใจที่เหมือนกัน
- ออกกฎกติกา
- ดูแลทรัพยากรอันเป็นเรื่องสำคัญ
- ปัญหา เยาวชนตกเป็นจำเลย จึงควรช่วยกันหาทางออก
- ครูคือผู้รู้
- เรากำลังผลิตเพลินอยู่กับทรัพยากร
- งานปลูกป่าเป็นงานของใคร
- สะท้อน อดีต ปัจจุบัน ให้เห็น
- ความสำเร็จของทุกคนหรือส่วนรวมเราสำเร็จด้วย
- ทุกภาคส่วนต้องร่วมกัน
- ภาระหน้าที่ของทุกคนร่วมกันดูแลแต่ต้องมีกฎกติกา

เมื่อทุกคนมีจิตสาธารณะและคิดตรงกันคือรักเด็กรักธรรมชาติเราต้องทำให้ทุกคนซึม
ซับแนวคิดนี้ให้ได้

อติศักดิ์ อาวุธ (หนู่ม) เยาวชนลุ่มน้ำคลองยันซึ่งอยู่ในทีมวิจัยบอกถึงความรู้สึก
และเปรียบเทียบการจัดตั้งเยาวชนที่อำเภอชัยบุรีกับอำเภอศรีรัฐนิคมที่ต่างกัน ที่ อ.ชัยบุรี จัดตั้ง
ขึ้นมาอย่างรวดเร็วเพราะหลังจากไปศึกษาดูงานที่ อ.ศรีรัฐนิคมได้ไม่นานมาวางแผนจัดตั้งด้วย
ความมุ่งมั่นตั้งใจ การก่อตั้งเยาวชนที่ อ.ศรีรัฐนิคมจะก่อเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไปจนเกิด
เป็นรูปธรรมขึ้น หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญได้ส่งเสริมสนับสนุนโดยเฉพาะกลุ่มพี่เลี้ยงจาก
กลุ่มยุวชนสร้างสรรค์ซึ่งมีอาจารย์นิวัฒน์ ไช้เต็กมี้ และทีมพี่เลี้ยง ช่วยเพิ่มเติมเสริมต่อในเรื่อง
กระบวนการ การจัดบันทึก การสรุปและอื่น ๆ นอกเหนือจากเด็ก ๆ ได้ทำมาต่อจากผู้ใหญ่
อติศักดิ์ ยังพูดถึงการจัดตั้งวังปลาที่ผู้ใหญ่ได้ก่อตั้งไว้ที่เขตอภัยทานวังปลากระทอน ต่อมาได้

ขยายเพิ่มขึ้นตามกลุ่มเครือข่ายที่สนใจตลอดคลอง คือ จากต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวม 13 วังปลา วัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาและขยายพันธุ์ไว้ให้ลูกหลานต่อไป

ศราวุฒิ อินทร์เทพ (แก่น) เล่าถึงการจัดตั้งกลุ่ม / องค์กร ว่าผู้ใหญ่ได้ทำมาก่อน อดีตทรัพยากรที่มีอยู่ก่อนแล้วผู้ใหญ่เป็นผู้ทำลาย เยาวชนจะมาอนุรักษ์ต่อไป สามารถจัดตั้งสภาเยาวชน อ.ชัยบุรีต้นแบบได้ ที่ผู้ใหญ่ก็ทำไว้แล้วน้อง ๆ ควรสานต่อ เมื่อเด็กเยาวชนทำงานอนุรักษ์ผู้ใหญ่ที่คิดทำลายจะอยู่อย่างไรและคงสะท้อนและสะท้อนให้ผู้ใหญ่มีจิตสำนึก การช่วงชิงเกิดขึ้นในยุคนี้เพื่ออะไร ผลประโยชน์มากมายที่เห็นได้ในส่วนดีและไม่ดีสิ่งนี้ผู้ใหญ่ที่อยากเห็นสังคมที่สงบสุขเป็นผู้ชี้นำผู้ใหญ่ทาง อ.ชัยบุรี มีจิตสาธารณะพยายามในการพัฒนาจึงเดินทางไปศึกษาอบรมหาแนวทางจากศูนย์คุณลงจํานงค์ ประวิทย์

เมติมา ประวิทย์ (เมย์) ได้ให้กำลังใจน้อง ๆ เด็กเยาวชนรุ่นใหม่ เริ่มต้นทำวังปลา อนุรักษ์และบวชป่าร่วมกับผู้ใหญ่ การอนุรักษ์ทรัพยากรตอนนี้หลายพื้นที่ทั่วประเทศให้ความสำคัญและทำกันมาก ตอนนีกลุ่มเด็กเยาวชนลุ่มน้ำคลองยันได้เพิ่มกระบวนการเรียนรู้ซึ่งอยู่ในรูปงานวิจัย เราเรียนรู้ไปและสัมผัสด้วยตนเองโดยมีคุณครู ผู้ใหญ่เป็นผู้ให้คำปรึกษา เมติมายังให้คำแนะนำกับน้องรุ่นเยาวชนคลองโตรมว่า ถ้าเราไม่ดูแลทรัพยากรธรรมชาติแล้วใครจะมาดูแล เขามองเยาวชนเป็นตัวปัญหาเราจะทำให้ทุกคนยอมรับและมองในสิ่งดี ๆ แม้เป็นเด็กตัวเล็ก ๆ แต่เด็กคือดวงดาว เมื่อได้สำรวจตนเองและได้จัดเอาความสามารถที่มีมาใช้ผู้แกร่งกว่าย่อมยืนยันได้ว่ายืนอยู่บนผู้ด้อยความสามารถกว่าและจะทำให้ผู้อื่นดูเป็นแบบและขอให้ผู้ใหญ่เป็นกำลังใจผู้ทำงาน

เอกพจน์ สากร (อ้อฟ) การมาทำงานตรงนี้ได้อะไรบ้าง หน่วยงานของรัฐยินดีรับเข้าสถาบันไม่ต้องสอบ สำหรับเด็กเยาวชนที่สร้างประโยชน์ เป็นผู้นำของทีมวิจัยและสภาในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำ ป่า

ผอ.โรงเรียนบ้านบางปาน แสดงความคิดเห็นที่มีต่อผู้ที่สร้างประโยชน์ได้ ตามที่ได้รับฟังขอชมในสิ่งที่ได้กระทำกิจกรรมด้านอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยันอย่างมากน้อง ๆ เยาวชนมีจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติอย่างน้อยเมล็ดพันธุ์ของเราคงไม่สูญทั้งหมด น้อง ๆ เยาวชนที่นี้จะทำให้ดีที่สุดและยืนยันจะทำเรื่องอนุรักษ์วังปลาตามลุ่มแม่น้ำคลองโตรม ผอ. สนับสนุนโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ให้รักษาทรัพยากรธรรมชาติเป็นชุดสืบเนื่องสอดคล้องกับโครงการในโรงเรียน วันนี้เป็นวันเข้าพรรษาได้นำนักเรียนมาร่วมรู้สึกคุณค่า สิ่งที่ทำอยู่แล้วจะทำต่อไปโดยไม่ท้อแท้

คุณลุงจ๋านงค์ กล่าวเสริม จุดที่ตั้งวังปลาอยู่ท่าวัด ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมกิจกรรมจะมีการเปิดป้าย ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวข้องและสนับสนุนและเพิ่มกิจกรรมหลากหลาย เช่น ปลุกป่า บวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ ฯลฯ

ทีมวิจัยร่วมกิจกรรมกับชุมชน ต.ไทรทอง ตามกำหนดการ

- ปลอ่ยปลา เวลา 10.30 น. ประธานเชิญชวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนปลอ่ยปลาที่ทำคลองโตรม ประมาณ 500 ตัว
- บวชป่า ทีมวิจัยเข้าร่วมบวชป่า บริเวณท่าวัด
- ปลุกต้น ทีมวิจัยเข้าร่วมปลุกต้นไม้ บริเวณท่าวัด
- และร่วมถ่ายรูปเป็นที่ระลึกและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

สรุปบทเรียนสรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม (โดยกระบวนการ AAR After Action Review)

1. คาดหวัง / เป้าหมาย ในการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ไม่เป็นไปตามคาดหวัง คือ ทางเด็กเยาวชนและชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มแรกเริ่มก่อตั้งจึงได้นำแนวความรู้และแนวคิดของกลุ่มน้ำคลองยันไปปรับใช้มากกว่า และการดำเนินกิจกรรมยังไม่เป็นกระบวนการ

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม

คือ มีการประชุมเตรียมความพร้อม ประสานงานนัดหมายการเดินทางและเตรียมเนื้อหาสำหรับขยายถ่ายทอดสิ่งที่ได้ดำเนินการต่าง ๆ และเตรียมการตั้งคำถามเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จดบันทึก สรุป

3. ผลที่เกิดขึ้น

- ทีมวิจัยได้ความรู้สึกที่ดี ๆ รู้จักคนมากขึ้นและมีความผูกพันกับกลุ่มคนที่มีความคิดเหมือนกัน
- ได้รู้จักสถานที่หรือพื้นที่ที่ไม่เคยศึกษาเรียนรู้มาก่อน
- ทีมวิจัยได้เห็นความสามัคคีและความตั้งใจของชุมชนที่เพิ่งเริ่มต้นก่อตั้ง
- แกนนำรุ่นใหม่ เข้มแข็ง กล้าคิด กล้าทำ

4. บทเรียน / การเรียนรู้

- ทีมวิจัยได้เกิดความคิด การกระทำที่เกิดจากการกระตุ้นผลักดันในการปฏิบัติงานที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้จากผู้ใหญ่ที่เข้มแข็งและตั้งใจทำงานเพื่อชุมชนจาก อ.ชัยบุรี มากขึ้น
- ทีมวิจัยรู้จักวิเคราะห์เปรียบเทียบความก้าวหน้าของตนเพื่อเป็นการเสริมกำลังใจ และการพัฒนา

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- การเตรียมข้อมูลเพื่อทำเสนอขยาย ถ่ายทอด อย่างเป็นทางการและระบบ ข้อมูลให้ชัดเจน

6. แผนงานที่ทำในช่วงต่อไป

- ประชุมวางแผนเดือนถัดไป
- ทบทวนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากงานวิจัยในสัปดาห์หน้า

7. ข้อเสนอแนะ

ทีมวิจัยต้องร่วมวางแผนในเรื่องการเรียนรู้ สิ่งที่เราต้องการเรียนรู้เรื่องอะไร จะนำไปปรับใช้อย่างไร ใ้กับใคร ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ให้มากยิ่งขึ้น

กิจกรรมแผนที่คนดีพื้นที่ หมู่ที่ 2
และนำเสนอข้อมูลการสำรวจพืชสมุนไพรในบ้านสมาชิก
วันที่ 26 กรกฎาคม 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้และพื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านปากหาร ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม
จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จากครูภูมิปัญญาในชุมชน
- เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกการสรุปข้อมูลที่ได้ลงปฏิบัติการร่วมกันของทีมวิจัย

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัย	17	คน
- หัวหน้าโครงการ	1	คน
- ที่ปรึกษาโครงการฯ	2	คน
รวม	20	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการ

- ประชุมเตรียมวางแผนแบ่งหน้าที่
- ประสานงานกับครูภูมิปัญญา ทีมวิจัย และที่ปรึกษา
- ลงพื้นที่เก็บข้อมูลหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร
- สรุปผลการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)
- บันทึกจัดทำเอกสารสรุป

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- ลงสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา
- แบ่งหน้าที่ในการบันทึก(ภาพ, เสียง) และสัมภาษณ์
- ใช้โทรศัพท์มือถือช่วยบันทึกเสียง
- สมาชิกที่ไม่สามารถบันทึกได้ใช้วิธีการวาดภาพแทน
- แกนนำในกลุ่มจะเป็นผู้ชวนพูดคุยและตั้งคำถามกับครูภูมิปัญญาช่วยน้องๆด้วย

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- จัดเก็บข้อมูลบ้านยายแนบ สุดสิน ครูภูมิปัญญาศิลปะพื้นบ้าน (มโนราห์) เพิ่มเติม
ณ หมู่ที่ 2 บ้านปากหาร ตำบลบ้านยาง

6.เนื้อหาที่ได้จากการจัดกิจกรรม

เวลา 09.00 น. สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน / ทีมวิจัย ลงทะเบียน

เมติมา เรามาเตรียมความพร้อมสำหรับการมาทำกิจกรรมของเราวันนี้กันก่อนดีไหมจะ
พี่ขอให้น้องๆปรบมือเตรียมความพร้อม ลองดูนะว่าจะพร้อมไหม มีสมาธิหรือเปล่า พวกเรา
ปรบมือ 1 ครั้ง 2 ครั้ง 3 ครั้ง และ 123 123 ชัก 3 ครั้งจะ แล้วนั่งสมาธิ 5 นาที ทำจิตใจให้
สงบ มีสมาธิ สติในการลงพื้นที่วันนี้

เอกพจน์ วันนี้เรามาร่วมตัวอีกครั้งและทุกๆวันเสาร์ เรามีกิจกรรมหลายๆอย่างให้น้อง
ได้เรียนรู้ ขอให้น้องๆตั้งใจ รักษากฎ กติกา ให้ได้เหมือนทุกครั้งนะคะ เพื่อให้การดำเนิน
กิจกรรมเป็นไปอย่างเรียบร้อย วันนี้กำหนดการของเรา มีอยู่ 2 เรื่อง เรื่องแรก การสำรวจพันธุ์พืช
ผัก ที่บ้าน เมื่อวันเสาร์ที่แล้วให้ไปสำรวจมาแล้วลองไปดูอีกทีว่าเรามีผักอะไรที่มีอยู่ไม่ต้องซื้อบ้าง
และปลอดสารพิษด้วย เรื่องที่ 2 คือเรื่อง การไปลงพื้นที่ หมู่ที่ 2 ที่ออกไปเก็บข้อมูลครั้งก่อน
ยังเก็บข้อมูลได้ไม่ครบ บ้านที่พวกเราจะไป คือ บ้านยายแนบ สุดสิน ซึ่งเป็นครูภูมิปัญญา
ชาวบ้าน พวกเราอยากรู้ใหม่ว่า ป้าแนบ เป็นครูภูมิปัญญาด้านใด

เอกพจน์ให้น้องเตรียมอุปกรณ์ เช่น ดินสอ สมุด ให้เรียบร้อย แล้วไปขึ้นรถสหกรณ์
อย่าลืมห้ามป็นป้ายรถ และ ห้ามยื่นมือออกนอกรถ ไปกันเลย

สุภาภรณ์ พวกเราต้องจดบันทึก และช่วยกันสัมภาษณ์และถ่ายรูป และสำรวจบริเวณ
รอบๆ

เมติมา พวกเรามาถึงบ้านป้าแนบแล้ว ทุกคนสวัสดิ์คุณป้า ใครอยากถามอยากรู้เรื่อง
อะไรถาม

ธารรัตน์ คุณยายชื่ออะไร อายุเท่าไร อยู่บ้านเลขที่เท่าไร

สุมลทา ทราบมาว่า คุณยายเป็นภูมิปัญญา ด้านใดคะ

คุณยายแนม ยายจะเล่าให้ฟัง ยายชื่อ นางแนบ สุดสิน อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 34
ม.2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม มีความสามารถด้าน รำมโนราห์ และ รำกลองยาว เริ่มฝึกรำและ
แสดงมาจนอายุถึง 14 ปี มีคุณพ่อกระจำง โกละกะ ซึ่งเป็นพ่อของตนเป็นผู้ฝึกสอนให้ แต่ตอนนี้
พ่อเสียชีวิตไปแล้ว ยายแนบจะออกเดินโรง (ทำการแสดง)ตามงานบ้าน งานวัด หรือ เมื่อมีคนมา
รับให้ไปแสดง และได้ไปอยู่กับมโนราห์ลำยอง ตนเองจะแสดงเป็นตัว (หัวจุก) คือ รำก่อนผู้อื่น

ผู้ชมประทับใจมาก เพราะตนเองตัวเล็ก นายโรงจะพาไปแข่งขันกับโรงอื่น ชนะการรำ เขาจะจ่ายค่าตอบแทนครั้งละหนึ่งถึงสองร้อยบาท ต่อครั้ง การแต่งกาย แต่งชุดมโนราห์ (นุ่งโจงกระเบน)

ปัจจุบัน การฝึกหัดมโนราห์ ยังกระทำอยู่ เมื่อมีคนต้องการให้ฝึกหัด ก็จัดให้ ก่อนฝึกหัดต้องไหว้ครู ทุกคนต้องมีครู จะเช่นไหว้ นอกเหนือจากการรำมโนราห์แล้ว ยังตีกลองและรำกลองยาวไปด้วย ทำมาเป็นเวลา 10 ปี แล้ว

การช่วยเหลือสังคม

- เป็นครูฝึกสอนรำมโนราห์ที่โรงเรียน งานวัด งานบวช

การนำภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคม

- อยากสืบทอดให้คนอื่น / เด็ก / เยาวชน ไม่อยากให้สูญหาย แต่จะให้ศิลปินวัฒนธรรมรำมโนราห์คงอยู่ได้ ต้องมีทุน งบประมาณ เพื่อที่จะส่งเสริม การที่เป็นวงมโนราห์ขึ้นได้ ต้องมีองค์ประกอบหลายๆอย่าง จึงจะเป็นองค์มโนราห์และต้องมีใจรัก

ยายแนบ สุดสิน ชอบอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม ได้ฟังเรื่องที่เห็นเด็กทำก็ชอบ เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์คลองยัน (สืบชะตาแม่น้ำ) ก็ไปร่วมพิธีไสยศาสตร์ ไปรำกลองยาว ในกิจกรรมสืบชะตาแม่น้ำทุกครั้ง

อาชีพ ตอนนี้อยู่ดูแลหลาน มีความสุข แบบพอดี พอเพียง ประหยัด

หลังจากนั้น ยังมีเวลาเหลืออีกหลายชั่วโมงกว่าน้องๆจะกลับบ้าน พี่แสบ สุภาภรณ์ จึงชวนน้องให้นำเสนอผลการสำรวจพันธุ์พืชของแต่ละบ้านสมาชิกในสภาเด็กฯเมื่อสัปดาห์ที่แล้ว

สุภาภรณ์ : ที่พวกเราสำรวจ พืช ผัก ที่บ้าน สรุปว่าแต่ละบ้านมี พืชผักอะไรบ้างจะ

น้องกาญ : ที่บ้านหนูมี ใบแมงลัก โหระพา มะเขือ ข่า ตะไคร้ และใบราคะ

น้องมุก : หนูดีใจที่พอออกไปสำรวจแล้วมีผักหลายอย่าง ได้แก่ ชะอม ใบกระเพรา

ผักบุ้ง(ปลูกเอง) พริกคะ

น้องเจมส์ : ที่บ้านผมอยู่ใกล้สวนยางจึงมีผักหลายชนิดที่หากินได้ไม่ยากครับ ได้แก่

ชะอม ผักหวาน ผักโหม เล็บกระรอก มันปู และกระถิน

น้องธิ : บ้านผมอยู่ใกล้คลองยัน มีผักกูด และผักหนามเยอะครับ

น้องฟาง : ที่บ้านมีผักหลายอย่างส่วนมากไม่ต้องซื้อหาเก็บได้ริมรั้ว ได้แก่ ใบเหลียง

แตงกวา ชะพลู

น้องมล : อยู่บ้านเดียวกับน้องกาญคะ จะเพิ่มที่น้องกาญบอกไปคือ มะละกอ ขมิ้น คะ

น้องหนึ่ง ; ที่บ้านผมปลูกไว้หลายอย่างครับ มะขาม บวบ ผักกูด กระเพรา

พี่แก่น: พี่ต้องการรักษาผักพื้นบ้านเอาไว้จึงพยายามดูแลรักษาไว้ มีหลายอย่างครับ ได้แก่
ใบโหระพา ใบแมงลัก ใบเหลียง มะละกอ หัวกระชาย ผักกาดหรั่ง (ผักชีฝรั่ง) ข่า ถั่ว มะขาม
พริก ครับ

พี่นพ: ที่บ้านพี่มีผักพื้นบ้านเยอะที่น้องพูดมามีเกือบทุกชนิด เลยครับยกเว้น ถั่ว ครับ

พี่หนุ่ม: ที่บ้านก็พยายามปลูกผักไว้กินเองเหมือนกัน มีหลายอย่างเลยครับ มีทั้งพืชแบบ
ยืนต้นและแบบเลื้อย ใบเหลียง) ข่า ถั่ว และมะขาม

จากการที่พี่น้องๆในสภาเด็กฯนำเสนอทำให้ได้ทราบว่า มีพืชผักที่ปลอดภัยสารพิษ
ไว้กินเองที่บ้านหลายชนิดดังนี้

- | | |
|--------------|-----------------|
| 1. ผักหนาม | 2. ผักกูด |
| 3. ผักชะอม | 4. ใบโหระพา |
| 5. ใบรา | 6. ใบแมงลัก |
| 7. ใบกระเพรา | 8. ใบเหลียง |
| 9. ใบชะพลู | 10. ผักบุ้ง |
| 11. ผักหวาน | 12. ผักโหม |
| 13. ถั่ว | 14. แตงกวา |
| 15. บวบ | 16. มัน |
| 17. มะกูด | 18. มะนาว |
| 19. มะเขือ | 20. เล็บกระรอก |
| 21. พริก | 22. มะละกอ |
| 23. สะตอ | 24. ขมิ้น |
| 25. ข่า | 26. หัวกระชาย |
| 27. ตะไคร้ | 28. ตำลึง |
| 29. เล็บครุฑ | 30. มันปู |
| 31. กระถิน | 32. แฟง |
| 33. ฟักทอง | 34. ผักกาดหรั่ง |
| 35. มะขาม | |

ประโยชน์ของพืชสมุนไพร ผักพื้นบ้าน หากกินเองได้ข้างริมรั้วข้างบ้านไม่ต้องซื้อ ลดรายจ่าย
ในครอบครัว และปลอดภัยต่อสุขภาพ

น้องๆมีข้อเสนอร่วมกันว่าอยากให้ที่ศูนย์เรียนรู้มีผักปลอดภัยสารพิษไว้กินเองจึงอยากให้มา
ช่วยกันปลูกไว้ด้วย ซึ่งสมาชิกทุกคนก็เห็นด้วยตั้งใจจะมาช่วยกันปลูกเร็วๆนี้

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม
(โดยกระบวนการ AAR After Action Review)

1. คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรม

เป็นไปตามที่คาดหวัง คือ เยาวชนได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลคุณยายแนว สุดสิน และได้ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องการแสดงศิลปะพื้นบ้าน (มโนราห์)

เยาวชนได้สรุปผลการสำรวจพืชสมุนไพร และพืชปลอดสารพิษของบ้านสมาชิกในกลุ่มฯ

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม คือ ประชุมเตรียมวางแผนแบ่งหน้าที่

ประสานงานกับครูภูมิปัญญา ที่มวิจัย และที่ปรีक्षा ลงพื้นที่เก็บข้อมูลหมู่ที่ 2 บ้านปากหาร สรุปผลการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการ AAR (After Action Review) และ บันทึกจัดทำเอกสารสรุป

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
- เกิดจิตสำนึกรักและสืบทอดภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (มโนราห์) - เยาวชนได้ซึมซับจิตวิญญาณรักษา ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (มโนราห์) จากครูภูมิปัญญา - เยาวชนได้รู้จักและเข้าใจประโยชน์ของพืชผักพื้นบ้านและผักปลอดสารพิษมากขึ้น	- เยาวชนได้มีการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และสรุปบททวนกิจกรรมที่ทำ - ครูภูมิปัญญาและผู้ใหญ่ในชุมชนที่มีใจเรื่องการอนุรักษ์มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยและปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่เยาวชน - ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆเยาวชนและทีมผู้ใหญ่ในชุมชนให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง - นำเรื่องที่ได้ศึกษาและเก็บข้อมูลมาวางแผนปฏิบัติการต่อไป เช่น การนำพืชสมุนไพร พืชผักปลอดสารพิษมาปลูกที่ศูนย์เรียนรู้

4. บทเรียนและการเรียนรู้

- พี่เลี้ยงและแกนนำกลุ่มต้องเป็นผู้เริ่มต้นชวนถามชวนคุย เพื่อช่วยให้น้องๆ มีความเข้าใจ ในการตั้งคำถามลำดับการพูดคุย
- การเรียบเรียงลำดับข้อมูลจากการศึกษาแล้วนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ให้ต่อเนื่องไป เช่น การสำรวจข้อมูลพืชผักปลอดสารพิษที่บ้านสมาชิกแล้วนำมา บอกถึงประโยชน์ ซึ่งทำให้สมาชิกให้ความสนใจที่ช่วยกันขยายพันธุ์พืชผักให้มากขึ้นและ ทำแปลงสาธิตไว้ที่ศูนย์เรียนรู้

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- การลงพื้นที่เป็นกลุ่มใหญ่ 10-15 คน ทำให้การจัดการดูแล บทบาทหน้าไม่ค่อย ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

- ควรแบ่งกลุ่มให้เล็กลงและพูดคุยประเด็นในการเก็บข้อมูลให้ทุกคนในกลุ่มเข้าใจ เหมือนกันเพื่อทุกคนจะได้ช่วยกันบันทึกข้อมูลได้ละเอียดและครบถ้วนยิ่งขึ้น

6. แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- นัดหมายดูพันธุ์ต้นกล้าพืชผักพื้นบ้านเพื่อนำมาขยายปลูกแปลงสาธิต ในวันที่ 1

สิงหาคม 2551

- นัดประชุมทีมวิจัยประจำเดือนกรกฎาคม 2551 ในวันที่ 30 กรกฎาคม 2551 ณ ศูนย์ เรียนรู้สภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

กิจกรรม เวทีถอดบทเรียนวังมัจฉา
วันที่ 23 สิงหาคม 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนบ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศิริรัฐนิคม
จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อได้รับข้อมูลและบทเรียนการอนุรักษ์เกี่ยวกับวังปลาเพิ่มขึ้น
- เพื่อสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชน
- เพื่อให้ทีมวิจัยได้ฝึกตั้งคำถาม รวบรวม และสรุปข้อมูล

2. ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย

- ทีมวิจัย	8 คน
- สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน	11 คน
- หัวหน้าโครงการ	1 คน
- ที่ปรึกษา	2 คน
- เครือข่ายวังปลา	5 คน
- ทีมพี่เลี้ยง	2 คน
- ผู้ปกครอง	1 คน
รวม	30 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ประชุมเตรียมทีมวิจัย
- แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
- ทำความเข้าใจชี้แจงกระบวนการงานวิจัย
- แบ่งกลุ่มสัมภาษณ์ / ซักถาม
- จัดบันทึก
- สรุป วิเคราะห์

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- แบ่งกลุ่มสอบถามข้อมูลจากผู้รู้
- จัดเวทีนำเสนอหลังจากได้ข้อมูลแล้ว
- สรุปเวทีโดยกระบวนการ AAR

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- ศึกษาและถอดบทเรียนของวังมัจฉา

6. เนื้อหาที่ได้จากกิจกรรม

เมื่อสถานที่ เครื่องเสียง อุปกรณ์การเขียน กับข้าว น้ำดื่ม การประสานงานต่างๆ จัดเตรียมไว้พร้อมแล้ว คนที่มาก่อนก็ลงทะเลเบียด นั่งคุยกันตามอัธยาศัย หลังจากนั้นสมาชิกก็ทยอยกันมาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่นานก็ได้ยินเสียงเชิญชวนให้ทุกคนเข้ามานั่งที่โต๊ะที่เตรียมเอาไว้

ลุงนงค์ เกริ่นนำ : สวัสดีลูก ๆ หลาน ๆ และตัวแทนกลุ่มวังปลา จากที่เด็กของเราไปลงเก็บข้อมูลจากพื้นที่ของท่านแต่ยังไม่สมบูรณ์วันนี้จึงขอเชิญท่านมาให้ความรู้ต่อยอดเพิ่มเติมสิ่งที่เด็ก ๆ ต้องการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของวังปลาซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ทำงานมานาน

ทิมพีเอียง (ภัสรา) : ให้เยาวชนจับกลุ่มทีมวิจัยสัมภาษณ์ผู้ใหญ่จากกลุ่มเป้าหมาย 7 วังปลา ทีมวิจัยมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อที่จะตั้งคำถามสอบถามผู้ใหญ่ ส่วนสมาชิกสภาให้แบ่งไปอีกกลุ่มเพื่อเล่าเรื่องที่ตนได้ไปลงพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน จะมอบหมายโดยมีผู้ดำเนินการ คือ ด.ญ.ปริยาภรณ์ สมเพชร และ ด.ญ.ดวงกมล รักทอง

ปริยาภรณ์ สมเพชร และดวงกมล รักทอง : สำหรับในช่วงแรกนี้นะคะจะให้โจทย์กับเพื่อนๆ ให้ จับคู่สัมภาษณ์ ครู / ผู้ใหญ่ โดยทำความรู้จักแต่ละคนให้มากที่สุด ทั้งด้านชีวิต ครอบครัว ด้านการงาน วังปลา ผู้ใหญ่

สำหรับกระบวนการในช่วงนี้คือ เปิดโอกาสให้ทีมวิจัยถาม (คุณครู) ผู้ใหญ่วังปลาให้มากที่สุด

เช่น การงาน ชีวิต ให้แต่ละกลุ่มเล่าความรู้สึกที่เราสัมภาษณ์แล้วได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่าเป็นอย่างไร

และ ครู / ผู้ใหญ่ ฟังว่า กลุ่มเด็ก ๆ เล่าเป็นอย่างไร ตรงกับที่สัมภาษณ์หรือไม่

โดยสมาชิกแบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 น.ส.เมติมา ประวิทย์ ด.ญ.กรกนก ดำรัส

สัมภาษณ์ ลุงวิรัช อินหว่าง ม.2 บ้านปากพาย

กลุ่มที่ 2 น.ส.ภานุมาศ คงรักษา

สัมภาษณ์ ลุงพร (สันติราษฎร์ เรืองดำ)

กลุ่มที่ 3 นายศราวุฒิ ด.ช.อภิวัฒน์

สัมภาษณ์ ลุงนีก ม.10 บ้านหวายหมิม

กลุ่มที่ 4 น.ส.สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ ด.ช.เอกพจน์ สาคร

สัมภาษณ์ ลุงสำราญ วิเชียรพร ม.4 มาดปัก

กลุ่มที่ 5 ด.ช.กิตติศักดิ์ รักทอง ด.ญ.ลัดดาวัลย์ สุดสิน

สัมภาษณ์ ลุงนงค์ (จำนงค์ ประวิทย์)

การนำเสนอในช่วงแรก น้องๆในกลุ่มสะท้อนว่า ทำให้รู้จักชุมชนปัญญามากขึ้น ได้มีโอกาสฟังเรื่องะสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา เสียหายที่มีเวลาน้อยไป อยากฟังอีก

ก่อนที่จะเริ่มการสัมภาษณ์ ครูอู๊ด อ.นิวัตร หน่วยประสานงานวิจัยเยาวชน ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า : ตอนมาช่วงแรก ๆ มีคนน้อยพอมาฟังเด็ก ๆ ทุกคนพูดความรู้สึกเปลี่ยนไป ข้อสังเกตเรื่องของเด็ก ๆ สะท้อนความรู้สึกดีมาก ๆ นั่นคือการอ่อนเครื่อง ถ้าจะให้ลงลึกและสนุกในการพูดคุยกันมากกว่านี้ ครูจะช่วยตั้งโจทย์ในการคุยกันต่อว่า

การก่อเกิดในช่วงแรกที่เข้ามาทำตรงนี้ใครทำอะไรมาบ้าง

ใครช่วย ⇨ ใครหนุน ⇨ ใครลงมือ

ทำอะไร ⇨ ช่วงไหน ⇨ ปีไหน ⇨ เดือนไหน

ดิน ฟ้า อากาศในช่วงนั้นเป็นอย่างไร ประชุมที่ไหนกระบวนการในการทำวังปลา (ช่วงต่อมาทำอะไรบ้าง) พันธุ์ปลาอย่างไร อุปสรรค / ปัญหา ที่สำคัญคลี่คลายได้อย่างไร ใครมีบทบาท ชุมพลังที่สัมผัสได้โดยแต่ละช่วง ตอนนี้อยู่เด็ก ๆ แยกย้ายไปสัมภาษณ์ผู้ให้ความรู้และช่วงปลายจะมีการนำเสนอ

ช่วงการนำเสนอ

1.กลุ่มวังปลา วงครก คุณลุงวิรัช อินหว่าง เป็นนักอนุรักษ์ดูแลวังครก

ประวัติส่วนตัว

คุณลุงวิรัช อินหว่าง อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 2 ต.น้ำหัก อ.ศรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี ภรรยาชื่อ นางวิมล อินหว่าง

ประวัติการทำงาน

- ท่านมีการทำแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น น้ำยาล้างจาน ยาสระผม ยาหม่อง
- ท่านได้ทำวังปลาชื่อว่า วงครก มีกรรมการวังปลาช่วยดูแลและรักษาปลาเผื่อจะวังแต่ก็ไม่พ่นน้ำมือคนเพราะคนกลุ่มน้อยที่เห็นแก่ตัวไม่ร่วมมือ และยังคอยลักลอบทำลายอยู่บ่อยครั้ง ต่อมาท่านต้องมีการหยุดทำเพราะทางกลุ่มคัดค้านต่อต้าน พอมีการทำแบบนี้ท่านก็ไม่ค่อยมีกำลังใจทำ

- ท่านมีความรู้ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือ การทำปุ๋ยหมัก น้ำส้มควันไม้
- เมื่อปี พ.ศ. 2539 ท่านได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน
- ท่านเป็นคนตรงไปตรงมา ชอบช่วยเหลือชาวบ้าน

แรงบันดาลใจ

- เพราะธรรมชาติจะสมบูรณ์ได้ น้ำต้องมีปลา และเพื่อรักษาแหล่งอาหารไว้ให้ลูกหลานในอนาคต
- ชอบในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพราะไปเห็นที่นครศรีธรรมราชเลยเกิดความคิดใหม่ ๆ ในการทำงาน
- อยากใช้ชีวิตแบบพอเพียง ตามแนวเศรษฐกิจของพระเจ้าอยู่หัว

การดำรงชีวิต

อยู่แบบพอเพียงตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ข้อคิด พอกิน พอใช้ แบ่งปัน เหลือจึงขาย

ปัญหา / อุปสรรค

- คนในบ้านไม่มั่นคง วัสดุในการทำแปรรูปผลิตภัณฑ์มีพร้อมอยู่ตลอดเวลา
- ถูกต่อต้านจากพวกที่มีมิถิฉา ทิฐิสูง ไม่ทราบว่าประสงค์อะไร แต่เพราะที่ขมิยไม่ใช่คนในพื้นที่เป็นบุคคลภายนอก

การแก้ปัญหา

- ปลุกกระแส รณรงค์ ร่วมมือกับเครือข่ายการอนุรักษ์ธรรมชาติภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน ในการดูแลปรับปรุงสถานที่ (ท่าลง) ของวังปลา
- ร่วมมือกับองค์กรศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน บ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม เพื่อเป็นการขยายความคิด ขยายผลจากการทดลองสู่ชุมชน เช่น การประชุมผลิตภัณฑ์
- เยาวชนมีส่วนร่วมเรื่องประชาสัมพันธ์
- คิดเอง ทำเอง ใช้เอง

2. กลุ่มวังปลาบ้านหวายหนิม (ไร่ยาว) นายคณิง คงรักษา เป็นนักอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมกลุ่มวังปลา

ประวัติ อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ 10 ต.น้ำหัก อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

การก่อตั้งวังปลา

เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 มีผู้เข้าร่วมพิธีเปิดจากองค์กรต่าง ๆ นักเรียน
เยาวชน นักข่าว นายก อบต. อาณาเขตวังปลา 1,200 เมตร

มีผู้ดำเนินงานรับผิดชอบ ผู้ใหญ่จรัส พัฒมาส นายคณิง คงรักษา นายสมหวัง
पालคเชนทร์ นายประสาธ ไกรวงศ์

นายคณิง คงรักษา มีหน้าที่รับผิดชอบด้าน ดูแลและรับผิดชอบวังปลา เรื่องอาหาร
ปลา จำหน่ายอาหารปลา ระบายอากาศปลา และลุงคณิงบอกว่ากฎระเบียบของวังปลา คือ
สัญญาด้วยใจ (ใช้จิตสำนึก) และลุงคณิงเล่าต่อไปว่าได้ไปเที่ยวน้ำตกพลึงได้เห็นเขื่อนอนุรักษ์ปลา
ไว้มาก เมื่อเห็นแล้วมีความคิดว่าบ้านเราควรจะมีเขื่อนอนุรักษ์ปลาบ้าง จึงนำเรื่องเสนอที่ประชุมหมู่ที่
10 ต.น้ำหัก ในที่ประชุมมีมติว่าจะทำวังปลาแต่ผู้ใหญ่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมอบหน้าที่ให้เป็น
กรรมการวังปลาตลอด งบประมาณอาหารปลาของจากชาวบ้านไร่ยาว หวายหนิม ให้ปลากิน
อยู่ประมาณ 2 ปีกว่า

หลังจากเปิดวังปลาแล้วไม่ได้พัฒนาปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ ระยะเวลาที่ได้จัด
งบประมาณจาก อบต. สร้างทำน้ำทางลงคลองชมปลา กำลังก่อสร้าง

ปัญหาที่พบในการเปิดวังปลา

- ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เพราะการเปิดวังปลาเปิดในแม่น้ำคลองยันเป็นแม่น้ำ
สาธารณะ ชาวบ้านยังยึดติดกับเรื่องเก่า ๆ ไม่ค่อยเห็นด้วยจึงทำให้ลำบากในการอนุรักษ์ บาง
คนยังลักลอบทอดแห ตกเบ็ดโดยไม่ยอมอ่านป้ายประกาศต้องใช้วิธีว่ากล่าวตักเตือน

- มีแรงงานต่างด้าวหรือพม่าที่เข้ามาใช้แรงงานมาลักลอบจับอยู่บ่อย ๆ
- มีคนบางส่วนเหยียดหยันว่า ไร่ ไร่ไม่มีประโยชน์อะไรที่ทำงานอนุรักษ์อย่างนี้
- ภัยธรรมชาติ

การฟื้นฟูอุปสรรค

- ทำหน้าที่ต่อไป คิดว่าสักวันหนึ่งเขาต้องเข้าใจและเห็นใจ
- ได้ออกอากาศรายการวิทยุกระจายเสียง 106 ช่วยประชาสัมพันธ์
- ร่วมกับองค์กร เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน เพื่อให้
เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริม ฝักระวังปลาอีกทางหนึ่ง

ผลที่เกิดขึ้น

- ปลาเพิ่มมากขึ้น
- ชาวบ้านมีปลากินมากขึ้น และบางส่วนเริ่มมองเห็นประโยชน์
- ตนเองมีความสุขที่ได้กระทำการดี ๆ เพื่อส่วนรวม

3. กลุ่มวังปลาเขียวหมื่น ลุงราญ วิเชียรพร เป็นผู้ดูแลวังปลา

ประวัติ ชื่อนายสำราญ วิเชียรพร อายุ 66 ปี บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 4 ต.น้ำหัก อ.ศรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

อาชีพ ทำสวนยางพารา ปลูกมันสำปะหลัง และสวนผสมผสาน

ประวัติการทำงาน

- การจัดตั้งวังปลา เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2548 ชื่อวังปลาเขียวหมื่นแกนนำคือ นายจำนงค์ ประวิทย์ ได้เริ่มดำเนินงานโดยมีเจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนมีการปล่อยปลา มีการนัดแนะทำสถานที่เพื่อปล่อยปลาเป็นเขตอภัยทาน ณ สถานที่ของนายอุดม ศรีทอง เมื่อทำสถานที่แล้วก็ได้มีการจัดทำพิธีมีการทำพิธีกรรมทางศาสนาปล่อยปลาเวลา 9.00 น. ของวันที่ 29 มีนาคม 2548 หลังจากนั้นก็ได้มีการก่อตั้งวังปลาเพิ่มอีกหลายแห่ง โดยได้มีการทำพื้นที่ของวังปลา ชาวบ้านที่อยู่ละแวกนั้นก็ได้อาหารไว้ยังชีพ

การช่วยเหลือสังคม

- อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์วังปลา สัตว์น้ำไม่ให้ถูกทำลาย

แรงบันดาลใจ

- ลุงราญคิดว่าหมู่บ้านของเรากำลังจะล่มสลาย ส่วนด้านจิตใจยังรู้สำนึกคิดของประชากรมีความคิดอื่น ๆ โดยไม่คิดถึงเหตุผลส่วนมากจะแยกเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน ไม่ว่าเรื่องงานส่วนรวม งานของรัฐ งานของหมู่บ้าน จึงขาดความพร้อมเพราะมีการแก่งแย่งส่วนความคิดของบุคคลไม่เหมือนกันจึงทำให้มีความสับสนกันในหมู่บ้านเกิดขึ้น ท่านจึงเริ่มสร้างจิตสำนึกในการจัดตั้งวังปลาต่อไปข้างหน้าให้มีวังปลาเต็มคลอง

การดำรงชีพและแนวคิด

อยู่อย่างพอเพียง อยากให้เยาวชนรุ่นหลังเข้าใจและนำไปปฏิบัติและเมื่อเราทำตรงนี้แล้วก็ยังมีประโยชน์อื่น ๆ ที่จะตามมา เช่น การอนุรักษ์น้ำเพื่อไม่ให้สร้างเขื่อน ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ ถ้าหากทำลงไปน้ำจะเน่าเสีย ทำให้ทุกคนเดือดร้อนสายน้ำแห่งนี้เปรียบเสมือนเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงหัวใจของทุกคนในอำเภอคีรีรัฐนิคม และทุกคนในละแวกใกล้เคียง

4. กลุ่มวังปลา วงกระท้อน สัมภาษณ์ ลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ เป็นนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและกลุ่มวังปลา

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายจ๋านงค์ ประวิทย์ อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี ภรรยา ชื่อ นางอำภา ประวิทย์ (เสียชีวิตแล้ว) มีบุตรด้วยกัน 3 คน ปัจจุบันคู่สมรสชื่อ นางณภัทรสร ศักดา (ไม่มีบุตร)

การก่อตั้งวังปลา

มีลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งครั้งแรกในกลุ่มน้ำคลองยัน ตั้งชื่อว่า วงกระท้อน (เขตอภัยทานวงกระท้อน) บ้านปากหาร หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นโดยลุงจ๋านงค์ ประวิทย์ ประธาน

การช่วยเหลือสังคม

- เป็นผู้นำธรรมชาติต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับสังคม
- เป็นผู้นำองค์กรอิสระในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำ

คลองยัน

- รองประธานสภาที่ปรึกษาประชาสังคมสุราษฎร์ธานี
- อนุกรรมการกลุ่มน้ำตาปี ด้านสิ่งแวดล้อมกรมทรัพยากรน้ำ
- ผู้นำองค์กรอิสระด้านสิทธิมนุษยชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สู่สาธารณะในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- ปัจจุบันท่านเป็น ผู้อำนวยการศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลบ้านยาง

แรงบันดาลใจ

- การดำรงชีวิตที่มีความสุขได้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องมีความสมดุลที่จะเอื้อต่อวิถีชีวิต

การดำรงชีวิต

อยู่แบบพอเพียง ใช้วิถีชีวิตแบบเรียบง่าย

แนวคิด

จัดทำแนวเขตและสถานที่พักผ่อนชมปลาให้ได้มาตรฐานตลอดถึงการจัดภูมิทัศน์
ริมน้ำให้ดูดี

ปัญหาอุปสรรค

- บุคคลนอกพื้นที่มีการเข้าลักลอบจับปลาบ้างเป็นบางครั้ง
- เด็กและเยาวชนบางส่วนเข้ามาขว้างสิ่งของเศษเสี้ยวเสียดในเขต
- ไม่มีความสามารถ ไม่มีเวลาที่จะรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในเขตได้ทุกวัน

วิธีแก้ปัญหา

- จัดกิจกรรมรณรงค์ ปลุกจิตสำนึกไปเรื่อย ๆ โดยจัดตั้งสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน
เป็นตัวขับเคลื่อนและหนุนเสริม

5. กลุ่มวังปลาบ้านนางแก้ว หมู่ 5 บ้านนางแก้ว ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะบุรี จ.สุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์ลุงไพบูลย์ คชโสภณ

ประวัติส่วนตัว

ลุงไพบูลย์ คชโสภณ อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 5 บ้านนางแก้ว ต.บ้านยาง
อ.ศีร์ษะบุรี จ.สุราษฎร์ธานี บิดาชื่อนายเข็ม มารดาชื่อนางซ้อย มีบุตรด้วยกัน 2 คน

ประสบการณ์ทำงาน

- เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ปี พ.ศ. 2516 ค่าตอบแทน 80 บาท
- เป็น ส.อบต. 4 ปี
- เป็นรองประธานเครือข่ายการท่องเที่ยวภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน
- ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้าน
- ทำงานร่วมเครือข่ายด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

ประสบการณ์การดำรงชีพ

- ทำสวน
- ขายกับข้าวรถเร่
- ตัดหญ้า ตัดไม้ ค้าขาย ทำนา รับจ้าง ปัจจุบันยึดแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทำธุรกิจส่วนตัว

ช่วยเหลืองานสาธารณะประโยชน์สังคม

- งานโรงเรียน งานวัด โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนแต่หวังความสุขเล็ก ๆ ในชีวิตส่วนตัว

ประวัติการต่อสู้ การอนุรักษ์

ช่วยต่อต้านเขื่อนแก่งกรุง ได้ร่วมงานอนุรักษ์มาตลอด โดยร่วมกับหน่วยงานของรัฐ (อบต.) โครงการป่าทะเลเพื่อชีวิต ที่หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แรงบันดาลใจ

หวังไว้ให้ลูกหลานคนรุ่นหลังเห็นธรรมชาติที่สมบูรณ์อย่างสมดุล

แนวคิด

ยึดธรรมะเป็นที่ตั้ง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชื่อสัตย์รักความเป็นธรรมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ตอนนี้ได้เปิดทำการอนุรักษ์พันธุ์ปลาในเขตหมู่บ้านนางแก้ว ป่าไม้ชุมชน สัตว์ป่า วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2543 อาณาเขตกว้าง 200 เมตร ยาว 800 เมตร ปล่อยปลา 10,000 ตัว จัดกิจกรรมทำแนวเขตพันธุ์สัตว์น้ำชุมชนให้ความร่วมมือช่วยดูแลไม่ให้บุคคลภายนอกมาบุกรุกปลาเขตหวงห้าม ทำที่อยู่อาศัยให้ปลา มีการประชุมร่วมกันในวันประชุมประจำเดือน มีคณะกรรมการ

ปัญหาที่พบในการอนุรักษ์วังปลา

- ชาวบ้านไม่ค่อยเข้าใจในระบบ
- งบประมาณไม่เพียงพอ
- ภัยธรรมชาติ น้ำขึ้นเร็ว ไหลเชี่ยว ยากต่อการที่อยู่อาศัยให้ปลา

วิธีการแก้ปัญหา

- ใช้เงินส่วนตัวแก้ไขปัญหามากกว่าจะมึงบงหนุนเสริม ปล่อยสัตว์น้ำเพิ่มมีปลาเพิ่มขึ้นเห็นได้ชัด
- ทำที่อยู่ของปลา สร้างศาลาอ่างชมปลา ทำบันไดสร้างที่อยู่ให้แข็งแรง
- ร่วมกับองค์กรเครือข่ายร่วมคิดหาแนวทางแก้ปัญหาและเฝ้าระวัง
- ให้เยาวชนมีส่วนร่วมขยายผลไปยังพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง บุคคลที่เกิดขึ้น
- ชุมชนตื่นตัวเห็นความสำคัญมากขึ้น มีบทบาทช่วยเหลือ
- ในอนาคต ขยายศาลา วังปลาสร้างเครือข่ายวังปลา มีการเฝ้าระวัง มีกฎชุมชนลงโทษผู้กระทำผิด

6. กลุ่มวังปลา เขตอภัยทานวังสะพาน หมู่ที่ 4 ตำบลเหียง (นาชะอม) ต.บ้านยาง
อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี
สัมภาษณ์ นายสุนันท์ คุ่มนุ้ย

ประวัติส่วนตัว

นายสุนันท์ คุ่มนุ้ย อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 4 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะเกษ จ.สุราษฎร์ธานี บิดาชื่อ นายชุ่ม มารดาชื่อ นางบุญ ภรรยาชื่อ นางกุลลาบ มีบุตรด้วยกัน 3 คน อาชีพทำสวนยางพารา สวนปาล์ม

ประวัติการทำงาน

- กรรมการหมู่บ้าน กองทุน ส.อบต. 12 ปี
- ประธานเงินกู้หมู่บ้าน
- เจ้าหน้าที่สนับสนุนกองทุนข้าวสาร
- ผู้ชักนำชาวบ้านมาทำงานสาธารณะประโยชน์ ร่วมกับทุกหน่วยงานที่ลงมาในพื้นที่
- กรรมการร้านค้าเขื่อนแก่งกรุง

การก่อตั้งวังปลา

การก่อตั้งเขตอภัยทานวังสะพาน มีการดูแลให้อาหารปลาในกลุ่มอนุรักษ์มีการวางกฎระเบียบไว้แต่ปัญหาการลักลอบจับปลาในเขตอภัยทานมีบ่อย และไม่สามารถลงโทษและเอาความผิดได้และอีกอย่างบริเวณที่อยู่ของปลานั้นมีน้ำตื้น ซึ่งปลาไม่ชอบอาศัยทำให้ปลามาอาศัยน้อยคณะกรรมการจึงคิดจัดตั้งวังปลาหรืออาจจะปรับปรุงขึ้นใหม่เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศวังสะพาน ซึ่งเป็นสถานที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นที่ยืน - ลง ของนักท่องเที่ยวด้วย

การจัดตั้งวังปลา มีนายสุนันท์ คุ่มนุ้ยเป็นประธาน นายนิพนธ์ ชานีเวช นางอรพิน เทียนชัย ผู้ใหญ่จิต ผู้ใหญ่อัมรินทร์ เป็นคณะกรรมการ ตอนแรกมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตอนหลัง ๆ มีอุปสรรค

ปัญหาอุปสรรค

- คนลักลอบจับปลา
- งบประมาณ
- เกิดการแตกแยกเนื่องจากการเมืองแบ่งขั้ว
- ภาวะเศรษฐกิจรัดตัว
- ไม่มีเวลาทำความเข้าใจกัน

แนวทางการแก้ปัญหาและฟื้นฟู

- ต้องคิดช่วยกับผู้นำหมู่บ้าน
- เกณฑ์คนเข้าไปนั่งฟังเติมแนวคิดไปเรื่อย ๆ หรือผลักดัน
- เริ่มจากคนเก่ามีน้ำใจ
- จัดงานหาเงินในวันลอยกระทง
- ส่งเสริมสนับสนุนเยาวชนสืบทอด

เหตุที่มาทำตรงนี้

เห็นว่าทรัพยากรลดน้อยลง เห็นการหาปลาผิดวิธี เช่น ใช้เครื่องซ็อต โพงพาง เปื่อปลา กลัวปลาจะสูญพันธุ์หมดอนาคตลูกหลานจะไม่มีกิน

7. กลุ่มวังปลา บ้านหาดพอ หมู่ที่ 4 ต.ท่ากระดาน อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี สัมภาษณ์นายอัมรินทร์ จันทรรัตน์

ประวัติ

นายอัมรินทร์ จันทรรัตน์ เป็นผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการยกย่องในหลายด้าน เช่น การพัฒนาหมู่บ้านตัวอย่างด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การก่อตั้งวังปลา

เมื่อปี พ.ศ. 2549 เริ่มเปิดวังปลาแม่ยายชิง หมู่ที่ 4 บ้านหาดพอ ต.ท่ากระดาน อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี ต่อมาเกิดปัญหาในเรื่องของคลองตื้นเขิน ไม่มีที่พักอาศัยของปลา ทำให้ปลาไปอาศัยอยู่ที่อื่น ประกอบกับชุมชนไม่ค่อยเข้าใจในการทำงานเท่าที่ควร แบ่งแยกเป็น ฝ่ายทำให้ยากที่จะประสานและทำความเข้าใจ ยังคงเหลือแต่คนที่มีใจสาธารณะหรือญาติ พี่น้องและเพื่อนร่วมคิดที่คิดเหมือนกันแต่ลุงอัมรินทร์ไม่ได้ละความพยายาม ทั้งงานในหน้าที่ของ รัฐและงานส่วนรวมจึงเกิดแรงบันดาลใจให้ต่อสู้ผลักดันชุมชนต่อไป สำหรับวังปลาก็ปล่อยให้ เป็นไปตามธรรมชาติ

แนวการแก้ไขปัญหา

- ทำงานโดยไม่คำนึงถึงสิ่งตอบแทน
- ทำความดี มีคนเห็น ทำเอง
- ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างกระแสของชุมชน
- ทำงานในหน้าที่ให้ดีที่สุดและให้เกิดผลประโยชน์กับชุมชน ชุมชนจะเห็นคุณค่าและ เข้าใจอยากจะทำตรงนี้ต่อไป และจะฝากความหวังไว้กับเยาวชนรุ่นหลังสืบทอดเจตนารมณ์ของ ผู้ใหญ่เป็นเรื่องที่ดีที่สุด

บอกเล่าความรู้สึกหลังการสัมภาษณ์

เมติมา : เหมยเองได้สัมภาษณ์ลุงวิรัชความรู้สึกเวลาฟังสัมภาษณ์จนเกิดจินตนาการ ความรู้จากการที่ได้สัมภาษณ์ ความประทับใจคือเรื่องแรงบันดาลใจที่ลุงบอกว่าธรรมชาติจะ สมบูรณ์ได้น้ำต้องมีปลา และเพื่อรักษาแหล่งอาหารไว้ให้ลูกหลานในอนาคต ชอบทำในเรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไข่เอง รู้สึกปลอดภัยการดำรงชีวิตและจะใช้ชีวิตตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง

ภานุมาศ : ได้สัมภาษณ์ลุงพร เกี่ยวกับวังกระทอนประทับใจในการต่อสู้ชีวิตของลุงพรว่าจะ มาถึงวันนี้ได้ต้องมีความพยายาม อดทนและต้องมีใจรักงานสิ่งแวดล้อม ชุมชนและเสียสละ

ศราวุฒิ : การสัมภาษณ์ครั้งนี้รู้สึกตื่นเต้น ดีใจ ที่ผู้ใหญ่ใจดีให้ความสำคัญและรู้คุณค่าของ การทำงานวิจัยของเยาวชนและท่านพร้อมที่ให้ข้อมูลและแนวคิดดี ๆ กับพวกเรา แต่รู้สึกว่าการจด บันทึกลงไปไม่ค่อยทัน

สุภาภรณ์ : ลุงราญพูดคุยเป็นกันเอง เป็นธรรมชาติ อารมณ์ขันมีศิลปะในการพูด ทำให้กล้า ถาม กล้าพูด และรู้สึกว่าขณะพูดรู้สึกอบอุ่นและดีใจเมื่อได้ทราบความจริงจากท่านบางอย่าง เด็กรุ่นนี้เกือบไม่ได้รู้อะไรที่เกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้านมาดปึก

ลุงนงค์ : การเดินต่อไปข้างหน้าให้มองสภาพที่ได้ประสบการณ์มาดูแลและทบทวน ถอดบทเรียน ที่ทำมา ทั้งบทเรียนที่สำเร็จ / ล้มเหลว ท้อแท้ แต่ก่อนไม่มีเงินทอง ทำงานส่วนรวมก็ไม่เบื่о แต่ เศรษฐกิจทำให้คนแบ่งแยกเห็นแก่ตัว การแก้ไขเริ่มจากตัวเราเอง แม้ว่าการไม่ท้อถอยมัน มี จิตสำนึกที่สูงส่ง กระแสที่โอบอ้อมภายนอกทำให้กระทบสู่กระแสภายใน ความโกรธไม่ใช่ทาง แก้ปัญหา แต่ทางแก้ที่แท้จริงคือเวลาที่เรากำหนดตัวเอง ผู้ใหญ่ทำได้แค่ไหนเราต้องสร้าง อนาคตให้กับเด็กสร้างระเบียบทำให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจสื่อต่าง ๆ ให้คุณค่าและช่วยส่งเสริมเป็น อย่างดีในด้านนี้

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม
(โดยกระบวนการ AAR After Action Review)

1. **คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรม** เป็นไปตามที่คาดหวัง คือ ได้รับข้อมูลและบทเรียนการอนุรักษ์เกี่ยวกับวังปลาเพิ่มขึ้น ได้สร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชน และทีมวิจัยได้ฝึกตั้งคำถาม รวบรวม และสรุปข้อมูลการจัดการ ดูแล อนุรักษ์วังปลา ลุ่มน้ำคลองยัน

2. **กระบวนการที่ใช้เหมาะสม** คือ มีการประชุมเตรียมทีมวิจัย แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ แบ่งกลุ่มสัมภาษณ์ / ซักถามโดยมีโจทย์ในการพูดคุยกับผู้รู้ในชุมชนที่ลงลึกถึงแรงบันดาลใจ และได้แนวทางที่จะเยาวชนจะปฏิบัติการต่อจากผู้ใหญ่ได้

3. **สิ่งที่เกิดขึ้น**

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
-เยาวชนได้แลกเปลี่ยนการทำงานด้านการอนุรักษ์ที่ลงลึกถึงจิตวิญญาณการอนุรักษ์คลองยัน	- การแบ่งกลุ่มย่อยพูดคุย สัมภาษณ์ที่เป็นวงธรรมชาติ - การตั้งโจทย์ที่และวางกระบวนการการถอดบทเรียนอย่างเป็นธรรมชาติ ยืดหยุ่นให้มีการเล่าถึงที่มาของการมาร่วมงานอนุรักษ์ซึ่งทำให้สร้างความคุ้นเคยในการพูดคุย และบอกเล่าแก่ลูกหลาน
- เยาวชนได้เห็นวิธีการทำงานอนุรักษ์คลองยัน ผ่านการจัดทำวังปลาในแต่ละจุดอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น	- การได้ฟังประสบการณ์การต่อสู้ สัมผัสการบอกเล่าการดำเนินงานการอนุรักษ์จากนักอนุรักษ์โดยตรง
- เยาวชนเกิดความรัก ห่วงแหนและอยากจะสืบทอดบทบาทการอนุรักษ์คลองยันจากผู้ใหญ่ในชุมชน	

4. บทเรียนและการเรียนรู้

- การถ่ายทอดประสบการณ์ตรงหรือการทอดประสบการณ์ทำงานจากผู้ใหญ่สู่เยาวชน ต้องมีการใช้โจทย์คำถามช่วยให้ง่ายขึ้นในการที่จะชวนคุยกัน
- การถอดบทเรียนการทำงานด้านการอนุรักษ์คลองยันเป็นเรื่องใหม่สำหรับเยาวชนจึงต้องมีทีมพี่เลี้ยงและวิทยากรที่มีความเข้าใจกระบวนการบทเรียน และวางเป้าหมายในการถอดบทเรียนให้ชัดเจนมาช่วยดูกระบวนการอย่างใกล้ชิด

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- การประสานงานกับผู้เข้าร่วมเวทีควรทำหนังสือหรือแจ้งล่วงหน้าประมาณ 1 สัปดาห์ และควรมีการแจ้งวาระในการประชุม ให้ชัดเจน เพื่อผู้เข้าร่วมประชุมจะได้มีการเตรียมข้อมูลความเข้าใจมาก่อนด้วย

ข้อเสนอแนะ

- เยาวชนควรมีการลงไปพบและเตรียมการประเด็นการพูดคุยกับผู้เข้าร่วมประชุมให้ทราบล่วงหน้า เตรียมพร้อมในการให้ข้อมูลและเพื่อให้การประชุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- เยาวชนนัดหมายไปเยี่ยมเยียนและพัฒนาแต่ละวังปลาของกลุ่มน้ำคลองยัน
- เยาวชนนัดออกแบบและวางแผนการปฏิบัติการทำวังปลาหน้าบ้านสมาชิก

สำรวจคุณภาพน้ำคลองยัน โดยกระบวนการนักสืบสายน้ำ

วันที่ 24 -25 ตุลาคม 2551

ณ ศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร

หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- เพื่อศึกษา และสำรวจคุณภาพน้ำ แม่น้ำคลองยันในปัจจุบัน
- เพื่อจัดการแลกเปลี่ยนวิธีการสำรวจคุณภาพน้ำกับเพื่อนเครือข่าย
- เพื่อสร้างจิตสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อมผ่านการปฏิบัติจริงโดยกระบวนการนักสืบสายน้ำ

2. ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย

- ทีมวิจัย	10	คน
- สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน	15	คน
- กลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาพ่อเฒ่า อ.ระโนด จ.สงขลา	12	คน
- พี่รึกษา / พี่เลี้ยง	3	คน
รวม	40	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ประชุมเตรียมทีมวิจัย / แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
- เตรียมนำเสนอ และบอกเล่ากระบวนการงานวิจัยกับเพื่อนเครือข่าย
- จัดกิจกรรมนักสืบสายน้ำ
- จัดบันทึก
- สรุปเอกสาร

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- แบ่งกลุ่มและทำกิจกรรมสร้างความคุ้นเคย
- ให้ความรู้เบื้องต้นในการทำนักสืบสายน้ำ
- ศึกษาคู่มือนักสืบสายน้ำและการสรุปผลการทำนักสืบสายน้ำ
- สรุปการเรียนรู้ และกิจกรรมโดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- สำรวจคุณภาพน้ำคลองยัน โดยกระบวนการนักสืบสายน้ำ

6. เนื้อหาที่ได้จากกิจกรรม

หลังจากมีฝนตกและมีดีคริมติดต่อกันมา 2-3 วัน บรรยากาศของเช้าวันนี้ ท้องฟ้า คุเปิด น้อย ๆ มาคอยกันแต่เช้าแต่ละคนทำหน้าที่จัดโต๊ะเก้าอี้ กวาดและเก็บขยะ พอถึงเวลามา นั่งพร้อมกันที่โต๊ะตัวยาวซึ่งมองกันได้ชัดทุกคน ส่วนรุ่นพี่มาถึงก็จับกลุ่มสุมหัวกันเตรียมการ ชักซ้อมขั้นตอนในการต้อนรับเพื่อนๆ กลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาพ่อแม่มาไกลจากอำเภอ ระโนด จังหวัดสงขลา ซึ่งมีพี่เอี้ยงเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินกิจกรรม ไม่นานนักกลุ่ม เยาวชนจากอำเภอระโนดก็เดินทางมาถึง สังเกตดูว่าเยาวชนทั้งสองพื้นที่มาพบกันทั้งสองฝ่าย วันนี้ต่างตื่นเต้นยินดีกันมาก

พี่เอี้ยง (ภัสรา ฐิพันธ์) : แบ่งกลุ่มเด็กเยาวชนทั้งสองพื้นที่ละครัน แล้วแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มแนะนำตัว แนะนำกลุ่ม เรื่องที่อยากรู้

จากนั้นเปิดให้มีการสนทนา ชักถามระหว่างกลุ่มสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ และกลุ่มเยาวชนสืบสาน ภูมิปัญญาพ่อแม่

กลุ่มระโนด : มีการทำวิจัยอยู่ 3 กลุ่มย่อย คือ หนึ่งตะลุง มโนราห์ และดนตรี พื้นบ้าน

กลุ่มลุ่มน้ำคลองยัน : การทำงานวิจัยของสมาชิกสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนที่นี่ คือ ผู้ใหญ่จะสอนและฝึกให้พวกเรา รู้จักอนุรักษ์ โดยใช้วิธีสอนแบบไม่ได้สอน และมีการทำกิจกรรม เช่น การปลูกต้นไม้ ล่องแพเก็บขยะ นักสืบสายน้ำ

ครูณภัทรสร ศักดา : กล่าวทักทาย และแสดงความยินดีที่ลูก ๆ หลาน ๆ จากระโนด มาเยี่ยมเยียนและสนใจศึกษาแหล่งธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยของเรา

แก่น : อธิบายให้ฟังว่ากลุ่มหลัก ๆ ของเราก็มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการลงพื้นที่ เก็บข้อมูลของหมู่บ้าน ภูมิปัญญา คนดี ศึกษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ตอนนี้วางแผนเรื่อง นักสืบสายน้ำ

ฟิล์ม : มีการพบปะกันอย่างไร

แก่น : นัดประชุมตามปกติทุกวันเสาร์ เตรียมวางแผนดำเนินงานวิจัยและทำกิจกรรม ต่าง ๆ ควบคู่กันไป เช่น กิจกรรมเก็บขยะล่องแพ ปลูกหญ้าแฝก บวชป่า ปลูกป่า เป็นต้น

ฟิล์ม : เป็นกลุ่มธรรมชาติ ไปหารั้วมโนราห์กำลังศึกษาและกำลังหางบประมาณ

แก่น : มาด้วยกันกี่คน ศึกษาอยู่ชั้นไหน

ป๊ว : มาด้วยกัน 12 คน ผู้ใหญ่ 3 คน ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนวัดควา เรียนหนังตะลุงมา ปีกว่า ๆ มีเด็กประมาณ 30 คน กำลังขยายไปสู่หมู่บ้านอื่น ๆ

แก่น : ปัญหาก็คือ เด็กส่วนใหญ่กำลังเรียน การดำเนินกิจกรรมทำได้ในวันหยุด
การทำงานต้องคอยเวลา

ฟิล์ม : กลุ่มที่นี้ชื่อกลุ่มอะไร

แก่น : สภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

ฟิล์ม : กลุ่มนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร

แก่น : ผู้ใหญ่พบปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องของกรรูกทำลายป่า ป่าริมคลอง ที่เป็น
สาเหตุและส่งผลต่อคลองต่อสิ่งแวดล้อมและพบกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงมาก ทำให้เยาวชน
ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบ ลุงนงค์ คุณครู และผู้ใหญ่
อีกหลายท่าน มีความคิดที่เหมือนกันจึงได้จัดตั้งกลุ่มสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำ
คลองยันขึ้นมา

ฟิล์ม : ทำอะไรบ้าง

แก่น : ประชุม สัมรวจ ล่องแพ บวชป่า ปลูกป่า ฯลฯ กลุ่มที่มาจากอำเภอระโนด
ชื่อกลุ่มอะไร

ทราย : สืบสานภูมิปัญญาพ่อแม่

ปิ๋ว : ที่ระโนดมีแต่นา

สุ : ที่มาวันนี้มาเก็บเกี่ยวประสบการณ์เอาไปใช้ที่บ้าน มาสุราษฎร์ธานีตั้งแต่วันที่ 23
ตุลาคม ไปที่กาญจนดิษฐ์วันที่ 24 ตุลาคม ไปบ้านพี่เลี้ยงศึกษาเกี่ยวกับไทยดำ ที่บ้านมีการสืบ
สานภูมิปัญญา

ตานงค์ (จ่านง ประวิทย์) : ชับบทกลอนหนึ่งของระโนด...ระโนดมีแต่โนดกันนา....
ตานงค์บอกว่าเมื่อก่อนเคยนั่งรถผ่านระโนดสองข้างถนนมีต้นข้าว อีกฝั่งหนึ่งมีทะเลดอนนี้ทุ่งข้าว
เป็นนาทุ่ง

คุณครูนภัทรสร ศักดา : ยินดีและดีใจมากที่พวกเราหลาน ๆ เยาวชนมาศึกษาเรียนรู้
โอกาสต่อไปจะไปศึกษาที่ระโนดบ้าง

พี่เลี้ยง : ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอให้เพื่อน ๆ ฟังว่าในกลุ่มได้คุยอะไรกันบ้าง

กลุ่มที่ 1 ตัวแทนเยาวชนจากอำเภอระโนด : เด็กเยาวชนลุ่มน้ำคลองยันได้เล่าถึงการ
ก่อตั้งของสภา ว่าก่อนและเกิดกลุ่มสภา มีผู้ใหญ่ซึ่งมีลุงจ่านงเป็นแกนนำหลัก ได้ต่อสู้กับกลุ่ม
นายทุนและผู้เข้ามาบุกรุกทำลายป่า อดีตคลองยันมีต้นน้ำ มีป่า ริมคลองที่อุดมสมบูรณ์มาก
เมื่อป่าและความอุดมสมบูรณ์ลดน้อยลงจึงตั้งกลุ่มเครือข่ายลุ่มน้ำคลองยัน ทำกิจกรรมปลูก
จิตสำนึกด้านวังปลา ชุมรุมการท่องเที่ยว ภูมิปัญญากลุ่มเกษตร ต่อจากนั้นมีโครงการวิจัยเข้ามา
หนุนเสริมสิ่งที่ทำอยู่แล้วให้ดีขึ้น โดยมี อ.นิวัฒน์ และทีมงานดูแลในกระบวนการเรียนรู้และการ
ทำงานผลที่เกิดมีชุมชนตื่นตัวมีความรู้และปรับมาใช้กับชีวิตตัวเองเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นยังมี

กิจกรรมทุกวันเสาร์ เช่น ประชุม วาดภาพ เขียนบทกลอน ทำขนม และอีกมากมาย อุปสรรคก็มีเหมือน ๆ ที่ระโนด เด็กกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนจะมีเวลาน้อย

กลุ่มที่ 2 ตัวแทนเยาวชนจากกลุ่มน้ำคลองยันอำเภอศรีวิชัย : เล่าถึงเนื้อหาที่ได้จากการซักถามพูดคุย กลุ่มระโนดซึ่งกลุ่มสืบสานภูมิปัญญาพ่อเผ่า มีสมาชิก 30 คน แยกเป็น มโนราห์ หนึ่งตระกูล ดนตรีพื้นบ้าน

มโนราห์ กิจกรรม

- ทำบันทึกประวัติมโนราห์
- ฝึกกล่าวบทมโนราห์
- ทำของที่ระลึกมโนราห์
- ขยายพื้นที่สืบสานภูมิปัญญา

หนึ่งตระกูล กิจกรรม

- ทำตัวหนึ่งตระกูล
- ศึกษาเพื่ออาชีพและเรียนรู้วัฒนธรรม
- การแต่งบทหนึ่งตระกูล
- สืบสาน
- ศึกษาประวัติ
- ขยายพื้นที่

ดนตรีพื้นบ้าน กิจกรรม

- แปลไนต์เพลงพื้นบ้านเป็นไนต์สากล

ผลที่เกิดขึ้น

- จากการที่ได้ทำมีความสนใจมากขึ้นมีคนเพิ่มขึ้น

อุปสรรค

- เร่งรีบโครงการ / ทำให้เครียด
- ไม่เข้าใจในกระบวนการ

การให้ความร่วมมือ

- ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ลูนงค์ : พูดคุยทักทายและได้เล่าถึงคลองยันในเรื่องของงานวิจัย การประชุมเพื่อดำเนินกิจกรรมเพื่อรักษาทรัพยากรอันมีค่าของลูกหลานให้ใช้ได้ต่อไป และพัฒนาให้กลุ่มคลองยันไปสู่ศักยภาพ (เล่าถึงนิทานผีเจ้าระเบียบ) เพื่อเปรียบเทียบคนในสังคม สูงต่ำไม่เท่ากันไม่ว่าจะเป็นคนสูงคนต่ำก็ต้องเอื้อกันแบ่งปันดูแลกัน หลังจากนั้นท่านได้ให้กลุ่มระโนดแสดงมโนราห์รำอ่อนช้อยสวยงามมาก

ลุงนงค์ เปิดให้ทุกคนในกลุ่มระโนดถาม

มินา : อยากรู้วังปลาว่าเป็นยังไง

เมติมา : อธิบายเรื่องวังปลา เราใช้แม่น้ำคลองยันเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา ปล่อยปลา บวงสรวงเทวดา เจ้าที่ และได้เรียนเชิญนายอำเภอมาเปิดงานวางกฎระเบียบของวังปลา สืบชะตาแม่น้ำ ห้ามจับปลาในเขตอภัยทานวังกระท้อน มีคนมาเที่ยวและมาดูงานมากในคลองมี น้ำใสเย็นมีต้นไม้มากเมื่อมีที่ความเหมาะสมแล้วทำวังแล้วลงมือปล่อยปลา

ลุงนงค์ : อธิบายเพิ่มคลองยันมีน้ำเชื่อมสลับกับวังคดเคี้ยวน้ำไหลแรง ปี 2543 จัดก่อตั้งเหตุที่ทำวังปลาเพราะปลาเริ่มหมด มีหมอไสยศาสตร์ทำพิธีบวงสรวง ปลุกป่า ล่องแพ เมื่อก่อนสามารถหาปลาได้ง่ายต่อมามีการหาปลาแบบผิดวิธี ทำให้ปลามีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว จึงก่อให้เกิดเป็นนักอนุรักษ์ขึ้นเพื่อดูแลทรัพยากรในท้องถิ่นของตน คลองยันจึงเปรียบเสมือนซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่ มีทั้งผักผลไม้ กุ้ง หอย ปู ปลา

หลังจากการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์แล้วยังจัดตั้งกลุ่มสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่ม น้ำคลองยัน และยังมี การจัดตั้งวังปลาและพิธีทางไสยศาสตร์ ทุก ๆ ปีจะทำพิธีผูกผ้าให้ต้น ตะเคียนคู่

น้องจิ้น (ระโนด) : การอนุรักษ์ปลาคืออะไร การอนุรักษ์ปลาคือการนำปลามาปล่อย อาณาบริเวณที่มีการหวงห้ามจับสัตว์น้ำเมื่อปลาออกนอกเขตจึงจับปลาได้หรือจับสัตว์น้ำอื่น ๆ ได้

พี่เก้ : พี่เก้สร้างความเข้าใจในเรื่องของนักสืบสายน้ำโดยการถามน้อง ๆ

น้องในสภามีความเข้าใจค่อนข้างมากเพราะเคยทำกันมาบ้างแล้ว

อนุรักษ์ปลา อนุรักษ์อย่างไร ?

- หวงห้ามเพื่อใช้ประโยชน์ให้ยั่งยืน

วิธีการ

- ปรีกษาคนที่มีความคิดคล้ายคลึงกันแล้วทำการศึกษาดูงาน แล้วมีการร่วมมือกัน

นักสืบสายน้ำ ทำกันอย่างไร ตามความเข้าใจของเด็กคลองยัน ?

- วัดความขุ่นใส
- เทียบคุณภาพจากหนังสือคู่มือ
- เก็บตัวอย่างสัตว์เล็ก เช่น หนอนริ้นน้ำจืดแดง อาศัยอยู่ในน้ำสกปรก

รู้อะไรบ้าง จากการทำกิจกรรม นักสืบสายน้ำ ?

- รู้จักเครื่องมือ
- รู้แหล่งที่อยู่ ของสัตว์โลกน้ำจืด
- รู้คุณภาพน้ำมีการเปรียบเทียบ

- รู้ว่ามีสัตว์เล็ก น้ำจืดอะไรบ้างและอาศัยอยู่ได้อย่างไร

อยากรู้คุณภาพน้ำคลองยัน ?

- ดูด้วยตาตนเอง
- ให้นักวิชาการมาวัดคุณภาพน้ำ
- อยากรู้จากคน โดยการทำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
- ดูผักริมคลอง

โจทย์ อยากรู้อะไรเกี่ยวกับคลองยัน

1. น้องขวัญ : อยากรู้เรื่องปลาว่าปลามีกี่ชนิด มีปลาอะไรบ้าง มีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่

2. น้องฟ้า : อยากรู้ว่าน้ำทำไม่ถึงขุนและไม่สะอาด

3. น้องทราย : อยากรู้ว่าผักริมคลองมีกี่ชนิด มีกี่ประเภทอะไรบ้าง

4. น้องเบนซ์ : อยากรู้ว่าริมคลองมีต้นไม้กี่ชนิด ประเภทยืนต้นหรือล้มลุก

5. พี่แอ๊ป : อยากรู้ว่าแมลงในน้ำมีกี่ประเภท

6. น้องตั๊ต : อยากรู้ที่มาของคลองยัน ฯลฯ อดีตของคลองยัน คนจะเรียนรู้วิถีชีวิตของคนคลองยัน

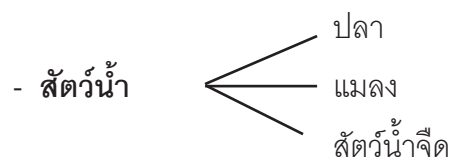
7. น้องจัน : อยากรู้สัตว์ริมคลองยันที่สามารถนำมากินได้

8. พี่ฟาง : อยากรู้ว่าในแม่น้ำคลองยันมีอะไรที่น่าสนใจอะไรบ้าง

9. พี่แก่น : อยากรู้ว่าคนใช้ประโยชน์จากแม่น้ำคลองยันที่นำไปใช้ดื่มมีบ้างหรือไม่

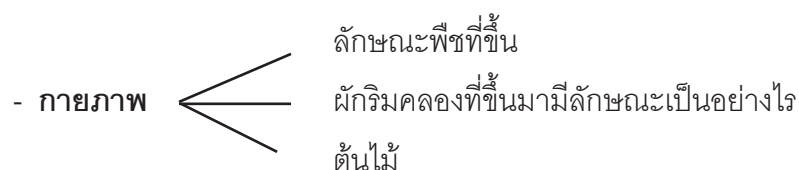
10. ครูณภัทรสร : อยากรู้เกี่ยวกับผักริมคลองยัน

ความสนใจและสิ่งที่อยากรู้เกี่ยวกับคลองยัน จากการรวบรวมความเห็นของทุกคน



- คุณภาพน้ำ

กินได้หรือกินไม่ได้



- ประวัติศาสตร์
 - สมบัติในคลองยัน (มีไหม)
 - น้ำคลองยันมาจากไหน
 - ทำไมถึงชื่อคลองยัน
 - การคมนาคมในอดีตมีความเป็นมาอย่างไร
- ประโยชน์
 - แร่ธาตุในน้ำ
 - กักเก็บเป็นยังไง
 - มีการท่องเที่ยวหรือไม่
- ความเชื่อ
ภูมิปัญญา
 - วังปลามีความสำคัญอย่างไร
 - การละเล่น / การแสดง
 - มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ / ตำนานเกี่ยวกับคลองยัน
- คนริมคลอง อยากรู้เกี่ยวกับคลองยันให้มากขึ้น อาชีพ เรื่องเล่าฯฯ

พี่เก้ เกียววะลี มีสิทธิ์ : พวกเรานำความคิดเห็นเหล่านี้ที่ได้ไปทำเป็นแบบสัมภาษณ์ เวลาที่ลงพื้นที่ปฏิบัติ อยากรู้จากคนริมคลองยัน นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ให้คนริมคลองทำไปพร้อมๆกันเลยก็ได้ แต่สำหรับครั้งนี้เราอาจจะทำไม่ทัน ไม่เป็นพอให้เรารู้แนวทาง แล้วกลับไปทำที่ระโนดก็ได้

สำหรับสถานที่ที่น้องๆกลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาพอเฒ่า ได้ใช้เป็นแหล่งปฏิบัติการนักสืบสายน้ำ คือได้สะพานใหญ่ข้างวัดอ่าโก ซึ่งมีร่มจากสะพานใหญ่ สามารถนั่งประชุมได้ด้วย และอีกแห่งหนึ่งคือเขียวไทร เป็นสถานที่ที่น้องสภาเด็กฯชอบไปเล่นน้ำกันบ่อย

หลังจากแบ่งกลุ่มเรียบร้อยแล้วจึงพากันเดินไปยังสถานที่ดังกล่าว ปฏิบัติตามขั้นตอนที่พี่เก้ วิทยากรที่มาช่วยแนะนำในเบื้องต้นแล้วทุกอย่าง น้องๆทั้ง 2 กลุ่มตื่นเต้นมากเมื่อได้เจอสัตว์เล็กน้ำจืดแต่ละชนิด ต่างผลัดเปลี่ยนกันดูอย่างสนุกสนาน หลังจากทำกิจกรรมนักสืบสายน้ำเสร็จทั้งพี่ๆน้องๆไม่พลาดที่จะลงเล่นน้ำอันเย็นชื่นใจกันต่อ

หลังจากผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วจึงรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันวันนี้มีเมนูเด็ดแกงขี้ปลากับขนมจีนอร่อยมากๆ

ข้อมูลการสำรวจคุณภาพน้ำซึ่งมีการสรุปผลพร้อมๆกันทั้ง 2 กลุ่ม

1. **อุณหภูมิของน้ำ** ในครั้งนี้วัดได้เฉลี่ยที่ 26 องศาเซลเซียส
2. **ความขุ่นใส** เนื่องจากฝนเพิ่งตกไปเมื่อ 2-3 วันก่อนหน้านั้นน้ำในคลองยันจึงมีสีขุ่นขึ้น การมองเห็นระดับ 3
3. **กลิ่น** กลิ่นของน้ำในครั้งนี้ มีกลิ่นดินและกลิ่นหญ้าบ้างอาจเพราะสาเหตุจากฝนตกแล้วชะหน้าดินไหลมากับน้ำ
4. **สัตว์เล็กน้ำจืดที่พบ** ในการทำนักสืบสายน้ำครั้งนี้ มีเหตุปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยหลายอย่าง เช่นกระแสน้ำไหลแรงขึ้น สีน้ำขุ่น ฝนตกก่อนหน้านี้นี้ 2-3 วัน จึงพบสัตว์เล็กน้ำจืดไม่กี่ชนิด ได้แก่ กุ้งน้ำตก ปลาผีเสื้อ มวนน้ำ ตัวอ่อนแมลงปอ ปูน้ำตก ตัวงูตึง
5. **พืชผัก / ต้นไม้ริมน้ำที่พบ** มะเดื่อ ผักหนาม

เมื่อช่วยกันสรุปผลแล้ว น้องๆมีความเห็นร่วมกันว่า คุณภาพน้ำจากการสรุปประมวลการทำนักสืบสายน้ำในครั้งนี้ ช่วงตอนกลางของแม่น้ำคลองยัน ยังมีคุณภาพดี แต่ก็ต้องมีการดูแลรักษาเพราะเริ่มจะพบตัวสัตว์เล็กน้ำจืด ได้แก่ กุ้งฝอย หอยฝาเดียวซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่าต้องช่วยกันดูแลแม่น้ำกันอย่างต่อเนื่อง จริงจัง

เมื่อร่วมกันสรุปกิจกรรมนักสืบสายน้ำแล้วจึงมีการกล่าวความรู้สึกที่ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนๆที่สภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน

ตัวแทนจากระโนด : ขอบคุนเพื่อนๆสภาเด็กฯทุกคน รู้สึกเหมือนอยู่บ้านตัวเองเพราะมีความเป็นกันเอง พี่ๆ น้องๆ ที่นี้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดีทั้งเรื่องอาหารการกิน ที่หลับที่นอน และก็ได้รับความรู้เรื่องนักสืบสายน้ำซึ่งจะนำไปใช้ที่ระโนดต่อไปขอขอบคุณคุณลุงจำนง คุณภัทรสร พี่เอียง พี่เก้ และเพื่อนๆอีกครั้งค่ะถ้ามีโอกาสจะได้มาเยี่ยมเยียนอีกค่ะ

สรุปบทเรียน การดำเนินกิจกรรม
(โดยกระบวนการ AAR After Action Review)

1. **คาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรม** เป็นไปตามที่คาดหวัง คือได้ศึกษา และสำรวจคุณภาพน้ำ แม่น้ำคลองยันในปัจจุบัน เยาวชนเกิดการแลกเปลี่ยนวิธีการการทำงาน สำรวจคุณภาพน้ำกับเพื่อนเครือข่ายและทำให้เกิดการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านการปฏิบัติจริง โดยกระบวนการนักสืบสายน้ำ

2. **กระบวนการที่ใช้เหมาะสม** คือ มีการจัดประชุมเตรียมทีมวิจัย / แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เตรียมนำเสนอ และบอกเล่ากระบวนการงานวิจัยกับเพื่อนเครือข่าย จัดกิจกรรมนักสืบสายน้ำ สรุปเอกสารและสรุปการเรียนรู้โดยกระบวนการ AAR After Action Review ทำให้ทุกคนมีความชัดเจนถึงสิ่งใหม่ที่ได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้

3. **สิ่งที่เกิดขึ้น**

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
- ภูมิใจที่เยาวชนระโนดมีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในเรื่องกระบวนการทำงานวิจัย และรักษาศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ หนังตะลุง มโนราห์ดนตรีพื้นบ้าน ได้เห็นการสืบทอดภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของภาคใต้ให้อยู่สืบไป - เยาวชนกลุ่มสภาพัฒนาเด็กฯ ได้ฝึกการจัดกระบวนการเรียนรู้ เรื่องการสำรวจคุณภาพน้ำ โดยกระบวนการนักสืบสายน้ำให้กับเพื่อนเครือข่าย	- การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในพื้นที่โดยเยาวชนผู้ปฏิบัติการจึงสามารถถ่ายทอด บอกเล่าสะท้อนความรู้สึกได้เป็นอย่างดีและอยู่ในช่วงวัยเดียวกัน - การมีกลุ่มย่อยพูดคุย เป็นวงธรรมชาติ - การจัดการศึกษาดูงานเรียนรู้ข้ามกลุ่มกัน - เยาวชนได้สรุปกิจกรรมและสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

4. บทเรียนและการเรียนรู้

- การมีกระบวนการเรียนรู้ข้ามกลุ่มกันในเครือข่ายเยาวชนทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ใหม่กับกลุ่มเยาวชน เช่น การจัดการต้อนรับเพื่อนเครือข่ายต้องออกแบบวางแผนให้รอบคอบ การออกแบบกระบวนการและเป็นผู้ดำเนินการ การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน
- ทีมแกนนำ และพี่เลี้ยงได้สรุปบทวนการดำเนินงาน กิจกรรมที่ทำผ่านมาร่วมกันช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและกำลังในการทำงานให้กับทีมวิจัยและสมาชิกมากขึ้น
- การเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้แสดงบทบาทที่รับผิดชอบทำให้เยาวชนได้พัฒนาตนเอง และมีความรับผิดชอบมากขึ้น

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ช่วงเวลาในการมาศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนน้อยไป
- การออกแบบกระบวนการแลกเปลี่ยน / การตั้งประเด็นพูดคุยยังเน้นที่เนื้อหากิจกรรมยังไม่สามารถลงลึกถึงเรื่องชีวิตจิตใจได้
- เยาวชนต้องการเดินไกลสภาพความพร้อมของร่างกายเหนื่อยล้าจึงทำให้การแลกเปลี่ยนไม่สามารถใช้เวลานานได้

ข้อเสนอแนะ

- เวลาที่เหมาะสมในการมาเรียนรู้ชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนต่างกลุ่มควรจัดช่วง 2 วัน 2 คืน เพื่อให้เกิดแลกเปลี่ยนกันลงลึกถึงเรื่องชีวิต จิตใจและการเปลี่ยนแปลงจากการทำงาน

6. แผนงานที่จะทำในช่วงต่อไป

- นัดหมายจัดทำนิทรรศการประชาสัมพันธ์การมาเยี่ยมเยือน เรียนรู้ของกลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาพ่อเผ่า อ.ระโนด จ.สงขลา
- ทำกิจกรรมนักสืบสายน้ำครั้งต่อไปในสัปดาห์หน้า
- ทีมสรุปเอกสารกิจกรรมนักสืบสายน้ำในครั้งนี้ จะนัดหมายครั้งต่อไปเพื่อนำมาตรวจทานในวันที่ 5 ตุลาคม

เวทีถอดบทเรียน
กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มครูภูมิปัญญา ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
วันที่ 26 ตุลาคม 2551
ณ ศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์บ้านปากหาร
หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

1. ทีมวิจัยได้ทราบบทเรียนการอนุรักษ์และการดูแลคลองยันผ่านประสบการณ์กลุ่มพอเพียง เชิงนิเวศ ครูภูมิปัญญา และกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม
2. นำบทเรียนที่ได้รับเผยแพร่กับชุมชนและใช้เป็นแนวทางในการทำงานด้านเยาวชนต่อไป

2. ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย

- ทีมวิจัย	10 คน
- สมาชิกสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน	2 คน
- ทีมที่ปรึกษา	2 คน
- พี่เลี้ยง	2 คน
- กลุ่มชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์	3 คน
- กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม	3 คน
- กลุ่มครูภูมิปัญญา	7 คน
รวม	29 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ประชุมเตรียมการดำเนินงาน
- ประสานงานในพื้นที่เป้าหมาย
- เตรียมแผนงานออกแบบกระบวนการถอดบทเรียนร่วมกับวิทยากรดำเนินเวที
- ถอดบทเรียน
- แบ่งกลุ่มย่อยสัมภาษณ์ / ชักถาม / นำเสนอ
- สรุปผลการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- วิเคราะห์กรณีศึกษาความสำคัญของการถอดบทเรียน ตั้งโจทย์
- แบ่งกลุ่มย่อย
- สรุป นำเสนอ กลุ่มใหญ่
- สะท้อนความรู้สึกการร่วมเวที
- กระดาษ A4 กระดาษปรีฟ ปากกาเคมี กระดาษกาวสองหน้า เขียนสะท้อน

ความรู้สึก

5. เนื้อหาในการถอดบทเรียน

- ถอดบทเรียนและวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มเกษตรสิ่งแวดล้อม
- ถอดบทเรียนและวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มครูภูมิปัญญา
- ถอดบทเรียนและวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

6. การดำเนินกิจกรรม

เวลา 08.30 น. ตรง และตรงเวลานัดกับผู้ใหญ่ มาถึงศูนย์การเรียนรู้เห็นรถจอดใกล้ ๆ ศูนย์ฯ อยู่แล้ว กวาดสายตาไปข้างในลึก ๆ เห็นชายผิวสีคล้ำผมขาวนั่งอยู่ก่อนแล้ว บริเวณหน้าร้านค้ามีคนนั่งคุยกัน

พิธีกรตัวน้อยในทีมวิจัย....เรียกเชิญผู้ใหญ่ และเยาวชนทีมวิจัยทุกท่านเข้ามานั่งข้างใน ทุกคนทยอยเข้าไปนั่งเสียงทักทายซึ่งกันและกัน เยาวชนให้ความต้อนรับด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม ทุกคนที่มาด้วยความตั้งใจแม้มีธุระสำคัญ บางคนป่วยอดสูห์มาอาการป่วยไข้กำเริบขออนุญาตกลับไปก่อนและยังมีน้ำใจบริจาคเงินส่วนตัวเป็นค่าอาหารและขนมเด็ก ๆ และบอกว่าถ้าไม่ส่งสารเด็ก ๆ ที่นำหนังสือไปเชิญถึงบ้านไม่มา แต่คิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่และสำคัญเช่นกัน

เปิดเวที เวลา 09.00 น.

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : กล่าวทักทาย บอกจุดประสงค์ของกิจกรรมวันนี้ว่าให้ผู้ใหญ่มาเป็นคุณครูเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

อ.นิวัตร ไช้เต็กม : เจอกันหลายรอบแนะนำหลายครั้ง แม้จะเป็นผู้ประสานงานวิจัยเยาวชนวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่สำคัญต้องทำร่วมกันทุกคนรู้จักกันมาก่อนบ้างแล้ว

ที่สำคัญงานเยาวชนรู้สึกปลื้มใจที่เห็นเยาวชนมาร่วมมาก ปัจจุบันสิ่งนี้เกิดขึ้นมาไม่มากนัก สิ่งที่เห็นลุงนงค์ คุณครู มาร่วมมือกัน

ตอนนี้ปัญหาวิกฤตสำคัญของไทยเดือดร้อนหรือวิกฤต 3 เรื่อง

1) การศึกษา เยาวชนหนุ่มสาวที่ไม่ได้หล่อหลอมให้เกิดขึ้นภายใน เห็นเด็ก ๆ มาฝึกอบรบวันเสาร์ ฝึกการเขียน การทำงานวิชาการต้องยกระดับหรือเสริม

2) การเมืองการปกครอง พันธมิตรการเมืองใหม่ การเมืองเดิม ยังวิกฤตอีก เปลี่ยนแปลงสิ่งที่ดีขึ้นได้ยาก นายบารัก โอบามา ชาวสหรัฐอเมริกา มาจากชาวบ้านธรรมดา ๆ ยากจน อาจถูกเลือกเป็นประธานาธิบดี เรื่องราวกำลังเปลี่ยนแปลงแต่เราเดินมาถูกทางแล้ว ฝากความหวังไว้กับคนรุ่นใหม่

3) ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ถูกแย่งชิง นายทุนใช้กลไกรัฐเป็นเครื่องมือ พี่น้อง ต้องรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติต่อไป

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : เล่าถึงข้อมูลการคัดค้านการสร้างทางเขาลึก บ้านนา หากรัฐไม่มีความชอบธรรมทรัพยากรคงหมดและเกิดปัญหากับชาวบ้านแน่นอน รัฐอาศัยกลไกของนายทุน เด็กและเยาวชนต่อไปถ้ารักษาคงยันไว้ไม่ได้ ก็ต้องถูกทำลาย ท้ายสุดจะพบกับผลพวงจะต้องไปซื้อของเขา

อ.นิวัตร ไช้เต็กม : ลุงนงค์พูดถูกทาง มาลงที่เด็ก ถูกบ่มเพาะที่เด็กเพราะฉะนั้น กระบวนการที่ได้ทำมาหลายอย่าง ต่อไปจะเป็นหนังสือ วันนี้ให้ท่านถ่ายทอดความรู้ให้เด็ก เล่าเรื่องชีวิตให้เด็กฟัง

ช่วงที่ 1 แบ่งเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีผู้ใหญ่ 3 คน เล่าให้เห็นภาพความเป็นมาของท่านเป็นอย่างไร ในทีมต้องมีคนหลัก ๆ สำหรับซักถาม บันทึก รวบรวม ทำประวัติ จะร่วมคิดกับลุงนงค์ จัดงาน รวบรวมคนดี เล่าจุดที่มาสัมผัสงาน

ช่วงที่ 2 กลุ่มทำงานมาอย่างไร เกิดอะไรขึ้น ความสุข คุณค่า บทเรียน เขาได้อะไรบ้างจากที่ทำมาแล้ว งานวิจัยไม่ใช่เรื่องที่จับแต่งงานวิจัย แต่หวังผลสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคล

ให้แยกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน รอบต่อไปให้เป็นกลุ่มเฉพาะงาน รอบแรกคณะกลุ่มเก็บข้อมูลชีวิตส่วนตัว

โจทย์แรก : เล่าเรื่องชีวิต ตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบัน (30 นาที) และให้เยาวชนแต่ละคน นำเสนอเรื่องที่ได้ฟังจากผู้ใหญ่แต่ละคน

น.ส.สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ :ถามลุงวิจิต โสมะเกิด ประวัติส่วนตัว มีบุตร 4 คน ปัจจุบันอายุ 65 ปี ภรรยาชื่อ นางสมนึก อายุ 62 ปี อาชีพทำสวนยาง เข้ามาอยู่กับกลุ่มสิ่งแวดล้อมมาหลายปีตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมีความคิดเห็นว่ามีผลดีให้ประโยชน์หลายอย่างกับตน สังคม ตอนนี้อยู่ในวิกฤตข้าวของแพง เศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อตนเอง สิ่งแวดล้อมเช่นกัน

เมื่อก่อนน้ำคลองใสสะอาดสามารถกิน อาบได้ ปัจจุบันน้ำสกปรกมาก มีสารพิษ ในอดีตเคยคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุงชาวบ้านปากหารให้ความสนใจมาก ในส่วนการช่วยเหลือสังคมตนได้ช่วยบริจาคสถานที่ สิ่งของ และทรัพยากรส่วนตัว อื่น ๆ เข้าร่วมประชุมร่วมพัฒนาคลองยัน เก็บขยะทำมาแล้วทั้งนั้น

แรงบันดาลใจ ตนเป็นคนบ้านปากหาร รักและห่วงทรัพยากรธรรมชาติอยากให้ธรรมชาติสมบูรณ์เหมือนแต่ก่อน 50 ปีที่ผ่านมา และทำเพื่อส่วนรวมมีความสุข

เวลาว่าง ดูแลปลา ประโยชน์ ผลที่ได้เกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวม

แนวคิด อยากให้เด็ก ๆ ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมตลอดไป

โจทย์ที่ 2

1. เริ่มตั้งกลุ่มมาอย่างไร / ทำไมจึงทำเรื่องนี้ ใครเป็นตัวตั้งตัวตีช่วงแรก
2. ทำอะไรมาบ้าง (เล่าย่อ ๆ) ใครเห็นคน ใครช่วย ใครหนุน พบปัญหาอะไรหนัก ๆ อะไรบ้าง คลี่คลายอย่างไร จุดเปลี่ยนที่ละช่วง เกิดอะไรขึ้นบ้าง สิ่งที่ดี ๆ ในเส้นทาง ทำไมจึงเกิด เคล็ดลับคืออะไร สิ่งที่ยากปรับและสิ่งที่เด็ก ๆ เรียนรู้ได้

ช่วงบ่าย

ถอดบทเรียน

สำหรับกลุ่มชมรมการท่องเที่ยวมีผู้ใหญ่มากมาให้ความรู้ คือ

1. นายนาวา จันทรสังสา
2. นายวิจิต จิตรสม
3. น.ส.อรพรรณ วิโรจน์
4. นายสันติราษฎร์ เรืองดำ

มีสมาชิกทีมวิจัย 3 คน โดยแบ่งหน้าที่กันเองดังนี้

- | | |
|------------------------|-------------|
| 1. น.ส.เมติมา ประวิทย์ | ผู้สัมภาษณ์ |
| 2. นายเอกพจน์ สาคร | ผู้บันทึก |
| 3. น.ส.ภาณุมาศ คงรักษา | ซักถาม |

การก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เดิมทีมีกลุ่มหรือองค์กรที่มั่นคงอยู่ก่อนแล้ว หลังจากนั้นก็มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามา เช่น โครงการป่า – ทะเลเพื่อชีวิต และ อ.สอรัฐ มากบุญ นำโครงการมาหนุนเสริมปรึกษาหาโจทย์หลายครั้งได้ จึงมีข้อตกลงออกศึกษาสำรวจทดลองย่นตั้งแต่ต้นน้ำจากนครบางจำถึงปลายน้ำปากยัน พบว่าตลอดสายน้ำคลองย่นมีฐานทรัพยากรที่สมบูรณ์มีความหลากหลายทางชีวภาพเป็นแหล่งอาหาร และสมุนไพรที่จะให้ผู้คนดำรงอยู่ได้ในการยังชีพ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนซึ่งกลมกลืนไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งเรื่องกติกาสุมชน ความเชื่อความศรัทธา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ปัจจุบันแม้ว่าความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวได้ถูกคุกคามทำลายไปมากแล้วไม่ว่าป่าไม้ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ภูมิทัศน์ ทั้งสองฝั่งคลองคุณภาพน้ำจากการที่นักอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในเครือข่ายลุ่มน้ำคลองย่น บุคคลภายนอก

สำรวจมาแล้วพบว่ากลุ่มน้ำคลองยันและชุมชนยังมีสิ่งดี ๆ และจุดเด่นอยู่มากจึงเห็นสมควรจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในการท่องเที่ยวจึงเห็นสมควรจัดตั้งชมรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์กลุ่มน้ำคลองยัน โดยมีวัตถุประสงค์

- เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติกลุ่มน้ำคลองยัน
- เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ กระจายรายได้แก่ชุมชน
- เพื่อประชาสัมพันธ์คลองยัน
- พัฒนาศักยภาพของชุมชน บุคคล
- เพื่อการทำงานแบบมีส่วนร่วม

มีคณะกรรมการและคณะทำงานซึ่งมาจากคนที่มีจิตอาสา รวม 15 คน คือ

1. นายจ่านงค์ ประวิทย์	ประธานกรรมการ
2. นายไพบูลย์ ศุภโสภณ	รองประธานกรรมการ
3. นางสาวบุญ วิเชียรพร	รองประธานกรรมการ
4. นายสุนันท์ คุ่มนัย	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
5. นายโชติ จิตรสม	กรรมการและผู้ช่วยฝ่ายประชาสัมพันธ์
6. นายนาวา จันทร์สังสา	กรรมการฝ่ายกฎหมาย
7. น.ส.อรพรรณ วิโรจน์	กรรมการฝ่ายกฎหมาย
8. นายปรีชา พุดดำ	กรรมการเหรัญญิก
9. นายจิรา นาคช่วย	กรรมการและผู้ช่วยเหรัญญิก
10. นายณภัทรสร ศักดา	กรรมการและเลขานุการ
11. นางปวิพร ประวิทย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
12. นายคะนิง คงรักษา	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ
13. นางศรีโสภา อินทวง	กรรมการฝ่ายประเมินผล
14. นายประจวบ วิเชียรวงศ์	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ
15. นายปรีชา รสเจริญ	กรรมการฝ่ายประเมินผล

คณะที่ปรึกษาอีก 10 คน คณะกรรมการบริหารมีหน้าที่วางแผน พัฒนาประชาสัมพันธ์ จัดหาประสานงาน กำกับดูแล ออกระเบียบข้อกำหนด แต่งตั้งบุคคลรับผิดชอบเสนอแนะต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดระเบียบการท่องเที่ยว

ทางเครือข่ายชมรมการท่องเที่ยวได้เข้าร่วมประชุมกับคณะทำงานเครือข่ายองค์กรชมรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชุมเครือข่ายกลุ่มน้ำคลองยัน

ทุกวันที่ 1 – 20 ของทุกเดือน ที่มีความคิดเหมือนกันมาร่วมงาน เพื่อมิให้ทรัพยากรอันมีค่า ตกเป็นของกลุ่มนายทุน จึงได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้จัดประชุมที่สอดคล้องกับธรรมชาติมีดังนี้

- สำรวจคลอง ล่องแพ ศึกษาพันธุ์ไม้ ปลูกหญ้าแฝก สัมผัสชุมชน
- ฝึกอบรมช่วยคนตกน้ำ
- ฝึกอบรมมัคคุเทศก์
- ศึกษาดูงาน / เสวนา
- ทดลองล่องแพ
- ประชุมวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- การเข้าหุ้นกองทุนเพื่อการท่องเที่ยว
- ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเพียงกุศโลบายให้พืชน้ำมีोनายทุน

สิ่งที่เด็กได้เรียนรู้

- ได้รู้พันธุ์ปลา
- การรู้จักใช้คำพูด ภาษา
- การรู้จักบริหารงาน
- การขยายพื้นที่
- รู้ว่าพืชผักมีผลอย่างไร
- เกิดความสุข มีใจอาสา สร้างสรรค์
- ได้ความรู้ แนวคิด และปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดของกลุ่มนี้มีกำลังใจที่เห็นเด็ก ๆ มีความตั้งใจที่จะเรียนรู้เพื่อนำไปปรับพัฒนาคลองยัน ชุมชน ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ให้การสนับสนุน

ปัญหาอุปสรรค

- ขาดเรือลากจูง
- การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์
- กลุ่มสมาชิกมีภาระงาน
- ความปลอดภัย / เป็นแหล่งมั่วสุมวัยรุ่น

หาแนวทาง / ปรับ

- หาเรือลากจูง
- ประชาสัมพันธ์
- หาความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทำความเข้าใจกับเครือข่าย / ชุมชน ให้มี

เป้าหมายร่วมกัน

- ปรับภูมิทัศน์
- เพิ่มความปลอดภัย แจ้งผู้ใหญ่ให้ทราบถึงปัญหาให้ชุมชนเข้าร่วมช่วยดูแล
- นักท่องเที่ยวจะต้องเป็นนักท่องเที่ยวไปด้วย

จุดเปลี่ยน

- มีเครื่องมืออุปกรณ์เพิ่มขึ้น
- ชุมชนตื่นตัว สนใจ มีคนมาเที่ยวชมคลอง พักผ่อน เห็นความสำคัญ ชุมชนสนับสนุนกล่าวถึงบ่อยครั้ง
- กลุ่มเป็นเอกภาพ เป็นรูปธรรม
- เยาวชนที่มียุติสานต่อและมีจิตสำนึกมากขึ้น

กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม และผู้ใหญ่ในชุมชนที่เข้าร่วมถอดบทเรียน

1. นายสัมพันธ์ อารุณ
2. นางสุดา จันทร์ปาน
3. นายชูชาติ เสนานอก
4. นายชิต ไสยะเกิด
5. นางสาวกร เอกรัตน์

สมาชิกทีมวิจัย

1. นายศราวุฒิ อินทร์เทพ นำเสนอ / สัมภาษณ์
2. ด.ช.อภิวัฒน์ พรหมจันทร์ ชักถาม
3. ด.ญ.กรรณก ดาร์ส ผู้บันทึก
4. ด.ญ.สุมลทา สุดสิน

กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม เริ่มแรกสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเลวร้าย คนเห็นแก่ตัว การพัฒนาของรัฐที่ทำลายสิ่งแวดล้อม คณะแตกแยก คิดว่าจะทำอย่างไรให้คนรักกันจึงรวมตัวจากที่คนคิดคล้ายกันจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำคลองยันขึ้นในปี 2531 โดยมีสมาชิกนักอนุรักษ์ที่เคยร่วมคัดค้านเขื่อนแก่งกรุงซึ่งมี คุณลุงจำนงค์ ประวิทย์ และคุณลุงสัมพันธ์ อารุณ เป็นตัวตั้งตัวเตี้ยและยังมีคณะทำงานอีก 11 คน วัตถุประสงค์ คือ การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกเรื่องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลาได้เปลี่ยนกลยุทธ์ใหม่ โดยเปลี่ยนชื่อจากชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาเป็นกลุ่มอาสาพัฒนาชนบท โดยมีพระครูปัญญาภิรม เป็นที่ปรึกษา

มีทนายความสมศักดิ์ ทองคง เป็นเลขานุการ มีคุณพงศา ชูแนม คุณโกมล ใจสว่าง คุณพงพันธ์ สุขสุพันธ์ ได้ดำเนินกิจกรรมทำงานวางแผนพัฒนาโรงเรียน วัด ริมคลองที่สาธารณะ ได้หาคนเพิ่ม (คนคิดเหมือนกัน) ต่อมาสถานที่บ้านลุงนงค์ไม่พอที่จะรับปริมาณคนได้ จึงหาสถานที่ใหม่ คือ วัด มีการวางแผนชัดเจนมากขึ้นทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วังปลา ทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง เมื่อก่อนประชุมเดือนละ 2 ครั้ง ปัจจุบันประชุมเดือนละ 1 ครั้ง วันที่ 1 ของทุกเดือน จากที่วัดมีปัญหาเรื่องสถานที่ ความคิดไม่เหมือนกันและมีความยุ่งยากในการดูแลจากประสบการณ์ที่ทำงานร่วมกันมาพบว่าองค์กรจะยั่งยืนไม่ได้ถ้าไม่พัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปด้วย เพื่อนสมาชิกจะยากจนลงไปเรื่อย ๆ จึงสรุปหัวกันแก้ปัญหาสร้างรายได้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย ทุกคนจึงเห็นพ้องให้เปลี่ยนชื่อองค์กรจากอาสาพัฒนาชนบทเป็นกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำการสร้างในพื้นที่ดินของลุงจ๋านงเปิดใช้การเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2539 มีการทำร้านค้า เป็นแนวทางพึ่งพาตนเองแบบครบวงจร โดยกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นแม่ข่ายโครงการหรือกิจกรรม ดังนี้

1 มกราคม 2540 ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อความมั่นคงทางอาหาร ไม่ใช้สารเคมี รักษาระบบนิเวศไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีการรวมผักขาย

1 เมษายน 2540 จัดตั้งกองทุนธนาคารหมู่บ้านเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม ลดการพึ่งพาแหล่งทุนภายนอก พัฒนาการบริหารจัดการแบ่งปันดอกผลกันเอง

1 มกราคม 2540 จัดตั้งร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร เพื่อการสาธิตเพื่อส่งเสริมได้เรียนรู้ระบบบัญชี และการจัดการตลาดร่วมกัน ลงทุนซื้อสินค้าในราคาที่เป็นธรรม ลดการเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง

9 มีนาคม 2543 จัดตั้งเขตอภัยทานวังกระท้อน (วังปลา) ในลำคลองยัน ม.2 ต.บ้านยาง อ.ศรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี เพื่อฟื้นฟูพันธุ์สัตว์น้ำ ที่แทนจะสูญพันธุ์ขึ้นมา เพื่อการศึกษาและสร้างมูลค่าเพิ่มด้านอาหาร สัตว์น้ำในอนาคต

1 เมษายน 2543 จัดตั้งกองทุนสวัสดิการ โดยจัดสรรเปอร์เซ็นต์ที่มีรายได้จากกิจกรรมอื่น นอกจากนั้นมีการพัฒนามาเรื่อย โดยมีกิจกรรมที่ตามมา คือ

- ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ
- ทำอาหารสัตว์
- แปรรูปผลิตภัณฑ์
- ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- กองทุนฌาปนกิจ
- เครือข่ายชมรมการท่องเที่ยว
- ศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน

แต่ละกิจกรรมทางกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมให้ใช้สิทธิ์อิสระตามใจชอบ โดยอาศัยการสร้างเอกภาพอย่างหลากหลายเพื่อให้สมาชิกที่มีความถนัดเหมือนกันรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มจะมีปัญหาแตกต่างกัน ความสำเร็จหรือล้มเหลวคือบทเรียนของชุมชน

มีหน่วยงานหรือผู้สนับสนุน เกษตรอำเภอ พระ องค์กรเอกชน เครือข่าย

ปัญหาอุปสรรค

- ถูกเพ่งเล็งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าเป็นพวกก่อกวน
- ย้ายที่ทำการหลายแห่ง ต้องมีการจัดทีมกันใหม่ทุกครั้งดูเหมือนต้องเริ่มต้นใหม่ทุกครั้ง
- กลุ่มนักการเมือง นายทุน หาช่องว่างทำลาย ทำให้สมาชิกที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์แตกแยกในระยะหนึ่ง (ความไม่เข้าใจ)
- การพัฒนาวิธีที่ทำลายสิ่งแวดล้อม การคลี่คลายปัญหา
- ทุกคนมั่นใจว่าทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อช่วยเหลือชุมชนและสังคม
- หาสถานที่เหมาะสมลงนัคบริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างที่ทำงานร้านค้าหรือศูนย์
- ประชุมปรึกษา ปรับความเข้าใจ ให้ความเป็นธรรมทุกคน ในกลุ่มเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน
- ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการและระเบียบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์

เกิดสิ่งดี ๆ ในเส้นทาง

- เกิดกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนเห็นถึงประโยชน์และเป็นประโยชน์โดยรวม
- คนในชุมชนมองเห็นพิษภัยของการทำลายทรัพยากรที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตมากขึ้น
- เกิดจิตสำนึกเรื่องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- เกิดรายได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ดอกเบี้ย กองทุนสวัสดิการ ผลผลิตทางการเกษตร
- การขยายพื้นที่มีผู้สนใจให้กับคนดีกับสังคม
- เป็นผู้นำเป็นแบบอย่างของสังคม พัฒนาตนเอง
- สังคม ชุมชน ตื่นตัว รู้ค่า เกิดเครือข่าย มีภาคีพันธมิตรเหตุที่เกิดสิ่งดี ๆ
- เห็นบางสิ่งบางอย่างในสังคมทำให้มีแรงบันดาลใจในการทำงานเป็นแรงกระตุ้น

สิ่งที่อยากปรับ

- อยากให้เด็กเยาวชนได้เรียนและทดลองทำในวิถีชีวิตจริง ๆ

กลุ่มครูภูมิปัญญาในกลุ่มนี้จะมาจากหลาย ๆ หมู่บ้าน แต่มีความคิดที่เหมือนกันทั้งด้านอนุรักษ์ ส่วนรวม มีดังนี้

1. นายสุวรรณ ชูวารี
2. นางอรพิน เทียนชัย
3. นายประจวบ วิเชียรวงศ์
4. นายวิรัช อินหว่าง
5. นายสำราญ วิเชียรพร
6. นายภิรมย์ แก้วพิชัย
7. นางสาวศุภมาส แพค์ศักดิ์

ในกลุ่มครูภูมิปัญญา มีสมาชิกทีมวิจัยทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. น.ส.สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ นำเสนอ / บันทึก
2. นายอดิศักดิ์ อารุณ สัมภาษณ์
3. ด.ญ.ลัดดาวัลย์ สูดสินตั้งคำถาม / ชวนคุย

สรุปถอดบทเรียน

สืบเนื่องจากการได้ก่อตั้งกลุ่มหรือองค์กรขึ้นซึ่งในองค์กรจะมีกิจกรรมหลายกลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มชมรมการท่องเที่ยวและกลุ่มครูภูมิปัญญาเมื่อมีการทำงานเพื่อส่วนรวม จะมีคนตั้งใจในการทำงาน ความสามารถและบางคนทำมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ให้เห็นแต่ประโยชน์ไม่เห็นแก่ส่วนตัว ไม่เหนื่อยไม่ย่อท้อคนเหล่านี้สังคมส่วนใหญ่จะไม่เห็นคุณค่าเมื่อโครงการวิจัยเข้ามามีบทบาทสนับสนุนส่งเสริมค้นหาคนดี

แรงบันดาลใจในการทำงาน

- ทำแล้วมีความสุข
- ได้ประโยชน์กับตนเอง ลูกหลาน ชุมชน ประเทศชาติ
- เป็นหน้าที่ของตน
- ต้องการสร้างจิตสำนึกสร้างฐานรากใหม่

กิจกรรมที่ดำเนินงาน

- ประชุมทุกเดือน

- เป็นหมอกระดุก
- หมอนวดแผนโบราณ
- เป็นนักอนุรักษ์วังปลา ภูเขา ป่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่สาธารณะ
- ทำเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมผสมผสาน
- ช่วยเหลือสังคม เช่นให้ความรู้เรื่องสมุนไพรและการรักษา แนะนำเรื่อง

สมุนไพร

ปัญหาอุปสรรค

- สังคมไม่จริงใจ เห็นแก่ผลประโยชน์
- ปัญหาการเมืองการปกครอง แบ่งฝ่าย
- ทำงานไม่ต่อเนื่อง
- บุคคลภายนอกเข้ามาโดยการชักชวนจากคนภายใน

การคลี่คลายปัญหา

- ประชุมชี้แจง
- เด็ก ๆ เข้ามามีส่วนช่วยกันดูแล ชาวบ้านจึงตื่นตัวมากขึ้น
- อยากรับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากส่วนท้องถิ่นให้มาเป็นเจ้าของร่วมกัน
- ประสานหน่วยงานต่าง ๆ จากภายนอก เข้ามาร่วมให้มากขึ้น
- อยากรับปรับและส่งเสริมเรื่องวัฒนธรรมมากขึ้น

แนวคิด

ชักชวน รณรงค์ ให้ชาวบ้านชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้คุณค่าเรื่อง ยา ที่อยู่ อากาศ ร่มเงา(ต้นไม้)

ให้คุณค่าและประโยชน์หลาย ๆ อย่าง มิให้สูญหายโดยลูกหลานเยาวชนคนดีรุ่นต่อไป

อ.นิวัตร ไช้เต็กม : ให้ผู้ใหญ่พูดเพิ่มเติมฝากเด็ก มีอะไรให้เด็กเรียนรู้กับกลุ่ม

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี นายศิริพงศ์ จันทร์ปาน : กล่าวสวัสดิ์ แล้วเล่าถึงปัญหาในชุมชนดังนี้

เรื่องแรก เรื่องอุปกรณ์ มีเรือแต่ไม่มีหาง ทางคณะกลุ่มจะจัดหาให้ เรื่องที่ 2 ความปลอดภัย วัยรุ่นไม่ได้มีส่วนร่วมและเข้าใจว่าทางกลุ่มดำเนินการอะไรอยู่อย่างไร ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ว่ากล่าวตักเตือนและฝากผู้ปกครองเมื่อมีการประชุมทุกเดือน นักท่องเที่ยวมาเที่ยวต้องได้รับความปลอดภัย และเป็นห่วงทุกคนที่เข้ามา ผู้ใหญ่คนเดียวดำเนินการจัดระเบียบคนเดียวไม่ได้

แต่จะพยายามทำ และที่พวกเราทำกันในกลุ่ม ผมคนหนึ่งมีส่วนร่วมกับกลุ่มบางครั้งได้รับข่าวบ้าง ไม่ได้รับบ้าง แต่เห็นคนมากจึงแวะมาและเข้ามาร่วมคิดกับลุงนงค์บ่อย ๆ น้อง ๆ มาร่วมเป็นสิ่งที่ดี ๆ น้อง ๆ 1 คน หาเพื่อนสัก 5 คน มาทำกิจกรรมขอให้น้อง ๆ ตั้งใจปฏิบัติงานหน้าที่ปลูกฝังน้อง ๆ รุ่นใหม่ ๆ ให้ลูกหลานรุ่นต่อไปเยาวชนที่โต ๆ ไม่ค่อยจะสนใจ ส่วนผมบ้านไหนที่มีคนอยู่น้อยอาจจะปรึกษาให้เป็นบ้านโฮมสเตย์ ให้ลุงนงค์จัดแขกไปพักที่บ้านส่วนผมจะทำ 1 หลัง นำด้วยปากไม้ไผ่มาปักผอนแขกบ้านแขกเมือง น้องอย่าย่อท้อให้ทำสิ่งที่ตั้งใจให้สำเร็จทุกประการ

ลุงวิรัช อินหวาง : ทักทายเจ้าหน้าที่กิจกรรมและเด็กทุกคน ผมคนหนึ่งงานตรงนี้ก็ชอบส่วนตัวก็ทำ ดีใจที่ลูก ๆ หลาน ๆ เขียนกลอนรักษโคลงยันเขียนได้ดีมาก เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้รักธรรมชาติโคลงยันต่อไป เด็กดีในวันนี้ เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า บอกความรู้สึกน้ำคลองกินได้ สภาพร่างกายมีภูมิคุ้มกัน

ผู้ใหญ่ที่จริงรู้มากมายหลายด้านการแสดงออกมาตรงนี้ไม่ใช่ง่าย เด็กจะรู้เรื่องอะไรให้บอกถ้าสิ่งใดเด็กอยากรู้ค้นให้เต็มที่รับเต็มที่ ผู้ใหญ่รู้มากเพราะอยู่บ้านถ้าลูกหลานอยากรู้เรื่องไหน วันไหนให้รู้ล่วงหน้าตนมีความรู้พื้นฐานหลายด้าน อนุรักษ์ภูมิปัญญา พิธีศาสนา ทำได้โอกาสหน้าต้องการติดต่อได้

ผู้ใหญ่จรัส พัฒมาต : น้อง ๆ ได้ไปสัมผัสถึงบ้านแล้ววันนั้นมีภาระสวนตั้งแต่เห็นใจหลานที่ไปถึงบ้าน วันที่เด็กให้ข้อมูลอนุรักษ์วังปลา การเป็นผู้นำที่เสียสละของให้น้อง ๆ เยาวชนได้สืบทอดของดีลุ่มน้ำคลองยันตลอดไป มีอะไรโทรไปก็ได้ บอกได้ มีอะไรเชิญได้ทุกเวลา

ลุงสุวรรณ ชูวาริ : เล่าความรู้สึกที่เด็กพูดคุย

ลุงสุวรรณ ชูวาริ (ลุงแก้ว) : เห็นด้วยเรื่องเด็กและมีความจริงใจและพร้อมสนับสนุนทุกคน

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : บอกถึงคนมีใจนำเงินมาช่วยเหลือ 500 บาท คือลุงภิรมย์ แก้วพิชัย ต่อไปมีงานวัดเราจะจัดนิทรรศการ ทำเสื้อกรีนรูปตนเอง ใช้คำคมต่าง ๆ ให้เยาวชนมีรายได้และเรื่องภาษา มัคคุเทศ เยาวชนที่ไม่ติดเรียนมาร่วมกิจกรรมได้ และลุงได้รู้จักกับคุณครูจะเป็นครูสอนนักดำน้ำในเกาะเต่า พูดได้ 3 ภาษา คลองยันมีชื่อเสียงเป็นที่ท่องเที่ยวให้คุณแลร์มีคลองให้ดี เพราะมีธรรมชาติทัศนียภาพสวย ๆ

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : การสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ในการทำงานวิจัยนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายลุงเองไม่สามารถถามให้ลึกมากได้ การถอดบทเรียน หมายถึง การเดินไปชนชนอนไม้สามารถเดินต่อไปได้ แต่ใช้วิธีรวมถอดบทเรียน การพัฒนาการเรียนรู้ จิตสำนึกความรู้สึกสอนตนเอง เช่น การรักษาศีล 5 ไม่ฆ่าสัตว์ใหญ่ (ช้าง) รองลงมาเป็นหมู และเป็นไก่ เป็นปลาตามลำดับ เราพัฒนาจิตนี้คือ

ช่องทางการเรียนรู้ ผู้ใหญ่มาเป็นครูให้ลูกหลานเดินถูกทาง และมีประโยชน์ที่นำไปใช้ได้ในอนาคต

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : อยากบอกกับเด็กๆว่า ขอให้ลูกหลานติดต่อลุงสงค์จะแนะนำให้ทุกอย่าง

ลุงประจวบ วิเชียรวงศ์ : สวัสดีผู้อาวุโส หน่วยงานที่สนับสนุนเยาวชน จัดวิทยุณอนุรักษธรรมชาติเป็นทุนเดิมได้รับหนังสือจากเลขา รู้สึกปลื้มใจที่ได้มาให้ข้อคิดกับลูกหลาน ตนยังรักความเป็นผู้ใหญ่บ้าน ดีใจที่ผู้ใหญ่ศิริพงษ์ถ่ายทอดให้ลูกหลานฟังในเรื่องสังคมอนุรักษ ให้เยาวชนช่วยยึดผู้ใหญ่ที่มีความคิดดี ๆ ไว้เพราะเป็นโอกาสดี

พวกเราเห็นแล้วพวกเราไม่ทอดทิ้งยังทำงานกับลุงนงค์ ผู้ใหญ่ ขอให้ลูกหลานมาทำช่วยแผ่นดินเกิด คืนทุนต่อแผ่นดิน คนส่วนใหญ่ชอบแต่ทำไม่ได้ถ้าเยาวชนลงพื้นที่คนจะตื่นตัว เยาวชนเปรียบเหมือนถ่านเติมไฟให้เกิดความร้อนและอุ่นตลอดเวลา พวกเราถือว่าเป็นอันสงค์ที่สุดคนแก่จะเห็นและชื่นชมว่าเด็กตื่นตัวตอนนี้ได้ปลูกคนแก่ ตนปฏิบัติตัวให้อยู่รอดโดยทำตัวหลาย ๆ แบบทำตัวน่าสงสารทำตัวแบบทรนงเยาวชนหาคนแบบจับตัวเป็น 2 ขึ้นไป ขอให้ประเทศไทยอยู่ได้เพราะพวกเราเยาวชน

นายนาวา จันทรสังสา : ผมได้อยู่ในการท่องเที่ยว น้อง ๆ ได้ไปสัมผัสมาแล้วแต่ยังไม่ชำนาญก่อนเราจะลงจริงควรหารุ่นใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวยาวชนเป็นไกด์ใช้วิธีจริง ๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวไม่ติดขัดและปลอดภัย การมีจิตสาธารณะเรามาช่วยกันดินอย่างน้อยเรามาช่วยในหลวง ในหลวงอยู่สบายแล้วแต่ตอนนี้ถ้าเราทำได้ขอให้ช่วยในหลวงบ้าง

ผู้ใหญ่ศิริพงษ์ จันทรปาน : แจ้งข่าวให้น้อง ๆ คือคุณบรรจบไปทำงานโรงปูน ประกาศให้เขียนโครงการประกวดรางวัล 10,000 บาท เพื่อได้รางวัลมาสมทบกองทุน คุณบรรจบเป็นคณะกรรมการคนหนึ่งที่เป็นผู้ตัดสินโครงการ คิดจะเขียนโครงการอนุรักษ์ควายไทย อยากให้น้อง ๆ ทุกคนช่วยกันคิด ผู้ใหญ่จะประสานกับคุณบรรจบให้มีความสนใจอย่างไรจะช่วย

ลุงวิชิต : สวัสดีอาจารย์ที่มาจากสุราษฎร์ธานี ดีใจที่เยาวชนเข้ามาทำงานตรงนี้ดีใจมีคนมารับช่วงต่อจากผู้ใหญ่รุ่นลุงทรัพยากรมีใช้ได้จนจบชีวิตรุ่นลุง ต่อไปจะไม่มีใครรับต่อจะเดือดร้อน การท่องเที่ยวมีประโยชน์ มีรายได้ รักษามรดกวัฒนธรรมคลอง ทำตรงนี้เป็นารช่วยเหลือชุมชน สังคมและประเทศ

ลุงสำราญ วิเชียรพร : ถือว่าลูกหลานได้เรียนรู้ที่นี้นาน ดีใจที่หลาน ๆ อาจารย์จากจังหวัดเข้ามาสนับสนุนตรงนี้ลุงเคยไปดูงานมามาก ลุงได้มาหลายอย่างที่หาสูญหาย น้ำยาล้างจาน ชักผ้า เต่าถ่าน ใช้การฝัง ก่อ เผา ผลที่ได้ประโยชน์จากน้ำส้มควันไม้ ทำใช้เองเพื่อพอใช้ (ลดแมลง ปลวก มดคัน) ลุงนงค์สายตากว้างไกลที่ปั้นลูกๆ หลานๆมาตรงนี้ขอให้มีการกำลังใจทำต่อไปนะลูกๆ หลานๆเอ๋ย

บทเรียนหลังจากดำเนินกิจกรรม
(โดยกระบวนการ AAR After Action Review)

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

-เป็นไปตามความคาดหวังคือได้ทราบบทเรียนการอนุรักษ์และการดูแลคลองย่านผ่านประสบการณ์กลุ่มพอเพียง เชนินเวศ ครูภูมิปัญญา และกลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม และจะนำบทเรียนที่ได้รับเผยแพร่กับชุมชนและใช้เป็นแนวทางในการทำงานด้านเยาวชนต่อไป

-สิ่งที่ได้เกินความคาดหวัง คือ ทีมวิจัยมีความรู้ มีทักษะ ความเข้าใจในการกระบวนการถอดบทเรียนมากขึ้น

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม เพราะมีการวางแผนงานประสานงานบอกวัตถุประสงค์ และทำความเข้าใจถึงแผนการดำเนินงานโดยทีมวิทยากร Nodeวิจัยเยาวชน ที่ปรึกษาเกี่ยวกับการถอดบทเรียนใน 3 กลุ่มเป้าหมายมาร่วมทำ และเรียนรู้กระบวนการถอดบทเรียนอย่างใกล้ชิด

3. สิ่งใหม่ ๆ/ ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัย/ทำไมจึงเกิด
- ครูภูมิปัญญา คณะที่ปรึกษาผู้รับทราบของตนเองมากขึ้นเกี่ยวกับโครงการวิจัยมากขึ้น - ทีมวิจัยมีความตั้งใจและเข้าใจตั้งคำถาม / เชิงลึกมากขึ้น - ครูภูมิปัญญาและคนในชุมชนได้ปรับทัศนคติต่อการทำงานวิจัยว่าเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อจะแก้ไขปัญหาของชุมชนและพัฒนาเยาวชนไปพร้อมๆกัน - มีทีมที่จะพลังในการขับเคลื่อนในชุมชนมากขึ้น	- ผู้ใหญ่มีความตั้งใจฟังและอยากทราบว่าโครงการวิจัยเกี่ยวข้องกับตนอย่างไร - การออกแบบกระบวนการที่เข้ามาหนุนเสริมในการถอดบทเรียนทั้ง 3 กลุ่มรอบด้านทั้งชีวิตและการทำงาน - ได้ปรับมุมมอง ความคิด ในการทำงานเมื่อปรับทัศนคติใหม่ - การรวมกลุ่ม รวมตัวที่แน่นเหนียวและมีปฏิบัติการด้านต่างๆในชุมชนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีใจอาสา เสียสละต่อส่วนรวม คิดและมีเป้าหมายเดียวกัน

4. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

- การถอดบทเรียนใน 3 กลุ่ม ของผู้ใหญ่ต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้ คือ ประสานงาน วางแผน ประชุม จัดบันทึก สรุปผลซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาของทีมงานได้
- การเป็นผู้นำต้องเสียสละ ทำงานด้วยใจ “จิตอาสา” /เด็กเยาวชน ต้องเข้ามาเรียนรู้ฝึกฝนสืบทอดสิ่งดี ๆ (ภูมิปัญญา) ในชุมชนต่อไป
- องค์กรภายนอก เช่นนักพัฒนา เกษตรอำเภอ มาช่วยสนับสนุน เป็นตัวกระตุ้นในการรวมตัวกันทำงานมากขึ้น
- การมีทีมผู้ใหญ่ใจดีต้องคอยสนับสนุน เป็นกำลังใจ เป็นแบบอย่างดี ๆ ให้กับเยาวชนซึ่งเป็นการหนุนเสริมพลังกัน

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ปรับภูมิทัศน์โดยสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ เรื่องความปลอดภัย แก้ไขเหตุร้ายรุ่นมักรวมตัวกัน แหล่งมั่วสุ่มรู้สึกไม่ปลอดภัย
- ต้องเพิ่มวิธีการ กระบวนการและปฏิบัติการในการปรับความคิด ให้เข้าใจ เป้าหมายตรงกันของคนภายในชุมชนเรื่องเกษตรอินทรีย์

7. ข้อตกลงภายใต้แผนงานต่อไป

- วางแผนนัดหมายจัดกิจกรรมนักสืบสายน้ำกับเยาวชนวังสะพูน วังนางแก้ว ในเดือนพฤศจิกายน 2551ในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์
- วางแผนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (พิธีกรรมทางศาสนา / กลองยาว / สมุนไพร ฯลฯ) โดยนัดหมายกับครูภูมิปัญญาลงเรียนรู้ เยี่ยมเยียนในสัปดาห์ถัดไป

8. เสียงสะท้อนจากเวที

นายนิวัตร ไส้เต็กม : คิดว่าวันนี้บรรลุเป้าหมายได้ทั้งบทเรียนผู้ใหญ่เห็นคนทำงานอย่างไรยิ่งทำให้เห็นว่าพลังของผู้ใหญ่ที่ทำมาก่อนเข้มข้นมากทำให้ผมเองก็ได้ความรู้ไปด้วย

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : ภาระข้างหน้าคือการสำรวจ หาความรู้เพิ่มจากชุมชน เรื่องข้อมูลต่างๆคลอรงยัน วังปลา ภูมิปัญญา การก้าวเดินต่อไปต้องกำหนดให้ดี วันนี้ได้บรรลุเป้าหมาย เห็นมีการบันทึก ศึกษา อ่าน เตรียมการตั้งแต่เมื่อคืนฝึกเป็นวิทยากรรุ่นจิ๋ว พูดเรียบเรียงได้ดีมาก

ลุงจวบ วิเชียรวงศ์ : ขอให้พวกลูกๆหลานๆพาตัวรอดและพาประเทศไทยรอดนะ พยามเติมพลังใจ จิตสาธารณะในตนเองเสมอ

คุณครูณภัทรสร ศักดา : เห็นบทบาทของเด็ก ๆ ในวันนี้แล้วชื่นใจ มีความหวังมากขึ้นคิดว่าเด็กวันนี้สานต่อเจตนารมณ์ของผู้ใหญ่ได้

เวทีสังเคราะห์ข้อมูล

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2551

ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านปากหาร ม.2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะบุรี จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- ทีมวิจัยได้ทบทวนกระบวนการทำงานและกิจกรรมของโครงการที่ผ่านมา
- ทีมวิจัยได้ฝึกวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผล จัดหมวดหมู่จากการดำเนินงานที่ผ่านมา

2. ผู้เข้าร่วมเวที

- ทีมวิจัย	9	คน
- สมาชิก	11	คน
- พี่ปรีक्षा	3	คน
- พี่เลี้ยง	2	คน
รวม	25	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ประชุมเตรียมการดำเนินการ
- ประสานงานผู้เข้าร่วมเวที
- นำเสนอสิ่งที่ทำผ่านมา
- วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลโครงการวิจัยฯ
- สรุปเอกสาร

4. เครื่องมือ วิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

- จับคู่สนทนากิจการดำเนินงานและด้านชีวิตจิตใจ
- หัวข้อโครงการฯ ทบทวนกระบวนการของโครงการฯ
- ทบทวนกิจกรรมที่ทำผ่านมา ผ่านการระดมความเห็นสมาชิกและวิทยากรช่วยจัด

หมวดหมู่ข้อมูล

- พี่เลี้ยงเป็นผู้ช่วยนำกระบวนการพูดคุยอย่างใกล้ชิดในการวิเคราะห์แนวทาง / ประเด็นที่น่าสนใจ กับสมาชิกเพื่อขับเคลื่อนต่อไป
- สรุปการเรียนรู้โดยกระบวนการ AAR After Action Review (ดำเนินการสรุปทันทีหลังเสร็จการประชุม)

5. เนื้อหาในการสังเคราะห์ข้อมูล

- นำเสนอข้อมูลที่ได้ทำผ่านมา
- วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้และดูช่องทางการขยายเพื่อนในการทำงานในพื้นที่ต่อไป
- วางแผนการจัดทำเอกสารรายงานวิจัย

6. เนื้อที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

ครูณภัทรสร ตักดา : ขอสวัสดีนะค่ะเด็กๆทุกคน วันนี้อากาศไม่ร้อนเกินไป เราคงมีเวลาพูดคุยกันได้นาน การประชุมในวันนี้ก็เพื่อมาสรุปบทวนการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาแล้ว เราทำอะไรไปอย่างไร และช่วยกันเสนอแนะข้อปรับปรุงในการดำเนินงานด้วยนะ

ภัสรา ฐิพันธ์ : การบทวนถึงสิ่งที่พวกเราได้ทำไปแล้วว่าทำอะไรบ้าง บอกมาให้หมดเลยเท่าที่นึกได้ เขียนลงในกระดาษในเวลา 20 นาที เล่าถึงบทบาทในเรื่องนั้นๆอย่างไรด้วยนะ

จากนั้นเด็กๆแยกย้ายไปใช้เวลาบทวนการทำงานของแต่ละคนแล้วกลับมานำเสนอ กิจกรรม กระบวนการที่ได้ทำผ่านมาให้เพื่อนได้ฟังพร้อมๆกัน

ด.ญ. อรัญญา พิพิธ : กิจกรรมลงพื้นที่ตามหาคนดี นักสืบสายน้ำเข้าค่ายอบรมการช่วยคนตกน้ำ ล่องแพเก็บขยะ บวชป่า ปลูกหญ้าแฝก สืบชะตาแม่น้ำ กิจกรรมปลูกข้าว เดินสำรวจลำคลอง กิจกรรมวันขึ้นปีใหม่

นาย อติศักดิ์ อาวุธ : ทำขนมไทย (ข้าวต้มหาง) เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนต้นแบบ ประชุมสภาพัฒนาเด็กเยาวชนทุกวันเสาร์ ทำกิจกรรมที่วัดนิลาราม (บำเพ็ญประโยชน์)

ด.ญ. กรกนก ดำรัส : เขียนบทกลอน ปลูกต้นไม้ กิจกรรมงานวันเด็ก

นส. สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ : กิจกรรมแผนที่คนดีตาห้อง กิจกรรมเขียนคำขวัญลงพื้นที่เยี่ยมบ้านเพื่อนสนิท การสื่อสารโทรคมนาคม

นายอริวัฒน์ กลิ่นเรือง : ประชุมชี้แจงโครงการ ประชุมทีมวิจัยที่ปรึกษา จัดนิทรรศการที่งานวัดเสริมนิมิต ประชุมเวทีศึกษาถอดบทเรียน เวทีถอดบทเรียนกลุ่มเกษตร กลุ่มชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลุ่มครูภูมิปัญญา กิจกรรมรื้อพัฒนาวังปลาเขตอภัยทานวังกระท้อน ศึกษาเกษตรตัวอย่างในชุมชนอื่น

น.ส. เมติมา ประวิทย์ : วางแผนจัดทำแบบสอบถาม อบรมการพูดการเขียนของอาจารย์สมเจตน์ กลุ่มเยาวชนภาคกลางมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พี่น้องชาวจีนมาศึกษาดูงาน ร่วมคิดโจทย์การวิจัย เดินป่าบ้านยวนสาว เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เยาวชนกับผู้ใหญ่ที่วังกระท้อน จัดค่ายส่องงานสกว.งานส.ส.ส. งานสืบสาน ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

นายศราวุฒิ อินทรเทพ : ฝึกเป็นวิทยากรกระบวนการ ฝึกการจัดรายการวิทยุชุมชนร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกับเครือข่ายกลุ่มที่คลองยัน เวทีการเมืองใหม่

ด.ช. ทศพล เทพสุวรรณ : กิจกรรมหนังสือทำมือ เปิดประชาคมชุมพร ค่ายสำนักข่าวเลี้ยงเด็ก
น.ส. ภาณุมาศ คงรักษา : อบรมการตัดต่อวิดีโอ การจัดทำระเบียบการท่องเที่ยวภูมิโนเวศ
 กลุ่มน้ำคลองยัน การถ่ายทำรายการเปิดโลกสีเขียว อบรมเศรษฐกิจพอเพียงชลบุรี ศึกษาดูงาน
 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ชัยบุรี

คุณครูณภัทรสร ศักดา : ประชุมผู้ปกครอง กิจกรรมออกแบบบ้านเศรษฐกิจพอเพียง
 รับผิดชอบศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ทดลองทำนักสืบสายน้ำ สำรวจพืชพันธุ์ไม้ริมคลอง เวที
 ถอดบทเรียนกลุ่มวังปลา เวทีสมัชชาสุขภาพเกาะลำพู กิจกรรมงานประจำปีวังกระท้อน
 กิจกรรมสิ่งแวดล้อมที่ โรงเรียนบ้านปากหาร

สรุปกิจกรรมที่ทำผ่านจากสิ่งที่ทีมวิจัยนำเสนอ

1. ประชุมทีมวิจัย
 - เยี่ยมบ้านเพื่อนสมาชิก /บ้านครูภูมิปัญญาในชุมชน
 - บทกลอน นิทาน เพลง
 - วางแผนการทำแบบสอบถามสำรวจคนริมคลอง
2. ฝึกอบรมการเก็บข้อมูล
 - การถอดบทเรียนกลุ่มวังปลา
3. ศึกษาและถอดบทเรียน (เวทีถอดบทเรียน/แผนที่คนดี)
 - แผนที่คนดี
 - กระบวนการในวิทยากร(ศูนย์ปราชญ์)
 - ลงพื้นที่ทำแบบสอบถามข้อมูลเรื่องคลองยัน
 - ประชุมกับทีมชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ศึกษากายภาพกลุ่มน้ำคลองยัน (สัมภาษณ์ สอบถาม/สำรวจสภาพสายน้ำ)
 - งานสืบชะตาแม่น้ำคลองยัน
 - นักสืบสายน้ำ
 - ล่องแพเก็บขยะ
5. แลกเปลี่ยนดูงาน(เพื่อนต่างกลุ่ม)
 - แกะรอยตาม้อง (เยี่ยมบ้านตาม้อง)
 - พี่น้องเงินมาศึกษาดูงานประเด็นเด็กกับการอนุรักษ์คลอง
 - ฝึกอบรมเศรษฐกิจพอเพียง(ชลบุรี)
6. เวทีระดมความคิดเห็น แนวทางในการอนุรักษ์คลองยัน

7. ประชาสัมพันธ์/จัดทำหนังสือ

- กิจกรรมวันเด็ก
- จัดทำหนังสือคู่มือนักสืบสายน้ำ
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนต้นแบบ
- จัดนิทรรศการวัดเสริมนิมิต

8. นำเสนอผลการวิจัยกับชุมชน

9. ทำหนังสือรวมพลคนดี

ตัวอย่างการดูบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มและกระบวนการทำงานให้เขียนกิจกรรมหรืองานที่รับผิดชอบ ทำอย่างไร ที่ไหน ผลเกิดขึ้น
นายอริวัฒน์ ลิ่นเรือง

กิจกรรม/งาน	หน้าที่	ทำอย่างไร	ที่ไหน
งานศูนย์ปราชญ์	ดูแลพัฒนาอาคาร	ประชุม ลงพื้นที่ ปรับปรุง	ศูนย์การเรียนรู้บ้านปากหาร
ชาวบ้าน	สถานที่	ประชุม ลงพื้นที่ ปรับปรุง	วังปลา วังกระท้อน
สื่อพัฒนาวังปลา	ตัดหญ้า	ประชุม สัมภาษณ์ จัดบันทึก	พื้นที่เป้าหมาย
ลงพื้นที่ตามหาคนดี	ขับรถ	ประชุม นัดหมาย สังเกต	คลองยัน
ล่องแพ	ต่อแพดูแลน้องๆ	ประชุม นัดหมาย จัดบันทึก	ริมคลองยัน
ปลูกป่า	ขนต้นไม้	ประชุม เตรียมอุปกรณ์ ปฏิบัติ	คลองยัน
สืบชะตาแม่น้ำ	ทำกระทงสาย		

จากนั้นให้สมาชิกได้พูดถึง...ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงาน

นายอริวัฒน์ ลิ่นเรือง :จากการทำงานที่ผ่านมาทำให้รู้ว่าตัวเองนิ่งขึ้นและมีใจเป็นสาธารณะมากขึ้น เข้าใจอะไรมากขึ้น อาจจะทำได้ไม่ดีเท่าที่ตั้งใจแต่ก็ได้ความรู้มากขึ้น

ด.ญ. วาสนา พิทักษ์วาปี :ที่ได้มาทำงานตรงนี้ได้รับการสอนสั่งอย่างดี และทำให้รู้เรื่องธรรมชาติมากขึ้น และกล้าแสดงออกมากขึ้นด้วย

ด.ช. ทศพล เวชสุวรรณ : ได้เรียนรู้เรื่องผ้ามัดย้อมและกล้าแสดงออก เรียนรู้การทำนา การทำนักสืบสายน้ำ

ด.ญ. ธารัตน์ เรืองคำ : ได้เรียนรู้มากมายจากการทำนักสืบสายน้ำ

น.ส. เมติมา ประวิทย์ :ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นเราจะมาร่วมกลุ่มทำกิจกรรมอย่างนี้ต่อไปเรื่อยๆ

นายศราวุฒิ อินทรเทพ : ได้ความคิด ได้เพื่อนใหม่ๆ ได้ความรู้

นายอดิศักดิ์ อาวุธ : ได้ความรู้ ได้รู้จักการพูด การเขียน

ด.ญ. อริญญา พิพิธ : ที่เรามาทำงานแบบนี้ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ หนูได้เรียนรู้มากมาย ได้ตามหาคนดี และได้รู้ว่าคนดียังมีอีกมากมายที่ยังค้นหาไม่พบ

ด.ญ. สุมลทา สุดสิน : รู้ว่าสิ่งที่ยังไม่รู้ยังมีอีกมากมาย

กระบวนการต่อมาให้แต่ละคนจับคู่สนทนาความรู้สึกนึกคิดชีวิตและการงาน

1. นายอริวัฒน์ กลิ่นเรือง กับ ด.ญ.กาญจนา สุดสิน

อริวัฒน์ : ตั้งแต่เข้ามาร่วมกิจกรรม มีความรู้สึกอย่างไร

กาญจนา : มีความรู้มากขึ้น การพัฒนาในการเรียนรู้ดีขึ้น

อริวัฒน์ : รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในเรื่องใดบ้าง

กาญจนา : ช่วยงานบ้าน ล่องแพ เก็บขยะ วาดภาพ

อริวัฒน์ : เพื่อนๆ พี่ๆ ในสภาเป็นอย่างไร

กาญจนา : เป็นกันเองดี ช่วยเหลือ

อริวัฒน์ : ได้อะไรบ้างที่มาจากตรงนี้

กาญจนา : กล้าแสดงออก กล้าซักถาม ความรู้มาก ความอบอุ่น

2. ด.ญ.ธารารัตน์ เรืองคำ กับ ด.ญ.กรรณก ดำรัส

ธารารัตน์ : วันนี้รู้สึกอย่างไรบ้างที่ได้มาที่นี่

กรรณก : รู้สึกร้อนมาก แต่สบายใจที่ได้เจอเพื่อนๆ น้องๆ ให้ความร่วมมือในการฟัง ไม่ค่อยชน

กรรณก : น้องรู้สึกเหนื่อยมั้ยที่ต้องมาประชุมทุกเสาร์?

ธารารัตน์ : ไม่เหนื่อยเพราะมาทำด้วยใจไม่หวังผลตอบแทน เพราะทำเพื่อชุมชน

ธารารัตน์ : พี่รู้สึกบ้างครั้งที่การทำงานนี้บ้างไหมคะ?

กรรณก : บางครั้งพี่ก็ท้อแต่พี่เห็นน้องๆ มุ่งมั่นในการมาประชุมทุกเสาร์ แล้วก็เห็นคุณครูทำงานเหนื่อยในเรื่องงานวิจัยจึงทำให้พี่คิดว่าพี่จะทำงานวิจัยนี้ให้จบลงไปด้วยดี เพื่อจะแบ่งเบาภาระของคุณครูด้วย

ด.ญ.ลัดดาวัลย์ สุดสิน กับ ด.ญ.ชนิษฐา เจียนตัน

ลัดดาวัลย์ : แรกเข้ามารู้สึกอย่างไร

ชนิษฐา : กล้าแสดงออกในการพูด และในด้านต่างๆ มากขึ้น และดีใจที่ได้เข้ามา

ลัดดาวัลย์ : ใครเป็นคนที่ชักชวนเข้ามาในกลุ่มนี้

ชนิษฐา : เพื่อนชื่อ มล ชวนมา

ลัดดาวัลย์ : น้องสนุกไหมที่เข้ามาทำงานแบบนี้ เป้าหมายใหม่

ชนิษฐา : สนุกไม่รู้สีกว่าเบื่อเลย

ลัดดาวัลย์ : น้องรู้สึกอยากมีส่วนร่วมอะไรบ้าง

ชนิษฐา : อยากมีส่วนร่วมในการทำงานต่างๆ และดูงานนอกสถานที่

ชนิษฐา : พี่คิดอย่างไรที่ได้มาอยู่ในกลุ่มนี้

ลัดดาวัลย์ : งานนี้เป็นงานที่น่าสนใจมากและน่าสนใจ

ชนิษฐา : พี่คิดอย่างไรที่จะทำงานกับชมรมนี้ต่อไป

ลัดดาวัลย์ : พี่คิดว่าพี่อยากจะชวนน้องๆ ให้สืบสานงานนี้ต่อไป

ชนิษฐา : พี่ไม่ออกไปเที่ยวเหมือนเพื่อนๆ บ้างหรือคะ

ลัดดาวัลย์ : ไม่อยากไป ถ้าจะเที่ยวก็เที่ยวได้เพราะว่าวันที่เที่ยวไม่ได้มีวันเดียว

น.ส.สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ กับ ด.ช.ทศพล เวชสุวรรณ

สุภาภรณ์ : เหตุที่เข้ามาทำตรงนี้

ทศพล : ใจอยากทำใช้เลย

สุภาภรณ์ : รู้สึกเหนื่อยไหม

ทศพล : มีบ้างเป็นบางครั้ง เพราะไม่ค่อยเข้าใจกระบวนการ บางครั้งไม่ค่อยมีเวลา ไม่ได้จัดเวลาให้เหมาะสม

สุภาภรณ์ : เวลาว่างไม่คิดว่าจะไปเที่ยวเล่นกับเพื่อน

ทศพล : คิดบ้าง

สุภาภรณ์ : ต่อไปจะทิ้งน้องๆ หรือไม่

ทศพล : ไม่ เพราะรู้สึกผูกพัน

สุภาภรณ์ : อยากจะเล่าอะไรอีกบ้าง

ทศพล : รู้สึกภูมิใจที่ได้มาทำตรงนี้ รู้สึกผูกพันกันมากขึ้น

ทศพล : เหตุที่เข้ามาทำตรงนี้

สุภาภรณ์ : เห็นน้องๆ เข้ามาก็เลยอยากรู้ว่าทำอย่างไรบ้าง หลังจากนั้นตานงค์ได้ชวนเข้ามาในกลุ่ม

ทศพล : มีความรู้สึกเหนื่อยไหม

สุภาภรณ์ : เหนื่อยมาก เพราะเราไม่เคยทำอย่างนี้ แต่ไม่ท้อเมื่อเห็นรอยยิ้มของน้องๆ บวกกับความรักความผูกพันในกลุ่ม

ทศพล : ไม่คิดอยากไปเที่ยวกับเพื่อนๆ บ้างหรือ

สุภาภรณ์ : คิดจะเที่ยวกับเพื่อนตอนไหนก็ได้ แต่หากเราทำตรงนี้จะได้ประสบการณ์ที่มากกว่า

ด.ญ.กนกวรรณ หนูสุข กับ ด.ญ.วิยะดา วิเชียร

กนกวรรณ : น้องคิดอะไรที่มานี่

วิยะดา : เพื่อนของมุกบอกว่ามาแล้วสนุกและมีความรู้

กนกวรรณ : มาแล้วมีอะไรก้าวหน้าบ้าง

วิยะดา : มีความก้าวหน้าในความรู้มากขึ้น

กนกวรรณ : มาแล้วรู้จักพันธุ์ไม้อะไรบ้าง

วิยะดา : ต้นมะเดื่อ ต้นมังคุด ต้นกระท้อน ต้นระกำ

กนกวรรณ : ถ้าชุมชนเราไม่มีต้นไม้มาก จะเกิดอะไรขึ้นกับเรา

วิยะดา : เกิดโลกร้อน ริมคลองก็พังหมดเพราะไม่มีต้นไม้ยึดตลิ่งไว้

วิยะดา : ทำไมจึงมานี่

กนกวรรณ : มีคุณครูบอกว่าสนุก มีความรู้มาก และตามหาคนดีในหมู่บ้าน

วิยะดา : มาแล้วทำอะไรบ้าง

กนกวรรณ : มาแล้วได้ทำนา ทำขนม ปลูกหญ้าแฝกตามริมคลอง

วิยะดา : มาแล้วสนิทกับเพื่อนๆไหม

กนกวรรณ : รู้จักเพื่อนและสนิทกับเพื่อนมาก

บทเรียนหลังจากดำเนินกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

1. คาดหวัง/เป้าหมาย

เป็นความคาดหวัง/เป้าหมาย คือ ทีมวิจัยได้ทบทวนกระบวนการทำงานและกิจกรรมของโครงการฯ ทีมวิจัยได้ฝึกวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผล จัดหมวดหมู่จากการดำเนินงานที่ผ่านมา

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม คือ ได้วางแผน เตรียมการ ประชุม ประสานงาน นำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงมาสังเคราะห์ สรุป บันทึก ทีมวิจัยทบทวนข้อมูลอย่างถูกต้อง

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัย/ทำไมจึงเกิด
- ทีมวิจัยมีความเข้าใจและรับทราบข้อมูลความเป็นไปของโครงการร่วมกัน - ทีมวิจัยได้บอกความรู้สึกแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้สามารถนำไปพัฒนาความคิด ยกย่องตนเองได้มากขึ้น - ทีมวิจัยมีความภูมิใจในร่วมกันศึกษาข้อมูล และได้ฝึกการรวบรวมข้อมูลที่ได้ด้วยตนเอง	- ทีมวิจัยได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมา - มีกระบวนการจับคู่สนทนาจึงทำให้สมาชิกในกลุ่มได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างเป็นกันเองมากขึ้น - ได้ฝึกการสรุปบันทึกและเรียบเรียงข้อมูลทุกครั้งทำให้มีความเข้าใจข้อมูลที่ได้มากขึ้น

4. บทเรียน/การเรียนรู้

- สิ่งทีทีมวิจัยรู้สึกได้มากกว่าข้อมูลคือความผูกพันกันภายในกลุ่มมีอะไรก็ช่วยเหลือกัน การได้มีกิจกรรมที่สร้างการรวมกลุ่ม ศึกษาชุมชนทำให้เยาวชนเกิดความรักความสามัคคีและรักชุมชนมากขึ้น

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- เวลาในการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลควรเพิ่มขึ้นเพื่อให้ผู้ใหญ่ในชุมชนและวิทยากรที่มาร่วมสังเคราะห์ข้อมูลได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานและแนะนำเพิ่มเติมเรื่องการค้นคว้าหาความรู้ในส่วนที่ยังไม่ครบถ้วน

6.แผนงานต่อไป

- นัดหมายวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ยังขาดเพิ่มเติมสัปดาห์หน้าและพัฒนาวังปลาวังกระทอน เปิดร่องน้ำ ปลูกลำไย เขียนป้ายบอกทาง

เวทีนำเสนอข้อมูล

วันที่ 30 ธันวาคม 2551

ณ ศูนย์การเรียนรู้ สหกรณ์ร้านค้าชุมชนบ้านปากหาร อ.ศิริรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

- เพื่อให้ชุมชนทราบผลการดำเนินงาน
- เพื่อหาแนวทางในการนำบทเรียนที่ได้ไปใช้ในการอนุรักษ์คลองยั่งยืนต่อไป

2. ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ที่วิจัย	15	คน
2. ที่ปรีक्षा	5	คน
3. พี่เลี้ยง	1	คน
4. ครูภูมิปัญญา/ผู้ปกครอง	20	คน
รวม	41	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

- จัดประชุมแกนนำทีมวิจัย แบ่งหน้า เตรียมประเด็นที่จะนำเสนอ
- แบ่งหน้าที่ เตรียมสถานที่ อุปกรณ์
- ตัวแทนทีมวิจัยนำเสนอกระบวนการทำงานที่ผ่านมา
- ครูภูมิปัญญา /ผู้ปกครองให้ความเห็นแนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไป
- สรุปเวที โดยกระบวนการAAR (After Action Review)

4. เครื่องมือและวิธีจัดกิจกรรม

- ตัวแทนนำเสนอกระบวนการงานที่ผ่านมาโดย Power Point
- แบ่งกลุ่ม/ จับคู่พูดคุยแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้รับจากการทำงานวิจัย
- สรุป/ นำเสนอ

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- นำเสนอข้อมูลผลการวิจัย
- ระดม / รับฟังความเห็นแนวทางการอนุรักษ์คลองยั่งยืนโดยบทบาทเยาวชน

6. เนื้อหาจากการดำเนินกิจกรรม

ช่วงเช้า: ทีมวิจัยช่วยกันนำเสนอ กระบวนการทำงานที่ได้ทำผ่านมา

สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ : ประชุมชี้แจงโครงการ บอกถึงวัตถุประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจกับทีมวิจัยและที่ปรึกษา ผลจากการจัดประชุมทุกคนเข้าใจเป้าหมายในการทำโครงการฯ แต่งานวิจัยเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยทำมาก่อน แต่ต้องอาศัยเวลาในการเรียนรู้ ทดลองทำ และต้องมีกระบวนการหนุนเสริม เช่น การฝึกอบรมถอดบทเรียน และเก็บข้อมูล เป็นการฝึกทักษะและเพิ่มความมั่นใจให้กับทีมวิจัยในการเก็บข้อมูลก่อนลงมือปฏิบัติตามแผนงานของโครงการ เป็นการสร้างความมั่นใจ

เมติมา ประวิทย์ : ศึกษาและถอดบทเรียน องค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน โดยใช้กิจกรรมแผนที่คนดีแผนที่ทรัพยากรในการขับเคลื่อนงาน ในกลุ่มเป้าหมาย 7 หมู่บ้าน 3 ตำบล การลงไปสัมผัสงานจริงๆ ชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ชาวบ้านต้อนรับด้วยมิตรไมตรี ได้ข้อมูลตามเป้าประสงค์ การเก็บข้อมูล พวกเราได้ฝึกการทำงานไปด้วย

อดิศักดิ์ อาวุธ : การประชาสัมพันธ์ สื่อสาร เผยแพร่ข้อมูล เพื่อให้ทราบการเคลื่อนไหวของงานที่ดำเนินไปของโครงการวิจัย โดยการเข้าร่วมประชุมเสวนา การจัดงานจัดนิทรรศการ การถ่ายทำออกรายการเปิดโลกสีเขียว ทำให้ชุมชนรับรู้การดำเนินงานโครงการวิจัยของเราได้มากและชัดขึ้น

ภานุมาศ คงรักษา : ประชุมทีมวิจัย ได้ประชุมทุกเดือน เพื่อสรุปการทำงาน ถามปัญหา อุปสรรค การแก้ไข นัดหมาย ใช้ชีวิตร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิด ความทุกข์ – สุข ทำให้เกิดเป็นเอกภาพของกลุ่มและรายงานเดินต่อไปได้ด้วยดี

เมติมา ประวิทย์ : การตรวจสภาพทางกายภาพลุ่มน้ำคลองยัน ได้นำน้องๆลงน้ำเพื่อทดสอบดูว่า น้ำดีหรือไม่ดี โดยนำเครื่องมือ อุปกรณ์ ลงไปปฏิบัติจริงตามที่ตนได้ศึกษาเรียนรู้ วิธีมา นำผลมาประเมิน เปรียบเทียบ ประเมินคุณภาพ โดยร่วมมือกับชุมชนทุกวังปลา ชุมชน ให้ความร่วมมือและสนใจในการปฏิบัตินักสืบสายน้ำ ทำให้เราได้พบว่า คลองยันขอเรานั้นยังมีคุณภาพน้ำที่ดีอยู่ ออกซิเจนในน้ำยังเหมาะสมที่จะให้สิ่งมีชีวิตอยู่ได้ แต่ที่น่าเป็นห่วงคือบางจุดเราเริ่มพบตัวบ่งชี้ของสัตว์เล็กน้ำจืดบางชนิด ที่แสดงให้เห็นว่าน้ำในคลองยันเริ่มจะมีปัญหาถ้าเราไม่ช่วยกันดูแล รักษาคลองยันกันอย่างจริงจัง

อดิศักดิ์ อาวุธ: เวทีระดมความคิดเห็นและหาแนวทางในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน ทีมวิจัยได้มีแนวทางร่วมอนุรักษ์กับกลุ่มเครือข่ายวังปลา และชุมชนทำให้เกิดความคิดหลากหลายเพื่อขยายงานและเฝ้าระวัง โดยเฉพาะการให้เยาวชนไปมีส่วนร่วมในการดูแลวังปลา จัดทำเขตอุทยานสำหรับเยาวชนขึ้นรวมถึงการสืบทอดพิธีกรรมการทำบุญสืบชะตาแม่น้ำกันต่อไป

ภานุมาศ คงรักษา : แลกเปลี่ยนและศึกษาดูงาน เพื่อจะนำกระบวนการทำงานของชุมชนจากที่อื่น นำมาปรับปรุงพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของตนเองและสภาพพัฒนาเด็กฯ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ที่ผ่านมามีเพื่อนเพิ่มขึ้นจากการได้มาเยี่ยมเยียนและแลกเปลี่ยนกันได้แก่ได้แก่ เยาวชนอำเภอชัยบุรี เพื่อนพี่น้องจากประเทศจีน เยาวชนจากระโนด เยาวชนสืบสานภูมิปัญญาไทดำ เป็นต้น

เมติมา ประวิทย์ : กิจกรรมวันเสาร์ เป็นกิจกรรมขยายงานต่อยอด เพิ่มพูนความรู้สรุป กระบวนการยังไม่ได้ผลอะไร จึงขยับขับเคลื่อนต่อยอดในกิจกรรมวันเสาร์ซึ่งความตั้งใจคืออยากให้ศูนย์เรียนรู้ได้ใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด การที่เยาวชนมีกิจกรรมต่อเนื่องทุกสัปดาห์ก็เป็นกันช่วยกันสร้างกิจกรรมที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์กับเยาวชนในหมู่บ้าน

คุณครูณภัทรสร ศักดา : กระบวนการที่น่าเสนอนั้น คือ กระบวนการหลักๆที่เด็กๆได้ทำมา แต่ยังมีกิจกรรมอีกหลายกิจกรรมที่หนุนเสริมงานวิจัย งานทั้งหมดเป็นบทบาทของเยาวชน ที่ทำงานร่วมกับชุมชน

เมติมา ประวิทย์ : สำหรับบทเรียนจากงานวิจัย ที่ภูมิใจมากที่สุดคือเราได้รู้จักชุมชนตัวเองมากขึ้น เด็กๆได้รู้ว่าการเก็บข้อมูลต้องมีที่มาต้องอ้างอิง และที่สำคัญเราได้รู้จักคนในชุมชนมากขึ้นรู้เรื่องบ้านตัวเองมากขึ้น ต้องยอมรับว่าพวกเราใหม่กับการทำงานวิจัย แต่พอได้ทำแล้วก็รู้สึกว่าการเวลาทำงานต้องมีแผนงาน ต้องบันทึก ต้องสรุปและรวบรวมเอกสารไว้ และชุมชนให้การยอมรับ กระตือรือร้นในการให้ข้อมูล

งานวิจัย ให้อะไรกับเรา

- น้องๆรู้จักคิด เป็นระบบ ลงลึก ทำจริง
- การเรียนรู้ แบบซึมซับ จากพี่เลี้ยงผู้น้อง
- รู้จักการเรียงลำดับ ในการพูดนำเสนอ

อดิศักดิ์ อาวุธ (หนู่ม) : เต็มเต็มคุณธรรม ให้เราเข้าไปต่อกับโรงเรียน รู้จักการจดบันทึก สรุป มองเห็นประโยชน์ของงานวิจัย มองเห็นปัญหาชัด แก้ปัญหาตรงจุด มีใช้การทำได้ก่อน

เมติมา ประวิทย์ (เมย์) : วิถีชีวิตแบบ เร็วๆ กลับนิ่งขึ้น เช่น การดำเนินชีวิต

สุภาภรณ์ จิตราภิรมย์ (แอ๊ป) : จากการทำงาน พอได้ลงพื้นที่ เข้าใจชุมชนสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดวิเคราะห์ การเขียน การจับประเด็น งานตนเองมากขึ้นกล้าแสดงออก มองจุดเล็กๆได้ อาหารจะไม่กินขนมทำเอง และจะช่วยทำบทบาทของตนเองจดบันทึกงานประจำกลุ่ม วิถีตนเอง พฤติกรรมการกิน ความคิดรู้จักเลือกของเลือกของที่มีประโยชน์

เอกพจน์ สาคร (อ้อฟ) : ช่วงแรกต่อต้าน หลังจากนั้น กล้าที่จะลงไปร่วม
เรียนรู้ ทำหน้าที่เชื่อมร้อยกับผู้ใหญ่ โยงใยไปยังเครือข่ายอื่น

อดิศักดิ์ อาวุธ (หนู่ม) : สิ่งเปลี่ยนแปลงไปในชีวิต จากหลุดพ้นจากความทุกข์
มาเจอสิ่งใหม่ ครั้งใหญ่ในชีวิตที่มีคุณค่า

กรกนก ดำรัส (ตุ๊กตัก) : เปลี่ยนแปลง แนวคิด จิตสำนึก อยากเห็นสิ่งแวดล้อม
สะอาด การเปลี่ยนแปลงความคิด ชักชวนเพื่อนในโรงเรียนไม่ทิ้งขยะ

อริวัฒน์ กลิ่นเรือง : มีสถานการณ์ให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ และคิดเรื่องการขยายผล
ดีมากเวลาทำงาน รู้จักวางแผนในการทำงานไปใช้ในชีวิตจริง

ภานุมาศ คงรักษา (เมย์) : เรามีส่วนในการดูแลชุมชน รู้สึกผูกพันกับกลุ่มกับเพื่อน
การจับประเด็นได้

พูดเสริม

จำนงค์ ประวิทย์ (ลุงนงค์) : การเข้ามาครั้งนี้ เด็กๆ คนในชุมชน พี่โสภา
ทีมผู้ใหญ่ที่เข้ามาสนับสนุนเด็กๆ มีความรักต่อชุมชนมาก

ครูณภัทรสร ศักดา : ความเป็นทีม Work เด็กมีน้ำใจ ตั้งใจเรียนรู้เป็นบวก

กรกนก ดำรัส (ตุ๊กตัก) : คุณครู พี่เอี้ยง อธิบายให้รู้ว่างานวิจัย เป็นอย่างไร หนูได้
ซึมซับจากพี่ๆ มาก

ลัดดาวลย์ สุดสิน (ฝาง) : คิดว่ายาก แต่ตอนนี้ทุกอย่างมันสอนเราหมด

จำนงค์ ประวิทย์ (ลุงนงค์) : เด็กๆ ได้ประเมินตนเอง สรุปวิจารณ์ตนเอง เมย์ถูก
สาวผมเอง เมื่อก่อนเหมือนลูกสาวผมรู้มาก แต่ตอนนี้เด็กยอมรับกับตนเองว่า รู้นิดเดียวยังต้อง
เรียนรู้อีกมาก การทำงานยืดหยุ่นมีทักษะ เด็กๆ ที่มาแกนนำรู้จัก บทบาทเป็นผู้นำอย่างกล้าหาญ
รู้จักบทบาท / จุดเด่นในเอง ในการประสานกับเพื่อน รู้จักภาวะอารมณ์ มีจิตวิทยาเต็มเต็ม
ข้อมูล และคิดการก้าวต่อ

ประจวบ วิเชียรวงศ์ (ลุงจวบ) : มาด้วยใจรัก ฟังจากเด็กๆ พูด เยาวชนเดินถูกทาง
มองเห็นคนสืบทอด มาทำมาคิดแก้ไขปัญหาทำเกษตรปนเปื้อนสารเคมี ซึ่งส่งผลต่อพืชสวน
การปรับเปลี่ยนวิถีจากสารเคมีมาเป็นอินทรีย์ การดูแลสิ่งแวดล้อมป่าชุมชน ควบคู่กับการทำงาน

ศรีโสภา อินหว่าง (ป้าโสภา) : อยากให้รักษาวิถีเดิม เยาวชนให้ห่างไกลกระแสบริโภค

คะนิง คงรักษา (ลุงนิง) : ทำวิจัยมนุษย์ (อนุรักษ์คนดีไว้)

ปราณี : การเรียนรู้จากครุภูมิปัญญา เป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริม

ครูณภัทรสร ศักดา : จะทำวิจัยขยายผลต่อในโรงเรียน พัฒนาระบบงานการสภา
พัฒนาเด็กฯ

จำนงค์ ประวิทย์ (ลุงนงค์) : ทำงานวิจัยให้สะท้อน ขยายได้ ปฏิบัติได้ การตั้งโจทย์ให้ง่ายเล็กๆ เชื่อมต่อสู่ชีวิตจริง ในการดำรงอยู่ วิชาชีพ ประเด็นเก่า ใหม่ ก็ได้

ปรีชา : เรื่องภูมิปัญญาใกล้ตัวให้เด็กปฏิบัติ ทำวิจัยเรื่องอื่นๆ

นิวัตร ไช้เต็กม (ครูอืด) : เห็นสังคมเปลี่ยน คนตัวจริงยืนหยัดได้

สรุปผลการระดมความเห็น

การพัฒนาหลักสูตรสภาพัฒนาเด็กและเยาวชน

ภูมิปัญญาจากครูชาวบ้าน

* ภูมิปัญญาในการอนุรักษ์คลองยัน จากกลุ่มองค์กรอนุรักษ์

- วังปลา ศึกษาให้ลึก พันธุ์ปลา ธรรมชาติ การดูแล การสื่อสาร พิธีกรรม

ศิลปะวาดภาพ แต่งเพลง อาสาสมัคร การศึกษาสารเคมี

- เกษตร- การท่องเที่ยว

หลักสูตร ภูมิปัญญา

- อาชีพ

- อนุรักษ์

- สังคม การเมือง

- มนุษย์

สรุปบทเรียน

- อบรมเรื่องหลักสูตร

- คู่มือ

- ไอทีออกแบบหลักสูตร

- ทดลองเรียน ฝึกทำ แลกเปลี่ยน สื่อสาร ด้วยวิธีการหลากหลาย

ก่อนปิดเวทีลุงนงค์ ได้ฝากทิ้งท้ายไว้เป็นข้อคิดเตือนใจเยาวชนว่า

จำนงค์ ประวิทย์ (ลุงนงค์) : ความยั่งยืนในการทำงานสิ่งแวดล้อม ในชุมชนจะ
ทำอย่างไร คำตอบคือต้องเกิดมาจากแรงขับมาจากข้างในของคนที่มีใจ ต้องมีคนสืบสานต่อ
ต้องหวังคนรุ่นใหม่ เยาวชนในชุมชน ขอให้ลูกหลานทำงานให้เกิดความสุขนะ

บทเรียนหลังการดำเนินงานกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

1. ความคาดหวัง

เป็นไปตามความคาดหวังคือชุมชนได้เข้าใจและรับทราบข้อมูล และผลการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา และพบแนวทางในการนำบทเรียนที่ได้ไปใช้ในการอนุรักษ์คลองยั่งยืนต่อไป ขับเคลื่อนต่อไปคือการพัฒนาหลักสูตรเยาวชน

2. กระบวนการที่ใช้ มีความเหมาะสม ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีตัวแทนนำเสนอ กระบวนการงานที่ผ่านมาโดย Power Point แบ่งกลุ่ม/ จับคู่พูดคุยแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้รับจากการทำงานวิจัย และสรุป/ นำเสนอวงใหญ่

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

ผลที่เกิดขึ้น	ทำไมจึงเกิดขึ้น
- เห็นความรู้สึกรักในใจของผู้ใหญ่ - มีแนวคิดในการขยายผล - ทำให้มีกำลังใจในการทำงานต่อไป - เห็นคุณค่าจากสิ่งที่ทำ - ผู้ใหญ่ฝากความฝันให้พวกเราสานต่อ - เห็นการพัฒนาในตนเอง - ตระหนักถึงคุณค่าของเกษตรกรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิม	- ผู้ใหญ่ตระหนักถึงเด็กๆเยาวชน - เห็นว่าดีจึงอยากให้คนอื่นเรียนรู้ - ผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ - ผ่านการปฏิบัติจริง - เพราะให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

4. บทเรียนที่ได้

- ได้กำลังใจจากผู้ใหญ่ในชุมชน
- ฝึกการคิดค้นออกแบบเรียนรู้ทักษะใหม่ในการพูดกลุ่มย่อย
- เห็นการพัฒนาการในตัวเองและเพื่อนที่มาร่วมวิจัยมากขึ้น
- การทำงานเป็นทีมต้องใจเย็นและรับฟังความคิดเห็นคนอื่น

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรมแต่ละอย่างควรมีการอธิบายให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

- ทีมวิจัยควรมีการจัดทำสรุปในส่วนที่แต่ละคนจะนำเสนอและให้พี่เลี้ยงช่วยเติมเต็มข้อมูลส่วนที่ขาดหายไป เพราะผู้เข้าร่วมเวทีแต่ละคนอาจจะเข้าใจการดำเนินงานไม่เห็นภาพทั้งหมดเท่ากับทีมวิจัยและอาจจะไม่กล้าที่จะตั้งคำถามเพิ่มเติม

6. สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไป

- ประชุมชี้วางแผนงานในการปรับปรุงพัฒนางานต่อไป
- วางแผนงานนำเสนอต่อชุมชนในวันที่ 27 มิถุนายน 2552

กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติและกิจกรรมนักสืบสายน้ำ

วันที่ 10 - 11 มกราคม 2552

ณ ศูนย์การเรียนรู้สหกรณ์บ้านปากหาร

หมู่ที่ 2 ต.บ้านยาง อ.ศีร์ษะบุรี จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง

- ความเป็นเอกภาพของกลุ่มและเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ เข้าใจในการปฏิบัติจริงในการเป็นนักสืบสายน้ำได้
- ชุมชนเห็นการพัฒนาตามศักยภาพของเด็กเยาวชนเพิ่มขึ้น

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย

- ทีมวิจัย	7 คน
- สมาชิก	18 คน
- ที่ปรึกษา	5 คน
- บุคคลทั่วไป	31 คน
รวม	61 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการ

- ประชุมเตรียมการ
- ประสานงาน / นัดหมาย
- แบ่งหน้าที่ / เตรียมสถานที่ / อุปกรณ์ / อาหาร
- การถ่ายทอดความรู้และขั้นตอนการปฏิบัติ
- บันทึก / สรุปเอกสาร

4. เครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในกิจกรรม

- เทคนิคการถ่ายทอดความรู้และขั้นตอนปฏิบัติให้นักสืบสายน้ำ
- รถจักรยานยนต์รับส่งน้องๆลงพื้นที่
- กระดาษกริ๊ฟ อุปกรณ์ต่าง ๆ (ปากกา, สมุด, กระดาษกาวสองหน้า)
- อุปกรณ์ในการจัดเตรียมสถานที่
- เครื่องเสียง
- เครื่องมือ / อุปกรณ์ในการทำนักสืบสายน้ำ

5. เนื้อหาในกิจกรรมวันเด็ก / การทำนักสืบสายน้ำ

- การเล่นเกมทายปัญหา การพูด นันทนาการ การแสดง
- การรู้จักเครื่องมือต่าง ๆ ในการทำนักสืบสายน้ำ
- ปฏิบัติการนักสืบสายน้ำ

6. เนื้อหาที่ได้จากกิจกรรมวันเด็กและการเข้าค่ายนักสืบสายน้ำ

บรรยากาศของวันเด็กซึ่งตรงกับวันเสาร์ที่ 10 พอดี จึงถือโอกาสนี้จัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติให้น้อง ๆ ไปด้วย

เริ่มตั้งแต่เช้าที่มิวจียได้จัดเตรียมสถานที่ให้มีสีสันแปลกตาโดยใช้ทางมะพร้าว ลูกโป่ง มาดัดแปลง และได้จัดของขวัญ ของรางวัลมากมาย เสื้อผ้าสวย ๆ มาแขวนเรียงรายให้น้องเลือกจับจองโดยไม่คิดมูลค่าโดยฝ่ายกระบวนการที่ได้วางแผนของการเป็นพิธีกร การสร้างคำถาม การแสดง สลับการหยิบของขวัญ สายตาทุกคู่ของผู้คนนับร้อยจับจ้องอยู่ที่ตัวพิธีกร ด้วยสีหน้าที่มีความสุข เสียงหัวเราะของเด็ก ๆ ทำให้สถานที่นั้นดูกลมกลืนกัน นอกจากเด็กในสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน แล้วยังมีเด็กตัวน้อย ๆ จากที่อื่น ๆ ที่ผู้ปกครองพามาร่วมสนุกด้วย และยังมีผู้ปกครองบางส่วนให้การสนับสนุนอาหาร ขนม

หลังจากทำกิจกรรมเสร็จคงเหลือแต่พวกสมาชิกของสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน ที่นอนค้างคืน พวกพี่ ๆ ทีมมิวจีย ร่วมกันจัดพิธีรับคำปฏิบัติตนเป็นคนดีโดยการผูกข้อมือ ในบริเวณทำพิธีดูมีดสนิท คงเหลือแต่แสงเทียนทอแสงวามวับอยู่ตรงหน้า เยาวชนทั้งหมดเข้าแถวอย่างเรียบร้อย แล้วยื่นข้อมือให้ผู้ผูกข้อมือจากผู้ใหญ่ทุกคน คืนนี้อากาศหนาวมากแต่ทุกคนไม่บ่นพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจในยามเช้า

บรรยากาศของวันที่ 11 มกราคม 2552 ทุกคนพร้อมฟังคำอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติจากพี่เลี้ยงอย่างตั้งใจ แต่บรรยากาศริมคลองดูร่นวากับความรับผิดชอบว่าใครทำหน้าที่อะไร และดุง ๆ อยู่บ้าง ทีมมิวจียรวมถึงน้อง ๆ เล็ก ๆ มีความอยากรู้อยากเห็นกันทุกคน รู้สึกเหมือนทำเกินหน้าที่ (เพราะอยากทำ) บางคนก้มหน้าจดบันทึกอย่างเอาจริง บางคนเก็บตัวอย่างสัตว์น้ำบ้างลงวัดความเร็วของน้ำบ้างถึงแม้ได้แบ่งกลุ่มกันมาแล้วก็ตาม กลุ่มน้องเล็ก ๆ ชอบซักไซ้ซักถาม จึงเก็บข้อมูลไว้เพื่อการนำไปประเมินได้มาก

พี่เกียรลี มิสทรี (พี่เก) : ได้ทำความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติ นักสืบสายน้ำ มีการสาธิตให้ทีมมิวจียและน้อง ๆ ดู โดยตั้งคำถามว่าคุณภาพของน้ำดีหรือไม่ดีดูได้จากอะไร

คำตอบที่ได้

1. สีของน้ำ
2. ดูสัตว์เล็กน้ำจืด

3. ดุสัต์วริมคลอง ในคลอง
4. ดุพีวริมคลอง และพันธุ์ไม้
5. จับความเร็วของน้ำ
6. ดุพื้นที่บริเวณรอบ ๆ จุด
7. วัดอุณหภูมิของน้ำ

การบันทึกเป็นการหาคำตอบต่อไป

8. ดูค่า PH ของน้ำ
9. ดูขยะในคลอง
10. ดูภูมิอากาศสองสัปดาห์ที่ผ่านมา
11. ค่าละลายออกซิเจน

เครื่องมืออุปกรณ์ในการทำนักสืบสายน้ำ

1. กระบอกน้ำ ใช้ตักน้ำ
2. เทอร์โมมิเตอร์ สำหรับวัดอุณหภูมิ
3. วัดอุณหภูมิของน้ำ วิธีใช้จุ่มน้ำลงในกระบอกน้ำครึ่งของกระบอกน้ำ (สลับกลุ่ม)
4. แผ่นวัดความขุ่นใส วิธีการใช้ เอาแผ่นหงายขึ้นข้างบนหย่อนลงไปใ้ในกระบอกน้ำ

ให้คน 3 คนดูว่าตัวเลขตัวใดชัดที่สุด จดเอาไว้ หากอาสาสมัคร 4 คน

5. เชือกฟาง 10 เมตร สัมหรือสิ่งลอยน้ำ นาฬิกา วัดความเร็วของน้ำ

ขั้นตอนการลงน้ำ ให้เชือกอยู่ระดับกลางขา สะเอว

คนที่ 1 จดบันทึก

คนที่ 2 จับเวลา

คนที่ 3 จับเชือก

คนที่ 4 จับสิ่งลอยน้ำ

ทิศทางการยึนในน้ำ

- ให้ยึนตามน้ำ คนแรกยึนเหนือหน้า

ขั้นตอนการปฏิบัติวัดความเร็วของน้ำ 3 ครั้ง นำค่าที่ได้มาบวกแล้วหารด้วย 3

6. ตาข่ายดักสัตว์น้ำ สิ่งต่าง ๆ ในน้ำ
7. กระบะใส่สัตว์น้ำจิ๊ด
8. พู่กัน
9. ถ้วยน้ำจิ้ม
10. ช้อน
11. หนังสือคู่มือ ดุสัตรที่พบ (กำกับตัวเลขไว้) เปิดหนังสือดู

12. แวนขยาย ขยายสัตว์ ฟืช ที่อยากรู้ให้โตพอที่จะศึกษาว่าเป็นสัตว์อะไร เมื่อปฏิบัติการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ล้างอุปกรณ์เก็บเข้าที่

หลังจากนั้นศึกษาร่วมกัน ว่ามีสัตว์อะไร มีอะไรบ้าง เห็นอะไรบ้าง ให้สังเกตว่าริมคลอง ในคลอง มีอะไรบ้าง ดูพืช พันธุ์ไม้ มีอะไรบ้าง ดูพื้นที่รอบ ๆ บริเวณนั้น ๆ เป็นอย่างไรมี สถานที่วัด โรงเรียน ชุมชน อยู่กันหนาแน่นหรือไม่ ดูวิถีชุมชนที่นั่นเป็นอย่างไร ดูขยะริมคลองมี มากน้อยแค่ไหน มีขยะประเภทไหนตามชุมชนบริเวณนั้น ๆ ว่ามีภูมิอากาศแถวนั้นเป็นอย่างไร นำผลทั้งหมดมาดูโดยใช้ตารางประเมินคุณภาพเมื่อเรารู้แล้วว่าเจออะไรบ้าง

แบบบันทึกตารางสำรวจคุณภาพน้ำ

ต้องการน้ำสะอาด มาก	ต้องการน้ำสะอาด	ทนน้ำสกปรกได้บ้าง	ทนน้ำสกปรกได้ดี

เตรียมพร้อมก่อนลงมือปฏิบัติจริง โดยการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ซึ่งมีสมาชิก ดังนี้

1. นายอดิศักดิ์ อารุณ
2. น.ส.เมติมา ประวิทย์
3. น.ส.ภาณุมาศ คงรักษา
4. นายศรารุณ อินทรเทพ
5. ด.ญ.กรรณก ดำรัส
6. ด.ช.กิตติศักดิ์ รักทอง
7. ด.ช.ทศพล เวชสุวรรณ
8. นายเอกพจน์ สาคร

หน้าที่

- จัดเตรียมอุปกรณ์ จวนครบ น.ส.เมติมา ประวิทย์
- จัดบันทึก นายอดิศักดิ์ อาวุธ และ ด.ญ.กรรณก ดำรัส
- วัดความขุ่นใสของน้ำ ด.ช.ทศพล เวชสุวรรณ และนายศราวุฒิ อินทรเทพ
- วัดความเร็วของน้ำโดย นายเอกพจน์ สาคร และ ด.ช.ทศพล
- วัดความเร็วของน้ำ โดย น.ส.ภาณุมาศ คงรักษา
- วัดอุณหภูมิน้ำและอากาศ โดย น.ส.เมติมา ประวิทย์
- จับสัตว์น้ำจืด โดย ด.ช.กิตติศักดิ์ รักทอง และ ด.ญ.กรรณก ดำรัส

ตรวจสอบความปลอดภัยรอบบริเวณ ความลึกตื้นของน้ำโดย นายเอกพจน์ สาคร

ขั้นตอนปฏิบัติ

วิธีที่ 1 นำกระบอกน้ำตักน้ำที่ผิวน้ำ นำเทอร์โมมิเตอร์จุ่มน้ำ หยดลงไปพอประมาณทิ้งไว้ 1 นาที สะบัด อุณหภูมิได้ 2.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิที่ได้ 2.4 องศาเซลเซียส

วิธีที่ 2 ชั่งเชือกฟางยาว 10 เมตร ใช้ลูกมะพร้าวหรือลูกมะนาวแทนโดยคนแรก ยืนเหนือน้ำ คนที่สองยืนตามน้ำให้ลูกมะพร้าวที่เตรียมไว้เริ่มจากจุดแรกให้ลอยไปตามน้ำลอยไปจนถึงคนที่สองโดยวัด 3 ครั้ง

ครั้งแรก เวลา 29 วินาที

ครั้งที่สอง เวลา 25 วินาที

ครั้งที่สาม เวลา 22 วินาที

นำเวลาที่ได้มารวมกัน $27+25+22=74$ $3 = 24.66$ วินาที

วิธีที่ 3 การวัดความขุ่นใสของน้ำ พบว่ามองเห็นตัวเลขทุกตัว แสดงให้เห็นถึงความสะอาดของน้ำ จากวิธีที่วัดมาตามเข็มแสดงให้เห็นถึงเลข 5 ง่ายสุดถ้ามองเห็นตัวเลข 5 แสดงว่าน้ำสะอาด

วิธีที่ 4 นำตะแกรงกรองสัตว์น้ำตักสัตว์ตัวเล็ก ตักมา 3-4 ครั้ง ใช้ช้อนตักแมลงตัวเล็ก ๆ ใช้แว่นขยายส่องดูสังเกตเทียบกับสัตว์ในหนังสือที่มีแล้วบันทึกลงในสมุด สัตว์ที่พบมีดังนี้

1. ตัวอ่อนซีปะขาว ลักษณะเด่น มีหางยาว มี 2 – 3 หาง เรียวเป็นเส้นและแตกเป็นแขนง

- มีเหงือกเรียงเป็นแถว
- บางประเภทมีกระเบะเหงือก
- ตาโต
- สีนวล น้ำตาลอ่อน – เข้ม

2. ตัวง้วนตัวเต็มวัย ลักษณะเด่น

- เกราะปีกแข็ง 2 ข้าง
- เมื่อหุบปีก ปีกบรรจบพบกันกลางลำตัวพอดี
- ขา 3 ขา (อาจไม่เห็นครบทุกขา)
- บางชนิดวิ่งหากินบนผิวน้ำ
- สีนวล น้ำตาล เทา เขียว

3. ตัวง้วนตัวเต็มวัย ลักษณะเด่น

- ตัวป้อมรี ขาคู่หลังมีแผงขนใช้ว่ายน้ำ หนวดยาวเรียวดำน้ำเก่ง เมื่อต้องการอากาศจะใช้กันขึ้นผิวน้ำ

4. ปลาผีเสื้อ ลักษณะเด่น

- หัวแบน ปากเล็กอยู่ด้านล่าง ครีบหน้าท้องใหญ่แผ่ออกด้านข้าง ตาเล็กอยู่ด้านบนลำตัวเรียวไปทางด้านท้าย เกือบเล็ก ด้านบนสีน้ำตาลอ่อน มีเต็มสี

5. มวนกรรเชียง ลักษณะเด่น

- ขาหลังมีขนเป็นแผงใช้ว่ายน้ำ หลายชนิดมีลวดลายและสีสันทองงาม มวนกรรเชียงจะหงายท้องว่ายน้ำ กันมีกระจุกขนาดเล็ก ๆ คล้ายพู่กันให้จุ่มผิวน้ำเอาอากาศ

6. ตัวอ่อนซีปะขาวตัวแบน ลักษณะเด่น

แผ่นเหงือกแตกเป็นแฉกโดยอาจมีรูปแฉกต่าง ๆ กัน บางครั้งคล้ายเส้นผมแตกปลาย ตัวอ่อนซีปะขาวเหงือกบนหลัง

7. สัตว์ริมคลองยัน จากการสังเกตภูมิอากาศ และอากาศของวันที่ 11 มกราคม 2552 พืช ต้นไม้ ดูเขียว อากาศหนาวเย็น เงียบมีกอไผ่ ผักบุ้ง ต้นคล้ายมีนกนางแอ่น

8. ตัวอ่อนแมลงเกาะหินจักแร้ฟู

เมื่อสำรวจสัตว์น้ำเสรีกลุ่มที่ 1 เก็บอุปกรณ์ล้างเรียบร้อยมาร่วมมอภักดิ์กันดูกันในกลุ่มว่ามีอะไรขาดตกและเพิ่มเติมบ้าง

ผลการทดลองกลุ่มที่ 1 ปรากฏว่า น้ำสะอาดมาก
ปัญหาที่พบ

- วัดอุณหภูมิ น้ำไม่แน่นอน
- ตักน้ำบริเวณผิว น้ำ
- นั่งอยู่ในบรรยากาศที่มีลมพัดผ่าน

กลุ่มที่ 2 สมาชิกกลุ่มมีดังนี้

ด.ญ.ธารารัตน์	เรืองดำ บันทึกร
ด.ญ.ชนิษฐา	เจียนตัน
ด.ญ.สุมลทา	สุดสิน
ด.ญ.สันฤทัย	ฉิมมาบล
ด.ช.วันจักรี	แก้วพิชัย
ด.ญ.พิชญภา	สรรพคง
ด.ญ.อรัญญา	พิพิธ
ด.ญ.กนกวรรณ	หนูสุข

วิธีที่ 1 วัดความขุ่นใสของน้ำ โดยวิธีตักน้ำใส่กระบอกน้ำมาประมาณครึ่งกระบอกน้ำ นำแผ่นวัดความขุ่นใสโดยด้านตัวขึ้น แล้วกดแผ่นให้จมน้ำจะสังเกตความคมชัดของตัวเลข ปรากฏชัดที่เลข 5 แล้วจดบันทึกไว้

วิธีที่ 2 วัดอุณหภูมิของน้ำมาใช้เทอร์โมมิเตอร์จุ่มในน้ำทิ้งไว้ 1 นาที อ่านเทอร์โมมิเตอร์อยู่ในระดับ 2.5 วัดให้ได้ 3 ครั้ง อุณหภูมิอากาศ 22 แล้วจดบันทึก

วิธีที่ 3 การวัดความเร็วของน้ำ ใช้เชือกยาวประมาณ 10 เมตร ให้สมาชิกกลุ่มลงไป จับเชือกใช้ผลมะพร้าวแทนผลส้ม จับความเร็วของน้ำได้ 23.3 วินาที

วิธีที่ 4 ใช้ตะแกรงดักสัตว์น้ำ สัตว์ที่สมาชิกกลุ่มดักได้ เช่น

- มวนกรรเชียง
- ปลาช่อนทราย
- ตัวอ่อนแมลงปอธรรมดา
- มวนน้ำ
- ตัวอ่อนแมลงปอตัวสั้น
- ปลาผีเสื้อ
- ปลาจิ้งจก
- ตัวอ่อนซีปะขาว
- ตัวอ่อนแมลงปอตัวเล็ก

- กุ้งน้ำตก
- แมลงอ่อน แมลงหนอนปลอกน้ำ ข้อปลอกนิ้ว
- ตัวอ่อนซีปะขาววายน้ำ
- หอยกาบเม็ดถั่ว

ผลการทดลองปรากฏว่า น้ำสะอาดมาก

ข้อสังเกต (จากผู้สังเกตการณ์)

กลุ่มที่ 2 ช่างสังเกตและซักถาม และมีความสนใจทุกคนมีความพร้อมและ
รับผิดชอบดีมาก

กลุ่มที่ 3 มีสมาชิกดังนี้

ด.ญ.กาญจนา	สุดสิน
ด.ช.วุฒิชัย	ชิตจุ้ย
ด.ญ.ดวงกมล	รักทอง
ด.ญ.วิยะดา	วิเชียร
ด.ญ.ธาราวรัตน์	อินทร์เทพ
ด.ญ.ปรียาภรณ์	สมเพ็ชร

ข้อสังเกต (ผู้สังเกตการณ์)

กลุ่มที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นเด็กเล็ก แต่มีความสนใจสูงอยากรู้อยากเห็นและอยากทดลอง
บรรยากาศเป็นไปสนุกสนาน ซึ่งมี ภัสรา รู้พันธ์ (พี่เลี้ยง) คอยให้ความช่วยเหลือชี้แนะโดย
ตลอด และสามารถเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับพี่ ๆ ได้และได้จดสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวที่มีบริเวณนั้น คือ
วัว ไม้ไผ่ ต้นสะตอ ต้นมะพร้าว ต้นกล้วย ต้นยาง ต้นหมาก ต้นกระท่อม ปาล์ม เรือ อ้อย
มะละกอ มะเดื่อ ตะไคร้ สะพาน ชะอม ทุเรียน ต้นกุ่ม ต้นอ้อ นก กา เฟืองฟ้า มดดำ
หนอน ต้นขี้เหล็ก ฝั่ฝื่อ ต้นเหียง ต้นส้มโอ ต้นกระท้อน

ผลการทดลอง ปรากฏว่า พบตัวบ่งชี้ไม่มากพอที่จะสรุปผลได้

สรุปบทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการ AAR (After Action review)

1. ความคาดหวัง / เป้าหมายในการจัดกิจกรรมเข้าค่ายนักสืบสายน้ำและ กิจกรรมวันเด็ก

เกินความคาดหวัง คือ ทีมวิจัยมีการพัฒนาขีดความสามารถให้เห็นถึงความพร้อมเพียงในการร่วมจัดการในทุกเรื่องได้โดยไม่บกพร่องและมีความสนใจสูงและสามารถปฏิบัติ นักสืบสายน้ำได้จริง ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามาร่วมสนับสนุนเกินเป้าหมาย

2.กระบวนการที่ใช้เหมาะสม คือ มีการประชุม ตกลง วางแผน ประสานงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ มีกระบวนการปฏิบัติจริง จัดบันทึกและนำเสนอ

3.ผลที่เกิดขึ้น

- เด็กและเยาวชนในชุมชนได้ทำกิจกรรมวันเด็กที่สร้างสรรค์และออกแบบให้สอดคล้องกับพื้นที่
- ชุมชนให้การยอมรับการทำงานของทีมวิจัยมากขึ้นซึ่งเห็นได้ด้วยการที่มีผู้ปกครองและแกนนำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าปีก่อนๆที่ผ่านมา
- ได้ขยายแนวคิดในการจัดกิจกรรมวันเด็กในรูปแบบใหม่ๆให้กับหน่วยงานในท้องถิ่น
- ได้สื่อสารและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานที่ผ่านมาผ่านกิจกรรมวันเด็กซึ่งสร้างความเข้าใจได้ง่าย โดยการบอกเล่าของลูกหลาน

4. บทเรียน / การเรียนรู้

- ได้รู้ว่าการทำงานที่จะสำเร็จได้ต้องมีกระบวนการ มีขั้นตอนและการให้การร่วมมือ
- เรียนรู้กระบวนการทำนักสืบสายน้ำที่มีความมั่นใจในการจัดกระบวนการให้กับน้องๆมากขึ้น
- ถ้าชุมชนได้เห็นประโยชน์ที่เกิดจากการทำกิจกรรมของเด็กและเยาวชนชัดเจน การสนับสนุนให้ลูกหลานได้มาร่วมกิจกรรมดังนั้นศูนย์เรียนรู้จึงควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

5.สิ่งที่ควรปรับปรุง

- สมาชิกต้องเตรียมการล่วงหน้าในการจัดการแสดงภาคกลางคืน

ข้อเสนอแนะ

- กิจกรรมภาคกลางคืนต้องมีการวางแผนที่ค่อนข้างชัดเจนเพราะหากขาดตกบกพร่องจะหาอุปกรณ์ สิ่งที่ต้องการมาจัดกระบวนการยาก และควรคำนึงถึงเวลา หากดีเกินไปก็จะทำให้การเดินทางจะไม่ค่อยสะดวกเท่าที่ควร

6.แผนงานที่จะทำต่อไป

ในวันที่ 18 มกราคม 2552 ไปประชุมสรุปงานและพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน ณ อุทยานแห่งชาติเขาสก อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แก่น.ส.เมติมา ประวิทย์ นายศราวุฒิ อินทรเทพ นายนพรัตน์ เพ็งผอม และคุณครูณภัทรสร ศักดา

กิจกรรมนักสืบสายน้ำสะพานคลองตุง

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2552

ณ สะพานคลองตุง ต.บ้านยาง อ.ศิริรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

- เพื่อให้สภาเด็กและเยาวชนฯ ได้ฝึกหัดการสำรวจคุณภาพน้ำโดยกระบวนการการนักสืบสายน้ำให้กับเด็กๆ เยาวชน หมู่บ้านคลองตุง
- เพื่อสำรวจคุณภาพน้ำของสายน้ำสาขาที่เกี่ยวข้องกับคลองยัน
- เพื่อให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกรักษ์แม่น้ำลำคลองและมีปฏิบัติการเฝ้าระวังสายน้ำผ่านกระบวนการนักสืบสายน้ำ

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัย / ที่ปรึกษาโครงการฯ	8	คน
- เยาวชนคลองตุง	10	คน
- วิทยากร	2	คน
รวม	20	คน

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ประสานงานน้องเยาวชนคลองตุง
- นักหมายทีมวิจัย ประชุมเตรียมความพร้อมจัดกระบวนการนักสืบสายน้ำ
- ตรวจสอบอุปกรณ์ในการทำนักสืบสายน้ำ ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้
- ทำความเข้าใจขั้นตอนในการทำนักสืบสายน้ำ
- ลงมือปฏิบัติการสืบสายน้ำคลองตุง
- สรุปผล / นำเสนอกลุ่มใหญ่
- สรุปบทเรียนหลังดำเนินกิจกรรมโดยกระบวนการ AAR (After Action Review)
- สรุปจัดทำเอกสารรายงาน

4. เครื่องมือ / วิธีการดำเนินกิจกรรม

- อุปกรณ์นักสืบสายน้ำ ได้แก่ เชือก 10 เมตร ผลส้ม 1 ผล เทอร์โมมิเตอร์ ถาดใส่น้ำ
- หนังสือคู่มือสัตว์เล็กน้ำจืด ปลา และ นก

- พี่เลี้ยง / แกนนำกลุ่มช่วยแนะนำน้องๆเยาวชนให้ทำตามขั้นตอนและดูความถูกต้องของสัตว์เล็กน้ำจืดที่พบจากคู่มือทุกครั้ง

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- สํารวจคุณภาพน้ำคลองตุย

6. เนื้อหาจากการดำเนินกิจกรรม

เสียงเด็กดังขึ้นไม่นานนัก แสดงถึงความพร้อมเพรียงก็ชักชวนกันไปตามเพื่อน ๆ มาให้ครบด้านอาหารมีลุงจํานง ประวิทย์และคุณครูณภัทรสร ศักดา เป็นผู้ทำอาหารกลางวัน ในวันนี้จะรับประทานอาหารด้วยใบตอง เมื่อทุกอย่างเรียบร้อยก็นำอุปกรณ์นักสืบสายน้ำวางไว้ในรถแล้วมุ่งหน้าสู่สะพานคลองตุย จากนั้นแยกย้ายไปตามกลุ่มของตนเพื่อทำกิจกรรมนักสืบสายน้ำ

ผลสำรวจของกลุ่ม 1

ขั้นตอนที่ 1 วัดความเร็วน้ำ ใช้เชือกยาว 10 เมตร ซึ่งตามระยะทางการไหลของน้ำ

โดยนำการจับเวลา 3 ครั้งมาบวกกัน แล้วหารด้วย 3

ครั้งที่ 1 เวลา 15.64 วินาที

ครั้งที่ 2 เวลา 15.63 วินาที

ครั้งที่ 3 เวลา 16.02 วินาที

รวม 47.89 หาร 3 = 15.96 วินาที

ขั้นตอนที่ 2 วัดความขุ่นใสของน้ำ

น้ำอยู่ในระดับ 5 วิธีการนำน้ำใส่ในกระบอกแล้วนำแผ่นตัวเลขวัดความขุ่นใสของน้ำ โดยดูว่ามองเห็นตัวเลขใดชัดเจนที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 วัดอุณหภูมิอากาศ

ใช้เทอร์มอมิเตอร์วัดอุณหภูมิ วัดอุณหภูมิอากาศใช้เวลา 1 นาที เมื่อเทอร์มอมิเตอร์หยุดคงที่ให้อ่านตัวเลขแล้วบันทึก วัดได้ 31 องศาเซลเซียส

ขั้นตอนที่ 4 วัดอุณหภูมิน้ำ

ใช้เทอร์มอมิเตอร์วัดอุณหภูมิน้ำใช้เวลา 1 นาที ค่าคงที่แล้วบันทึก วัดได้ 27 องศาเซลเซียส

ขั้นตอนที่ 5 สํารวจสัตว์น้ำและแมลง

วิธีการ

1. หาน้ำใส่ในกระบอกประมาณ
2. ใช้สวิงหาแมลง ใส่ในกระบอก
3. แยกประเภทสัตว์โดยใช้พู่กันหรือช้อน
4. นำสัตว์แต่ละชนิดใส่ไว้ในถ้วยแบ่งสัตว์
5. ศึกษาสัตว์แต่ละชนิด โดยใช้คู่มือตรวจสอบสัตว์เล็กน้ำจืด

สัตว์เล็กน้ำจืดและแมลงในน้ำ

ที่	ชื่อ / วงศ์สัตว์	ขนาด / อายุ	ลักษณะเด่น	ตัวบ่งชี้
1	กิ้งฟอย วงศ์ Palaemenidae	ขนาดตัวโตเต็มวัยยาว 10 – 30 ม.ม.	ขาคู่หน้าไม่มีขน ใหญ่จนเป็น ก้ามหรือไม่เป็นก้ามก็ได้	L
2	ตัวอ่อนซีปะขาวขูดรู วงศ์ Ephemeridae	ขนาดตัวเต็มที่ยาว กว่า 12 ม.ม. (ไม่รวม หาง)	เหงือกคล้ายขนอ่อนของนก บัดขึ้นไปพาดริ้วบนหลังเส้น หางแตกเป็นขนนก มีเขา 1 คู่ อาศัยขูดรูในพื้นที่ทราย	A
3	ตัวอ่อนแมลงปอเข็ม ธรรมาดา	ขนาดตัวโตเต็มที่ยาว ถึง 13 – 15 ม.ม. (ไม่ รวมหาง)	หางสามหางแบบใบพายปัก หุบหางเข้าด้วยกันดูคล้ายมี หางเดียว	G
4	ตัวอ่อนซีปะขาว เหงือกบนหลัง วงศ์ Ephemerellidae	ขนาดโตเต็มที่ 12 ม. ม. (ไม่รวมหาง)	แผ่นเหงือกตั้งอยู่บนหลัง ลำตัวส่วนท้อง	A
5	ตัวอ่อนแมลงหนอน ปลอกน้ำหัวหลิม วงศ์ Philopotaimidae	ขนาดโตเต็มที่ 10 – 30 ม.ม.	หัวยาวเรียวเล็ก ปากนุ่มเป็น แผงกว้างยาวยื่น ชอบมุด หลบตามร่องหิน	D
6	ตัวอ่อนซีปะขาวตัว แบน วงศ์ Heptagenidae	ขนาดตัวโตเต็มที่ 15 ม.ม. ไม่รวมหาง	ตัวแบน ท้องแบนมนกว้าง เหมือนโค้งพระจันทร์พบใน ลำน้ำไหลเร็ว	A

ที่	ชื่อ / วงศ์สัตว์	ขนาด / อายุ	ลักษณะเด่น	ตัวบ่งชี้
7	หอยเจดีย์ วงศ์ Thiaridae	ขนาดโตเต็มที่ 60 – 70 ม.ม.	เปลือกหอยปิดเป็นเกลียววาง คล้ายยอดเจดีย์มีฝาปิดปาก เปลือก	I
8	ตัวอ่อนซีปะขาวว่าย น้ำ วงศ์ Baetidae	ขนาดตัวโตเต็มที่ 18 ม.ม. (ไม่รวมหาง)	รูปร่างยาวเรียวท้องเล็กมน เหงือกเป็นรูปใบพาย	J
9	ตัวสีขา วงศ์ Gyrinidae	ขนาดยาวถึง 5 – 18 ม.ม.	จับกันบนผิวน้ำเป็นกลุ่มขา ล่างและขาหลังสั้นมาก	
10	ตัวดำ วงศ์ Dytiscidae	ขนาดยาว 2 – 4 ม. ม.	ตัวป้อมสี ขาคู่หลังใช้ว่ายน้ำ หนวดเรียวยาว	
11	ตัวอ่อนแมลงช้างกราม โต	-	หัวโตกรามใหญ่	
12	ตัวอ่อนแมลงหนอน ปลอกน้ำปลอกแดง	-	สร้างบ้านด้วยเม็ดทรายหรือ กรวดเม็ดเล็ก มีปลอกคล้าย แตงกวาโค้งเล็กน้อย	

ผลการสำรวจกลุ่ม 2

อุปกรณ์

- | | | |
|------------------|----|----------------|
| 1. กระบะพลาสติก | 6 | พู่กัน / ช้อน |
| 2. สวิง | 7 | เทอร์โมมิเตอร์ |
| 3. เชือก | 8 | กระบอกลอยน้ำ |
| 4. ด้ายแบ่งสัตว์ | 9 | แผ่นตัวเลข |
| 5. ส้ม | 10 | แว่นขยาย |

* สมุดคู่มือตรวจสอบสัตว์น้ำจืด, คู่มือตรวจปลา

1. วัดความเร็วน้ำ

ใช้เชือกยาว 10 เมตร ดึงตามความยาวน้ำ เชือก 2 คน เหนือน้ำ 1 คน ปลายน้ำ 1 คน คนที่อยู่เหนือน้ำถือผลส้ม แล้วปล่อยผลส้มพร้อมจับผิวมา เมื่อผลส้มผ่านคนที่อยู่ปลายน้ำให้มือจับผลส้มได้ ทำเช่นนี้จำนวน 3 ครั้ง เเลื่อนำมาบวกกันหารด้วยสาม จึงได้ค่าเฉลี่ยของความเร็วน้ำ โดยได้ดังนี้

จำนวนครั้งในการสำรวจค่าเฉลี่ยของความเร็วน้ำ ได้ดังนี้

ครั้งที่	เวลา	รวม	เฉลี่ย
1	10	11	11
2	8	29 วินาที	9.66
3	11	30 11	11

2. วัดความขุ่นใสของน้ำ

นำน้ำใส่กระบอกน้ำพอปประมาณ แล้วนำแผ่นตัวเลขลอยลงในกระบอกน้ำ ใช้นิ้วเหยียดลงที่แผ่นตัวเลขจนลง แล้วลองสังเกตดูว่าสามารถมองเห็นเลขใดชัดเจนที่สุดคือ 2

3. วัดอุณหภูมิ

ใช้เทอร์มอมิเตอร์วัดอุณหภูมิอากาศใช้เวลา 1 นาที เมื่อเทอร์มอมิเตอร์คงที่ให้อ่านตัวเลขแล้วบันทึก จึงได้อุณหภูมิอากาศ 30 องศาเซลเซียส อุณหภูมิน้ำ 28 องศาเซลเซียส

4. สำรวจสัตว์น้ำและแมลง

4.1 วิธีการสำรวจ

- 1) นำน้ำใส่กระบอกประมาณ
- 2) นำสวิงหาแมลง แล้วนำใส่กระบอก
- 3) แยกประเภทของสัตว์และแมลง
- 4) นำสัตว์แต่ละชนิดใส่ในถ้วยแบ่งสัตว์
- 5) ศึกษาสัตว์แต่ละชนิดโดยใช้คู่มือตรวจสอบ

4.2 สัตว์น้ำและแมลง

ที่	ชื่อ	ลักษณะน้ำ	จำนวนตัว	ตัวบ่งชี้
1	ปลาผีเสื้อ	อยู่ในลักษณะน้ำดีมาก	1	😊
2	ไล่เดือน	อยู่ในลักษณะน้ำสกปรก	1	😞
3	ตัวอ่อนแมลงปอตัวสั้น	อยู่ในลักษณะน้ำดีมาก	1	😊
4	ตัวอ่อนซีปะขาวตัวแบน	อยู่ในลักษณะน้ำดี	2	😊 A
5	ตัวอ่อนซีปะขาวเหลืองแฉก	อยู่ในลักษณะน้ำดี	3	😊 A
6	ตัวอ่อนซีปะขาววายน้ำ	อยู่ในลักษณะน้ำไม่ค่อยสะอาด	4	😞
7	ปูน้ำจืดลำห้วย	-	2	
8	กิ้งฟอย	อยู่ในลักษณะน้ำไม่ค่อยสะอาด	3	😞 L
9	ตัวอ่อนหินดักแด่ปู	อยู่ในลักษณะน้ำสะอาด	1	😊 B
10	ตัวอ่อนแมลงหนอนปลอกน้ำชีโก	อยู่ในลักษณะน้ำไม่ค่อยสะอาด	1	😞 K
11	กิ้งน้ำตก	อยู่ในลักษณะน้ำสะอาด	1	😊 F
12	ตัวอ่อนแมลงเกาะหิน	อยู่ในลักษณะน้ำสะอาด	1	😊 B

ผลการสำรวจของกลุ่ม 3

อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมนักสืบสายน้ำ

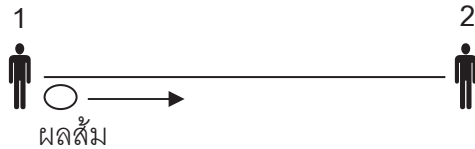
1. กระบอกน้ำ
2. เทอร์มอมิเตอร์
3. แผ่นวัดความขุ่นใส
4. เชือกฟาง
5. สวิง
6. ถ้วยแบ่งสัตว์
7. ฟู่กัน
8. กระดาษพลาสติก
9. ช้อน
10. คู่มือ
11. แว่นขยาย

การเตรียมการ

1. การแบ่งหน้าที่ของสมาชิก
2. หาคนจดบันทึก 1 คน
3. จัดเตรียมอุปกรณ์ให้ครบ

1) วัดความเร็วน้ำ

ใช้เชือกยาว 10 เมตร ซึ่งตามความเร็วน้ำ มีคนถือเชือก คนที่อยู่เหนือน้ำ ปล่อยลิ่มแล้วจับเวลาและจดบันทึก จำนวน 3 ครั้ง แล้วนำเวลามาบวกกันหารด้วย 3 ก็จะได้ผลเฉลี่ยความเร็วน้ำ



ครั้งที่	เวลา	รวม	เฉลี่ย
1	10.47	33.24	11.08
2	วินาที		
3	11.50		
	วินาที		
	11.27		
	วินาที		

2) วัดอุณหภูมิของน้ำ

นำกระบอกน้ำใส่น้ำพอประมาณ อันดับแรกวัดอุณหภูมิในกระบอกได้อุณหภูมิ 21 องศาเซลเซียส แล้ววัดในกระบอกได้อุณหภูมิ 24 องศาเซลเซียส

3) วัดความขุ่นใสของน้ำ

นำแผ่นตัวเลขหย่อนลงในกระบอกน้ำ สังเกตว่ามองเห็นตัวเลขใดชัดเจนที่สุด ก็จะดูตัวบ่งชี้ระดับน้ำว่าอยู่ในระดับใด จากการสังเกตพบว่าอยู่ในระดับ 2

4. การสำรวจสัตว์น้ำและแมลง

นำสวิงหาแมลง 3 – 4 ครั้ง แล้วนำไปใส่กระบะที่เตรียมไว้ แล้วใช้ฟู่กันหรือช้อนเขี่ยแยกประเภทของแมลงหรือสัตว์ โดยใช้แว่นขยายส่องดูรูปร่างลักษณะแล้วเปิดคู่มือประกอบดูว่าเป็นสัตว์ชนิดใดแล้วจดบันทึก

สัตว์และแมลง

- | | |
|-------------------------|--------------------|
| 1. ตัวอ่อนซีปะขาวตัวแบน | ตัวบ่งชี้ A |
| 2. ตัวอ่อนแมลงเกาะหิน | ตัวบ่งชี้ กลุ่ม B |
| 3. ปูลำห้วย | 😊 |
| 4. ตัวงดิ่ง | 😊 |
| 5. ตัวอ่อนแมลงปอตัวสั้น | 😊 |
| 6. กุ้งฝอย | ตัวบ่งชี้กลุ่ม L 😞 |
| 7. ปลาผีเสื้อ | 😊 |

- | | |
|-----------------------------------|------------------|
| 8. ปลาจิ้งจก | ☺ |
| 9. มวนแมลงปอเข็ม | ☺ |
| 10. ตัวอ่อนซีปะขาวขนนก | ตัวบ่งชี้กลุ่ม A |
| 11. ตัวอ่อนแมลงปอเข็ม | ตัวบ่งชี้กลุ่ม G |
| 12. ตัวอ่อนแมลงปอน้ำตกเขียว | ตัวบ่งชี้กลุ่ม G |
| 13. ตัวงูสีดำ | |
| 14. ตัวอ่อนแมลงปอตัวสั้น | ☺ |
| 15. ตัวอ่อนแมลงหนอนปลอกน้ำปลอกแตร | ☺ ตัวบ่งชี้ ○ |

เมื่อสำรวจเรียบร้อยแล้วก็ถึงเวลาต่ออายุ ทุกคนรับประทานอาหารเช้าอย่างเอร็ดอร่อยพลางพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน เมื่อรับประทานอาหารเช้าก็จัดอุปกรณ์ต่าง ๆ แล้วช่วยกันเก็บให้เรียบร้อย นำกลับไปบนสะพานเพื่อเตรียมสรุปผล

ภาคบ่าย

การประเมินคุณภาพน้ำ

เมติมา : ประเภทที่อยู่ในแถบสีขาวไม่มีการจัดประเภทในระดับคุณภาพน้ำ แล้วเราจะสำรวจทำไม

จุฑามาศ : สำรวจเพื่อวัดคุณภาพน้ำว่าเป็นอย่างไร ไม่จำเป็นว่าจะต้องอยู่ในกลุ่มการวัดคุณภาพน้ำ มีการตมกลิ่น ชิม และทางเคมีคือ วัดค่า DO ออกซิเจนในน้ำ และค่าความเป็นกรด – เบสของน้ำคือ PH

ภัสรา : ครั้งต่อไปจะจัดกิจกรรมนักสืบสายน้ำในวันที่ 8 – 7 มีนาคม 2552 โดยมีการทำนักสืบสายน้ำและมีการแบ่งกลุ่มของพี่เลี้ยง

จุฑามาศ : ในวันนี้สรุปว่าเราทำกิจกรรมนักสืบสายน้ำแล้วลองเปรียบเทียบว่าน้ำอยู่ในระดับใด

น้องๆทีมวิจัย : อยู่ในระดับดีมาก ☺

จุฑามาศ : พี่ขอเสนอแนะหนึ่งเกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่ม จะต้องแบ่งหน้าที่กันนั่งคุยปรึกษาหารือกัน

ภัสรา : เรามาร้องเพลงนักสืบสายน้ำกัน เพื่อจะสามารถจดจำชื่อสัตว์ในเพลงได้แล้วค่อยแยกย้ายกันกลับบ้านจะ

*หมายเหตุ

**** Do** คือ ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำ (dissolved oxygen, DO) แบคทีเรียที่เป็นสารอินทรีย์ในน้ำต้องการออกซิเจน (aerobic bacteria) ในการย่อยสลายสารอินทรีย์ ความต้องการออกซิเจนของแบคทีเรียนี้จะทำให้จะทำให้ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำลดลง ดังนั้นในน้ำที่สะอาดจะมีค่า DO สูง และน้ำเสียจะมีค่า DO ต่ำ มาตรฐานของน้ำที่มีคุณภาพดีโดยทั่วไปจะมีค่า DO ประมาณ 5-8 ppm หรือปริมาณ O₂ ละลายอยู่ปริมาณ 5-8 มิลลิกรัม / ลิตร หรือ 5-8 ppm. น้ำเสียจะมีค่า DO ต่ำกว่า 3 ppm. ค่า DO มีความสำคัญในการบ่งบอกว่าแหล่งน้ำนั้นมีปริมาณออกซิเจนเพียงพอต่อความต้องการของสิ่งมีชีวิตหรือไม่

****pH** แสดงความเป็นกรดหรือเบสของน้ำ (น้ำดื่มควรมีค่า pH ระหว่าง 6.8-7.3) โดยทั่วไปน้ำที่ปล่อยจากโรงงานอุตสาหกรรมมักจะมีค่า pH ที่ต่ำ (PH < 7) ซึ่งหมายถึงมีความเป็นกรดสูงมีฤทธิ์กัดกร่อน การวัดค่า pH ทำได้ง่าย โดยการใช้กระดาษลิตมัสในการวัดค่าความเป็นกรด – เบส ซึ่งให้สีตามความเข้มข้นของ [H⁺] หรือการวัดโดยใช้ pH meter เมื่อต้องการให้มีความละเอียดมากขึ้น สภาพเบส (alkalinity) คือสภาพที่น้ำมีสภาพความเป็นเบสสูงจะประกอบด้วยไอออนของ OH⁻, CO₃⁻, H₂CO₃ของธาตุแคลเซียม โซเดียม แมกนีเซียม โพแทสเซียม หรือแอมโมเนีย ซึ่งสภาพเบสนี้จะช่วยทำให้น้ำที่คล้ายบัฟเฟอร์ด้านการเปลี่ยนแปลงค่า pH ในน้ำทั้ง สภาพกรด (acidity) โดยทั่วไปน้ำทิ้งจากแหล่งชุมชนจะมีบัฟเฟอร์ในสภาพเบส จึงไม่ทำให้น้ำมีค่า pH ที่ต่ำเกินไป แต่น้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมมักจะมีค่า pH ต่ำกว่า 4.5 ซึ่งมาจาก CO₂ ที่ละลายน้ำ

ที่มา: www3.ipst.ac.th/research/assets/web/mahidol/.../chapter3_water2.htm (สมบัติทางเคมีของน้ำ)

สรุปบทเรียนหลังดำเนินกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

- เป็นไปตามความคาดหวังคือ ทีมวิจัยมีการพัฒนาขีดความสามารถให้เห็นถึงความพร้อมเพียงในการร่วมจัดการในทุกเรื่องได้โดยไม่บกพร่องและมีความสนใจสูงและสามารถปฏิบัติ นักสืบสายน้ำได้จริง ชุมชนและผู้ปกครองเข้ามาร่วมสนับสนุน

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสมคือ

-ประสานงานน้องเยาวชนคลองตุย นัดหมายทีมวิจัย ประชุมเตรียมความพร้อมจัด กระบวนการนักสืบสายน้ำ ตรวจสอบอุปกรณ์ในการทำนักสืบสายน้ำ ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ ทำความเข้าใจขั้นตอนในการทำนักสืบสายน้ำ ลงมือปฏิบัติการสืบสายน้ำคลองตุย สรุปผล / นำเสนอกลุ่มใหญ่ สรุปบทเรียนหลังดำเนินกิจกรรมโดยกระบวนการ AAR (After Action Review) และ สรุปจัดทำเอกสารรายงาน

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
- ทีมวิจัยได้ฝึกเป็นผู้นำกระบวนการนักสืบสายน้ำให้เกิดขึ้นกับน้องๆ เยาวชน คลองตุย - ได้ความรู้เรื่องสัตว์เล็กน้ำจืดที่สามารถบอกคุณภาพน้ำได้ - คลองตุยจัดเป็นสายน้ำสาขาย่อยในตำบลบ้านยาง มีคุณภาพน้ำในระดับดีมาก - เยาวชนมีความสนใจในการได้มีปฏิบัติการสำรวจและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ(คลองตุย) และรู้สึกรักสิ่งแวดล้อมมากขึ้น - เกิดสายสัมพันธ์อันดีระหว่างทีมวิจัยและน้องๆเยาวชนคลองตุยและเกิดเครือข่ายเฝ้าระวังสายน้ำในอนาคต	- เยาวชนได้ทำกิจกรรมนักสืบสายน้ำสำรวจคุณภาพสายน้ำด้วยกัน - ได้สรุปผลการสำรวจคุณภาพน้ำและบทเรียนการเรียนรู้ร่วมกัน - ได้มีการวางแผนการเฝ้าระวังสายน้ำในกลุ่มน้ำคลองยันร่วมกัน -เยาวชนได้ทำกิจกรรมนักสืบสายน้ำสำรวจคุณภาพสายน้ำด้วยกัน

4. บทเรียน / การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

- การที่เยาวชนที่สัมผัสธรรมชาติ / เรียนรู้จากธรรมชาติจึงรู้สึกผูกพัน รักและหวงแหนธรรมชาติมากขึ้น
- การศึกษาคู่มือสัตว์เล็กน้ำจืด / คู่มือนักสืบสายน้ำก่อนดำเนินกิจกรรมช่วยให้พี่เลี้ยงมีความมั่นใจในการนำกระบวนการครั้งนี้ได้มากขึ้น
- ได้รู้ว่าการทำงานที่จะสำเร็จได้ต้องมีกระบวนการ มีขั้นตอนและการให้การร่วมมือและรู้กระบวนการทำนักสืบสายน้ำ

5. ข้อควรปรับปรุง

- บางกลุ่มเยาวชนยังอายุน้อยจึงต้องมีพี่เลี้ยงแนะนำเพิ่มขึ้นหรือสลับกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินในการเรียนรู้มากขึ้น

6. แผนงานต่อไป

- จัดทำนิทรรศการและตารางคุณภาพน้ำประจำเดือนสืบสานกับชุมชน
- ประชาสัมพันธ์ / จัดกิจกรรมสืบสายน้ำให้เยาวชนวังนางแก้วในสัปดาห์

7. เสี่ยงสะท้อน

- การมาช่วยกิจกรรมในครั้งนี้ทำให้ได้สัมผัสธรรมชาติมากขึ้นและได้ความรู้เรื่องสัตว์เล็กน้ำจืด(สิ่งมีชีวิตเล็กๆที่อยู่น้ำ) เช่น ตัวอ่อนแมลงปอ ตัวดิ่ง ปลาผีเสื้อ ยิ่งทำให้รู้สึกรักคลองตุมมากขึ้นเพราะสิ่งมีชีวิตในคลองไม่ใช่แค่ปลา ยังมีสิ่งมีชีวิตอื่นๆอีกมากมาย การที่เราดูแลสายน้ำก็เป็น การช่วยชีวิตสัตว์เล็กๆเหล่านี้ไปด้วย
- อยากให้มีการจัดการนักสืบสายน้ำทุกคลองย่อยและทุกวังปลาในลุ่มน้ำคลองยัน
- อยากให้นำข้อมูลที่ได้วันนี้ ไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์บอกเล่ากับคนในชุมชนทุกๆหมู่บ้าน เพื่อเป็นการรณรงค์ให้อนุรักษ์คลองยันและคลองสาขาย่อยให้มากขึ้น

กิจกรรมการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์
วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2552
ณ วัดเสริมนิมิต (วัดอำเภอไทร) หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะเกษ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

- เผยแพร่กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นของงานวิจัยที่ผ่านมาให้กับคนในชุมชน
- เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมกับหน่วยงานในท้องถิ่น ต.บ้านยาง
อ. ศีร์ษะเกษ จ. สุราษฎร์ธานี
- เพื่อเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้กับเยาวชนในชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ในงานวัด ได้แก่
ชุมนุมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแล / อนุรักษ์คลองยัน ชุมนมพื้นบ้านและชุมนุมหนังสือ
นำอ่าน นิทรรศการนำมอ

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- คนในชุมชนวันละประมาณ 200-300 คน
- โรงเรียนในลุ่มน้ำคลองยัน
- หน่วยงานภาครัฐและเอกชน
- สื่อมวลชน
- เครือข่ายลุ่มน้ำคลองยัน
- ทีมวิจัย
- กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ประสานงานทีมวิจัย นัดหมาย บอกเล่าวัตถุประสงค์การจัดงาน
- แบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามชุมกิจกรรมกลุ่มละ 5 คน ดังนี้
 1. ชุมนมซี และสิ่งที่อยากเห็นเกี่ยวกับคลองยัน
 2. ชุมนมที่ 2 สาธิตการทำขนมพื้นบ้าน
 3. ชุมนมหนังสือนำอ่าน นิทรรศการนำมอ
- แต่ละกลุ่มย่อย พุดคุยกันจะเอืดยบพาทหน้าทีในแต่ละชุมนุมย่อยอีกครั้ง
- ดำเนินการจัดกิจกรรมสื่อสาร ประชาสัมพันธ์
- สรุปบทเรียน / ผลการดำเนินงานเป็นเอกสาร

4.เครื่องมือ / วิธีการดำเนินกิจกรรม

- นิทรรศการภาพกิจกรรมและกระบวนการงานวิจัยที่ดำเนินงานผ่านมา
- ทีมวิจัยเป็นผู้แนะนำและอธิบายเพิ่มเติมเมื่อคนเข้ามาเยี่ยมชมชุมชน และเรียนรู้ภายในชุมชน
- มีกิจกรรมสาธิตการทำขนมพื้นบ้านเพื่อให้เยาวชนได้เลือกเรียนรู้ได้หลากหลายกิจกรรม
- ทีมวิจัยสรุปบทเรียนหนึ่งการดำเนินกิจกรรมโดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

5.เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กระบวนการผ่านงานวิจัยผ่านกิจกรรมงานวัดประจำปี 2552

6. เนื้อหาจากการดำเนินกิจกรรม

แรกเริ่มในการจัดงานทำบุญหลวงพ่อดัง สืบเนื่องมาจากหลวงพ่อดังเมื่อตอนยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้ปฏิบัติตัวอยู่กับในศีลในธรรมอย่างเคร่งครัด และท่านยังมีความเมตตาช่วยเหลือชาวบ้านและบุคคลทั่วไป ท่านไม่ได้เลือกเพศ เลือกวัยด้วย กระทั่งเงินทองของใช้ต่างๆ ท่านไม่เคยหวง แม้ยามท่านอาภัสท่านไม่ได้หยุดทำกิจในการช่วยเหลือชาวบ้าน ทำให้ท่านได้รับการยกย่อง และเป็นพระลี้กของคนทั่วไปตลอดเวลา

ในวันนั้น ซึ่งเป็นวันที่ 2552 ซึ่งมีการจัดงานทำบุญหลวงพ่อดังขึ้นมาทุกปี ได้มีชาวบ้านมาช่วยร่วมกัน พัฒนาวัดให้สะอาดดูสวยงาม มีการนำเต็นท์มาตั้ง นำโต๊ะมาตั้งให้ดูเข้าตา ให้เข้าที่ และวันต่อมาเป็นวันจัดงานจริงๆ ก็มีสินค้าของขายมากมายมาตั้งให้ชาวบ้าน ได้ซื้อได้ดูเหมือนงานมหกรรมขนาดใหญ่ และมีการจัดหุ้มเพื่อเผยแพร่ผลงานต่างๆ และมีหุ้มหนึ่งซึ่งเป็นหุ้มของสภาพพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศน์ลุ่มน้ำคลองยัน เป็นหุ้มขนาดใหญ่เหมือนกัน ซึ่งมีทีมงานพี่ๆเข้ามาช่วยกันจัดทำขึ้น ตั้งแต่เช้าจนมืดค่ำ และในหุ้มนี้นี้มีพี่ทีมงานจากในเมืองมาสมทบช่วยด้วย จากนั้นก็เริ่มกันทำงานของตัวเอง พอใกล้มืดพี่ๆก็ช่วยกันทำหุ้มจนเสร็จอย่างสวยงาม ซึ่งในเต็นท์เดียว จัดเป็น 3 หุ้มด้วยกัน คือ หุ้มที่ 1 เป็นหุ้มเขียวซี จัดขึ้นทำเป็นรูปต่างๆ ใบละ 1 บาท คนละ 2 ใบ และได้ของรางวัลเล็กๆน้อยๆ เช่น ปากกา , ดินสอ , สมุด เป็นต้น รางวัลใหญ่ คือ ตุ๊กตา , ต้นไม้ เป็นต้น

กติกาดอนเข้ามาร่วมกิจกรรมภายในหุ้มพวกเราจะให้น้องๆเยาวชน และผู้เข้าร่วมงานต้องเขียนแสดงความคิดเห็นต่อคลองยัน อยากเห็นคลองยันเป็นอย่างไร ตลอดงานทั้ง 5 วันนี้ มีความเห็นต่อคลองยันมากมายดังนี้

- อยากเห็นคลองย่นนั้นสวยตลอดไป
- อยากเห็นน้ำในคลองย่นนั้นสะอาด ดื่มได้ ใช้ได้
- อยากให้ปลาในคลองย่นเพิ่มขึ้น
- อยากให้มีการจับปลาอย่างถูกวิธี จะมีปลากินไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน
- อยากให้ผู้ใหญ่ในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์คลองย่น เยอะๆ
- อยากให้มีวังปลาหน้าบ้านคนริมคลองทุกบ้าน
- อยากให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
- อยากเห็นคลองย่นมีคุณภาพน้ำที่ดีเหมือนในอดีต
- อยากเห็นเยาวชนมีบทบาทในการดูแลคลองย่นอย่างจริงจัง
- อยากให้หน่วยงานรัฐท้องถิ่นสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกปี
- หนูรักคลองย่น น้ำใสไหลเย็น
- ไม่อยากให้ทิ้งขยะลงในคลองย่นมีสารเคมีปนเปื้อน
- คลองย่นคือ สายน้ำแห่งชีวิต
- อยากให้มีต้นไม้ริมคลองมากๆ
- อยากให้ช่วยกันปลูกหญ้าแฝกกันดินพัง
- อยากให้พี่พื้นบ้านริมคลอง ได้แก่ ผักหนาม มะเดื่อ ผักลุ่ม ฯลฯ ขยายไปปลูกให้ตลอดสายน้ำ

จากการที่ได้ระดมความเห็นแล้ว พวกเรายังโชคดีทุกข้อความเห็นที่แสดงความคิดเห็นไว้ด้วย เพื่อเป็นประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญของแม่น้ำคลองย่น

ต่อมาที่ 2 เป็นชุมชน เขียวครุฑมีปัญญามาสอนน้องๆเยาวชนให้ฝึกทำกินเอง สำหรับเมนูขนมพื้นบ้านที่เยาวชนสภาเด็ก ชวนเพื่อน ๆ น้องๆ พี่ๆ ที่เข้ามาร่วมงานทำนั้น ได้แก่ ข้าวต้มมัด ข้าวต้มหางยาว ลูกชุบ กระหิ์พฟซึ่งอย่างหลังสุด อาจจะไม่นับเป็นขนมพื้นบ้านทีเดียว แต่พวกเราได้คุณแท้ สง่า นาคสัมพันธ์ และพี่เก่ง เสรี นาคสัมพันธ์ ซึ่งเป็นพี่เยาวชนสร้างสรรค์ มาร่วมเป็นครูภูมิปัญญาให้กับพวกเราด้วย ซึ่งสร้างความสนุกสนาน และให้เราสามารถ ทำกินได้เอง ประหยัด สะอาด ปลอดภัย และยังเป็นการอนุรักษ์ไว้ และให้ลูกหลานได้รู้จักขนมพื้นบ้านอีกด้วยนอกจากจะให้ทานกันได้อย่างเต็มที่แล้วใครที่แวะมาลิ้มมา ลองก็สามารถบริจาคเงินให้กับวัดเสริมมิตร ถือเป็นการทำบุญที่เห็นผลทันตาอิมอร่อยและได้บุญด้วย

ที่ 3 เป็นชุมชนหนังสือ มีป้ายนิทรรศการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การทำงานของเด็กๆ ในสภาพพัฒนาเด็กฯ และมีหนังสือน่าอ่านมากมาย หลายชนิดตั้งไว้ให้เพื่อชาวบ้านได้อ่าน

ชุมนุมหนังสืออ่านและนิทรรศการนำมอง จุดประสงค์สำคัญ คือ ต้องการสื่อ
ประชาสัมพันธ์ภาพกิจกรรมที่ได้ทำผ่านมาซึ่งรวบรวมภาพกิจกรรม นำเสนอขั้นตอนกระบวนการ
งานวิจัยของโครงการถอดบทเรียนการอนุรักษ์และฟื้นฟูคลองยันด้วย

ชุมนุมนี้ได้รับความสนใจไม่แพ้ชุมนุมอื่นๆ เพราะมีทีมวิจัยคอยอธิบายเล่าเรื่องชวนคุยกับผู้คนที่
เข้ามาเยี่ยมชมในชุมหรือถาเหนือๆ ก็สามารถพักร้อนอ่านหนังสือต่างๆที่ รวบรวมมาเช่น
สารคดี นิทาน และวรรณกรรม หนังสืออ่านนอกเวลาที่น่าสนใจอีก เราจัดใส่ตะกร้าใหญ่ไว้
คอยบริการ

นอกจากนั้นยังมีการจัดบริการสำหรับคนที่อยากไปสัมผัสความเย็นชื่นใจ ดันไม้ที่ริมคลอง
สายน้ำอันใสสะอาด มองเห็นตัวปลา ด้วยตนเองที่พี่ผู้ชายและพี่น้องในชุมชนจะเป็นได้พาไป
ล่องแพระยะทางใกล้ใช้เวลาประมาณ 1 ชม.

งานวัด...จะขาดเสียไม่ได้ซึ่งการแสดงต่างๆ ในช่วงค่ำสำหรับงานนี้เยาวชนสภาเด็กฯ
ชอบใจกับผู้ใหญ่เพราะมีทั้งลิเกป่า วงเวียนครก หนังตะลุง และการแสดงบนเวทีของน้องๆ
เยาวชนหลายหมู่บ้าน

ลิเกป่าและวงเวียนครกได้รับความสนใจเป็นพิเศษซึ่งมันน่าสนใจอย่างไหนก็จะเข้าวงนั้น
ซึ่งการแสดงทั้ง 2 วงต้องใช้ความสามารถเรียกผู้ชมกันเอง กลุ่มเยาวชนสภาเด็กฯก็เพิ่งได้มีโอกาส
ได้เรียนรู้ สัมผัสศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านก็คราวนี้ละ

ภารกิจ 5 วันเสร็จสิ้นลงแล้วแต่เยาวชนสภาเด็กฯยังต้องมาช่วยกันพัฒนา เก็บขยะ ช่วยกัน
คัดแยกเก็บต้นตอและนับเงินบริจาคให้ทางวัด

ก่อนกลับ...หลวงพ่เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันได้มาอนุโมทนา สาธุ บุญ กุศลในการร่วมกัน
จัดงานครั้งนี้ช่วยให้งานมีความน่าสนใจมากขึ้นซึ่งสิ่งที่พวกเราทำนั้นหลวงปู่คง (พระที่ชาวบ้าน
ให้ความเคารพนับถือ) คงอวยพรให้พวกเราโชคดีและขอให้งานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ
คลองยันที่พวกเราช่วยกันทำนั้นประสบความสำเร็จ และเป็นเยาวชนที่พึงของชุมชน

สรุปบทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

เป็นไปตามความหวังคือ ทีมเยาวชนได้ เผยแพร่กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นของงานวิจัยที่ผ่านมากับคนในชุมชน เยาวชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมกับหน่วยงานในท้องถิ่น ต. บ้านยาง อ. ศีรีรัฐนิคม จ. สุราษฎร์ธานี ได้เปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้กับเยาวชนในชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ในงานวัด ได้แก่ ชุ้มแสดงความเห็นเกี่ยวกับการดูแล / อนุรักษ์คลองยัน ชุ้มชมหมู่บ้านและชุ้มหนังสือที่น่าอ่าน นิทรรศการนำมอ

2. กระบวนการที่ใช้มีความเหมาะสม

คือ ประสานงานทีมวิจัย นัดหมาย บอกเล่าวัตถุประสงค์การจัดงาน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามชุ้มกิจกรรมกลุ่มละ 5 คน ชุ้มแรกเชิยมชี และสิ่งที่ยากเห็นเกี่ยวกับคลองยัน ชุ้มที่ 2 สาธิตการทำขนมพื้นบ้าน ชุ้มหนังสือที่น่าอ่าน นิทรรศการนำมอ แต่ละกลุ่มย่อย พุดคุยกันละเอียดบทบาทหน้าที่ในแต่ละชุ้มย่อยอีกคร้งดำเนินการจัดกิจกรรมสื่อสาร ประชาสัมพันธ์สรุปบทเรียนและจัดทำเอกสาร

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
- เยาวชนสภาคีฯและสมาชิกในทีมวิจัยได้นำเสนอกระบวนการทำงานที่ผ่านมา กับคนในชุมชน - เยาวชนได้เปิดพื้นที่เรียนรู้ให้กับเยาวชนในชุมชน - เยาวชนได้ทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานในชุมชนได้ฝึกกรประสานงาน จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเยาวชน - เยาวชนได้เพื่อนใหม่ๆมากขึ้น	- เยาวชนจัดนิทรรศการและชุ้มกิจกรรมให้เยาวชนและคนในชุมชนได้มาเรียนรู้ร่วมกัน - มีเยาวชนหลากหลายวัยเข้ามาเรียนรู้ในชุ้มกิจกรรมและแลกเปลี่ยนกับทีมวิจัย - เยาวชนสภาคีฯและทีมวิจัยต้องการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์กระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา ผ่านกิจกรรมงานวัดประจำปี

4. บทเรียน / การเรียนรู้ที่ได้รับ

- กิจกรรมงานวัดหรืองานประเพณีมีคนมากจึงไม่สามารถจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนที่ลงลึกด้านประสบการณ์ทำงาน ชีวิตได้
- การให้บทบาทแกนนำ / พี่เลี้ยง ในทีมวิจัยได้วางแผน ออกแบบกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ให้เพื่อนเยาวชนทำให้มีความมั่นใจ และนำเสนอกระบวนการกิจกรรมที่ได้ชัดเจนคล่องแคล่วมากขึ้น
-

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- สภาพในช่วงแรกมีฝนตกในช่วง 2-3 วันแรกทำให้คนออกมาเที่ยวงานวัดไม่ค่อยได้

6. แผนงานที่จะดำเนินต่อไป

- นำนิทรรศการและกิจกรรมสาธิตขนมพื้นบ้าน ไปจัดให้น้องๆเยาวชนในชุมชนทุกๆวันเสาร์ ณ ศูนย์การเรียนรู้

7. เสี่ยงสะท้อนในเวที

- อยากให้เยาวชนมาช่วยจัดกิจกรรมในงานทุกปี
- ชุมชนเยาวชนช่วยสร้างความเข้าใจ ต่อการอนุรักษ์คลองยันได้มากขึ้น
- กิจกรรมที่เยาวชนจัดขึ้นในแต่ละชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนในชุมชนเข้ามาเรียนรู้ภูมิปัญญา ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

กิจกรรม ร้อยใจคนรักคลองยันและประเพณีทำบุญสืบชะตาแม่น้ำ

วันที่ 6 – 8 มีนาคม 2552

ณ เขตอภัยทานวังกระทอน ม.2 ต.บ้านยาง จ. สุราษฎร์ธานี

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

องค์กร ชุมชน เยาวชน มีประสบการณ์จากการทำกิจกรรมเป็นการเติมพลังใจให้แก่กัน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำคลองยัน

- ทรัพยากรลุ่มน้ำคลองยัน คื่นสภาพที่ดี สุวิถีชีวิตที่ยั่งยืน
- เผยแพร่ รณรงค์ สร้างกระแสในชุมชนให้เข้มแข็งและพัฒนายกระดับเยาวชนและ

ชุมชน

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย (จำนวนประมาณ 300 คน)

- ทีมวิจัยและสมาชิก
- องค์กร / ชุมชนเครือข่าย
- ทีมพี่เลี้ยง
- ที่ปรึกษา
- อบต. / ข้าราชการ

3. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ทบทวนแนวคิด
- ศึกษาข้อมูล แนวทางของการจัดงาน
- จัดประชุม แกนนำ คณะกรรมการวังปลา 7 วังปลา
- แบ่งหน้าที่ เตรียมสถานที่ อุปกรณ์ ยานพาหนะ
- จัดทำแบบสอบถาม
- จัดกิจกรรมประเพณีทำบุญสืบชะตาแม่น้ำและนักสืบสายน้ำ
- จัดเวทีเสวนา รณรงค์
- สรุปกิจกรรม

4. เครื่องมือและวิธีจัดกิจกรรม

- ประชุม วางแผน การจัดงานกับทีมวิจัยและกลุ่มเครือข่าย
- ประสานงาน ประชาสัมพันธ์
- การปฏิบัติจริง ในการทำบุญสืบชะตาแม่น้ำ และนักสืบสายน้ำ

- การสืบทอดประเพณี การแสดง
- การเสวนา
- สรุป

5. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- ประเพณีทำบุญสืบชะตาแม่น้ำ
- การตรวจคุณภาพน้ำ
- การรณรงค์ เผยแพร่ อนุรักษ์ฟื้นฟูคลองยัน
- การเรียนรู้กระบวนการในการจัดกิจกรรม

6. เนื้อหาในการดำเนินกิจกรรม

ก่อนเริ่มกิจกรรมงานประเพณีทำบุญสืบชะตาแม่น้ำ ได้ประชุมมาหลายครั้ง และเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2552 เป็นการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมซึ่งมี เนื้อหาการจัดงานสืบชะตาแม่น้ำในปีที่ผ่านมา นำมาเป็นบทเรียนเพื่อนำมาดำเนินงานในปีนี้ การออกแบบเวทีและกิจกรรม เพิ่มด้านการทำพิธีทางไสยศาสตร์ การทำนักสืบสายน้ำ การแสดงของเด็กเยาวชน การรณรงค์ การแห่ขบวนกลองยาว ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้บุคคล องค์กร หน่วยงานทุกภาคส่วน มีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมทางน้ำเพื่อพัฒนาการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรลุ่มน้ำคลองยัน และเพื่อ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ นำเสนอภาพเกี่ยวกับลุ่มน้ำคลองยันปัจจุบันร่วมกันกับกลุ่มเครือข่าย อนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน และเพื่อให้คลองยันเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เชิงนิเวศน์

คุณลุงจ๋านง ประวิทย์ : จุดหมายของเราคือคลองยันคนที่มาชอบเล่นน้ำ ล่องแพ แต่เราก็มีปัญหาเรื่องแพ เพราะแพมีไม่เพียงพอกับคนจำนวนมาก

ภัสรา ฐิพันธ์ : กิจกรรมแรกนักสืบสายน้ำจะลงปฏิบัติในพื้นที่ ม.2 บ้านปากพาย (เป็น ต้นน้ำ) ม.2 วัดกระทอน (กลางน้ำ) ม.4 วัดสะพาน (ปลายน้ำ) และจะเปิดเวทีระดมทุกจุด ทำกิจกรรมเปิดป้าย ริมคลอง สำรวจต้นไม้ จุดสุดท้ายนำเสนอให้เห็นภาพ กิจกรรมที่ 2 การทำ พิธีกรรม ล่องแพ พระสวด ลอยกระทงสาย กิจกรรมที่ 3 เสวนา พูดคุย กิจกรรมที่ 4 การแสดง

คุณลุงจ๋านง ประวิทย์ : ความเป็นมาของคลองยันอยู่อย่างไร และกำลังจะ เปลี่ยนไป จึงหาวิธีขับเคลื่อน งานสำคัญคืองานสภาเด็กฯ โดยมีครู (ณภัทรสร ศักดา) หลานเอี้ยง (ภัสรา ฐิพันธ์) งานเครือข่ายวังปลา มีหลานสุ (สุริยา) ดูแลการปฏิบัติกิจกรรม มีปัญหาอุปสรรค ที่เห็นชัดคลองตื้นเขิน คลองแคบ มีไม้ขวาง การหาคนมาเป็นเจ้าภาพ การเข้ามาประชุมไม่พร้อมทุกฝ่ายแต่มีแนวคิดใหม่ คือ สื่อมวลชนมาร่วม

สุริยา แก้วจันทร์เพชร : เราต้องทำกำหนดการคร่าวๆก่อน ประสานงานหาวัสดุหาคนมาสนับสนุน

ภัสรา ฐิพันธ์ : ดิฉันอยู่แล้ว กิจกรรมน้กสืบสายน้ำทำให้ได้รักษบ้านรักษแม่น้ำของตนเอง โดยดูบริบทภายนอก ถ้าเด็กทำร่วมกับผู้ใหญ่นำเสนอต่อผู้ใหญ่ เรียนรู้ว่าคลองยันของเราเป็นอย่างไรในปัจจุบันนี้นำเสนอต่อผู้ใหญ่ เรียนรู้ว่าคลองยันของเราเป็นอย่างไรในปัจจุบัน

- กิจกรรมสายของเครือข่ายตอนล่าง
- กิจกรรมประชาสัมพันธ์

วิธีหาแนวทางใหม่ในการประชาสัมพันธ์

- การทำสื่อ
- การประชาสัมพันธ์

ศราวดี อินทรเทพ : เปิดภาพคลองยัน ให้คลองยันเป็นตัวเอก

ไพบุลย์ ศชโสภณ : สืบชะตาแม่น้ำ ปัญหาคงมี

เอกพจน์ สาคร : ให้มองจุดขาย

สุริยา แก้วจันทร์เพชร : กิจกรรมเผยแพร่ รณรงค์ ลดกระแสทางสังคม และการทำลายเราจะสร้างกระแสโดยทางเรือ ในชุมชน เปิดภาพระดับจังหวัด

ภัสรา ฐิพันธ์ : กิจกรรมทางน้ำ ต้องในน้ำ

นายวิโรจน์ สุตสิน : ทุกคนร่วมหาทางที่ดีในการรักษาทรัพยากรมนุษย์ และธรรมชาติคลองยัน ของสนับสนุนในการลงไปดูของจริง

ณภัทรสร ศักดา : การจัดการ แต่ละวังต้องมีผู้รับผิดชอบ ในเรื่องงบประมาณ การประสานงานอุปกรณ์ ซึ่งควรแบ่งกรรมการเป็น 6 วัง วังละ 3 คน รวมทั้งหมด 21 คน

วันที่ 6 มีนาคม 2552

ช่วงเย็น

- ลงทะเบียน พบกลุ่มใหญ่เพื่อเตรียมความพร้อมงานประเพณีทำบุญสืบชะตาแม่น้ำคลองยัน
- เช็คอินและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ใครเป็นพี่เลี้ยงกลุ่ม ทำอะไรบ้าง
- กิจกรรมรับขวัญน้องเข้านอน เพื่อปลุกจิตวิญญาณเรื่องของความกตัญญู รู้ดี ชั่ว

วันที่ 7 มีนาคม 2552

ช่วงเช้า

ทุกคนตื่นตั้งแต่เช้า พร้อมเดินทางไปลงพื้นที่ **วังครก** ไปรับประทานอาหารเช้าที่มีชาวบ้านหรือกลุ่มวังครกจัดเตรียมไว้ ชมปลา ทำพิธีสวดวังครก ที่ริมคลอง ซึ่งมีพระสงฆ์ 3 รูป

ทีมวิจัยและเยาวชนจากหลายพื้นที่ แบ่งไว้เป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม เพื่อทำการตรวจคุณภาพน้ำและ
ออกสัมภาษณ์ สอบถาม เกี่ยวกับวิถีชีวิตคนลุ่มน้ำคลองยัน

หลังจากนั้นเดินทางมายัง **วังหยาหนีม** โดยมีการเคลื่อนขบวนแห่กลองยาว
เพื่อเรียกร้อง กระตุ้นชุมชนให้ออกมาร่วมรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยขบวนรณรงค์ สองข้าง
รุมมีป้ายประชาสัมพันธ์ของการจัดงานประจำปี ประเพณีทำบุญสืบชะตาแม่น้ำ วังหยาหนีมได้
เตรียมตกแต่งวังไว้เรียบร้อยแล้ว ชุมชนให้การต้อนรับเป็นอย่างดีและเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น

วังตะเคียนทอง เป็นพื้นที่ร่มรื่น มีต้นไม้สองฝั่ง ไม่เห็นการพังทลายของริมตลิ่ง
ชาวบ้านให้ความร่วมมือพอสมควร

วังกระท้อน เป็นเขตอุทยานที่มีพื้นที่กว้างร่มรื่น มีปลามาก เป็นสถานที่จัดงาน
ทำพิธีทางไสยศาสตร์ ลอยกระทงสาย ตรวจคุณภาพน้ำ มีเวทีเสวนาและเวทีการแสดง และเป็น
ค่ายเยาวชน

ภาคกลางคืน มีการแสดงของเยาวชนจากเยาวชนไทดำและการแสดงของโรงเรียนบ้าน
ปากหาร (พิพิธ เมติมา ประวิทย์ และนายเสรี นาคสัมพันธ์ เป็นผู้ดำเนินรายการบนเวที) มีการ
รำวงร่วมสามัคคี มีพิธีไสยศาสตร์ ทำพิธีโดยหมอไสว พิงรัตน์ ซึ่งใช้เรือท้องแบนทำพิธีกรรม
อุทิศพรหม มี ดอกไม้ ธูปเทียน อาหารหวาน คาว หมาก พลุ เงิน สายด้าย บริเวณสองริม
คลองจะมีตะเกียงที่ทำด้วยผ้าน้ำมัน (ตะเกียงคล็อก) จุดสว่างไสวเห็นน้ำไหลรีๆ สะท้อนแสงไฟ
ระยิบระยับสวยงามมาก ในขณะเดียวกันมีการจุดพลุเสียงดังกึกก้อง คนอีกส่วนหนึ่งทำพิธีลอย
กระทงสาย ตลอดสายน้ำของวังกระท้อน เต็มไปด้วยแสงเทียนที่สะท้อนกับน้ำ ที่ผสมกลมกลืน
กับเสียงสวดทำพิธีขับไล่สิ่งชั่วร้าย และเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่ เจ้าป่า ผู้ดูแลรักษาแม่น้ำ
อภิบาลมาช่วยปกป้องรักษา ผู้คนให้ความสนใจและสนุกสนาน ตื่นตามาก เพราะไม่เคยเห็น
มาก่อน

วังนางแก้ว ขบวนแห่มาถึงแวะชมสำรวจต้นไม้พืชริมคลอง ชมทัศนียภาพที่สวยงาม
มีโชดหิน ภูเขา มีถ้ำหลายแห่ง

วังสะพาน กลุ่มเยาวชนที่ร่วมกันตรวจสภาพน้ำมาถึงอยู่ก่อนแล้ว ขบวนกลองยาว
มาสมทบ บางกลุ่มลงเล่นน้ำอย่างสนุกสนาน อาหารมื้อเย็นเตรียมพร้อมที่จะขนไปรับประทาน
ร่วมกัน

ส่วนเยาวชนหลังร่วมขบวนแห่กลองยาวแล้วทีมวิทยากร ทีมพี่เลี้ยง ให้น้องๆ
เตรียมพร้อม โดยการตบมือในจังหวะ 337 ให้ทุกคนร้องเพลงนักสืบสายน้ำพร้อมกัน เพื่อให้
เตรียมความพร้อมแบ่งกลุ่มในการลงสำรวจคุณภาพน้ำ

โดยในวันนี้จะมีการสำรวจคุณภาพน้ำ 3 จุด คือ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งเลือก
จุดสำคัญของลำน้ำคลองยัน

บทเพลงนักสืบสายน้ำ

นักสืบ นักสืบสายน้ำ ลองตามเรามาซิมา แมลงน้อยในธำรา มีชื่อว่าอะไร

นั่นแหละเจ้าชีปะขาว หางยาวว่ายนํ้าเร็วไว ข้างตัวมีเหียงอก หายใจโบกใส่วอยูกกลางนํ้าแรง

นักสืบ นักสืบสายน้ำ ลองตามเรามาซิมา แมลงน้อยในธำรา มีชื่อว่าอะไร

ตัวอ่อน หนอนปลอกนํ้า ทำรังจากกรวดเม็ดทราย บางตัวเก็บเศษใบไม้ ห่อหุ้มร่างกายเหมือนบ้าน

นักสืบ นักสืบสายน้ำ ลองตามเรามาซิมา แมลงน้อยในธำรา มีชื่อว่าอะไร

ตัวอ่อนแมลงเกาะหิน หากินตามหินชอกซอน ยกหินขึ้นมาชักก้อน ใ้ ใ้ จักแ้ว ฟู ฟู

นักสืบ นักสืบสายน้ำ ลองตามเรามาซิมา แมลงน้อยในธำรา มีชื่อว่าอะไร

นักล่าแห่งท้องนํ้า ไล่ตามแมลงอ่อนแอ ชอบกินแมลงขี้เียนั่นแหละ ตัวอ่อนแมลงปอ

นักสืบ นักสืบสายน้ำ ลองตามเรามาซิมา แมลงน้อยในธำรา มีชื่อว่าอะไร

เชื้อเหอะ! หนอนดอกไม้ ตัวร้ายอยู่ในนํ้าเสีย ชูข้อสลอนยั้วะเยี้ยะ นํ้าเสียแน่นอนครับท่าน

นักสืบ นักสืบสายน้ำ ลองตามเรามาซิมา แมลงน้อยในธำรา มีชื่อว่าอะไร

อรชรเอวอ่อนเอวบาง รูปร่างคล้ายกับไส้เดือน ยกมือทักทายเพื่อนๆ หนอนรินนํ้าจืดแดง.....
สวัสดี

เวลาผ่านไปกว่า 3 ชั่วโมง เยาวชนทั้ง 3 กลุ่มได้กลับมารวมตัวกัน เพื่อสรุปผลในการสำรวจคุณภาพน้ำโดยมีฟีนิงเยาว์ จากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 14 สุราษฎร์ธานี วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตรวจคุณภาพน้ำ ชักชวนให้เด็กเยาวชนที่มีวัยและผู้เข้าร่วมกันสังเกตเปรียบเทียบผลของแต่ละกลุ่ม และแต่ละวังเป็นอย่างไร โดยขึ้นตารางประเมินคุณภาพน้ำไว้ดังนี้

ตารางการสำรวจคุณภาพน้ำ

ชื่อวังปลา				
	I น้ำสะอาดมาก	II น้ำสะอาด	III น้ำสะอาดพอใช้	IV น้ำสกปรก
วังครก	- ปลาผีเสื้อ - จักแร้ฟู - ชีปะขาวตัวแบน	- ปลากระทิง - ตัวอ่อนแมลงปอตัวสั้น	- ปลาก้าง - ตัวอ่อนชีปะขาวว่ายน้ำ - ชีโก้ - หอยกาบเมล็ดถั่ว	
วังห้วยหิน	- ตัวอ่อนชีปะขาวขูดรู	- ตัวอ่อนแมลงปอเข็มธรรมชาติ - ตัวอ่อนแมลงปอตัวสั้น	- กุ้งฝอย - ตัวอ่อนชีปะขาวเหงือกกะโปรง - ตัวอ่อนชีปะขาวว่ายน้ำ - หอยกาบเมล็ดถั่ว	
วังตะเคียนทอง	- ตัวอ่อนแมลงหนอนปลอกน้ำชอกใบไม้ - ตัวอ่อนแมลงหนอนปลอกน้ำปลอกแตง - ตัวอ่อนชีปะขาวเหงือกบนหลัง	- ตัวอ่อนแมลงปอเสื้อหางเดียว - ตัวอ่อนแมลงปอตัวสั้น - ปลาสลาด - ตัวอ่อนแมลงปอน้ำ - ตัวอ่อนแมลงปอน้ำตกเขียว	- หอยกาบเมล็ดถั่ว - ตัวอ่อนชีปะขาวว่ายน้ำ	- ไข่เดือนปลอกแดง

ชื่อวังปลา				
	I น้ำสะอาดมาก	II น้ำสะอาด	III น้ำสะอาดพอใช้	IV น้ำสกปรก
วังสะพาน	- ปลาผีเสื้อ - ปลาจิ้งจก - ตัวอ่อนแมลงหนอนปลอกน้ำหัวกลม - ตัวอ่อนแมลงหนอนปลอกแตร - ตัวอ่อนซีปะขาวเหลืองบนหลัง - ตัวอ่อนซีปะขาวขูดรู	- ตัวอ่อนแมลงปอสัน - ตัวอ่อนแมลงปอน้ำตกเขียว - ตัวอ่อนแมลงปอเข็มธรรมชาติ - กุ้งน้ำตก - ตัวอ่อนแมลงปอธรรมชาติ - ปลาเสือแถบ	- กุ้งฝอย - ปลาเข็ม - หอยกาบเมล็ดถั่ว - หอยกาบฝาเดียว	- หนอนรินน้ำจืดแดง - ไข่เดือนปลอกแดง
วังกระท้อน	- ปลาผีเสื้อ - ตัวอ่อนซีปะขาวเหลืองแฉก	- ตัวอ่อนแมลงปอน้ำตกเขียว - ตัวอ่อนแมลงปอเข็ม	- หอยฝาเดียว	

ผลการตรวจคุณภาพน้ำในพื้นที่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำของสายน้ำคลองยัน

1. วังปลาวังครก

ค่า PH = 6

DO = 6

ผลการตรวจคุณภาพน้ำ วังครก พอใช้

2. วังปลาห้วยหนิม

ค่า PH = 5.5

DO = 5

ผลการตรวจคุณภาพน้ำวังห้วยหนิม พอใช้

3. วังปลาตะเคียนทอง

ค่า PH = 5.5

DO = 7.5

4.วังปลาวังกระท้อน

ค่า PH = 7

DO = 7

ผลการตรวจคุณภาพน้ำวังกระท้อน สะอาด

5.วังปลาวังสะพาน

ค่า PH = 6

DO = 7

ผลการตรวจคุณภาพน้ำวังสะพาน สะอาด

หมายเหตุ DO ปลาอยู่ได้ 4 มก.เล

4 – 6 พอใช้

6 – 7 ดี = สะอาด

> 7 ดีมาก

**ค่า DO (Dissolved Oxygen) คือค่าออกซิเจนละลายน้ำ....ถ้าน้อยเกินไป...ก็ไม่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ

8 มีนาคม 2552

เวลา 07.30 น. พระสงฆ์ 3 รูป สวดอภิธรรมจนเสร็จพิธี ชาวบ้านทุกคนร่วมรับประทานอาหารเช้าที่ได้นำข้าวหม้อ แกงหม้อมา

เวทีเสวนา ในหัวข้อ “วิถีชีวิตคนคลองยันกับปัญหาความเปลี่ยนแปลง” เยาวชนนำเสนอแผนงานและกิจกรรมที่ผ่านมา

โดยนายอดิศักดิ์ อาวุธ : การทำงานไม่เครียด ถ้าทำด้วยความอยากรู้ เมื่ออยากรู้ก็ยิ่งอยากค้นหา เมื่อค้นหาจะได้คำตอบ และไม่มีที่สิ้นสุด เพราะในโลกนี้มีเรื่องที่จะศึกษาอีกมากมายและที่ยังไม่รู้ ฉะนั้นงานที่เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการ มีหลายกิจกรรม ตั้งแต่การประชุมทำความเข้าใจ ชี้แจง ศึกษาถอดบทเรียน แผนที่หาคนดี เผยแพร่ รณรงค์ประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประชุมประจำเดือน ทำกิจกรรมทุกวันเสาร์ เวทีสังเคราะห์ข้อมูล การทำหนังสือคนดี กิจกรรมต่างๆนี้ ทำให้ผมเกิดการเรียนรู้มากมาย จากไม่เคยมองโลกกว้างๆ อยู่ในระบบที่จำเจ ตอนนี้ผมรู้แล้วครับว่าการเรียนรู้อยู่ภายในห้องเพียงอย่างเดียวไม่พอเสียแล้ว

ลุงจ๋านง ประวิทย์ : เมื่อมีคนมีสถานที่ มีกิจกรรม เลขา สมาชิก อบต. ปัญหาบางเรื่อง อบต. ยังคิดไม่ถึง การดูแลเขตอภัยทาน มีบังคับระดับตำบล ในข้อบัญญัติใน ทุกตำบล

ปรีชา พุดคำ : ยึดผู้นำ ร่วมมือ ร่วมใจ วังเซียวเพื่อง ป่ามีมากก็หมดเร็ว มอบให้กรรมการรับผิดชอบ มีวังปลา รักษาไว้ไม่ได้ ขาดศูนย์รวมในการอนุรักษ์ ขอความร่วมมือ ทุกศูนย์ ปรับปรุงเสร็จเรียบร้อย นำข้อมูลไปไว้ อยากแก้ปัญหาระดับเหนือมากกว่านี้

สารวัตร ต.ตะกุกเหนือ : ขอเสริม มองไม่เห็นว่าจะใครจะมา ตัวเล็กๆทำแต่เรื่อง เล็กๆ บทบัญญัติ อบต. แก้ไขอะไรไม่ได้

ผู้ใหญ่ศิริพงษ์ จันท์ปาน : ส่วนตัวของผม กำลังแจ้งชาวบ้านให้เข้าใจ ในเรื่อง ขยะในคลอง หมู่บ้าน เรื่องของการอนุรักษ์ เศรษฐกิจพอเพียง รณรงค์ให้ชาวบ้านให้ปลูกต้นไม้ ริมคลอง ส่วนธนาคารต้นไม้มีรายได้ ปัญหาขยะได้คุยกับลุงนงค์ ผากกับลูกหลานต่อไป

เจ้าอาวาสวัดอรัญนาราม : การศึกษาควรมีหลักสูตรการศึกษา พัฒนาจิตใจกับ เยาวชน ตอนนี้มีการแข่งขันเปรียบเทียบ หน่วยงานของรัฐหาผลประโยชน์ ทุกเรื่อง ทุกโครงการ พุดเรื่องจริงไม่ได้ จิตใจไม่เข้ามา การศึกษาเหมือนหมาหางด้วน ช่วยชาติไม่ได้ ถ้าจิตใจ ของคนดำ เยาวชนในโรงเรียนกลับมาจะดีขึ้น

จ๋านงค์ ประวิทย์ : การปกครอง การช่วยเหลือนี้เป็นวิถีชีวิตของคนบ้าน นอกชนบท ชุมชนเมืองแทบจะไม่มี สมปอง ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่กำลังขับเคลื่อนวังปลาวังพัง

กาญจน์ : ปัญหาแก้ยาก ดีชั่วอยู่ที่คน เมื่อก่อนเขาไม่ปิดป่า คนในพื้นที่ โคนกันเอง ปกติป่าไม้ไม่ต้องดูแล คนส่วนใหญ่มาเพื่อหาผลประโยชน์เพื่อหาอาชีพ น้ำไม่ไหลขึ้นเหนือ คนก็เช่นกันทำสิ่งต่างๆ พวกเขาเล่นการพนันนั่นก็อยู่ แต่พวกเขาเล่นพนัน เข้าห้องอาหารก็อีกพวกหนึ่ง มาประชุมพบปะไม่ได้สวดสวดก็ไม่มา นี่คือนโยบายที่เกิดขึ้นที่ใคร

จ๋านงค์ ประวิทย์ : วันนี้เป็นวันพักผ่อน จะได้ว่าใครเข้ามาช่วยกิจกรรม ดูแล กันบ้าง ศรีโสภะ อินทวง วังครก เข้ามาตั้งแต่ปี 2546 มีปัญหามาตลอด แต่มั่นใจว่าตนทำ ได้ คนในหมู่เห็นด้วยกับเราไม่กี่คน ตอนนี้มี 4 – 5 คน ต่อไปต้องเพิ่มเข้ามาอีก

คะนิง คงรักษา จากวังห้วยหินมิ : การทำคนให้เป็นคนทำยาก แต่อย่างนั้นทำ ได้หมด

ครู กศน. : ถ้าทางการศึกษาระบบกิจกรรมแบบนี้ ขับเคลื่อนการเรียน การศึกษา ทำข้อมูลเป็นเข็มขัด

ปราณี รสเจริญ จากวังตะเคียนทอง : ถ้างลึกให้ดีปัญหาอยู่ที่ตัวคน

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล : คนที่ไม่ให้ความร่วมมือ เป็นคนฟังไม่รู้เรื่อง อายุ 40 – 50 เด็กอายุ 3 – 5 ขวบ จำได้หมด เด็กมีจิตสำนึก ซึมซับได้เร็วไม่มีหนี้สิน ทรัพยากร ฝากไว้ที่เด็กเยาวชน มิฉะนั้นสูญหายหมด

บทสรุปของการจัดกิจกรรม

ความสำเร็จและปัญหา

1. เวลาภารกิจ ทำเรื่องส่วนตัว
2. มาไม่ได้อะไร
3. เยาวชนมาร่วมงานให้มาก
4. ทำแล้วไม่มีข้อปฏิบัติ
5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. ความไม่เข้าใจ ไม่ทราบปัญหาอย่างแท้จริง
7. ความรับผิดชอบ
8. สังคมไม่ส่งเสริมคนดี
9. ใช้เวลาในการจัดงานให้น้อยลง

อ.นิวัฒน์ โฮเต็กัม : เรื่องงบประมาณจะเปลี่ยนไป งบลงที่กระทรวงการ จัดการศึกษาเปลี่ยนมาเป็นสำนักนายกรัฐมนตรี งบ สสส. สกว. สพช. มาเป็นจังหวัดบูรณาการ ทำแผนยุทธศาสตร์ เสนองบประมาณให้เข้ากับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ไม่เป็นไรทำแล้วก็ทำต่อไป เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เคยทำงานร่วมกันมาก่อนไว้ ซึ่งไม่ใช่ปัญหาอยู่ที่ความตั้งใจของพวกเรา งบประมาณจะมาเองครับ ผมก็ขอฝากไว้แค่นี้สวัสดีครับ

บทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรม
โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

- ได้ตามคาดหวัง / เป้าหมาย คือ ทีมวิจัย เยาวชน ชุมชน มีพลังขับเคลื่อนงาน และปกป้องทรัพยากรให้คืนสู่สภาพอันยั่งยืนต่อไป
- เยาวชน ชุมชน มีบทบาทในการช่วยขยาย เผยแพร่ รณรงค์ ในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยั่นอย่างมีส่วนร่วม

2. กระบวนการที่ใช้เหมาะสม

เพราะมีการประชุมวางแผน ประสานงาน บอกวัตถุประสงค์ ทำความเข้าใจถึงการจัดงาน โดยหลายหน่วยงานในท้องถิ่นทุกกลุ่มมีบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดงาน

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยทำไมจึงเกิด
- เห็นพลังการรวมกลุ่มของคนในชุมชน - ได้เกิดการขยายกลุ่มเยาวชนให้สนใจด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น - ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเชื่อมีพลังในการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชน - ได้รับการเติมพลังจากผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่รับพลังจากเด็กๆ	- กระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกนำเสนออย่างต่อเนื่องผ่านเวทีต่างๆในชุมชน - การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและมีต้นแบบการทำงานการปกป้อง อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจากครอบครัวและผู้ใหญ่ในชุมชน - การจัดพิธีกรรมการแสดงความกตัญญูต่อแม่น้ำลำคลอง (บายศรีสืบบชะตาแม่น้ำ) ช่วยสร้างขวัญ และกำลังใจในการร่วมกันอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยั่นต่อไป - มีวงเสวนาและมีผู้ใหญ่หลายภาคส่วนที่ร่วมรับฟังเสนอความคิดเห็นของเยาวชน

4. บทเรียนและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

- การจัดงานประเพณีสืบทอดแม่ น้ำ ลู่ม น้ำ คลองยัน ผู้เป็นแม่ งานต้องทำด้วยใจ (จิตอาสา) อย่างแท้จริง ทำคนเดียวไม่ได้ ซึ่งทั้งหมดจะต้องมีการร่วมประชุมวางแผน แบ่งงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จลุล่วงได้

- ทำงานด้วยจิตอาสา ต้องรู้จักการเสียสละ ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะหน่วยงานส่วนท้องถิ่น

- สร้างกิจกรรม / ทำให้เป็นแบบอย่างและเห็นผล จึงจะสามารถขยาย ธรณรังค์ เผยแพร่ และสร้างการยอมรับจากสังคมได้

6. สิ่งที่ต้องปรับ

- การจัดนิทรรศการในซุ้มกิจกรรมควรมีการแบ่งช่วงเวลากิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละซุ้มสลับกันไปเพื่อให้ผู้มาเข้าร่วมงานได้เรียนรู้และได้รับความรู้อย่างหลากหลาย

7. ข้อตกลงภายใต้แผนงานต่อไป

- นำภาพถ่าย / ภาพวาดในการประกวดหัวข้อเรื่อง จะช่วยรักษาคลองยันให้ยั่งยืนได้อย่างไร มาจัดนิทรรศการที่ศูนย์เรียนรู้ (หลังเสร็จงานสืบทอดแม่ น้ำ)

8. ข้อเสนอแนะและเสียงสะท้อนจากเวที

ลุงจ่านงค์ ประวิทย์ : การทำงานกับคนมีใจเรื่องง่าย ยากตรงที่ทำความเข้าใจกับคน ทุกคนมีความต่างกัน พื้นฐานชีวิต เผ่าพันธุ์ ต่างกัน เพราะฉะนั้นการทำงานให้สำเร็จได้ต้องใช้เวลา สำหรับ พุด คิด ให้ตรงกัน เช่น วางแผน ประชุม การเสียสละ การตรงต่อเวลา การทำงานต้องสุขุม รอบคอบ จะให้คนอื่นมาเป็นเราไม่ได้ เราจะทำงานไปกันได้ กับคนที่คิดเหมือนกัน

ถามว่าการจัดงานครั้งนี้สำเร็จหรือไม่ ขอบอกว่าสำเร็จ ซึ่งความสำเร็จนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการเพียงอย่างเดียว แต่เราได้ใจของคนของเยาวชน จากคำพูดความคิด ที่บ่งบอกถึงใจที่รู้ค่า ห่วงแทนทรัพยากรที่แท้จริง

อบรมการจัดรายการวิทยุอย่างมีส่วนร่วมของรายการ...เวทีชาวบ้าน”

เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนและชุมชน

วันที่ 21 - 22 มีนาคม 2552

ณ หนาไพรวัลย์ ต.กรงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช

ผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วย

1. ข้าราชการ	3 คน
2. ตัวแทนสภาเด็กและเยาวชนฯ	3 คน
3. ผู้จัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดสุราษฎร์ธานี	24 คน
รวมทั้งหมด	30 คน

เนื้อหาที่ในการอบรม

- หลักการผลิตรายการวิทยุอย่างมืออาชีพ
- ภาษาไทย - ภาษาใต้ ทางวิทยุกระจายเสียง

วัตถุประสงค์เพื่อ

- พัฒนาศักยภาพการจัดรายการวิทยุ
- ให้เยาวชนเข้าใจถึงการจัดรายการวิทยุชุมชน

เวลา 09.30 น. เดินทางไปถึง จ.นครศรีธรรมราช ณ หนาไพรวัลย์ ที่นั้นมีบรรยากาศที่สวยงามและสดชื่นเป็นธรรมชาติมีลำธารเล็กๆ มีต้นไม้ที่ร่มรื่น น่ายุ่ สบายมาก

เวลา 09.40 น. อาจารย์วรรณรัตน์ นาที สำนักวิชาสารสนเทศศาสตร์ ม.วลัยลักษณ์ บรรยายเรื่อง หลักการผลิตรายการวิทยุอย่างมืออาชีพ

สื่อ medium หรือ media ซึ่งเป็นภาษาละติน แปลว่า กลางอยู่ตรงกลางสิ่งที่อยู่ตรงกลาง แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาอังกฤษก็มีความหมายกว้างออกไปจนถึงวิธี (means) สิ่งแวดล้อม (environmental element) อาทิ อากาศสำหรับคน น้ำสำหรับปลาเครื่องมือ (instrument) ตัวแทนหรือตัวนำ (agency) วัสดุ (material) เทคนิค (technique) หรือแม้แต่ person as medium แต่เมื่อวิชาการด้านการสื่อสารและการสื่อสารมวลชนก้าวหน้ามากขึ้น คำว่า สื่อ (medium หรือ media) ก็ได้รับการวิเคราะห์ที่ศึกษาตกแต่งพัฒนาจนมีความหมายเป็นศัพท์เทคนิค (technical term) หรือศัพท์เฉพาะที่มีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะสื่อกลายเป็นองค์ประกอบที่จะขาดเสียมิได้ในการสื่อสารทุกรูปแบบและทุกประเภท ความหมายเดิมที่จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องของภาษาที่ใช้ในการพูดหรือการสอน (อาทิ ภาษาไทยที่เป็นสื่อการสอนที่ใช้กันมากที่สุด)

สถาบันการศึกษาของไทย) ก็ได้ขยายออกมาครอบคลุมถึงสื่อวัตถุ (อาทิ สื่อมวลชน สื่อการสอน สื่อข้อมูล สื่อโสตทัศน์) หรือแม้กระทั่งสาร(อาทิ สื่อวัจนะภาษา สื่อ อวัจนะภาษา)

สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ หมายถึง เครื่องมือหรือตัวกลางที่ใช้ในการนำข่าวสารเรื่องราว จากองค์กร หรือจำหน่ายงานไปสู่ประชาชน

สื่ออาจจำแนกได้หลายประเภทหลายหลัก เกณฑ์แต่จะกำเนิดประเภทของสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ จะต้องคำนึงถึงลักษณะที่เป็นรูปประธรรมลักษณะที่พัฒนาได้ประโยชน์ในปัจจุบัน และศักยภาพเพื่ออนาคต

หลักการพิจารณาเลือกใช้ในการประชาสัมพันธ์

เนื่องจากสิ่งที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์มีอยู่มากมายหลายชนิดด้วยกัน ฉะนั้นผู้ที่จะตัดสินใจเลือกสื่ออะไรมาใช้จะต้องพิจารณาเลือกสื่อมาใช้จะต้องพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อนว่า จะเหมาะสมและช่วยให้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ การพิจารณาเลือกสื่อมาใช้นั้นควรจะคำนึงถึงลักษณะของสื่อที่แตกต่างกันดังนี้

1. เนื้อที่ –เวลา(space-time) สิ่งพิมพ์รูปภาพ เป็นสื่อที่คำนึงถึงเฉพาะด้าน เนื้อที่การพูดทาง โทรศัพท์ วิทยุ คำนึงเฉพาะด้าน เวลา

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป้าหมาย (Audience s participation) หากจะเรียงลำดับสื่อที่ประชาชนเป้าหมาย ได้มีส่วนร่วมมากที่สุดไปอย่างน้อยที่สุด สามารถเรียงได้ดังนี้

การสนทนาระหว่างบุคคล กลุ่มอภิปราย การประชุมที่ไม่เป็นทางการ โทรศัพท์ วิทยุกระจายเสียง โทรเลข จดหมาย ได้ตอบระหว่างบุคคล(ทั้งส่วนตัวและส่วนราชการ) จดหมายติดต่อกว้าง(จดหมายราชการหรือที่มีรูปแบบเป็นการ) หนังสือพิมพ์ ใบประกาศและภาพโฆษณา นิตยสาร หนังสือ

ด้านความเร็ว(speed) สื่อที่ใช้มีความเร็วมากที่สุดคือ วิทยุและโทรศัพท์และสื่อที่ช้าที่สุดคือ พกหนังสือ ลักษณะเหล่านี้จากกล่าวได้ว่าหากเป็นการติดต่อเผยแพร่ข่าวความเคลื่อนไหวก็ต้องอาศัยความเร็วสูง แต่หากข่าวสารใดต้องการใช้ประชาชนเป้าหมายได้ศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดก็ต้องใช้สิ่งที่มีความเร็วต่ำ

ด้านความคงทน(Permanence) หนังสือจัดได้ว่าเป็นสื่อที่มีความคงทนถาวรมากกว่าสื่อใดๆ วิทยุและโทรทัศน์จัดเป็นสื่อที่มีความคงทนน้อยที่สุด

การใช้สื่อวิทยุ(Radio) เพื่อการประชาสัมพันธ์

เป็นสื่อที่ประชาสัมพันธ์ที่ส่งข่าวสารได้รวดเร็ว และเผยแพร่ข่าวไปได้ไกลมาก เป็นที่นิยมทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ ประชาชนมีใช้มากแม้ในชนบทที่อยู่ห่างไกลและยังไม่มีไฟฟ้าใช้ มีหลากหลายรายการ ทั้งข่าวสาร บันเทิง รายการเพลง รายการละคร

ข้อดีของวิทยุ

มีราคาถูก มีความเร็วสูง แม้จะห่างไกลจากสถานีก็ตาม เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกก็สามารถฟังได้ ครอบคลุมบริเวณพื้นที่กว้างขวางมาก ให้ความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้ฟัง สร้างความใกล้ชิด ช้ายังพกติดตัวตลอดเวลา ให้ความรู้สึกเร้าอารมณ์ และเป็นสื่อที่เข้าใจได้ง่าย และเน้นจังหวะ ลีลาที่ใส่อารมณ์ทำให้ผู้ฟังจินตนาการ และมีความรู้สึกร่วมด้วย สามารถฟังไปดื่มน้ำและทำงานไปด้วย

ข้อจำกัดของวิทยุ

ไม่สามารถเสนอรายละเอียดได้มากนัก เพราะต้องพูดให้สั้นกระชับเข้าใจ รับฟังได้ใจง่าย

ไม่มีความคงทนถาวร ถ้าผู้ฟังขาดรายการไปก็ไม่สามารถจะรับฟังได้อีก ถ้ามีข้อผิดพลาดจะแก้ไขได้ยาก ต้องฟังอย่างมีสมาธิจึงจะได้ใจความทั้งหมดเป็นการสื่อสารทางเดียว ไม่สามารถโต้ถามเรื่องราวที่ไม่เข้าใจได้

วิธีการจัดรายการวิทยุ

1. การกล่าวเปิดรายการ

หลักการ

- สร้างและดึงดูดความสนใจ
- แสดงเอกลักษณ์เฉพาะตนของรายการ
- สร้างอารมณ์และบรรยากาศ
- เกริ่นนำและอธิบายแนวรายการเพื่อสร้างความเข้าใจในการติดตามเนื้อหา
- เป็นส่วนของรายการที่ใช้ในการประกาศเพื่อแสดงการทักทาย

* หลีกเลี่ยงการใช้คำอรรถาธิบายที่ยืดยาว

2. การเล่าเรื่องในงานวิทยุกระจายเสียง ใช้เสียงเป็นหลักในการเล่าเรื่อง

* เล่าให้เกิดภาพ

- การใช้ภาษา
- การใช้คำพูด
- เล่าให้กระชับเข้าใจง่าย

3. การปิดรายการ

หน้าที่หลัก

- แสดงเอกลักษณ์เฉพาะตนของรายการ เป็นการตอกย้ำอีกครั้ง
- เป็นส่วนหนึ่งของรายการเพื่อใช้ในการประกาศเพื่อแสดงการล้าลา
- ประชาสัมพันธ์รายการครั้งต่อไป

เวลา 13.30 น. รศ.ดร.สืบพงศ์ ธรรมชาติ สำนักศึกษาศิลปะศาสตร์ ม.วลัยลักษณ์

บรรยายเรื่อง “ภาษาไทย – ภาษาใต้ ทางวิทยุกระจายเสียง”

โดยมีข้อคิดที่ได้ดังนี้คือ การใช้ภาษาท้องถิ่นทำให้มีเสน่ห์ในการสื่อสาร ชวนฟัง เข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย เป็นกันเองและเป็นการอนุรักษ์ภาษาของท้องถิ่น ซึ่งต้องมีการฝึกฝนและค้นคว้าความหมายของคำที่ถูกต้องด้วย

ยกตัวอย่างเช่น ภาษาใต้วันละคำและความหมาย

1. มูก คือ จมูก
2. เว คือ ไกว
3. เคี่ยมๆ คือ รู้สึกโกรธ
4. ลูกชมพู่ คือ ผลไม้ชนิดหนึ่ง ภาษาไทยกลางเรียกว่าฝรั่ง

ในช่วงเวลายามเย็นมีกิจกรรมรอบกองไฟ มีการปิ้งกั๋ง อาหารทะเล สนุกมาก และอิมอร่อยอีกด้วย

ช่วงเช้าของวันที่ 22 มีนาคม 2552

สมาชิกผู้เข้าร่วมอบรมพากันตื่นไปดูทะเลหมอกบนภูเข่า ช้างงดงามน่าประทับใจเสียจริง

เวลา 10.00 น. มีการล่องแก่งที่น้ำตกกรุงชิง น้ำตกสวยมาก ธรรมชาติยังคงอุดม

สมบูรณ์กว่าที่คิดไว้แสดงถึงการดูแลรักษาเป็นอย่างดีของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เวลา 13.30 น. จัดกระเป๋เตรียมตัวเดินทางกลับจังหวัดสุราษฎร์ธานีทุกคนเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพทุกคน

บทเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม
อบรมการจัดรายการวิทยุอย่างมีส่วนร่วมของรายการ...เวทีชาวบ้าน

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

เป็นไปตามความคาดหวังคือได้ความรู้เรื่องหลังการผลิตรายการวิทยุชุมชนและเยาวชนสามารถพัฒนาการศักยภาพเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชนได้

2. กระบวนการที่ได้ใช้มีความเหมาะสม คือ มีความเข้าใจหลักการการเปิดรายการเนื้อหาและการปิดรายการและยังแบ่งกลุ่มย่อยทดลองเขียนสคริป์รายการให้สามารถนำกลับมาใช้ได้เลย

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด
- การจัดรายการได้ความรู้เรื่องวิทยุชุมชนซึ่งต้องมีหลักการเปิดรายการวิทยุ การเล่าเรื่องการเปิดปิดรายการ - ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักจัดรายการทำให้ได้ข้อคิดว่าการเป็นนักจัดรายการที่ดีจะต้องนำเสนอข้อมูลความจริงและเป็นสื่อที่อยู่เคียงข้างประชาชน - ได้ปลุกจิตสำนึกที่อุดมสมบูรณ์ - ได้เพื่อนใหม่และกำลังใจจากเพื่อนๆ - เครือข่ายในการสร้างสรรค์สื่อวิทยุ	- มีวิทยากรและนักจัดรายการวิทยุชุมชนที่มีความรู้ ประสบการณ์และมีความตั้งใจถ่ายทอดและแนะนำอย่างเป็นกันเอง - ใช้สถานที่น้ำตกรุดซึ่งเป็นสถานที่ฝึกอบรมทำให้บรรยากาศร่มรื่น ใกล้ชิดธรรมชาติผู้เข้าฝึกอบรมรู้สึกผ่อนคลาย และมีพลังในการอบรม - มีวงพูดคุยแลกเปลี่ยนแบบอสังคายนาคูคนมีโอกาสได้เล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิต และสร้างความคุ้นเคยกันมากขึ้น

4. บทเรียนการเรียนรู้ที่ได้

- เยาวชนที่เข้าร่วมฝึกอบรมถ้ามีพื้นฐานความรู้ความสนใจเรื่องการจัดรายการวิทยุไปบ้างจะช่วยต่อยอดพื้นฐานเดิมและเรียนรู้ทักษะ วิธีการใหม่ๆมากขึ้น

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ใช้เวลาในการเดินทางค่อนข้างมาก ส่งผลต่อกระบวนการอบรมที่ต้องร่นเวลาลงทำให้ขาดการลงรายละเอียดในบางช่วงของการฝึกอบรม
- ควรจะใช้เวลาในการฝึกอบรมประมาณ 3-4 วัน และให้เยาวชนได้ใช้ห้องทดลอง ออกอากาศ ฝึกปฏิบัติจริงหลักการฝึกอบรม

6. แผนงานที่จะทำต่อไป

- สรุปการเข้าอบรมให้สมาชิกในกลุ่มทราบ
- ทดลองจัดรายการวิทยุชุมชนร่วมกับพี่ๆสถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 8 ชุมชนต้นแบบ

24 - 26 เมษายน 2552

ณ โรงแรมบรรจงบุรี อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมอบรม

- ชุมชนต้นแบบ 8 ชุมชนภาคใต้

วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

- เพื่อให้สมาชิกชุมชนต้นแบบทั้ง 8 ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานพื้นที่ร่วมกัน
- เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนต้นแบบให้เข้มแข็งและสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เพื่อนๆเยาวชนทั้งในและนอกชุมชนได้

24 เมษายน 2552

มีการแสดงเปิดงานของกลุ่มสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มน้ำคลองยัน ชุดอะเมซิงคีร์รัฐ สมาชิก มี ลัดดาวัลย์, ธารรัตน์, กรกนก, สุภาภรณ์, เมติมา

สมาชิกร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สุราษฎร์ธานี (คลองยัน อ.คีร์รัฐ) , สุราษฎร์ธานี (ลิเล็ด อ.พุนพิน) , สุราษฎร์ธานี (คลองเรือ บ้านดอน) , ราชบุรี , สมุทรปราการ , พัทลุง , นครศรีธรรมราช , ประจวบคีรีขันธ์ , ชุมพร , เพชรบุรี , ระนอง

ในวันแรกมีการลงพื้นที่ชุมชนต้นแบบคลองยัน โดยมีหัวข้อในการสอบถามดังนี้

1. จุดเด่นที่เป็นผลสำคัญของคลองยัน
2. ค้นหาปัจจัยความสำเร็จอะไรของคลองยัน
3. คิดว่า “คลองยัน” ให้ความรู้อะไรบ้าง

มีการเดินทางโดยรถบัส แบ่งกันตามภาค คือ ภาคใต้ , กลาง เพื่อความสะดวกต่อการสื่อสารภายในกลุ่ม มุ่งหน้าเดินทางไปยัง อ.คีร์รัฐ ณ ศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน โดยมี นายณพรัตน์ รับหน้าที่เป็นพิธีกรขับเคลื่อนกระบวนการ

เวลา 13.30 น. นายจำนง ประวิทย์ (ผอ.ศูนย์ฯ) กล่าวถึงประวัติความเป็นมา การก่อตั้ง ในช่วงแรกไปจนถึงกิจกรรมของสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนฯ พอเป็นสังเขป ให้ผู้มาศึกษาได้รับความรู้

เวลา 14.00 น. นายจำนง ประวิทย์ ได้นำคณะ เดินทางไปศึกษาภูมิทัศน์ลุ่มน้ำ คลองยัน

เวลา 14.30 น. เดินทางมาเยี่ยมชมสวนผสมผสาน ซึ่งเป็นสวนของนายจำนง มีทั้งพืชผัก ผลไม้ หลากหลายชนิด

เวลา 15.00 น. ได้รับฟังข้อมูลการทำผ้ามัดย้อม วิธีการและฝึกทำผ้าเช็ดหน้าด้วยตัวเอง แล้วนำกลับเป็นที่ระลึกคนละผืน มีการตั้งและตอบคำถาม

เวลา 17.20 น. เดินทางกลับศูนย์ปราชญ์ฯ เพื่อรับประทานอาหาร หลังจากรับประทานอาหาร ตัวแทนเข้าร่วมได้กล่าวขอบคุณ นายจำนง ประวิทย์ (ผอ.ศูนย์ฯ) และกล่าวคำอำลา จากนั้นเดินทางกลับไปยังโรงแรมบรรจงบุรี เพื่อเสนองานในวันพรุ่งนี้

25 เมษายน 2552

เวลา 07.30 - 08.30 น. รับประทานอาหารเช้า ในบรรยากาศสบายๆ เนื่องจากมีการแนะนำตัวทำความรู้จักกันบ้างแล้ว จึงสังเกตว่ามีการทักทายพูดคุยกัน

เวลา 09.00 น. เข้าห้องประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลความรู้จากการสอบถามในการลงพื้นที่ ตำบลบ้านยางคลองยัน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งแต่ละจังหวัดมีโจทย์ในการลงพื้นที่ 3 หัวข้อคือ จุดเด่น ปัจจัยความสำเร็จและความรู้หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้ หลังจากลงพื้นที่ในเวลา 1 วันจึงมีข้อสรุปและนำเสนอดังนี้

1. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จุดเด่นของคลองยัน

- คน / ผู้นำ
- สิ่งแวดล้อม / ทรัพยากร

ปัจจัยความสำเร็จ

- ความร่วมมือ / สามัคคี
- ปลุกจิตสำนึก / เยาวชน

ความรู้ที่ได้

- การทำเกษตรผสมผสาน
- การทำผ้ามัดย้อม
- ร้านค้าชุมชน
- วิธีการทำปุ๋ยหมัก

2. จังหวัดพัทลุง

จุดเด่นของคลองยัน

- คน / ความคิด / แนวทาง / อาชีพ
- สร้างเยาวชนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์
- การมีส่วนร่วมของชุมชน
- รักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม

ปัจจัยความสำเร็จ

- คิดแล้วทำ ไปให้ถึงเป้าหมาย
- ชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน
- จิตสำนึก / สามัคคี
- ความมานะ / บากบั่น / อดทน

ความรู้ที่ได้

- แนวคิดในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
- นำสิ่งที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่

3. จังหวัดชุมพร

จุดเด่นของคลองยัน

- ผู้นำเข้มแข็ง
- ชุมชนเข้มแข็ง
- จิตอาสา

ปัจจัยความสำเร็จ

- คนในชุมชนเป็นปัจจัยเอื้อเฟื้อ
- ทุนภายในชุมชนมีความรู้ ความสามารถ
- มีเทคนิคนำความรู้บอกสู่บุคคลอื่น
- ปลุกจิตอาสา ทำงานไม่หวังผลตอบแทน (ปัจจัยพื้นฐาน)

ความรู้ที่ได้

- เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาปรับใช้
- นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. จังหวัดนครศรีธรรมราช

จุดเด่นของคลองยัน

- ปลุกฝังจิตสำนึก
- ผู้นำเข้มแข็ง
- กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วม

ปัจจัยความสำเร็จ

- คนรักสิ่งแวดลอม
- ความสามารถ / ซื่อสัตย์
- ผู้นำมีความเสียสละ

ความรู้ที่ได้

- วิธีการทำปุ๋ยหมัก
- การเผาถ่าน
- น้ำส้มควันไม้
- นำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้จริง

5. จังหวัดเพชรบุรี

จุดเด่นของคลองยัน

- ผู้นำ / ชุมชนเข้มแข็ง
- ปลุกจิตสำนึกให้เยาวชนมีจิตอาสา

ปัจจัยความสำเร็จ

- ผู้นำมีใจเสียสละ
- สุภาพรพยากกรให้คุณค่ามากมาย
- คนในชุมชนมีความรู้ / ภูมิปัญญา

ความรู้ที่ได้

- การปลุกจิตสำนึก
- นำภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์

6. จังหวัดสมุทรปราการ

จุดเด่นของคลองยัน

- ปลุกฝังเยาวชนให้รักบ้านเกิด
- อนุรักษ์ระบบนิเวศและฟื้นฟูธรรมชาติ
- มานะ / ไม่ย่อท้อ

ปัจจัยความสำเร็จ

- การมีส่วนร่วม มีแกนนำที่ดี
- เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง
- ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ / เอกชน / โครงการป่าทะเลเพื่อชีวิต / สกว.

ความรู้ที่ได้

- จัดทำวังปลาเพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศน์
- นำภูมิปัญญามาปรับใช้
- รู้ถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง

7. จังหวัดระนอง

จุดเด่นของคลองย่น

- สภาพแวดล้อมอุดมสมบูรณ์
- ความสามัคคีในกลุ่ม
- ผู้นำมีความเข้มแข็ง
- การสร้างเยาวชน / ปลุกจิตสำนึก

ปัจจัยความสำเร็จ

- ความสามัคคี
- ชาวบ้านมีความเสียสละ

ความรู้ที่ได้

- นำความเชื่อมาประยุกต์ใช้
- เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
- อนุรักษ์ฐานทรัพยากรให้คงอยู่

8. จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จุดเด่นของคลองย่น

- ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์
- ผู้นำมีวิสัยทัศน์
- ชาวบ้านให้ความร่วมมือ

ปัจจัยความสำเร็จ

- ความตั้งใจของผู้นำและชาวบ้าน
- ผู้นำมีศักยภาพที่ดี
- มีจิตสำนึกที่ดี

ความรู้ที่ได้

- การจัดการต้นน้ำ
- จัดองค์ความรู้ที่ดี
- มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม
- ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างถูกวิธี

หลังจากเสนองานแล้วจึงให้แต่ละจังหวัดสรุปการเรียนรู้ซึ่งได้ข้อสรุปดังนี้

- ชื่นใจที่ชุมชนมีที่พึ่งได้คือเยาวชน
- รักษาทรัพยากรชุมชนมากขึ้น
- ได้เห็นพลังความร่วมมือของคนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคไปได้
- คนเป็นตัวการสำคัญในการเคลื่อนไหว
- ชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเยาวชน
- ความเสียสละ...คือหัวใจของการทำงานส่วนรวม
- รักษาดูแลทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืนคือ การทำงานเพื่อลูกหลาน

ก่อนเดินทางกลับตัวแทนเยาวชนสภาเด็กฯได้พูดแสดงความรู้สึกแลกเปลี่ยนกับเพื่อนๆ ที่มาโดย นางสาว เมติมา ประวิทย์ : การที่พี่ๆ น้องๆ ลงพื้นที่เพียงวันเดียวคิดว่าเวลาน้อยมากสิ่งที่เห็นอาจจะไม่ใช่ผลสำเร็จเสมอไป พ่อเคยพูดไว้ว่างานที่สำเร็จได้ต้องดูแลปรับมาจากความล้มเหลวอยากฝากน้องๆ ตรงนี้ด้วยสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเยาวชน คือกลุ่มเพื่อนคือสภาเด็กฯของเราทำอะไรที่ให้ได้รู้สึกว่าเป็นบ้านมีคนคอยห่วงใย ให้กำลังใจและร่วมทุกข์สุขเสมอและขออวยพรให้พี่ๆ น้องๆ ทุกคนโชคดี คงมีโอกาสได้พบกันอีก

สรุปบทเรียนหลังดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

1. ความคาดหวัง/ เป้าหมาย

- เป็นไปตามความหวังคือสมาชิกชุมชนต้นแบบทั้ง 8ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานพื้นที่ร่วมกัน
- เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนต้นแบบให้เข้มแข็งและสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เพื่อนๆเยาวชนทั้งในและนอกชุมชนได้

2. กระบวนการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม

คือลงพื้นที่ 1 วันสรุปผลและแลกเปลี่ยน 1 วันควรออกแบบให้เหมาะสมคือ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่มากขึ้นเพราะจะได้มีเวลาในการศึกษา / เรียนรู้กระบวนการการทำงานอย่างละเอียด รวมถึงออกแบบให้มีกระบวนการทดลองปฏิบัติการร่วมกันเพื่อความคุ้นเคยกันของกลุ่มเยาวชนมากยิ่งขึ้น

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

สิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้น	เหตุปัจจัย
- ได้พลังในการเรียนรู้บนพื้นฐานชุมชน - ได้ฝึกการจัดการเรียนรู้ให้กับเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทำให้เข้าใจขั้นตอนและความมั่นใจในการนำเสนอกระบวนการ - เยาวชนมีจิตสำนึกรักชุมชน รักท้องถิ่นและมีความใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น	- ได้แลกเปลี่ยนวงย่อยตามธรรมชาติกล้าเปิดใจเล่าประสบการณ์การทำงานและในชีวิตให้เพื่อนๆฟัง - ได้มีกระบวนการพาเพื่อนต้นแบบลงพื้นที่คลองยัน - ได้มีการสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันหลังดำเนินกิจกรรมและลงพื้นที่

4. บทเรียน / การเรียนรู้ที่ได้

- การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้เพื่อนเยาวชน / ชุมชนภายนอก ผู้ทำกระบวนการต้องมีความชัดเจน มั่นใจ ในข้อมูลสิ่งที่นำเสนอ
- ในช่วงเวลาจัดการต้องแก้ไขสถานการณ์คือต้องแบ่งการเรียนรู้ในการจัดการปัญหา เช่น ลงพื้นที่เพื่อดูวงปลาแล้วไม่มีที่นั่งในการฟังการอธิบายจึงชวนเพื่อนย้ายไปนั่งคุยกันได้สะพานซึ่งอากาศดีไม่ร้อนทำให้การพูดคุยที่ดูเหมือนสภาพพื้นที่ที่มีความเอื้ออำนวยและสบายตา

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ช่วงเวลาในการลงพื้นที่ค่อนข้างน้อยมีเวลาเพียง 1 วัน ซึ่งอาจจะได้เนื้อหามาก แต่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันไม่เกิดขึ้น เช่น ทำกับข้าว หุงข้าว แลกเปลี่ยนกัน แบบลงลึกเห็นวิถีชีวิตจริงเพื่อนเยาวชนทดลองยื่นซึ่งถ้ากลุ่มเยาวชนสภาเด็กฯสามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ได้จะเพิ่มเวลาในการเรียนรู้ร่วมกันที่ไม่ใช่เชิงเนื้อหาให้มากขึ้น

6. แผนงานต่อไป

- จัดนิทรรศการและเผยแพร่กิจกรรมที่ศูนย์การเรียนรู้
- ประชุมทบทวนวิสัยเพื่อดำเนินงานในชุมชนต่อไป

อบรมเกษตรอาสา

วันที่ 4 - 7 พฤษภาคม 2552

ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชุมชนคนรักป่า อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร

ผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วย

1. จากจังหวัดสุราษฎร์ธานี	11 คน
2. ระนอง	9 คน
3. ชุมพร	30 คน
รวม	50 คน

วัตถุประสงค์

- ศึกษาดูงานรูปธรรมการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชน
- เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชุมชน
- เพื่อให้เยาวชนรู้เท่าทันปัญหาและสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของโลก

กิจกรรมที่ศึกษาเรียนรู้

- ดู CD ททัศน์
- ฟังคำบรรยาย
- ระดมความคิดเห็น
- กฎกติกา / ข้อตกลง

กระบวนการ

- ลงพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับการทำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกี่ยวกับเกษตร

ผสมผสาน การทำปุ๋ย การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การทำพลังงานมาใช้ การใช้กองทุน ภูมิปัญญา

วิธีการที่ใช้

- ทำความคุ้นเคย ทักทาย
- ปรับพฤติกรรม
- ดู CD ททัศน์
- ระดมความคิด
- ลงพื้นที่เรียนรู้สัมผัสจริง
- วิเคราะห์สิ่งที่ได้ แนวคิด / ปัญหา / วิธีแก้ไข
- นำเสนอ สรุป

การดำเนินกิจกรรมในการอบรม

เวลา 13.00 น. นายพงศา ชูแนม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสัญญาากับพสกนิกรว่าถ้าพสกนิกรไม่ทิ้งเราเราจะไม่ทิ้งประชาชน และเราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย

พิธีกร: ข้อตกลง กติกา ในเรื่องของรองเท้า การรับผิดชอบเรื่องการล้างจาน พิจารณาอาหาร เพลงรวมกลุ่ม การเตรียมพร้อมในการใช้ระฆัง การแบ่งกลุ่ม ทำความคุ้นเคย รู้จักชื่อหาชื่อตนเองให้พบ จัดแถว 5 ตอน 5 แถว รับผ้าพันคอ สีแดง สีชมพู สีฟ้า สีม่วง จากรูปพระบรมฉายาลักษณ์

กระบวนการเรียนรู้สร้างคุ้นเคย

- แนะนำตัว ตั้งชื่อหมู่บ้าน เลือกผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เลขานุการประชาสัมพันธ์ คำขวัญหมู่บ้าน โลโก้
- ในแต่ละกลุ่มตั้งกติกาคนละ 1 ข้อ สรุปมา
- ความคาดหวังที่เข้ามาฝึกอบรม
- สัญญาณเพลง
- นำเสนอ สรุป
- คู่มือ 9 คำสอนพ่อ
- เลือกกำนัน โดยผู้ใหญ่ในกลุ่มช่วยกันออกเสียง

นายพงศา ชูแนม : ชื่อสัตย์ต่อแนวคิดตนเอง ถ้าทอดยัสักคนเชื่อว่าต่อไปข้าวไม่มีใครรักษา ความพอดี เพื่อความอยู่รอดพูดแล้วทำ มีความเจริญค่อยลงมือทำทีละนิดแต่ไม่หยุด การพึ่งพา ผู้อื่น 70 ปี ไม่ดีขึ้นเลย มาทำเรียนรู้ศูนย์ฝึกอบรม รับคนตกงานจากการเรียนประเทศชาติของเรายังไม่ดีขึ้นเลย ปัจจุบันคนจะอยู่กับความสุขที่ถูกหลอก จากการดูหนังน้ำเน่า เสพสุข จอมปลอม เกมส์ การพนัน กิจกรรมเร่ร่อน สังคมอุตสาหกรรม ชนบทเริ่มไม่ใส่ใจต่อกัน สังคมไม่น่าอยู่ประเทศล่มจม คนต่างด้าวมีมาก

การได้ชมสื่อ วีดีทัศน์ ส.ค.ส. ปี 2547 ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมระเบิด 4 ลูก ลูกที่ 1 ภัยธรรมชาติ ลูกที่ 2 โรคระบาด สารพิษ มะเร็ง ลูกที่ 3 ภัยเศรษฐกิจ ข้าวยาก หนักแพง ลูกที่ 4 การเกิดสงครามแย่งชิง ประเทศจะล่าอาณานิคม ด้วยการค้าเสรีคนส่วนใหญ่ล้มวิสามานย์ หันไปใช้วิชาการค้า วิธีการทางอุตสาหกรรมทำลายตนเอง

เศรษฐกิจพอเพียง

- ความรู้เข้าใจหลักธรรมชาติ ความมีคุณธรรม
- เศรษฐกิจการค้า(ตาโต)
- เศรษฐกิจพึ่งพาตนเอง(หลังเขา)
- มีภูมิคุ้มกัน พอประมาณ มีเหตุผล

การทำอะไรเป็นทุกอย่างทุกเรื่อง ดีกว่าเป็นอย่างเดียว ต้นเหตุความทุกข์ มาจากไหน เรียกคืนมาได้อย่างไร

1. พึ่งพิงธรรมชาติ
 - เทคโนโลยี
2. พออยู่พอกิน
 - ผลิตภัณฑ์
3. หลง เกินพอดี ตักตวง

วิกฤตภัยพิบัติธรรมชาติ เกิดขึ้น ทำให้เกิดปัญหามากมายหลายศักดิ์ศรีความเป็นคนไม่มี

ปัญหาวิกฤตชาติ ผลกระทบ วิธีแก้ / แนวคิด

กลุ่มสีแดง : เมติมา ประวิทย์ คุณครุณภัทรสร ศักดา

กลุ่มสีส้ม : สุภาภรณ์ จิตราภิรมณ์

สรุป ปัญหา วิธีแก้ไข

- ด้านสังคม : ปัญหาแรงงาน ยาเสพติด วัฒนธรรม ประเพณี
- สิ่งแวดล้อม : การใช้สารเคมี โลกร้อน พลังงานน้ำ ตัดไม้ น้ำท่วม
- การเมือง : ระบบการศึกษาล้มเหลว ความไม่เป็นธรรม การแบ่งแยก
- เศรษฐกิจ : รายได้ต่ำ ผลผลิตตกต่ำ รายจ่ายสูง นี่

ความขาดแคลนไม่มีปัญหา การเปลี่ยนวิธีทำ ความครบถ้วน คนไม่เคารพระบบการเงิน

นายทุนหันมาซื้อที่ดินบ่งบอกถึงกลางร้าย

เราจะฝ่าวิกฤตชาติได้อย่างไร

- ดำรงชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- ไม่ตามกระแสบริโภคนิยม
- ช่วยกันปลูกต้นไม้
- ใช้ภูมิปัญญาแก้ไขปัญหา

ศึกษาดูงานวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ หน่วยอนุรักษ์และการจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ

ได้ศึกษาเกี่ยวกับฐานความรู้ ความรู้สำนึกวันไม้ (เตาเผาอิฐเตา) การทำน้ำชีวภาพ การจัดการดิน ปุ๋ยอินทรีย์ การเลี้ยงสุกรแบบธรรมชาติ (หมูหลุม) ธนาคารต้นไม้ การใช้พลังงานน้ำ

บ้านคลองเรือ

ได้ศึกษาลงพื้นที่ ชักถาม สัมภาษณ์ กลุ่มเกษตรกรผสมผสาน การก่อเกิดหมู่บ้าน บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ครบวงจร

บ้านปากทรง

ได้ศึกษาการจัดระบบน้ำวงจร การบริหารหมู่บ้าน ซึ่งใครนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พอใช้

บ้านอนอม

ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการธนาคารต้นไม้ แก้ปัญหาวิกฤตชาติ
ก่อนกลับสมาชิกที่เข้าร่วมฝึกอบรมทุกคนยังบอกถึงความตั้งใจในการกลับไปทำแปลงผักสวนผัก ปลูกพืชโดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

สรุปการเรียนรู้หลักเข้าร่วมกิจกรรม

โดยกระบวนการ AAR

1. ความคาดหวัง / เป้าหมาย

เป็นไปตามคาดหวัง คือ ได้เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาเยาวชนในชุมชนต่อไป

- ได้เรียนรู้ปัญหา วิฤต สถานการณ์โลกและเข้าใจกระแสโลกาภิวัตน์มากขึ้น

2. กระบวนการที่ใช้มีความเหมาะสม คือ เริ่มจากการแนะนำทำความเข้าใจกิจกรรมสร้างความคุ้นเคย แนะนำศูนย์การเรียนรู้ฯ ลงพื้นที่สัมผัสเรียนรู้ของจริงจากบ้านเกษตรกรในพื้นที่นำเสนอและสรุปร่วมกัน

3. สิ่งที่เกิดขึ้น

- ได้เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การรู้จักความพอดีและพอเพียงจัดการตนเอง พึ่งตนเองได้เมื่อพึ่งตนเองเราก็เป็นที่พึ่งให้คนอื่นได้
- ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนเยาวชนชุมชนภาคใต้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งทำให้ได้รับพลังใจในการทำงานมากขึ้นทุกคนมีความตั้งใจที่จะทำวิถีชีวิตทางเลือกให้เป็นตัวอย่างกับคนในชุมชน
 - วิฤตของสังคมและกระแสโลกาภิวัตน์เป็นกระแสที่มาแรงแต่ชุมชนสามารถตั้งรับได้ เพราะชุมชนคิดเรื่องการจัดการภายในได้ครบทุกด้าน โดยเฉพาะความมั่นคงด้านอาหาร
 - ได้ลงพื้นที่เห็นรูปธรรมที่สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เข้าฝึกอบรม
 - ได้มีวงแลกเปลี่ยนแบบธรรมชาติและประสบการณ์ทำงานของแต่ละจังหวัด
 - ได้ชมสื่อวีทัศน์ทำให้เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีพื้นฐานในการนำความรู้ความเข้าใจในการทำงานในชุมชน
 - วิทยากรยกเอาวิฤตชาติได้แก่ นายทุนกร้านซื้อที่ดิน ผลผลิตต่ำรายจ่ายสูง การศึกษาล้มเหลว พลังงานขาดแคลน ยาเสพติดเยอะขึ้น ภัยธรรมชาติ รุนแรงขึ้น เป็นตัวอย่างการวิเคราะห์พูดคุย

4. บทเรียน / การเรียนรู้ที่ได้รับ

- ประสบการณ์ตรงและรูปธรรมที่ชัดเจน เช่น ศูนย์สาธิตเกษตรพอเพียง, การจัดระบบน้ำวงจร, ธนาคารต้นไม้ การปฏิบัติเป็นทรงบันดาลใจสามัญของผู้พบเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพราะสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ว่าแก้ไขปัญหาครบครันได้ และยังเป็นประโยชน์กับชุมชนด้วย
- การได้รับรู้การศึกษา วิเคราะห์ สถานการณ์ วิฤติของสังคม ของโลกทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้กระตุ้นความสนใจสังคมรอบข้างปัญหาของชุมชนและสังคมมากขึ้น
- การจัดการภายในชุมชนได้อย่างรอบด้าน อาหาร ความปลอดภัย การศึกษา ฯลฯ คือเป้าหมายสำคัญที่จะพาคนในชุมชนรอดได้

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- การจดบันทึกของแต่ละกลุ่มไม่ค่อยชัดเจนและข้อมูลไม่ตรงกับข้อเท็จจริงจึงควรมีเอกสารของพื้นที่ และฐานการเรียนรู้ประกอบไปด้วย

6. แผนงานต่อไป

- ทดลองทำแปลงสาธิตวิธีเศรษฐกิจพอเพียง ฝึกปลอดภัยพิชไว้ที่บ้านสมาชิกผู้เข้าร่วมอบรม

7. เสียงสะท้อนผู้เข้าร่วมอบรม

- ได้เห็นคนและกลุ่มเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคน อาชีพ ประเทศชาติ
- ได้ความรู้ใหม่เห็นพื้นที่วิถีชุมชน
- ได้ฝึกความกล้าแสดงออกในการแสดงความเห็น

กิจกรรมฝึกอบรมศูนย์ปราชญ์

วันที่ 13-15 สิงหาคม 2552

ณ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อมบ้านปากหาร

ม.2 ต. บ้านยาง อ. ศีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี

1.ความคาดหวัง /เป้าหมาย

- เพื่อให้เยาวชนได้มีบทบาทเรียนรู้ในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- เพื่อให้เยาวชนได้มีความรู้ ความเข้าใจการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

2. ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

- | | | |
|--|----|----|
| - ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม | 25 | คน |
| -เยาวชนที่เข้าร่วมเป็นวิทยากรกระบวนการ | 9 | คน |

ประกอบด้วย

1. นาย สราวุธ อินทรเทพ (แก่น)
2. นาย อธิวัฒน์ กลิ่นเรือง (เอก)
3. นาย อติศักดิ์ อาวุธ (หนุ่ม)
4. ด.ช. ทศพล เวชสุวรรณ (เจมส์)
5. ด.ญ. ลัดดาวัลย์ สุตสิน (ฟาง)
6. ด.ญ. กรกนก คำรัส (ปอ)
7. น.ส. สุภาภรณ์ จิตราภิรมณ์ (แอ๊ป)
8. น.ส. เมติมา ประวิทย์ (เมย์)
9. นาย เอกพล สาคู (ออฟ)

- | | | |
|-------------|---|----|
| - ที่ปรึกษา | 3 | คน |
|-------------|---|----|

รวม 37 คน

3. ขั้นตอนในการดำเนินการ

- สร้างความเข้าใจถึงเป้าหมาย ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม
- แนะนำศูนย์โดยสื่อวีดิทัศน์/ แนะนำวิทยากร
- สร้างความคุ้นเคยและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
- แบ่งกลุ่มย่อยลงพื้นที่ศึกษาจากของจริง
- ทดลองทำผลิตภัณฑ์บางชนิด(เพื่อนำกลับไปทดลองใช้และขยายผล)
- สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน

4. เนื้อหาในการดำเนินกิจกรรม

พวกเราทั้ง 9 คนได้มีโอกาสร่วมทำกิจกรรม เราจะมีบทบาทคล้ายๆกันคอยดูแลส่วนที่บกพร่องภายในศูนย์คืองานบริการน้ำอาหาร และเป็นวิทยากรกระบวนการบ้าง สันทนาการลงทะเบียน ช่วยวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อบรม

กำหนดในการจัดอบรม

วันที่ 13 พ.ค. 54

ช่วงเข้าร่วมแนะนำตัวและพื้นที่ ทักทายทำความรู้จัก/ กิจกรรมและละลายพฤติกรรมเปิดCD แนะนำศูนย์ปราชญ์และการทำงานของเยาวชน

ช่วงบ่าย แบ่งกลุ่มตามความพอใจและวางแผนตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับฐานการเรียนรู้ หมูหลุม น้ำยาอเนกประสงค์ วังปลา ร้านค้า และสวนผลไม้ เกษตรอินทรีย์

เย็น เล่นน้ำคลองยัน/ และแบ่งกลุ่มช่วยทำความสะอาดสถานที่ ทำอาหาร

ค่ำ นำเสนอแผนการลงพื้นที่ที่วางไว้ พี่เลี้ยงผู้จัดกระบวนการช่วงเต็มเต็ม / แลกเปลี่ยนตามอัธยาศัย

วันที่ 14 พ.ค. 54

เช้า ลงพื้นที่ตามกลุ่มสนใจ 4 กลุ่ม

1. หมูหลุม
2. น้ำยาอเนกประสงค์
3. วังปลา
4. แปลงเกษตรอินทรีย์

บ่าย นำเสนอและเต็มเต็มโดยวิทยากรและครูภูมิปัญญา

ค่ำ กิจกรรมแสดงศิลปวัฒนธรรม

วันที่ 15 พ.ค. 54

เช้า สรุปกิจกรรม / การเรียนรู้จากการเข้าร่วมฝึกอบรม

เที่ยง รับประทานอาหารกลางวันเดินทางกลับ

นำเสนอคำถามก่อนลงพื้นที่

1. กลุ่มหมูหลุม กลุ่มนี้มีสมาชิก 5 คน พี่เลี้ยง 2 คน
2. กลุ่มน้ำยาอเนกประสงค์
3. กลุ่มวังปลา
4. กลุ่มเกษตรอินทรีย์

แต่ละกลุ่มได้แนวคล้ายๆพอจะสรุปได้ว่า

1.แรงบันดาลใจ 2.มีขั้นตอนอย่างไร 3.มีปัญหาอุปสรรค และ 4.ความสำเร็จขณะนี้เป็นอย่างไร
จากการลงพื้นที่ศึกษา

- ได้สรุปผลจากการที่ได้สัมภาษณ์ดังนี้
- แรงบันดาลใจ ของครุภูมิปัญญา1ได้แก่ ลุงพร, ลุงรงค์, น้านาวา เป็นต้น
- ทำเพราะรักธรรมชาติ
- เพื่อพึ่งตนเองและแบ่งปันให้ผู้อื่น
- เพื่อให้ชุมชนรู้หลักการพึ่งพากันและกินอาหารปลอดภัย

ขั้นตอนในการดำเนินการ

- สิ่งสำคัญคือการค้นหาคนที่มีน้ำใจ แสดงความตั้งใจ
- มีการจัดทำสื่อ แลเอกสาร
- ร่วมทดสอบทำเช่น ทำน้ำยาล้างจาน , น้ำหมักชีวภาพ ฯลฯ
- ให้กลับไปทดลองใช้

ปัญหาอุปสรรค

- เรื่องที่ทำเป็นประเด็นพัฒนาสร้างความเข้าใจกันมาก เช่น การอนุรักษ์คลองยัน
- เกษตรอินทรีย์ ต้องใช้เวลาในการขยายผล
- ต้องประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นให้มากขึ้น
 - ช่วงเวลาในวันเสาร์ – อาทิตย์ ที่จะพบกับเยาวชนซึ่งมีเวลาน้อย
 - การบันทึกการดำเนินงานและกิจกรรมเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง

ความสำเร็จในขณะนี้

- ศูนย์การเรียนรู้สามารถจัดกระบวนการให้คนทั้งภายใน
- นอกชุมชนมาเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง 2-3วันและสามารถนำกลับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
- เป็นศูนย์ส่งเสริมเรื่องพลังงานทางเลือกได้แก่ การใช้พลังงานทดแทนจากแสงอาทิตย์(โซลาร์เซลล์) , ถังน้ำร้อน เป็นต้น
- เกิดกลุ่มชุมชนต้นแบบในการจัดการตนเอง ในการจัดการแปลงผักสมุนไพรปลอดสารพิษและการจัดการตนเองในครัวเรือน
- ชุมชนลดปริมาณสารเคมีได้มากขึ้น

แผนงานที่จะนำกลับไปปฏิบัติต่อไป

- การทำน้ำยาเอนกประสงค์ใช้และจำหน่าย
- ตรวจสอบคุณภาพน้ำ จากแหล่งน้ำใกล้บ้าน(โดยกระบวนการนักสืบสายน้ำ)
- ทดลองทำแปลงผัก/ สมุนไพร ไว้ทานเอง

สรุปบทเรียนการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการ AAR (After Action Review)

1.ความคาดหวัง / เป้าหมาย

- เป็นไปตามความคาดหวัง เยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้มากขึ้น

2.กระบวนการใช้มีความเหมาะสม คือ มีการทักทายแนะนำตัวสร้างคุ้นเคยแนะศูนย์สถานที่ แบ่งกลุ่มย่อยลงศึกษาและปฏิบัติการไปพร้อมกันสรุปและนำเสนอกลุ่มใหญ่

3.สิ่งใหม่ๆ / ความรู้ที่เกิดขึ้น

- ได้เข้าใจกระบวนการจัดฝึกอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียง
- ได้เกิดกลุ่มเยาวชนที่สนใจทดลองทำการพึ่งตนเองในครอบครัว
- ได้ช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนบ้านยาง
- ได้เป็นวิทยากรกระบวนการร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชน
- มีการประชุมเตรียมการและทบทวนเนื้อหา หลังการดำเนินเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น
- เยาวชนแต่ละกลุ่มได้วางแผนการนำความรู้ที่ได้กลับไปใช้กับกลุ่มและพื้นที่ต่อไป
- มีกลุ่มย่อยและวงพูดคุยตามธรรมชาติในการแลกเปลี่ยนกันนอกเวลา

4.บทเรียน / การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

- การจัดการเยาวชนที่มีความสนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มมีพลังและสามารถเกิดเครือข่ายตามธรรมชาติ
- กิจกรรมนอกเวลา / นอกเหนือจากกำหนดการ การเยี่ยมเยียนบ้านเพื่อนๆในพื้นที่การช่วยกันทำอาหาร การหาบน้ำ เป็นต้น ช่วยสร้างความคุ้นเคยและมิตรภาพในหมู่เพื่อนได้เพิ่มขึ้น
- การเรียนรู้ที่ได้รับจากการเข้าไปช่วยภายในศูนย์ปราชญ์คือ เยาวชนทุกคนก่อนอื่นทุกคนจะต้องทำความเข้าใจร่วมกันทุกคน คือว่าทุกคนจะต้องมีความอดทนสูงเพราะผู้เข้าร่วมอบรมมาจากหลายที่มีความคิดต่างกันบาง คนเข้าใจบางคนไม่เข้าใจสิ่งที่วิทยากรถ่ายทอดให้และสิ่งที่พวกเราได้อีกมากมายตามมาคือความรู้เกี่ยวกับการดำรงแบบพออยู่พอกิน และไม่เปียดเบียนผู้อื่น และได้ความรู้จากฐานการเรียนรู้ต่างๆจากวิทยากรหลากหลายวิชา เช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

การทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การทำบัญชีครัวเรือนเราจะรู้ได้ว่าแต่ละวัน/เดือนเราใช้จ่ายไปเท่าไรมีอะไรบ้าง และอื่นๆอีกมากมาย

สำคัญที่สุดคือ ได้เห็นถึงความเสียสละของเยาวชนว่าพวกเขายอมที่จะสละเวลาอันมีค่าซึ่งเขามาทำงานเพื่อส่วนรวม แม้บางครั้งเขาอาจจะพูดออกมาบ้างว่าเหนื่อยหรือโดนผู้ใหญ่ดุบ้างแต่เราก็ยังยิ้มได้ เราให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เราได้รู้จักการทำงานทำงานเป็นทีมและทุกคนกล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น เราได้พัฒนาศักยภาพของตัวเองมากขึ้นแม้บางครั้งอาจจะมีบ้างเหมือนกันเราทะเลาะกันไม่เข้าใจกันหรือเข้าใจไม่ตรงกันแต่เราทุกคนก็ผ่านตรงนั้นมาได้ นี่คือนสิ่งที่พวกเราเข้าไปช่วยงานในศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน มิตรภาพแห่งเพื่อนร่วมงาน/อุดมการณ์เดียวกัน

5. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

- ระยะเวลาในการชวนสรุปการเรียนรู้และบันทึกการเรียนรู้ควรให้ทุกคนได้นำเสนอให้เพื่อนฟังด้วยเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและเพื่อให้เป็นความสำคัญของการสรุปบทเรียนและการเรียนรู้หลักการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง

6. สิ่งที่จะทำต่อไป

- ทีมวิจัยจัดกระบวนการ(ตัวแทนจากทีมวิจัย) จัดทำเอกสารเผยแพร่และจัดทำนิทรรศการนำเสนอกับสมาชิกในกลุ่มฯ ในสัปดาห์ต่อไป

7. เสี่ยงสะท้อนจากเวที

- อยากให้มีการจัดฝึกอบรมให้กับเพื่อนในชุมชนเดือนละครั้งเพื่อเป็นการเผยแพร่และขยายเรื่องการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

โครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์โดยบทบาทของสภาพัฒนาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและถอดบทเรียนองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน
2. เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน โดยบทบาทเยาวชนร่วมกับชุมชน
3. เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะในการรักษาสถานบ้านเกิดกับเยาวชน
4. เพื่อเผยแพร่บทเรียน องค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำ

โดยมีกระบวนการดังนี้

1. ประชุมชี้แจงโครงการ
2. ประชุมทีมวิจัย/คณะที่ปรึกษา
3. ฝึกอบรมการถอดบทเรียน
4. ศึกษาและถอดบทเรียนองค์ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน
 - 4.1 จัดเวที ถอดบทเรียนในการอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำคลองยัน
 - 4.2 จัดทำแผนที่คนดี/แผนที่ทรัพยากร
5. สัมภาษณ์สภาพกายภาพของสายน้ำคลองยัน
6. แลกเปลี่ยนและศึกษาดูงาน
7. ระดมความคิดเห็น และหาแนวทางในการอนุรักษ์ร่วมกับชุมชน
8. เวทีสังเคราะห์ข้อมูล
9. เวทีนำเสนอข้อมูลร่วมกับชุมชน
10. ประชาสัมพันธ์ จัดทำหนังสือ เอกสารและสื่อสิ่งพิมพ์
11. จัดทำรายงานวิจัย

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา จนเสร็จสิ้นโครงการทำให้ได้ข้อมูลด้านสังคม วัฒนธรรม ชุมชน ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนคนลุ่มแม่น้ำ พร้อมด้วยผลที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยในด้านต่างๆ บทเรียนที่เกิดขึ้นในการทำงานและแนวทางการทำงานระยะต่อไป

1. ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย โครงการศึกษาแนวทางการฟื้นฟู และอนุรักษ์ โดยบทบาทของสภาเด็กและเยาวชนภูมินิเวศลุ่มแม่น้ำคลองยัน ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลทางกายภาพ ศึกษา

บทเรียนองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด
การระดมความคิดเห็น ร่วมกันสังเคราะห์ความรู้ ทำให้ได้ความรู้อย่างเป็นองค์รวม ดังนี้

- กลุ่มน้ำคลองยัน ซึ่งมีพื้นที่ คลอบคลุมหลายตำบล ในอำเภอคีรีรัฐนิคม มีต้นกำเนิด
มาจากความอุดมสมบูรณ์ของป่าต้นน้ำ บริเวณที่เรียกว่า “ภูเขาหลังคาตึก” ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับ
จังหวัดระนอง ปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก จากการบุกรุก
ทำลายป่า มีการประกอบอาชีพเกษตรเชิงเดี่ยวในพื้นที่ราบบริเวณต้นน้ำรวมถึงปัจจัยอื่นๆที่ส่งผล
ให้ความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มน้ำลดลง น้ำคลองยันที่เคยใสสะอาดติดอันดับที่ 1 ใน 3 ของกลุ่มน้ำ
ระดับประเทศ ประสบปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีการเกษตร บางช่วงของสายน้ำได้พบเห็น
การทิ้งขยะลงสู่ลำคลอง และบางช่วงมีปัญหาตลิ่งพังเนื่องจากบริเวณชายฝั่ง ไม่มีต้นไม้ใหญ่
ช่วยยึดเกาะหน้าดิน

จากการศึกษาคุณภาพน้ำด้วยกระบวนการนักสืบสายน้ำของคลองยัน (การสำรวจทาง
กายภาพ ตรวจดูสัตว์เล็กน้ำจืด สิ่งมีชีวิตในบริเวณใกล้เคียง และการวัดค่าออกซิเจนละลายน้ำ)
ได้พบว่า คุณภาพน้ำในคลองมีคุณภาพระดับพอใช้ - ต่ำ ยกเว้นบางพื้นที่บริเวณปลายน้ำ ซึ่งได้พบ
สัตว์เล็กน้ำจืด บางประเภทที่อาศัยอยู่ในน้ำที่มีคุณภาพต่ำแสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของคุณภาพน้ำ
ของคลองยันกำลังประสบปัญหาในอนาคตถ้าไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจัง

ด้านพฤติกรรมการใช้น้ำของชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปมากนับจากอดีต-ปัจจุบัน จากเดิมที่
มีการใช้น้ำดื่ม และบริโภคได้อย่างสนิทใจ ด้วยความเชื่อว่า น้ำคลองยันใสสะอาดสามารถดื่มได้
ทุกครัวเรือน ในปัจจุบันมีเพียงบางครอบครัวเท่านั้นที่ใช้น้ำคลองในการบริโภค ส่วนการใช้น้ำเพื่อ
กาบใช้สอยในครัวเรือน เช่น การอาบน้ำ ชักผ้า ล้างจาน ฯลฯ ได้เปลี่ยนวิธีไปตามความก้าวหน้า
ของเทคโนโลยี ซึ่งจะพบเห็นได้โดยทั่วไปว่าชาวบ้านนิยมสูบน้ำขึ้นมาจากคลองยันเพื่อมาใช้ใน
ครัวเรือน แทนการลงไปในคลอง และตลอดจนถึงการใช้น้ำในภาคการเกษตรมากขึ้น

ด้านภูมิปัญญา พบว่าในวิถีของชุมชน มีภูมิปัญญาหลายระดับนับตั้งแต่ค่านิยม
ความเชื่อ พิธีกรรม วิถี วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ ซึ่งมีทั้งส่วนที่เหมือนกับภูมิปัญญาใน
ท้องถิ่นอื่นๆ เช่น ประเพณีเนื่องในวันสำคัญ ความเชื่อข้อห้ามในวิถีชีวิตประจำวัน แบบแผนการ
ดำเนินชีวิตในครอบครัว อย่างไรก็ตามภูมิปัญญาในวิถีของชาวชุมชนกลุ่มน้ำคลองยันหลายๆด้าน
มีลักษณะเฉพาะประจำถิ่น เช่น ความเชื่อเรื่องลูกแตงแม่ ด้วยลักษณะของคลองยันที่ไหลไป
บรรจบกับคลองพุมดวง ด้วยกระแสที่แรงกว่าทำให้น้ำในคลองพุมดวงไหลลงสู่ทะเลได้น้อยลง
บางช่วงประสบปัญหาน้ำท่วมบริเวณที่ราบลุ่มในช่วงกลางน้ำ ลักษณะเช่นนี้ทำให้ชาวบ้านในกลุ่ม
น้ำคลองยันมีความเชื่อว่าถ้าประกอบอาชีพในท้องถิ่นจะไม่ร่ำรวย ความเชื่อเรื่องที่ว่าอาบน้ำใน
คลองยัน ถ้าหากเป็นคนต่างถิ่นหันหน้าไปทางทิศเหนือในขณะที่อาบน้ำในคลองยันจะมีคู่ครอง

เป็นชาวคลองยัน โดยเฉพาะเรื่องเล่าเรื่องเศรษฐกิจโลฟท์ที่สร้างบ้านบนภูเขาหลังคาตึก เป็นคนใจบุญ บริจาคทานและไม่ชอบการขโมยเป็นความเชื่อที่เล่าขานกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

ลุ่มน้ำคลองยันมีพิธีกรรม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมหลายอย่างที่กำลังจะสูญหายไป เช่น การทำขวัญนา ประเพณีการลงแขก การแสดงลิเกป่าและเพลงบอก เป็นต้น อย่างไรก็ตามพิธีกรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ดังกล่าวยังคงฝังรากลึก อยู่ในตัวคนรุ่นอาวุโสที่มีความตั้งใจจะถ่ายทอด เพื่อสืบสานไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไป โดยเฉพาะภูมิปัญญาที่มีการใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของชาวชุมชน เช่น ภูมิปัญญาด้านหมอพื้นบ้าน ด้านอาชีพ เป็นต้น

สำหรับภูมิปัญญาในด้านความเชื่อในรูปแบบพิธีกรรม เช่น การไหว้พระภูมิเจ้าที่ พิธีลอยกระทงสาย พิธีกรรมด้านพุทธ สามารถนำมาใช้ในการสร้างจิตสำนึกร่วมกันได้ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมสืบชะตาแม่น้ำทุกๆปีจะมีหมอผู้ทำพิธีมาสวดมนต์ขับไล่สิ่งชั่วร้าย อัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาช่วยปกป้องรักษาอย่างกลมกลืนกับพิธีทางพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การรับศีล และสวดมนต์บูชาพุทธคุณ เพื่อเป็นช่วยกันดูแลรักษา

พิธีกรรมในลักษณะนี้มีองค์ประกอบที่น่าสนใจหลายด้าน เช่น ความร่วมมือของคนในชุมชน บรรยายากศ ธรรมชาติที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ ช่วยสร้างพลัง อย่างสอดคล้องกับเรื่องราวเรื่องเล่า ที่ช่วยเสริมความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมในการดำเนินการเชื่อมร้อยจิตสำนึก พลังศรัทธาของคนในชุมชน

นอกจากนี้วิถีภูมิปัญญายังดำรงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน วิถีของชุมชนในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งกำลังได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกันกับพลังอื่นๆได้เกิดความเปลี่ยนแปลง โดยการศึกษาระบบโรงเรียนที่ฝึกเยาวชนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค พฤติกรรมการทำงานทำให้เกิดการตัดขาดจากรากเหง้าดั้งเดิมของตนเอง เช่น ไม่สามารถนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาประกอบอาหาร ไม่มีบทบาทในการช่วยเหลืองานในครอบครัว เป็นต้น กระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากภายนอกได้แก่โครงการ แผนพัฒนาของภาครัฐ การส่งเสริมให้ชาวบ้านริเริ่มกิจกรรมใหม่ๆโดยไม่ได้เชื่อมโยงกับพื้นฐานดั้งเดิมของชุมชน นับได้ว่าก่อให้เกิดปัญหาต่อวิถีภูมิปัญญาด้านต่างๆ เช่นกัน

ชุมชนลุ่มน้ำคลองยัน มีกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีบทบาทในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ กลุ่มวังปลา 7 แห่ง กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มภูมิปัญญา และชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ กลุ่มองค์กรชุมชนทั้ง 4 กลุ่มมีพัฒนาการผ่านมาน่าสนใจ จากการที่แต่ละกลุ่มประสบปัญหา ได้ผ่านกระแสการตัดสินใจเลือก มีการเรียนรู้ ศึกษาทบทวนทั้งภายในและภายนอกชุมชน เช่น กลุ่มวังปลา มีจุดกำเนิดมาจากกลุ่มคนที่ร่วมกันเคลื่อนไหวคัดค้าน

การสร้างเขื่อนแก่งกรุง บริเวณต้นน้ำคลองยัน เมื่อดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่งจึงได้พบว่าการได้ชัยชนะที่สามารถยับยั้งการสร้างเขื่อน ไม่ใช่ผลสำเร็จอย่างแท้จริง เนื่องจากบริเวณป่าต้นน้ำ

และพื้นที่ลุ่มน้ำคลองยัน ยังมีการบุกรุกทำลายป่าอยู่ตลอดเวลา คลองยันเองก็ประสบปัญหาการใช้เครื่องมือที่ไม่เหมาะสมในการจับสัตว์น้ำโดยไม่มีมาตรการ ด้านการอนุรักษ์ มีการทำลายต้นไม้อบริเวณชายฝั่ง เกิดมลภาวะในบางช่วงของคลองยันทำให้กลุ่มแกนนำที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมฝั่งคลองในช่วงที่น้ำลึก ได้ริเริ่มจัดทำเขตอภัยทานขึ้น ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรเพื่อสิ่งแวดล้อมได้ถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันด้วยความมุ่งหมายในการสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อย่างเชื่อมโยงกับพลังการขับเคลื่อนจากกลุ่มวังปลาสำหรับกลุ่มครูภูมิปัญญาเกิดจากการรวมตัวกันหลวมๆ เมื่อมีกระบวนการส่งเสริมจากภาครัฐในการจัดการถ่ายทอดความรู้ในและนอกชุมชน สำหรับชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์นั้น มีกระบวนการพัฒนามาจากความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มน้ำ ธรรมชาติที่สวยงาม แหล่งอาหารที่ปลอดภัยโดยได้รับการสนับสนุนจากทางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตสุราษฎร์ธานี

จากการถอดบทเรียน ได้ค้นพบองค์ความรู้ที่แต่ละกลุ่มได้พัฒนากิจกรรม บุคลากรเครือข่ายและสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยเหตุ ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ การมีผู้นำที่มีความมุ่งมั่น มีคุณธรรม ทำงานด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม สามารถเกี่ยวร้อยคนที่มิจิตอาสาได้หลายภาคส่วนพร้อมด้วยการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ แต่มีความยืดหยุ่นเอื้ออำนวยให้สามารถพัฒนากลุ่มได้อย่างเหมาะสม

ในด้านการเรียนรู้ของเยาวชน กลุ่มวังปลามีโอกาสในการเรียนรู้เรื่องจิตอาสา การอนุรักษ์ลุ่มน้ำ ศึกษาระบบนิเวศน์และชีววิทยา เยาวชนเรียนรู้ด้านอาชีพได้จากกลุ่มเกษตรกรเพื่อสิ่งแวดล้อม และกลุ่มครูภูมิปัญญา ส่วนกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มีประเด็นการจัดการกลุ่มการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมที่นำมาสร้างการเรียนรู้ได้

- องค์ความรู้ที่สำคัญในการทำงานชุมชน ได้แก่ความรู้เรื่องการกินข้าวต้มของลุงจำนง ประวิทย์ แกนนำเครือข่ายวังปลาและกลุ่มเกษตรกรเพื่อสิ่งแวดล้อม แนวความคิดเรื่องกินข้าวต้มหมายถึง การทำงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีขั้นตอน จากการพูดจาสร้างความเข้าใจไปที่ละน้อยเหมือนการกินข้าวต้มร้อนๆ

ที่ต้องเริ่มที่ขอบด้วยกันไปก่อน จนกว่าเขาจะเข้าใจ มีใจมากขึ้น ซึ่งเปรียบได้กับข้าวต้มที่เริ่มเย็นลงแล้วเราจึงจะกินส่วนที่เหลือ คือการชักชวนให้เขามารับผิดชอบงานมากขึ้น จนกระทั่งกลายมาเป็นเพื่อน เป็นแกนนำต่อไป สำหรับองค์ความรู้ด้านอื่นๆ ได้แก่ การทำงานด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ อย่างสอดคล้องกับความเชื่อ พิธีกรรม เช่น ภูมิปัญญาด้านรักษาเส้นเอ็นและกระดูก (นายเรือง รักทอง) มีขั้นตอนการรักษาคนป่วย ด้วยการตรวจตามขั้นตอน จากการดูสายตากการจับ คลำ ก่อนจะรักษา สำหรับนายเรือง ชูศักดิ์ ภูมิปัญญานวดแผนโบราณ ได้ให้ข้อมูลว่า หมอนวดต้องเรียนรู้ด้านกายวิภาค เรื่องระบบต่างๆของร่างกาย ซึ่งประกอบด้วยระบบผิวหนัง ระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ระบบไหลเวียนโลหิต น้ำเหลือง ระบบหายใจ ระบบย่อย

อาหาร เป็นต้น โดยเฉพาะความรู้ด้านการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับการทำงานในวิถีการพัฒนาที่ยั่งยืน การพึ่งตนเอง การที่คุณลุงพร ครอบครัวคุณนาวา นับได้ว่ามีประโยชน์ด้านการเรียนรู้เป็นอย่างมาก

2. สิ่งที่ได้รับจากการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ โดยบทบาทของสภาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน มีหลักการที่สำคัญคือ การสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนผ่านการถดถอเรียนอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มองค์กรชุมชน คุรุภูมิปัญญาซึ่งมีองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตและการทำงาน เพื่อนำมาปรับบทบาท ยกระดับการทำงานของเยาวชน สภาเด็กและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน

จากกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทำให้เด็กและเยาวชนต่างวัยได้รับสิ่งที่ดี และมีคุณภาพ ดังนี้

- เยาวชนในทีมวิจัยได้พัฒนาตนเองในด้านการวางแผนงาน ตั้งแต่การสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องงานการปฏิบัติงานวิจัย โดยเริ่มจากการแบ่งหน้าที่กันอย่างเหมาะสม การวางแผนด้านเวลาอย่างสอดคล้องกับกิจกรรม แผนการใช้เครื่องมือในกระบวนการวิจัย

- สมาชิกในทีมวิจัยได้ฝึกฝนตนเองเรื่องการจดบันทึก ฝึกการฟัง การสรุปประเด็นมีการสังเกตบรรยากาศรอบตัวประกอบในการทำงาน ดังจะเห็นได้ว่าในรายงานวิจัยจะมีการบันทึกบรรยากาศบริบทรอบข้างไว้ด้วยเสมอ พร้อมกันนี้ทีมวิจัยยังได้ค้นพบด้วยว่าวิธีการบันทึกแต่ละแบบ(นอกจากการเขียน) มีจุดเด่นแตกต่างกัน เช่น การบันทึกด้วยภาพ มีจุดเด่นด้านความมีชีวิตชีวา สามารถบันทึกรายละเอียดได้มาก VDO สามารถบันทึกในรูปแบบความเคลื่อนไหวได้ดี ส่วนการวาดภาพ สามารถบันทึกอารมณ์ของผู้บันทึกได้ด้วย พร้อมด้วยการฝึกทักษะ ได้สร้างความเพลิดเพลิน เปิดโอกาสให้น้องๆรุ่นเล็กได้มีบทบาทในการบันทึกภาพด้วยการวาดในขณะที่รุ่นพี่มีภารกิจงานด้านอื่นๆ สำหรับการอัดเสียงนั้นเป็นวิธีการบันทึกที่รอบคอบที่สุด เพราะสามารถเก็บข้อความได้หมด ทีมวิจัยมีเวลาในการถอดเทปและเรียบเรียงให้เหมาะสมภายหลังได้ แต่การบันทึกเสียงมีข้อจำกัดด้านบรรยากาศ บริบท ซึ่งไม่สามารถบันทึกได้

- ทีมวิจัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการการ...ใหม่ ๆ ทางด้านสังคมศาสตร์ผ่านการใช้ปฏิบัติโดยตรง เช่น การถดถอเรียนอย่างมีส่วนร่วม การสำรวจคุณภาพน้ำด้วยกระบวนการนักสืบสายน้ำ การใช้เทคนิค AAR เป็นต้น เทคนิคทางด้านสังคมศาสตร์เหล่านี้มีการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย แต่การเข้าใจอย่างแก่นแท้จะเกิดขึ้นได้ด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติควบคู่กับการเรียนเชิงหลักการ สำหรับเยาวชนในทีมวิจัยได้เรียนรู้จากกระบวนการฝึกอบรมตามแผนงานวิจัย การได้ฝึกปฏิบัติจริงและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันด้วย

- เยาวชนในทีมวิจัยได้ปรับพฤติกรรมจากการดูแบบอย่างซึ่งกันและกัน จากการพูดคุยที่ไม่เฉพาะแต่เรื่องงานเท่านั้น แต่มีการทบทวนวิถีการดำเนินชีวิตกันอย่างสม่ำเสมอ บางครั้งเมื่อทีมวิจัยรุ่นน้องมีพฤติกรรมที่ควรปรับปรุง เช่น รับประทานอาหารเช้าแล้วไม่เก็บไปทำความสะอาดทางที่ทีมวิจัยรุ่นพี่จะช่วยตักเตือน บางครั้งนำมาเป็นประเด็นสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมกันนี้ทีมวิจัยได้ใช้เวลาค่อนข้างมากในการสัมภาษณ์ ศึกษาวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่มีคุณค่าของครูภูมิปัญญา ทำให้เห็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ดี มีโอกาสในการเรียนรู้แบบซึมซับ ดังจะสังเกตเห็นได้ว่าสมาชิกทีมวิจัยมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาตามลำดับ ทั้งในส่วนของรูปแบบที่สังเกตได้ เช่น การแต่งกาย การบริโภค หรือที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เช่น ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน การมีจิตสาธารณะ มีวิถีคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น เป็นต้น

- ทีมวิจัยได้เรียนรู้จากกระบวนการที่ยกระดับจากความรู้ท้องถิ่นสู่วิชาสามัญ เช่น การเข้าใจทางสังคมศาสตร์จากการศึกษา กระบวนการขับเคลื่อน การพัฒนาชุมชนยั่งยืน ท่ามกลางกระแสการพัฒนาจากภายนอก การเรียนรู้ภาษาทักษะ การฟัง พูด เขียน อ่าน จากกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ระบบนิเวศน์จากการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มน้ำคลองยัน โดยเฉพาะการมีชาวต่างประเทศหลายกลุ่มเข้ามาศึกษางานทำให้กลุ่มเด็กได้ฝึกการสื่อสารภาษาอังกฤษบ้างทั้งๆที่ไม่มีความชำนาญ แต่นับเป็นการสร้างแรงบันดาลใจที่ดี

- ทีมวิจัยได้พัฒนาจิตใจที่มีความรักชุมชนมากขึ้น จากการได้สัมผัสธรรมชาติที่งดงามภายในชุมชน ได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่เกื้อกูลต่อชีวิตของผู้คนตลอดลุ่มน้ำได้เข้าถึงความสัมพันธ์ของต้นไม้ สายน้ำ ชีวิตและสังคม ได้สัมผัสถึงความยากลำบากของคนรุ่นพ่อแม่ที่ได้ต่อสู้เพื่อพิทักษ์รักษาคลองยันไว้ ทำให้แกนนำกลุ่มเยาวชน เช่น น.ส.เมติมา ประวิทย์ ได้กล่าวว่า “คลองยัน เปรียบประจักษ์พี่น้องที่ต้องดูแลรักษาคลองยันร่วมกัน” ความรู้สึกที่ได้ส่งผ่านไปถึงความรัก ความเข้าใจตัวพ่อแม่ บุคคลในครอบครัวตนเองมากขึ้นด้วย เพราะในกระบวนการวิจัยเยาวชนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการที่หลากหลาย ที่ได้สร้างความตระหนักให้เห็นถึงพลังแห่งความรักที่สืบทอดมาถึงพวกเรา เช่น เรื่องราวของคนหนุ่มสาวในยุคก่อน ที่แต่งงานกันโดยที่พ่อแม่ของแต่ละฝ่ายเห็นสมควร เมื่อฝ่ายหญิงตั้งครรภ์หมอตายมาดูแล การเลี้ยงดูลูกน้อยด้วยความอดทน ผนวกความยากลำบากหลายด้าน

- การพัฒนาด้านวิถีคิด จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย การสังเคราะห์ข้อมูลทุกช่วงตอนของการทำงาน ทำให้เกิดการพัฒนาวิถีคิด ได้พัฒนาทักษะการสรุปความรู้ การยกระดับความรู้ อย่างควบคู่ไปกับการคัดเลือกข้อมูลด้วยกระบวนการตรวจสอบร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพราะกลุ่มต่างๆในชุมชนมีฐานประสบการณ์ต่างกัน เช่น เมื่อทีมวิจัยได้เสนอผลการตรวจคุณภาพทำน้ำ ด้วยกระบวนการนักสืบสายน้ำ ซึ่งพบว่า พื้นที่ตอนปลายของ

คลองยัน มีผลการตรวจคุณภาพน้ำว่า เกิดตัวบ่งชี้บางด้านที่แสดงออกถึงสภาพน้ำเสีย แต่ทาง
ผู้อาวุโสในชุมชนได้ช่วยตั้งข้อสังเกตว่าอาจจะต้องสุ่มตรวจในฤดูฝนด้วย เพราะการสุ่มตรวจ
ในฤดูแล้ง คลองยันมีน้ำน้อย การเกิดสภาพน้ำเสียจึงเป็นไปได้ง่าย

- ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน ผู้อาวุโสมีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ได้ทำมาด้วยความตั้งใจจริง
ได้มีโอกาสในการจัดระบบประมวลความคิดของตนเองในการถ่ายทอด เกิดพลังในการสร้างสรรค์
งานต่อไปอีก โดยเฉพาะการได้เห็นช่องทางในการมีส่วนร่วมพัฒนาเยาวชน ด้วยบทบาทของแต่ละ
ฝ่าย เช่น ครูภูมิปัญญาที่มีความพร้อมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ กลุ่มอนุรักษ์วังปลาเปิดโอกาส
ให้เยาวชนเข้าไปร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี
ส่วนกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ซึ่งมีเยาวชนเข้าไปมีบทบาทอยู่แล้ว ได้เกิดการพัฒนาความร่วมมือ
กับกลุ่มองค์กรชุมชนมากขึ้น สำหรับทางองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อได้เห็นบทบาทของทีม
เยาวชนวิจัยได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน เปิดโอกาสให้เยาวชนเสนอแนวทางการ
พัฒนาท้องถิ่น

- ผลที่เกิดขึ้นกับสังคมภายนอก มีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและนอกจังหวัดมาดูงานของทีม
วิจัยอยู่เสมอ นับตั้งแต่ศูนย์ประสานงานวิจัยจังหวัดสมุทรสงครามซึ่งได้กล่าวว่าได้ใช้แรงบันดาลใจ
และประสบการณ์ไปปรับใช้ในการริเริ่มงานเยาวชนในพื้นที่ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
จังหวัดสตูลนำคณะครูหลายโรงเรียนมาดูงานของกลุ่มเยาวชนวิจัยที่อำเภอศรีรัตนนิคม โดยได้มี
ข้อมูลสรุปที่น่าสนใจว่าการผลักดันโครงการวิจัยที่เยาวชนมีบทบาทตั้งแต่ต้นสามารถสร้างพลัง
การเรียนรู้ได้สูง ส่วนกลุ่มคณะที่เดินทางมาศึกษาดูงานจากต่างประเทศ ประกอบด้วย คณะ
เยาวชนภูมิภาคลุ่มน้ำโขง คณะศึกษาเรื่องการพัฒนายั่งยืนจากประเทศแคนาดา ภูฐาน
เวียดนาม เขมร ลาว และพม่า พร้อมด้วยคณะดูงานกลุ่มอื่นๆ ซึ่งต่างสะท้อนความคิดเห็นว่าได้
นำบทเรียนจากการใช้แนววิจัย เป็นเครื่องมือเชื่อมร้อยพลังของคนต่างรุ่นในการพัฒนาชุมชน
ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง

3. บทเรียน

- บทเรียนแรกๆที่สำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับบทเรียนของโครงการวิจัยอื่นๆ คือ
การพัฒนาโครงการวิจัยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้ใช้เวลาค่อนข้าง
นาน เพื่อการเปิดเวทีพัฒนาโจทย์ การพูดคุยกลุ่มย่อย การร่วมเรียนรู้ในงานเชิงพัฒนาแล้ว
ช่วยกันพัฒนาความเข้าใจในกลุ่มแกนนำให้เห็นความสำคัญของงานวิจัยที่จะใช้เป็นเครื่องมือใน
การพัฒนาเยาวชน กระบวนการพัฒนาโจทย์ในช่วงต้นได้รับการสนับสนุนจากพี่เลี้ยงจากหน่วย
พัฒนาและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งได้ช่วยให้การคัดเลือกประเด็นวิจัย มีความชัดเจนขึ้น

- การดำเนินงานวิจัยในช่วงต้น เริ่มด้วยการชี้แจงโครงการฝึกอบรมเรื่องการถอดบทเรียน
โดยครูนิวตริ์ ไข่เต๋กิม ผู้ประสานงานNode เยาวชน กระบวนการดังกล่าวได้ช่วยให้ทีมวิจัยมีความ

เข้าใจในเชิงหลักการได้ดี แต่ในภาคปฏิบัติที่ทีมงานยังไม่มี ความมั่นใจ ในการถอดบทเรียน โดยเฉพาะการถอดบทเรียนกลุ่มใหญ่ ซึ่งต่างมีวิทยากรจากภายนอกมาช่วยดำเนินงาน โดยได้แบ่งงานการถอดบทเรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ ภายใต้การเชื่อมโยงของวิทยากรที่ดูแลกระบวนการโดยรวม ทำให้ทีมได้องค์ความรู้และมีการพัฒนาทักษะการทำงาน

- หัวหน้าโครงการและแกนนำเยาวชน นับเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินโครงการหัวหน้าโครงการศึกษาแนวทางในการฟื้นฟูและอนุรักษ์โดยบทบาท สภากาชาดและเยาวชนลุ่มน้ำคลองยัน คือ นางณภัทรสร ศักดา เป็นครูที่มีความตั้งใจทำงาน มีลูกศิษย์หลายรุ่น มีความอดทนในการทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชน เมื่อได้ร่วมงานกับแกนนำเยาวชนที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ จึงสามารถพัฒนากระบวนการให้เกิดผลทั้งทางด้านทักษะ ความรู้และเจตคติได้ดีท่ามกลางพลังของท้องถิ่นอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยภูมิปัญญา

- การเรียนรู้จากส่วนย่อย จากประสบการณ์นามธรรมเรียนรู้จากการสัมผัส ปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนจดจำ ได้พัฒนาวิธีคิดจากสิ่งที่มีความหมาย นำไปสร้างข้อสรุปที่มีน้ำหนัก ดังเช่น การสรุปหลักเกณฑ์ของคนดี ทีมวิจัยได้ค้นพบจากกระบวนการแผนที่คนดี ไม่ได้คิดขึ้นมาเอง จึงทำให้มีความมั่นใจในการนำไปใช้ต่อไปอีก กระบวนการสร้างความรู้ลักษณะนี้ คือ แบบแผนในการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเยาวชนเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา อย่างที่คุณลุงจำนง ประวิทย์กล่าวว่า การจะค้นหาอะไรซักอย่างหนึ่งต้องเริ่มจากการมีประสบการณ์สอดคล้องกับคำถามของคุณาวา ที่เล่าไว้ว่า เคยช่วยพ่อแม่ทำนา พอโตขึ้นอยากรู้ว่าทำนาอย่างไร จึงได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจึงได้รู้ ได้เข้าใจ เรื่องการทำนา

- การสื่อสารหลากหลายวิธีการ ตามเงื่อนไขกระแสเหตุปัจจัยที่แตกต่างกัน มีผลในเชิงบวกต่อกระบวนการพัฒนากลุ่มเยาวชน ซึ่งได้พบว่าเวทีประชุมที่ได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องมีผู้เข้าร่วมจากหลายกลุ่ม เป็นกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุด เนื่องจากการสื่อสารสองทาง ส่วนกระบวนการสื่อสารในรูปแบบอื่นๆ เช่น จดหมายข่าว สื่อนิทรรศการ มีผลดีและมีข้อจำกัดตามธรรมชาติของการสื่อสารนั้นๆ เช่น นิทรรศการต้องจัดทำให้มีรูปแบบน่าสนใจเป็นนิทรรศการที่มีกิจกรรมประกอบด้วยจึงจะสร้างความน่าสนใจได้ สำหรับการสื่อสารรูปแบบที่น่าสนใจแต่ทางกลุ่มยังดำเนินการน้อยได้แก่ สื่อในวิชาศิลปวัฒนธรรมซึ่งได้ทดลองประยุกต์ทำราสื่อสารเนื้อหาคุณค่าพาชุมชนลุ่มน้ำคลองยัน